PROLOG

CELE DOUĂ LUMI

Oceanul polar înconjoară cu un brâu de gheață veșnică granițele pustii ale Siberiei și ale Americei de nord, marginele extreme ale celor două lumi despărțite prin îngustul canal de Bering.

Luna Septembrie e pe sfârșite. Echinocțiul a adus iar întunerecul și viielile nordice. În curând noaptea are să înlocuiască zilele polare atât de scurte, atât de lugubre. Cerul, de un albastru închis, este slab luminat de un soare lipsit de căldură, al cărui disc galben, deabea ridicat deasupra orizontului, pălește în fața strălucitoarei albețe a zăpezii, care acopere imensitatea stepelor.

La nord acest pustiu este îngrădit de o coastă presărată cu stânci negre, uriașe. La poalele grămezii uriașe stă nemișcat oceanul, având drept valuri lanțuri mari de munți de gheață, ale căror vârfuri albăstrii dispar în depărtare într'o ceață albicioasă. La răsărit, între cele două vârfuri ale capului Ulikin, — granița orientală a Siberiei — se zărește o linie de un verde obscur, în care marea leagănă încetișor enormi ghețari albi. Este strâmtoarea Bering. Dincolo de strâmtoare se înalță mascle uriașe de granit ale capului de Galles, vârful extrem al Americii de nord.

Ținuturile acestea pustii nu mai aparțin lumii locuite. Din cauza frigului teribil, pietrele crapă și copacii plesnesc. Se pare că nici o ființă omenească nu poate înfrunta singurătatea acestor regiuni de frig și de viscol, de foame și de moarte. Și totuși, lucru ciudat, se văd urme de pași pe zăpada care acopere acest pustiu, ultima limită între cele două continente, separate de strâmoarea lui Bering.

Pe continentul american urma pașilor, mică și ușoară,

anunță trecerea unei femei. Ea s'a îndreptat spre stâncile de unde se zăresc, dincolo de strâmtoare, stepele pline de zăpadă ale Siberiei. În Siberia urma e mai mare și mai adâncă, anunțând trecerea unui bărbat. Și acesta s'a îndreptat spre strâmtoare.

Cine să fie aceste două ființe care trec nepăsătoare în mijlocul naturii accidentate ? Întâmplare, intenție sau fatalitate, sub talpa bătută cu cue a bărbatului, șapte cue eșite în afară formează o cruce. Peste tot locul el lasă această urmă în trecerea lui.

În curând o noapte fără zori urmează zilei. Noapte sinistră. Tăcerea este impresionantă. Dar iată că spre strâmtoarea lui Bering apare la orizont o lumină slabă, discretă, albăstrie, ca cea care precede răsăritul lunii, apoi lumina se mărește, își înprăștie razele și se colorează într'un trandafiriu delicat. La orizont se desemnează o jumătate de glob de o strălucire orbitoare. Din mijlocul acestui focar orbitor tâșnesc uriașe coloane de lumină care se ridică la înălțimi nespuse, și iluminează cerul, marea și pământul. Atunci aceste reflexe de foc asemănătoare unui incendiu, alunecă pe zăpadă și pe ghiață, și colorează într'un roșu aprins stâncile negre-uriașe ale celor două continente. După ce au ajuns la această radiere măreață, aurora boreală pălește încetul cu încetul și luminile sale se sting într'o ceață luminoasă.

În acest moment, grație unui ciudat efect de lumină, obișnuit în aceste ținuturi, coasta americană, deși despărțită de Siberia prin toată lărgimea mării, păru deodată atât de apropiată, încât ai fi crezut că poți să arunci un pod de la o lume la cealaltă. Atunci în mijlocul aburilor albăstrii care se întindeau pe cele două uscături, apărură două chipuri omenești. Pe capul Siberian un om îngenunchiat întindea brațele spre America, cu o expresie de disperare nespusă. Pe capul american o femee tânără și frumoasă răspundea gestului desperat al omului, arătându-i cerul.

Timp de câteva secunde aceste două figuri se desemnară astfel, palide și vaporoase, în ultimele raze ale aurorei boreale. Dar ceața se îngroșă încetul cu încetul și totul dispăru în în

tunerec. De unde veneau aceste două fiinţe care se întâlneau pe gheţurile polare, la capătul pământului? Cine erau aceste două fiinţe, apropiate o clipă de un miraj înşelător, dar care păreau separate pe veci?

CAP. I

Hanul la Şoimul Alb

Luna Octombrie 1831 era pe sfârşite.

Suntem în podul unei case cu pereţii dărăpănaţi, cu unica fereastră închisă de obloane. Interiorul podului este luminat de o lampă de tinichea. O scară duce la acest pod, în care se intră printr'un gârlici. Ici şi colo sunt aruncate pe jos în neregulă, lanţuri de fier, instrumente cu vârfuri ascuţite, botniţe pline de cue, vergi lungi de oţel, cu mânere de lemn. Într'un colţ este un cuptoraş mic portativ, ca acela de care se servesc mecanicii ca să topească zincul. Este şi o grămadă de cărbuni, pe nişte surcele uscate. Ar fi destul o scânteie ca să aprindă într'o clipă un foc uriaş. Nu departe de această grămadă de instrumente sinistre, care seamănă cu aparatele unui călău, sunt câteva arme, aparţinând unor timpuri de mult trecute. O reţea cu ochiuri, a cărei împletitură este aşa de mlădioasă de fină, şi de deasă, încât seamănă cu o ţesătură moale de oţel, este întinsă pe un cufăr alături de uneltele de fier. O grămadă de arme în bună stare, două suliţi triunghiulare cu mânere de frasin, solide şi tot odată uşoare, pe care se observă urme recente de sânge, complectează această panoplie în care nu sunt decât două arme moderne: Două carabine tiroleze încărcate.

Alături de acest arsenal de arme ucigătoare, de instrumente barbare, se găseşte şi o colecţie cu totul de altă natură: nişte cutii mici de sticlă, în care sunt mătănii, medalii sfinte, iconiţe înrămate, etc.

Pe o grindă care străbate deacurmezişul podul este atârnat un tablou fără ramă din acelea care se agaţă la intrarea teatrelor de bâlci. L-au atârnat de sigur ca să nu se strice

stând prea mult timp înfăşurat. Pe pânză se poate citi următoarea inscripţie :

VERIDICA SI MEMORABILA CONVERSIUNE A LUI IGNAT MOROK, SUPRANUMIT PROFETUL, INTAMPLATA IN 1828 LA FRIBURG.

Nu departe de aceste tablouri se află câteva teancuri de cărţi, în care se povesteşte prin ce minune ţimitoare idolatrul Morok, odată convertit, a căpătat o putere supranaturală, căreia nu-i puteau scăpa nici animalele cele mai sălbatice, aşa cum o dovedesc exerciţiile la care se dădea îmblânzitorul.

Prin gârliciul deschis al podului răbufnea din când în când un miros sălbatec, acru, puternic, pătrunzător. Din când în când se auzea şi câte o mârâitură puternică, câte o pufăială adâncă urmată de un zgomot surd, ca acela al unui corp mare care se întinde cu toată greutatea pe duşumea. In pod era un singur om.

Omul acela era Morok, îmblânzitorul de animale sălbatice, supranumit profetul. Are patruzeci de ani, e de statură mijlocie, are membre subţiri, şi este de o slăbiciune de sperriat. Este învelit din cap până la picioare într'o blană roşie ca sângele, căptuşită cu negru. Tenul, alb din fire, s'a bronzat din cauza vieţii nomade pe care o duce din copilărie. Părul de un blond galben, particular anumitor popoare din ţinuturile polare, îi cade în viţe aspre pe umeri. Are nasul subţire, ascuţit, încovoiat. Umerii obrajilor eşiţi în afară sunt acoperiţi de o barbă lungă, aproape albă, atât este de blondă. Fizionomia acestui om pare ciudată mai ales din cauza pleoapelor foarte deschise şi foarte ridicate, încât lasă să se vadă pupilele pline de foc, totdeauna înconjurate de cercuri albe. Privirea aceasta fixă, exercita o adevărată fascinaţie asupra animalelor.

Morok şedea la o masă şi deschisese fundul dublu al unei cutii pline cu mătănii şi alte obiecte sfinte. In acest fund dublu, închis printr'o încuetoare secretă, se află mai multe plicuri pecetluite, având drept adresă numai un număr, combinat cu o literă a alfabetului. Profetul ia unul din aceste pachete şi îl pune în buzunarul blanei. Apoi încue fundul secret al cutiei şi pune cutia pe masă. Scena aceasta se petrece pe la orele

patru după amiază, la hanul *La Soimul alb* unicul han din sasatul Mockern, aproape de Lipsca. După câteva momente un răget răguşit, venind de sub pământ, făcu să tremure podul.

— *Iuda !* taci ! zise Profetul cu voce ameninţătoare, întorcând capul spre uşa podului.

Alt răcnet surd, dar puternic ca un tunet îndepărtat, se auzi atunci.

— *Caln !* taci ! strigă Profetul ridicându-se.

Un al treilea răget, de o ferocitate de nespus, izbucni deodată.

— *Moarteo !* ai să taci odată ! mai strigă Morok şi se repezi la gârlici, adresându-se unui al treilea animal invizibil, care purta acest nume lugrubu : *Moartea.*

Cu toată vocea sa autoritară, cu toate ameninţările repetate, îmblânzitorul de animale nu putu obţine tăcerea. Din contra, în curând se adăugară la răcnetele fiarelor sălbatece şi lătratul mai multor câini. Morok înşfăcă o suliţă şi se apropie de scară. Tocmai voia să coboare, când văzu pe cineva ivindu-se în capul scării. Noul sosit are figura negricioasă, arsă de soare. Jambierele de piele pline de praf arată că a străbătut o distanţă mare. Pe spate poartă o tolbă de vânat, atârnată de o curea.

— Naiba să le ia de animale ! zise el punând piciorul pe duşumea. S'ar zice că m'au uitat în astea trei zile. Iuda şi-a scos laba printre gratiile cuştii, iar Moartea s'a repezit ca o apucată..... nu mă mai recunosc oare ?

Aceste cuvinte fură spuse în nemţeşte. Morok răspunse în aceeaşi limbă, dar cu un uşor accent străin.

— Aduci ştiri rele sau bune Karl ? întrebă el neliniştit.

— Bune.

— I-ai întâlnit ?

— I-am întâlnit eri, la trei leghe de Wittemberg.

— Domnul fie lăudat ! esclamă Morok împreunându-şi mâinile cu adâncă mulţumire. Semnalmentele corespund ?

— Foarte bine. Fetele sunt amândouă în doliu. Calul este alb. Bătrânul are mustaţă albă, bonetă albastră, pelerină cenuşie ; un câine de Siberia îl urmează de aproape.

— Unde te-ai despărțit de ei ?

— La o leghe de aici. Până într'o jumătate de oră ajung și ei.

— Ai putut scoate ceva de la bătrân ?

— Cu neputință ! Mai întâi i-am urmărit până la apusul soarelui, apoi m'am apropiat având aerul că-i întâlneam din întâmplare. Am vorbit cu bătrânul, spunându-i ceeace se spune de obicei între drumeți : „Bună ziua și noroc camarade !" Drept orice răspuns, m'a privit crucș și mi-a arătat cu vârful bastonului marginea cealaltă a drumului.

— Dar seara n'ai încercat să mai intri în vorbă ?

— Ba da, dar m'a primit așa de rău, încât ca să nu compromit afacerea, n'am mai stăruit. Între noi fie vorba, trebue să te previn că omul ăsta poate fi primejdios. Crede-mă pe mine, deși are mustață albă și e slab ca niște moaște, pare încă atât de puternic și de hotărît, încât nu știu cine, dintre el și camaradul meu Ooliat, ar eși învingător într'o luptă. Nu știu ce planuri ai, stăpâne, dar să iei seama.

— Ai urmărit pe bătrân și pe cele două fete toată ziua ? reluă Profetul după o pauză.

— Da, dar din depărtare. In sfârșit, cum erau pe drumul mare și cum începuse să înopteze, m'am grăbit să le-o iau înainte ca să-ți anunț ceeace d-ta numești o veste bună.

— Da, e foarte bună, și ai să fii răsplătit, căci dacă oamenii ăștia mi-ar fi scăpat....

Profetul tresări și nu isprăvi vorba, dar după expresia figurii și după accentul cu care vorbea, se vedea de câtă importanță era pentru dânsul vestea pe care o primise.

— In adevăr, reluă Karl, vestea trebue să merite atenție, căci acest curier rus plin de galoane a venit de la Petersburg anume să te găsească. Poate că era pentru.....

— Cine ți-a spus că sosirea curierului avea legătură cu acești călători ? Te înșeli, tu nu trebue să știi decât ceeace ți-am spus eu.

— Foarte bine, stăpâne, iartă-mă și să nu mai vorbim de asta. El, acum mă duc să-mi scot geanta de vânătoare și să ajut lui Ooliat să dea de mâncare flarelor, căci se apropie ora

mesei, dacă nu cumva a şi trecut. Poate că neglijează uriaşul stăpâne ?

— Goliat a eşit şi nu trebue să ştie că te-ai întors. Şi mai ales bătrânul şi fetele nu trebue să te vadă aici, asta le-ar da de bănuit.

— Atunci unde vrei să mă duc ?

— Să te ascunzi în ascunzătoarea din fundul grajdului şi să aştepţi acolo ordinele mele, căci se prea poate să pleci în noaptea asta la Lipsca.

— Cum vrei. Am în tolbă ceva de ale mâncării şi o să mănânc în ascunzătoare, odihnindu-mă în acelaş timp.

Karl coborî scara şi dispăru. După ce făcu servitorului un semn prietenesc din cap, Profetul începu să se plimbe cu un aer de adâncă preocupare, apoi se apropie de caseta cu fund dublu în care erau câteva hârtii. Scoase de acolo o scrisoare lungă pe care o citi de mai multe ori, cu cea mai mare atenţie. Din când în când se ridica şi se ducea la oblonul închis care dădea în curtea interioară a hanului şi asculta cu atenţie, căci aştepta cu nerăbdare sosirea celor trei persoane a căror apropiere îi fusese anunţată.

. . . . . .

Pe când la hanul *La Soimul alb* se petrecea scena aceasta, cele trei persoane a căror sosire era aşteptată cu atâta nerăbdare de Morok, îmblânzitorul de animale, înaintau liniştite pe o cărare ascunsă în iarba de pe câmp. Două fete tinere, aproape nişte copii, căci abea împliniseră cincisprezece ani, călăreau pe un cal alb. Fetele erau de talie mijlocie, şi erau instalate pe o şea mare, cu spetează înaltă. Un om înalt, cu figura arsă de soare, cu mustăţi mari, cărunte, ducea calul de căpăstru şi din când în când se întorcea spre fete cu un aer plin de grijă, respectuos şi totdeodată părintesc. Mergea sprijinindu-se pe un băţ lung ; pe umerii lui destul de robuşti, purta o raniţă soldăţească. Încălţămintea prăfuită şi paşii tărăgănaţi arătau că mergea de mult. Paşii conducătorului micii caravane erau urmăriţi de aproape de un câine înalt şi puternic aproape cât şi dânsul, un câine din acela pe care populaţiile din nordul Siberiei îl înhamă la sănii. Avea forma şi culoarea de lup şi se numea *Rabat-Joie*.

Surorile erau gemene şi se numeau Roza şi Blanşa. Erau orfane, după cum se vedea după vestmintele de doliu uzate. Semănau de minune şi erau la fel de înalte, aşa că trebuia să fii obişnuit cu ele ca să le deosebeşti pe una de alta. Singura diferenţă între ele în acest moment era că în ziua aceea Roza îndeplinea funcţiile de soră mai mare, funcţie împărţită în felul acesta între ele, printr'o inspiraţie a conducătorului lor. Acesta era un vechi soldat al imperiului, un fanatic al disciplinei şi judecase nimerit să alterneze astfel între cele două orfane subordonarea şi porunca. Erau frumoase la vedere aceste două chipuri care eşeau de sub bonetele negre încadrate de o profuziune de bucle de păr castaniu deschis. Obrajii erau rotunzi, tari, roşii catifelaţi. O garoafă roşie, umedă de rouă nu poate fi de un incarnat mai catifelat decât buzele lor zâmbitoare. Aliconiţe înrămite, etc.
limpede ai ochilor lor mari. O frunte curată, albă, un născiot drept şi o gropiţă în bărbie completau aceste graţioase chipuri de un ansamblu adorabil de candoare şi de nevinovăţie încântătoare.

Conducătorul orfanelor, om de vreo cincizeci de ani, cu o ţinută militărească, avea tipul nemuritor al soldaţilor republicii şi ai imperiului, fii eroici ai poporului, deveniţi într'o campanie cei dintâi soldaţi din lume. Soldatul, conducătorul celor două surori, fost grenadier călare în garda imperială, fusese supranumit *Dagobert ;* chipul său grav şi serios avea trăsături bine marcate. Mustaţa cărunţă, mare şi stufoasă, ascundea cu desăvârşire buza de jos. Avea obrajii slabi de culoarea cărămizii, tăbăciţi ca pergamentul dar raşi cu îngrijire. Sprincene stufoase, negre încă, acopereau aproape complect ochii lui de un albastru curat. Odinioară fusese înzestrat cu o forţă herculană, dar totodeauna avusese inimă vitează, bună şi răbdătoare, pentrucă era curajos şi puternic. Dagobert, cu toată fizionomia sa aspră, se arăta pentru orfane plin de grijă de atenţie şi de o duioşie aproape părintească... Din când în când. Dagobert se întorcea ca să mângâe sau să spue o vorbă bună calului alb care se numea *Jovial* şi pe care călăreau fetele Dinţii lui lungi îi trădau vârsta înaintată.

Caravana înainta destul de nerăbdătoare ca să ajungă înainte de înoptate la satul Mockern, pe care îl vedeau în vârful dealului. Dar Dagobert se uita din când în când în jurul lui, părând că își recheamă amintirile și puțin câte puțin trăsăturile i se întunecară. Când ajunse la o mică distanță de o moară al cărei zgomot îi atrase atenția, se opri și își răsuci de câteva ori mustața între degetul cel mare și arătător, singurul semn care arăta la el emoția. Jovial se opri și el în spatele săpânului său. Blanșa ridică capul, și căută să întâlnească cu privirea privirile surorii sale, cărcia îi surâse dulce. Apoi fetele schimbară un semn de mirare, văzând pe Dagobert nemișcat, cu mâinile împreunate pe bățul lui lung, părând a fi în prada unei emoții penibile, plină de reculegere.

Orfanele erau atunci la poalele unui deal mic, al cărui vârf dispărea sub frunzișul des al unui stejar uriaș ce creștea la jumătatea dealului. Roza, văzând pe Dagobert tot nemișcat și gânditor, se plecă în șea și punând mânuța ei delicată pe umărul soldatului, care stătea cu spatele la ea, îi zise cu blândețe :

Dar ce ai, Dagobert ?

Veteranul se întoarse. Spre marea lor mirare, cele două surori văzură o lacrimă mare trăgând o brazdă umedă pe obrajii lui tăbăciți și pierzându-se în mustața deasă. După o clipă de șovăire, soldatul își trecu mâna lui bătătorită pe frunte și spuse orfanelor cu o voce mișcată, arătându-le stejarul centenar lângă care se găseau :

— O să vă întristez, dragii mei copii, dar este lucru sfânt ceeace am să vă spun. Acum optsprezece ani, în ajunul marei bătălii de la Lipsca, am dus pe tatăl vostru lângă acest stejar. Avea două lovituri de spadă în cap și un glonte în umăr. Aici e locul unde el și cu mine, care aveam și eu două lovituri de lance, am fost făcuți prizonieri și încă de către cine ! de către un renegat, un francez, un marchiz emigrat, colonel în serviciul Rusiei, și care mai târziu... In sfârșit într'o zi o să aflați toate astea.

Cele două orfane, printr'o mișcare spontană, își dădură drumul din șea și ținându-se de mână se duseră să îngenun

chieze la poalele bătrânului stejar. Acolo, lipite una de alta, începură să plângă, iar soldatul, în picioare lângă ele, încrucișându-și mâinile pe băț, își sprijini capul lui pleșuv de copac.

— Haide, haide, nu trebue să vă întristați prea mult, zise el cu blândețe după câteva minute. Poate că o să regăsim pe generalul Dumon la Paris. O să vă explic toate astea astă seară, când o să poposim. Înadins am vrut să aștept ziua asta ca să vă spun multe lucruri asupra tatălui vostru. Așa a fost ideia mea, pentru că ziua de astăzi este o aniversare.

— Plângem pentrucă ne gândim la mama, zise Roza.

Soldatul ajută orfanelor să se ridice, le luă de mână și privindu-le cu o expresie de nespusă iubire, le zise :

— Nu trebue să vă întristați așa, copii, mama voastră a fost cea mai bună dintre femei, e drept. Când locuia în Polonia, i se zicea *Perla Varșoviei* ; ar fi trebuit să-i zică perla lumii întregi, căci în toată lumea nu i-ai fi putut găsi perechea. Ce v'a recomandat înainte de a muri ? Să vă gândiți adesea la ea, dar să nu vă întristați. Așa dar n'o supărați arătându-vă triste, căci nu v'a dat voe.

— Ai dreptate, Dagobert, n'o să ne mai facem inimă rea.

Orfanele își șterseră lacrimile, iar soldatul, văzându-le mai puțin triste, reluă :

— Așa e bine, copii, îmi place mai mult să vă aud ciripind, cum făceați azi dimineață și eri când izbucneați din când în când în râs și nici nu-mi răspundeați la cele ce vă spuneam, atât erați de ocupate cu cele ce vă spuneați una alteia. Ei, mai odihniți-vă puțin și apoi la drum, căci se face târziu și trebue să ajungem la Mockern înainte de înoptează, ca să pornim mâine dis de dimineață.

— Mai avem mult de mers ? întrebă Roza.

— Până la Paris ? Da, dragele mele, vreo sută de etape. Nu mergem repede, dar tot înaintăm și călătorim ieftin, căci punga noastră e sleită. O cameră pentru voi, o saltea și o cuvertură pentru mine la ușa voastră, cu Rabat-Joie la picioarele mele o esle de pae proaspete pntru Jovial, iată cheltuelile noastre de călătorie. Nu vorbesc de hrană, căci voi două mâncați cât o păsărică, iar eu am învățat în Egipt și în Spania să nu-mi

ne foame decât când se poate. La drum orice economie este importantă, mai ales pentru oameni săraci ca noi, căci trebue cel puțin să avem cu ce ajunge la Paris. Hârtiile și medaliile pe care le aveți voi or să facă restul, cel puțin este de sperat.

— Medalia asta e sfântă pentru noi, așa ne-a spus mama când ne a dat-o pe patul de moarte.

— De aceea aveți grijă să n'o pierdeți. Uitați-vă din când în când să vedeți dacă o aveți.

— Uite-o, zise Blanșa, scoțând din sân o medalie mică de bronz, pe care o purtă la gât atârnată de un lănțișor din acelaș metal. Medalia avea pe cele două părți următoarele inscripții :

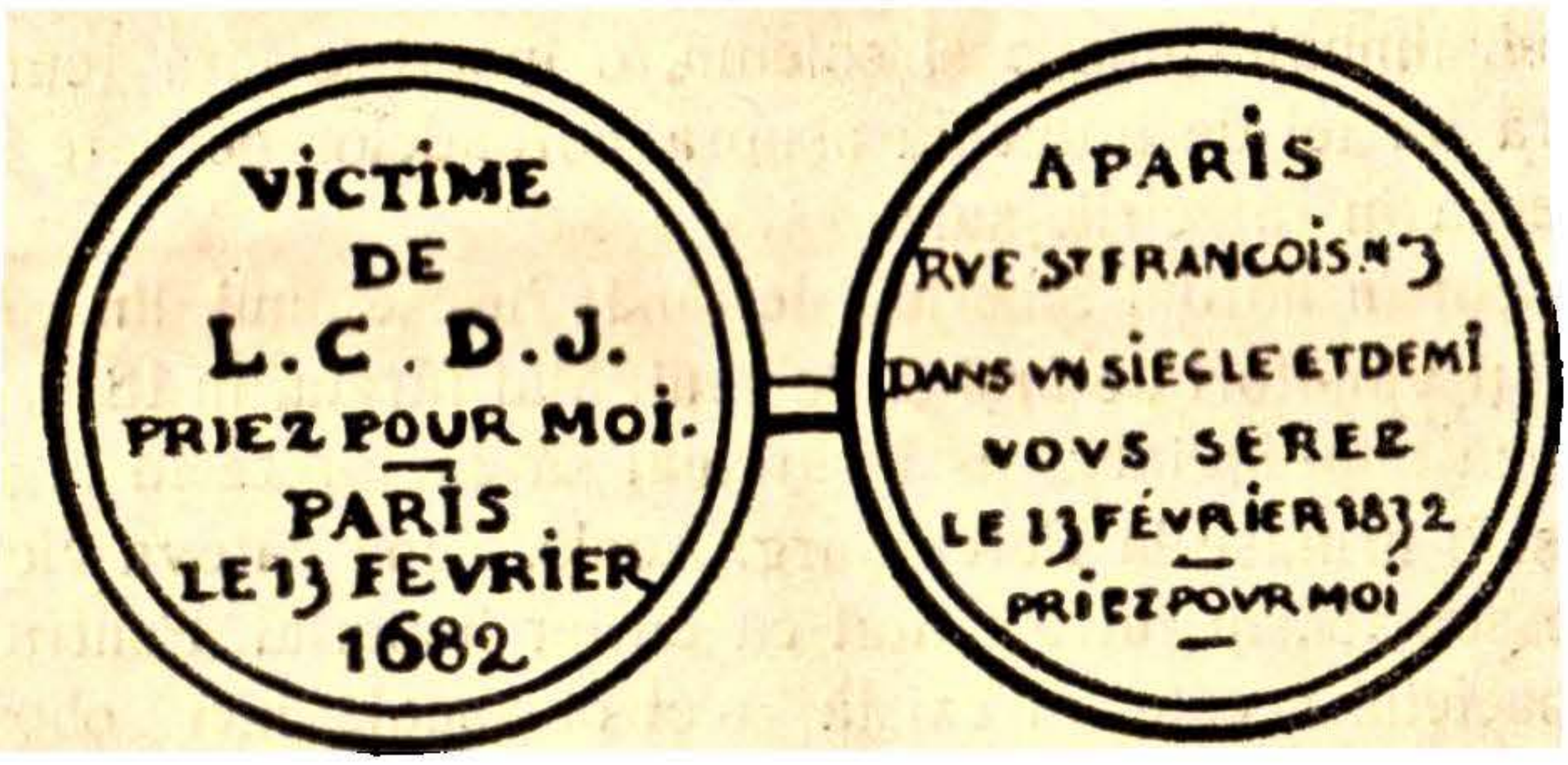

Victimele C. L. I. C. rugați-vă pentru mine. Paris 13 Februarie 1682. La Paris strada St. Francisc no. 3. Peste un secol și jumătate o să fiți la 13 Februarie 1832. Rugați-vă pentru mine.

— Ce insemnează asta, Dagobert ? reluă Blanșa. Mama n'a putut să ne spue.

— O să vorbim despre toate astea asta seară când o să poposim, răspunse Dagobert. Acuma se face târziu, să plecăm. Strângeți bine medalia și la drum ! mai avem aproape o oră până să ajungem la etapă. Haideți, copii, încă o privire asupra acestui deal unde a căzut viteazul vostru tată, și la drum !

Orfanele aruncară o ultimă privire plină de pietate asupra locului care pricinuise amintiri atât de penibile călăuzei lor, și cu ajutorul lui încălecară iar. Ajungând la Mockern. Dagobert

întrebă de cel mai modest han din sat şi i se răspunse că nu era decât unul : hanul *La Soimul alb*.

— Atunci să mergem la *Soimul alb* răspunse soldatul.

. . . . . .

In mai multe rânduri, Morok, îmblânzitorul de animale deschisese nerăbdător fereastra podului care dădea în curtea hanului la *Soimul alb*, ca să pândească sosirea celor două orfane şi a soldatului. Văzând că nu mai veneau, reîncepu să se plimbe cu paşi mari, cu braţele încrucişate pe piept, cu capul în jos, căutând mijlocul de a executa planul pe care îl concepuse. Cu toată înfăţişarea lui sălbatecă, omul acesta nu era lipsit de inteligenţă. Îndrăzneala de care dădea dovadă în exerciţiile lui, limbajul mistic şi solemn, o ipocrizie fără reproş, îi dăduseră un fel de influenţă asupra noroadelor pe care le vizita adesea în rătăcirile sale.

Născut în nordul Siberiei, de tânăr fusese unul din cei mai îndrăzneţi vânători de urşi şi de reni. Mai târziu, în 1810, fusese călăuza unui inginer rus însărcinat să exploreze în regiunile polare şi îl urmase la Petersburg. Acolo, după câteva vicisitudini ale soartei, fu întrebuinţat ca curier imperial. Pentru oamenii de felul acesta nu există nici obstacole, nici oboseală, nici primejdie : ei trebue să fie zdrobiţi — sau să ajungă la ţintă. Se înţelege aşa dar vigoarea şi resemnarea oamenilor obişnuiţi cu o astfel de viaţă. E inutil să spunem acuma în urma căror împrejurări ciudate părăsise Morok această meserie grea, pentru altă profesiune. In cele din urmă intrase catecumen într'o casă de călugări de la Friburg. După aceea, convertit în regulă, îşi începuse rătăcirile prin lume cu o menagerie a cărei origine nici el nu o ştia.

. . . . . .

Morok continua să se plimbe prin pod. Se înoptase. Cele trei persoane a căror sosire o aştepta cu atâa nerăbdare tot nu sosiseră. Mersul lui se făcea din ce în ce mai nervos şi mai saoadat, Deodată se opri brusc, îşi plecă urechea spre fereastră şi ascultă. Avea auzul fin ca un sălbatec. „Ulte-l" strigă el şi ochii lui plini de foc străluciră de o bucurie drăcească. Recunoscuse paşii unui om şi ai unui cal. Atunci se duse la oblonu

podului, îl întredeschise cu băgare de seamă, şi văzu intrând în curtea hanului pe cele două fete şi pe bătrânul soldat care le servea de călăuză. Sigur de pradă, închise fereastra. După ce se mai gândi un sfert de oră, se pleca peste uşa podului unde era scara şi strigă :

— Goliat ! vino'ncoa !

— Sunt aici... viu de la măcelărie... am adus carnea.

Treptele scării începură să se zgudue şi în curând apăru un cap enorm la nivelul duşumelei.

Goliat era bine numit astfel, căci avea mai bine de şase picioare şi nişte spate de hercule. Dar era hidos. Ochii lui vicleni erau ascunşi sub o frunte joasă şi bombată. Între fălcile înarmate cu dinţi care semănau a cârlige, ţinea o halcă de carne crudă, care cântărea cinci şase chilagrome, găsind probabil că e mai comod să ducă aşa carnea, pentru ca cu mâinile să se poată ajuta să urce scara care tremura sub povară.

Când ajunse sus, Goliat îşi descleştă dinţii, dădu drumul sfertului de bou, şi îşi şterse cu lăcomie mustăţile pline de sânge. Monstrul acesta, împreunându-şi gustul cu interesul, începea exerciţiile lui Morok, devorând în faţa mulţimii câteva kilograme de carne crudă.

— Partea Morţii şi a mea sunt jos, asta este a lui Iuda şi a lui Cain, zise Goliat arătând bucata de bou. Unde e cuţitul ca s'o tai în două ?

In loc să răspundă la întrebare, Profetul făcu mai multe întrebări acolitului său.

— Erai jos adineaori, când au sosit la han nişte oaspeţi noi ?

— Da, stăpâne, tocmai mă întorceam de la măcelărie.

— Şi ştii unde le-a dat cameră ?

— Am văzut pe hangiu ducându-şi mușterii în fundul curţii, în clădirea care dă spre câmp.

In acest moment Goliat fu întrerupt de un concert de răgete oribile care făcu să se cutremure tot podul.

— Auzi ? zise el. Fiarele au înebunit de foame. Niciodată n'am văzut pe Iuda şi pe Cain ca astă seară. Fac nişte sărituri prin cuşcă, de crezi că or să sfarme tot. Cât despre Moarte,

ochii îi străluceau încă mai mult ca deobicei. Parcă ar fi două lumânări. Săraca Moarte !

— Şi bătrânul a rămas cu fetele ? întrebă Morok.

Goliat, uimit văzând că stăpânul cu toate insistenţele sale nu se gândea la mâncarea animalelor, privea pe Profet cu o mirare din ce în ce mai mare.

— Răspunde odată, brută !

— Dacă sunt brută, am şi puterea unei brute, zise Goliat mârâind.

— Te-am întrebat dacă bătrânul a rămas cu fetele, repetă Morok.

— Nu, răspunse uriaşul. Bătrânul a dus calul la grajd, pe urmă a cerut un lighean şi apă, s'a instalat sub poartă şi spală. Şi acuma, stăpâne, lasă-mă să mă ocup de animale.

După o clipă de tăcere, Profetul răspunse.

— Astă seară n'ai să dai de mâncare bestiilor.

Goliat nu răspunse nimic, dar deschise nişte ochi mari, îşi împreună mâinile şi făcu doi paşi înapoi.

— Ai auzit ? zise Morok cu nerăbdare. E lămurit ?

— Să nu le dau de mâncare ! când carnea e aici, şi când am întârziat cu trei ceasuri ! esclamă Goliat cu o mirare crescândă. Vrei să se întâmple o nenorocire ? Animalele or să turbe de foame !

— Cu atât mai bine !

— Dar bine, şi mie îmi e tot atât de foame ca şi lor...

— Mănâncă, cine nu te lasă ? masa ta este gata, de vreme ce o mănânci crudă.

— Nu mănânc nici odată fără animale şi nici ele fără mine.

— Îţi repet că dacă ai nenorocul să dai de mâncare animalelor, te dau afară.

Goliat scoase un mormăit surd, aspru ca al unui urs, şi privi pe Profet cu un aer încremenit şi totodată mâniat. Morok, după ce dădu aceste ordine, începu să se plimbe încolo şi încoace prin grajd, părând că cugetă. Apoi, adresându-se lui Goliat, care tot nu-şi venise încă în fire, îi spuse

— Îţi aduci aminte unde e casa primarului, unde am fost astă seară să-mi vizez permisul şi a cărui soţie a cumpărat nişte cărticele şi nişte mătănii ?

— Da, răspunse uriaşul cu brualitate.

— Să te duci să întrebi pe servitoarea lor dacă pot găsi mâine dimineaţă pe primar. Poate că o să am ceva important să-i comunic, în orice caz spune-i că îl rog să nu iasă din casă înainte de a veni eu.

— Bine, dar animalele ? Nu pot să le dau de mâncare înainte de a mă duce la primar ? Cel puţin panterei de Java ea e cea mai flămândă...

— Mai ales panterei îţi interzic să-i dai de mâncare. Da, ei mai puţin decât celorlalte.

— Dracul să mai înţeleagă ! exclamă Golioat, eu nu mai înţeleg nimic. Păcat că nu-i Karl aici. El, care este aşa de isteţ, m'ar face să înţeleg de ce nu laşi animalele să mănânce când sunt flămânde. Când vine Karl ?

— A venit, dar a plecat iar.

— Dar ce se întâmplă aici ? Se petrece ceva, Karl pleacă, se întoarce, pleacă iar şi...

— Nu-i vorba de Karl, ci de tine. Deşi eşti flămând ca un lup, eşti isteţ ca o vulpe şi când vrei, eşti tot atât de isteţ ca şi Karl.

Morok lovi pe uriaş pe umăr, schimbându-şi deodată fizionomia şi limbajul.

— Sunt zece florini de câştigat în noaptea asta, şi cred că ai să fii destul de isteţ ca să-i câştigi.

— Cu preţul ăsta, da, sunt destul de isteţ zise uriaşul, surâzând cu o mutră stupidă şi în acelaş timp satisfăcută. Şi ce trebuie să fac ca să câştig cei zece florini?

— Ai să vezi. Deocamdată du-te la primar, dar înainte de plecare să aprinzi cuptoraşul.

— Bine, stăpâne, zise uriaşul consolat întru câtva de întârzierea mesei, prin speranţa de a câştiga zece florini.

— Să pui să se roşească în foc, pe cuptor, varga asta de oţel şi să o laşi acolo. Pe urmă să te duci la primar şi să te întorci aici să mă aştepţi. Să pui mereu pe foc.

— Bine stăpâne.

Mo[illegible] dădu să iasă, dar apoi se răsgândi:

— Ziceai că bătrânul spală sub poartă?

— Da

— Să nu uiți nimic, pune varga pe foc, du-te la primar și întoarce-te aici să-mi aștepți poruncile.

Zicând acestea, Profetul coborî scara și dispăru.

Goliat nu se înșelase. François Beaudoin, supranumit Dagobert, spăla rufe cu aerul serios cu care făcea ori și ce. Dacă ții seama de obiceiurile pe care le iau soldații în campanie, nu te mai miri de excentricitatea soldatului. De altfel Dagobert nu se gândea decât să cruțe punga orfanelor și să le scutească de orice grijă, de orice oboseală. De aceea seara, la fiecare popas, se îndeletnicea cu o mulțime de ocupații femeești.

Așa dar Dagobert spăla sub poarta hanului, spre marea mirare a celor câțiva băutori de bere strânși în sala comună, care îl priveau cu curiozitate. Ce e drept, era un spectacol destul de bizar. În acest moment Profetul apăru sub poartă. Zărind pe soldat, îl privi timp de câteva momente cu mare atenție, apoi se apropie și-i spuse în franțuzește, cu un aer cam batjocoritor:

— Se pare, camarade, că nu ai încredere în spălătoresele din Mockern?

Dagobert, fără să înceteze lucrul, întoarse capul pe jumătate, aruncă asupra Profetului o privire crucișă și nu răspunse nimic. Mirat de această tăcere, Morok reluă:

— Nu mă înșel, ești francez amice, cuvintele pe care le văd tatuate pe brațul dumitale mi-o dovedesc îndestul. Și apoi, după înfățișarea dumitale de ostaș, se ghicește lesne că ești un soldat al Imperiului. De aceea găsesc că, pentru un erou, ai un sfârșit cam mofluz.

Dagobert rămase mut, dar își mușcă mustața cu dinții, și făcu săpunul cu care freca rufele să alerge mai iute, ca să nu zic mai nervos, căci figura și vorbele îmblânzitorului de animale îl displăceau mai mult decât voia să lase să se vadă. Profetul continuă.

— Sunt sigur, amice, că nu ești nici surd nici mut, atunci de ce nu-mi răspunzi?

Dagobert, pierzându-şi răbdarea, întoarse brusc capul şi zise cu brutalitate:

— Nu te cunosc şi nu vreau să te cunosc, lasă-mă în pace.

Şi îşi văzu de treabă înainte.

— Dar se poate face cunoştinţă bând un pahar de vin de Rin. O să vorbim despre campaniile la care am luat parte, căci şi eu am fost la război, asta o să te facă poate mai politicos.

Profetul nu-şi mai ascundea sarcasmul, privirile lui erau pline de îndrăzneală şi de înfruntare. Gândindu-se că cu un astfel de adversar cearta putea deveni serioasă şi voind să o evite cu orice preţ, Dagobert îşi luă ligheanul şi se duse să se aşeze de cealaltă parte a porţii, nădăjduind să pună astfel capăt unei scene care îi punea răbdarea la încercare. Prin ochii aprinşi ai înfăţişătorului trecu o strălucire de bucurie. Cercul alb care îi înconjura pupilele, păru că se dilată. Îşi înfipse de două sau de trei ori degetele sale încârligate în barba gălbue, în semn de satisfacţie, apoi se apropie încet de soldat, însoţit de câţiva curioşi eşiţi din cârciumă. Dagobert încremenit şi jignit de obrăznicia neruşinată a Profetului, avu întâi ideia să-i arunce în cap scândura pe care freca rufele. Dar gândindu-se la orfane, se resemnă. Morok încrucişându-şi braţele pe piept, îi spuse cu o voce seacă şi obraznică:

— Ştii că nu eşti politicos de loc, săpunarule!

Apoi se întoarse spre spectatori şi continuă în nemţeşte:

— I-am spus francezului ăsta mustăcios că nu-i politicos. Să vedem ce-o să răspundă. Poate că o să trebuiască să-i dăm o lecţie. Să mă ferească cerul să fiu gâlcevitor, adăugă el cu reculegere. Dar Domnul m'a luminat, eu sunt opera lui şi din respect pentru dânsul trebuie să fac să fie respectată opera lui.

Această peroraţie mistică şi neruşinată fu foarte gustată de cei de faţă. Dagobert, auzind provocarea adversarului, nu se putu opri să nu-i spue şi el în nemţeşte:

— Înţeleg nemţeşte, vorbeşte nemţeşte, o să ne înţelegem mai bine.

Acum, se apropiară şi alţi gură-cască. Istoria devenea amuzantă, aşa că se făcu un cerc în jurul celor doi interlocutori. Profetul reluă în nemţeşte:

— Am spus că nu eşti politicos şi acuma am să spun că eşti de o mojicie nerușinată. Ce ai de răspuns la asta?

— Nimic, răspunse rece Dagobert, începând să săpunească altă rufă.

— Nimic, reluă Morok, e cam puţin! Eu o să fiu mai scurt şi să-ţi spun dacă un om cinstit oferă politicos un pahar de vin unui străin, acest străin n'are dreptul să răspundă obraznic, sau dacă nu....

— Sau dacă nu! reluă Dagobert fără să se uite la Profet.

— Dacă nu, ai să mi-o plăteşti. Ţi-am spus că am fost şi eu la război. O să găsim noi undeva pe aci două săbii, iar mâine dimineaţă, la revărsatul zorilor, în dosul vreunui zid, o să putem vedea de ce culoare este sângele nostru... dacă ai sânge în vine!

Această provocare începu să cam sperie pe spectatori, care nu se aşteptau la un desnodământ atât de tragic. Dagobert ridică din umeri, legă rufele într'o cârpă, şterse săpunul, îl înfăşură binişor într'un săculeţ de muşama apoi, fluerând între dinţi, făcu un pas înainte. Profetul încreţi din sprâncene. Începea să se teamă că provocarea fusese zadarnică. Făcu doi paşi spre Dagobert, se înfipse în faţa lui şi, încrucişându-şi braţele pe piept şi măsurându-l cu cea mai mare nerușinare, îi zise:

— Aşa dar un fost soldat al acestui bandit de Napoleon nu-l bun decât să fie spălătoreasă, şi refuză să se bată!...

— Da, refuză să se bată, răspunse Dagobert cu voce hotărită, dar făcându-se palid ca moartea.

Poate nici odată nu dăduse o mai strălucită dovadă de iubire şi de devotament orfanelor încredinţate lui. Pentru un om de felul său să se lase insultat astfel şi să refuze să se bată—era un sacrificiu imens.

— Aşa dar, eşti un laş... ţi-e frică... o mărturiseşti...

Auzind aceste cuvinte Dagobert, tot fără să zică nimic, tresări din tot corpul, ca şi cum în momentul când să se repeadă la Profet, ar fi fost reţinut de un gând...

Această mişcare de mânie din partea soldatului, deşi rapidă, fu atât de semnificativă, expresia figurii sale aspre fu atât de teribilă încât Profetul şi ceilalţi curioşi făcură un pas înapoi. Timp de câteva secunde domni o tăcere adâncă şi prin o schim-

Dare bruscă, interesul general se îndreptă acum spre Dagobert. Unul dintre spectatori zise celor dimprejur :

— De fapt, omul acesta nu e laș... Câteodată trebue mai mult curaj ca să refuzi să te baţi, decât ca să primeşti....

— In definitiv, Profetul a făcut rău că i-a căutat ceartă — e vorba de un străin.

— Şi ca străin, dacă se bate şi e prins, este închis pentru multă vreme.

— Şi apoi, adăugă un altul, călătoreşte cu două fete. Oare în această situaţie poate să se bată pentru un fleac? Dacă ar fi fost ucis sau închis, ce deveneau bietele fete ?

Dagobert se întoarse către spectatorul care pronunţase aceste cuvinte. Era un om voinic, cu figura deschisă; soldatul îi întinse mâna şi îi spuse cu vocea înceată :

— Mulţumesc, domnule.

Neamţul strânse prieteneşte mâna pe care i-o întinse Dagobert. Până atunci îmblânzitorul de animale, desperat de rezultatul acestei scene, căci sperase că soldatul îl va primi provocarea, privise cu un dispreţ sălbatec pe cei care nu-i mai ţineau partea.

Puţin câte puţin însă trăsăturile i se îmblânziră. Socotind nimerit să-şi ascundă nemulţumirea, făcu un pas spre soldat şi-i spuse cu destulă amabilitate:

— Dacă este aşa, ascult pe aceşti domni. Văd că n'am avut dreptate; primirea pe care mi-ai făcut-o m'a supărat şi n'am mai putut să mă stăpânesc, dar repet că n'am avut dreptate, adăugă el cu un necaz stăpânit. Domnul ne porunceşte să ne umilim, Iţi cer ertare.

Spiritul de împăciuire şi de căinţă de care dădu dovadă îmblânzitorul fură aplaudate şi apreciate de spectatori.

— Iţi cere ertare, nu mai ai nimic de zis, amice, reluă unul dintre ei adresându-se lui Dagobert; hai să ciocnim un pahar. Te invităm din toată inima. Primeşte şi dumneata din toată inima.

Dagobert, mişcat de prietenia pe care i-o arătau nemţii, le răspunse :

— Vă mulţumesc,... sunteţi oameni de treabă, dar dacă primeşti să bei, trebue să oferi şi tu.

— Ei, fie şi aşa. Ne-am înţeles. Fiecare la rândul său. Noi o să plătim primul rând şi dumneata al doilea.

— Sărăcia nu-i un viciu, reluă Dagobert, aşa se zice, de aceea o să vă spun sincer că n'am cu ce să vă ofer de băut la rândul meu. Avem încă un drum destul de lung de făcut şi nu pot să fac cheltueli inutile.

Soldatul zise aceste cuvinte cu o demnitate atât de simplă, atât de hotărîtă, încât nemţii nu îndrăzniră să-şi înoiască propunerea, înţelegând că un om cu caracterul lui Dagobert nu putea accepta fără umilinţă.

— Nu face nimic, răspunse omul. Mi-ar fi plăcut să ciocnesc cu dumneata, dar nu-i nimic. Bună seara, bună seara! Se face târziu şi o să ne dea bangiu afară.

— Bună seara, domnilor! zise Dagobert îndreptându-se spre grajd.

Morok se apropie de el şi-i spuse cu o voce umilă:

— Mi-am mărturisit greşeala, şi ţi-am cerut ertare... dar nu mi-ai răspuns nimic, mai eşti supărat?

— Dacă te mai întâlnesc vreodată, când copiii nu vor mai avea nevoe de mine zise veteranul cu o voce înecată dar stăpânită, o să-ţi spun două cuvinte, nu mai mult.

Apoi întoarse brusc spatele Profetului, care eşi încet din curte.

. . . . . .

Orfanele ocupau, într'una din clădirile cele mai depărtate ale hanului, o odăiţă dărăpănată a cărei unică fereastră dădea pe câmp. Un pat fără perdele, o masă şi două scaune compuneau mobilierul mai mult decât modest al acestei încăperi luminată de o lămpiţă cu petrol. Pe masă, lângă geam, era ranita lui Dagobert. Rabat-Joie, câinele cel mare de Siberia, culcat lângă uşă, mârâise de două ori întorcând capul spre fereastră, dar fără să dea vreo urmare atitudinii sale duşmănoase. Fetele stăteau de vorbă în pat, aşteptând pe Dagobert. Deodată câinele mârâi din nou înăbuşit.

— Suricară, zise Roza lipindu-se de Blanşa, uite că iar mârâe câinele. Oare ce are?

— Rabat-Joie, nu mai mârâi, vino încoa! reluă Blanşa lovind cu mâna pe marginea patului.

Câinele se ridică, mai scoase un mârâit şi îşi rezămă de cuvertură capul lui mare, inteligent, dar mai aruncă o privire încăpăţânată spre geam. Surorile se plecară spre dânsul ca să-l mângâie pe fruntea mare.

— Ce ai de latri aşa, Rabat-Joie ? zise Blanşa trăgându-l uşor de ureche, hai, căţeluşule ?

— Mi se pare că Dagobert cam întârzie astă seară ca să ne spue bună-seara.

— De sigur că se ocupă de Jovial.

— Ce bun e Dagobert ! totdeauna are grijă de noi ! Cum ne răsfaţă ! Noi suntem nişte leneşe, iar el îşi dă atâta osteneală....

— Ce păcat că nu suntem bogate ca să se poată şi el odihni !

— Bogate... noi... vai ! surioară, noi o să fim totdeauna nişte biete orfane !

— Dar medalia ?

— Negreşit, este oare care speranţă legată de medalie, altfel n'ar fi făcut drumul ăsta aşa de lung.

— Dagobert ne-a promis că ne spune totul astă seară.

Fata nu putu spune mai mult : două ochiuri de geam zburară în ţăndări, cu zgomot mare. Orfanele scoaseră un strigăt de spaimă şi se aruncară una în braţele celeilalte, pe când câinele se repezi spre geam lătrând cu furie. Palide, tremurânde, strâns îmbrăţişate, cele două surori îşi opriră respiraţia. De spaimă nici nu îndrăzniră să-şi arunce ochii spre fereastră. Rabat-Joie, cu labele dinainte rezemate de pervaz, nu-şi înceta lătăturile furioase.

— Ce-o fi oare ? murmurară orfanele. Şi Dagobert care nu-l aici...

Deodată Roza, apucând pe Blanşa de braţ, strigă :

— Ascultă... ascultă... urcă cineva scara.

— Doamne ! mi se pare că nu e mersul lui Dagobert. Auzi ce grei sunt paşii ?

În adevăr, pe treptele sonore ale scării de lemn răsunau nişte paşi de o greutate extraordinară şi un fel de fâşâit ciudat se auzea dealungul peretelui subţire care despărţea camera

de scară. Apoi un corp greu căzu la pământ în faţa uşii, zguduind-o puternic. Fetele, în culmea spaimei, se priviră fără să spue o vorbă ; uşa se deschise : era Dagobert. La vederea lui, Roza şi Blanşa se îmbrăţişară cu bucurie, ca şi cum ar fi scăpat dintr'o mare primejdie.

— Ce aveţi ? de ce v'aţi speriat ? le întrebă soldatul surprins.

— Dacă ai şti ce s'a întâmplat... Şi apoi nu ţi-am recunoscut paşii... ni se păreau aşa de grei... şi apoi zgomotul acela îndărătu! uşii...

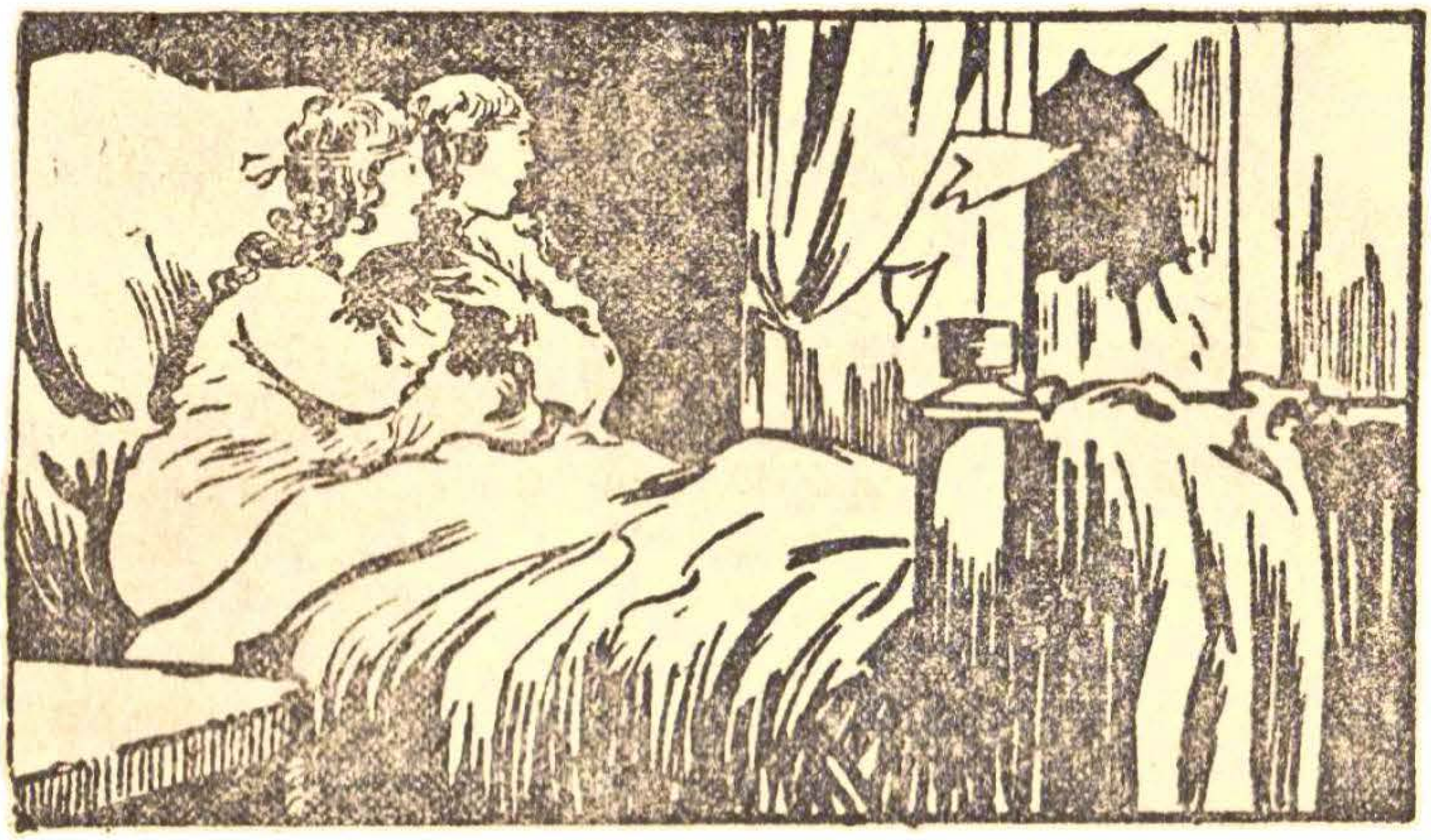

– Dar bine, fricoaselor, nu puteam urca scara cu picioare de cincispreze ani, având în vedere că îmi aduceam patul în spinare-adică o saltea pe care am aruncat-o jos lângă uşă, ca să mă culc unde dormi, ca deobicei.

În tot timpul acesta câinele, rezemat de geam, nu înceta să latre.

— Dar ce are Rabat-Joie de latră într'acolo, copii ? zise soldatul.

— Nu ştim : s'a spart un geam ; asta ne-a speriat la început aşa de tare.

Fără să răspundă un cuvânt, Dagobert alergă la fereastră, o deschise repede, împinse jaluzelele şi se plecă în afară. Nu

văzu nimic decât noaptea neagră... ascultă... nu auzi nimic decât mugetul vântului.

— Rabat-Joie, zise el câinelui arătându-i fereastra deschisă, sări dragă, și caută !

Animalul făcu o săritură enormă și dispăru prin geamul care era la mai bine de opt picioare de la pământ. Dagobert, plecat în afară, îndemna câinele cu vocea și cu gestul.

— Caută, dragă, caută ! Dacă este cineva, sari pe el... și nu-i da drumul până nu mă cobor și eu.

Apoi se întoarse spre fete, care îl ascultau cuvintele și îi urmăreau gesturile cu neliniște :

— Cum au fost sparte geamurile, copii ? n'ați băgat de seamă ?

— Nu. Noi stăteam de vorbă și am auzit un zgomot mare și pe urmă geamurile au zburat în odae.

Dagobert cercetă jaluzele și observă un cârlig lung, mobil, cu care se închideau pe dinăuntru.

— E vânt mare, zise el, se poate că vântul a împins jaluzeaua și cârligul a spart geamul. Da așa e. Dealtfel ce interes putea avea cineva să facă asta ?

Apoi se adresă lui Rabat-Joie :

— Ei... amice, nu-i nimeni ?

Câinele răspunse printr'un lătrat și soldatul înțelese că răspunsul era negativ, căci îi spuse :

— Atunci vino înapoi. Fă un înconjor, ai să găsești tu undeva o ușă deschisă... ai să te descurci tu... Hai, copii, liniștiți-vă, nu-i nimic, e vântul.

— Ne-a fost așa de frică, zise Roza.

— Cred. Dar mă gândesc la altceva, zise soldatul aruncând o privire spre fereastra lipsită de perdele. Se poate să fie curent și să răciți.

Dagobert căută mijlocul ca să remedieze acestui rău, apoi luă de pe scaun pielea de ren, o spânzură de mânerul ferestrei, iar cu capetele astupă cât putu mai bine cele două găuri ale geamurilor.

— Mulțumesc, Dagobert, ce bun ești ! Eram neliniștite că nu te vedeam.

— Așa e, ai stat mai mult decât deobicei.

Apoi, observând abea atunci cât era de schimbat la față soldatul, impresionat de scena avută cu Morok, Roza adăugă :

— Dar ce ai? Ce palid ești !

— Eu ? nu, copii, vă asigur că n'am nimic, răspunse soldatul cam încurcat, căci nu prea știa să mintă.

— Dacă am un aer speriat, e desigur din cauza voastră, căci după toate, este vina mea... Dacă aș fi pierdut mai puțin timp cu masa, aș fi fost aici când s'au spart geamurile și v'aș fi cruțat momentele de teamă.

— Poftim ! Nici nu ne mai gândeam la asta. Ei, nu șezi ?

— Ba da, copii, căci avem de vorbit, zise Dagobert luându-și un scaun și așezându-se la căpătâiul fetelor. Așa ! Mă ascultați ? adăugă el încercând să surâdă ca să le liniștească. Să vedem, ochii ăștia mari sunt deschiși ?

— Uite, Dagobert, ziseră fetele surâzând la rândul lor și deschizându-și ochii cât puteau de tare.

— Bine, zise soldatul. Dealtfel nu-s decât ceasurile noua. Acuma ascultați : De teamă să nu vă întristez, am tot amânat să vă spun ceeace avea de gând să vă spuc biata voastră mamă, când era să creșteți mari. Dar a murit așa de repede, că n'a avut timp. Ceeace avea să vă spuc îi rupea inima și mie la fel. Dar momentul a sosit. Nu se mai poate amâna.

Urmă un moment de tăcere ; soldatul se reculese, puțin apoi vorbi :

— Tatăl vostru, generalul Simon, este fiul unui lucrător care a rămas toată viața lucrător, căci oricât a vorbit și a făcut generalul, bătrânul s'a încăpățânat să nu-și părăsească meseria : cap de fier și inimă de aur, întocmai ca fiul său. Înțelegeți, copii, că dacă tatăl vostru, angajat ca soldat a devenit general, și conte al imperiului, asta nu s'a făcut fără osteneală și fără glorie.

— Conte al imperiului, ce-i asta, Dagobert ?

— O prostie, un titlu pe care îl dădea împăratul odată cu gradul, ca să poată spune poporului pe care îl iubea, pentru că făcea și el parte din popor : „Copii, voiți să vă jucați de-a nobleța ca foștii nobili ? Iată că vă fac nobili ; voiți să vă jucați

de-a regii ? iată că sunteţi regi. Să gustaţi din toate, copii, nimic nu e prea mare pentru voi. Ghiftuiţi-vă". Oricum ar fi, un lucru este sigur : tatăl vostru a fost cel mai mare şi cel mai mândru general din toată armata.

— Era frumos ! nu-i aşa, Dagobert ? Aşa zicea mama.

— Da, închipuiţi-vă un brum superb, în mare ţinută ; te orbea, îţi punea foc în inimă.

— Şi tata era tot aşa de bun pe cât de brav, nu-i aşa, Dagobert ?

— Bun, copii, el ? cred şi eu. Era tare că ar fi îndoit o potcoavă între mâini, aşa cum îndoiţi voi o hârtie. În ziua în care a fost făcut prizonier, respinsese cu sabia pe tunarii prusieni până la tunurile lor. Cu atâta curaj şi cu atâta putere, cum vreţi să nu fie cineva bun ? Ziceam dar că sunt aproape nouăprezece ani de când, aproape, de aici în locul pe care vi l-am arătat înainte de a intra în sat, generalul, grav rănit, a căzut de pe cal. Eu eram ordonanţa lui şi l-am alergat în ajutor. Cinci minute mai târziu am fost făcuţi prizonieri de un francez.

— De un francez ?

— Da, un marchiz emigrat, colonel în serviciul Rusiei, răspunse Dagobert cu amărăciune. Deaceea, când marchizul înaintând spre general l-a spus : „Predă-te, domnule, unui compatriot", generalul a răspuns : „Un francez care se bate contra Franţei nu mai este un compatriot, este un trădător şi eu nu mă predau unui trădător". Şi aşa rănit cum era, se târî până lângă un grenadier rus şi îi remise sabia, zicând: „Mă predau dumitale, amice". Marchizul se făcuse palid de mânie.

Orfanele se priviră cu mândrie. O roşeaţă puternică le coloră obrajii şi esclamară :

— Bravo, tată, bravo, tată !

— Hm ! ce ţi-i şi cu copiii ăştia, zise Dagobert netezindu-şi mustaţa, cum se vede că au sânge de soldat în vine !

Apoi reluă :

— Ajunserăm la Varşovia. Aici a cunoscut generalul pe mama voastră. Ea era supra numită Perla Varşoviei. Asta spune destul. Deaceea el, care iubea ceeace e bun şi mare, începu s'o iubească numai decât. Ea l-a iubit deasemenea, dar părinţii o promiseseră altuia şi acel altul era tot...

Dagobert nu putu continua. Roza scoase un strigăt ascuțit, arătând cu spaimă spre fereastră. La strigătul fetei, Dagobert se ridică repede.

— Ce ai, Roza ?

— Acolo... acolo.... zise ea, arătând fereastra. Mi se pare că am văzut o mână dând la o parte blana.

— Roza nu terminase încă de vorbit și Dagobert era la fereastră ; huă blana atârnată de mânerul ferestrei și deschise repede geamul. Afară era întuneric și vânt puternic. Soldatul ascultă, dar nu auzi nimic și închise fereastra, convins că blana fusese mișcată de un vârtej de vânt și că Roza se temuse de geaba.

— Liniștiți-vă copii, bate vânt tare, asta trebue să fi mișcat colțul blănii.

— Eu cred însă că am văzut bine niște degete care o dădeau la o parte, zise Roza tremurând.

— Eu n'am văzut nimic, zise Blanșa.

— Și nici nu-i nimica de văzut, copii, e foarte simplu. Fereastra e la cel puțin opt picioare deasupra pământului, așa că numai un uriaș ar putea să ajungă, sau cineva cu o scară. Dacă s'ar fi urcat cineva cu o scară, n'ar fi avut timp s'o ia, căci îndată ce a strigat Roza, am alergat la fereastră, am aplecat lampa în afară și n'am văzut nimic.

— Se vede-că m'am înșelat, zise Roza, trebue să fi fost vântul.

— Oricum ar fi, zise soldatul, mai gândindu-se, îmi pare rău că nu s'a întors Rabat-Joie, el ar fi păzit la fereastră și v'ați fi liniștit. Se vede că a simțit unde e grajdul lui Jovial și s'o fi dus să spuie bună seara prietenului său... aș avea poftă să mă duc după el.

— O, Dagobert, nu ne lăsa singure ! esclamară fetele, ne-ar fi prea frică.

— Trebue să vie și Rabat-Joie îndată, acuși o să-l auzim zgâriind la ușă... Ei, acuma să vă povestesc mai departe și Dagobert se așeză la căpătâiul fetelor, de astă dată cu fața spre fereastră. Așa dar generalul, prizonier la Varșovia, s'a îndrăgostit de mama voastră, pe care voiau s'o mărite cu altul

In 1814 am aflat despre sfârşitul războiului, despre exilul împăratului în insula Elba şi despre întoarcerea Burbonilor. Când a aflat asta, mama voastră a spus generalului: „—Războiul s'a terminat, eşti liber, împăratul e nenorocit, îi datorezi totul, du-te la el, nu ştiu când o să ne mai vedem, dar n'o să mă mărit decât cu tine, ai să mă găseşti credincioasă până la moarte." Inainte de a pleca, generalul mă chemă: „—Dagobert, să rămâi aici, poate că Eva are să aibă nevoe de tine ca să scape de familie, dacă or s'o necăjească prea tare. Corespondenţa noastră are să treacă prin mâinile tale. La Paris o să mă duc la soţia ta şi la fiul tău, o să-l liniştesc şi o să le spun că eşti.... un prieten pentru mine". Aşa dar iată pe general în insula Elba cu împăratul. Eu rămas la Varşovia, ascuns în apropiere de locuinţa mamei voastre primeam scrisorile şi i le duceam în ascuns. Intr'una din aceste scrisori vă spun plin de mândrie, copii, generalul îmi scria că împăratul îşi adusese aminte de mine.

— De tine ?... Te cunoştea ?

— Puţin, şi sunt foarte mândru. „—A, Dagobert ? zise el tatălui vostru care îl vorbea de mine, un grenadier călare din vechea mea gardă... un soldat care a fost în Egipt şi în Italia, care e ciuruit de răni şi pe care l-am decorat cu mâna mea la Wagram ?... nu l-am uitat". Doamne, copii, când mama voastră mi-a cetit asta, am plâns ca un prost. Crucea asta, dată de el, este un fel de moaşte sfinte pentru mine şi o am aici în raniţă, împreună cu banii şi cu hârtiile noastre. Dar să ne întoarcem la mama voastră: se simţea mângâiată când îi duceam scrisorile generalului şi când vorbeam cu dânsa despre el. Suferea mult. Dar de geaba o chinuiau părinţii, ea răspundea totdeauna: „—N'o să mă mărit niciodată decât cu generalul Simon", Straşnic de mândră femee... Resemnată şi curagioasă ! Intr'o zi primi o scrisoare dela generalul: părăsise insula cu împăratul. Iată că începea războiul... război sublim prin devotamentul soldaţilor. Tatăl vostru se bate ca un leu şi corpul lui de armată face ca şi dânsul. Nu mai era viteji, era turbare. In seara luptei dela Ligny împăratul, bucuria întregei armate, numi pe tatăl vostru, pe câmpul de luptă, duce de Ligny şi mareşal al Imperiului.

— Mareşal al imperiului, zise Roza mirată.

— Duce de Ligny ! reluă Blanşa tot atât de surprinsă.

— Da. Petre Simon, fiul unui lucrător, duce şi mareşal. Trebue să fii rege, ca să fii mai mult decât atât, reluă Dagobert cu mândrie. Când zic duce şi mareşal, am şi n'am dreptate, căci mai târziu nu i s'a recunoscut nici titlul, nici gradul. După Ligny a fost o zi de doliu... de mare doliu, în care soldaţi bătrâni ca mine — mi-a spus generalul — au plâns... i zisa aceea copii, se numeşte Waterlo.

In aceste cuvinte simple ale lui Dagobert fu un accent de o tristeţe atât de adâncă, încât orfanele tresăriră.

— In sfârşit, reluă soldatul oftând, ce să faci? Sunt şi zile blestemate din acestea. In ziua aceea la Waterlo, generalul a căzut acoperit de răni, în fruntea unei divizii din gardă. Indată ce fu întrucâtva vindecat, ceeace a durat destul de mult, a cerut să fie trimes la Sfânta Elena, dar n'au vrut. Atunci, exasperat ca atâţia alţii contra Burbonilor, generalul organiză o conspiraţie ca să aducă pe fiul împăratului. Voia să ridice un regiment compus aproape în întregime din foşti soldaţi de ai lui. Se duse într'un oraş din Picardia unde era acea garnizoană, dar deja prinseseră de veste despre conspiraţie. In momentul când sosi, generalul fu arestat şi dus în faţa colonelului regimentului. Şi acest colonel, zise soldatul după o nouă tăcere, ştiţi voi cine era ?... Dar lasă ! ar fi să vă spun prea multe şi asta v'ar întrista şi mai mult.... E destul să vă spun că era un om pe care tatăl vostru avea multe motive să-l urască şi-l ura, de mult timp. De aceea când se văzu în faţa lui, îl spuse : „Dacă nu eşti laş, să mă pui în libertate pentru o oră şi să ne batem pe viaţă şi pe moarte, căci te urăsc pentru asta, te disprețuesc pentru aceea şi pentru cealaltă". Colonelul acceptă, şi puse pe tatăl vostru în libertate până a doua zi. A doua zi avu loc un duel înversunat, în care colonelul rămase mort pe loc.

— O ! Doamne

— Generalul tocmai își ștergea sabia, când veni un prieten devotat să-i spue că abia mai avea timpul să fugă. In adevăr, izbuti să fugă din Franța... cincisprezece zile mai târziu, fu condamnat la moarte ca conspirator.

— Câte nenorociri, Doamne !

— A fost și o parte bună în nenorocirea asta. Mama voastră își ținea promisiunea și îl aștepta mereu. Ea îi scrisese: „Intâi împăratul și pe urmă eu". Ne putând să mai facă nimic, nici pentru împărat nici pentru fiul său, generalul izgonit din Franța veni la Varșovia. Mama voastră tocmai își pierduse părinții ; era liberă, se căsători și fui și eu unul din martori.

— Ai dreptate, Dagobert, câtă fericire în mijlocul atâtor nenorociri !

— Și tată-l foarte fericiți; dar, ca toate inimile bune, cu cât erau mai fericiți, cu atât îl întrista mai mult nenorocirea celorlalți. Rușii începură iar să trateze pe Polonezi ca pe niște sclavi. Mama voastră, deși de origină franceză, era poloneză cu trup și suflet. Ea spunea cu glas tare, fără teamă, ceeace altii nu îndrăzneau să spue nici încet. Asta fu destul ca să atragă atenția guvernatorului rus asupra ei. Intr'o zi un prieten al generalului, fost colonel, om cum se cade, fu condamnat la deportarea în Siberia, pentru o conspirație militară contra Rușilor. El izbuti să fugă, tatăl vostru îl ascunse la dânsul, și lucrul se află. In noaptea următoare se pomeni cu un platon de Cazaci comandați de un ofițer și urmat de o căruță de poștă. Generalul fu deșteptat din somn și ridicat.

— Doamne ! ce voiau să-i facă ?

— Să-l scoată din Rusia și să-i interzică să mai vie vreodată, sub amenințarea închisorii pe viață. Iată care a fost ultimul său cuvânt: „Dagobert, îți încredințez pe soția și pe copilul meu"— căci mama voastră trebuia să vă aducă pe lume câteva luni mai târziu. Pe dânsa o exilară în Siberia, ca să scape de ea, căci făcea prea mult bine la Varșovia și se temeau de dânsa. Nemulțumiți cu exilul, îi confiscară toate bunurile. Singura grație pe care o obținu fu ca să o pot însoți și eu. Fără Jovial, pe care generalul mi-l lăsase mie, ar fi fost silită să facă drumul pe jos. Și așa, ea călare, eu pe jos, așa cum vă

duc şi pe voi acuma,am sosit în Siberia într'un sat mizerabil unde v'aţi născut voi, trei luni după aceea.!

— Dar tata ?

— El n'a putut să se întoarcă în Rusia. Mama voastră de asemenea nu putea fugi cu doi copii; generalul nu putu nici să-i scrie, căci nu ştia unde e.

— Şi de atunci n'a mai fost nici o ştire dela el ?

— Ba da, odată a fost o ştire.

— Prin cine ?

După o clipă de tăcere, Dagobert reluă cu o expresie ciudată :

— Prin cine ? prin cineva care nu seamănă de loc cu ceilalţi oameni.. da... şi ca să înţelegeţi aceasta, trebue să vă povestesc în două cuvinte un lucru extraordinar întâmplat tatălui vostru în timpul bătăliei dela Waterlo. El primise ordin dela împărat să cucerească o baterie, se puse în fruntea unui regiment de cuirasieri, dădu asalt, şi după obiceiul său, a început să împingă cu sabia pe duşman până la tunuri. Ajunse călare la gura unei piese duşmane al cărei servanţi fuseseră cu toţii ucişi sau răniţi. Totuşi, unul dintre ei avu încă puterea să se ridice într'un genunchi, să apropie fitilul de flacără şi asta tocmai în momentul când generalul era la zece paşi de tunul încărcat. În acelaşi clipă un om de talie înaltă, îmbrăcat ca un ţăran pe care tatăl vostru nu-l observase până atunci, se aruncă în faţa tunului.

— Nenorocitul ! ce moarte îngrozitoare !

— Da, răspunse Dagobert cu un aer gânditor, aşa trebuia să se întâmple. Omul trebuia să fie sfărâmat într'o mie de bucăţi, dar nu i se întâmplă nimic !

— Ce spui ?

— Ceeace mi-a spus şi mie generalul. „—In clipa când lovitura porni, mi-a repetat el adesea, de oroare am închis ochii, ca să nu văd cadavrul mutilat al acestui nenorocit care se sacrifica în locul meu. Când am deschis iar ochii, ce văd în mijlocul fumului? Acelaş om înalt, stând liniştit în acelaş loc, în picioare, aruncând o privire tristă şi blândă asupra artileristului care, cu genunchii la pământ cu corpul răsturnat pe

spate, îl privea spăimântat. Apoi mişcarea bătăliei a continuat şi mi-a fost cu neputinţă să mai găsesc omul..." aşa spunea tatăl vostru.

— Dar cum se poate asta ! Dagobert ?

— Asta l-am întrebat şi eu pe general. El mi-a răspuns că nu-şi putuse niciodată explica întâmplarea atât de miraculoasă şi de necrezut. Se vede însă că a fost foarte puternic impresionat de înfăţişarea acestui om, care părea, după cum zicea el de vreo treizeci de ani, căci observase că sprâncenele foarte negre şi îmbinate, îi făceau, ca să zic aşa, o singură linie de la un ochi la celălalt, încât părea că avea fruntea tălată de o dungă neagră... Ţineţi bine minte asta, o să vedeţi îndată de ce.

— N'o să uităm.

— E ciudat omul ăsta cu fruntea marcată cu negru !

— Ascultaţi mai departe... După cum v'am spus, generalul a fost socotit mort la Waterlo. El a petrecut noaptea pe câmpul de luptă şi în delirul său i s'a părut că vede la lumina lunii pe acelaş om aplecat deasupra lui, privindu-l cu mare blândeţe şi tristeţe, ştergându-i sângele de pe răni şi încercând să-l înviioreze... Dar tatăl vostru, care abea îşi dădea seama de ce făcea, îl respinse, zicând că după o asemenea înfrângere nu-i rămânea decât să moară. Atunci i s'a părut că aude pe acest om spunându-i : — „Trebue să trăeşti pentru Eva !" — aceasta era numele mamei voastre, pe care generalul o lăsase la Varşovia când se dusese după împărat.

— Ce ciudate lucruri, Dagobert !... Şi a mai văzut tata de atunci pe omul acela ?

— L-a mai văzut, de vreme ce l-a dat să aducă veşti mamei voastre. Vă aduceţi aminte că în dimineaţa când a murit mama voastră, vă duseserăţi în pădurea de brazi, cu bătrâna Fedora ?

— Da, răspunse Roza cu tristeţe, ca să căutăm nişte plante care îi plăceau mamei atât de mult.

— Biata mamă ! Era aşa de sănătoasă, încât nu puteam bănui nenorocirea care avea să ni se întâmple seara, când Blansa.

— Aşa e, copii, şi eu în dimineaţa aceea cântam lucrând în grădină, căci nici eu, ca şi voi, n'aveam nici un motiv să fiu trist : aşa dar lucram cântând, când deodată aud o voce întrebându-mă în franţuzeşte : — „Aici e satul Milosk ?" Mă întorc şi văd la spatele meu un străin. În loc să-i răspund, îl privesc fix şi fac doi paşi înapoi, încremenit.

— De ce ?

— Străinul era înalt, foarte palid, cu fruntea mare, deschisă. Sprâncenile lui negre erau împreunate aşa încât păreau că-i marchează fruntea cu o dungă neagră.

— Atunci era omul care de două ori fusese lângă tata, în timpul luptelor ?

— Da, el era.

— Dar bine, Dagobert, zise Roza gânditoare, e mult de la luptele astea ?

— Vreo şaisprezece ani.

— Şi străinul pe care ţi s'a părut că îl recunoşti, câţi ani avea ?

— N'avea mai mult de treizeci de ani.

— Atunci cum vrei să fi fost acelaş care se întâlnise cu tata la război cu şaisprezece ani înainte ?

— Aveţi dreptate, zise Dagobert după o clipă de tăcere, ridicând din umeri. Desigur că m'a înşelat asemănarea... Şi totuşi...

— Nu l-ai întrebat dacă dăduse ajutor altă dată tatii ?

— La început am fost atât de uimit, încât nu m'am gândit să întreb nimic. Ziceam dar că m'a întrebat unde e satul Milosk. „—Aici e,—Poţi să-mi spui unde locueşte doamna Simon, soţia generalului? — Aici locueşte."

El mă privi câteva minute în tăcere, văzând bine că vizita asta mă surprinde, apoi îmi întinse mâna şi-mi spuse: — „Dumneata eşti prietenul generalului Simon, cel mai bun prieten al lui? „Închipuiţi-vă dacă am fost mirat, copii! — Dar de unde ştii dumneata? — Mi-a vorbit adesea de dumneata cu recunoştinţă. — Ai văzut pe generalul? — Da, acum câtva timp, în India. Sunt prietenul lui şi aduc veşti soţiei sale, pe care o ştiam exilată în Siberia. La Tobolsk, de unde vin acu-

ma, am aflat că e aici. Du-mă la ea". Il rog să aştepte, voiam să previu pe mama voastră, pentruca surpriza să nu-i facă rău. După cinci minute străinul intră la ea.

— Şi cum era străinul ăsta, Dagobert?

— Era foarte înalt, purta o blană de culoare închisă şi o căciulă de blană, şi avea păr lung, negru.

— Era frumos?

— Da, copii, foarte frumos, dar avea aerul atât de trist şi de blând, că mi s'a strâns inima. Mama voastră stătu cu el câteva minute, apoi mă chemă să-mi spue că primise ştiri bune dela general, şi izbucni în lacrimi. In faţa ei avea un pachet mare de hârtii, un fel de jurnal pe care i-l scria tatăl vostru în fiecare seară ca s'o mângâe.

— Şi unde sunt hârtiile, Dagobert?

— La mine în raniţă, cu crucea mea şi cu banii. Dar câte va foi le am aici, căci vreau să le citiţi acuma, o să vedeţi îndată pentru ce.

— Tata era de mult în India?

— După cele câteva cuvinte pe care mi le-a spus mama voastră, generalul se dusese în ţara aceea după ce se bătuse cu Grecii contra Turcilor, căci lui îi plăcea mai ales să ia partea celor slabi contra celor tari. Când a ajuns în India, s'a înverşunat contra Englezilor... Aceştia asasinaseră o grămadă de prizonieri şi chinuiseră pe împărat la Sfânta Elena. Războiul ăsta era de o importanţă foarte mare, căci făcând rău Englezilor, servea în acelaş timp o cauză bună.

— Care cauză?

— Aceea a bieţilor prinţi indieni ale căror teritorii erau pârjolite de Englezi şi încetul cu încetul luate cu sila. Uitaţi-vă aici... Câteva pagini din jurnal or să vă explice mai mult şi mai bine decât mine. In afară de asta o să citiţi aici un nume de care trebue să vă aduceţi aminte totdeauna, de aceea am ales acest pasaj.

Fetele întinseră repede mâna ca să la foile din mâna lui Dagobert.

— Citiţi... citiţi... zise soldatul. Dar trebue să vă spun că scrind acestea generalul nu întâlnise încă pe străinul care a adus aceste hârtii

Roza se ridică în pat şi începu să citească cu o voce dulce şi duioasă :

FRAGMENT DIN JURNALUL GENERALULUI SIMON
Bivuacul din munţii Ava, 20 Februarie 1830

„...Oridecâte ori adaug câteva foi la acest jurnal pe care acuma îl scriu în fundul Indiei, unde m'a aruncat viaţa mea rătăcitoare şi surghiunită, jurnal pe care, vai, poate că n'ai să-l citeşti niciodată, Eva mea iubită, încerc o senzaţie totodată dulce şi crudă, căci stau de vorbă cu tine şi asta mă mângâe, dar totuşi regretele mele nu sunt niciodată atât de amare ca atunci când îţi vorbesc fără să te văd.

„In sfârşit, dacă aceste pagini îţi cad vreodată sub ochi, inima ta generoasă o să bată la auzul numelui viteazului căruia îl datoresc astăzi viaţa şi căruia îi voi datori poate astfel fericirea de a te mai vedea într'o zi, pe tine şi copilul. Scumpul îngeraş trebue să aibă acum paisprezece ani... Cum este ? Seamănă cu tine, nu-i aşa ? Are ochii tăi mari şi albaştri... Să înveţi pe copil să pronunţe şi să iubească numele cam barbar de „Djalma".

— Djalma, zise Roza cu ochii umezi, întrerupându-şi lectura.

— Djalma, reluă Blanşa împărtăşind emoţia surorii sale. N'o să uităm niciodată acest nume.

„Ti-am povestit în foile de până acuma, dragă Eva, reluă Roza, cele două zile fericite pe care le-am avut luna asta. Trupele bătrânului meu prieten, prinţul indian, disciplinate din ce în ce mai bine după modelul european, au făcut minuni. Am înfrânt pe Englezi şi i-am silit să părăsească o parte din nenorocita ţară pe care au cotropit-o în dispreţul tuturor drepturilor. Azi dimineaţă, după un marş penibil în mijlocul stâncilor din munţi, am aflat dela cercetaşi că duşmanului îi sosesc întăriturî, că se pregăteşte să reia ofensiva, că nu mai era decât la câteva leghe şi că lupta era inevitabilă. Bătrânul meu prieten, prinţul indian, tatăl salvatorului meu, nu cerea alta decât să intre în foc. Lupta a început la orele trei şi a fost sângeroasă, înverşunată. Văzând la ai noştri un început de sovăială,

căci erau cu mult inferiori ca număr, m'am repezit în fruntea micii noastre rezerve de cavalerie.

„Prinţul cel bătrân era în centru, şi se bătea aşa cum se bate el : vitejeşte. Fiul său, Djalma, în vârstă de optsprezece ani, viteaz ca şi tatăl său ,nu mă mai părăsi. La un moment dat calul meu a fost ucis şi s'a rostogolit cu mine cu tot într'un şanţ pe lângă care treceam, prinzându-mă şi pe mine dedesupt.

„Englezii credeau, — opinie foarte măgulitoare pentru mine, — că dacă m'ar ucide ar învinge cu uşurinţă armata prinţului. De aceea un ofiţer şi cinci-şease soldaţi neregulaţi, brigauzi laşi şi cruzi, văzându-mă rostogolit în prăpastie, se repeziră să mă ucidă... In mijlocul fumului şi al focului, munteni noştri, aprinşi cum erau, nu văzuseră căderea mea. Dar Djalma nu mă părăsea. El se repezi să mă ajute şi vitejia lui m'a salvat. Djalma mai avea două gloanţe în puşcă. Cu unul culcă mort la pământ pe ofiţer, cu celălalt smulse braţul unui neregulat, care îmi şi străpunsese mâna cu baioneta. Dar fii liniştită, dragă Eva, nu-i nimic... o simplă zgârietură..."

— Rănit... iar rănit... Doamne ! esclamă Blanşa împreunându-şi mâinile şi întrerupând pe sora sa.

— Fiţi liniştite, zise Dagobert, a fost numai o zgârietură, cum zice generalul. Rănile care nu te împiedecă să te baţi mai departe, el le numea rănî albe... Numai el ştie să găsească asemenea cuvinte.

„Djalma, văzându-mă rănit, reluă Roza ştergându-şi ochii, se servi de carabina lui grea ca de un buzdugan şi făcu pe soldaţi să dea înapoi. In acest moment însă văzui un nou vrăjmaş, adăpostit în dosul unui tufiş de bambuş care creştea pe marginea şanţului. Acela îşi ridică arma, ochi pe Djalma şi curagiosul copil primi un glonte în piept, fără ca strigătele mele să-l fi putut înştiinţa. Simţindu-se izbit, făcu doi paşi înapoi şi căzu în genunchi, dar se ţinu bine şi se sili să-mi facă scut cu corpul... Djalma pierdea mult sânge, braţul îi slăbea. Unul din soldaţii neregulaţi, îndemnând şi pe ceilalţi, desprinse de la brâu un fel de seceră enormă, cu care se poate tăia capul dintr'o lovitură, Din fericire însă tocmai atunci sosiră vreo doisprezece munteni de ai noştri, atraşi de zgomotul luptei. Djalma fu scăpat, a-

poi mă scoaseră şi pe mine de sub cal. După un sfert de oră am putut încăleca din nou, şi victoria a fost a noastră şi astăzi, deşi am avut multe pierderi. Mâine lupta va fi hotăritoare, căci focurile bivuacului englez se văd de aici. Iată scumpa mea Eva, cum datoresc viaţa acestui copil. Din fericire rana lui nu dă loc la nici o îngrijorare, căci glontele a deviat şi a alunecat dealungul coastelor.

— Băiatul ăsta viteaz trebue să fi spus ca şi generalul : rană albă, zise Dagobert.

„Şi acuma, dragă Eva, reluă Roza, trebue să cunoşti, cel puţin din această povestire, pe viteazul Djalma. Are deabea optsprezece ani şi am observat că, deşi e aşa de tânăr, are adesea accese de adâncă melancolie. De mai multe ori am surprins între el şi tatăl său priviri ciudate... Deşi ne iubim atâta, cred că îmi ascund vreun trist secret de familie, după câte am putut judeca din mai multe cuvinte scăpate de unul sau altul. Pare să fie vorba de un evenement ciudat, căruia imaginaţia lor visătoare şi exaltată i-a dat un caracter supranatural. Noi, dragă, ştii bine că nu avem dreptul să ne îndoim de minuni... de la campania din Franţa când mi s'a întâmplat istoria aceea ciudată, pe care nici azi nu mi-o pot explica"...

— E vorba de omul care s'a aruncat inaintea tunului, zise Dagobert.

„Şi tu, Eva, reluă fata, de la vizitele acelei femei tinere şi frumoase pe care mama ta pretindea că a văzut-o şi ea la mama ei, cu patruzeci de ani înainte"...

Orfanele priviră pe soldat cu mirare.

— Mama voastră nu mi-a vorbit nici odată despre asta, şi nici generalul, aşa că nu înţeleg nici eu.

„De altfel, dragă Eva, trebue să ştii că Djalma are şi puţin sânge francez în vine. Tatăl lui s'a căsătorit cu o fată a căre familie, de origină franceză, era stabilită de foarte mult timp la Batavia, în insula Iava. Femeea a murit de mult din nefericire

Blanşa luă la rândul ei scrisoarea din mâna surorii sale şi citi mai departe, ştergându-şi ochii de lacrimi.

„Eri a sosit în tabără un om de ai noştri care vine din Franţa. El mi-a adus vesti de la tata. E tot voinic şi sănătos şi

lucrează mereu. Omul m-a adus și veşti despre familia lui Dagobert. Sper, Eva, că poate totuşi într'o zi hârtiile astea or să ajungă până la tine, deaceea îţi scriu şi ceea ce ştiu despre familia lui Dagobert, Tata, care este tot şef de atelier la Hardy, a luat în serviciu acolo şi pe fiul lui Dagobert şi îmi spune că e cel mai bun lucrător din toată întreprinderea. Seara, când se duce acasă la mama lui, pe care o iubeşte foarte mult, compune poezii patriotice şi cântece dintre cele mai frumoase.

— Nu ştiu unde o fi învăţat asta dragul de Agricol, zise Dagobert, poate la şcoală, căci a umblat la şcoală cu fratele său adoptiv, Gabriel.

„Tata îmi mai scrie, ceti mai departe Blanşa, că Gabriel, copilul părăsit pe care l-a crescut excelenta soţie a lui Dagobert, prezintă un mare contrast faţă de Agricol. Pe cât de vioi, de vesel şi de harnic este Agricol, pe atât de melancolic şi de visător este Gabriel. Agricol e brun, mare şi puternic; Gabriel din contră, e plăpând, blond şi timid ca o fată mare. Figura lui are o expresie îngerească. Un frate de la şcolile creştine unde a umblat, cu Agricol şi cu ceilalţi băeţi din mahala, izbit de inteligenţa şi de bunătatea sa, a vorbit despre dânsul cu un protector mai înalt şi l-au băgat la seminar, unde urmează de doi ani. Acum, Gabriel este preot şi s'a închinat misiunilor străine, aşa că trebue să plece în curând în America"...

— Gabriel e preot... zise Roza privind pe Dagobert.

— Ce are a face! sunt oameni buni pretutindeni. Dar îmi pare mai bine că s'a făcut el preot, decât bălatul meu.

„Şi acum adio, draga mea Eva; noaptea este atât de tăcută şi de liniştită, nu se aude de cât, din ceas în ceas, strigătul depărtat al sentinelelor... Cuvintele lor ciudate mă întristează şi mai mult, căci îmi amintesc că sunt la capătul lumii, despărţit de tine... şi de copil! Dragi fiinţe iubite... care este, care va fi soarta voastră? Dacă cel puţin v'aş putea trimete la timp medalia pe care o întâmplare funestă m'a făcut s'o iau cu mine de la Varşovia, poate că mai târziu ai putea să te duci în Franţa, sau cel puţin să trimiţi copilul cu Dagobert, căci ştii ce importanţă... Dar la ce bun să mai adaug şi această supărare la toate celelalte? Nu vreau să sfârsesc această zi printr'un gând

trist. Adio, scumpa mea Eva! îmbrățișează copilul și sărută-l, așa cum aș vrea să-l sărut eu de aici, din fundul exilului. Pe mâine, după luptă".

După ce terminară lectura, urmă o tăcere destul de lungă. Roza și Blanșa își amestecau lacrimile, iar Dagobert, cu fruntea rezemată de mână, era și el tot atât de absorbit.

. . . . . .

In timp ce fiicele generalului Simon erau atât de adâncite în citirea mișcătoarei scrisori de la tatăl lor, în interiorul menageriei se petrecea o scenă misterioasă, ciudată.

Mai întâi Morok se înarmă : pe deasupra hainei de piele de căprioară își puse rețeaua de zale, apoi își puse mănuși și ciorapi de fier, ghete bătute cu cue și își ascunse tot acest aparat defensiv sub niște pantaloni largi și sub o blană largă încheiată până sus. In mână luă varga de fier roșită în foc, apucând-o de mânerul de lemn, apoi coborî din pod și se opri jos, în hangarul unde se aflau cuștile animalelor. Hangarul era despărțit de grajdul cailor de un simplu perete de scânduri.

Un felinar cu reflector arunca asupra cuștilor o lumină puternică. Erau cu totul patru cuști, făcute din zăbrele de fier, cu gratii foarte rare. Intr'o parte, aceste zăbrele se puteau învârti în niște balamale, ca o ușă. Pe acolo erau introduse înăuntru animalele. Cuștile erau puse pe două osii și pe patru rotițe de fier, ca să poată fi târite cu ușurință la carul cu care călătoreau. Una din cuști era goală. In celelalte trei erau, după cum se știe, o panteră, un tigru și un leu. Pantera, originară din Java, părea că merită numele lugubru : MOARTEA, din cauza înfățișărei sale sinistre și feroce. Neagră de tot, stătea ghemuită în fundul cuștii. Culoarea părului se confunda cu întunerecul care o înconjura, așa că nu i se distingea corpul, ci se vedeau în umbră numai doi ochi mari, de un galben fosforescent, care s'ar putea zice că nu se aprindeau decât noaptea.

Profetul intră tăcut în grajd și se apropie încetișor de cușcă. Cercul alb care îi înconjura pupilele de foc părea că se mărise. Ochii întreceau în strălucire și nemișcare ochiul strălucitor și nemișcat al panterei. Chiar din acest moment, un fel de raport magnetic păru că se stabilește între privirile omului și

ale hoștilor. Profetul întinse spre cușcă varga de fier înroșită în foc și spuse cu o voce scurtă și poruncitoare :

— Moarteo ! vino aici !...

Pantera se ridică; era așa de mare, încât pânteccle și genunchii atingeau pământul. Avea trei picioare înălțime și aproape cinci în lungime. Șira spinării elastică și cărnoasă, mușchii picioarelor desvoltați ca la un cal de curse, pieptul lat, umerii enormi, labele nervoase și scurte, totul anunța că terîbilul animal împreună vigoarea cu sprinteneala și puterea cu mlădierea.

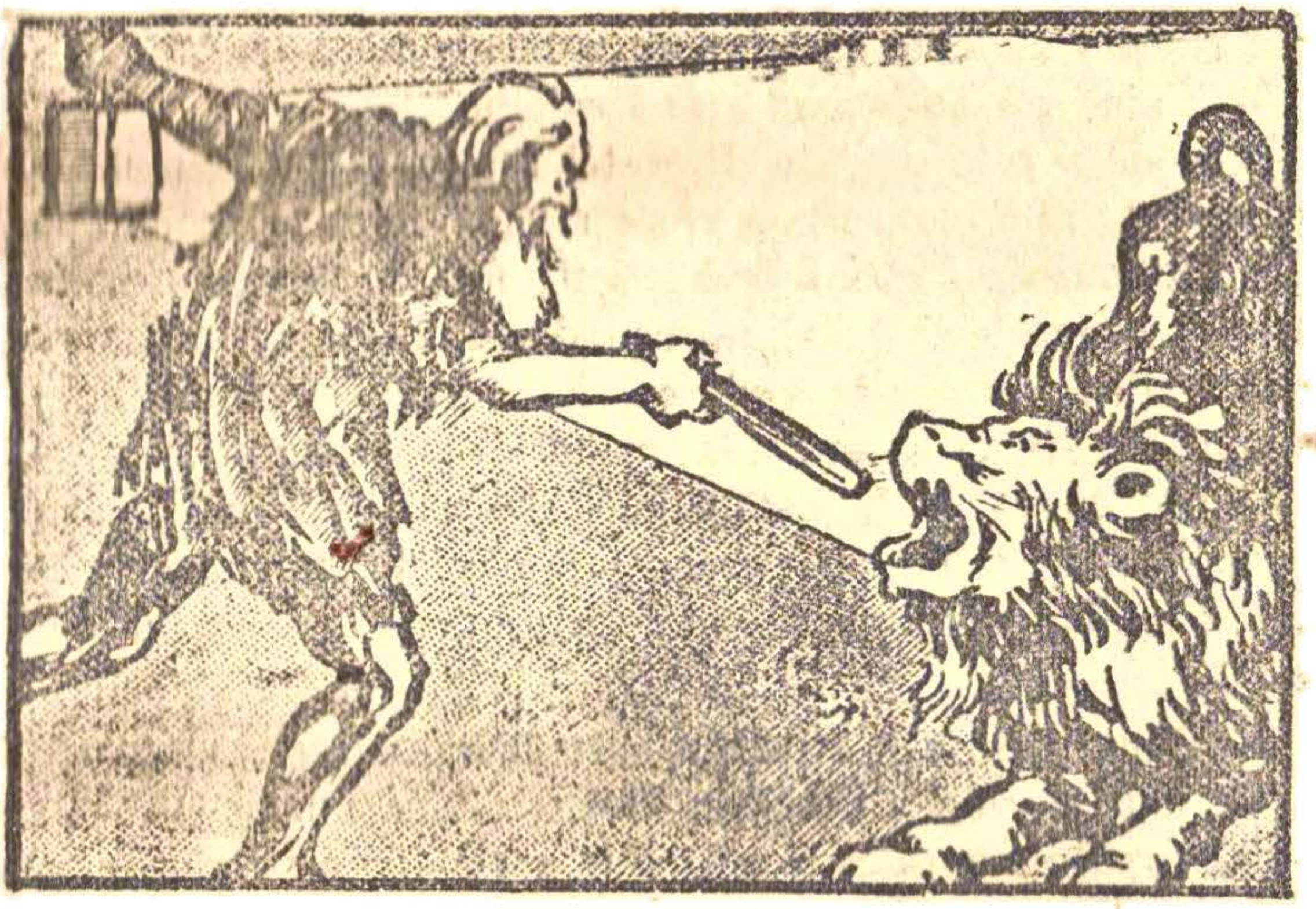

In acest moment tigrul Iuda, în spatele lui Morok, făcu o săritură puternică în cușcă, ca și cum ar fi fost gelos de atenția pe care stăpânul o dădea panterei. Tigrul scoase un răget răgușit și ridicând capul lăsă să se vadă falca triunghiulară și pieptul puternic de un alb murdar, unde mureau tonurile arămii ale blănii roșii, cu dungi negre. Ochii de un verde transparent și luminos, se opriră asupra Profetului. Atât era de mare influența acestui om asupra animalelor, încât Iuda încetă aproape imediat mârâiturile, ca și cum s'ar fi sperlat de îndrăzneala avută. Respirația însă îi rămase puternică și sgomotoasă,

Morok se întoarse spre dânsul şi timp de câteva secunde îl examină cu atenţie. Pantera, nemaifiind sub influenţa stăpânului, se întoarse şi se ghemui iar în umbră.

Un pârâit strident şi sacadat, asemănător acelui pe care îl fac animalele mari când rod un corp tare, se auzi în cuşca leului. Atenţia Profetului fu acum atrasă spre cuşca aceasta. Lăsând pe tigru, făcu un pas spre cealaltă cuşcă. Nu se vedea din leu decât spinarea monstruoasă de un roşu gălbui. Stătea cu picioarele sub el şi coama deasă îi ascundea în întregime capul. După încordarea şi după tresăririle muşchilor şi a şalelor, după vertebrele ridicate în sus, se vedea că animalul făcea sforţări violente cu botul şi cu labele dinainte.

— Cain !... vino 'ncoa ! zise Profetul.

Rostind aceste cuvinte, Profetul atinse şoldul leului cu capătul vârgii fierbinţi. Blana roşie a leului abea se înceţi puţin, şi Cain dintr'o săritură de o îndemânare de necrezut, se întoarse şi se repezi la grilaj, nu târîndu-se, ci făcând o singură săritură. Era minunat la vedere... dar totodată spăimântător. Profetul era atunci la un colţ al cuştii. Cain, în furia lui, se ridică într'o dungă, în faţa stăpânului său, şi-şi sprijini coasta lui mare de gratii, ba chiar trecu prin ele laba sa enormă cu muşchii umflaţi, cei puţin tot atât de groşi ca coapsa lui Goliat.

— Cain ! jos ! zise Profetul apropiindu-se repede.

Cu capătul vârgii fierbinţi, Morok atinse buzele lui Cain. Simţind arsura puternică şi auzind în acelaş timp strigătul neaşteptat al stăpânului, leul nu îndrăzni să urle, ci mârîi înfundat şi căzu la pământ într'o atitudine plină de supunere şi de teamă. Profetul desprinse felinarul, ca să vadă ce rodea Cain: rodea o scândură din cuşcă, pe care izbutise s'o scoată şi pe care o sfărâma între dinţi ca să-şi înşele foamea.

Timp de câteva minute în menagerie domni cea mai adâncă linişte. Profetul, cu mâinile la spate, trecea de la o cuşcă la alta, examinând animalele cu un aer neliniştit, ca şi cum ar fi şovăit pe care să aleagă dintre ele. Din când în când ciulea urechea şi se oprea în faţa uşii celei mari a hangarului care dădea în curtea hanului. De odată uşa aceasta se deschise şi apăru Goliat, ud tot de apă.

— El ?... zise Profetul.

— Uşor n'a fost... din fericire noaptea este întunecoasă, e vânt mare şi plouă cu găleata.

— Nici o bănuială ?

— Nici una, stăpâne. Informaţiile dumitale erau bune. Uşa pivniţii se deschide spre câmp, chiar sub fereastra fetelor. Când ai şucrat ca să-mi spui că e timpul, am eşit cu un scăunaş pe care îl aduseserm, l'am sprijinit de zid şi m'am urcat la geam. Adăugând scăunaşul la cele şase picioare ale mele, aveam acuma nouă, aşa că mă putui sprijini de fereastră. Am apucat cu o mână jaluzelele, cu cealaltă mânerul cuţitului şi cu o singură mişcare am sfărâmat geamul şi am deschis jaluzelele. El au pus totul pe seama vântului. După ce am dat lovitura, m'am băgat repede iar în pivniţă, luând şi scăunelul. După puţin timp am auzit vocea bătrânului... am făcut bine că m'am ascuns aşa de repede.

— Da, când am şuerat, el intrase în sala restaurantului. Eu credeam că o să stea mai mult acolo.

— Câteva minute după ce am spart geamurile, bătrânul a deschis fereastra şi a strigat câinele, spunându-i : „Sări"... Atunci am alergat repede în celălalt capăt al pivniţii, altfel blestematul de câine m'ar fi simţit lângă uşă.

— Acuma câinele este închis în grajd, unde este şi calul... spune mai departe...

— După ce am auzit închizându-se fereastra, am eşit din pivniţă, am pus iar scăunelul şi m'am urcat încă odată. Am deschis binişor jaluzelele, însă geamurile sparte erau astupate cu o piele, auzeam vorbind, dar nu vedeam nimic. Atunci am dat şi blana puţin la o parte şi am văzut... Fetele erau în pat cu faţa la mine... bătrânul stătea la căpătâiul lor, cu spatele la mine.

— Dar rana... rana ? asta este cel mai important.

— Rana este lângă fereastră, pe masă, alături de lampă. Aş fi putut să o ajung, dacă aş fi întins mâna.

— Şi ce-ai auzit ?

— Mi-ai spus să nu mă gândesc decât la sac, aşa că nu-mi aduc aminte decât de ceea ce avea legătură cu sacul. Bătrânul spunea că înăuntru sunt hârtii, scrisori de la un general, bani şi o cruce.

— Bine... şi pe urmă ?

— Era greu să ţin blana departe de gura geamului şi am scăpat-o... Am vrut s'o apuc iar, dar am întins mâna prea tare şi se vede că m'a văzut una din fete, căci a început să ţipe, arătând spre geam.

— Ticălosule !... ne-am dus dracului !... esclamă Profetul, îngălbenind de mânie.

— Stai puţin... te înşeli. Când am auzit strigând, am sărit de pe scăunaş şi m'am întors în pivniţă. Deoarece câinele nu mai era acolo, am lăsat uşa întredeschisă ; am auzit deschizându-se geamul şi am văzut după lumină, că bătrânul a scos lampa afară. S'a uitat împrejur, dar n'a văzut nici o scară, şi cum fereastra e prea sus ca să poată ajunge un om de înălţime obişnuită...

— O fi crezut că era tot vântul, ca şi prima dată... Eşti mai puţin stângaci de cum credeam eu. Acuma du-te de-mi adă suliţa cea mai lungă şi cuvertura de postav roşie...

— Da, stăpâne.

După ce Goliat se duse să execute aceste ordine, Morok întredeschise uşa cea mare a hangarului, privi în curte şi ascultă din nou.

— Poftim sulita şi cuvertura, zise uriaşul coborînd scara cu aceste două obiecte în mână.

— Intoarce-te în pivniţă, urcă-te iar la fereastră şi când ai să vezi pe bătrân eşind repede din odae...

— De ce să iasă ?

— O să iasă... ce-ţi pasă ? Indată ce bătrânul o să iasă, să împingi fereastra, să arunci lampa jos şi dacă ai să faci repede şi bine ceeace îţi mai rămâne de făcut, cei zece florini sunt ai tăi. N'ai să uiţi nimic ?...

— Nu, nu.

— Fetele or să fie atât de speriate de zgomot şi de întunerec, încât or să rămâe mute de spaimă. Dar nu-i numai atât. Acoperişul acestui hangar nu-i nalt şi gemuleţul de la pod e uşor de ajuns... afară e întunerec... în loc să te întorci pe uşă...

— O să mă întorc prin gemulet.

Urlaşul eşi.

— Da ! îşi zise Profetul după o tăcere destul de lungă, mijloacele astea sunt sigure. Nu-i de şovăit aici. Instrument orb şi obscur, eu ignorez motivul ordinelor primite. Dar după recomandaţiile care le însoţesc, după situaţia celui care mi le-a transmis trebue să fie desigur vorba de interese imense... de interese, reluă el după câteva momente de tăcere care au legătură cu ceeace e mai mare, mai înalt pe lume... Dar cum oare pot aceste două fete, ai zice nişte cerşetoare şi acest soldat păcătos să reprezinte asemenea interese ?.... Şi ce-mi pasă, mai zise el, eu sunt braţul care lucrează... Capul care gândeşte şi porunceşte, acela să răspundă de opera lui...

Peste puţin Profetul eşi din hangar cu cuvertura roşie în mână şi se îndreptă spre grajdul lui Jovial. Uşa, desprinsă, atârna într'un cârlig.

Văzând un străin, Rabat-Joie se repezi asupra lui, dar dinţii i se înfipseră în jambierele de fier şi Profetul, cu toate muşcăturile câinelui, luă pe Jovial de căpăstru, îl acoperi capul cu cuvertura ca să nu vadă şi să nu miroase, îl scoase din grajd, îl băgă în menajerie şi închise uşa.

. . . . . .

Orfanele, după ce isprăviră de citit jurnalul tatălui lor, rămaseră câtva timp triste, gânditoare, fără să spue un cuvânt, privind foile îngălbenite de timp. Dagobert, preocupat şi el, se gândea la fiul lui, la soţia lui, de care era despărţit de atâta timp şi pe care spera să-l revadă în curând. Tăcerea care dura de câteva minute fu întreruptă de soldat, care luă foile din mâna Blanşei, le puse în buzunar şi zise :

— Curaj, copii, vedeţi ce tată viteaz aveţi. Să vă gândiţi numai la plăcerea ce aţi avea-o să-l îmbrăţişaţi şi să nu uitaţi pe viteazul bălat căruia îi datoraţi această plăcere. Fără el, tatăl vostru ar fi fost ucis în India.

— Il cheamă Djalma... N'o să uităm niciodată, zise Roza.

— Bine, copii, sunt sigur de inima voastră. N'o să-l uitaţi niciodată. Dar ca să ne întoarcem la călătorul care a venit să vadă pe mama în Siberia, el văzuse pe general o lună după

taptele despre care vorbește în scrisoare, în clipa când avea să înceapă o nouă luptă cu Englezii. Atunci tata i-a dat hârtiile astea și medalia.

— Și la ce o să ne servească medalia asta, Dagobert ? zise Blanșa.

— Și ce însemnează cuvintele gravate pe ea ? zise Roza, scoțând medalia din sân.

— Doamne, copil, însemnează că trebue ca la 13 Februarie 1832 să fim la Paris, în strada Sf. Francisco No. 3.

— Dar pentru ce ?

— Biata voastră mamă a fost așa de curând apucată de boală, încât n'a putut să-mi spue. Tot ce știu este că avea această medalie de la părinți. Este un suvenir păstrat în familia ei de mai bine de o sută de ani.

— Și e importantă tare pentru noi, medalia asta ?

— Fără îndoială, căci de cincisprezece ani niciodată n'am văzut pe mama voastră așa de fericită ca în ziua când i-a adus-o călătorul... „De aci înainte soarta copiilor mei va fi poate pe atât de frumoasă, pe cât a fost de păcătoasă până acuma, îmi spunea ea în fața străinului, cu lacrimi de bucurie în ochi. O să cer voe guvernatorului Siberiei să mă întorc în Franța cu fetele. Poate că vor găsi că am fost destul de pedepsită prin cei cincisprezece ani de exil și prin confiscarea bunurilor. Dacă or să-mă refuze, o să rămân aici, dar cel puțin or să-mi dea voe să-mi trimet fetele în Franța cu dumneata, Dagobert. O să plecați imediat, căci din nefericire am pierdut destul timp... și dacă n'o să sosiți la Paris la 13 Februarie, cruda despărțire și greul voiaj vor fi fost zadarnice".

— Cum, o singură zi de întârziere ?...

— Dacă o să sosim la 14 în loc de 13, va fi prea târziu, așa spunea mama. Mi-a dat și o scrisoare groasă, s'o pun la poștă pentru Franța, în cel dintâi oraș prin care o să trecem, ceeace am și făcut.

— Și crezi că o să fim la Paris la timp ?

— Sper ; dar dacă ați avea destulă putere, ar trebui să dublăm etapele.

— Dar dacă tata e în India și nu se poate întoarce în Fran-

în pentrucă e condamnat la moarte, când o să-l vedem ? Şi unde o să-l vedem ?

— Bieţi copii, aşa e... sunt atâtea lucruri pe care nu le ştiţi. Când s'a despărţit de călător, generalul nu se putea întoarce în Franţa, aşa e, dar acuma poate.

— De ce poate ?

— Pentrucă anul trecut Burbonii care l-au exilat au fost alungaţi şi ei. Ştirea trebue să fi sosit şi în India şi tatăl vostru o să vie cu siguranţă să vă aştepte la Paris, căci speră că voi şi mama voastră o să fiţi acolo la 13 Februarie anul viitor.

— Acuma înţeleg, putem spera să-l vedem în curând, zise Roza suspinând.

— Nu ştii cum îl cheamă pe călătorul acela, Dagobert ?

— Nu ştiu, copii, dar fie că îl cheamă Petre sau Iacob, e om de treabă.

Când a părăsit pe mama, ea îl mulţumea plângând că nu-i găsise atât de devotat, atât de bun pentru general, pentru ea, pentru copiii ei. Atunci el i-a apucat mâinile într'ale sale şi i-a spus cu o voce dulce, care m'a mişcat fără voia mea : „De ce să-mi mulţumeşti ? n'a spus el : IUBIŢI-VA UNII PE ALŢII ?"

— IUBIŢI-VA UNII PE ALŢII.... repetă Roza gânditoare.

— Ce frumoasă e vorba asta, adăugă Blanşa.

— Şi unde se ducea călătorul ăsta ?

— Departe, departe de tot, în nord, aşa i-a spus mamei.

Văzându-l plecând, ea îmi spuse despre dânsul: „Vorba lui dulce şi tristă m'a înduioşat până la lacrimi. Privind pe acest străin, ai zice că NICIODATA N'A SURAS, NICI N'A PLANS". Când a plecat, l-am urmat cu ochii cât de mult am putut. Mergea cu capul plecat, cu pas încet, liniştit, hotărît... ai fi zis că-şi numără paşii... şi în legătură cu paşii lui, am observat ceva.

— Ce ?

— Urmele paşilor s'au întipărit pe pământul moale şi am văzut pe talpă nişte cue aranjate în formă de cruce... Uitaţi-vă, zise Dagobert punând de şapte ori degetul pe cuvertura patului, uite cum erau aranjate pe talpă : vedeţi, formează o cruce.

— Şi ce poate să însemneze asta, Dagobert ?

— Poate că e o întâmplare ; dă, întâmplare trebue să fie,

şi totuşi, fără voia mea, crucea asta afurisită pe care a lăsat-o în urma lui mi-a făcut impresia unei prevestiri funeste, căci abea plecase şi furăm copleşiţi de nenorociri. Voi încă nu vă întorseserăţi, şi mama voastră scria jalba prin care cerea voe să se ducă în Franţa, sau să vă trimeată pe voi, când aud galopul unui cal. Era un curier al guvernatorului general al Siberiei, care ne aducea ordinul să ne schimbăm reşedinţa. Până în trei zile trebuia să ne unim cu alţi condamnaţi şi să plecăm cu ei la patru sute de leghe mai la nord. Aşa dar, după cincisprezece ani de exil îndoiau cruzimea şi persecuţia faţă de mama voastră... Aţi fi zis că un duh rău o urmărea. „Dacă ar avea cineva interes să mă împiedice pe mine sau pe copii să ne ducem în Franţa, n'ar proceda altfel, zicea mama voastră. Să ne exilăm acum la patru sute de leghe mai departe, înseamnă să facem imposibilă călătoria în Franţa, al cărei termen este fix". Gândul acesta o desnădăjduia.

— Poate că supărarea asta neprevăzută a îmbolnăvit-o ?

— Nu, copii, a îmbolnăvit-o holera afurisită, care călătoreşte şi ea... şi te izbeşte ca trăznetul ; trei ore după plecarea călătorului, când v'aţi întors voi din pădure, cu buchete de flori pentru mama... ea era în agonie şi n'o mai recunoşteai. În sat izbucnise holera. Până seara au murit cinci inşi. Mama voastră n'a avut decât timpul să-ţi atârne medalia de gât, Roza.. să vă lase pe amândouă în grija mea şi să mă roage să pornim imediat la drum. După moartea ei, ordinul despre noul exil nu mai putea să vă atingă. Guvernatorul mi-a permis să mă întorc cu voi în Franţa, după ultimele dorinţe ale...

Dagobert se întrerupse deodată. Un nechezat ciudat, desperat, amestecat cu răcnete sălbatece, îl făcu să sară de pe scaun. Soldatul zise îngălbenind :

— E Jovial, calul nostru ! ce i s'a întâmplat lui Jovial ?

Apoi deschise uşa şi coborî repede scara. Cele două surori se strânseră una în alta, atât de speriate de brusca plecare a soldatului, încât nici nu văzură o mână uriaşă trecând prin geamurile sparte, întorcând mânerul şi împingând cu putere fereastra. Aceeaşi mână răsturnă lampa din mijlocul mesei, de

lângă rănița soldatului. Orfanele se pomeniră într'o beznă adâncă.

. . . . . .

După ce dusese pe Jovial în menajerie, Morok îi scoase cuvertura care îl împiedeca să vadă și să audă. Abea îl zăriră, tigrul leul și pantera flămânde cum erau, se repeziră la gratiile cuștilor. Calul, încremenit, cu gâtul încordat, cu ochii înțepeniți, începu să tremure din toate membrele, părând țintuit locului. Leul și tigrul scoaseră niște răgete spăimântătoare, săltând încoace și încolo prin cuști. Pantera nu răgea, dar furia ei muată era și mai îngrozitoare. Cu o săritură furioasă, riscând să-și sfarme țeasta capului, se asvârlea din fundul cuștii până la grilaj, apoi tot mută, tot înverșunată, se întorcea deabușilea în fundul cuștii, își făcea din nou vânt și se repezea din nou, zgâlțâind grilajul.

Profetul se apropie de cușca Morții în clipa când aceasta își lua din nou vânt. Zăvorul greu care reținea ușa, împins de sulița îmblânzitorului de animale, eși de la locul lui. În aceeași clipă Profetul sări pe scara care ducea la pod. Răcnetele leului și ale tigrului, împreună cu nechezatul lui Jovial, răsunară atunci în tot cuprinsul hanului. Pantera se repezi din nou cu o înverșunare atât de furioasă, încât grilajul cedă și dintr'o săritură animalul se pomeni în mijlocul hangarului.

Văzând-o eșind din cușcă, Jovial se feri și se repezi la ușă, care se deschidea însă din afară înăuntru. El apăsă ușa din toate puterile, ca și cum ar fi vrut s'o spargă. În momentul când Moartea se repezi, el se cabră, înțepenindu-și picioarele în pământ. Dar Moartea, repede ca fulgerul, îl înșfăcă de gât și totodată îl înfipse în piept ghiarele ascuțite de la labele dinainte. Vâna jugulară a calului se descluse și un val de sânge roșu țâșni sub dinții panterei de lava care, încovrigându-se pe labele dinapoi, împinse cu putere victima în ușă și cu ghiarele îl sfâșie și-i deschise coasta. Deodată răsunară aceste cuvinte:

— Curaj, Jovial... curaj!... uite că vin.... curaj!...

Auzind acest glas bine cunoscut, bietul animal, mai mort, încercă să întoarcă capul spre locul de unde venea vocea stăpânului și îl răspunse printr'un geamăt plângător. Apoi sub

sforțările panterei, căzu întâi în genunchi, pe urmă pe o coastă cu spinarea deacurmezișul ușii, care astfel nu se mai putea deschide. Și totul fu sfârșit. Pantera se urcă pe cal, îl strânse între labele dinainte și de dinapoi și-i răvăși trupul, mânjindu-și tot botul de sânge.

— Ajutor! ajutor pentru cal! striga Dagobert zguduind zadarnic ușa. Apoi, adăugă cu furie:

— Și nici o armă... nici o armă...

— Ia seama, îl strigă îmblânzitorul de animale, ivindu-se la geamul mansardei care dădea în curte, nu încerca să intri dacă ții la viață... pantera e furioasă...

— Dar calul... calul... exclamă Dagobert cu o voce sfâșietoare.

— A eșit din grajd în timpul nopții și a intrat în hangar împingând ușa. Când l-a văzut, pantera și-a sfărâmat cușca și s'a repezit la el... Ai să răspunzi de nenorocirile care se pot întâmpla! adăugă îmblânzitorul de animale cu un ton amenințător, căci o să risc cele mai mari primejdii ca să bag Moartea în cușcă.

— Calul... calul... scapă-mi calul! exclamă Dagobert rugător, desperat.

Profetul dispăru de la geam. Răgetele animalelor și strigătele lui Dagobert sculară toată lumea la Șoimul alb. Ici și colo se lumina câte o fereastră, care apoi se deschidea repede. Oamenii dela han alergară în curte cu lanterne aprinse, înconjurară pe Dagobert și îl întrebară ce se întâmplase.

— Calul meu e aici și un animal al păcătosului ăsta a eșit din cușcă, esclamă soldatul continuând să zgudue ușa.

Auzind asta, oamenii dela han speriați și până atunci de răcnetele disperate ale animalelor, o luară la fugă și se duseră să scoale pe hangiu. E lesne de înțeles groaza soldatului care stătea în fața ușii, așteptând să se deschidă. Palid, gâfâind, cu urechea lipită de gaura cheii, asculta. Puțin câte puțin răgetele se mai potoliră și nu se mai auzea decât un mârâit surd și vocea sinistră a Profetului, care dădea comenzi aspre, scurte:

— Moarteo... aici... Moarteo!

Noaptea era foarte întunecoasă. Dagobert nu văzu pe Go-

liat, târîndu-se cu băgare de seamă pe acoperişul de ardezie, şi întorcându-se în pod prin fereastra mansardei. In curând apăru stăpânul hanului, urmat de mai mulţi oameni. El înainta cu precauţie, ţinând o carabină în mână. Oamenii purtau furci şi beţe.

— Ce s'a întâmplat ? zise el apropiindu-se de Dagobert ? câtă tulburare în han ! Să fie ai dracului îmblânzitorii de animale cum şi neglijenţii care nu ştiu să-şi lege caii cum se cade de la esle... Dacă animalul ţi-e rănit, cu atât mai rău pentru dumneata, n'ai avut decât să bagi mai bine de seamă.

— Ce a fă'a zarvă pentru un sfârv de cal !

In loc să răspundă reproşurilor, soldatul asculta ce se mai petrecea în grajd, şi făcu un gest cu mâna ca să se facă tăcere. Deodată se auzi un răget furios urmat de un strigăt al Profetului, apoi pantera urlă într'un chip jalnic. Uşa se deschise şi Goliat apăru în prag, zicând :

— Puteţi intra, nu mai e primejdie.

Interiorul menajeriei oferea o înfăţişare sinistră. Profetul, palid, abea putându-şi ascunde emoţia sub o linişte aparentă, îngenunchiase la câţiva paşi de cuşca panterei, într'o atitudine

plină de recunegere. După felul cum își mișca buzele, se vedea că se ruga. Spectatorii acestei scene neștiind că sub blana îmblânzitorului se ascunde o armură complectă și atribuind strigătele panterei fricei, rămaseră muți de mirare și de admirație în fața curajului și a puterei supra naturale a acestui om. La câțiva pași în spatele lui stătea Goliat în picioare, rezemat de o suliță de lemn. În sfârșit, nu departe de cușcă, într'o baltă de sânge era întins cadavrul lui Jovial.

La vederea rămășițelor însângerate și sfâșiate, Dogobert rămase nemișcat, iar chipul lui aspru luă o expresie de adâncă durere. Apoi căzu în genunchi și ridică capul lui Jovial. Văzând ochii lui stinși, sticloși, pe jumătate închiși, ochii aceia care cu puțin înainte încă erau atât de inteligenți și de veseli când se întorceau după stăpânul iubit, — soldatul nu-și putu stăpâni o exclamație sfâșietoare. Pe chipul lui se citea o emoție atât de crudă, atât de mișcătoare, încât stăpânul hanului și oamenii săi se simțiră o clipă cuprinși de milă la vederea acestui bătrân îngenunchiat în fața calului mort. Dar când, urmând cursul regretelor, Dagobert se gândi că Jovial fusese tovarășul său de exil, că mama orfanelor întreprinsese și ea odată, ca și fiicele ei, o călătorie periculoasă cu nenorocitul animal, în mintea soldatului se prezentară deodată consecințele fimeste ale perderii pe care o încercase. Furia urmă acuma îndurerării. El se ridică cu ochii scânteietori și plini de mânie și se repezi la Profet ; cu o mână îl apucă de gât, iar cu cealaltă îi administră cinci șase lovituri în piept, care însă izbiră numai zalele.

— Banditule ! ai să-mi răspunzi de moartea calului ! zicea soldatul continuând să-l lovească.

Fu nevoe de intervenția lui Goliat și a stăpânului hanului, ca să smulgă pe Profet din mâinile fostului grenadier. Când după câteva secunde luptătorii fură despărțiți, Morok era palid de mânie.

— Asta-i îngrozitor ! strigă hangiul adresându-se soldatului care își apăsa cu desperare pumnii crispați pe fruntea plesuvă. Ai expus pe omul acesta cum se cade să fie sfâșiat de fiare și acuma vrei încă să-l ucizi !... Asta-i purtare de om bă-

trău ? vrei să mă duc să chem ajutor ? Asta seară te-ai arătat mai cuminte.

Aceste cuvinte făcură pe soldat să se liniştească. Regreta cu atât mai mult izbucnirea, cu cât în calitatea lui de străin putea să-şi agraveze situaţia. Trebuia cu orice preţ să fie despăgubit pentru cal ca să-şi poată continua drumul. Succesul acestei călătorii putea fi compromis printr'o singură zi de întârziere. Făcând o sforţare puternică asupra lui însuşi, soldatul reuşi să se stăpânească.

— Ai dreptate... am fost prea iute, zise el hangiului cu vocea schimbată, pe care încerca să şi-o facă liniştită. Dar în definitiv, omul acesta nu trebue făcut răspunzător de moartea calului ? Vă las să judecaţi.

— Ca judecător, nu sunt de părerea dumitale. Dumneata eşti de vină. Desigur că ai legat rău calul şi animalul a intrat în haugarul a cărui uşă o fi fost deschisă, zise hangiul, luând partea îmblânzitorului de animale.

— Aşa este, zise Goliat, îmi aduc bine aminte. Am lăsat uşa întredeschisă noaptea, ca să aibă animalele aer. Cuştile erau bine-închise, aşa că nu era nici o primejdie.

— E drept ! zise şi altul din cei de faţă.

— Desigur că vederea calului a înfuriat pantera şi a făcut-o să-şi sfarme cuşca, mai zise altul.

Mai curând Profetul ar trebui să se plângă !

— Părerile astea n'au nici o importanţă, zise Dagobert, care începea să-şi piardă răbdarea. Eu vă spun că îmi trebue la moment bani, sau un cal, da, la moment, căci vreau să plec imediat din hanul ăsta aducător de nenorociri.

— Şi eu îţi spun că dumneata ai să mă despăgubeşti pe mine, strigă Morok, care îşi păstrase pentru sfârşit o lovitură de teatru.

Zicând aşa îşi arătă mâna stângă plină de sânge pe care până atunci o ţinuse ascunsă în mâneca blanei.

— Poate că o să rămân schilod pe viaţă, la uitaţi-vă cum m'a rănit pantera !

Fără să aibă gravitatea pe care î-o atribuia Profetul, rana era destul de adâncă. Acest ultim argument îi câştigă simpa-

tia tuturor. Bizuindu-se pe acest incident ca să termine o afacere pe care o socotea ca a sa, hangiul zise către rândaşul hanului :

— Nu este decât un singur mijloc de a termina, să sculăm imediat pe domnul primar şi să-l rugăm să vie până aici. El o să hotărască cine are dreptate şi cine nu.

— Tocmai era să propun şi eu asta, zise soldatul, căci în definitiv nu pot să-mi fac dreptate singur.

— Frit, aleargă la primar, zise hangiul

Băiatul plecă în grabă, stăpânul său, temându-se să nu intre şi el în bocluc cu interogatorul soldatului, căruia neglijase în ajun să-i ceară hârtiile, îi spuse :

—Primarul o să fie foarte rău dispus că l-am sculat din somn la ora asta. Eu nu am poftă să-şi verse mânia asupra mea, deaceea te rog să te duci să-mi aduci hârtiile; rău am făcut că nu ţi le-am cerut de cum ai venit.

— Sunt sus în raniţă, o să ţi le aduc imediat, răspunse soldatul şi se îndreptă să iasă.

Când trecu prin faţa lui Jovial, întoarse capul şi-şi duse mâna la ochi. Profetul îl urmări cu o privire triumfătoare, zicându-şi : „—Iată-l fără cal, fără bani, fără hârtii. Mai mult nu puteam face, deoarece mi s'a interzis să fac mai mult şi deoarece trebuia, pe cât cu putinţă, să întrebuinţez viclenia şi să menajez aparenţele. Toată lumea o să fie contra lui. Pot răspunde cel puţin pentru atât : câteva zile n'o să-şi poată continua călătoria — de vreme ce se pare că se leagă atât de mari interese de arestarea lui şi a fetelor".

După un sfert de oră Karl, camaradul lui Goliat, eşi din ascunzătoarea unde îl ţinuse stăpânul său toată seara şi plecă la Lipsca, ducând o scrisoare pe care o scrisese Morok la luţeală şi pe care trebuia s'o pue la poştă, de cum sosea în oraş.

Scrisoarea purta următoarea adresă :

Domnului Rodin,
Strada Milieu-des-Ursins, No. 11
Paris (Franţa)

Neliniștea lui Dagobert creștea din ce în ce. Sigur că Jovialul nu venise singur în grajd, el atribui această nenorocire răutății îmblânzitorului de animale, dar se întreba în zadar care era cauza porniri acestui ticălos contra lui și se gândea cu groază că afacerea, oricât de dreaptă era avea să depindă în întregime de luna sau reaua dispoziție a unui judecător sculat din somn. Hotărît să ascundă cât mai mult cu putință orfanelor noua nenorocire care le lovise, se apropie încet de ușa odăii lor. Aci se izbi de Rabat-Joie, căci câinele după ce încercase în zadar să împiedice pe Profet de a lua pe Jovial, se întorsese la postul lui.

— Bine că s'a întors câinele și n'au fost fetele singure, își zise soldatul deschizând ușa.

Spre marea lui surpriză, în cameră domnea o tăcere adâncă.

— Copii, zise el... de ce staț prin întuneric ?

Tocmai atunci luna se desprinse din nouri și aruncă în odăiță și pe patul așezat în fața ferestrei destulă lumină pentru ca soldatul să vadă fetele. Orfanele făcură o mișcare bruscă și întorseseră spre soldat chipurile lor încântătoare pline de tulburare și de emoție, apoi îi întinseră brațele exclamând :

— Tu ești, Dagobert... suntem salvate !...

— Da, eu sunt, copii, zise veteranul luând mâinile fetelor în ale sale și strângându-le cu dragoste. V'a fost frică cât am lipsit ?

— Da... am tras o spaimă de moarte...

— Și lampa s'a stins ! De ce ?

— Abea ai plecat și lampa a căzut de pe masă. Atunci ne-a fost frică, ne-am îmbrățișat și am țipat, căci ni s'a părut că am auzit umblând prin odae.

Din nefericire, convins că vântul spărsese geamurile și zguduise fereastra, Dagobert crezu că o închisese rău și atribui acest al doilea accident aceleași cauze ca și primul.

— Acuma a trecut, să nu ne mai gândim la asta, zise el, apoi scăpără, făcu lumină și văzu că în adevăr geamul era întredeschis, lampa răsturnată, iar lângă lampă rănița. Închise fereastra, ridică masa, puse rănița pe masă și o dezlegă, ca să

în portofoliul pe care îl ținea împreună cu crucea și cu banii într'un buzunăraș făcut între căptușeală și piele. Nu părea să fi umblat cineva la raniță, căci curelele erau bine legate ca de obicei. Soldatul bagă mâna în buzunar și nu găsi nimic. Străfulgerat de spaimă, păli și exclamă, făcând un pas înapoi.

— Nimic !

— Ce ai Dagobert ? zise Blanșa.

Soldatul nu răspunse. Nemișcat, aplecat deasupra mesei, rămase cu mâna în buzunarul sacului. Apoi, cedând unei vagi speranțe, căci o realitate atât de crudă nu i se părea posibilă, răsturnă repede conținutul raniței pe masă : erau trențe vechi, pe jumătate rupte, uniforma lui veche de grenadier călare în garda imperială, rămășițe scumpe pentru un soldat. În zadar desfăcu toate obiectele de îmbrăcăminte, nu găsi nici punga nici portofoliul cu hârtiile, nici scrisorile generalului Simon, nici crucea. Orfanele se priveau cu neliniște, neînțelegând nimic din tăcerea și din faptele lui Dagobert, care stătea cu spatele la ele. În sfârșit, Blanșa îndrăzni să-l întrebe cu timiditate :

— Dar ce ai ? nu ne răspunzi... Ce cauți în raniță ?

Dagobert nu răspunse, și începu să se caute prin buzunare : nimic... Poate pentru prima oară în viața lui, copiii, cum îi numea el, îi adresară vorba fără să primească răspuns. Blanșa și Roza simțeau că ochii li se umpleau de lacrimi, crezând însă că soldatul era supărat, nu mai îndrăzniră să vorbească.

— Nu,.. nu... asta nu se poate.... nu... zicea veteranul trecându-și cu mâna pe frunte și mai căutând să-și aducă aminte unde putuse să pună obiectele acelea atât de prețioase. Nu se putea hotărî să le creadă pierdute... Deodată un fulger de bucurie îi trecu prin ochi : alergă să la de pe scaun valiza orfanelor. Căută și scotoci peste tot, cercetă și cele mai adânci ascunzișuri ale valizei.... Nimic... nimic... De data asta, zdrobit cu desăvârșire, se sprijini de masă. Omul acesta atât de robust, atât de energic, se simțea doborît. Figura îi era aprinsă și totodată scăldată într'o sudoare rece, genunchii îi tremurau sub dânsul. Dagobert se mai lăsă totuși târît de o speranță absurdă, nebună, imposibilă... se întoarse brusc spre orfane

şi le spuse fără să se mai gândească cât era de schimbat la faţă şi cât de schimbată îi era şi vocea :

— Nu cumva vi le-am dat vouă să le păstraţi... spuneţi-mi ?

In loc să-i răspundă, Roza şi Blanşa, spăimântate de paloarea lui şi de expresia figurii lui, scoase un ţipăt de groază.

— Doamne, dar ce ai ? întrebă Roza.

— Le aveţi sau nu ? strigă nenorocitul cu o voce de tunet, rătăcit de durere. Dacă nu, iau cel dintâi cuţit ce-mi ese în cale şi mă străpung.

Orfanele începură să plângă, întinzând spre soldat mâinile rugătoare.

Acesta le privea cu ochii aluriţi, fără să le vadă. Apoi, după ce-i mai trecu ameţeala, realitatea se prezentă cu toate consecinţele ei teribile. Fă îşi împreună mâinile, căzu în genunchi în faţa orfanelor, îşi sprijini capul de marginea patului şi, plângând cu hohote, — căci acest om de fier plângea — rostind aceste cuvinte întretăiate :

— „Ertare !... ertare... nu ştiu... Ce nenorocire !... Ce nenorocire ! ertare !

In faţa acestei explozii de duere a cărei cauză n'o înţelegeau, dar care la un om de felul acesta era sfâşietoare, fetele înconjurară gâtul soldatului cu braţele. In acelaş moment răsunară lătrăturile lui Rabat-Joie, care rămăsese afară şi se auzi vocea hangiului strigând mânios :

— Ei, ascultă, cheamă-ţi câinele şi potoleşte-l. Vine primarul !

— Auzi, Dagobert ? e primarul, zise Roza.

Vorbele acestea e primarul amintiră totul lui Dagobert şi complectară ca să zicem aşa tabloul tristei sale situaţii. Calul murise, hârtii nu mai avea, bani deasemenea şi o zi, o singură zi de întârziere rulna ultima speranţă a celor două surori şi făcea inutilă toată această lungă călătorie. Oamenii călîţi — şi soldatul era din aceştia — preferă primejdiile mari, situaţiile ameninţătoare dar bine determinate, chinurilor nelămurite care preced o nenorocire definitivă. Dagobert, călăuzit de bunul său simţ, de admirabilul său devotament, înţelese că n'a-

vea altă scăpare decât judecata primarului şi că toate sforţările sale trebuiau să tindă într'acolo ca să-şi câştige buna-voinţă a acestui magistrat. Deaceea îşi şterse ochii şi spuse orfanelor :

— Nu vă fie teamă, copii, cel ce vine e poate salvatorul nostru.

Dagobert îşi trecu mâna prin părul său cărunt, îşi netezi mustaţa, îşi închee haina, ca să-şi dea un aer cât mai cum se cade, simţind că soarta orfanelor depinde de convorbirea lui cu magistratul. Spuse fetelor care erau din ce în ce mai speriate :

— Băgaţi-vă bine sub cuvertură, copii... Dacă va trebui numai decât să intre cineva aici, va intra primarul singur...

Apoi puse mâna pe clanţă, nu fără să-i bată inima cu putere, deschise uşa, eşi şi zise :

— Jos, Rabat-Joie... vin' aici !...

Câinele ascultă, dar se vedea bine că cu mare neplăcere. Trebui ca stăpânul său să-i poruncească de două ori să nu facă nici o manifestaţie ostilă hangiului. Acesta, cu o laternă în mână şi cu pălăria în cealaltă, mergea respectuos înaintea primarului, a cărui figură magistrală se pierdea în penumbra scării.

Ajungând la ultima treaptă a scării, primarul păru surprins văzând pe Dagobert închizând uşa, ca şi cum nu voia să-l lase să intre.

— Pentru ce închizi uşa ? întrebă el cu o voce bruscă.

— Mai întâi pentrucă două fete cărora le port de grijă sunt culcate aici, şi apoi pentrucă interogatoriul dumitale ar putea să le neliniştească, răspunse Dagobert. A-ţi da dovadă de inimă bună dacă aţi vrea să mă interogaţi aici.

— Hm... aici, zise magistratul nemulţumit. Frumoasă corvoadă ! Fie, o să te întreb aici... Apoi se întoarse spre hangiu :

— Pune lanterna pe bancă şi lasă-ne singuri...

Ianglui făcu cum îi spusese şi se coborî, contrariat că nu putea să asiste la interogator. Veteranul rămase singur cu magistratul. Primarul Mockernului purta o bonetă de postav şi era învelit într'o manta. El se aşeză greoi pe bancă. Era un om gras de vreo şaizeci de ani, cu figura aspră şi morocănoasă. Mereu îşi freca ochii roşii de somn cu pumnii lui groşi.

— Ce ai să spui ca să te justifici ? Haide, mai repede... întrebă cu brutalitate judecătorul, căscând de nerăbdare.

— Nu am să mă justific, am să mă plâng, domnule primar, zise Dagobert cu voce hotărîtă.

— Crezi că ai să mă înveţi în ce fel am să-ţi pun întrebările ? zise magistratul cu un ton atât de acru, încât soldatul îşi reproşă că începuse rău convorbirea.

— Iartă-mă, domnule primar, m'am exprimat rău, voiam numai să spun că în această afacere nu am nici o vină.

— Profetul spune contrarul.

— Eu nu pot să spun nimic în această privinţă, dar dumneata ai inimă prea bună, domnule judecător, ca să mă condamni fără să mă fi ascultat... un om ca dumneata nu poate fi nedrept.... asta se vede numai decât.

Resemnându-se să joace rolul de *curtizan,* Dagobert îşi îndulci cât putu vocea groasă şi încercă să dea figurii sale austere o expresie surâzătoare, linguşitoare, atrăgătoare.

— Am văzut pe îmblânzitorul de animale cu mâna teribil de rănită.

— Da, asta e adevărat, dar gândiţi-vă că dacă ar fi închis bine cuşca, nu s'ar fi întâmplat nimic.

— Ba nici de cum, e vina dumitale. Trebuia să legi mai bine calul la esle.

— Ai dreptate, domnule primar, de sigur că ai dreptate. Un biet om ca mine nu poate să te contrazică. Dar dacă cineva de răutate ar fi deslegat calul ca să-l facă să se ducă în menagerie, o să admiţi că nu mai e vina mea.

— Dar pentru ce să-ţi facă cineva asta ?

— Nu ştiu, domnule primar, dar....

— Nu ştii... ci ! nici eu nu ştiu, zise primarul nerăbdător. Şi în definitiv, ce atâta zarvă pentru un stârv de cal. !

Figura soldatului își pierdu deodată expresia de blândețe milită și se făcu iar severă. El răspunse cu o voce gravă și mișcată :

— Calul meu a murit... nu mai e decât un stârv, e drept. Acum o oră, deși era bătrân, era încă plin de curaj și de înțelepciune și necheza vesel când îmi auzea vocea .. în fiecare seară lingea mâinile celor două fete pe care le purta în spinare toată ziua... acuma nu va mai purta pe nimeni, or să-l arunce pe câmp și or să-l mănânce câinii și gata... Nu-i nevoie să-mi aminteșți asta cu atâta asprime, domnule primar, căci îmi iubeam calul !

La aceste cuvinte pronunțate cu o simplicitate mișcătoare, primarul, mișcat fără voia lui, își reproșă cuvintele.

— Înțeleg că îți pare rău după cal, zise el cu o voce mai puțin nerăbdătoare, dar în definitiv, ce vrei ? este o nenorocire.

— O nenorocire... da, domnule primar, o foarte mare nenorocire. Fetele pe care le însoțesc sunt prea plăpânde ca să facă drumul pe jos și prea sărace ca să poată lua o trăsură... Și totuși trebuie să ajungem la Paris înainte de Februarie. Când a murit mama lor, i-am promis că o să le duc în Franța, căci copiii nu mă mai au decât pe mine... Și acuma când calul mi-a fost ucis, ce să mă fac ? Ești bun, ai poate copii, dacă într'o zi s'ar găsi și ei în situația fetelor mele, având drept orice avere, drept orice mijloc de trai, pe lume, un bătrân soldat care le iubește și un cal bătrân pe care călăresc... dacă, după ce au fost foarte nenorocite de când s'au născut, da ! foarte nenorocite, căci sunt fiicele unui exilat... fericirea lor se găsea la capătul acestei călătorii, și prin moartea calului călătoria nu se mai poate face, spune, asta nu-ți răscolește adâncul inimii? N'ai găsi și dumneata, ca și mine, că nenorocirea este ireparabilă ?

— Negreșit, răspunse primarul, om destul de bun în fond, împărtășind fără să vrea emoția lui Dagobert, acum înțeleg toată gravitatea pierderii pe care ați încercat-o, și apoi aceste orfane mă interesează : ce vârstă au ?

— Cincisprezece ani și două luni... sunt gemene.

— Cincisprezece ani și două luni... cam vârsta Frederichii mele

— Ai şi dumneata o fată de vârsta asta ? reluă Dagobert căpătând puţină speranţă. Atunci nu mai sunt îngrijorat de soarta copiilor. O să ne faci dreptate...

— Să fac dreptate este datoria mea. In definitv în afacerea asta vina este a amândorora. Pe de o parte dumneata ţi-ai legat său calul. De cealaltă parte, îmblânzitorul de animale a lăsat aşa deschisă. El mi-a spus : Am fost rănit la mână... iar dumneata răspunzi : mi-a ucis calul şi pentru o mie de motive moartea calului este o pierdere ireparabilă.

— Dumneata spui lucrurile de o mie de ori mai bine decât aş putea spune eu vreodată, zise soldatul surâzând cu timilitate, dar asta aş fi vrut şi eu să spun, tocmai aşa cum spui dumneata, domnule primar. Era toată averea mea.

— Ne-am înţeles ! N'ai să plăteşti nici o despăgubire. Socotesc vina egală. El a fost rănit, dumitale ţi s'a ucis calul, sunteţi chit.

— Şi cât crezi că-mi mai datoreşte el ? întrebă soldatul cu naivitate. Cât are să-mi plătească ?

— Dar bine, esclamă primaul întrerupând le Dagobert, despre ce sumă vorbeşti ?

...Iţi spun doar că dumneata nu datoreşti nimic Profetului şi nici el nu-ţi datorează nimic...

— Nu-mi datorează nimic ?

— Dar greu mai eşti de cap. Iţi spun că dacă animalele Profetului ţi-au ucis calul, în schimb Profetul a fost grav rănit. Aşa dar sunteţi chit sau, dacă vrei mai bine, nu-i datoreşti nici o despăgubire şi nici el nu-ţi datoreşte nici una. Acuma înţelegi ?

Dagobert, încremeti, stătu câteva minute fără să răspundă, privind pe primar cu o nelinişte adâncă. Vedea din nou speranţele sale distruse de judecata făcut'

— Dar domnule primar, reluă el cu vocea schimbată, eşti prea drept ca să nu dai atenţie unui lucru : rana îmblânzitorului de animale nu-l împiedică să-şi vadă mai departe de meserie pe câtă vreme pe mine moartea calului mă împedică să-mi urmez călătoria. Aşa dar trebue să mă despăgubească...

Judecătorul credea că făcuse destul pentru Dagobert, nesocotindu-i răspunzătur de rana Profetului, căci Morok, după

cum am spus, exercita oarecare influență asupra catolicilor din ținut și mai ales asupra femeilor, prin vânzarea moșturilor lui religioase. In afară de aceasta se știa că era sprijinit de câteva persoane foarte de sus. Deaceea insistența soldatului supără pe magistrat, care răspunse cu asprime :

— Destul... destul... să trecem la altă ceva... Unde îți sunt hârtiile ?

— Da, să vorbim de hârtii... dar te rog, domnule primar, ai milă de cele două fete... Fă așa ca să ne putem continua călătoria...

— Nu vreau să mai aud nimic.. Unde sunt hârtiile ? Sau vrei să te arestez ca pe un vagabond ?

La cuvintele : *hârtiile*, Dagobert se făcu foarte palid, dar se sili să-și ascundă neliniștea, luându-și un aer de siguranță.

— O să-ți spun afacerea în două vorbe, domnule primar. E foarte simplu. E un lucru ce se poate întâmpla oricui. Nu am aerul unui vagabond sau al unui cerșetor, nu-i așa ? Și pe urmă înțelegi că un om cum se cade care călătorește cu două fete...

— Ce de-a cuvinte !... Unde sunt hârtiile ?

Din fericire sosiră atunci doi auxiliari nesperați în ajutorul soldatului. Orfanele, din ce în ce mai neliniștite auzind pe Dagobert vorbind în fața ușii, se sculaseră și se îmbrăcaseră, astfel că în clipa când magistratul zise cu o voce brscă : *Ce de-a cuvinte !... unde sunt hârtiile ?* Roza și Blanșa eșiră din odae ținându-se de mână. La vederea celor două figuri încântătoare, primarul se ridică de pe bancă plin de surpriză și de admirație.

— Iată pe cele două nefericite copile, domnule primar, iată-le. Pot să-ți arăt un pașaport mai bun decât ăsta ? zise Dagobert văzând pe magistrat mișcat.

— Sărmanele !... zise acesta examinându-le cu un interes din ce în ce mai mare. Așa de tinere și orfane.. Vin de departe ?...

— Din fundul Siberiei, domnule primar, unde a fost exilată mama lor înainte de nașterea copilelor... Sunt mai bine de cinci luni decând călătorim, mergând puțin câte puțin în fiecare zi. Pentru ele îți cer îndurare și sprijin... pentru ele, lovite de toate nenorocirile astăzi. Adineaori, venind să iau hârtiile din sac, n'am mai găsit portofelul în care le țineam împreună cu banii și

cu crucea. Iartă-mă, spun asta nu ca să mă laud, dar am fost decorat de mâna împăratului şi un om care a fost decorat de mâna lui, nu poate fi un om rău, chiar dacă din nefericire şi-au pierdut hârtiile şi punga. Aici am ajuns, şi aşa se explică stăruinţa cu care am cerut să fiu despăgubit.

— Dar unde şi cum ai suferit această pierdere ?

— Nu ştiu, domnule primar, sunt sigur că alaltăeri la culcare am luat ceva bani din sac şi am văzut portofelul la locul lui. Eri am avut destui bani mărunţi rămaşi, aşa că n'am mai desfăcut raniţa...

— Şi unde ai ţinut raniţa eri şi azi ?

— In odaia unde au dormit copiii. Dar în noaptea asta...

Dagobert fu întrerupt de paşii cuiva care urca scara. Era Profetul. Ascuns în umbră, la picioarele scării, el auzise toată convorbirea şi se temea ca slăbiciunea primarului să nu-i strice reuşita planurilor, realizate aproape în întregime. Morok purta braţul stâng în eşarpă. El urcă încet scara şi salută respectuos pe primar. La vederea sinistrei figuri a imblânzitorului de animale, Roza şi Blanşa speriate făcură un pas înapoi şi se apropiară de soldat. Acesta se posomorî. Simţi că din nou fierbe de mânie contra lui Morok, pricina tuturor încurcăturilor sale.

— Ce-i Morok ? zise primarul cu un ton jumătate binevoitor jumătate supărat. Vreau să fiu singur, i-am spus doar hangiului.

Morok se apropie de judecător şi începu să-i vorbească în şoapte. Mai întâi foarte mirat, primarul se făcu din ce în ce mai atent, luând o înfăţişare gânditoare. Din când în când scotea câte o exclamaţie de surpriză şi de îndoială, aruncând priviri furişe asupra grupului format de Dagobert şi de fete. După expresia privirilor sale, din ce în ce neliniştite, mai scrutătoare şi mai severe, vedea bine că vorbele secrete ale Profetului schimbau încetul pe încetul interesul pe care îl simţise pentru orfane şi pentru soldat, într'un sentiment de neîncredere şi de duşmănie. Dagobert băgă de seamă.

— Drace !... zise primarul ridicându-se repede, nu mă gândisem la asta ; oare unde mi-a fost capul ? Dar ce vrei Morok, când te scoli în puterea nopţii, n'ai judecata limpede. Mi-ai făcut un mare serviciu cu asta.

In tot timpul acestei conversaţii misterioase, Dogabert înăbuşa mii de chinuri. Presimţea vag că avea să izbucnească o furtună puternică şi nu se gândea decât la un singur lucru : să-şi poată stăpâni mânia. Morok se mai apropiă de judecător şi-i arătă pe cele două orfane, apoi începu iar să-i vorbească încet.

— Dar în definitv pentru ce ? reluă judecătorul ridicându-şi mâinile spre cer. Oamenii aştia sunt capabili de orice. Dar n'or să mă înşele de două ori, mai strigă el înfuriat. Cu cât mă gândesc mai mult, cu atâta mai de crezut mi se pare. Da, da, omul acesta trebue să fie un spion sau un agitator francez. Dacă fac legătură între aceste bănueli şi manifestaţia studenţilor de la Francfurt...

— Uită-te la el cu atenţie, domnule primar, şi ai să vezi că are o figură primejdioasă... Vezi !

Vorbind aşa, fără să ridice tonul, Morok arătă spre Dagobert.

Stăpânirea de sine, constrângerea în care trăia de când sosise în acest han nenorocit, avea şi ea un capăt. Dagobert vedea limpede că sforţările pe care le făcuse cu să câştige buna-voinţă a magistratului fuseseră complect nimicite de influenţa fatală a îmblânzitorului de animale. Pierzându-şi răbdarea se apropie de acesta şi-i zise, stăpânindu-se încă :

— De mine ai vorbit încet cu domnul primar ?

— Da zise Morok privindu-l ţintă.

— De ce n'ai vorbit tare ?

— Pentru că sunt lucruri ruşinoase, pe care ţi-e ruşine să le spui tare, răspunse Morok înfruntându-l.

Până atunci Dagobert stătuse cu braţele încrucişate. Acum le întinse şi-şi încleştă pumnii. Mişcarea asta neaşteptată fu atât de expresivă, încât fetele scoaseră un strigăt de spaimă şi se apropiară de dânsul.

— Domnule primar, zise soldatul, cu dinţii încleştaţi de mânie, spune-i omului acesta să plece, sau nu răspund de mine.

— Cum zise primarul cu trufie, îmi dai ordine mie... îndrăzneşti...

— Îţi spun să-l spui să plece, reluă Dagobert oşindu-şi din dre, sau se întâmplă vreo nenorocire !

— Bine îţi şade, vagabond păcătos, — ca sa nu spun mai rău decât atâta — să comanzi aici ! strigă primarul furios. Crezi că pentru ca să mă înşeli e destul să-mi spui că ţi-ai pierdut hârtiile ! In zadar târăşti după tine astea două fete, care cu tot aerul lor nevinovat s'ar putea foarte bine să fie nişte...

— Nenorocitule ! strigă Dagobert întrerupând pe primar cu o privire atât de teribilă, încât judecătorul nu îndrăzni să continue.

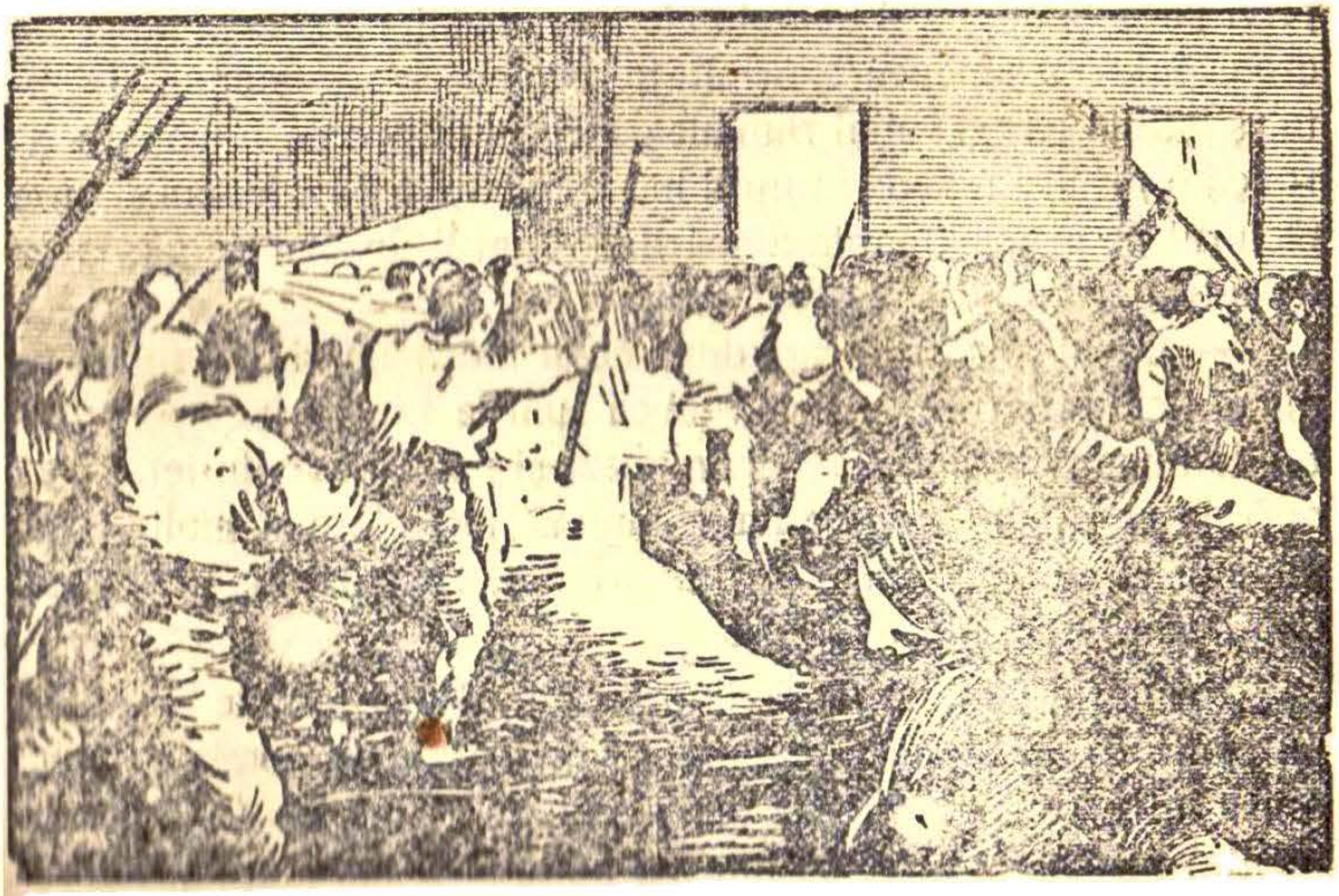

— Trebuie să punem mâna pe ei, vii sau morţi !

Soldatul luă fetele de mână şi fără ca ele să fi putut spune un cuvânt le băgă imediat în odae, încue şi puse cheia în buzunar. Apoi se întoarse repede spre primar care, speriat de atitudinea şi de fizionomia ameninţătoare a soldatului, făcu doi paşi înapoi, apucându-se cu mâna de rampa scării.

— Ascultă-mă bine, zise soldatul apucând pe judecător de braţ. Ai încercat mai insultat păcătosul ăsta — şi arătă pe Morok. — Am suportat... era vorba de mine Acuma te previn că. aşa primar cum eşti, am să te scutur cum aş scutura un câine, dacă ai nenorocirea să vorbeşti despre aceste fete altfel decât cum ai vorbi despre copilul dumitale... mă auzi !

— Cum esclamă primarul bolborosind de mânie îndrăznești să spui, că dacă vorbesc despre aceste aventuriere...

— Scoate-ți pălăria când vorbești despre fiicele mareșalului de Ligny ! esclamă soldatul smulgându-i primarului boneta din cap și aruncând-o jos.

In fața acestui gest de agresiune Morok tresări de bucurie Dagobert scos din fire, renunțând la orice speranță, se lăsă târât de caracterul lui violent, pe care și-l stăpânise cu atâta greutate timp de atâtea ore. Când primarul își văzu boneta pe jos, privi pe îmblânzitorul de animale încremenit, ca și cum nu putea crede într'o asemenea enormitate. Dagobert, regretându-și fapta, și știind că nu-i mai rămânea nici un mijloc de împăcare, aruncă o privire repede în jurul lui, făcu câțiva pași înapoi și puse piciorul pe prima treaptă a scării. Primarul, înșelat de mișcarea de retragere a lui Dagobert strigă :

— Crezi că ai să scapi după ce ai îndrăznit să pui mâna pe mine, ticălos bătrân ! Ai să vezi că sunt la Lipsca închisori destul de bune pentru agitatorii francezi și pentru aventuriere, căci damele care sunt cu tine nu valorează nici ele mai mult.. Hai, adăugă el cu voce plină de importanță, coboară înaintea mea. Cât despre tine, Morok, ai să...

Primarul nu putu isprăvi vorba. De câteva minute Dagobert nu căuta decât să câștige timp. El observase cu coada ochiului o ușă întredeschisă, în fața odăii ocupate de orfane. Găsind momentul prielnic, se repezi iute ca fulgerul asupra primarului, îl luă de gât și îl izbi așa de repede de ușa întredeschisă. încât magistratul încremenit de acest atac neașteptat, neputând să spue o vorbă, nici să scoată un strigăt, căzu mototol în fundul camerei întunecoase. Dagobert se întoarse apoi spre Morok, care era cu brațul în eșarpă. Văxând scara liberă, el se repezi să coboare. Soldatul îl prinse de pletele fâlfâitoare, îl trase spre dânsul, îl cuprinse în brațele lui de fier, îi puse o mână în gură ca să-l împiedice să țipe, și cu toată împotrivirea lui desperată, îl împinse în aceeași cameră în fundul căreia zăcea primarul amețit.

Apoi închise ușa de două ori, puse cheea în buzunar, coborî scara dintr'o săritură și ajunse într'un coridor care dă-

dea în curte. Trase zăvorul la ușa culoarului, ca să împedice orice comunicație cu curtea, apoi se urcă iar repede și se duse la orfane. Morok, revenindu-și în fire începuse să strige ajutor din toate puterile. Dar chiar dacă strigătele l-ar fi fost auzito, — cu toată distanța, — le-ar fi înăbușit zgomotul ploii și al vîntului. Dagobert avea prin urmare o oră înaintea lui: trebuia să treacă un timp oarecare până să înceapă lumea să se mire că primarul stătea prea mult.

— Copii, acuma e vorba să dați dovadă că aveți sânge de soldat în vinele voastre, zise Dagobert intrând repede la fete.

— Dar ce s'a întâmplat, Dagobert ? Ce vrei să facem ?

Fără să răspundă, soldatul alergă la pat, smulse cearșafurile, le legă repede împreună, făcu un nod mare la unul din capete, îl trecu prin fereastră, pe care o deschise și apoi o închise, pe jumătate. Cearșeaful rămase prins la mijloc, și ținut în interior de nodul, care nu putea să treacă prin fereastra închisă. Capătul celălalt atârna în afară și atingea pământul. O jumătate de fereastră rămase deschisă, astfel că fugarii avură pe unde să treacă. Veteranul luă sacul, valiza fetelor, blana de piele de ren și le aruncă pe toate pe geam ; făcu semn lui Rabat-Joie și îl trimese ca să zicem așa să păzească obiectele. Câinele dispăru dintr'o săritură. Roza și Blanșa priveau încremenite pe Dagobert.

— Și acuma copii, le spuse el, ușile hanului sunt închise... curaj...

Apoi le arătă fereastra .

— Trebue să trecem pe aici, sau suntem arestați și băgați la închisoare... voi într'o parte... eu în alta. S'a dus volajul !...

— Arestați !... băgate la închisoare ! Separate de tine !

— Da, dragel mele ! Au ucis pe Jovial... Trebue să fugim pe jos și să încercăm să ajungem la Lipsca. Când o să obosiți, o săvă duc în brațe, rând pe rând, și chiar de ar fi să cerșim pe drum, tot o să ajungem... Dar dacă întârziem cu un sfert de oră, totul e pierdut... Haideți, copii, aveți încredere în mine.

Arătați că fiicele generalului Simon nu sunt niște lașe.... mai aveți speranță.

. . . . . .

. . . . . .

Era abia un sfert de oră de când Dagobert și fetele plecaseră dela **Șoimul alb** și o pârâitură teribilă zgudui toată casa Ușa cedase în sfârșit sub sforțările primarului și ale lui Morok, care se servise de o masă grea în chip de berbec. Călăuziți de lumină, prizonierii alergară în camera orfanelor: o găsiră desartă. Morok văzu cearșaful atârnând afară și zise :

— Domnule primar, au fugit pe fereastră, sunt pe jos în noaptea asta furtunoasă și întunecoasă, nu se poate să fi ajuns departe.

— Nici vorbă, o să-i ajungem... Afurisiți vagabonzi!.... Dar o să mă răzbun.... Repede, Morok, e vorba de onoarea ta și a mea....

— De onoarea mea ?... pentru mine e vorba de ceva mai mult, răspunse Profetul cu voce mânioasă.

Apoi coborî repede scara, deschise ușa din curte și strigă cu o voce răsunătoare:

— Goliat, dă drumul câinilor !... și dumneata, hangiu, adă lanterne și furci... înarmează-ți oamenii, deschide toate ușile. Să fugim după fugari, nu pot să ne scape.... trebue să punem mâna pe ei, vii sau morți.

CAP. II

Strada Milieu-Des-Ursins

Morok, îmblânzitorul de animale, văzând pe Dagobert lipsit de cal, fără hârtii, fără bani, crezu că nu va putea cu nici un chip să-și continue drumul, de aceea trimesese pe Karl, încă înainte de sosirea primarului, să ducă o scrisoare la Lipsca și să o pue imediat la poștă. Adresa acestei scrisori era concepută în modul următor :

Domnului Rodin, str. Milieu-des-Ursins no. 11, Paris.

Cam în mijlocul acestei străzi sôlitare, destul de necunoscută, exista pe vremea aceea o casă cu înfățișare modestă, casa se ridica în fundul unei curți întunecoase, strâmte și era despărțită de stradă printr'o mică clădire în care se afla o poartă boltită și două ferestre prevăzute cu gratii groase de fier.

Nimic mai simplu decât interiorul acestei locuințe tăcute: una cel puțin o dovedea mobilierul unei săli din parter, din corpul principal al clădirii. Pereții erau acoperiți cu sculpturi vechi de lemn. Podeaua era văpsită cu roșu, și dată cu ceară La ferestre erau perdelele de creton alb. De partea cealaltă a căminului se vedea o sferă cu un diametru de vr-eo patru picioare, pusă pe un piedestal de ștejar masiv. Pe globul acesta, făcut după o scară foarte mare, se vedeau o mulțime de cruciulițe mici, roșii, presărate, în toate continentele. Lângă cămin era o masă de lemn negru, încărcată de hârtii. În fața mesei era un scaun. Mai departe, între cele două ferestre, se vedea un birou mare, pe care erau niște etajere pline cu hârtii.

Pela sfârșitul lui Octombrie 1831, pe la opt dimineața un om era așezat la birou și scria. Omul acesta era domnul Rodin, corespondentul lui Morok, îmbânzitorul de animale. Era în vârstă de cincizeci de ani, purta o redingotă măslinie, jerpelită, cu guler slinos, o batistă în loc de guler, o vestă și un pantalon de postav negru foarte uzate. Picioarele, încălțate cu ghete grosolane, unse cu seu, se rezemau pe un covoraș pătrat, de culoare roșie strălucitoare.

Domnul Rodin avea părul cărunt, lins pe tâmple, cecace îi dezvelea fruntea pleșuvă. Sprâncenele abea se vedeau. Pleoapa de sus, moale, ca membranele care voalează ochii reptilelor, îi ascundeau pe jumătate ochii săi negri violi. Buzele subțiri, absolut decolorate, se confundau cu tenul verde al figurii slabe, cu nasul ascuțit și cu bărbia ascuțită. Masca aceasta lividă, aproape fără buze, părea cu atât mai cludată, cu cât era de o imobilitate de mormânt. Dacă n'ar fi fost mișcarea repede a degetelor — căci domnul Rodin scria, aplecat deasupra biroului — l-ai fi luat drept cadavru. El transcria cu ajutorul unei chei neînțeleasă pentru cine nu-i poseda secretul, anumite pasagii dintr'o foae lungă, acoperită toată cu litere.

Sunară ceasurile opt. Ciocanul dela poarta din stradă răsună înăbuşit, apoi se auzi un clopot sunând de două ori. Se închiseră şi se deschiseră mai multe uşi, şi în fine un nou personaj intră în odae. Văzându-l, domnul Rodin se ridică, îşi puse condeiul între degete, salută cu un aer de mare supunere şi se aşeză iar la lucru, fără să spue un cuvânt.

Cele două personagii ofereau un contrast izbitor. Noul sosit părea să aibă cel mult treizeci şi şase sau treizeci şi opt de ani. Era de talie înaltă şi elegantă. Cu greu i-ai fi suportat strălucirea ochilor cenuşii, care luceau ca oţelul. Nasul era gros şi bărbia puternică. Fiind ras proaspăt, tonurile albăstrui ale bărbii, contrastau puternic cu incarnatul viu al buzelor şi cu albeaţa din ţilor pe care îi avea foarte frumoşi. El îşi scoase pălăria ca să la de pe măsuţă o bonetă mică de catifea neagră, Avea un păr castaniu deschis, pe care vremea nu-l presărase încă cu fire argintii. Era îmbrăcat cu o redingotă încheiată milităreşte până sus. Privirea adâncă a acestui om, fruntea lui larg boltită dovedau o inteligenţă vastă. Distincţia ţinutei, grija cu care era înmănuşat şi încălţat, uşorul parfum care se exala din păr şi din întreaga lui făptură, graţia şi uşurinţa celor mai mici mişcări, trădau ceeace se numeşte un om de lume şi te făceau să crezi că omul acesta avusese sau putea încă avea tot felul de succese, de la cele mai frivole până la cele mai serioase.

Totuşi, cu toate că împreuna atâtea avantagii şi te cucerea cu o irezistibilă putere de seducere, sentimentul acesta era amestecat cu o uşoară nelinişte, ca şi cum graţia şi desăvârşirea urbanitate a manierelor acestui personaj farmecul cuvintelor sale, măgulirile sale delicate, dulceaţa mângâietoare a susplnului său, ar fi ascuns vreo cursă vicleană.

Domnul Rodin, secretarul noului sosit, continuă să scrie.

— Sunt scrisori dela Dunkerque, Rodin ? întrebă stăpânul său.

— Încă n'a trecut factorul.

— Deşi nu sunt propriu zis îngrijat de sănătatea mamei, de oarece e în convalescenţă, n'o să fiu liniştit de tot decât printr'o scrisoare dela doamna prinţesă de Saint-Dizier, buna mea prietenă. In dimineaţa asta o să am stiri bune cel puţin sper...

— E de dorit, zise secretarul unui.

— Ai desfăcut corespondența ?

— Aveți aici rezumatul....

— Scrisorile au venit tot cu plicuri indicând adresele date de mine.... și aduse aici după ordinele mele ?

— Da....

— Citește-mi rezumatul corespondenței. Dacă or să fie scrisori la care să răspund eu singur, o să-ți spun.

Secretarul luă un dosar destul de mare și începu așa :

— Don Ramon Olivares anunță de la Cadix că a primit scrisoarea No. 19. Se va conforma și va tăgădui orice participare la răpire.

— Nimic de clasat.

— Contele Romanof dela Riga se află într'o situație grea.

— Spune-i lui Duplessis să-i trimeată un ajutor de cinci sute de ludovici. Odinioară am servit cu gradul de căpitan în regimentul contelui și de atunci a dat avize excelente.

— Domnul Spindler trimete din Namur raportul secret cerut asupra domnului Ardouin.

— Este de analizat.

— Domnul Ardouin trimete din acelaș oraș raportul secret cerut asupa domnului Spindler.

— De analizat.

— Doctorul Van Ostadt din acelaș oraș trimete o notă confidențială asupra domnilor Spindler și Ardouin.

— De comparat. Urmează....

Pe când Rodin scria câteva note pe marginea hârtiei pe care o ținea în mână, stăpânul său, continuând să se plimbe în lung și în larg prin odae, se opri în fața hârții celei mari marcată cu cruciulițe roșii și o privi o clipă cu un aer gânditor. Rodin continuă :

— Negustorul anunță că comisul este pe punctul de a trimete pe bancher să dea socoteală în fața cui de drept...

Rodin accentuă aceste cuvinte într'un mod cu totul special, apoi spuse stăpânului său :

— Înțelegeți ?

— Foarte bine... zise acesta tresărind. Sunt expresiile convenite... Mai departe ?

— Dar comisul, relua secretarul, este reținut de un ultim scrupul.

După o clipă de tăcere în care timp trăsăturile i se contractară grozav, stăpânul lui Rodin zise :

— Să se continue să se lucreze asupra imaginației comisului prin tăcere și singurătate, apoi să-l pue să recitească listă cazurilor în care regicidul este autorizat și absolvit... Continuă.

— Franck Dichenstein dela Viena reluă Rodin, anunță că tatăl său a murit de holeră într'un sat mic, la câteva leghe de oraș, căci epidemia continuă să înainteze încetișor, venind din nord, din Rusia și din Polonia.

— Așa este, zise stăpânul lui Rodin întrerupându-l. Facă cerul ca teribilul flagel să nu-și continue mersul său îngrozitor și să cruțe Franța !

— Cardinalul prinț de Amalfi se va conforma celor trei puncte din memoriu, dar dorește să facă rezervele sale asupra celui de al patrulea.

— Nici o rezervă... să accepte totul, dacă nu, război. Notează-ți bine, auzi ? război înverșunat, fără milă nici pentru el, nici pentru creaturile lui... Pe urmă ?

— Fra Paolo anunță că patriotul Boccari, șeful unei societăți secrete foarte de temut, desperat că-și vede prietenii acuzați de trădare, în urma bănuelilor strecurate cu dibăcie de dânsul, s'a sinucis.

— Spune lui Duplessis să trimeată un mandat de douăzeci și cinci de ludovici lui Fra Paolo... la notă.

In acest moment clopotul dela ușa de intrare răsună de două ori.

— Vezi cine e, zise stăpânul lui Rodin.

Acesta se ridică și eșit. Stăpânul său continuă să se plimbe gânditor dela un capăt la altul al odăii. Pașii îl aduseră iar lângă enorma sferă unde se opri iar. Timp de câteva clipe contemplă într'o tăcere adâncă nenumăratele cruciulițe roșii care păreau că acopăr cu o rețea imensă toate ținuturile pământu-

lui. Cândindu-se desigur la acțiunea invizibilă a puterii sale, care părea că se întinde asupra lumii întregi, trăsăturile acestui om se însuflețiră, ochii mari scânteiară, nările i se umflară, figura lui bărbătească căpătă o expresie de o energie de nespus, de îndrăzneală și de mândrie. Cu fruntea măreață, cu buza disprețuitoare, se apropie de sferă și apăsă cu mâna lui puternică pe pol. Când Rodin se întoarse, figura stăpânului își recăpătase expresia obișnuită.

— Era factorul, zise Rodin arătând scrisorile pe care le ținea în mână. Nu-i nimic dela Dunkerque.

— Nimic... esclamă stăpânul.

Emoția sa dureroasă contrasta în chip ciudat cu expresia nelinîștită pe care o avusese cu puțin înainte.

— Nimic ! nici o știre dela mama ! încă treizeci și șase de ore de neliniște !

— Cred că dacă doamna prințesă ar fi avut de dat știri rele, ar fi scris. Probabil că ameliorarea continuă...

— Desigur că ai dreptate, Rodin, dar n'are afacc. Cercetează scrisorile... de unde sunt ?

Rodin, după ce examină timbrele, zise :

— Din patru, trei sunt relative la marea și importanta afacere a medaliilor.

— Domnul fie lăudat... numai de ar fi favorabile aceste vești, esclamă stăpânul lui Rodin cu o expresie de neliniște, care dovedea extrema importanță pe care o dădea acestei afaceri.

— Una dela Charlestown, este desigur relativă la Gabriel, misionarul, zise Rodin. Cealaltă dela Batavia, se raportează desigur la Indianul Djalma. Asta e dela Lipsca. Desigur că confirmă pe cea de eri, în care îmblânzitorul de animale sălbatece, anume Morok, anunța că, potrivit ordinelor pe care le-a primit, și fără să poată fi acuzat de nimic, fiicele generalului Simon nu-și puteau continua călătoria.

La numele generalului Simon o umbră trecu pe fața stăpânului lui Rodin. După ce își stăpâni emoția involuntară pe care i-o pricinuise numele sau amintirea generalului Simon, stăpânul lui Rodin zise :

— Să nu deschizi încă scrisorile de la Lipsca, de la Vhallestown şi de la Batavia. Informaţiile pe care ni le dau, se vor clasa fără îndoială de la sine numai decât. Asta o să ne facă să economisim timp. Ai terminat nota relativă la afacerea medaliilor ?

— Uite-o. Tocmai o terminam de tradus în cifre.

— Citeşte-mi-o, şi pe măsură ce va fi locul, ai să adaugi noile informaţii pe care le cuprind desigur aceste trei scrisori.

— Aşa e, zise Rodin, în felul acesta noile informaţii vor fi puse dintr'odată la locul lor.

— Vreau să văd, zise celălalt dacă nota este clară şi destul de lămurită. Cred că n'ai uitat că persoana căreia i-o trimetem nu trebue să ştie totul ?

Domnul Rodin ceti cele ce urmează cu voce apăsată, dar lămurită :

„Acum cincizeci de ani o familie franceză protestantă s'a expatriat de bună voe, prevăzând revocarea edictului de Nantes (1) cu scopul de a se sustrage asprelor şi dreptelor pedepse pronunţate contra reformaţilor, aceşti duşmani de neînvins ai sfintei noastre religii. Unii dintre membrii acestei familii s'au refugiat în Olanda, apoi în coloniile olandeze: alţii în Polonia, alţii în Germania, alţii în America. Se crede că astăzi nu mai sunt decât şapte descendenţi, care au trecut prin cumplite împrejurări ale soartei, de oarece îi găsim azi aproape pe toate scările sociale, de la suveran până la meseriaş.

„Aceşti descendenţi, direcţi sau indirecţi, sunt :

„Domnişoarele **Roza şi Blanşa Simon**, minore.

„(Generalul Simon s'a însurat la Varşovia cu o descendentă a sus zisei familii).

„Domnul **Francisc Hardy**, manufacturist la Plessis, lângă **Paris**.

---

1) Protestanţii s'au ivit în **Franţa** prin secolul XVI şi au fost persecutaţi de diferiţi regi, sfârşindu-se diferite războaie religioase până când regele Henric IV-lea a dat drepturi religioare prin aşa numitul edict dela Nantes. De aci înainte protestanţii, numiţi încă şi hughenoţi, au trăit în pace până în timpul regelui Ludovic XIV, care cu câţiva ani înainte de 1.00 a revocat edictul dela Nantes, silind astfel pe mulţi protestanţi să ia drumul pribegiei.

„Prințul **Djalma, fiul lui Kadja-Sing,** regele Mondi-ului.

„(**Kadja-Sing s'a insurat în 1802 cu o descendentă a suy**zisei familii, stabilită **atunci în Batavia,** — posesiune olandeză).

„FILIAȚIUNE PATERNĂ :

„Domnul **Jacques Rennepont,** spuranumit **gol-pușcă, me**serias.

„Domnișoara **Adriana de Cardoville,** fiica contelui de Rennepont (duce de Cardoville).

„Domnul **Gabriel de Rennepont, preot în misiunile străine.**

„Fiecare din membrii acestei familii posedă, sau trebue să posedă, o **medalie de bronz,** pe care este gravată inscripția de mai jos :

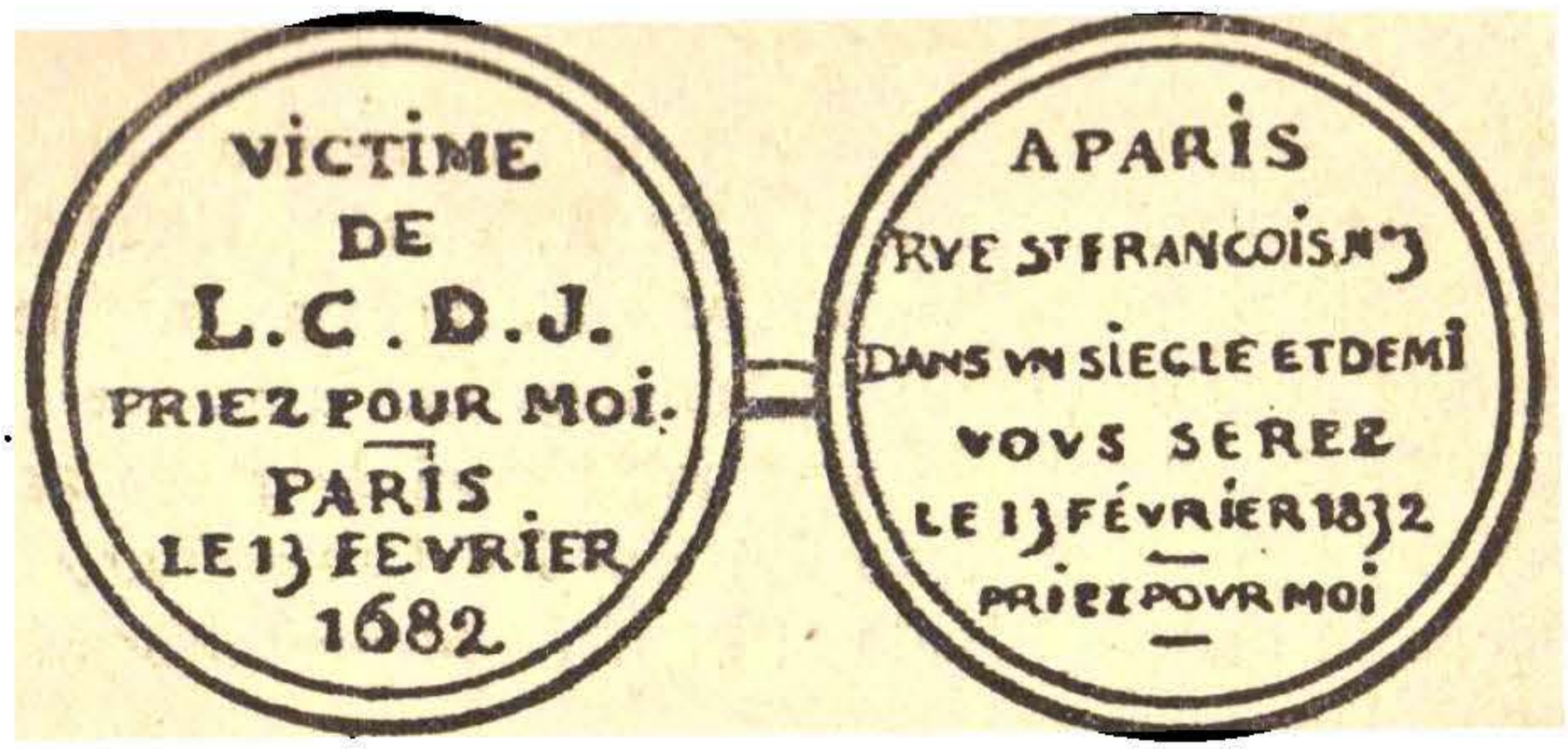

Victime ale C. L. I. C. rugați-vă pentru mine. Paris 13 Februarie 1682. La Paris strada Sf. Francisc nr. 3. Peste un secol și jumătate o să fiți la 13 Februarie 1832. Rugați-vă pentru mine.

„Aceste cuvinte și această dată înseamnă că este de un mare interes pentru toți să se găsească la Paris la 13 Februarie 1832 și nu prin vreun reprezentant sau împuternicit, ci în persoană, fie că sunt majori sau minori, căsătoriți sau celibatari. Dar sunt **alte persoane care au un interes imens că** nici unul din descendenții acestei familii să nu se afle la Paris la 13 Februarie, afară de Gabriel Rennepont, preot în misiunile străine. Așa dar trebue cu orice preț ca Gabriel singur să asiste la întâlnirea dată reprezentanților acestei familii acum un secol și jumătate.

Pentru a împiedeca pe celelalte şase persoane de a fi sau de a se duce la Paris în ziua amintită, sau pentru a le paraliza acţiunea s'au încercat multe şi până acum dar mai este încă mult de făcut pentru a asigura succesul acestei afaceri, care este privită ca cea mai importantă şi cea mai vitală a epocei, din pricina rezultatelor ce poate să le aibă...

Asta este foarte adevărat, zise stăpânul lui Rodin, dând din cap cu un aer gânditor. Mai adaugă că consecinţele succesului sunt incalculabile, şi că nimeni nu îndrăzneşte nici să prevadă urmările insuccesului. Intr'un cuvânt, s'ar putea chiar spune că e în joc viaţa sau moartea noastră timp de mai mulţi ani. Deaceea trebue, pentru a reuşi, **să întrebuinţăm toate mijloacele posibile, să nu dăm înapoi dela nimic,** salvând însă totdeauna cu dibăcie aparenţele.

— Am scris, zise Rodin care adăugase cuvintele dictate de stăpânul său. Apoi continuă :

„Pentru a uşura sau a asigura reuşita afcerii în chestiune, este necesar să dăm câteva detalii particulare asupra celor şapte persoane care reprezintă această familie. Despre adevărul acestor detalii răspundem. La nevoe le putem completa în chipul cel mai amănunţit, căci deoarece am avut adesea informaţii contradictorii, posedăm dosare foarte vaste. Vom începe în ordinea fixată şi vom vorbi numai despre lucrurl întâmplate până azi.

NOTA No. 1

„Domnişoarele **Roza şi Blaşa Simon,** surori gemene, în vârstă de vreo cinci sprezece ani. Chipuri drăgălaşe, seamănă foarte bine între ele încât le-ai putea lua uşor pe una drept alta. Caractere blânde şi timide, dar susceptibile de exaltare. Au fost crescute în Siberia de o mamă energică, care credea numai într'un Dumnezeu filozofic, deaceea fetele nu ştiu nimic din sfânta noastră religie. Generalul Simon, despărţit de soţia sa încă înainte de naşterea fetelor, nu ştie nici până acuma că are două fete.

„S'a crezut că vor fi impiedecate să se afle la Paris la

13 Februarie trimiţând pe mama lor într'un loc de exil mult mai depărtat decât acela care le fusese fixat la început. Dar mama lor murind, guvernatorul general a Siberiei, care de altfel ne este foarte devotat, a crezut că măsura era personală, numai contra soţiei generalului, şi a permis din nefericire fetelor să se întoarcă în Franţa, sub conducerea unui vechi soldat. Omul acesta, întreprinzător, credincios, hotărât, este notat ca primejdios. Fetele Simon sunt inofensive. Avem tot dreptul să sperăm însă că la ora asta sunt reţinute în imprejurimile Lipscăi.

Stăpânul întrerupse pe Rodin şi-i spuse:

— Acuma citeşte scrisoarea de la Lipsca pe care am primit-o adineauri şi completează informaţiile.

— Ştire excelentă: Fetele şi conducătorul lor izbutiseră să fugă în timpul nopţii din hanul la Şoimul alb, dar toţi trei au fost ajunşi şi prinşi la o leghe de Mokern. Au fost duşi la Lipsca şi băgaţi la închisoare ca vagabonzi. In afară de asta, soldatul care le serveşte drept călăuză este acuzat de rebeliune, trecere la fapte şi sechestrarea unui magistrat.

— Atunci este aproape sigur, având în vedere încălcita procedură germană, (de altfel o să avem şi noi grijă) că fetele nu vor putea fi aici la 13 Februarie, zise stăpânul lui Rodin. Adaugă deci şi acest din urmă fapt la notă.

Secretarul făcu ce-i spusese adăugând la notă un rezumat din scrisoarea lui Morok.

NOTA No. 2

Domnul Francisc Hardy, manufacturist la Plessis, lângă Paris.

„Om hotărît, bogat, inteligent, harnic, cinstit, instruit, adorat de lucrători graţie a nenumărate îmbunătăţiri aduse soartei lor. Nu îndeplineşte niciodată îndatoririle sfintei noastre religii. E notat ca foarte primejdios. Dar ura şi invidia pe care o inspiră celoralalţi industriaşi, şi mai ales domnului baron Tripeaud concurentul său, poate fi întrebuinţată cu folos contra lui. Deşi este nevoe şi de alte mijloace de acţiune asupra şi

contra lăi, se va consulta dosarul, care este foarte voluminos căci omul acesta este semnalat şi supravegheat mult. A fost aşa de mult şi cu atâta dibăcie indoctrinat cu privire la afacerea medaliei, încât până acuma se înşeală complect în privinţa valorii pe care o reprezintă. De altfel este fără încetare înconjurat, spionat, dominat, fără ştirea lui. Unul din cei mai buni prieteni ai lui îl trădează şi prin el i se cunosc cele mai ascunse gânduri".

NOTA No. 3

Prinţul Djalma

„Optsprezece ani, caracter energic şi generos, spirit fin, independent şi sălbatec, favoritul generalului Simon, — care a luat comandamentul trupelor tatălui său, Kadlia-Sing, în lupta pe care o susţine acesta în India contra Englezilor. Nu vorbim de Djalma decât pentru ca să ne facem datoria, căci mama lui a murit de tânără, pe când părintii el trăiau încă la Batavia. Aceştia murind şi ei, modesta lor moştenire n'a fost reclamată nici de Djalma, nici de tatăl său, regele. Avem siguranţa că nici unul din ei nu ştie marile interese ce se leagă de posedarea medaliei în chestie, care face parte din moştenirea mamei.

Stăpânul lui Rodin îl întrerupse şi-i spuse :

— Acuma citeşte scrisoarea din Batavia, ca să complectezi informaţia asupra lui Djalma.

— Încă o ştire bună : Domnul Josué Van Daël, negustor la Batavia (şi-a făcut educaţia în institutul nostru dela Pondichery) a aflat dela corespondentul său din Calcuta că bătrânul rege indian a fost ucis în ultima luptă contra Englezilor. Fiul său Djalma, deposedat de tronul părintesc, a fost trimes deocamdată într'o fortăreaţă din India, ca prizonier de stat.

— Suntem la sfârşitul lui Octombrie, zise stăpânul lui Rodin, admiţând că prinţul Djalma ar fi pus în libertate şi ar putea să părăsească India acuma, abea dacă ar putea fi la Paris în luna Februarie...

— Domnul Josué, reluă Rodin, regretă că nu şi-a putut

dovedi zelul în această împrejurare. Dacă, contra tuturor probabilităților, prințul Djalma ar fi eliberat sau dacă ar izbuti să evadeze, este sigur că ar veni la Batavia pentru a revendica moștenirea rămasă dela mama sa, deoarece nu i-a mai rămas nimic altăceva. In acest caz s'ar putea conta pe devotamentul d-lui Josué Van Daël. El mai cere cu întoarcerea poștei informațiuni foarte precise asupra averii baronului Tripeaud, manufacturist și bancher, cu care este în legături de afaceri.

— Cu privire la această chestie să răspunzi într'un chip pasiv, deoarece domnul Josué n'a arătat deocamdată decât zel. Completează nota lui Djalma cu aceste noui informații.

Rodin scrise ce i se spusese. După câteva secunde stăpânul său îl întrebă cu o expresie ciudată :

— Domnul Josué nu spune nimic despre generalul Simon în legătură cu moartea tatălui lui Djalma și a încarcerării acestuia ?

— Domnul Josué nu spune nici o vorbă despre asta, răspunse secretarul, continuându-și lucrul.

Stăpânul lui Rodin tăcu și începu să se plimbe gânditor prin odae.

NOTA No. 4

Domnul Jacques Remepont, zis puscă goală

„Lucrător în fabrica domnului baron Tripeaud, concurentul lui Francisc Hardy. Omul acesta e beiv.-lenes, gălăgios și cheltuitor. Nu-i lipsit de inteligență, dar lenea și desfrâul l-au pervertit cu desăvârșire. Un agent de afaceri foarte îndemânatec, pe care se poate conta mult, s'a pus în legătură cu o fată anume Cefiza Solliveau, numită și regina Bacanal, amanta acestui lucrător. Mulțumită el, agentul de afaceri a legat oarecari relații cu el, așa încât poate fi privit de pe acum ca mai mult sau mai puțin scos din sfera interes[illegible] care ar face necesară prezența lui la Paris la 13 Februarie.

NOTA No. 5

Gabriel de Rennepont, preot în taisiunile străine

„Rudă îndepărtată cu cel de mai sus, dar nu știe de existența lui sau a acestei rudenii. Orfan părăsit, a fost cules de pe drumuri de Francisca Baudoin, soția soldatului Dagobert. Dacă împotriva oricărei așteptări, soldatul acesta ar veni la Paris, am avea totuși un puternic mijloc de acțiune contra lui: femeea. Aceasta este o ființă admirabilă, ignorantă și credulă, de un bigotism exemplar; asupra ei avem de multă vreme o influență și o autoritate fără margini. Ea l-a făcut pe Gabriel să se hirotonisească, cu toată sila pe care o simțea.

Gabriel are douăzeci și cinci de ani. Caracter și chip de înger, virtuți rare și solide. Din nefericire a fost crescut împreună cu fratele său adoptiv, Agricol, fiul lui Dagobert. Acest Agricol este poet și lucrător, excelent lucrător de altfel. Lucrează la Francisc Hardy și are capul împuiat de cele mai grozave doctrine. Iubește nebunește pe mama sa. E cinstit și harnic, dar fără nici un fel de sentiment religios, este notat ca **foarte primejdios** și tocmai asta făcea de temut raporturile între el și Gabriel. Acesta, cu toate calitățile lui minunate, dă loc totuși la oarecare îngrijorare. De aceea nici nu s'au putut încă da cărțile pe față. Un pas greșit ar putea să facă dintr'însul un om din cei mai **primejdioși**. Trebue deci să fie foarte menajat, cel puțin până la 13 Februarie; repetăm că **interese și speranțe enorme se leagă de prezența lui la Paris la acea epocă.**

„Ca urmare a menajamentelor pe care trebue să le avem față de dânsul, a trebuit să consimțim să facă parte din misiunea plecată în America. El unește o blândețe îngerească cu o îndrăzneală liniștită. E un spirit aventuros, care nu a putut fi satisfăcut decât îngăduindu-i-se să împărtășească viața periculoasă a misionarilor. S'au dat însă cele mai stricte ordine superiorilor săi dela Charlestown, ca să nu expue niciodată această viață atât de prețioasă. Va fi retrimes la Paris cu o lună sau două înainte de 13 Februarie.

Stăpânul lui Rodin întrerupse din nou pe secretar, zicându-i:

— Acuma citește scrisoarea dela Charlestown și vezi ce se comunică, pentru a complecta și această notă.

— Gabriel este așteptat dintr'o zi în alta din munții Stâncoși, unde a voit cu orice chip să fie trimes în misiune singur.

— Ce imprudență!

— De bună seamă că nu i s'a întâmplat nimic, de vreme ce a anunțat el singur întoarcerea la Charlestown. Îndată ce va sosi, ceeace va fi cel mai târziu la jumătatea acestei luni, va fi trimes în Franța.

— Adaugă și asta la nota care îl privește, zise stăpânul lui Rodin.

NOTA No. 6

Domnișoara Adriana Rennepont de Cardoville

„Rudă îndepărtată (rudenie pe care o ignorează) a lui Jacques Rennepont zis pușcă goală și a lui Gabriel Rennepont, preot misionar. În curând va împlini douăzeci și unu de ani. Cea mai picantă fizionomie din lume, cea mai rară frumusețe, deși este roșcovană, un spirit remarcabil prin originalitatea lui, o avere imensă, toate instinctele sensuale. Viitorul acestei fete te înspăimântă când te gândești la îndrăzneala ne închipuită a caracterului ei. Din fericire tutorele ei, baronul Tripcaud, (făcut baron la 1829, fost om de afaceri al răposatului conte Rennepont, duce de Cardoville) este devotat cu trup și suflet mătușii domnișoarei de Cardoville. Se poate conta cu siguranță pe această demnă și respectabilă rudă, cum și pe domnul Tripcaud, pentru a combate și a înfrânge ideile ciudate, ne mai auzite, pe care fata hotărâtă și independentă cum e nu se sfiește să le proclame și care din nefericire nu pot fi exploatate în interesul afacerii în chestiune, căci..."

Rodin nu putu continua, căci fu întrerupt de două bătăi la ușă. Se ridică și se duse să vadă cine bate, rămase un moment afară, apoi se întoarse cu două scrisori în mână și zise:

— Doamna prințesă a profitat de plecarea unui curier pentru a trimete...

— Dă-mi scrisoarea prințesei! esclamă stăpânul lui Rodin, nelăsându-l să termine. In sfârșit am știri dela mama!

Abia ceti câteva rânduri din scrisoare și îngălbeni, trăsăturile sale exprimară o mirare adâncă, o durere cumplită.

— Mama! esclamă el. O, Doamne! Mama!

— S'a întâmplat vreo nenorocire? întrebă Rodin alarmat, ridicându-se la esclamația stăpânului său.

— Convalescența era înșelătoare, îi răspunse acesta, abătut; acuma este iar într'o stare aproape desperată. Doctorul crede că prezența mea ar putea poate s'o mai scape, căci mă cheamă fără încetare. Vrea să mă mai vadă odată înainte de a muri. Dorința asta este sfântă... Să nu mă duc, ar fi o crimă... Numai de aș ajunge la timp. De aici până la moșia prințesei trebue aproape două zile, călătorind zi și noapte.

— Ce nenorocire, Doamne! zise Rodin împreunându-și mâinile și ridicând ochii spre cer.

Stăpânul său sună repede și spuse bătrânului servitor care se prezentă:

— Pregătește-mi imediat geamantanul și trăsura. Portarul să ia o cabrioletă și să se ducă să-mi caute imediat cai de poștă. Până într'o oră trebue să fiu plecat.

Servitorul eși repede.

— Mama... mama... să n'o mai văd!... Ar fi îngrozitor! esclamă el căzând pe un scaun și ascunzându-și fața în mâini.

Durerea era sinceră, omul acesta își iubea în adevăr mama. Acest sentiment divin trecuse până atunci neschimbat prin toate împrejurările vieții sale, nu totdeauna curate. După câteva minute Rodin îndrăzni să zică, arătând cea de a doua scrisoare:

— S'a adus și scrisoarea asta din partea domnului Duplessis; zise că e foarte important și urgent.

— Vezi ce e și răspunde singur. Eu n'am capul la asta.

— Dar e o scrisoare confidențială zise Rodin întinzând-o stăpânului său, așa că nu pot să o deschid. Vedeți semnul ăsta de pe plic...

La vederea semnului, trăsăturile stăpânului lui Rodin luară o expresie de teamă şi de respect ce nu se poate tălmăci. El rupse plicul cu o mână tremurătoare. Biletul cuprindea numai două cuvinte :

— Lasă orice afacere şi pleacă fără să pierzi un minut. Domnul Duplessis o să te înlocuiască ; a şi primit ordine".

— Doamne, Dumnezeule ! strigă omul, desperat. Să plec fără să fi văzut pe mama... E îngrozitor... e imposibil... asta ar însemna poate să o omor... da.. ar fi o crimă...

Zicând aceste cuvinte ochii i se opriră din întâmplare pe sfera enormă, însemnată cu cruciuliţe roşii. La vederea ei o schimbare neaşteptată se produse într'însul. Păru că se căeşte de regretele pe care le exprimase. Puţin câte puţin figura lui, deşi tot tristă, redevenî calmă şi gravă. El întinse scrisoarea secretarului şi îl spuse, înăbuşindu-şi un suspin :

— Să o clasezi şi să-i dai un număr de ordine.

Rodin luă scrisoarea, îi puse număr, şi o clasă într'un carton particular. După o tăcere, stăpânul său reluă :

— Ai să primeşti ordine dela domnul Duplessis şi ai să lucrezi cu dânsul. Să-i dai nota asupra afacerii medaliilor. El ştie cui s'o trimeată. Să răspunzi la Batavia, la Lipsca şi la Charlestown în sensul în care ţi-am spus. Fiicele generalului Simon să fie împiedecate cu orice preţ de a părăsi Lipsca, să se grăbească înapoerea lui Gabriel la Paris şi în cazul, puţin probabil, în care prinţul Djalma ar veni la Batavia, să se spue lui Josué Van Daël că ne bizuim pe zelul lui ca să-i reţie acolo.

Omul acesta, care în momentul când mama lui muribundă îl chema în zadar, putuse păstra atâta sânge rece, se întoarse în apartamentele lui. Rodin se ocupă de răspunsurile pe care îl poruncise să le facă şi le transcrise în cifre. După vreo trei sferturi de oră se auziră zurgălăii cailor de poştă. Servitorul cel bătrân intră, după ce bătuse discret la uşă.

— Trăsura e gata, zise el.

Rodin făcu un semn din cap şi servitorul eşi.. Secretarul se duse să bată la rândul său la apartamentul stăpânului. Acesta eşi, tot grav şi rece, de o paloare spăimântătoare. În mână ţinea o scrisoare.

— E pentru mama, zise el lui Rodin, să trimeți chiar acuma un curier.

— Chiar acuma, răspunse secretarul

— Cele trei scrisori pentru Lipsca, Charlestown și Batavia să plece încă azi, pe drumul obișnuit ; lucrul este de cea mai mare importanță, după cum știi.

Iată care fură ultimele cuvinte ale acestui om. Executând cu o supunere oarbă niște ordine severe, el plecă fără să încerce să mai vadă pe mama sa. Secretarul îl însoți respectuos până la trăsură.

— Unde plecăm, domnule? întrebă surugiul întorcându-se în șea.

— Spre Italia răspunse stăpânul lui Rodin fără să-și poată stăpâni un suspin, care semăna a hohot de plâns.

. . . . . .

Trăsura plecă în galop. Rodin, care salutase până la pământ pe stăpânul său, ridică din umeri cu o expresie disprețuitoare și se întoarse în odaia mare, pustie și rece. Atitudinea, fizionomia și întreaga ținută a acestui om se schimbară deodată. Acuma părea mai mare. Nu mai era un automat care se mișca mașinalicește, după cum i se poruncea. Trăsăturile până atunci nepăsătoare, privirea până atunci voalată, se însuflețiră deodată și descoperiră o viclenie diabolică. La rândul său se apropie și el de sfera enormă, o contemplă și el în tăcere, așa cum o contemplase și stăpânul său, apoi, aplecându-se deasupra globului îl cuprinse ca să zic așa în brațe.

Omulețul acesta murdar, rău îmbrăcat, cu chipul livid ca de mort, părea cu mult mai spăimântător decât stăpânul său. Acesta pusese trufaș o mână poruncitoare asupra lumii, pe care voia s'o săpânească cu puterea mândriei, a violenței și a îndrăznelei. El semăna cu vulturul care, plutind deasupra prăzii, poate câteodată să n'o nimerească, tocmai pentrucă zboară prea sus. Rodin, din contra, semăna cu o reptilă care târându-se totdeauna în umbră și în tăcere, lipindu-se de pașii victimei, sfârșește totdeauna prin a o înlănțui în nodurile rețelei sale ucigătoare.

După câteva clipe Rodin se apropie de birou, își frecă

bucuros mâinile şi începu să scrie scrisoarea următoare, cu ajutorul unei chei particulare, necunoscută de stăpânul său:

Paris, 9, şi 3 4 dimineaţa

„A plecat... dar *a eziat!* Mama lui care e pe moarte îl cheamă lângă ea. I s'a spus că ar fi putut-o poate salva cu prezenţa lui. De aceea a spus: „Să mi mă duc la mama ar fi o crimă!" A plecat! dar *a ezitat*... Îl supraveghez mereu. Aceste rânduri ori să sosească la *Roma* în acelaş timp cu dânsul.

P. S. Spuneţi cardinalului-prinţ că se poate bizui pe mine, dar că la rândul meu înţeleg să mă servească şi el cu râvnă. Dintr'un moment în altul celor şaptesprezece voturi de care dispune pot să-mi fie de folos. Să caute dar să mărească numărul aderenţilor".

Rodin îndoi scrisoarea, o băgă într'un plic şi puse plicul în buzunar. Sunară orele zece, ora dejunului domnului Rodin. El urcă şi strânse hârtiile într'un sertar a cărui cheie o luă cu dânsul, îşi şterse cu mâneca pălăria veche, unsuroasă, îşi luă umbrela cârpită şi leşi.

. . . . . .

In timp ce aceşti doi oameni, în fundul unei locuinţe obscure ţeseau o pânză în care trebuiau să fie înveliţi cei şapte descendenţi ai unei familii prescrise odinioară,—un apărător misterios se gândea cum să protejeze această familie, care era şi a sa.

Peisagiul este câmpenesc, sălbatec... O colină înaltă, acoperită cu blocuri enorme de gresie. Dela această înălţime ochiul se pierde într'o vale adâncă, umbroasă, roditoare, pe jumătate înecată în aburii uşori ai înserării... Clopotniţe de piatră cenuşie şi de ardezie îşi înalţă ici şi colo turlele lor ascuţite în fundul văii, unde se află risipite mai multe sate dealungul unui râu care curge dela nord la răsărit... Lucru ciudat! Ai zice că în tot ţinutul ăsta că minurile sunt stinse sau pustii. Lucru şi mai ciudat încă, mai sinistru, toate clopotniţele sună glasul funebru al morţii. Activitatea, mişcarea, viaţa, par concentrate în dangătul lugubru care răsună până departe.

Pentru ce atâtea înmormântări? Ce vale e aceasta a dezolării, unde cântecele pasnice sunt înlocuite prin cântece de moar-

te?... unde odihna scrii este înlocuită prin odihna veşnică? Vai! moartea este aşa de repede, aşa de cuprinzătoare, aşa de spăimântătoare, încât abia dacă e timp pentru înmormântat morţii. Şi valea asta nu-i singura care a văzut atâta pustiire. Ani dearândul, ani blestemaţi multe ţinuturi imense au văzut ca şi valea asta cămînurile stinse, şi pustii! Căci în anii aceştia blestemaţi un călător teribil a străbătut pământul dela un pol la celălalt, din fundul Indiei şi al Asiei până la gheţurile Siberiei, dela gheţurile Siberiei până pe ţărmurile oceanului francez. Acest călător, misterios ca moartea, încet ca destinul, teribil ca mânia lui Dumnezeu.... era...

HOLERA!!...

Dar pământul pietros al munţilor a răsunat sub un pas domol, egal, apăsat. Printre găurile negre ale copacilor un om a trecut. Talia sa e înaltă, capul lui e plecat în piept. Figura lui e nobilă, blândă şi tristă. Sprâncenele, unite între ele se întind de la o tâmplă la alta, şi par că-i marchează fruntea cu o dungă sinistră. Omul acesta părea că nu aude dangătul îndepărtat al clopotelor funebre... şi totuşi, cu două zile înainte, domnea liniştea.... fericirea, sănătatea, bucuria, în satele acestea pe care le străbătuse el încet, şi pe care acuma le lăsa în urmă pustii şi dezolate. Dar călătorul îşi continua drumul plin de gânduri.

„Treisprezece Februarie se apropie, se gândea el... ziua aceasta în care urmaşii surorii mele mult iubite, ultimele vlăstare ale rasei noastre, trebuie să se întâlnească la Paris. Vai! Pentru a treia oară, sunt acuma o sută cincizeci de ani, persecuţia a împrăştiat peste tot pământul această familie pe care am urmărit-o cu dragoste din neam în neam, timp de optsprezece secole, în rătăcirile sale, în exilurile sale, în schimbările de religie, de avere şi de nume! O! Câtă decădere, câtă obscuritate, câtă strălucire, câte nefericiri, câtă glorie pentru această familie coborîtoare din soră-mea, a mea biet meserlaş 1) ce sunt!

1) Se ştie că după legendă, Iudovul rătăcitor era un biet cismar din Ierusalim. Iisus Cristos, ducându-şi crucea în spinare, trecu prin faţa casei meşteşugarului şi îl coru voie să se odihnească puţin pe o bancă de piatră din faţa uşei. Umblă! Umblă! îi spuse Iudovul cu asprime şi-l respinse. — Tu ai să umbli până la sfârşitul secolului îi răspunse Cristos.

Cititi mâine FASCICOLA No. 7

Cu câte crime s'a încărcat... cu câte virtuți s'a onorat! Povestea acestei unice familii este povestea întregei omeniri! Trecând prin atâtea generații, sângele surori mele a dăinuit până astăzi. Și ce rămâne acum din această familie?

„Șapte vlăstare: două orfane, fiice ale unei mame proscrise și ale unui tată proscris; un prinț detronat; un biet preot misionar; un om de condiție mijlocie; o fată cu nume mare și cu avere mare; un meserlaș". Toți la un loc rezumă virtutile, curajul, degradările și mizeriile rasei noastre!.. Siberia, India, America, Franța... Iată unde l-a aruncat soarta! Instinctul mă înștiințează îndată ce unul e în primejdie. Atunci, dela nord la sud, dela apus la răsărit, mă duc la el, eri pe ghețurile polului, astăzi într'o zonă temperată, mâine în dogoarea tropicelor, dar adesea, vai! în clipa când prezența mea l-ar putea salva, mâna nevăzută mă împinge, vârtejul mă ia cu dânsul și...

— „MEROI!... MEROI!...

— „Cel puțin să-mi sfârșesc sarcina!

— „MEROI!...

— „Cel puțin o oră! Numai o oră de repaus!...

— „MEROI!...

— „Vai! să las pe cei pe care îi iubesc la marginea prăpastiei!...

— „MEROI!... MEROI!...

„Asta este pedeapsa mea. Dacă este mare, crima mea a fost și mai mare! Meșteșugar obișnuit cu lipsurile, cu mizeria, nenorocirea m'a făcut răutăcios! Blestemată... blestemată să fie ziua când în timp ce lucram posomorât, plin de ură, desnădăjduit, Cristos a trecut pe la ușa mea! Urmărit de injurii, biciuit de toți, abia mai ducând crucea cea grea, mi-a cerut voie să se odihnească un moment pe banca mea de piatră. Sudoarea îi curgea șiroaie pe frunte, picioarele îi sângerau, oboseala îl dobora... și cu o blândețe sfâșietoare îmi spunea: „Sufăr!..."

— „Și eu sufăr..." i-am răspuns respingându-l cu mâinile, cu asprime; sufăr și nimeni nu-mi vine în ajutor. Cei ce nu găsesc milă n'au milă! MEROI!... MEROI!...

Atunci el, scoțând un oftat dureros, mi-a spus:

— *„Și tu vei merge fără încetare, până la a doua Înviere.*

„Şi pedeapsa mea a început". Prea târziu am deschis ochii la lumină. Prea târziu am cunocut căinţa, prea târziu am cunoscut caritatea, in sfârşi tprea târziu am înţeles aceste cuvinte care ar trebui să fie legea omeniri întregi:

IUBIŢI-VĂ UNII PE ALŢII

„De atunci în zadar, pentru a merita iertarea sorbind puterea şi elocventa din aceste vorbe, am umplut de milă multe inimi pline de invidie, iar zadar am înflăcărat multe suflete de contra oprimării şi a nedreptăţii! Ziua înduţării s'a sosit încă!... Şi de secole, aceasta este pedeapsa mea; e uriaşă. Şi mai sufăr şi pentru familia mea, fără să pot, totdeauna, sărac şi rătăcitor cum sunt să vin în ajutor a lor mei, acestor urmaşi ai surorii mele iubite.

„Dar când durerea este mai presus de puterile mele, când presimt pentru ai mei o primejdie de care nu-i pot scăpa, atunci, străbătând lumile, gândul meu se îndreaptă spre acea femeie, blestemată ca şi mine.... spre acea fiică de rege 1) care ca şi mine, fiu de meşteşugar, merge... merge şi va merge până în ziua răscumpărării. Numai odată într'un secol pot să întâlnesc pe această femeie... în săptămâna fatală a Patimilor. Şi după această întâlnire plină de amintiri triste şi de dureri nespuse, aştri rătăcitori ai veşniciei ce suntem, ne urmăm cursa nesfârşită. Şi femeia aceasta, singura care ca şi mine asistă pe acest pământ la sfârşitul fiecărui secol, zicând: „Iar! „femeia aceasta dela un capăt al lumii la celălalte răspunde gândurilor mele... Ea, care singură pe lume împărtăşeşte grozava mea soartă, a voit să împărtăşească şi singurul interes care m'a mângâiat dealungul vremurilor. Aceşti scoborîtori din sora mea — şi ea îi iubeşte... şi ea îi ocroteşte. Şi ea se duce pentru dânşii dela apus la răsărit, dela nord la sud... se duce... ajunge.... Dar vai! mâna nevăzută o mână şi pe ea mai departe.

. . . . . .

In timp ce omul acela mergea pe munţi cufundat în gân-

1) După o legendă foa te puţin cunoscută Erodiada a fost condamnată să rătăcească până la judecata din urmă pentrucă a cerut moartea lui Ioan Botezătorul.

duri, vântul serii, până atunci uşor, se înteţi şi deveni din ce în ce mai puternic. Un fulger brăzdă norii... şuerături lungi înăbuşite vesteau apropierea unei furtuni. Deodată acest om blestemat, care nu mai putea nici să plângă nici să surâdă, tresări şi-şi dus repede mâna la inimă. „O!" esclamă el, simt... în ora asta, mai mulţi dintre ai mei, dintre descendenţii surorii mele mult iubite, suferă şi trec prin mari primejdii... unii în fundul Indiei, alţii în America, alţii aici în Germania. Lupta reîncepe, puterile Josnice au reînviat. O, tu care mă auzi, tu care rătăceşti ca şi mine, Erodiada, ajută-mă să-i ocrotesc... Rugăciunea mea să te ajungă în mijlocul singurătăţilor Americei, unde rătăceşti acuma... Fiică cerul să sosim la timp!"

Atunci se întâmplă un lucru extraordinar. Noaptea se coborâse pe pământ. Omul făcu o mişcare ca să se înotarcă repede pe unde venise, dar, o putere nevăzută îl opri şi îl împinse în direcţie contrară. În acest moment izbucni furtuna în toată măreţia ei neagră. În mijlocul muget elor uraganului, la lumina fulgerelor, se văzu atunci pe spinarea munţilor, omul cu fruntea mărcată cu negru coborând cu paşi mari printre stânci şi printre copacii încovoiaţi de furtună. Mersul omului nu mai era rar, apăsat şi liniştit, ci cadenţat ca mersul unei fiinţe târâtă fără voia ei de o forţă irezistibilă, fiinţă pe care un uragan spăimântător o duce cu sine în vârtej.

În zadar omul întindea mâinile rugătoare, spre cer. Curând el dispăru în beznă nopţii, în zgomotele furtunii.

CAP. III

Strangulatorii

Aşa dar domnul Rodin expedia coreespondenţa sa cosmopolită din fundul străzii M lieu-des-Ursins, la Paris; fiicele generalului Simon după ce izbutiseră să fugă dela hanul La Şoimul alb, inserară prinse şi închise la Lipsca, împreună cu Dagobert.

Dar alte scene care interesează deaproape pe aceste deosebite personagii se petreceau în acelaş timp la alt capăt al lumii, în fundul Asiei, în insula Iava, nu departe de oraşul Batavia, unde locuia Josué Van Dael, unul din oamenii cu care era în corespondenţă domnul Robin.

Luna Octombrie 1831 era pe sfârşite. Este ora douăsprezece din zi, oră aproape mortală pentru cel ce ar fi înfruntat soarele arzător ce răspândeşte trâmbe de căldură dogoritoare pe cerul senin ca sticla.

O tufă de copaci de un verde lucios ca porţelanul verde proiectează o umbră albăstrie pe pământ. La adăpostul acesta umbros se ridică o *ajupă*, un fel de pavilion de odihnă făcut dintr'o împletitură de trestie, prinsă între nişte bambuşi groşi, bătuţi în pământ. Coliba este acoperită cu frunze mari de banani. Într'o parte este o deschizătură pătrată, care serveşte drept fereastră. Deschizătura e prevăzută cu gratii foarte fine făcute din fibre vegetale ca să împiedice insectele veninoase să intre în ajupă.

Din mijlocul tufişului eşe un trunchi de copac enorm, dar uscat. Copacul stă încă în picioare, dar e încovoiat şi vârful lui ajunge până la acoperişul ajupei. Din fiecare încreţitură a coajei negre şi aspre, acoperită de muşchi, răsare câte o floare ciudată, aproape fantastică.

In fundul ajupei un om doarme adânc pe o rogojină. Văzând tenul lui de un galben străveziu-auriu, ai zice că e o statue de aramă palidă, pe care se joacă o rază de soare. Poartă o haină de muslin alb cu mâneci largi, care îi desveleşte pieptul şi braţele. Nuanţa aurită a pielei contrastează puternic cu albeaţa veştmintelor. Pe pieptul lui mare şi bombat se vede o cicatrice adâncă: a primit un glonte apărând viaţa generalului Simon, tatăl Rozei şi al Blanşei. La gât poartă o mică medalie, la fel cu aceea pe care o poartă cele două surori.

Indianul acesta este Djalma. Trăsăturile sale sunt de o mare distincţie şi de o frumuseţe fermecătoare. Părul de un negru albastru, pieptănat cu cărare, cade mătăsos, dar nu buclat, pe umeri. Sprâncenele, desemnate cu îndrăzneală, dar fine, sunt de un negru tot atât de închis ca şi genele, a căror umbră se proiectează pe obrajii încă fără barbă.

Afară tăcerea este adâncă. Nu adie nici cel mai ușor vânțulet. După câteva minute erburile înalte care acoperă pământul încep să se clatine în chip abea vizibil, ca și cum un corp târâtor le-ar mișca încetișor rădăcina. Din când în când această slabă oscilație încetează, și totul reintră în nemișcare. După mai multe alternative de mișcare și de tăcere adâncă, un cap de om apare în mijlocul trestiilor, la o mică distanță de trunchiul copacului uscat. Omul acesta, de o înfățișare sinistră, avea tenul de un bronz verziu, păr lung, negru, răsfirat în jurul capului, ochii plini de o lumină sălbatecă, o înfățișare deosebit de inteligentă și de crudă. Reținându-și suflarea, el stătu un moment nemișcat, apoi, înaintând pe mâini și pe picioare, dând la o parte frunzele atât de încet încât nu se auzea nici cel mai mic foșnăit, ajunse cu prudență și încetineală la trunchiul înclinat al copacului uscat, al cărui vârf atingea aproape acoperișul ajupei.

Omul acesta, de origine malaeză, aparținea sectei strângătorilor de gât. După ce mai ascultă câtva timp, eși din buruieni aproape cu totul, se lipi pe enormul trunchi, de cealaltă parte a colibei, și, ascuns de copacul gros învelit în liane, începu să se târască în tăcere, cu răbdare și precauție. Astfel ajunse, fără să fie văzut, la partea înclinată a copacului, care atingea aproape acoperișul colibei. Acuma nu mai era despărțit de ferăstrucă decât de o distanță de un picior. Atunci întinse cu prudență capul și-și adânci privirile în interiorul colibei, ca să caute un mijloc să intre înăuntru. La vederea lui Djalma care dormea adânc, ochii strălucitori ai Strangulatorului își îndoiră strălucirea.

Timp de câteva minute domni din nou cea mai adâncă tăcere în această pustietate. Apoi Strangulatorul, coborându-se de pe copac cu aceeași precauție, dispăru între trestii. Dar deodată răsună în depărtare un cântec, cu un ritm monoton și melancolic. Strangulatorul se ridică, ascultă cu băgare de seamă și chipul lui căpătă o expresie de surpriză și de mânie sinistră.

După alte câteva secunde văzu un Indian care după ce străbătuse o poiană, se îndreptă spre locul unde stătea ascuns

Strangulatorul. Atunci acesta luă o frânghie lungă şi subţire cu care era încins. Un capăt al frânghiei era înarmat cu o ghiulea de plumb, de forma şi de mărimea unui ou. Strangulatorul îşi legă celălalt capăt al frânghiei de pumnul drept, ascultă din nou cu atenţie, apoi dispăru târându-se între erburile înalte în direcţia Indianului. Acesta se apropia încet, fără să-şi întrerupă cântecul plângător şi dulce. Era un băiat tânăr, numai de douăzeci de ani, sclavul lui Djalma. El aducea un bilet stăpânului său care, în timpul căldurii mari de la prânz dormea în ajupă, la o distanţă destul de mare de casă. Sclavul ajungând într'un loc unde drumul se bifurca, şi apucă fără să sovăiască, pe cărarea care ducea la colibă.

Deodată zări în faţa lui figura sinistră a Strangulatorului, auzi un şuerat asemănător acelui al unei prăştii şi simţi o frânghie care aruncată cu putere şi iuteală îi măsură gâtul de trei ori. Aproape în acelaş timp plumbul cu care era prevăzută frânghia îl lzbi puternic în ceafă. Atacul fu atât de neaşteptat, încât servitorul lui Djamla nu putu scoate [illegible]. Se împletecl, Strangulatorul îl doborî de tot la pământ şi strânse aşa de tare frânghia, încât sângele ţâşni prin piele. Victima se mai sgârci de câteva ori, apoi totul se sfârşi. În timpul acestei agonii repezi dar îngrozitoare, ucigaşul, îngenunchiat în faţa victimei, îi spionă cele mai mici svârcoliri, ţintind asupra ei ochii fixi, arzători şi părând cufundat în extazul unei bucurii feroce.

Dar aducându-şi aminte că nu-şi sfârşise treaba, se smulse cu părere de rău acestui fimest spectacol, şi desprinse latul de gâtul victimei îşi înfăşură din nou frânghia în jurul corpului, târî cadavrul afară din cărare şi-l ascunse sub o tuiă deasă de trestii. Apoi începu iar să se târască pe burtă şi pe genunchi şi ajunse din nou la coliba lui Djalma, colibă construită din rogojini şi bambuşi. După ce mai ascultă cu atenţie, scoase de la cingătoare un cuţit a cărui lamă ascuţită şi tăioasă era învelită într'o frunză de banan. Cu acest cuţit el făcu o despicătură în rogojină, lungă de trei picioare. Prin deschizătură văzu că Djalma dormea mereu ; atunci strangulatorul se strecură în colibă cu o îndrăzneală de necrezut.

Picături mari de sudoare broboneu fruntea lui Djalma, care

era cufundat într'un somn enervant Nu mai era odihnă, era o amorteală penibilă. Strangulatorul se strecură ca o reptilă dealungul peretilor ajupel şi târându-se pe burtă ajunse până la rogojina pe care dormea Djalma. Aici se ghemui la pământ, subţiindu-se, aşa ca să ocupe cât mai puţin loc posibil. Atunci începu o scenă ingrozitoare, mărită încă prin misterul şi prin tăcerea adâncă ce o înconjurau.

— Pe când mai de aproape bronzatul frunte a lui Djalme, care era cufundat într'un somn enervant

Căldura ajunsese la cea mai mare intensitate. Totul concura ca să arunce pe Djalma într'o toropeală care favoriza intentiile Strangulatorului. Acesta îngenunche lângă Djalma şi începu, să atingă fruntea, tâmplele şi pleoapele tânărului Indian, cu degetele sale mlădioase pe care le unsese cu ulei. Lucra cu atâta delicatete, încât atingerea celor două epiderme abea se putea simţi. După câteva secunde de farmece, sudoarea care scălda fruntea lui Djalma se făcu mai bogată. Adormitul scoase un oftat înăbuşit şi întoarse capul instinctiv, lăsându-l să-i cadă pe umărul drept. Prin această schimbare a poziţiei el încerca să scape de impresia neplăcută care îl urmărea. După ce obţinu acest prim rezultat. Strangulatorul putu respira mai în voie. Djalma, culcat pe spate, ţinea capul înclinat pe umărul drept şi

brațul stâng întins. Strangulatorul, ghemuit la stânga lui, îmbuti cu o îndemânare de necrezut să ridice mâneca largă și lungă de muslin alb care acoperea brațul lui Djalma, și să i-l desvelească până la încheietură.

Atunci scoase din buzunarul pantalonilor o cutiuță de aramă, de unde luă un ac de o finețe și de o ascuțime extraordinară, cum și o bucată de rădăcină negricioasă. Indianul împunse de mai multe ori rădăcina cu acul. La fiecare împunsătură din rădăcină eșea un lichid alb, vâscos. Când socoti că acul era destul de impregnat cu suc, Strangulatorul se plecă și suflă ușor pe partea dinăuntru a brațului lui Djalma, ca să răcorească locul. Apoi, cu ajutorul acului făcu pe pielea tânărului câteva semne misterioase și simbolice, care abea se vedeau.

Totul fu executat cu atâta îndemânare, vârful acului era așa de fin, așa de ascuțit, încât Djalma nu simți sgârietura ușoară care îl atinse pielea. Semnele, subțiri ca un fir de păr se colorară într'un trandafiriu așa de deschis, încât abea se vedeau. Dar puterea corosivă și înceată a sucului cu care fusese impregnat acul era atât de puternică, încât infiltrându-se încetul cu încetul sub piele, după câteva ore trebuia să devie de un roșu violet, și să facă foarte vizibile semnele până atunci aproape invizibile.

După ce își aduse la îndeplinire planurile cu atâta succes, Strangulatorul se depărtă de rogojină tot târându-se, se întoarse la deschizătura prin care intrase în colibă, împreună perfect cele două părți desprinse și dispăru tocmai în clipa când tunetul începea să bubue înăbușit în depărtare.

. . . . . .

Soarele este spre asfințit; au trecut câteva ore de când Strangulatorul s'a introdus în coliba lui Djalma și l-a tatuat cu un semn misterios pe când dormea. Un călăreț înaintează repede pe o alee lungă mărginită de copaci stufoși. Este Djalma. Încă n'a băgat de seamă că Strangulatorul l-a desemnat pe brațul stâng niște semne ce nu se mai șterg.

Djalma, deposedat de moștenirea părintească de către Englezi fusese la început închis de ei ca prizonier de stat, după moartea tatălui său, ucis cu armele în mână (așa după cum scri-

sese Van-Dael din Batavia domnului Rodin). In urmă Djalma fusese pus în libertate. Atunci plecase din India continentală, însoţit de generalul Simon, care nu se depărtase de închisoarea unde zăcea fiul fostului său prieten, al regelui Kadja-Sing. Tânărul lindian venise la Batavia, locul de naştere al mamei sale, ca să pule stăpânire pe modesta moştenire a strămoşilor săi materni.

In această moştenire, atât de mult timp dispreţuită sau dat uitării de către tatăl său, se găsiră şi hârtii importante, cum şi o medalie asemănătoare întru totul celeia pe care o purtau Roza şi Blanşa. Generalul Simon fu atât de surprins pe cât de încântat de această descoperire, care nu numai că stabilea o legătură de rudenie între soţia sa şi mama lui Djalma, dar părea să promită acestuia din urmă mari avantagii... El lăsă pe Djalma la Batavia să-şi termine afacerile şi plecă în Sumatra, insula vecină. I se spusese că aici putea găsi un vapor care pleca direct spre Europa. Căci acuma trebuia ca indianul să fie cu ori ce preţ la Paris la 13 Februarie 1832. Dacă generalul găsea în adevăr o corabie gata să plece în Europa, trebuia să vie imediat înapoi să ia pe Djalma. Acesta aştepta din zi în zi întoarcerea generalului şi se ducea zilnic în portul Batavia, în speranţa să vadă sosind pe tatăl Rozei şi al Blanşei cu corabia de la Sumatra.

Acuma a sosit momentul să spunem câteva cuvinte despre copilăria şi tinereţea fiului lui Kadja-Sing. El pierduse pe mama sa foarte de timpuriu şi fusese crescut simplu, şi chiar cu asprime. Insoţise pe tatăl său la vânătorile de tigri tot atât de primejdioase ca şi războiul. Când crescu mai mare îl urmase la războaie, ca să-şi apere teritoriul... Război greu şi sângeros... Aşa crescu această natură viguroasă şi neştiutoare, păstrându-se curat şi fragedă. Nici odată supranumele de generosul care i se dăduse nu fusese mai bine meritat. Nu cunoştea, ca să zicem aşa nimic din viaţa civilizată. Calităţile lui frumoase nu erau exagerate ca să devie defecte. De o încăpăţânare nestrămutată în credinţa jurată, devotat până la moarte, încrezător până la orbire, bun până la cea mai complectă uitare de sine, Djalma ar fi fost fără milă

pentru cine s'ar fi arătat față de dânsul ingrat, mincinos sau perfid.

El n'ar fi pregetat să ucidă pe un trădător sau pe un sperjur ,pentru că ar fi găsit drept ca—dacă ar fi comis el o trădare sau ar fi jurat strâmb—să ispășească cu viața. Intr'un cuvânt era un om dintr'o bucată.

De când hotărise să plece în Franța, Djalma nu avea decât un gând fix, arzător... să fie la Paris. La Paris, acest oraș din povești, despre care chiar și în Asia se povestesc minuni. Ceeace înflăcăra mai cu seamă imaginația focoasă și arzătoare a tânărului indian, erau femeile franceze, parizienele atât de frumoase și de seducătoare, aceste minuni de eleganță, de grație și de farmec, despre care se zicea că întrec minunile acestei capitale a lumii civilizate. In momentul acesta, în seara frumoasă și caldă, înconjurat de flori și de miresuri îmbătătoare care grăbeau și mai mult bătăile unei inimi arzătoare, tinerești, Djalma se gândea la aceste ființe fermecătoare.

De câteva minute un om înainta repede pe o cărare care tăia oblig alcea unde se găsea Djalma. Omul acesta se opri un moment în umbră, privind pe Djalma cu mirare.

Acest personaj era Mahal, contrabandistul. El era îmbrăcat cam ca matelotii europeni. Purta o vestă și un pantalon de pânză albă, un brâu lat, roșu și o pălărie foarte turtită. Era negricios la față și, deși avea douăzeci de ani, nu avea nici un fir de barbă. Intr'o clipă Mahal fu lângă indian.

— D-ta ești prințul Djalma? îi zise el într'o franțuzească stricată, ducându-și mâna la pălărie.

— Și ce vrei? zise indianul.

— Ești fiul lui Kadja-Sing?

— Bine, și ce vrei?

— Prietenul generalului Simon?...

— Generalul Simon!... exclamă Djalma.

— Te duci înaintea lui, așa cum te duci în fiecare seară de când îl aștepți să se întoarcă dela Sumatra?

— Da... dar de unde știi? zise indianul, privind pe contrabandist cu mirare și curiozitate.

— Trebuia să debarce la Batavia astăzi sau mâine.

— Vii din partea lui?

— Poate, zise Mahal cu un aer bănuitor. Dar într'adevăr ești d-ta fiul lui Kadja-Sing ?

— Sunt eu, am zis. Dar unde ai văzut pe generalul Simon?

— Pentru că ești fiul lui Kadja-Sing, zise Mahal privind mereu pe Djalma cu un aer bănuitor, care este porecla ta ?

— Pe tatăl meu îl supranumea „Tatăl generalului“ răspunse tînărul indian, şi o privire tristă îl învălui chipul.

— Acum câteva zile ai primit o scrisoare dela generalul Simon, scrisă din Sumatra ?

— Da... dar de ce mă întrebi ?

— Ca să fiu sigur că ești în adevăr fiul lui Kadja-Sing şi ca să execut ordinele pe care le am primit de la generalul Simon... Când o să mi-o dovedeşti că ești fiul lui Kadja-Sing, o să-ți spun. Mi s'a spus că ai să fii călare pe o iapă neagră cu hamuri roşii, dar...

— În numele cerului! ai să vorbeşti odată?...

O să-ți spun totul, dacă poți să-mi spui ce hârtie imprimată era în ultima scrisoare pe care ți-a trimes-o generalul dela Sumatra.

— Un fragment dintr'un jurnal francez.

— Şi jurnalul acesta anunța o veste bună sau rea pentru general ?

— O veste bună, căci se spunea acolo că în lipsa lui i se recunoscuse ultimul titlu şi ultimul grad pe care îl căpătase de la împărat, aşa cum s'a făcut şi pentru alți camarazi ai lui, exilați ca şi dânsul.

— Văd că ești în adevăr prințul Djalma, zise contrabandistul după o clipă de tăcere, şi pot vorbi. Generalul Simon a debarcat în noaptea asta la Java, dar într'un loc pustiu de pe țărm, căci trebue să se ascundă.

— El ! esclamă Djalma încremenit. Să se ascundă... de cine?

— Nu ştiu.

— Şi unde este ? întrebă Djalma îngălbenind.

— La trei leghe de aici, aproape de țărmul mării, în ruinele Ciandi...

— El... silit să se ascundă... repetă Djalma.

— Nu sunt sigur, dar cred că este vorba de un duel pe care l-a avut la Sumatra, zise contrabandistul cu un aer misterios. Ştii unde sunt ruinele Clandi ?

— Da.

— Generalul te aşteaptă acolo. Asta mi-a poruncit să-ţi spun.

— Ai venit cu el dela Sumatra ?

— Eram pilot pe micul vas de contrabandişti cu care a debarcat noaptea asta pe un ţărm pustiu. El ştia că dumneata te duci în toate zilele să-l aştepţi pe drumul dinspre Môle, aşa că eram aproape sigur că am să te întâlnesc. El mi-a dat asupra scrisorilor pe care le-ai primit de la dânsul detaliile pe care ţi le-am spus, ca să-ţi dovedesc mai bine că vin din partea lui. Dacă ar fi putut să-ţi scrie, ţi-ar fi scris.

Djalma îşi descinse un capăt din cingătoare, luă o pungă mică de mătase şi o întinse contrabandistului, zicându-i:

— Ai fost credincios şi supus... ţine... E puţin, dar n'am mai mult.

— Kadja-Sing a fost bine numit „Tatăl generosului", zise contrabandistul, înclinându-se cu respect şi cu recunoştinţă.

Apoi plecă pe drumul spre Batavia. Tânărul Indian se înfundă în tufiş şi se îndreptă spre muntele unde erau ruinele Clandi. Nu putea sosi însă înainte de înoptate.

. . . . . .

Domnul Josue Van dael, negustor olandez, corespondentul domnului Rodin, se născuse la Batavia (capitala insulei Java). Părinţii lui îl trimiseseră să-şi facă studiile la Pondichery, într'un celebru institut religios, înfiinţat de mult în acest oraş şi aparţinând companiei lui Isus. Aici el se afiliase congregaţiei ca *colaborator lumesc,* cum zice poporul. Domnul Josue era un om de o cinste care trecea drept nepătată, de o exactitate riguroasă în afaceri, rece, discret, rezervat, de o îndemânare şi de o perspicacitate remarcabilă. Operaţiile sale financiare erau mai totdeauna fericite, căci o putere protectoare îl înştiinţa la timp despre evenimentele care puteau avea o influenţă bună asupra tranzacţiilor comerciale. Vorbea puţin, asculta mult, nu discuta niciodată. Era de o politeţă extremă, dădea puţin, dar

cu alegere şi la timp, aşa încât, dacă nu inspira simpatie, cel puţin inspira respect, ca toţi oamenii absolutişti.

In timp ce Djalma se ducea la ruinele Ciandi, sperând să întâlnească acolo pe generalul Simon, iată ce se petreecea la Batavia: Domnul Josue se retrăsese în cabinetul lui, puse pe birou o lumânare, închisă într'un felinar de sticlă, apoi se uită la ceas.

— Nouă şi jumătate... zise el. Trebue să vie şi Malal.

Zicând aceasta eşi, străbătu o anticameră ,deschise altă uşă foarte groasă, bătută cu cue mari aşa cum se face în Olanda, eşi binişor în curte ca să nu fie simţit de servitori şi trase zăvorul secret care închidea poarta înaltă de vreo şase picioare prevăzută şi ea cu cue mari de fier. Apoi, lăsând poarta deschisă, se întoarse în cabinet, încuind rând pe rând toate celelalte uşi în urma lui. Domnul Josue se aşeză iar la birou, luă din fundul dublu al unui sertar o scrisoare lungă, sau mai bine zis un memoriu început de câtva timp şi scris zi cu zi.

Nu mai e nevoie să spunem că scrisoarea pe care o primise domnul Rodin la Paris, strada Mileu-des-Ursins era mai veche decât eliberarea lui Djalma şi sosirea lui la Batavia. Memoriul pe care îl avea acuma Josue în faţa lui era adresat tot domnului Rodin. Josue scrise mai departe:

„Am spus că am izbutit să fac pe generalul Simon să mă aleagă drept corespondent al său, astfel că toate scrisorile lui trec prin mâna mea. Eu le deschid, le citesc, apoi le trimet *mai'nse* lui Djalma. In felul acesta am fost în curent cu întoarcerea lui din Sumatra. Vlindu-mi teamă de această întoarcere, şi silit de timp şi de împrejurări, a trebuit să recurg la mijloace extreme, salvând însă aparenţele. De altfel purtarea mea a fost determinată şi de altă primejdie. Corabia cu vaporul *Le Ruyter* a sosit eri aici şi pleacă mâine în cursul zilei cu pasageri pentru Europa.

„Prinţul Djalma ar fi putut aşa dar fi la Paris pe la începutul lunii lanuarie. După ordinele dumitale. trebuia să împiedic cu orice preţ această plecare, de vreme ce un interes din cele mai mari ale *Societăţii* ar fi compromis dacă îndatnul ar sosi la Paris înainte de 13 Februarie. Or, dacă reuşesc,—după

cum sper, — să-l fac să scape ocazia lui *Ruyter*, îl va fi materialmente imposibil să sosească în Franța înainte de April.

„Înainte de a vorbi despre mijlocul pe care l-am întrebuințat ca să reţin aici pe prinţul Djalma, mijloc a cărui reuşită nu o cunosc încă la ora asta, este bine să cunoaşteţi oarecari fapte.

„De curând s'a descoperit în India engleză o sectă al cărei membri se numesc între ei *fraţi ai bunelor opere* sau *Funseguri* ceeace însemnează pur şi simplu *Strangulatori*. Ucigaşii aceştia nu varsă sânge, ei îşi sugrumă victimele nu atât pentru a le jefui, cât pentru a asculta de o vocaţiune criminală şi de legile unei zeităţi diavoleşti pe care o numesc *Bowanie*. Trei dintre principalii lor şefi şi unul dintre adepţii lor, fugând de persecuţia guvernului englez, au izbutit să scape şi au ajuns până la sudul Indochinei, la strâmtoarea Malaca, situată la o mică distanţă de insula noastră. Un contrabandist, care face şi pe piratul anume Mahal afiliat asociaţiei lor i-a luat în barcă şi i-a transportat aici, unde pentru moment se cred în siguranţă. Urmând sfaturile contrabandistului, s'au refugiat într'o pădure deasă unde se găsesc mai multe temple în ruine. În subteranele numeroase ale acestor ruine ei pot găsi o ascunzătoare foarte bună. Între aceşti şefi, toţi trei de o inteligenţă remarcabilă, este în special unul numit Faringhea, înzestrat cu o energie fără seamăn şi cu nişte calităţi admirabile, care fac dintr'însul un om dintre cei mai de temut. Acesta este metis, adică născut dintr'un alb şi o indiană şi a trăit mult timp în oraşele unde se află contuare europene. Aşa se face că vorbeşte foarte bine franţuzeşte şi englezeşte. Ceilalţi doi şefi sunt : un negru şi un indian. Adeptul este malaez.

„Contrabandistul Mahal, gândindu-se că putea obţine o recompensă bună predând pe şefi şi pe adept, a venit la mine. El ştie, aşa cum ştie toată lumea, legătura mea intimă cu o persoană cum nu se poate mai influentă pe lângă guvernatorul nostru. Aşa dar Mahal mi-a oferit acum două zile să-mi predea pe negru, pe metis pe indian şi pe malaez, sub anume condiţii.

Citiţi mâine FASCICOLA No. 8

Aceste condiţii sunt : o sumă de bani destul de însemnată şi putinţa de a se îmbarca pe un vas care pleacă spre Europa sau America, ca să scape de răzbunarea crudă a Strangulatorilor. Eu am profitat repede de ocazie ca să predau justiţiei omeneşti pe aceşti trei ucigaşi şi i-am promis lui Mahal să fiu intermediarul lui pe lângă guvernator, dar tot cu oare care condiţii, foarte nevinovate în ele însele. Aceste condiţii priveau pe Djalma. O să explic mai pe larg despre ce este vorba, dacă planul va reuşi, ceeace am să ştiu numai decât, căci Mahal trebue să vie dintr'un moment în altul.

„Înainte de a închide curierul care o să plece mâine în Europa cu leuyter, unde am reţinut un loc şi pentru Mahal, contrabandistul în caz de reuşită, — deschid o paranteză asupra unei afaceri destul de importante. În ultima mea scrisoare în care anunţam moartea tatălui lui Djalma, şi încarcerarea acestuia de către englezi, am cerut şi informaţii despre solvabilitatea baronului Tripeaud, manufacturist şi bancher la Paris, care are o sucursală la Calcuta. Informaţiile acestea au devenit acuma de prisos, dacă ceeace am aflat este adevărat.

Casa lui de la Calcuta ne datorează, mie şi colegului nostru de la Pondichery, sume considerabile. Se spune că baronul Tripeaud este foarte încurcat în afaceri, deoarece a vrut să înfiinţeze o fabrică pentru a ruina printr'o concurenţă înverşunată o întreprindere întinsă, fundată de mult de un mare industriaş, Francisc Hardy. Mi se spune că Tripeaud a băgat în această întreprindere mari capitaluri şi că a pierdut tot. Negreşit a făcu rău lui Francisc Hardy, dar şi-a compromis grav proprla lui avere. Dacă dă faliment, lovitura dezastrului lui ar fi foarte grea şi pentru noi, căci îmi datoreşte mulţi bani, mie şi a lor noştri.

Aşa fiind lucrurile, ar fi de dorit să se discrediteze şi ruineze casa Hardy, lucru ce se poate face prin mijloacele a tot puternice şi de tot felul de care dispunem. Casa Hardy este în orice caz zguduită de concurenţa înverşunată a lui Tripeaud. Dacă combinaţia ar reuşi, acesta ar câştiga în scurt timp tot ce a pierdut. Ruina rivalului i-ar asigura lui prosperitatea iar datoriile noastre ar fi acoperite.

Aceasta este o umilă propunere pe care o fac. Chiar dacă aş avea posibilitatea să iau iniţiativa cu privire la aceste creanţe, tot n'aş face nimic, eu însumi, căci voinţa mea nu-mi aparţine... Ca tot ceeace posed, ea aparţine celora cărora le-am jurat supunere oarbă.

Intr acest moment un zgomot uşor venind de afară întrerupse pe Josue. El se ridică repede şi se duse la geam. Indată se auziră de afară trei lovituri uşoare date în jaluzele.

— D-ta eşti, Mahal ? întrebă Josue încet.

— Eu sunt, răspunse cineva de afară, cu voce tot atât de joasă.

— Ce-i cu malaezul ?

— A reuşit.

— Da ! esclamă Josue cu o expresie de adâncă mulţumire. Şi unde-i Djalma ?

— Pasagiile ultimei scrisori a generalului Simon pe care i le-am citat, l'a convins că veneam din partea generalului şi că avea să-l găsească în ruinile Clandi. Aşa dar la ora asta, Djalma este la ruine, unde o să găsească pe negru, pe metis şi pe indian. Acolo au dat întâlnire malaezului care l-a tatuat pe print pe când dormea.

— Te-ai dus să cercetezi trecătoarea subterană ?

— Am fost eri... o piatră a piedestalului statuii se învârteşte în jurul el... şi scara este largă, aşa că va fi de ajuns.

— Mahal, dacă mi-ai spus adevărul, dacă afcerea reuşeşte, îţi este asigurată graţierea cum şi o mare răsplată. Ţi-am oprit un loc pe Ruyter, ai să pleci mâine astfel ai să fii la adăpost de răzbunarea Strangulatorilor, care te-ar urmări până în pânzele albe ca să se răzbune de moartea şefilor lor. Acuma du-te şi aşteaptă-mă la uşa guvernatorului. Este vorba despre lucruri atât de importante, în cât nu şovăi să-l scol în puterea nopţii.

Josue se întoarse la birou şi adăugă în grabă aceste cuvinte la memoriul început :

„Orice s'ar întâmpla, acuma este imposibil ca Djalma să mai plece din Bataxia... Fii liniştit, n'o să fie la Paris la 13 Februarie anul viitor... După cum am prevăzut, o să fiu în picioa

re toată noaptea. Acuma alerg la guvernator, mâine o să mai adaug câteva cuvinte la acest lung memoriu, pe care vasul cu vapori I e Ruyter o să-l ducă în Europa".

. . . . . .

Discul lunii se ridică încet de după o masă de ruine impunătoare, situate pe un deal, în mijlocul unei păduri dese, la vreo trei leghe de Batavia. Temelii mari de piatră, ziduri înalte de cărămizi roase de timp, bolți largi acoperite de o verdeață parazitară se desemnează lămurit pe o pânză de luminâ argintie care se topește la orizont cu albastrul curat al cerului. Câteva raze de lună, alunecând prin deschizătura uneia din bolți, luminează două statui colosale așezate la piciorul unei scări imense. Templul acesta vechi este închinat cine știe cărei zeități lavaneze misterioase și sângeroase.

Afară lângă zid este o colibă grosolan construită, din rămășițe de pietre și de cărămizi.

In această colibă se află trei oameni, luminați de o lampă de pământ în care arde un fitil de cocos îmbibat cu ulei de palmier. Primul din acești oameni în vârstă de vreo patruzeci de ani, este îmbrăcat sărăcăcios, dar europenește. Tenul său palid aproape alb, arată că aparține rasei metise. Al doilea este un negru african, foarte voinic. Un al treilea personaj doarme pe o rogojină într'un colț al colibei. Acești trei oameni erau cei trei șefi ai Strangulatorilor care, urmăriți în India continentală, căutaseră un refugiu în lava sub conducerea lui Mahal, contrabandistul.

— Nu mai vine malaezul, zise metisul. Acesta se numea Parlinghoa și era șeful cel mai de temut al sectei ucigașe. Poate că a fost ucis de Djalma executându-se ordinele !

— Ca să servești opera cea bună, trebue să știi să înfrunți moartea... și s'o dai, zise negrul.

Un strigăt înăbușit, urmat de câteva cuvinte nearticulate, atrase atenția celor doi oameni spre personajul care dormea. Acesta din urmă are treizeci de ani cel mult. Figura sa spână de un galben-arămiu, turbanul vărgat cu galben și cu negru arată că aparține celei mai curate rase indiene. Somnul pare plin de visuri rele. Figura contractată de groază este scăldată în sudori. Vorbește din somn.

— Mereu acelaş vis, zise Faringhea negrului, mereu amintirea aceluiaş om!

— Ce om ?

— Nu-ţi aduci aminte de întâmplarea de acum cinci ani ? Ferocele colonel Kennedy, călăul indienilor, venise pe malurile Gangelui să vâneze tigri. Avea cu el douăzeci de cai, patru elefanţi şi cincizeci de servitori.

— Da, da, zise negrul, dar noi, cei trei vânători de oameni, am făcut o mai bună vânătoare de cât el. Kennedy, tigrul acesta cu chip de om, a căzut în cursa pe care i-am întins'o şi fraţii **operei bune** au oferit această frumoasă pradă zeiţei lor Bowania.

— Dacă îţi aduci aminte, în clipa când am strâns laţul de gâtul lui Kennedy, am zărit deodată un călător. Şi călătorul ne văzuse aşa că trebuia să scăpăm de el... De atunci (arată pe indianul adormit) îl urmăreşte în vis amintirea morţii acestui om....

— Il urmăreşte şi când e treaz, zise negrul privind pe Faringhea cu înţeles.

— Ascultă ! zise deodată acesta arătând pe indian care, începuse iar să vorbească prin somn.

— „Călătorule, zicea acesta cu o voce întretăiată de pauze, de ce ai această dungă neagră pe frunte ? Dunga se întinde dela o tâmplă la alta, asta este un semn fatal. Şi privirea ta e tristă ca moartea....

— Viziunea îl urmăreşte. Ascultă, mai spune ceva...

— Călătorule, sûtem trei, sutem curagioşi, avem moartea în mână, ne-ai văzut aducând jertfa **bunei opere.** Fii de ai noştri... sau mori... O ! ce privire ! Nu.... nu mă privi aşa....

Zicând aceste cuvinte, indianul făcu o mişcare bruscă ca pentru a îndepărta un obiect care se apropia de el— apoi se deşteptă tresărind, îşi trecu o mână pe fruntea scăldată în sudori şi privi în jurul lui cu un aer rătăcit.

— Frate, tot acelaş vis ? îi spuse Faringhea. Pentru un vânător de oameni, ai capul cam slab. Din fericire inima şi braţul le ai tari.

— Nu mai visasem de mult pe călătorul ăsta.

— N'a murit ? zise Faringhea ridicând din umeri. Nu i-ai aruncat tu laţul în jurul gâtului? Nu i-am săpat groapa alături de colonelul Kennedy ? Nu l-am îngropat ca şi pe călăul englez în nisip şi în trestii ?

— Da, am săpat groapa, zise indianul cutremurându-se şi totuşi acum un an lângă poarta Bombaiului, într'o seară... aşteptam pe unul dintre fraţii noştrii Soarele era la asfinţit, şi şedeam pe iarbă. Deodată aud un pas rar şi apăsat : întorc capul... era el... eşea din oraş.

— Părere ! zise negrul, mereu aceeaşi închipuire !

— Părere ! adăugă şi Faringhea, sau o vagă asemănare.

— Ba l-am recunoscut după dunga aceea neagră care îi înnoamnă fruntea. Am rămas încremenit de spaimă, cu ochii rătăciţi. El a stat locului şi şi-a oprit asupra mea privirile liniştite şi triste. Fără să vreau, am strigat: „El este ! —Eu sunt ! a răspuns el cu vocea lui blândă. Şi scuturând trist din cap,.... s'a dus.... mergând încet... cu capul plecat... — O ! el era ! adăugă indianul cutremurându-se, după o lungă tăcere. Era chiar el !..

Nici odată indianul nu povestise altfel—, căci adesea povestea tovarăşilor această misterioasă întâmplare.

— Poate, zise Faringhea, după o clipă de tăcere, că nodul cu care ai strâns gâtul călătorului, n'a fost bine strâns, şi i-a rămas vreun suflu de viaţă. Aerul o fi pătruns prin trestiile cu care am acoperit mormântul şi aşa o fi înviat.

— Nu, nu, zise indianul, dând din cap. Omul acesta nu-i din neamul nostru.

— Explică-te.

— Ascultaţi, zise indianul cu o voce solemnă. Numărul victimelor pe care le-au sacrificat fiii Bowaniei dela începutul secolelor e nimic pe lângă imensitatea morţilor şi a muribunzilor pe care acest teribil călător îi lasă în urma lui în rătăcirile sale ucigătoare.

— El... esclamară negrul şi Faringhea.

— El... repetă indianul cu un accent de convingere de care tovarăşii lui fură izbiţi. Ascultaţi şi cutremuraţi-vă. Când am întâlnit pe acest călător la porţile Bombaiului, venea de la lava şi se ducea spre nord... aşa mi-a spus. A doua zi Bom-

baiul era bântuit de holeră şi după câtva timp am aflat că flagelul izbucnise întâi aici, la lava.

— Aşa e, zise negrul.

Ascultaţi mai departe, zise indianul. „ — Mă duc spre nord... spre un ţinut cu zăpezi veşnice" aşa mi-a spus călătorul. Şi holera s'a dus şi ea spre nord, a trecut prin Mascata, Tauris, Tiflis şi a ajuns în Siberia.

— Aşa e... zise Faringhea gânditor.

— Şi holera, reluă indianul, nu făcea decât cinci-şase leghe pe zi... pasul unui om... Şi nu apărea niciodată în două locuri în acelaş timp, ci înainta încet... tot cu pasul unui om.

In faţa acestei ciudate apropieri, cei doi tovarăşi ai indianului se priviră cu uimire. După o tăcere de câteva minute negrul, speriat, spuse indianului :

— Şi tu crezi că omul acesta...

— Cred că omul acesta pe care l-am ucis a fost înviat de vreo zeitate infernală şi a fost însărcinat de ea să ducă pe pământ acest teribil flagel şi să răspândească pretutindeni sub paşii lui moartea... el, care nu poate să moară...

Zicând acestea indianul căzu într'o visare adâncă. Negrul şi Faringhea rămaseră încremeniţi de mirare. Indianul spunea adevărul în ce priveşte mersul misterios (până atunci neexplicabil) al acestui înspăimântător flagel care n'a făcut niciodată, după cum se ştie, decât cinci-şase ore pe zi şi nu s'a ivit niciodată în două locuri în acelaş timp. In adevăr, nimic mai ciudat decât să urmezi pe hărţile făcute la epoca aceea, mersul încet, progresiv, al acestui flagel care călătorea. Drumul lui prezintă ochilor uimiţi toate capricile, toate incidentele mersului unui om; el trece pe aici mai curând decât pe acolo, alege anume provincii într'o ţară, anume oraşe într'o provincie, anume cartiere într'un oraş, o stradă într'un cartier, o casă într'o stradă... având şi locuri de popas şi de odihnă; apoi îşi urmează drumul încet, misterios, teribil.

Vorbele indianului scoţând în evidenţă aceste spăimântătoare bizarerii, impresionează adânc pe negru şi pe Faringhea, firi sălbatece, împinşi de o doctrină îngrozitoare spre omucidere.

Timp de câteva momente cei trei Strangulatori păstrară o tăcere adâncă.

Afară luna vărsa aceeaşi lumină albă şi aceleaşi umbre mari albăstrii, pe masa impozantă a ruinilor. Deodată se păru că se surpă o lespede în curte. Din gaura care se deschise, eşi un om imbracat în uniformă; omul privi cu atenţie în jurul lui şi ascultă cu băgare de seamă. Lampa din interiorul colibei îşi tremura razele pe iarbă, văzând că în colibă era lume, omul se întoarse, făcu un semn şi îndată alţi doi soldaţi eşiră din subterană urcând cu cea mai mare precauţie ultimele trepte ale scării. Cu toţi îşi făcură drum printre ruine. In clipa când lespedea enormă căzu la loc, se puteă vedea capetele mai multor soldaţi ascunşi în gaură.

Metisul, indianul şi negrul, gânditori cum erau, nu observaseră nimic.

Metisul l'arinţhea, voind desigur să scape de gândurile sinistre pe care le deşteptaseră într'însul vorbele indianului cu privire la mersul holerei, schimbă repede vorba. Ochii îi străluciră de un foc întunecat, chipul lui luă o expresie de exaltare sălbatecă, apoi strigă :

— Bowanla va veghea asupra noastră, îndrăzneţi vânători de oameni ! Curaj, fraţilor, curaj... lumea este mare, prada noastre este peste tot... Englezii ne silesc să părăsim India, pe noi cei trei şefi ai **bunei opere.** Dar ce ne pasă ? lăsăm în urma noastră pe **fraţii noştri, tot atât de bine ascunşi, tot atât** de numeroşi, teribili ca scorpionul negru cărula i se descoperea prezenţa prin muşcăturile lui ucigătoare. Numai de am putea angaja printre noi pe Djalma, aşa cum ne-a sfătuit Mahal contrabandistul, zise indianul. In acest caz călătoria noastră la Java ar avea un îndoit profit, căci plecând de aici am număra printre ai noştri pe acest tânăr îndrăzneţ şi întreprinzător, care are atâtea motive să urască oamenii.

Negrul stătu câtva timp gânditor, apoi zise deodată :

— Fraţilor, dar dacă contrabandistul Mahal ne-ar înşela?

— Ce interes ar avea să ne trădeze ? zise Paringhea. Nimic nu l-ar pune la adăpost de răzbunarea fiilor Bowaniei, şi el ştie asta.

— Nu ne-a promis că prin viclenie va aduce pe Djalma astă seară aici între noi? şi odată aici, va trebui să fie de ai noştri...

— Dar dacă refuză să fie din ai noştri, cu toate motivele pe care le are de a urî pe oameni ?

— Atunci Bowania să-l hotărască soarta, zise Faringhea cu un aer posomorit. Am planurile mele.

— Dar oare malaezul o fi reuşit să surprindă pe Djalma în somn ? zise negrul.

— Nimeni nu este mai îndrăzneţ, mai sprinten şi mai îndemânatec decât malaezul, zise Faringhea.

— Malaezul a reuşit, zise indianul auzind un strigăt ciudat care răsună în tăcerea adâncă a nopţii şi a pădurii.

Puţin după aceea malaezul se ivi în uşa colibei. Era îmbrăcat într'o bucată de pânză de bumbac vărgată cu culori ţipătoare.

— El, zise negrul cu nelinişte, ai reuşit ?

— Djalma va purta toată viaţa semnul **bunei opere,** zise malaezul plin de mândrie. Ca să ajung până la dânsul a trebuit să ofer Bowaniei un om care mi-a stat în drum. I-am lăsat corpul între buruieni. Dar Djalma poartă semnul nostru. Mahal contrabandistul a aflat vestea cel dintâi.

— Şi nu s'a deşteptat ? zise indianul plin de admiraţie faţă de îndemânarea malaezului.

— Dacă s'ar fi deşteptat, răspunse acesta cu linişte, aş fi mort în acest moment, de vreme ce eu trebuia să-i cruţ viaţa.

— Pentrucă viaţa lui poate să ne fie mai de folos decât moartea, reluă metisul.

Malaezul, care stătea cu faţa spre uşa colibei, zise deodată încet :

— Uite-l că vine. Nu ne-a înşelat Mahal...

— Să nu mă vadă încă zise Faringhea retrăgându-se într'un colţ întunecos şi ascunzându-se sub o rogojină ; încercaţi să-l convingeţi. Dacă se opune, atunci am planurile mele...

Abea zise Faringhea aceste cuvinte şi abea dispăru, că Djalma se prezentă la uşa colibei. La vederea celor trei personagii cu faţa sinistră, Djalma dădu înapoi de uimire. După ce

il trecu primul moment de mirare, recunoscu după tonul bronzat al unuia din oameni şi după costum că era indian şi i se adresă în limba indiană :

— Credam că găsesc aici pe un european un francez...

— Incă n'a venit francezul, răspunse indianul, dar trebue să vie.

Intelegând din intrebarea lui Djalma de ce viclenie se folosise Mahal ca să-l atragă în cursă, indianul se gândi să câştige timp prelungind această eroare.

— Ne-a dat şi nouă întâlnire aici, ca şi ţie...

— Generalul Simon v'a spus să veniţi aici ?

— Da, generalul Simon, răspunse indianul.

Urmă o clipă de tăcere, în care timp Djalma căuta în zadar să-şi explice această misterioasă aventură.

— Şi cine sunteţi voi ? întrebă el pe indian cu un aer bănuitor, căci tăcerea posacă a celor doi tovarăşi şi care se privean tintă începea să-i cam dea de bănuit.

— Cine sunt cu ? reluă indianul, suntem ai tăi, dacă vrei.

— Trădare ! strigă deodată negrul arătând cu mâna spre uşă.

— La strigătul negrului, Faringhea pe care Djalma nu-l văzuse până atunci, dădu repede la o parte rogojina care îl acoperea, scoase pumnalul, se repezi ca un tigru, şi dintr'o săritură fu afară din colibă. Văzând un cordon de soldaţi înaintând cu băgare de seamă, lovi de moarte pe unul din ei, zvârli la pământ pe alţi doi şi dispăru între rulne. Toate astea se petrecuseră aşa de repede, încât în momentul când Djalma se intoarse ca să afle ce provocase strigătul de alarmă a negrului, Faringhea nici nu mai era acolo. Djalma şi cei tre Strangulatori fură imediat luaţi la ochi de mai mulţi soldaţi adunaţi în faţa uşii, în timp ce alţii se repeziră în urmărirea lui Faringhica. Negrul, malaezul şi indianul văzând că era cu neputinţă să se împotrivească, schimbară repede câteva cuvinte între ei şi întinseră mâinile soldaţilor, ca să i le lege. In acel moment intră în colibă căpitanul olandez care comanda detaşamentul.

— Dar ăsta ? întrebă el arătând pe Djalma soldaţilor care legau burduf pe cei trei Strangulatori.

— Îi vine şi lui rândul, domnule căpitan, zise un sergent bătrân, tocmai ne îndreptam spre dânsul.

Djalma rămăsese încremenit de surpriză, fără să înţeleagă nimic din cele ce se petreceau în jurul lui. Dar când văzu pe sergent şi pe cei doi soldaţi apropiindu-se cu sforile în mână ca să-l lege, îi respinse plin de indignare, şi se repezi spre ofiţer.

— De ce vreţi să mă legaţi ca pe oamenii ăştia ? zise el adresându-se ofiţerului în limba indiană. Acesta înţelegea limba, deoarece servea de mult în coloniile olandeze.

De ce vrem să te legăm, ticălosule ? pentru că faci parte din această bandă de asasini...

— Te înşeli, zise Djalma cu o demnitate şi cu un sânge rece care uimiră pe ofiţer. Sunt aici abea de un sfert de oră şi nu cunosc aceste persoane... eu credeam să găsesc aici un francez...

— Nu eşti Strangulator ca ei... Pe cine vrei să faci să creadă mincinna asta ?

— Ei ! esclamă Djalma cu o mişcare şi o expresie de groază atât de naturală, încât ofiţerul opri cu un gest pe soldaţii care volau din nou să se apropie şi să-l lege. Oamenii ăştia fac parte din banda aceea oribilă de ucigaşi ! Şi dumneata mă acuzi că fac parte şi eu din bandă !... Sunt liniştit, domnule căpitan, — şi Djalma dădu din umeri cu un surâs de dispreţ.

— Nu-i suficient să spui că eşti liniştit, reluă ofiţerul. Mulţumită formaţiilor pe care le avem, ştim acuma după ce semne misterioase se recunosc Strangulatorii.

— Repet, domnule căpitan, că am cea mai mare oroare pentru aceşti ucigaşi.

— Natural că dacă n:ai să porţi pe braţ semnul misterios — şi o să ne încredinţăm noi îndată — şi dacă ai să explici în chip satisfăcător prezenţa dumitale aici, peste două ore ai să poţi fi pus în libertate.

Djalma dădu iar din umeri, ridică cu mâna dreaptă mâneca lungă şi largă de pe braţul stâng pe care îl desgoli până la umăr.

— Ce îndrăzneală ! esclamă ofiţerul.

In adevăr, ceva mai sus de cot, pe partea interioară a antebraţului, se vedea scris în limba indiană, cu un roşu viu, numele de Bowania, în caractere indiene. Ofiţerul se apropie de malaez şi îl desvelì şi lui braţul : acelaş nume, acelaşi semne. Nemulţumit cu atâta, se încredinţă că indianul şi negrul aveau şi el acelaşi semne.

— Ticălosule ! strigă el întorcându-se furios spre Dialma, îmi înspri încă mai multă oroare decât complicii tăi. Legaţi-l ca pe un asasin de rând, ca pe un asasin care minte pe marginea groapei.

Incremenit, spăimântat, Djalma stătea cu ochii fixaţi asupra tatuajului funest fără să poată spune o vorbă şi face o mişcare. Cîndirea lui se pierdea ca într'o prăpastie în faţa acestui fapt de neînţeles. Crezându-se jucăria unui vis ciudat, nu mai făcu nici o împotrivire, ci se lăsă legat şi luat pe sus. Ofiţerul mai rămase la mine sperând să prindă pe Faringhea, dar deoarece răscoli ruinele. După un sfert de oră se hotărî să plece şi el în Bacavia, unde plecase escorta cu prizonierii.

. . . . . .

Câteva ore după aceste evenimente, Jouse Van Dael termina lungul memoriu adresat domnului Rodin la Paris, în următorii termeni:

„...Imprejurările au fost de aşa natură, încât n'am putut face altfel. In definitiv, este un mic rău, pentru un mare bine. Trei ucigaşi sunt daţi pe mâna justiţiei. Arestarea temporară a lui Djalma va servi numai să facă să-i strălucească şi mai mult nevinovăţia. Chiar azi dimineaţă m'am dus la guvernator să protestez în favoarea tânărului nostru prinţ şi i-am spus: Negreşit, când m'am grăbit să vin să vă spun că Strangulatorii erau adunaţi în ruinele dela Ciandi, nu mă gândeam că soldaţii or să confunde cu ei pe fiul adoptiv al generalului Simon. Tânărul acesta este un om foarte cum se cade, şi am avut în ultimul timp cele mai onorabile legături cu el. Trebue să se descopere misterul de neînţeles care l-a aruncat pe Djalma în această primejdioasă aventură.

„Guvernatorul mi-a răspuns, după cum mă aşteptam, că

moralmente era tot atât de sigur ca şi mine de nevinovăţia tânărului prinţ dar că trebuia ca justiţia să-şi urmeze cursul. Acesta era singurul mijloc ca să se dovedească falsitatea acuzaţiei şi ca să se descopere că prin fatalitatea de neînţeles se găsea pe braţul lui Djalma acest semn misterios. Contrabandistul, singurul om în stare să lămurească justiţia cu privire la această chestie. va părăsi Batavia peste o oră, ca să se îmbarce pe **Ruyter. Ruyterul** o să-l ducă în Egipt. Mahal are pentru căpitan un bilet de la mine, care dovedeşte că el este în adevăr persoana pentru care am oprit şi am plătit locul. Totodată Mahal va duce pe bord acest lung memoriu, căci Ruyter trebue să plece peste o oră şi ultima poştă, pentru Europa a fost ridicată aseară. Eu însă n'am vrut să închid plicul aseară, înainte de a mai vorbi cu guvernatorul. Aşa dar iată pe prinţul Djalma reţinut aici cu sila cel puţin o lună. Odată ocazia lui **Ruyter** pierdută, este materialmente imposibil ca tânărul indian să fie în Franţa înainte de 13 Februarie anul viitor.

„Vedeţi, aţi ordonat şi am lucrat orbeşte, după mijloacele pe care le-am putut avea. Am avut în vedere numai scopul care le va justifica, de oarece e vorba, mi-aţi spus, de un interes imens pentru companie. Am fost în mâinile voastre ceeace trebue să fim cu toţii în mâinile superiorilor noştri: un instrument. Spre cea mai mare glorie a lui Dumnezeu superiorii noştri **fac din noi,** în ce priveşte voinţa, **nişte cadavre** 1).

J. V.

. . . . . .

Pe la zece dimineaţa Mahal contrabndistul plecă cu această scrisoare pecetluită, ca să se îmbarce pe bordul lui **Ruyter** După o oră corpul lui Mahal, contrabandistul, strangulat după moda Strangulatorilor, zăcea între trestii pe malul pustiu unde se dusese să ia barca pentru a ajunge la **Ruyter.** Când mai târziu, după plecarea vasului, se găsi cadavrul contraban-

---

1) Se ştie că doctrina supunerii pasive şi absolute, principiul punct de susţinere al companiei lui Isus, se rezumează în aceste teribile cuvinte spuse de Loyolo pe patul de moarte (Loyolo este fondatoruf tagmei Iezuiţilor): *Orice membru al ordinului va fi în mâinile superiorilor săi ca un cadavru.*

distului, Josue puse zădarnic să se caute voluminosul plic pe care i-l dăduse. Nu se găsi nici scrisoarea pe care Mahal trebuia să o predea căpitanului lui **Ruyter**, ca să fie primit ca pasager. Cercetările ordonate în ţinut ca să descopere pe Faringhea fură şi ele zădarnice.

CAP IV

Castelul din Cardoville

Trei luni au trecut de când Djalma a fost aruncat în închisoarea din Batavia, sub acuzaţia că aparţine sectei ucigătoare a Strangulatorilor.

Scena următoare se petrece în Franţa, la începutul lui Februarie 1832, la castelul **Cardoville**, veche locuinţă feudală, situată pe stâncile înalte de pe coasta Picardiei. Nu-i departe de Sf. Valery, acest loc primejdios, unde în fiecare an aproape se îneacă numeroase corăbii, din cauza vântului de nord-est, care face navigaţia pe canalul Mânecii atât de primejdioasă.

Din interiorul castelului se aude zgomotul unei groaznice furtuni care s'a iscat în cursul nopţii. Este şapte dimineaţa. Lumina încă n'a străbătut prin ferestrele unei camere mari, situate la parterul castelului. În odaea luminată de o lampă stă o femee de vreo şaizeci de ani, cu chipul cinstit şi naiv, îmbrăcată ca ţărăncile bogate din Picardia. Deşi e aşa de dimineaţă femeea coase. Mai departe este bărbatul acestei femei, cam de aceeaşi vârstă cu ea. El stă la masă şi clasează sau pune în săculeţe mici probe de grâu şi de ovăz. Fizionomia acestui om cu părul alb este inteligentă şi deschisă. Ea relevă un bun simţ şi o linie dreaptă de conduită, încare intră însă şi o oarecare şiretenie ţărănească. Omul care clasa probele de grâu era domnul Dupont, administratorul castelului de Cardoville.

— Dragă, ce timp îngrozitor ! Rău şi-a ales timpul acest domn Rodin care trebue să sosească azi, după câte spunea doamna prinţesă de Saint-Dizier.

— Rar am văzut un asemena uragan. Dacă domnul Rodin n'a văzut încă marea înfuriată, o să se poată bucura azi de acest spectacol.

— Oare de ce o fi venind acest domn ?

— Habar n'am. Intendentul prințesei îmi scrie în scrisoarea lui să am pentru domnul Rodin cea mai mare atenție și să-l ascult ca pe stăpânit mei. Rămâne acum ca el să se explice, iar eu să ascult, de vreme ce vine din partea prințesei.

— De fapt, ar trebui să vină din partea domnișoarei Adriana, căci moșia e a ei dela moartea ducelui de Cardoville.

— Da, dar prințesa e mătușa ei și intendentul vede și de interesele domnișoarei Adriana. Fie că vine din partea ei sau din partea prințesei, e acelaș lucru.

— Poate că domnul Rodin are de gând să cumpere moșia, deși doamna aceea grasă care a venit de la Paris acum o săptămână ca să vadă castelul, părea că avea mare poftă să-l cumpere.

La aceste cuvinte administratorul începu să râdă ironic.

— De ce râzi, Dupont ? întrebă femeea, care era o persoană foarte bună, dar nu strălucea nici prin inteligență nici prin pătrundere.

— Râd, zise Dupont, pentru că mă gândesc la înfățișarea acestei femei. Ce naiba, cineva care are un asemenea volum și o asemenea barbă, nu se numește doamna **Sainte-Colombe !**.

— Ciudat mai ești, Dupont ! doar nu și-a ales ea numele... Și apoi nu-i vina ei că are barbă.

— Da, dar e vina ei că o cheamă Sainte-Colombe. Tu îți închipui că e numele ei adevărat.... Sărmană Caterină, prostuță mai ești....

— Și tu, sărmane Dupont, nu poți să te stăpânești și să nu fii limbă rea din când în când. Doamna asta avea o figură foarte cum se cade.

— Ei, Doamne, sigur, primul lucru de care au grijă parvenitele este să facă pe nobilele.

— Ce nevoe are doamna de Sainte-Colombe să facă pe nobila, de vreme ce este nobilă ?

— Ea ! nobilă ? Doamna de Sainte-Colombe ! asclamă administratorul izbucnind în râs... sărmana mea nevestică! sărmana mea nevestică.... Dar destul: m'ai face să spun vreo prostie. Sunt lucruri pe care fiinţele bune şi cinstite ca tine nu trebue să le ştie. Tot ce regret este că domnişoara Adriana nu tine mosla, căci se pare că ea este cea care vrea s'o vândă şi printesa e de altă părere.

— Nu ţi se pare extraordinar, Dupont dragă, că domnişoara Adriana, la vârsta ei se pregăteşte să-şi vadă singură de avere ?

— Doamne e foarte simplu. Domnişoara n'are nici tată, nici mamă şi este stăpână pe averea ei, fără să mai socotim că are un cap dentul de solid. Ţi aduci aminte acum zece ani, când a adus-o aici ducele într'o vară ? Ce mai drac de fată ! ciută isteţime ! şi ce ochi avea ! de pe atunci scîpeau !

— Ce e drept, era un diavol şi jumătate... totdeauna alerga prin parc, par'că inadins ca să facă pe guvernantă să turbe. Se cătăra pe copaci făcea ce-i trăsnea prin minte, dar câtă desteptăciune, câtă drăgălăşie şi mai ales ce inimă, nu ?

— Da, inimă avea, dar un cap... un cap !..

— Da, un cap foarte rău. Trebuia s'o sfârşească prost şi chiar se zice că la Paris face nişte lucruri....

— Ce anume ?

— Se zice că domnişoara Adriana nu pune niciodată piciorul într'o biserică, că locueşte singură într'un templu păgânesc, în grădina mătuşei sale şi că o servesc nişte femei mascate care o îmbracă ca pe o zeiţă. Fără să mai pun la socoteală că în fiecare noapte cântă dintr'un corn de vânătoare de aur masiv, ceeace face, poţi să-ţi închipui, desperarea mătuşii sale, a prinţesei.

Administratorul izbucni din nou în râs.

— Ascultă, zise el după ce-şi mai potoli râsul, cine ţi-a spus năzdrăvăniile astea despre domnişoara Adriana ?...

— Doamna Grivois, prima cameristă a prinţesei. Desigur că ea trebue să fie bine informată, de vreme ce e de acolo.

— Mare marţafoaică şi Grivois asta! Odinioară a fost poamă bună, iar acuma ca şi stăpână-sa, face pe sfânta... Prinţesa, care face acuma pe nevinovata, nu era nici ea tocmai chele de biserică în tinereţe... Acum vre-o cincisprezece ani ce mai strengăriţă era! Îţi aduci aminte de colonelul acela frumos de husari care era în garnizoană la Abbeville?... Ştii, emigratul acela care servise în Rusia şi căruia Burbonii l-au dat un regiment la restaurare?

— Da, îmi aduc aminte, dar prea eşti limbă rea.

— Ba nu, spun adevărul, Colonelul îşi petrecea viaţa la castel şi toată lumea zicea că era în foarte buni termeni cu prinţesa de astăzi.

Administratorul nu putu spune mai mult. O servitoare voinică, îmbrăcată cu costumul şi cu boneta picardă, intră repede şi se adresă stăpânii sale:

— Cucoană, a venit un domn care vrea să vorbească numai decât cu domnul. Vine dela Saint-Valery... zice că-l chiamă Rodin.

— Domnul Rodin! zise administratorul ridicându-se, spune-i să intre numai decât.

O clipă după aceea intră şi domnul Rodin. După obiceiul lui, era îmbrăcat mai mult decât modest. El salută cu umilinţă pe administrator şi pe soţia lui. Aceasta, la un semn al bărbatului ei, dispăru. Figura cadaverică a domnului Rodin, buzele lui supte, ochii lui mici de reptilă, pe jumătate ascunşi de îndoitura pleoapei, îmbrăcămintea aproape murdară, îi dădea o înfăţişare prea puţin atrăgătoare.

Cinstitul administrator privea pe noul sosit cu mirare. Recomandaţia stăruitoare a prinţesei de Saint-Dizier îl făcuse să se aştepte la un om cu totul altfel. De aceea abia putându-şi ascunde mirarea, îl spuse:

— Am onoare să vorbesc cu domnul Rodin?

— Da, aî aici şi o scrisoare dela intendentul doamnei prinţese de Saint-Dizier.

— Până o să citesc eu scrisoarea, te rog domnule apropie-te de foc... e un timp îngrozitor afară! Ce-aş putea să-ţi ofer?

— Foarte multe mulţumiri, dragă domnule, dar plec înapoi peste o oră.

— Administratorul citi scrisoarea, apoi zise:

— Foarte bine, intendentul îmi repetă recomandarea de a mă pune absolut la ordinele dumitale.

— Ordinele mele sunt foarte puține, n'o să te deranjez mult... Îmi închipui cât ești de ocupat, căci intrând în castel am fost izbit de ordinea și de perfecta regulă care domnește pretutindeni, ceeace dovedește dragă domnule, că ești un administrator excelent.

— Mă măgulești, domnule !

— Să te măgulesc !... un biet om ca mine nu se poate gândi la așa ceva... dar să ne întoarcem la afacerea noastră. Este aici o odae numită odaia verde ?

— Da, odaia care servea de cabinet de lucru defunctului duce de Cardoville.

— Pe bun te rog și mă du acolo.

— Din nefericire asta e imposibil. După moartea ducelui, și după ce s'au ridicat sigiliile, s'au pus o mulțime de hârtii într'un birou din această odae și oamenii legii au luat cheile cu ei la Paris.

— Uite cheile aici, zise domnul Rodin arătând administratorului o chee mare și una mică legată împreună.

— Atunci e altceva... ai venit ca să iei niscai hârtii ?

— Da... niscai hârtii... și o casetă mică de lemn cu încuietoarea în argint... știi care ?

— Da. Am văzut-o adesea pe masa de lucru a domnului conte.... trebue să fie în biroul a cărui chee văd că o ai.

— Așa dar vrei să mă conduci în această cameră, după autorizația ce ți-a dat doamna prințesă de Saint-Dizier ?

— Negreșit. Doamna prințesă e bine sănătoasă ?

— Foarte bine, ca totdeauna este cufundată în religie.

— Dar domnișoara Adriana ?

— Vai, dragă domnule, din nefericire este tot așa de sănătoasă pe cât e de frumoasă.

— Din nefericire ?... zise administratorul surprins.

— Vai ! da, căci dacă frumusețea, tinerețea și sănătatea sunt împreunate cu un spirit de revoltă și de perversitate... cu un caracter care n'are de sigur pereche pe lume, e mai bine

să fie cineva lipsit de aceste avantagii primejdioase, care devin tot atâtea cauze de perditie. Dar te rog, dragă domnule, să vorbim de afacerea noastră. Subiectul acesta mă întristează prea mult,— şi domnul Rodin avea glasul adânc emoţionat.

Administratorul fu impresionat de vocea schimbată a domnului Rodin, de aceea răspunse cu un ton politicos:

— Iartă-mi te rog indiscreţia, nu ştiam.....

— Ba eu trebue să-ţi cer ertare de această înduioşare involuntară; lacrămile sunt rare la bătrâni, dar dacă ai fi văzut şi dumneata ca şi mine desperarea acestei excelente prinţese, care n'are decât o singură vină: că a fost prea bună, prea slabă faţă de nepoata sa şi a încurajat-o... Dar să vorbim de altăceva, dragă domnule.

După o clipă de tăcere domnul Rodin păru că-şi revine din emoţie şi zise lui Dupont:

— In ce priveşte camera verde, o parte a misiunii mele este îndeplinită. Dar mai am ceva. Inainte de a-ţi spune despre ce e vorba, trebue să-ţi aduci aminte de un lucru pe care poate că l-ai uitat.... şi anume, că acum cincisprezece sau şaisprezece ani marchizul de Algrigny, pe atunci colonel de husari cu garnizoana la Abbeville a petrecut câtva timp aici.

— A ! ce ofiţer frumos ! chiar adineauri am vorbit despre el cu soţia mea ! el era bucuria castelului !

— De sigur că ştii că după un duel teribil pe care l-a avut cu un bonapartist îndrăcit, anume generalul Simon, colonelul marchiz de Algrigny (al cărui secretar particular am cinstea de a fi) s'a retras de lume şi s'a închinat bisericii...

— Cum se poate ? colonelu acela frumos....

— Colonelul acela frumos...,

— Colonelul acela frumos, viteaz, nobil, bogat, sărbătorit, a părăsit atâtea avantagii ca să îmbrace un biet anteriu negru. Dar cu tot numele său frumos, cu toată poziţia sa, cu toate legăturile sale, cu toată reputaţia sa de mare predicator, a rămas şi astăzi ceeace a fost şi acum paisprezece ani... simplu abate... în loc să fie arhiepiscop ca atâţia alţii care nu aveau nici meritele nici virtuţile lui.

Domnul Rodin vorbea cu atâta simplitate, cu atâta convin

gere, faptele pe care le cita păreau atât de adevărate, încât Dupont nu se putu stăpâni să nu esclame:

— Dar asta este admirabil....

— Admirabil.... Doamne, nu, zise domnul Rodin cu o expresie de naivitate inimitabilă, este simplu, când cineva are inima lui d'Aigrigny... Dar printre alte calităţi el are şi pe aceea de a nu uita pe oamenii cum se cade, pe oamenii de onoare, pe oamenii conştiincioşi... Într'un cuvânt, domnule Dupont, el şi-a adus aminte de dumneata. Acum trei zile am primit un bilet dela dânsul în care îmi vorbea despre dumneata.

— E la Paris ?

— Trebue să sosească dintr'un moment într'altul. E plecat de vre-o trei luni în Italia. În timpul voiajului a aflat o veste foarte grozavă... moartea mamei sale, care petrecuse toamna pe una din moşiile doamnei prinţese de Saint-Dizier.

— Doamne ! nu ştiam nimic... Şi cum de mi-a făcut domnul marchiz cinstea să-ţi vorbească de mine ?

— O să-ţi spun: mai întâi trebue să ştii că acest castel s'a vândut... contractul a fost semnat în ajunul plecării mele din Paris....

— Cu asta îmi aduci iar aminte de neliniştile mele...

— Cum asta ?

— Mi-e teamă că noii proprietari n'or să mă ţie ca administrator.

— Vezi ce întâmplare norocoasă ! tocmai în legătură cu acest post am să-ţi vorbesc... Ştiind interesul pe care ţi-l poartă domnul marchiz, aş dori mult, foarte mult să-ţi poţi păstra locul. O să fac tot ce o să pot ca să te servesc, dar sunt silit să pun o condiţie sprijinului meu...

— Dacă nu-i decât atâta, vorbeşte, domnule, vorbeşte....

— Persoana care trebue să vie să locuiască în acest castel este o doamnă în vârstă, demnă de respect în toate privinţele. Se numeşte doamna de Sainte-Colombe...

— Cum ! zise administratorul întrerupând pe domnul Rodin... doamna asta a cumpărat castelul ?

— O cunoşti ?

— Da. A venit să vadă castelul acum o săptămână. Soţia

mea zice că este o femee de rang... dar între noi fie vorba, după unele cuvinte ce am auzit-o spunând...

— Ai un spirit foarte pătrunzător, dragă domnule Dupont. Doamna de Sainte-Colombe nu este de neam mare, nici gând de așa ceva. Cred că era pur și simplu modistă în galeriile de modă dela Palais-Royal. Vezi bine că îți vorbesc cu inima deschisă. In orice caz, a adunat o mare avere. In tinerețe, și chiar la maturitate, a fost mai mult decât indiferentă pentru salvarea sufletului, dar acum doamna de Sainte-Colombe a apucat de o cale adevărată și demnă de laudă... Dar pentru ca salvarea ei să se facă într'un chip eficace, avem nevoe de dumneata, domnule Dupont.

— De mine ?... ce pot eu ?

— Poți mult. Și iată cum : aci în cătun nu-i nici o biserică. Cătunul se găsește la o egală distanță de două parohii : Doamna de Sainte-Colombe ca să aleagă între cei doi parohi, te va întreba de sigur pe dumneata și pe doamna Dupont, care locuiți de mult timp aici...

— O s'o informăm repede... preotul din Danicourt este cel mai bun dintre oameni.

— Tocmai asta nu trebue să-i spuneți doamnei de Sainte-Colombe. Va trebui, din contra, să-i lăudați mult și fără încetare pe preotul din Roiville, cealaltă parohie și să hotărâți pe acumpa doamnă să-i încredințeze lui salvarea sufletului.

— De ce acestuia mai curând decât celuilalt ?

— O să-ți spun pentru ce. Dacă dumneata și doamna Dupont izbutiți să aduceți pe doamna de Sainte-Colombe să facă alegerea pe care o doresc eu, puteți fi siguri că vă păstrați locul de administrator. Iți dau cuvântul meu de onoare și ceea ce promit... țin.

— Nu mă îndoesc că ai această putere, zise Dupont convins de accentul și de autoritatea vorbelor lui Rodin, dar aș vrea să știu...

— Incă un cuvânt, zise Rodin întrerupându-l. Văd că trebue să joc cu cărțile pe față și să-ți spun de ce insist asupra alegerii acesteia și de ce te rog s'o sprijini. As fi dezolat dacă ai vedea în toate astea fie și numai umbra unei intrigi. Este

vorba în realitate de o faptă bună. Preotul din Rolville pentru care îți cer sprijinul, este un om de care se interesează în deosebi marchizul de Aigrigny. Deși este foarte sărac, el își întreține mama bătrână. Este dela sine înțeles că prin doamna de Sainte-Colombe vor veni oarecari mici avantagii de care ar profita bătrâna mamă. Iată secretul acestei uneltiri.

— Ulte ce e, domnule, zise Dupont după o clipă de gândire, ești atât de deschis la suflet, atât de indatoritor încât o să-ți bat sinceritatea. Pe cât de respectabil și de iubit este preotul din Dancourt în ținut, pe atât de temut este cel din Rolville pe care mă rogi să-l prefer — din cauza netoleranței sale. Și pe urmă se zice că e... Iezuit.

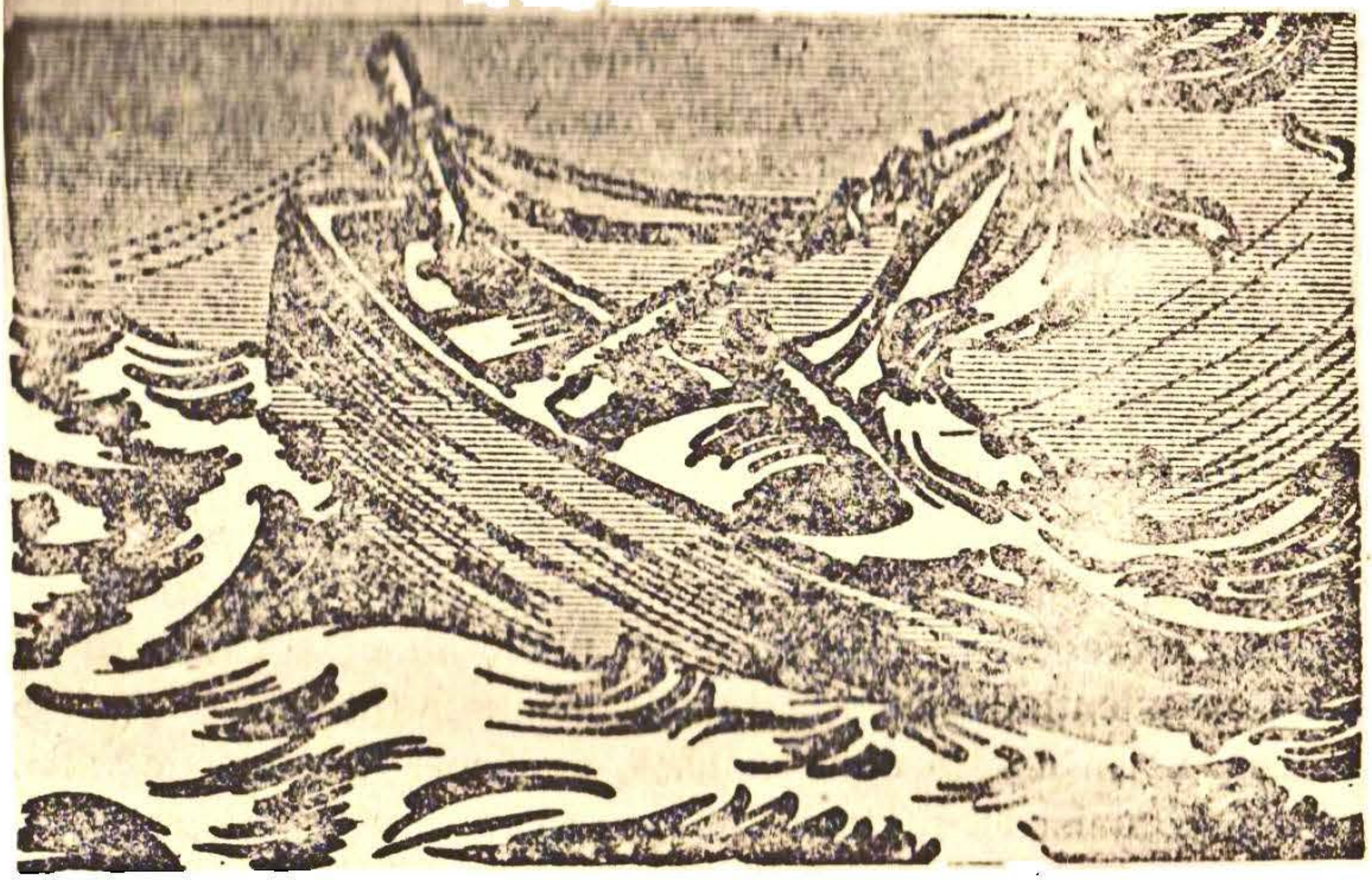

(O corabie lână cârnă, care nu mai pluteste decât cu ajutorul unor zdrențe de pânză ce spânzură pe resturile unui catarg.)

La aceste cuvinte domnul Rodin izbucni într'un hohot de râs atât de sincer, încât administratorul rămase încremenit, căci figura domnului Rodin avea o expresie ciudată când râdea...

— Iezuit ! repetă domnul Rodin râzând cu și mai mare poftă. Iezuit... Dar bine, dragă domnule Dupont, cum poți dumneata, un om cu bun simț, cu experiență, inteligent să crezi în astfel de scornituri ?... Iezuit ! parcă există iezuiți ?... mai

ales pe timpul ăsta... poţi dumneata să crezi în asemenea basme cu cocoşul roşu ? Pariez că ai cetit astea în jurnale !

— Bine, domnule, dar totuşi se zice...

— Doamne, se spun atâtea lucruri... Dar oamenii cu scaun la cap, oamenii luminaţi, ca dumneata nu se uită la ceeace se spune; sincer vorbind, dacă nu izbuteşti să faci pe doamna de Sainte-Colombe să prefere pe protejatul meu, îţi declar cu toată părerea de rău că n'ai să rămâi administrator aici. Rămâne să te gândeşti şi să te hotărăşti.

— Dar bine...

— Încă un cuvânt sau mai bine zis o condiţie, care este tot aşa de importantă ca şi cealaltă. Ca să-mi pun responsabilitatea la adăpost, şi mai ales a dumitale, dacă vei contribui să faci să fie preferată creatura mea, doresc să-mi scrii de două ori pe săptămână şi să-mi spui în cele mai mici amănunte tot ceeace vei fi remarcat asupra caracterului, a obiceiurilor, a relaţiilor şi chiar a lecturilor doamnei de Sainte-Colombe.

— Dar bine, domnule, asta se cheamă spionaj ! esclamă nenorocitul administrator.

— Vai, domnule, poţi să vesteşti cu un nume atât de urât una din cele mai dulci, din cele mai sfinte înclinări ale omului... încrederea... căci nu-ţi cer nimic altăceva decât să-mi scrii confidenţial în cele mai mici amănunte tot ceeace o să se petreacă. Cu aceste două condiţii, nedespărţite una de alta, rămâi administrator. Dacă nu, voiu avea durerea, regretul, să fiu silit să fac să se dea doamnei de Sainte-Colombe alt administrator. Gândeşte-te... peste o săptămână ai să-mi dai răspuns.

— Domnule ! ai milă !

Convorbirea fu deodată întreruptă de un bubuit puternic pe care în curând îl repetă ecoul stâncilor.

— Tunul ! zise Dupont ridicându-se, e tunul ! Desigur că este o corabie care cere ajutor sau care cheamă un pilot.

— Dragă, zise soţia administratorului năvălind în odaie, se vede de pe terasă un vas cu aburi şi un vas cu pânze aproape fără catarguri. Valurile le împing încoace. Unul din ele trage lovituri de tun desnădăjduite : e pierdut.

— Grozav lucru ! Şi să nu poţi face nimic decât să asişti la un naufragiu, esclamă administratorul luându-şi pălăria şi pregătindu-se să lasă.

— Nu li se poate da nici un ajutor acestor vase ? întrebă domnul Rodin.

— Ajutor !... dacă sunt târâte pe coasta stâncoasă, nici o putere din lume nu le poate scăpa. Dela echinox au fost nimicite două corăbii pe coasta asta.

— Pierdute ! e îngrozitor, zise domnul Rodin.

— Pe furtuna asta sunt puţine şanse de scăpare pentru aceşti nenorociţi, dar n'are a face, — zise administratorul adresându-se notiei sale, alerg pe ţărm cu oamenii dela fermă, să încercăm să salvăm cel puţin pe unii din aceşti nenorociţi. Aprinde focul în mai multe camere şi pregăteşte rufe, haine şi băuturi întăritoare. Nu îndrăznesc să sper că-i vom salva, dar în sfârşit, trebue să încercăm... Vrei să vii cu mine, domnule Rodin ?

— Mi-aş face o datorie din asta, zise Rodin, prea puţin dispus să înfrunte furtuna — dacă aş putea fi bun la ceva, dar vârsta, slăbiciunea mea mă fac să fiu de foarte mic ajutor. Soţia dumitale va fi atât de bună să-mi arate unde este camera verde ca să pot să iau obiectele după care am venit, apoi o să plec imediat spre Paris, căci sunt foarte grăbit.

— Bine, domnule, o să te conducă Caterina. Şi tu, mai zise administratorul adresându-se servitoarei, pune să se tragă clopotele ca să vie toţi oamenii dela fermă cu frânghii şi cu pârghii pe ţărmul mării.

Apoi Dupont eşi în goană.

. . . . . .

O corabie mare fără cârmă, care nu mai pluteşte decât cu ajutorul unor zdrenţe de pânze ce spânzură pe resturile unui catarg. Corabia este târâtă spre coastă. Acuma se urcă pe spinarea unui val enorm, acuma se cufundă în fundul unei prăpăstii. Un fulger spintecă norii, urmat de un zgomot înăbuşit, abea perceptibil în mijlocul furtunii. Este o lovitură de tun, ultima pe care o mai poate trimete acest vas care, gata să se cufunde, aleargă fără voia lui spre ţărm.

In momentul acesta un alt vas, cu aburi, se îndreaptă dela est spre vest scoţând suluri negre de fum. El face toate sforţările ca să se ţie departe de coastă şi ca să lase stâncile primejdioase la stânga. Dintr'un moment în altul vasul fără catarguri trebuia să treacă prin faţa vasului cu aburi, în goana lui nebună spre stâncile unde îl împinge vântul şi fluxul. Deodată un val îndrăzneţ culcă pe o coastă vasul cu aburi. Valul enorm se sparge furios pe punte. Într'o clipă coşul vasului este smuls, o roată a maşinii este scoasă din uz. Un al doilea val izbi vasul în coastă şi mări în aşa fel stricăciunile, încât nici acest vas nu se mai putu conduce şi se îndreptă şi el spre coastă, în aceeaşi direcţie ca şi celălalt. După puţin timp fură aşa de aproape unul de altul, încât era de temut o ciocnire între ele adăugându-se astfel un nou pericol.

Vasul cu catarguri era o corabie englezească numită **Le Black-Eagle**, şi venea dela Alexandria, de unde aducea pasagerii sosiţi din India şi din Iava prin Marea Roşie pe vasul cu vapori **Le Ruytër**. Pasagerii părăsiseră bastimentul la istmul de Suez şi făcuseră pe uscat drumul până la Marea Mediterană, unde se îmbarcaseră din nou.

Şi vasul cu aburi se numea **Wilhelm Tell** venea din Germania şi se îndrepta spre Havre. Amândouă vasele, jucăria valurilor enorme, împinse şi târâte de flux şi furtună, alergau spre stânci cu o repeziciune de necrezut. Moartea tuturor pasagerilor părea sigură, căci marea se sfărâma pe pietrele ascuţite, la picioarele unei stânci drepte ca peretele.

Căpitanul lui **Blak-Eagle** în picioare la pronă, agăţat de o sfărâmătură de catarg dădea ultimele ordine în această cumpănă teribilă, cu un sânge rece uimitor. Bărcile fuseseră smulse de furtună. Puntea era plină de călători alb[illegible] strigăte de spaimă măreau încă zăpăceala generală. Un tânăr de vre-o optsprezece ani, cu părul negru strălucitor, cu tenul arămiu, cu trăsăturile de o regularitate şi de o frumuseţe fără cusur, contempla această scenă de jale şi de groază cu acea linişte tristă, particulară celor ce au [illegible] desc[illegible] primejdii mari. El stătea în picioare, cu spatele rezemat de parapet, învelit într'o manta, cu picioarele înţepenite pe o piesă de lemn a corăbiei.

Mai departe un alt pasager de pe Black-Eacle atrăgea atenţia. Ia-i fi dat cel mult douăzeci şi cinci de ani. In jurul obrazului său ingeresc fluturau bucle blonde şi buclate. Purta uniforma negru şi cravată albă. Pe figura lui dulce şi frumoasă se citea o îndrăzneală rece de sfânt, o detaşare religioasă de orice gând lumesc. Nu departe de acest tânăr frumos ca un înger se vedea — bizar contrast! — o fiinţă care semăna cu demonul răului. Urcat fără teamă pe o frântură de catarg, unde se ţinea cu ajutorul unui capăt de frânghie, omul acesta domina scena teribilă care se desfăşura pe punte. O bucurie sălbatecă, sinistră, i se citea pe fruntea de un galben mat, culoare particulară omenilor născuţi dintr'un alb şi dintr'o creolă metisă.

Peste puţin timp Black-Eagle, împins de vânt şi de valurile enorme, ajunse aşa de aproape de Wilhelm Tell, încât se puteau distinge pasagerii reuniţi pe punţea vasului cu aburi, care şi el mergea acuma la voia întâmplării. Pe punţea acestui vas era în special, un grup, refugiat la proră, demn de cel mai duios şi de cel mai dureros interes. Grupul era format dintr'un bătrân înalt, cu fruntea pleşuvă şi cu mustaţa căruntă. El îşi înfăşurase în jurul corpului un capăt de sfoară şi legat în felul acesta de parapetul corăbiei, strângea cu putere în braţe două fete de vre-o cincisprezece-şaisprezece ani, învelite într'o piele de reu. Un câine mare, roşu, ud leoarcă de apă, stătea lângă ei şi lătra cu putere la valuri.

Deodată, dominând zgomotul furtunii, răsună un strigăt spăimântător de groază şi desnădejde, scos de toţi pasagerii celor două vase. Vasul cu aburi, cufundându-se între două valuri. se prăvăli pe o coastă. Cel cu pânze, ridicat la o înălţime uimitoare pe un munte de apă, se pomeni cu mult deasupra lui Wilhelm Tell, pe care il domina de pe înălţime. Incă o secundă, şi....

Sunt spectacole din acelea pline de o oroare sublimă, imposibil de descris. Dar în timpul acestor catastrofe luţi ca gândul, surprinzi câte odată tablouri atât de repezi, încât ţi se pare că le-ai zărit la licărirea unui fulger. Când Black-Eagle ridicat de furtună era gata să se abată pe Wilhelm Tell, tânărul cu

chip de înger, cu părul blond fâlfâitor, se pregăti să se arunce în mare ca să salveze vreo victimă. El zări pe bordul vasului cu vapori pe care îl domina din toată înălțimea valului, pe cele două fete întinzând spre dânsul brațe rugătoare. Timp de o secundă, cu tot zgomotul furtunii, cu toate că naufragiul era de neînlăturat, privirile celor trei personagii se întâlniră. Trăsăturile tânărului exprimară atunci o milă nespus de adâncă, căci fetele cu mâinile împreunate îl implorau ca pe un mântuitor. Bătrânul, răsturnat de o grindă prăbușită, zăcea pe jos.

Și apoi totul se mistui. O masă enormă de apă izbi cu furie pe Black-Eagle peste Wilhelm Tell, într'un nour de spumă clocotitoare.

Două grămezi uriașe de lemn și de fier, încleștându-se una în cealaltă, se cufundară aproape imediat. Scrâșnitul vaselor fu însoțit de un singur strigăt, strigăt de agonie și de moarte, un singur strigăt scos de o sută de ființe omenești înghițite de valuri.

Și pe urmă nu se mai văzu nimic....

După câteva momente în adâncimile sau pe crestele valurilor se putură zări rămășițile celor două vase. Ici și colo se vedeau figurile livide, desnădăjduite ale câtorva nenorociți care cu brațele încleștate se munceau să ajungă la stâncile de pe coastă, cu riscul de a fi striviți de valurile care se sfărâmau cu putere de țărm.

. . . . . .

Administratorul se dusese la mare ca să dea ajutor pasagerilor care ar fi scăpat de naufragiu. In acest timp domnul Rodin, condus de Caterina la odaia verde, luase de acolo obiectele pe care trebuia să le ducă la Paris. După ce petrecu două ore în această cameră, nepăsător de încercările de salvare care preocupau atâta pe locuitorii castelului, Rodin se întoarse în odaia ocupată de administrator, odae care dădea într'o galerie lungă. Dar nu găsi pe nimeni în odae. Rodin ținea sub braț o casetă mică de lemn exotic, cu încuietoarea de argint, ruginită de vechime. Redingota pe jumătate închelată lăsa să se vadă un capăt al unui portofoliu mare de marochin roșu, pe care îl pusese în buzunarul dela piept.

Domnul Rodin rămase gânditor câteva momente, dar fu întrerupt din gânduri de intrarea doamnei Dupont, care se ocupa cu râvnă de pregătirile de salvare.

— El, zise Rodin, este speranță să se poată scăpa vreun nenorocit ?

— Nu știu, bărbatul meu a plecat de două ore și sunt într'o neliniște cumplită. Bărbatul meu este curagios și imprudent când este vorba să fie de folos....

— Curagios până la imprudență, își zise Rodin, nu-mi place asta.

— In fine, mai zise Caterina, eu am pregătit rufe calde și băuturi întăritoare. Numai de ar fi nevoe de ele !

— Să sperăm, dragă doamnă; eu din nenorocire sunt silit să plec, momentele mele sunt numărate. Ți-aș fi foarte recunoscător dacă ai spune să pue cai.

— Imediat.

— Încă un cuvânt, dragă, scumpă doamnă Dupont. Dumneata ești o femee cu cap și poți da un sfat. Am pus pe bărbatul dumitale în situația de a-și păstra locul de administrator al acestei moșii, dacă vrea, dar i-am pus două condiții, niște nimicuri. O să-ți spue el.

— De ar fi o sută de condiții, și tot le-am accepta. Judecă singur.... fără mijloace... dacă n'am avea nici locul acesta, fără mijloace....

— Atunci contez pe dumneata, în interesul bărbatului dumitale; curcă să-l convingi.

In momentul acesta intră în sală Dupont, apa îi curgea șiroae de pe haine.

— In fine ! esclamă doamna Dupont; eram neliniștită—și femeea își îmbrățișă cu dragoste bărbatul.

— Până acum am salvat trei,

— Domnul fie lăudat ! dragă domnule Dupont, zise Rodin, cel puțin știi că nu te-ai străduit în zadar,

— Numai trei ! zise Caterina.

— Nu vorbesc de cât de cei pe care i-am văzut eu lângă Goeland. Este de sperat că în toate locurile de pe coastă, cât de puțin accesibile, au fost salvați și alții

— Şi unde sunt aceşti interesanţi naufragiaţi? întrebă Rodin care nu se putea împiedeca să nu mai stea câteva minute.

— Urcă malul cu ajutorul servitorilor. Eu am venit înainte ca să mai iau câteva măsuri necesare şi ca să-mi liniştesc soţia. Mai întâi trebue să pregăteşti numai decât haine de femee.

— Este şi o femee printre persoanele salvate ?

— Sunt două fete de vreo cincisprezece-şaisprezece ani, şi aşa de drăguţe....

— Bietele fete, zise Rodin cu glas unsuros.

— Acela căruia îi datoresc viaţa este cu ele. Se poate spune că este un erou! Închipueşte-ţi....

— O să-mi povestşeti mai târziu ,acuma pune halatul ăsta uscat şi bea puţin vin cald....

— Nu refuz, căci sunt îngheţat de frig. Aşa dar îţi spuneam că acela care a salvat fetele e un erou. Curagiul pe care l-a arătat este mai presus de orice închipuire. Când am ajuns la picioarele malului stâncos, la Goelands, locul era mai adăpostit de valuri, prin cinci şase blocuri enorme de stânci, care înaintau în mare.

— Acolo au găsit pe fetele de care vorbesc, rezemate de stânci, aşezate acolo după ce fuseseră scoase din mare.

— Bietele de ele !... ţi se rupe inima, zise domnul Rodin.

— Ceeace m'a surprins este că seamănă aşa de bine între ele în cât trebue să fii obişnuit cu ele, ca să le deosebeşti.

— Trebue să fie gemene, zise doamna Dupont.

— Una din ele, continuă administratorul, ţinea în mâinile împreunate o medalie mică de bronz, care îi atârna de gât printr'un lănţişor din acelaş metal.

Domnul Rodin stătea deobicei foarte adus din spate, dar la ultimele cuvinte ale administratorului, se îndreptă deodată. şi o roşeaţă uşoară îl coloră obrajii supţi. La altceva aceste simptome n'ar fi avut nici o însemnătate, dar la Rodin, obişnuit de mulţi ani să se prefacă şi să-şi ascundă emoţiile, roşaţa trăda o stupoare fără seamăn. Apropiindu-se de administrator, el îl spuse cu vocea uşor schimbată, dar cu aerul cel mai indiferent din lume :

— Trebue să fie desigur vreun simbol religios... n'ai vă aut ce era pe medalie?

— Nu, nu m'am gndit la aşa ceva.

— Şi semănau tare fetele ?

— Da, poţi se le ţi pe una drept alta.. trebue să fie orfa ... sunt în doliu...

— Ah ! sunt îmbrăcate în doliu... mai zise Rodin dând d

— Deoarece erau legănate, le-am transportat mai departe, [illegible] mai târziu am văzut un cap de om apărând pe valul unui munte de apă. Un om părea că vrea să urce stânca agăţându-se cu o mână. Am alergat la el, căci era sleit de oboseală şi a căzut fără putere în braţele oamenilor.

Despre dânsul am spus că e un erou, căci nemulţumit că salvase fetele, a încercat cu un curaj admirabil să salveze şi o a treia persoană. Nu s'a mai simţit însă în stare şi fără oamenii noştri furtuna l-ar fi smuls cu siguranţă de pe stâncile de care se agăţase.

Domnul Rodin, cu capul plecat în piept, părea străin de tot ce se vorbea. Consternarea, uimirea lui creşteau cu cât se gândea mai mult. Cele două fete care fuseseră salvate aveau cincisprezece ani, erau îmbrăcate în doliu, semănau una cu alta că nu le puteai deosebi, şi una purta la gât o medalie de bronz... nu putea încăpea nici o îndoială, era vorba de fiicele generalului Simon. Cum se făcea că cele două surori erau între naufragiaţi ? Cum eşiseră din închisoarea de la Lipsca ? Cum de el nu ştia asta? Gândurile acestea de mai mică importanţă care se prezentau cu grămada în mintea domnului Rodin, se ştergeau în faţa faptului : „Fiicele generalului Simon e- au acolo-' Pânza urzită cu atâta muncă la Paris era nimicită.

— Salvatorul fetelor, spunea mai departe administratorul adresându-se soţiei sale, fără să remarce preocuparea domnului Rodin, este aproape un copil, atât pare de tânăr cu chipul lui blând şi cu pletele lui blonde. I-am lăsat mantaua mea, căci era numai în cămaşă şi cu nişte pantaloni scurţi, negri. Avea însă şi ciorapi de lână tot negri, ceeace mi s'a părut curios. Dar ia... mi se pare că se aud voci... Da, da... sunt naufragiaţii noştri.

Administratorul şi soţia sa alergar la uşa care dădea în galerie. Domnul Rodin, mâncându-şi spasmodic unghiile turtite, aştepta cu neliniste şi cu mânie pe anfragiaţi.

In fundul galeriei se vedeau veniri trei persoane, conduse de un ţăran. Grupul se compunea din două fete şi din omul îndrăzneţ căruia îi datorau viaţa. Roza şi Blanşa mergeau la dreapta şi la stânga salvatorului, care înainta cu greu, sprijinindu-se uşor de dânsa. Deşi avea douăzeci şi cinci de ani împliniţi, figura copilărească a acestui tânăr te făcea să nu-i dai vârsta. Părul lui lung de un blond cenuşiu, pieptănat cu cărare, îi cădea neted şi ud de apă pe gulerul unei mantale largi, negre, cu care îl înveliseră. Ar fi greu să descrim încântătoarea bunătate a acestei figuri blânde.

Un lucru însă era dureros de văzut: deasupra sprâncenelor blonde se vedea o cicatrice colorată mai viu din cauza frigului, părea că are o cingătoare de purpură pe fruntea lui frumoasă. Lucru şi mai trist încă: mâinile lui fuseseră străpunse cu cruzzime de o crucificare. Picioarele suferiseră şi ele aceiaşi mutilare; dacă mergea cu atâta greutate, este din pricină că rănile i se deschiseseră iar, pe stâncile ascuţite pe care mersese în apă.

Acest tânăr era Gabriel, preot ataşat misiunilor străine şi fiul adoptiv al soţiei lui Dagobert.

In recunoştinţa lor nevinovată, fiicele generalului Simon, după ce îşi veniseră în fire, nu voiseră să lase nimănui grija de a sprijini pe acela care le scăpase de moarte. Apa curge în şiroae de pe hainele negre ale Rozei şi ale Blanşei. Chipul lor, de o paloare spăimântătoare, exprima o durere adâncă. Cu ochii pustii, cu privirile plecate în jos, tremurând de emoţie şi de frig, orfanele se gândeau cu desnădejde că n'aveau să mai vadă pe Dagobert, călăuza şi prietenul lor. In zadar îi întinsese Gabriel o mână de ajutor ca să-l ajute să urce pe stâncă. Amândoi erau istoviţi de puteri şi soldatul fusese luat de un val puternic.

La vederea lui Gabriel, Rodin care se retrăsese la o parte ca să poată observa totul, avu o nouă surpriză. Dar surpriza aceasta fu atât de plăcută, secretarul marchizului de Algrigny

se bucură atât de mult văzând că misionarul scăpase de moarte, încât impresia dureroasă pe care o simţise le vederea figurei generalului Simon se mai mue puţin. (Cititorii n'au uitat desigur că pentru planurile lui Rodin trebuia ca Gabriel să fie la Paris la 13 Februarie).

Administratorul şi soţia sa, adânc mişcaţi la vederea orfanelor, se apropiară de ele cu grabă.

In acelaş moment intră înăuntru un rândaş de la fermă, strigând :

— Veste bună domnule... Au mai scăpat doi naufragiaţi ! unul poate să meargă singur şi vine cu Justin... Celălalt a fost bătut de stânci şi a rănit.Il aduc tot aici.

— Mă duc să-i culc în sala de jos, zise administratorul eşind, iar tu, Caterino, ocupă-te de fete...

— Dar unde e naufragiatul care poate să umble ? întrebă soţia administratorului.

— Uite-l că vine, zise ţăranul arătând spre fundul galeriei. Îndată ce a aflat că fetele au fost salvate şi că sunt aici, aşa bătrân cum e şi rănit la cap, a luat-o la picior, încât deabea am putut ajunge cu puţin înaintea lui...

Cum zise ţăranul acestea, Roza şi Blanşa se ridicară, împlinse de acelaşi gând şi se repeziră la uşă, unde sosiră în acelaş timp cu Dagobert. Soldatul, incapabil să rostească un singur cuvânt, căzu în genunchi pe prag, întinzând braţele spre fiicele generalului Simon, Rabat-Joie se repezi şi el la ele şi începu să le lingă mâinile. Dar emoţia era prea puternică pentru Dagobert. După ce strânse orfanele în braţe, capul îi căzu pe spate şi el însuşi ar fi căzut, dacă nu l-ar fi sprijinit ţăranii. Deşi soţia administratorului se împotrivi, totuşi fetele voiră numai decât să conducă pe Dagobert leşinat în camera de alături.

La vederea soldatului, figura domnului Rodin se contractă oribil. Până atunci sperase că bătrâna călăuză a fetelor generalului Simon murise. Misionarul, zdrobit de oboseală, se aşezase pe un scaun şi nu observase încă pe domnul Rodin. Un nou personaj, un om cu tenul galben şi mat intră acum în odae, însoţit şi el de un ţăran. Acesta se apropie de misionar şi-i spuse în franţuzeşte, dar cu accent străin :

— Prințul Djalma a fost adus aici... Primul său cuvînt a fost să te cheme.

— Ce spune omul acesta ? esclamă domnul Rodin făcînd un pas înainte.

— Domnul Rodin ! esclamă misionarul tresărind de mirare.

Domnul Rodin ! esclamă și celălalt naufragiat, fără să mai părăsească apoi din ochi pe corespondentul lui Josue din Java.

— Dumneata aici ! zise Gabriel apropiindu-se de Rodin cu respect și chiar cu teamă.

— Ce spune omul ăsta ? repetă domnul Rodin cu vocea schimbată. Parcă a pronunțat numele lui Djalma.

— Da prințul Djalma, este unul din nefericiții care călătoreau pe vasul englezesc ce vine din Alexandria și care s'a scufundat. În trecere, vasul s'a oprit la Azore, unde mă aflam eu. Vasul care mă adusese de la Charlestown până acolo a fost silit să rămâe pe insulă, din cauza gravelor stricăciuni, atunci eu m'am îmbarcat pe Black-Eagle, unde era și prințul indian. Acuma ne ducem la Portsmouth, iar de acolo socoteam să plec la Paris.

Rodin nici nu se gîndea să întrerupă pe Gabriel, noua surpriză îl paralizase complect.

— Atunci mă duc lîngă Djalma, zise Gabriel cu umilință. Nu ai nici un ordin să-mi dai ?

— Ai putea să pleci peste două sau trei ore, cu toată oboseala ?

— Dacă trebue, da.

— Trebue, o să pleci cu mine.

Gabriel se înclină în fața lui Rodin, care căzu aiurit pe un scaun, în timp ce misionarul eși cu țăranul. Omul cu tenul galben rămăsese într'un colț al camerei neobservat de Rodin. Omul acesta era Faringhea, metisul, unul din cei trei șefi ai Strangulatorilor, care scăpase de urmărirea soldaților în ruinile Ciandi. El ucisese pe Mahal contrabandistul, îi furase scrisorile scrise de Josue Van Dael, cum și scrisoarea mulțumită cărela contrabandistul trebuia să fie primit ca pasager pe Ruyter. Faringhea scăpase din coliba de la ruinile Ciandi fără

fie văzut de Djalma. Acesta îl regăsise pe bord după evadarea sa din închisoare (evadarea o s'o explicăm mai târziu) şi nu ştia că şi el aparţinea sectei Strangulatorilor. Deaceea îl îratase tot timpul ca pe un compatriot.

Rodin cu privirile fixe, aiurite, verde la faţă, îşi mânca unghiile până la sânge. El nu văzu pe metis care se apropie de el pe tăcute, îi puse mâna prieteneşte pe umăr şi îi zise :

— Pe dumneata te cheamă Rodin ?

— Cum ? întrebă acesta tresărind şi ridicând repede capul.

— Te cheamă Rodin ? repetă Faringhea.

— Da... şi ce doreşti ?

— Locueşti la Paris în strada Milieu-des-Ursins ?

— Da... dar încă odată, ce vrei ?

— Acuma nimic, frate, mai târziu foarte mult.

Zicând acestea Faringhea se depărtă tăcut, lăsând pe Rodin plin de spaimă.

Omul acesta care nu tremura în faţa nimănui, fusese izbit de înfăţişarea întunecată a Strangulatorului.

. . . . . .

Cea mai mare tăcere domneşte în castelul de Cardoville. Furtuna s'a mai potolit. Nu se mai aude în depărtare decât ecoul surd al valurilor care se zbat de ţărm.

Dagobert şi ortanele au fost instalaţi în nişte camere calde şi confortabile de la etajul întâi al castelului. Djalma, prea grav rănit ca să fie transportat la etajul de sus, a rămas într'o cameră din parter. Tânărul indian a fost rău zdrobit de stâncă. Faringhea care a ştiut să-i convingă de bunele lui sentimente, a rămas să vegheze asupra lui. Gabriel a mângâiat puţin pe Djalma, apoi s'a dus în odaia care îi fusese pregătită. Credincios promisiunei pe care i-o făcuse lui Rodin, era gata să plece peste două ore şi nu voiese să se culce. După ce i se uscară hainele, adormi într'un fotoliu mare, cu spetează înaltă, în faţa sobei unde ardea un foc mare.

Odaia aceasta este aproape de odăile ocupate de Dagobert şi de cele două surori, şi Rabat-Joie, având toată încrederea într'un castel aşa de cum se cade, plecase de la uşa în-

telor şi se dusese să se încălzească la focul lângă care adormise misionarul.

După câteva clipe una din uşile odăii se deschise şi cele două fete intrară sfioase. Ele se deşteptaseră de câteva minute; şi simţindu-se mai odihnite, se îmbrăcaseră, dar nu erau liniştite cu privire la Dagobert şi eşiră să-l caute.

Spetcaza înaltă a fotoliului în care dormea Djalma îl ascundea aşa încât ele crezură că dormea Dagobert şi înaintară spre scaun în vârful degetelor. Spre marea lor mirare zăriră pe Gabriel. O clipă rămaseră locului, neîndrăznind nici să se apropie nici să se retragă, ca să nu-l trezească.

— Doarme ! zise Roza încet.

— Cu atât mai bine, răspunse Blanşa tot aşa de încet, făcând Rozei un semn de înţelegere. O să putem să-l privim mai bine. Uite ce figură blajină are !

Cele două surori se apropiară de fotoliu în vârful degetelor, una la dreapta, cealaltă la stânga tânărului preot. In acest moment misionarul făcu o mişcare uşoară şi deschizând ochii pe jumătate. In starea de vagă somnolenţă care precede deşteptarea completă, deabea îşi dădu seama de ceeace vedea.

— Cine mă strigă ? zise el trezindu-se de tot şi ridicând capul.

— Noi ! Roza şi Blanşa !

Acuma fu rândul lui Gabriel să roşească, căci recunoscu pe fetele pe care le salvase.

— Am aşteptat să te trezeşti ca să te binecuvântăm. Eşti un înger coborît din cer ca să ne scapi !

— Dragele mele surori, nu sunt decât un biet preot cu numele de Gabriel, zise misionarul luând cu drag mâinile fetelor între mâinile sale.

In acest moment uşa se deschise şi apăru Dagobert. Orfanele nu-şi aduseră aminte că soţia lui Dagobert adoptase un copil părăsit care se numea Gabriel şi care era preot misionar. Soldatul, deşi se încăpăţânase să susţie că rana lui era o rană albă, fusese pansat de chirurgul din sat şi legat cu un bandaj negru care îi acoperea jumătate de frunte şi îi mărea încă înfăţişarea şi aşa destul de puţin atrăgătoare.

Intrând în odae, fu foarte surprins văzând un necunoscut ținând cu atâta familiaritate între mâinile sale mâinile Rozei și ale Blanșei. Mirarea asta este lesne de înțeles. Dagobert nu știa că misionarul salvase fetele și că îl alergase și lui în ajutor. Văzând un necunoscut atât de familiar cu copii lui încreți din sprincenele lui groase sub bandajul negru. Fetele alergară spre el, i se aruncară în brațe și îl acoperiră de îmbrățișări filiale. Supărarea lui se risipi îndată în fața acestor dovezi de dragoste, deși din când în când arunca câte o privire încruntată spre misionar. Acesta se ridică din fotoliu dar nu i se deosebea tocmai bine chipul.

— Ce-i cu rana ta ? întrebă Roza cu interes, ni s'a spus că nu-i primejdioasă...

— Nu, copii, dar chirurgul din sat a vrut să mă înfășoare în bandajul ăsta. De aș avea la cap o mie de împunsături de albie, și tot n'aș fi mai încotoșmănat decât așa. Lumea o să mă ia drept un moșulică plăpând.

Apoi atrase fetele într'un colț al odăii și le întrebă încet, arătând cu coada ochiului spre tânărul preot :

— Cine-i ăsta care vă ținea de mână când am intrat eu?... pare că ar fi preot... Vedeți, copii, trebue să luați seama, pentrucă...

— Ei ! strigară Roza și Blanșa întorcându-se spre Gabriel, știi că fără el nu te-am mai îmbrățișa în acest moment...

— Cum ! strigă soldatul îndreptându-și deodată statura și privind pe misionar.

— Fără dânsul am fi murit înecate...

— El !... El v'a...

Dagobert nu putu spune mai mult. Cu inima plină, cu ochii umezi, alergă la misionar îi întinse amândouă mâinile și-i spuse cu un accent de recunoștință imposibil de descris :

— Domnule, îți datoresc viața acestor două fete. Știu la ce mă obligă asta. Nu-ți spun nimic mai mult, asta spune totul.

Dar deodată, lovit de un gând, de o amintire, soldatul mai zise :

— Stai puțin, când am încercat eu să mă agăț de o stâncă, ca să nu fiu luat de valuri, nu dumneata mi-ai întins mâna ?

Da, da, părul dumitale blond, figura dumitale atât de tânără !... sigur, dumneata erai... acuma te recunosc !...

— Dar din nefericire forțele m'au părăsit... și am avut durerea să te văd căzând din nou în apă.

— Nu am nimic mai mult să-ți spun ca să-ți mulțumesc, decât ceeace ți-am spus, zise Dagobert cu o simplicitate mișcătoare. Păstrându-mi copilul, ai făcut pentru mine mai mult decât dacă m-ai fi scăpat pe mine. Și ești așa de tânăr !... parcă ai fi o fată...

— Cum ! zise Blanșa cu bucurie, Gabriel a venit și la tine?

— Gabriel, zise Dagobert întrerupând pe Blanșa și adresându-se preotului, te cheamă Gabriel ?

— Da.

— Gabriel ! repetă soldatul din ce în ce mai surprins. Și ești preot ? mai întrebă el.

— Preot în misiunile străine.

— Și... cine te-a crescut ? întrebă soldatul cu o mirare din ce în ce mai mare.

— O femee foarte bună pe care o cinstesc ca pe cea mai bună dintre mame, căci a avut milă de mine, copil părăsit și m'a tratat ca pe fiul ei.

— Francisca Baudoin, nu-i așa ? zise soldatul adânc mișcat.

— Da, răspunse preotul mișcat și el la rândul său. Dar de unde știi ?...

— Soția unui soldat ? reluă Dagobert.

— Da, a unui soldat care cu un devotament admirabil își petrece viața în exil, departe de soția și de fiul său, de bunul meu frate,—căci sunt mândru să-l dau acest nume.

— Agicol al meu... soția mea... Când l-ai părăsit ?

— Dumneata ești tatăl lui Agricol ?... O ! încă nu știam toată recunoștința pe care i-o datoresc lui Dumnezeu ! zise Gabriel împreunându-și mâinile.

— Dar soția mea... fiul meu... zise Dagobert cu vocea tremurătoare, ce fac ? ai știri dela ei ?

— Știrile pe cari le-am primit acum trei luni erau admirabile.

— Asta-i prea mult, zise Dagobert, e prea multă bucurie...

Veteranul nu putu continua. Uimirea îl înăbuşea vorbele şi îl dobori pe scaun. Roza şi Blanşa îşi aduseră abea atunci aminte de scrisoarea tatălui lor relativă la copilul găsit, numit Gabriel, pe care îl adoptase soţia lui Dagobert. Atunci veselia le cuprinse şi pe ele...

— Gabriel al nostru este şi al tău... e acelaş... ce fericire! esclamă Roza.

— Da, dragele mele, este al vostru cum este şi al meu. Avem fiecare partea noastră.

Apoi, adresându-se lui Gabriel, soldatul adăugă cu bucurie:

— Dă-mi mâna ta, copile, mai dă mi-o odată, viteaz copil! Iţi spun tu, dacă zici că Agricol este fratele tău...

— Eşti prea bun.

— Prunos! nu cumva ai de gând să-mi mulţumeşti după tot ceeace îţi datorăm!

— Dar mama mea adoptivă ştie că sosiţi? zise Gabriel ca să scape de laudele soldatului.

— I-am scris acum cinci luni, dar i-am scris că vin singur, aveam motiv să fac asa... O să-ţi explic mai târziu. Tot în strada Brise-Miche stă? acolo s'a născut Agricol.

— Tot.

— Atunci trebue să fi primit scrisoarea mea; aş fi vrut să-i scriu dela închisoarea din Lipsca, dar nu s'a putut.

— Din închisoare? eşi din închisoare?

— Gabriel, te aştept... zise o voce bătoasă care făcu pe misionar să tresară.

Şi el şi Dagobert şi orfanele întoarseră repede capul. Rabat-Joie începu să mârâe înăbuşit. Era domnul Rodin, care stătea în picioare lângă o uşă ce dădea în coridor. Trăsăturile sale erau liniştite, nepăsătoare, dar aruncă o privire repede asupra soldatului şi a celor două orfane.

— Cine e omul ăsta? zise Dagobert, puţin dispus în favoarea domnului Rodin, căruia îi găsea pe drept cuvânt o figură ciudată şi respingătoare. Ce naiba vrea dela tine?

— Plec cu dânsul, zise Gabriel cu o expresie de părere de rău.

Apoi se întoarse spre Rodin:

— Îți cer de o mie de ori ertare. Sunt gata într'un minut.

— Cum! pleci? zise Dagobert încremenit. Pleci în momentul în care ne-am regăsit... Nu, n'ai să pleci! am prea multe lucruri să-ți spun și să te întreb. O să plecăm împreună... mă bucur de pe acuma.

— Nu se poate, este superiorul meu, trebue să ascult.

— Superiorul tău? E îmbrăcat civil...

— Nu este obligat să poarte haine de cleric...

— Dacă nu-i în uniformă și cum în meseria ta nu este nici o sală de poliție, trimete-l la...

— Crede-mă că n'aș șovăi un minut, dacă ar fi cu putință să rămân.

— Am avut dreptate să spun despre omul ăsta că are mutră antipatică, zise Dagobert între dinți.

— Te rog să nu faci nimic, zise Gabriel, ar fi fără folos. Eu îmi cunosc datoriile și voința mea este cea a superiorilor mei. Îndată ce o să sosiți la Paris o să mă duc să vă văd, după cum o să mă duc să văd și pe mama mea adoptivă și pe bunul meu frate Agricol.

— Bine, fie, am fost soldat și știu ce înseamnă supunerea, zise Dagobert foarte contrariat. Trebue să luăm lucrurile în partea lor bună. Așa dar poimâine dimineață în strada Brise-Miche, băete. Eu o să ajung la Paris mâine seară, așa mi se spune, dacă plecăm acuma. Dar se vede că și la voi este o disciplină afurisită?

— Da, e mare și e aspră, răspunse Gabriel tresărind și înăbușindu-și un oftat.

— Hai, sărută-mă și la revedere... Douăzeci și patru de ore trec repede.

— Adio, adio... răspunse misionarul cu vocea mișcată, răspunzând îmbrățișării veteranului.

— Adio, Gabriel, ziseră orfanele, suspinând și ele cu lacrimile în ochi.

— Adio, dragi surori, zise Gabriel.

Gabriel eși cu Rodin, care nu pierduse nici un cuvânt, nici un incident din această scenă. După două ore Dagobert și cele

două orfane părăsiră şi ele castelul ca să se îndrepte spre Paris, neştiind că Djalma rămânea la Cardoville, fiind prea rănit ca să plece imediat. Metisul Faringhea rămase lângă tânărul prinţ, căci nu voia, zicea, să-şi părăsească compatriotul.

CAP. VI

Strada Brise-Miche

Scenele următoare se petrec la Paris, a doua zi după ce naufragiaţii au fost adăpostiţi în castelul dela Cardoville. Nimic nu-i mai sinistru, nimic nu-i mai întunecos decât strada Brise-Miche. Un capăt al acestei străzi dă în strada Saint-Marry, iar celălalt în piaţa Cloître, spre biserică. Erau aproape opt ceasuri seara. La lumina slabă a felinarelor care abea străpungea ceaţa, se puteau vedea doi oameni care vorbeau încet, stând locului într'un colţ al zidurilor.

—Aşa dar, zicea unul dintre ei, ne-am înţeles, ai să rămâi în stradă până ai să-i vezi intrând la numărul 5.

— Ne-am înţeles.

— Şi după ce ai să-i vezi intrând, ca să te asiguri şi mai bine, să te urci la Francisca Baudoin.

— O să întreb, ca pretext, dacă nu stă acolo lucrătoarea cea cocoşată, sora individei poreclită regina Bacanai.

— Foarte bine... Şi caută chiar să afli adresa exactă a fetei ăştia,dela cocoşată. E un lucru foarte important. Femeile de felul ei se mută din loc în loc ca păsările şi i-am pierdut urma...

— Fii liniştit. O să fac tot posibilul pe lângă cocoşată ca să aflu unde locueşte soră-sa.

— Ca să-ţi fac curaj, o să te aştept la cârciuma din faţa bisericei. O să bem un pahar de vin cald la întoarcere.

— Nu zic nu, căci e un frig îndrăcit astă seară.

— Mie-mi spui ! azi dimineaţă mi-a îngheţat apa pe pelerină şi înţepenisem ca o mumie pe scaun în faţa bisericii. Băete ! băete ! nu-i totdeauna trandafirie meseria de împărţitor de agheazmă.

— Din fericire, sunt și foloase. Ei, bună seara...

Cei doi oameni se despărțiră. Unul se îndreptă spre piața Cloître, celălalt dimpotrivă, se duse la capătul stradelei care dădea în strada Saint-Merry. Nu-i trebui mult ca să găsească numărul pe care îl căuta. Casa era înaltă și îngustă, foarte păcătoasă la înfățișare ca toate celelalte din strada aceea. Omul începu să se plimbe în lung și în larg în fața porții cu numărul 5. Dacă înfățișarea acestor case era desgustătoare, nimic n'ar putea da o idee de interiorul lor lugubru, rău mirositor. În special casa de la numărul 5 era într'o stare de dărăpănare și de necurățenie îngrozitoare.

La parter stătea un vopsitor. Mirosul care eșea din atelierul lui mărea încă infecția din casă. La etajele de sus stăteau mici menaje de meseriași, câțiva lucrători cu camere mobilate, iar într'o cameră din etajul al patrulea locuia Francisca Baudoin, soția lui Dagobert. Umila locuință era luminată de o lumânare. Locuința se compunea dintr'o cameră și o odăiță. Agricol ocupa o mansardă în pod. Zidul lângă care era patul, era tapisat cu tapet vechi, de culoare cenușie, rupt ici și colo de crăpăturile zidului. Pe zid atârna un Cristos de ipsos, iar în jurul lui erau ramuri de busuioc sfințit. Mai erau și câteva icoane grosolan colorate reprezentând diferiți sfinți, ceeace dovedea obiceiurile evlavioase ale soției soldatului. Odaia se închidea cu o ușă șubredă mâncată de viermi. În cabinetul de alături erau diferite obiecte de gospodărie și de bucătărie.

Francisca Baudoin ședea lângă o sobiță de fontă și pregătea masa de seară pentru fiul său, Agricol. Femeea lui Dagobert avea vreo cincizeci de ani. Figura ei era palidă și trasă, dar trăsăturile erau regulate. Întreaga ei înfățișare exprima o resemnare și o bunătate de nespus. În adevăr nu se putea găsi o mamă mai bună și mai întreprinzătoare. Fără alt mijloc de trai decât munca, ea izbutise cu energia ei să crească nu numai pe Agricol, dar și pe Gabriel, biet copil lepădat, pe care avusese admirabilul curaj să-l ia de suflet.

Timp de doisprezece ani Francisca câștigase uneori până la doi lei și cincizeci de bani pe zi, sumă cu care izbutise să crească pe fiul ei și pe fiul adoptiv. După doisprezece ani însă

sănătatea îi fu ruinată, forțele o părăsiră aproape cu totul. Dar cel puțin copiii nu duseseră lipsă de nimic și primiseră educația pe care o poate primi un copil din popor. Agricol intră ca ucenic la domnul Francisc Hardy, iar Gabriel se pregătea să intre în seminar prin protecția grijulie a domnului Rodin. Legăturile acestuia cu duhovnicul Franciscăi Baudoin deveniseră de pe la 1820 foarte strânse. Femeea fusese totdeauna evlavioasă, deși prea puțin luminată.

Francisca Baudoin era o ființă bună, ignorantă și credulă, una din acele ființe care pot deveni, fără voia lor, instrumente teribile în niște mâini dibace. De multă vreme sănătatea ei sdruncinată și în special slăbirea treptată a vederii o sileau să nu mai facă nimic. Abea dacă putea lucra două sau trei ore pe zi. Restul timpului îl petrecea la biserică.

După câtva timp Francisca se ridică, curăți un colț al mesei, unde erau mai mulți saci de pânză cenușie și pregăti tacâmul pentru fiul său, cu o grijă de mumă. Deși Agricol nu era cu mult în întârziere, fizionomia mamei exprima neliniște și tristețe. Se vedea după ochii ei roșiți că plânsese. Biata femee, după lungi și dureroase timpuri de îndoială, avea acuma siguranța că vederea ei, de mult timp slăbită, n'avea să-i mai îngăduie să lucreze în curând nici două-trei ore pe zi.

Din fericire Francisca avea în fiul său un ajutor puternic. El era un lucrător excelent și având în vedere dreapta împărțire a lucrului la domnul Hardy, munca îi aducea cinci-șase franci pe zi, adică mai mult decât îndoit decât câștigau lucrătorii din alte întreprinderi. Așa dar, chiar admițând că bătrâna n'ar mai fi câștigat nimic, încă aveau cu ce trăi. Dar biata femee, atât de econoamă încât nu-și ingăduia aproape nici necesarul, devenise — de când frecventa regulat în fiecare zi biserica — de o risipă ruinătoare în ce privește cele sfinte. Aproape nu era zi în care să nu pue să se facă două-trei slujbe și să nu aprindă lumânări fie pentru Dagobert, de care era despărțită de atât timp, fie pentru mântuirea sufletului fiului său, pe care îl socotea pe calea pierzării. Agricol iubea atât de mult pe mama sa, încât nu se plânsese niciodată, dar o mare parte din câștigul lui se cheltuia pentru scopuri din acestea sfinte.

Deodată se auzi o uşoară bătae în uşă şi Francisca răspunse :

— Intră !

Persoana care intră la soţia lui Dagobert era o fată de vre-o optsprezece ani, mică de stat şi grozav de schiloadă. Nu era propriu zis cocoşată, dar avea talia foarte strâmbă, spatele încovoiat, pieptul scofâlcit şi capul băgat între umeri. Figura era destul de regulată, lungă, slabă, foarte palidă, stricată de vărsat, şi exprima o mare blândeţe de suflet şi totodată o mare tristeţe. Ochii ei albaştri erau plini de inteligenţă şi de bunătate.

Printr'un ciudat capriciu al naturii, cea mai frumoasă femee din lume ar fi fost mândră de minunatul păr al acestei fete, păr lung şi negru, împletit într'o coadă groasă şi prins la spate. Fata ţinea în mână un coş. Deşi era foarte prost îmbrăcată, grija şi curăţenia îmbrăcămintii luptau pe cât cu putinţă împotriva unei sărăcii din cale afară de mari.

Pe chipul plin de durere şi de resemnare al acestei fiinţe nefericite se citea obişnuinţa cu toate mizeriile, cu toate durerile, cu toate jignirile. Dela trista ei naştere o urmărise totdeauna batjocura. Am spus că era din cale afară de schiloadă şi ca să râdă de ea, o botezaseră Mayeux. Toată lumea găsea aşa de natural ca să-i dea acest nume, care îi amintea în fiecare minut infirmitatea, încât Francisca şi Agricol, deşi plini de milă pentru dânsa, nu-i ziceau nici ei niciodată altfel.

Aşa o s-o numim şi noi de aci înainte. Mayeux se născuse în casa asta unde locuia femeea lui Dagobert de mai bine de douăzeci de ani. Se poate spune că fusese crescută cu Agricol şi cu Gabriel. Ea avea o soră foarte frumoasă, pe care mama lor, Perina Soliveau, văduva unui mic comerciant ruinat, o iubea orbeşte, pe când pe fiica cea nenorocită o disprefuia şi o trata rău.

Fata venea adesea să se plângă la Francisca, care o mângâia, o încuraja şi ca s'o mai distreze, o învăţa seara la lumina lămpii să citească şi să coasă. Obişnuiţi prin exemplul mamei lor să aibă milă, Agricol şi Gabriel în loc să facă ca ceilalţi copii, să-şi bată joc, să chinuiască şi adesea chiar să bată pe biata Mayeux, o iubeau, o ocroteau, o apărau.

Mayeux avea cincisprezece ani, iar sora ei Cefiza avea optsprezece, când muri mama lor, lăsându-le într'o mizerie groaznică. Cefiza era inteligentă, harnică, îndemânatecă, dar contrarul surorii sale, avea o natură vioae, zgomotoasă, sprintenă, cu prea multă viaţă într'însa. Ea avea nevoe de aer, de mişcare, de plăcere. La început ascultă de sfaturile înţelepte ale Franciscăi, dar nu fu în stare să reziste mai mult lipsurilor grozave pe care i le impunea sărăcia salariului, deşi muncea mult. Era tânără şi frumoasă, de aceea fu înconjurată de seducţii şi de propuneri strălucite care îi dădeau mijlocul să mănânce cât îi trebuia, să nu sufere de frig, să fie curat îmbrăcată, să nu lucreze cincisprezece ore pe zi într'o gaură întunecoasă şi nesănătoasă.

Cefiza ascultă de vorbele unui secretar de avocat, care mai târziu o părăsi. Atunci se legă cu un comis-negustor, pe care la rândul său, instruită prin exemplul ce-l avusese, îl părăsi pentru un comis-voiajor, pe care de asemenea îl lăsă pentru alţi favoriţi.

In acest, părăsind şi schimbând, după un an sau doi Cefiza deveni idolul unei lumi de grizete, de studenţi şi de comişi, şi căpătă o astfel de reputaţie în balurile de mahala, prin caracterul său hotărât, prin spiritul său cu adevărat original, prin ardoarea ei neobosită pentru toate plăcerile şi mai ales prin veselia ei nebună şi zgomotoasă, încât cu toţii o supranumiră regina Bacanal. Ea se arătă din toate punctele de vedere la înălţimea acestei demnităţi.

De atunci rar de tot mai auzi Mayeux vorbindu-se despre soră-sa. Biata fată continuă să lucreze cu râvnă, dar trăia în sărăcie. Sănătatea ei, în orice caz şubredă, se prăpădi şi mai mult din cauza lipsurilor. Trupul ei difform ascundea însă un suflet iubitor şi generos, un spirit cultivat, cultivat până la

poezie. Să ne grăbim să spunem că acest fenomen se datora exemplului lui Agricol Baudoin, cu care crescuse împreună şi la care instinctul poetic se desvoltase în mod natural.

Sărmana fată fusese prima confidentă a tânărului fierar. Acesta îi vorbia despre farmecul şi desfătarea pe care o găsea, după o zi de muncă grea în visarea poetică. Lucrătoarea, înzestrată cu un spirit natural remarcabilă simţi şi ea decât folos putea să-i fie această distracţie, ea care era atât de singură, atât de disprețuită

Într'o zi, spre marea mirare a lui Agricol care îi citise o poezie, blânda Mayeux se roşi, bolborosi ceva, surâse cu timiditate şi în cele din urmă îi făcu şi ea mărturisiri poetice. Versurile ei erau poate lipsite de ritm şi de armonie, dar erau aşa de simple, şi pline de simţire, ca un plâns fără amărăciune, ca o durere încredinţată unei inimi prietene. Din ziua aceea Agricol şi ea se sfătuiră şi se încurajară unul pe altul. Dar afară de ei nimeni pe lume nu fu în curent cu încercările poetice ale lui Mayeux. De altfel, fata din cauza timidităţei ei sălbatice, trecea drept foarte proastă. Dar vai! erau multe versuri ale lui Mayeux pe care Agricol nu le cunoştea şi pe care n'avea să le cunoască niciodată. Tânărul fierar, fără să fie propriu zis fruglos, avea o inimă nobilă, înflăcărată, generoasă, un spirit puţin comun, o veselie delicată şi sinceră.

Fata, crescută, cu dânsul, îl iubea aşa cum poate iubi o fiinţă nefericită, care de teama ridicolului este silită să-şi ascundă iubirea în adâncul cel mai ascuns al inimii. Fiul lui Dagobert, înşelat ca toţi ceilalţi de înfăţişarea acestui sentiment, nu bănuise niciodată şi nici n'avea să bănuiască vreodată iubirea lui Mayeux.

Iată cine era fata care intră la Francisca.

— Tu eşti, Mayeux ? îi zise aceasta. Nu te-am văzut azi toată ziua. Ai fost bolnavă ?... vino de mă sărută.

— Am avut ceva urgent de lucru, şi n'am vrut să pierd nici un minut. Abia acuma am terminat şi mă duc să cumpăr cărbuni. N'ai nevoe de nimic ?

— Nu dragă, mulţumesc, sunt foarte neliniştită... uite să e opt şi jumătate... şi Agricol încă n'a venit.

După o clipă femeea adăugă oftând:

— Munceşte prea mult pentru mine. Sunt aşa de nenorocită, dragă Mayeux, mi-am stricat ochii de tot... Să cad sarcină fiului meu, aş fi nenorocită.

— Dacă te-ar auzi Agricol!

— Ştiu bine că bietul băiat nu se gândeşte decât la mine. Tocmai asta mă mâhneşte mai mult. Şi mă gândesc că pentru ca să nu mă lase singură, renunţă la toate avantagiile pe care le au tovarăşii lui la domnul Hardy, care este aşa de bun şi de cum se cade. In loc să locuiască aici în mansarda asta urâtă, unde chiar în plină zi de abia se vede, ar avea ca ceilalţi lucrători dela fabrică, cu o foarte mică cheltuială, o odăiţă drăguţă, luminoasă, bine încălzită iarna, bine aerisită vara, care ar da într'o grădină el, căruia îi plac aşa de mult copacii. Iară să mai punem la socoteală că e aşa de departe de aici la fabrică, afară din oraş...

— Dar îşi uită de oboseală când te sărută, mătuşică Francisca. Şi ştie cât ţii dumneata la casa asta unde s'a născut el. Domnul Hardy ţi-a oferit şi dumitale să te duci să locueşti la Plessis, în clădirea lucrătorilor, cu Agricol.

— Da, dragă, dar pentru asta ar fi trebuit să-mi părăsesc parohia şi asta n'am putut s'o fac.

— Linişteşte-te, mătuşică Francisca, îl aud venind, zise deodată fata roşind.

In adevăr, un cântec plin, răsunător şi vesel se auzi deodată pe scară.

— Nu vreau să mă vadă plângând, zise iubitoarea mamă ştergându-şi repede ochii n'are decât această oră de odihnă după lucru... să nu i-o amărâsc şi pe asta.

Fierarul era un băiat înalt, de vre-o douăzeci şi patru de ani, sprinten şi voinic, cu faţa arsă de soare, cu nasul achilin, cu înfăţişarea îndrăzneaţă, expresivă, deschisă. Asemănarea cu Dagobert era cu atât mai uimitoare, cu cât purta şi el, după moda de atunci, mustăţi groase, negre, iar barba, tăiată cu vârf ascuţit, îi acoperea numai bărbia. Imbrăcămintea lui Agricol se compunea dintr'un pantalon de catifea verde, o bluză albastră înegrită de fumul fierăriei, o cravata neagră înodată

cu neglijenţă în jurul gâtului nervos şi o casche'tă de postav, cu cozoroc mic. Singurul lucru care contrasta ciudat cu hainele de lucru era o minunată floare roşie, cu pistilul de un alb argintiu, pe care o ţinea în mână.

— Bună seara, mămică, zise el intrând şi îmbrăţişând pe maică-sa.

Apoi făcu un semn prietenesc din cap fetei şi-i zise:

— Bună seara, Mayeux.

— Mi se pare că vii foarte târziu, zise Francisca îndreptându-se spre sobiţa unde era modestul prânz al fiului; începusem să fiu neliniştită....

— Pentru mine sau pentru mâncare, mamă ? zise Agricol cu veselie. Ştiu bine că nu m'ai erta dacă te-aş face să aştepţi cu masa când mi-ai făcut ceva bun, de teamă să nu se strice gustul mâncării. Lasă că te ştiu eu ce lacomă eşti ! Pun rămăşag că şi astăzi ai cartofi cu slănină care îmi plac mie aşa de mult.

— Azi, Sâmbătă ? zise Francisca cu un aer de reproş.

— Aşa e, zise Agricol, schimbând cu Mayeux un surâs de prietenie nevinovată. Dar pentru că veni vorba de Sâmbătă, iată plata mamă.

— Ce floare frumoasă ai, zise deodată fata ! n'am văzut niciodată o floare aşa de frumoasă... şi încă în toiul ernii... ia te uită, mătuşică Francisca.

— Ia vezi, mamă, zise Agricol apropiindu-se de mama sa ca să-i arate floarea mai de aproape. Priveşte, admiră şi mai ales miroase, nici nu se află un miros mai dulce şi mai plăcut...

—Adevărat, a umplut toată casa de miros, unde ai găsit'o?

— Unde am găsit-o ? zise Agricol râzând. Drace ! crezi că se găsesc lucruri de astea în drumul dela barieră în strada Brise-Miche ?

— Atunci de unde o ai ? întrebă Mayeux, tot aşa de curioasă ca şi Francisca.

— Grozav aţi mai vrea să ştiţi.... ei iată, o să vă spun. Asta are să-ţi explice şi de ce am venit târziu, mămică: am avut două motive ca să întârzii. Astăzi a fost ziua aventurilor. Eu veneam repede spre casă, şi ajunsesem în coltul străzii

Babilonului, când aud un hămăit dulce şi plângător. Era încă lumină, mă uit... era o cățeluşă mică şi drăguță de n'avea pereche, mare cât pumnul, neagră şi roşie, cu urechi lungi până la pământ.

— Vreun câine rătăcit, desigur, zise Francisca.

— Tocmai. Am ridicat pe bietul animal în braţe; a încerput să-mi lingă mâinile. La gât avea o panglică lată de satin roşu, legată într'o fundă mare. Asta însă tot nu-mi spunea numele stăpânului. Mă uit sub panglică şi văd o sgardă mică, făcută din lănţişoare de aur şi o tăbliţă mică.... şi am cetit: **Lutina a domnişoarei Adriana de Cardoville, strada Babilonului numărul 7.**

— Din fericire erai chiar pe strada aceea, zise Mayeux.

— Tocmai. Atunci am luat animalul în braţe, m'am ridicat încoace şi încolo şi în sfârşit am găsit poarta unui mic pavillon care ţine desigur de vr'un palat mare care trebue să fie la celălalt capăt al parcului..... mă uit în sus şi văd numărul 7; bat... după câteva clipe mi se deschide. Mi s'a părut că am văzut doi ochi examinându-mă prin ferestruica din gard. În sfârşit..... De aici înainte n'aveţi să mă mai credeţi....

— De ce ?

— Pur'că v'aş spune o istorie cu zâne din poveşti.

— O poveste cu zâne ? zise Mayeux.

— În tocmai aşa. Sunt încă zăpăcit, uimit, de tot ce am văzut... Mai întâi mi-a deschis o domnişoară tânără, aşa de frumoasă, aşa de cochet şi de graţios îmbrăcată, încât ai fi crezut că este un portret fermecător din vremurile vechi. Înainte de a apuca să spun un cuvânt, ea strigă: — „A, Doamne, uite Lutina, ai găsit-o şi o aduci ! Ce bine o să-i pară domnişoarei Adriana ! Vino cu mine, vino repede, domnişoara s'ar supăra dacă nu ţi-ar putea mulţumi singură.“ Şi nici nu-mi dădu timp să răspund, ci îmi făcu semn să o urmez. Să-ţi spun, mamă, tot ce am văzut acolo ca minunăţie, ar fi imposibil. Întâi am trecut printr'un salonaş pe jumătate luminat, plin de un miros îmbătător. Dar fata mergea aşa de repede! Pe urmă se deschide o uşă: Atunci am ameţit aşa de tare încât nu-mi mai adu aminte de nimic de cât de un fel de sclipire de aur, de lumină,

de cristal şi de flori. Şi în mijlocul acestei sclipiri, o fată tânără de o frumuseţe ! de o frumuseţe ideală... dar avea părul roşu, sau mai bine zis strălucitor ca aurul.... Fermecător; în viaţa mea n'am văzut aşa fel de păr. Şi nişte ochi negri, buze roşii şi pielea de o albeaţă strălucitoare... asta-i tot ce îmi aduc aminte, căci repet că am fost—aşa de surprins, încât vedeam toate ca printr'o ceaţă. „Domnişoară, zise fata care mă adusese şi pe care n'aş fi luat-o niciodată drept cameristă, atât de elegant era îmbrăcată — s'a găsit Lutina, a adus-o domnul".

—A, domnule, îmi spuse domnişoara cu părul auriu şi avea o voce dulce cristalină,— cât de mult îţi mulţumesc !... O iubesc pe Lutina nebuneşte.... „După aceea s'a uitat la îmbrăcămintea mea şi a socotit desigur că putea şi că trebuia să-mi mulţumească şi altfel decât prin cuvinte. Atunci a luat o pungă de mătase de lângă dânsa şi mi-a spus, trebue să mărturisesc cu destulă şovăire :" — Desigur că te-ai deranjat ca să-mi aduci pe Lutina, poate că ai pierdut un timp preţios pentru dumneata... dă-mi voe... şi îmi întinse punga.

— Vai, Agricol, zise Mayeux cu tristeţe, cum a putut să facă greşala asta !

— Stai să auzi sfârşitul şi ai să-l erţi, zise Agricol. După mustra pe care am făcut-o eu, a văzut că mă jignise. Atunci a luat dintr'un vas superb de porţelan de lângă dânsa floarea asta frumoasă şi îmi spuse cu o voce plină de graţie şi de bunătate, din care se vedea că îi părea rău că mă supărase : —„Atunci ia te rog cel puţin floarea asta...."

—Ai dreptate, Agricol, zise Mayeux surâzând cu melancolie. Nici nu se poate repara mai bine o greşală făcută fără voe.

— Nu-i aşa ? Şi am luat floarea fără să îndrăznesc să ridic ochii, căci deşi nu sunt timid, era ceva în domnişoara asta care îmi impunea. Deodată se deschide altă uşă şi intră o domnişoară frumoasă, înaltă, oacheşă, îmbrăcată foarte straniu, dar elegant. Domnişoara asta spuse domnişoarei celei roşii: — „Domnişoară, a venit". Atunci domnişoara se ridică şi zise: „Te rog iartă-mă, n'am să uit niciodată că îţi datorez o mare plăcere.... Te rog să-ţi aduci aminte în orice împrejurare de adresa ai numele meu, Adriana de Cardoville". Pe urmă a dispă-

rut. Eu nu știam ce să zic. Fata m'a condus până afară, mi-a făcut o plecăciune drăguță la poartă și iată mă iar în strada Babilonului, așa de mirat de par'că eșeam dintr'un palat fermecat.

— Adevărat, băete, că parc'ă ar fi o poveste de zâne, nu-i așa Mayeux ?

— Da, sigur, zise fata cu un aer visător și distrat, pe care Agricol nu-l observă.

— Și acuma, mamă, reluă râzând flerarul, ai auzit una din cauzele întârzierii ...iată și pe cealaltă. Adineauri, când voiam să intru, am întâlnit pe vopsitor jos la scară Avea brațele de ur verde admirabil. El mă oprește și îmi spune cu un ton speriat că i s'a părut că vede un om destul de bine îmbrăcat dând târcoale în jurul casei, ca și cum ar fi spionat....

— Cine să fie ?

— Habar n'am, mamă și nici nu mă ocup de așa ceva. I-am spus lui moș Loriot, care e vorbăreț ca o vrabie, să se întoarcă în pivnița lui, căci și lui trebue să-i pese tot așa de puțin ca și mie de spioni....

După ce spuse asta, Agricol se duse să pue într'un sertar ancul de piele în care era leafa lui. Francisca aduse farfuria pe masă. În clipa aceea, Mayeux, eșind din visare, umplu un ilgheon cu apă și i-l aduse flerarului, zicându-i cu vocea ei timidă:

— Ca să-ți speli mâinile, Agricol.

— Mulțumesc, Mayeux... ești foarte drăguță !....

Apoi cu tonul și cu mișcarea cea mai naturală din lume, adăugă :—Uite îți dau floarea asta frumoasă pentru osteneală.

— Mi-o dai !... exclamă lucrătoarea cu vocea schimbată, iar obrajii ei paliți se colorară de un roșu viu.

—Păi ce să fac eu cu ea?... s'o pun pe inimă? s'o înțep cu un ac ? zise Agricol râzând. E drept că am fost foarte mișcat de felul drăgălaș cu care mi-a mulțumit domnișoara aceea. Îmi pare foarte bine că i-am găsit cățelușa, dar sunt foarte fericit că pot să-ți dau ție floarea, dacă îți place așa de mult... Vezi că ziua a fost bună...

Francisca Baudoin, în picioare la un colț al mesei, tăia

pâine pentru fiul său. Mayeux luă sticla şi-i turnă de băut. Era ceva aşa de mişcător în graba şi atenţia acestor două fiinţe pentru cel pe care îl iubeau atât de mult !....

— Nu vrei să mănânci şi tu cu mine ? întrebă Agricol pe Mayeux.

— Mulţumesc, Agricol, răspunse croitoreasa, plecând ochii în jos, am mâncat adineauri.

— De altfel, nici nu te-am chemat decât de formă, căci ştiu că ai manile tale şi pentru nimic în lume n'ai mânca cu noi. Aşa e şi mama, preferă să mănânce singură. In felul acesta se lipseşte de multe, fără ca eu să ştiu.

— Ba nu, dragă, dar e mai bine pentru sănătatea mea să mănânc de vreme... ei, e bună mâncarea?

— Bună ? e excelentă... e peşte cu gulii, şi eu mă inebunesc după peşte. Eram născut să mă fac pescar în Ţara-Nouă.

Adevărul este că băiatul găsea prea puţin hrănitoare, după munca lui de toată ziua, această mâncare fără nici un gust, care după toate mai şi arsese pe când povestise el. Dar ştia că mama lui era aşa de mulţumită când îl vedea mâncând de post, fără să se plângă, încât se prefăcu că savurează peştele.

— Acum să vorbim de ce o să facem mâine, Duminică. Trebue să ne distrăm ; de câteva zile te găsesc tristă, mamă şi nu-mi place...

— Cât despre mine, eu am slujbă toată ziua mâine, ştii bine.

— Bun, dar seara ?... n'o să-ţi propun să ne ducem la teatru, dar am auzit că este un scamator extraordinar...

— Mulţumesc, dragă, tot teatru este şi ăsta...

— Exagerezi, mamă.

— Bine, băete, eu nu împiedic niciodată pe nimeni să facă ce vrea.

— Asta e drept... iartă-mă, mamă, şi hai să vorbim despre tata. Săracul tata ! Nici nu pot să mă gândesc că vine... Abea mai am răbdare...

— Vine... zise Francisca oftând. Facă cerul să fie aşa !

— Cum, mamă, să facă cerul ? trebue să facă, doar ai dat destule acateste la biserică pentru asta...

— Agricol, băete, zise Francisca întrerupând pe fiul său şi dând din cap cu tristeţe, nu vorbi aşa... este vorba despre tatăl tău... şi pe urmă de patru luni n'am mai primit nici o scrisoare.

— Nu uita, mamă, că în scrisoarea asta pe care a dictat-o altuia, pentru că, dacă de citit citeşte destul de bine, cu scrisul nu se prea împacă, ne scria să nu ne facem griji de geaba, că o să fie la Paris pe la sfârşitul lui Ianuarie, şi că cu trei patru zile înainte de a sosi o să ne înştiinţeze prin ce barieră soseşte, ca să-l ies înainte.

— Aşa e, copile, dar suntem în Februarie şi n'am primit nimic.

— Un motiv mai mult ca să nu mai avem mult de aşteptat. Merg chiar mai departe, şi spun că nu m'ar mira ca tot în acelaş timp să vie şi Gabriel ! Din ultima sa scrisoare din America, aşa reeşea. Ce fericire, mamă, dacă toată familia ar fi reunită !

— Domnul să te audă, copile ! O să fie o zi frumoasă pentru mine.

— Îţi aduci aminte de tatăl tău, Agricol ? întrebă Mayeux.

— Ca să spun drept, ceeace îmi aduc aminte mai bine este cioclanul lui mare de blană şi mustaţa de care îmi era grozav de frică. Numai panglica roşie de la cruce pe reverul alb al uniformei şi mânerul strălucitor al sabiei mă mai împăca puţin pe dânsul, nu-i aşa, mamă ?... Da ce ai, mamă, plângi ?...

— Vai ! săracul Baudoin !... cât a trebuit să sufere de când s'a despărţit de noi ! La vârsta lui... şaizeci de ani trecuţi...

În acest moment Francisca fu întreruptă de câteva lovituri la uşă.

— Intră ! zise Agricol.

Dar în loc să intre, persoana care bătuse întredeschise uşa, şi se văzu numai un braţ şi o mână de un verde splendid, făcând semne fierarului.

— E moş Loriot, zise Agricol, intră, nu fă mofturi, moş Loriot.

— Nu pot, băete, curge vopseaua de pe mine, sunt mânjit

din cap până la picioare. Aș înverzi toată podeaua. Trebue să-ți vorbesc numai decât, Agricol. Vino repede, este ceva important, mai adăugă văpsitorul cu un aer misterios ; o afacere care te privește numai pe dumneata.

— Pe mine singur ? zise Agricol și se ridică foarte mirat; ce poate să fie ?

Fierarul eși, lăsând pe mama sa singură cu Mayeux. După cinci minute Agricol se întoarse. Trăsăturile sale erau palide, zăpăcite, ochii plini de lacrimi, mâinile îi tremurau, dar chipul lui exprima o bucurie și o înduioșare extraordinară. O clipă mai rămase la ușă, ca și cum emoția l-ar fi împiedicat să se apropie de mama sa.

Vederea Franciscăi era așa de slăbită, încât la început ea nu bagă de seamă schimbarea la față a fiului său.

— Ei, ce-i ? întrebă ea.

— Mamă, zise băiatul cu o voce mișcată, ducându-se la Francisca, trebue să te aștepți la ceva care o să te mire foarte mult... promite-mi că ai să fii cu judecată.

— Ce vrei să spui ? Cum tremuri !... la ultă-te la mine ! Ești palid grozav !... Și plângi, copile ! ce s'a întâmplat ? Pentru Dumnezeu, mă sperii !

— Să te sperii... nu, din contră, zise Agricol ștergându-și ochii, ai să fii foarte fericită, mamă, dar îți repet că trebue să fii cuminte, căci bucuria prea mare face tot așa de rău ca și supărarea prea mare... ți-am spus eu că trebue să vie...

— Tata ! esclamă Francisca.

Și se ridică de pe scaun, dar surpriza și emoția erau atât de mari, încât își duse mâna la inimă ca să-și comprime bătăile... apoi simți că-i vine rău. Fiul său o sprijini și o ajută să se așeze. Mayeux, care până atunci stătuse discretă la o parte, văzând că scena absorbea pe deaintregul pe Francisca și pe Agricol, acum se apropie sfioasă, gândindu-se că putea fi de folos, căci trăsăturile Franciscăi se descompuneau din ce în ce mai mult.

— Curaj mamă, reluă fierarul, acuma lovitura este dată și nu-ți mai rămâne decât să te bucuri de fericirea că ai să revezi pe tata.

— Bietul meu Baudoin, după optsprezece ani de absență... nu pot să cred — și Francisca izbucni iar în lacrimi. E chiar adevărat, Doamne, e chiar adevărat ?

— Poate să sosească dintr'un moment într'altul... mâine... sau chiar astăzi...

— Astăzi ?

— Da, mamă... trebue să-ți spun... a sosit...

— A... a ! Francisca începu să bâlbâe și nu mai putu continua.

— Da, esclamă fierarul cu o explozie de fericire de nespus, e aici, așteaptă... Nu mai pot, mamă, de zece minute mi se bate inima de-mi sparge pieptul.

Apoi se repezi la ușă, și o deschise. Pe prag apăru atunci Dagobert, ținând de mână pe Roza și pe Blanșa. În loc să se arunce în brațele bărbatului său, Francisca căzu în genuchi... și rosti o rugăciune.

Timp de o clipă actorii acestei scene rămaseră tăcuți, nemișcați. Agricol, dintr'un sentiment de respect și de delicatețe care se împotrivea cu greu avântului său de dragoste, nu îndrăznea să se arunce de gâtul lui Dagobert. Soldatul simțea aceleași sentimente ca și fiul său. Amândoi se înțeleseră. Cea dintâi privire pe care o schimbă tatăl și fiul, arăta iubirea, veneraţia lor pentru excelenta ființă. Roza și Blanșa, neștiind ce să facă, priveau mișcate și pline de interes pe femeea îngenuncheiată, pe când Mayeux vărsa în tăcere lacrimi de bucurie, gândindu-se la bucuria lui Agricol. Biata fată se retrase în colțul cel mai întunecos al odăii, simțindu-se cu totul străină și uitată, în această reuniune de familie.

După ce își termină rugăciunea, Francisca făcu un pas spre bărbatul său, care o luă în brațe. Fu un moment de tăcere solemnă, Dagobert și Francisca nu schimbară nici un cuvânt, se auziră numai câteva suspine întretăiate de hohote de plâns. Erau lacrimi de bucurie. Când bătrânii ridicară capul figura lor era liniștită, radioasă, senină.

După ce îi trecu primul moment de emoție, Francisca începu să privească cu interes fetele.

— Copii, zise soldatul cu vocea mișcată iată pe vrednica

mea soție. Ea va fi pentru fiicele generalului Simon ceeace am fost și eu pentru ele.

— Fiicele generalului Simon ! esclamă soția lui Dagobert din ce în ce mai surprinsă.

— Da, dragă Francisca, ele sunt, le aduc de departe, și nu fără greutate... Dar o să-ți povestesc mai târziu.

— Bietele de ele... parcă ar fi doi ingerași, zise Francisca privind pe orfane cu interes și cu admirație.

— Acuma noi doi, zise soldatul întorcându-se spre fiul său.

— În sfârșit ! zise acesta.

Renunțăm să descriem bucuria nebună a lui Dagobert și a fiului său, duioasele îmbrățișări pe care soldatul le întrerupea ca să privească pe Agricol drept între ochi, punându-i mâinile pe umerii lui largi ca să-i admire mai bine figura lui bărbătească și cinstită; apoi iar îl strângea. Deodată răsunară la ușă câteva lătrături puternice.

— Asta-i Rabat-Joie, zise Dagobert ducându-se să deschidă câinelui. Și el vrea să cunoască familia.

Rabat-Joie intră sărind ; după o secundă fu și el ca acasă. După ce-și frecă botul de mâna lui Dagobert, se duse să facă același lucru Rozei și Blanșei, Franciscăi și lui Agricol, apoi văzând că nimeni nu-i dă atenție și zărind pe Mayeux în colțul el întunecos, câinele se duse să lingă mâinile fetei. Ea mângâe ușor capul nobilului animal și eși din odae neobservată de nimeni. După ce se mai îmbrățișară, Dagobert soția și fiul lor începură să se gândească la realitățile vieții.

— Biata Francisca, zise soldatul arătându-i pe Roza și pe Blanșa, nu te așteptai la o asemenea surpriză, nu-i așa ?

— Îmi pare numai rău, zise Francisca, că fiicele generalului Simon n'or să aibă o locuință mai bună decât odaia asta, căci în ce privește mansarda lui Agricol...

— Asta va fi hotelul nostru. Fii liniștită, bietele fete nu sunt obișnuite să facă moșturi. Mâine dimineață o să-mi iau băiatul la braț — îți spun de mai înainte că dintre noi doi, nu el o să fie acela care să pășească mai apăsat și mai mândru — și o să ne ducem la tatăl generalului Simon, la fabrica domnului Hardy, ca să vorbim despre afaceri.

— Dar n'ai să găseşti la fabrică nici pe domnul Hardy, nici pe tatăl mareşalului Simon, tată zise Agricol.

— Cum ai zis ? Mareşalul ?

— Sigur ! Incă în 1830 nişte prieteni ai generalului Simon au izbutit să facă să i se recunoască titlul pe care l l-a dat împăratul după bătălia de la Ligny.

— Serios ? esclamă Dagobert cu emoţie. De altfel nu trebue să mă mir... aşa e şi drept. Când a spus împăratul ceva, trebne să spue toţi ca dânsul ; dar oricum, tot mi-a mers la inimă, m'a mişcat... Moş Simon trebue să se fi bucurat când a văzut că i s'au dat fiului său gradele ?

— Nouă ne-a spus că ar da bun bucuros toate gradele şi toate titlurile din lume numai ca să-şi vadă fiul aici. Prietenii generalului au obţinut să i se facă dreptate în lipsa lui. Acuma mareşalul este aşteptat dintr'o zi în alta, căci în ultimele scrisori scrise din India anunţa că vine.

Auzind acestea Roza şi Blanşa se priviră cu ochii plini de lacrimi dulci.

— Slavă Domnului ! şi eu şi copii contam pe această întoarcere, dar de ce n'o să găsim mâine la fabrică pe domnul Hardy şi pe moş Simon ?

— Sunt plecaţi de zece zile ca să examineze o uzină englezească din sudul Franţei, dar trebue să se întoarcă dintr'o zi în alta.

— Drace, asta mă contrariază destul de mult. Contam pe tatăl generalului ca să vorbim de nişte afaceri importante. Cred însă că se ştie unde i se poate scrie. Aşa dar să-i scrii chiar mâine, băcte, că au sosit nepoatele lui. Până atunci copii, adăugă el întorcându-se spre Roza şi Blanşa, soţia mea o să vă dea patul ei, şi cred că n'o să fiţi mai rău aici decât aţi fost pe drum.

— Lângă tine şi lângă soţia ta ştim bine că o să ne fie bine, zise Roza.

— Ne gândim numai la fericirea de a fi în sfârşit la Paris, deoarece aici trebue să găsim pe tata, adăugă Blanşa.

— Cu speranţa asta puteţi răbda orice, ştiu, zise Dagobert ; totuşi, trebue să fiţi foarte mirate că până acuma n'aţi

găsit orașul de aur pe care îl visați, ba încă ce ! Dar răbdare, o să vedeți că Parisul nu-i chiar așa de urât cum se pare...

— Eu sunt sigur, zise Agricol vesel, că sosirea generalului Simon o să schimbe Parisul într'un adevărat oraș aurit.

— Așa-i, Agricol, zise Roza zâmbind, ai ghicit.

— Cum domnișoară, știi cum mă cheamă ?

— Sigur că știu, vorbeam adesea de dumneata cu Dagobert, iar acuma în urmă am vorbit și cu Gabriel, adăugă Blanșa.

— Cu Gabriel ! esclamară în acelaș timp Agricol și mama lui cu mirare.

— Da, zise Dagobert ; o să avem să vă tot povestim două săptămâni. Intre altele va trebui să vă povestim cum ne-am întâlnit cu Gabriel. Tot ce pot să vă spun pentru moment, este că în felul lui Gabriel este tot așa de merituos ca și fiul meu și că se pot iubi ca frații... Bravo ție, nevestică... bravo e frumos ce ai făcut. Așa săracă cum erai, ai cules de pe drumuri pe bietul băiat și l-ai crescut împreună cu al tău...

— Nu vorbi așa, e atât de simplu !

— Așa dar a sosit și fratele meu... zise fierarul. Și unde v'ați întâlnit, tată ?

— O să-ți povestesc acuși unde și cum ne-am întâlnit, căci dacă crezi că ai să dormi, te înșeli. Ai să-mi dai jumătate din camera ta și o să stăm de vorbă toată noaptea. Rabat-Joie o să stea alci la ușă, căci are obiceiul să nu se despartă nici odată de fete.

In momentul acesta se auzi o bătae puternică la ușă.

— Vezi cine-i, Agricol, zise Francisca.

Inainte ca fierarul să ajungă la ușă, ușa se deschise și un om destul de bine îmbrăcat, respectabil ca înfățișare, intră, făcu câțiva pași în odae și aruncă o privire repede, în special asupra Rozei și a Blanșei.

— Dă-mi voe să-ți spun, zise Agricol eșindu-i înainte, că după ce ai bătut, ai fi putut aștepta să ți se spue să intri... In sfârșit, ce dorești ?

Citiți mâine FASCICOLA No. 12

— Îți cer ertare, zise omul foarte politicos și vorbind foarte rar, poate ca să aibă pretext să rămâe mai mult timp în odae, vă cer scuze de o mie de ori... nu stă aici domnișoara Sollveau, o lucrătoare cocoșată ?

— Nu, mai sus, zise Agricol.

Așa ! zise omul și începu iar să salute, tot așa de politicos îmi pare rău că am fost așa de stângaci... credeam că intru la lucrătoare ; veneam să-i aduc de lucru din partea unei persoane.

— E cam târziu, domnule, zise Agricol surprins. Fata este cunoscută cu noi, vino mâine, acuma s'a culcat, nu poți să vorbești cu ea.

— Atunci îmi repet scuzele... rog pe doamna și pe domnișoarele să creadă...

— Dacă mai continui, zise Agricol, va trebui să te scuzi și pentru lungimea scuzelor, și atunci n'o să se mai sfârșească.

Roza și Blanșa surâseră, iar Dagobert își răsuci mustața cu mândrie.

— Cât spirit are băiatul, zise el încet soției sale. Pe tine nu te miră, căci ești obișnuită.

In acest timp omul ceremonios eși, după ce aruncă o ultimă privire asupra celor două surori, asupra lui Agricol și asupra lui Dagobert. După ce mai stătură puțin de vorbă, Francisca întinse o saltea pentru dânsa pe jos, iar în pat puse pernușurl curate pentru orfane și supraveghe culcarea lor cu o grijă de mamă. In acest timp Dagobert și Agricol se urcară în mansardă. In clipa când fierarul, cu o lumânare în mână, trecu prin fața ușii lui Mayeux, aceasta, pe jumătate ascunsă în umbră, îi șopti repede :

— Agricol, te amenință o primejdie, trebue să-ți vorbesc..

Vorbele astea fură pronunțate așa de repede și de încet, încât Dagobert, care venea în urma fiului său, nu le auzi. Dar văzând pe Agricol oprindu-se și tresărind, îl întrebă :

— Ce s'a întâmplat, băete ?

— Nimic, tată, zise fierarul, mi-a fost teamă că nu-ți luminez destul.

— Fii liniștit, astă seară am ochi și picioare de cincisprezece ani.

Soldatul, fără să bage de seamă tulburarea fiului său, intră cu dânsul în mansarda unde trebuiau să petreacă amândoi noaptea.

. . . . . .

Omul, care venise să întrebe de Mayeux la soția lui Dagobert, după ce eșì din casă se îndreptă spre capătul străzii Brise-Miche și se apropie de o trăsură care staționa în piața bisericii Saint-Merry. In fundul acestei trăsuri se afla domnul Rodin, învelit într'o manta.

— Ei ? zise el.

— Cele două fete și omul cu mustața căruntă au intrat la Francisca Baudoin, răspunse celălalt. Inainte de a bate la ușă, am putut să ascult câteva minute și să aud despre ce vorbeau. Fetele or să doarmă în noaptea asta în camera Franciscăi Baudoin, iar bătrânul cu mustața căruntă va dormi în camera lucrătorului fierar.

— Foarte bine, zise Rodin.

— N'am îndrăznit să stărui, reluă omul cel politicos, ca nu fi văzut și pe lucrătoarea cocoșată și s'o întreb despre regina Bacanal. O să viu mâine dimineață ca să văd ce efect i-a făcut scrisoarea pe care trebue s'o fi primit astă seară prin poștă, cu privire la tânărul fierar.

— Să te duci numai decât. Iar acuma să te duci din partea mea la duhovnicul Franciscăi Baudoin și să-i spui că deși este așa de târziu îl aștept în strada Milieu-des-Ursins și ca să vie imediat, fără să piardă un minut... să-l însoțești și dumneata. Dacă n'o să fiu încă acasă, să mă aștepte, căci e vorba — așa să-i spui — de lucruri foarte importante.

— O să execut întocmai, răspunse omul politicos și salută adânc pe Rodin, în timp ce trăsura se depărta.

. . . . . .

O oră după ce se petrecură aceste diferite scene, în casa din strada Brise-Miche domnea cea mai adâncă tăcere. O lumină tremurătoare care se străvedea printr'o ușă cu geamuri arăta însă că Mayeux nu se culcase. Ea stătea îmbrăcată în pat, cu figura zăpăcită, cu ochii plini de lacrimi, rezemată cu o mână de perină, cu capul aplecat în spre ușă, spionând cu

neliniște, sperând la fiecare minut să audă pasul lui Agricol.

Din când în când arunca ochii plini de spaimă pe o scrisoare pe care o ținea în mână. Scrisoarea îi sosise în cursul serii cu poșta.

In sfârșit auzi o ușă deschizându-se alături de ușa ei.

— In sfârșit! zise ea, vine! In adevăr Agricol intră.

— A trebuit să aștept să adoarmă tata, zise lucrătorul încet. Chipul lui arăta mai curând curiozitate decât teamă. Dar ce-i, Mayeux? ce schimbată ești la față! plângi... ce s'a întâmplat? despre ce primejdie vrei să-mi vorbești?

— Uite, citește... zise Mayeux cu o voce tremurătoare, întinzându-i repede scrisoarea.

Agricol se apropie de lampă și citi cele ce urmează:

„O persoană care nu se poate face cunoscută, dar care ține interesul de frate pe care i-l porți lui Agricol Baudoin, te previne că acest tânăr și cinstit lucrător va fi probabil arestat în cursul zilei de mâine. Cântecul lui Lucrătorul desrobit a fost incriminat: s'au găsit mai multe exemplare din cântec între hârtiile unei societăți secrete ai cărei șefi au fost băgați la închisoare în urma complotului din strada Prouvaires. S'a lansat mandat de arestare contra lui Agricol Baudoin. De bună seamă că nevinovăția lui va fi recunoscută mai curând sau mai târziu, dar ar face bine să se pue la adăpost de orice urmărire și să scape de o întemnițare preventivă, care ar fi o lovitură teribilă pentru mama lui, al cărui singur sprijin este".

„Un prieten sincer, silit să nu se dea pe față".

După o clipă de tăcere fierarul înălță din umeri, figura i se înseninâ și spuse râzând croitoresei:

— Liniștește-te, dragă Mayeux, ghumețul care ți-a trimes asta a greșit luna: credea că suntem în Aprilie și ți-au trimes o păcăleală.

— Agricol, pentru numele cerului, zise croitoreasa cu o voce rugătoare, nu lua lucrurile așa de ușor. Crede în presimțirile mele. Ascultă de sfatul ăsta. Adă-ți aminte și de camaradul tău, Remi!

— Remi?

— Da. Ai uitat că anul trecut s'a găsit o scrisoare dela

dânsul la o persoană arestată pentru conspirație ? Scrisoarea n'avea nici o importanță, dar Remi tot a stat o lună de zile la închisoare.

— E drept, dar la urmă s'a recunoscut nedreptatea acuzației și l-au pus în libertate.

— După ce a petrecut o lună în preventie... Tocmai asta te sfătuește scrisoarea să eviți. Gândește-te bine, Agricol, o lună de închisoare... gândește-te la mama ta.

Aceste cuvinte ale lui Mayeux făcură o adâncă impresie asupra lui Agricol, care luă scrisoarea și o mai citi odată cu atenție.

— Gândește-te și la omul care a dat toată seara târcoale în jurul casei, mai zise fata. Asta nu-i natural ! Doamne, ce lovitură ar fi pentru tatăl tău, pentru mama ta care nu mai poate câștiga nimic. Nu ești tu acuma singurul ei sprijin ? Gândește-te bine, ce ar deveni ei fără tine, neavând de lucru?

— Da, ar fi îngrozitor, zise Agricol aruncând scrisoarea pe masă. Ceeace mi-ai spus despre Remi este drept... dar încă odată, nu se poate aresta un om fără să-l asculți.

— Intâi îl arestează și pe urmă îl ascultă, zise Mayeux cu amărăciune. Pe urmă, după o lună sau două, îl pun în libertate. Dar dacă are soție și copii care nu-l au decât pe dânsul și lucrul lui de fiecare zi ca sprijin, ce se fac ei ? Le este foame, le este frig și plâng...

Aceste cuvinte simple, dar mișcătoare făcură pe Agricol să tresară.

— O lună fără lucru... reluă el cu un aer gânditor. Și mama și tata și aceste două fete care fac parte din familia noastră până la sosirea mareșalului Simon sau a tatălui său... Ai dreptate, gândul acesta mă sperie fără voia mea...

— Agricol, zise deodată Mayeux, dacă te-ai adresa domnului Hardy ? El este așa de bun, așa de iubit, așa de onorat încât dacă s'ar pune garant pentru tine, nu te-ar mai urmări poate.

— Din nefericire domnul Hardy nu e aici, e plecat cu tatăl mareșalului Simon.

— Așa e, zise fata. Ce-i de făcut ? Doamne ! ce-i de făcut ?...

— Săracul tata, își zise Agricol, dacă această nenorocire s'ar întâmpla mâine, ce deșteptare pentru el; care a adormit așa de fericit!

Fierarul își ascunse fața în mâini. Din nefericire teama lui Mayeux nu era neîntemeiată: toată lumea știe că pe vremea aceea, în 1832, înainte și după complotul din strada Prouvaires, se făcură foarte multe arestări perventive în clasa lucrătorilor, ca urmare a unei violente campanii contra ideilor democratice.

Deodată Mayeux rupse tăcerea care dura de câteva clipe și o roșață vie îi acoperi obrajii, care exprimau în acelaș timp durere și speranță.

— Ești salvat, Agricol, esclamă ea. Știi, domnișoara aceea așa de bună, așa de frumoasă dela care ai căpătat floarea asta — și Mayeux i-o arătă fierarului —„... trebue să i te adresezi ei.

Se părea că aceste cuvinte îi pricinuiau o mare durere lui Mayeux și că făcuse o mare sforțare ca să le rostească. Două lacrimi amare se rostogoliră în acelaș timp pe obraji. Pentru prima dată în viața ei, simțea ce este gelozia.

— Ce spui? zise Agricol, mirat. Ce-ar putea să facă domnișoara asta?

— Nu ți-a spus: „Să-ți aduci aminte de numele meu și în orice împrejurare să mi te adresezi mie?"

— Dar bine, Mayeux, ce poate ea să-mi facă?

— Ascultă... va fi ușor să convingi pe această domnișoară de nevinovăția ta. Ia o să te ia pe garanția ei și cred că n'ai să mai ai a te teme de nimic...

— Ce copilă ești... e greu să ceri un serviciu de felul acesta cuiva pe care nici nu-l cunoști...

— Crede-mă pe mine, Agricol, zise cu tristețe Mayeux; nu te-aș sfătui niciodată să faci ceva care te-ar putea înjosi în ochii oricui ar fi. Ai încredere în mine când e vorba de vreun sentiment. Eu sunt o biată ființă sărmană care nu poate să se compare cu nimeni, nu sunt nimic, nu pot nimic și totuși sunt sigură... da, Agricol, sunt sigură că domnișoara asta, cu atât mai presus de mine, va simți ceeace simt și eu în această îm-

prezurare. Ea şi mine, ea va înţelege cât este de crudă poziţia ta şi va face cu bucurie, cu fericire, ceeace aş face şi eu, dacă aş putea vai! să fac altăceva decât să mă devotez fără nici un folos.

Mayeux pronunţă aceste cuvinte cu o expresie atât de sfâşietoare, încât Agricol fu mişcat până la lacrimi. El întinse o mână fetei şi îi spuse cu o voce mişcată:

— Cât eşti de bună!... câtă noblеţe, cât bun simţ, câtă delicateţe este în sufletul tău!...

— Din nefericire, nu pot decât atâta: să dau sfaturi.

— Sfaturile tale vor fi urmate, dragă Mayeux, căci mi le dă sufletul cel mai înalt pe care îl cunosc. Şi apoi ai ştiut să mă convingi că sufletul domnişoarei de Cardoville este tot aşa de mare ca şi al tău.

Auzind această apropiere sinceră şi naivă, Mayeux uită aproape tot ce suferise, atât de dulce şi de mângâetoare îi fu emoţia.

— Aşa dar ne-am înţeles, ai să te duci mâine dimineaţă la domnişoara asta, nu-i aşa? ziso Mayeux mai căpătând speranţă. Eu o să mă duc des de dimineaţă la poartă să văd dacă nu-i nimic suspect, ca să te pot preveni. Acuma du-te, să nu bage de seamă tatăl tău că lipseşti.

. . . . . .

In timpul nopţii timpul fusese umed şi ceţos, dar spre dimineaţă se făcu senin şi frig. Prin gemuleţul care lumina mansarda lui Agricol se zărea un colţ de cer albastru. Deşi abea se făcuse ziuă, Dagobert şi Agricol erau sculaţi. Acesta din urmă avusese destulă stăpânire de sine ca să-şi ascundă neliniştea. Cu cât se gândea mai mult, cu atât teama i se mărea. Soldatul şedea pe marginea pătucului unde dormise cu fiul său. El se îmbrăcase odată cu ziua, se răsese cu îngrijire, ca punctualitatea lui militară, iar acuma stătea liniştit şi ţinea în mâinile sale mâna lui Agricol. Chipul îi strălucea de bucurie şi nu se mai sătura să-şi privească fiul.

— Ai să râzi de mine, băete, zicea el, dar am dat dracului noaptea de o mie de ori, ca să te pot vedea odată la lumina zilei. Ce straşnic grenadier călare ai fi putut fi! N'ai avut niciodată poftă să te faci soldat?

— Şi mama ?

— Aşa e. Şi apoi vezi, cred că a trecut timpul sabiei. Ce drag îmi eşti ! Şi când mă gândesc că fericirea deabia începe ! Ştii, Agricol, sunt ca flămânzitii care n'au mâncat două zile. Ei îşi vin în fire încetul cu încetul şi pofta le revine şi ea pe încetul... Am poftă mare de tine, băete. Spune-mi, eşti fericit ? Domnul Hardy e bun cu tine ?

— El ? zise lucrătorul ; e cel mai bun om din lume, cel mai drept şi cel mai îndatoritor. Dacă ai şti ce minuni face în fabrică ! În comparaţie cu alte fabrici, la noi este raiul faţă de iad. El a ştiut să facă munca atrăgătoare. În afară de faptul că plăteşte bine, ne-a acordat şi o parte din beneficii, după capacitatea noastră. Şi nu-i numai atâta. A zidit nişte clădiri mari şi frumoase, unde lucrătorii găsesc mai eftin decât oriunde alurea, locuinţe vesele şi sănătoase şi se bucură de toate binefacerile asociaţiei. Ai să vezi, ai să vezi !

— E drept când se spune că Parisul este ţara minunilor. În fine iată-mă-s aici... ca să nu te mai părăsesc nici pe tine, nici pe maică-ta. Acuma să ne aranjăm ziua. Tu ai să scrii tatălui mareşalului Simon că nepoatele lui au sosit şi că trebue să se grăbească să se întoarcă la Paris, căci este vorba despre afaceri foarte importante pentru ele. Până ai să scrii, eu o să mă cobor să spun bună dimineaţa mamei tale şi fetelor. O să mâncăm ceva, iar mama ta o să se ducă pe urmă la biserică, căci văd că tot nu s'a lăsat de asta. P'e urmă o să eşim împreună.

— Tată, zise Agricol încurcat, în dimineaţa asta n'o să te pot însoţi. Trebue să mă duc la atelier pentru un lucru urgent pe care am să-l termin. Dacă nu m'aş duce, l-aş aduce pagube domnului Hardy şi n'aş vrea.

— Atunci e altăceva, zise Dagobert. Aş fi vrut să inaugurez astăzi Parisul cu tine, dar dacă nu se poate, rămâne pentru astă sară. Munca este sfântă, prin muncă ai întreţinut pe mamă-ta. Acuma să vorbim despre afaceri. Nu ştii unde aş putea găsi adresele tuturor notarilor din Paris ?

— Nu ştiu, dar e uşor de aflat.

— Uite de ce : am trimes din Rusia prin poştă, după or-

dinul mamei acestor copiii, niște hârtii importante unui notar din Paris. Indată ce aveam să sosesc, trebuia să mă duc la el, de aceea l-am însemnat numele și adresa pe o foae de hârtie, pe care o aveam în portofel. Cum portofelul mi s'a furat pe drum, am uitat afurisitul acela de nume, dar mi se pare că dacă l-aș vedea scris pe o listă, mi l-aș aduce aminte...

In acest moment se auziră două bătăi în ușă, care făcură pe Agricol să tresară. Fără voe se gândi la mandatul de arestare emis contra lui. Ușa se deschise : era Gabriel, îmbrăcat în anteriu negru și cu pălăria rotundă. Iute ca gândul Agricol, recunoscând pe fratele său adoptiv, se aruncă în brațele lui.

— Frate !

— Agricol !

Dagobert, mișcat de această îmbrățișare frățească, își simți ochii umezindu-i-se. In adevăr era ceva atât de mișcător în dragostea celor doi frați, atât deasemănători în ce privește sufletul, dar atât de deosebiți în ce privește caracterul și înfățișarea.

—Știam dela tatu că ai sosit, zise fierarul și mă așteptam să te văd dintr'un moment în altul. Totuși îmi pare de o sută de ori mai bine decât credeam.

— Dar mama ?... zise Gabriel strângând cu dragoste mâinile lui Dagobert, ai găsit-o bine ?

— Da, copile, și acuma o să-l fie încă și mai bine, când suntem cu toții împreună. Nimic nu-i mai bun pentru sănătate decât bucuria, zise Dagobert, apoi se adresă lui Agricol care, uitând de teama de a nu fi arestat, privea pe misionar cu o expresie de nespusă dragoste.

— Și când te gândești că cu toată figura lui de fată, Gabriel are un curaj de leu... ți-am povestit doar cu câtă îndrăzneală a scăpat pe fetele generalului Simon și cum a încercat să mă scape și pe mine...

— Dar ce ai pe frunte, Gabriel ? zise deodată fierarul, care de câteva clipe privea cu atenție pe fratele său.

Gabriel își aruncase pălăria și se găsea tocmai sub gemulețul a cărui lumină vie îi cădea pe frunte. Cicatricea circulară care se întindea deasupra sprâncenelor, dela o tâmplă la

lta, se vedea foarte bine. In mijlocul atâtor emoţii deosebite, a evenimentelor grabnice care urmaseră după naufragiu, Dagobert în scurta sa convorbire cu Gabriel la castel, nu putuse observa cicatricea care încingea fruntea misionarului. Auzind lusă întrebarea lui Agricol, zise şi el :

— Aşa este, ce cicatrice ai acolo ?

— Şi la mâini... la te uită, tată, zise fierarul apucând mâna pe care i-o întindea Gabriel. Se vede bine că ai avut mâinile străpunse, frăţioare dragă.

— Nu vă ocupaţi de asta, zise Gabriel, roşind. Am fost la mislume la sălbatecii din munţii Stâncoşi şi am fost răstignit pe cruce. Incepuseră chiar să mă scalpeze, când... Providenţa m'a scăpat din mâinile lor.

— Nenorocitul de tine... erai neînarmat ? n'aveai escortă destul de numeroasă ? zise Dagobert.

— Noi nu putem purta arme, zise Gabriel surâzând cu tristeţe şi nu avem niciodată escortă. Eram singur, cu o călăuză.

— Cum ! te-ai dus singur, dezarmat, în ţara aceea barbară ? repetă Dagobert neputând să-şi creadă urechilor.

— Credinţa nu se poate impune cu forţa, zise Gabriel cu simplitate. Numai convingerea poate răspândi evanghelia caritătii între bieţii sălbatecl.

Urmă o clipă de adâncă tăcere, după acest răspuns făcut cu o simplitate mişcătoare. Dagobert pricepea prea bine curajul, ca să nu înţeleagă acest eroism totodată liniştit şi resemnat. Ca şi fiul său, contempla pe Gabriel cu o admiraţie plină de respect.

— Dar ştii că rănile astea sunt tot aşa de glorioase şi chiar mai glorioase decât ale noastre... ale noastre care suntem războinici de profesie...

— Da, tata are dreptate ! esclamă Agricol — apoi adăugă cu avânt : — uite, aşa îmi plac preoţii, aşa îi venerez ! caritate, curaj, resemnare !

— Vă rog nu mă mai lăudaţi aşa, zise Gabriel încurcat.

— Te lăudăm ! reluă Dagobert. Dar lasă, n'o să mă cerl cu tine pentru asta... Ceeace vreau să susţin, este că crucea mea ar fi tot aşa de bine plasată pe rasa ta, ca şi de uniforma mea.

— Recompensele astea nu sunt niciodată pentru niște preoți smeriți ca Gabriel, zise flerarul.

— Și cum naiba ai scăpat din ghiarele acelor sălbateci turbați care te-au răstignit ? întrebă Dagobert.

La această întrebare a lui Dagobert Gabriel tresări și roși așa de tare, încât soldatul îl spuse :

— Dacă nu trebue sau dacă nu poți răspunde la întrebare, presupune că nu te-am întrebat nimic.

— N'am să ascund nimic, nici dumitale nici fratelui meu, zise preotul cu vocea schimbată. Dar mi-ar fi cam greu să vă fac să înțelegeți... căci nici eu nu înțeleg bine... Desigur că m'au înșelat simțurile... In clipa aceea supremă, când îmi așteptam moartea cu resemnare, spiritul meu slăbit o fi fost înșelat de vreo apariție. Ceeace și astăzi mi se pare încă de neînțeles, mi-ar fi fost desvăluit mai târziu ; aș fi înțeles cine era acea femee ciudată...

Auzind spusele misionarului, Dagobert rămase încremenit, căci și el încerca în zadar să-și explice ajutorul neașteptat care îl făcuse să iasă din închisoarea de la Lipsca, pe el și pe orfane.

— Despre ce femee vorbești ? întrebă flerarul pe misionar.

— Zici că te-a scăpat o femee din mâinile sălbaticilor ? zise Dagobert.

— Da, răspunse Gabriel cufundat în amintiri, o femee tânără și frumoasă...

— Cine e femeea asta ? întrebă Agricol.

— Nu știu... când am întrebat-o, ea mi-a răspuns : Eu sunt sora celor necăjiți.

— Dar de unde venea ? unde se ducea ? întrebă Dagobert cu mult interes.

— Mă duc acolo unde lumea suferă, așa mi-a spus, răspunse misionarul și și-a continuat drumul spre nordul Americii, spre țara aceea pustie unde zăpada este veșnică și noptile fără sfârșit...

— Ca și în Siberia, zise Dagobert, și rămase gânditor

— Dar, mai întrebă Agricol adresându-se lui Gabriel, care

şi el părea din ce în ce mai absorbit, în ce chip îi-a venit femeea asta în ajutor ?

Misionarul tocmai voia să răspundă, când se auzi iar o bătae uşoară la uşă, care reînoi temerile lui Agricol. De când sosise fratele său adoptiv, şi le mai uitase.

— Agricol, zise o voce dulce îndărătul uşii, aş vrea să-ţi spun ceva numai decât...

Fierarul recunoscu vocea lui Mayeux şi se duse să-i deschidă. Fata, în loc să intre, făcu un pas îndărăt în umbra coridorului şi zise plină de nelinişte :

— Doamne, Agricol, e o oră de când s'a luminat de ziuă şi încă n'ai plecat! ce nesocotinţă! am pândit jos, în stradă... Până acuma n'am văzut nimic alarmant...

— Dacă n'ar fi venit Gabriel, aş fi plecat, dar cum puteam rezista plăcerii de a sta o clipă cu dânsul ?

— Gabriel este aici ? zise Mayeux plăcut surprinsă. (Am spus doar că fusese crescută cu dânsul şi cu Agricol.)

— Da, răspunse Agricol, e de o jumătate de oră cu mine şi cu tata.

— Ce bine mi-ar părea să pot să-l văd şi eu! zise Mayeux. Se vede că s'a urcat adineauri, când am intrat pentru un moment la mama ta. Mătuşica Francisca mi-a dat să-ţi dau scrisoarea asta pentru tatăl tău. Chiar acuma a primit-o.

— Mulţumesc, Mayeux dragă.

— Acuma că l-ai văzut pe Gabriel, nu mai stau, eu mă întorc la poartă să păndesc ; dacă o să văd ceva, o să vin repede sus să te înştiinţez, dar să nu întârzii.

— N'avea grijă.

Mayeux coborî repede scara ca să se ducă să păndească la poartă, iar Agricol se întoarse în mansardă.

— Tată, spuse el lui Dagobert, uite o scrisoare pe care a primit-o mama chiar acuma.

— Citeşte-o tu, băiete.

Agricol ceti cele ce urmează :

„Doamnă,

„Aflu că bărbatul dumitale este însărcinat de domnul general Simon cu o afacere dintre cele mai importante. Îndată

ce va sosi la Paris, te rog să-i spui să vie fără întârziere la mine la Chartres. Sunt însărcinat să-i remit lui în mână şi nu altcuiva, nişte hârtii indispensabile pentru interesele domnului general Simon.

„Durand, notar la Chartres"

Dagobert privi pe fiul său cu mirare şi zise :

— De unde o fi aflat notarul ăsta că trebue să mă întorc în curând la Paris ?

— Poate că ştie de la notarul a cărui adresă ai pierdut-o, căruia i-ai trimes hârtiile, zise Agricol.

— Dar nu-l chema Durand, şi îmi aduc bine aminte că locuia la Paris şi nu la Chartres... Pe de altă parte, mai zise soldatul după ce se mai gândi puţin, dacă are hârtii de mare importanţă, pe care nu trebue să mi le dea decât mie...

— Mi se pare că ar trebui să pleci cât mai curând, zise Agricol aproape fericit de această întâmplare care îndepărta pe fatăl său pentru două zile. In aceste două zile afacerea sa, avea să se hotărască într'un fel sau în altul.

— Cred că ai dreptate, zise Dagobert.

— Asta îţi contrariază planurile ? întrebă Gabriel.

— Cam aşa, copii, căci socoteam să petrec ziua cu voi.... dar datoria înainte de toate. După ce am venit din Siberia la Paris, bine înţeles că n'am să mă tem de o plimbare de la Paris la Chartres, mai ales când e vorba de o afacere aşa de importantă. Până în patruzeci şi opt de ore sunt înapoi... Totuşi e ciudat. Să mă ia naiba dacă mă aşteptam să vă părăsesc astăzi ca să mă duc la Chartres. Din fericire las pe Roza şi pe Blanşa cu soţia mea şi cu Gabriel, care va rămânea desigur cu ele să le ţie de urît.

— Din nefericire asta mi-e cu neputinţă, zise misionarul cu tristeţe. Vizita asta de bun sosit la mama şi la Agricol este în acelaş timp şi vizita de adio.

— Cum de adio ? pleci aşa de curând în altă misiune ?... Nu se poate !...

— Nu pot să-ţi răspund nimic în această chestie, zise Gabriel înăbuşindu-şi un oftat, dar de acuma până peste câtva timp nu trebue să mai vin pe aici...

— Știi, băete, că este în înfățișarea ta ceva care pare silit, oprimat. Eu mă pricep și cunosc oamenii. Acela pe care îl numești superiorul tău și pe care l-am văzut câteva clipe după naufragiu la castelul din Cardoville, are o mutră de om rău! îmi pare rău că te văd înrolat sub comanda unui astefel de căpitan.

— La castelul de Cardoville! esclamă fierarul surprins auzind acest nume. La castelul de Cardoville ați fost adăpostiți după naufragiu?

— Da, de ce te miri?

— De nimic, tată... ce ciudată apropiere, își zise Agricol Dacă domnișoara aceea ar fi și proprietara castelului?

Dar gândul acesta îl aduse aminte de promisiunea făcută lui Mayeux, deaceea Agricol zise lui Dagobert:

— Tată, pe mine te rog să mă ertl... dar e târziu... ar fi trebuit să fiu la atelier la opt...

— Ai dreptate, băete, lasă, nu face nimic o să amânăm până după întoarcerea mea de la Chartres plimbarea și taifasul. Să ne îmbrățișăm încă odată și pleacă.

De când Dagobert vorbise lui Gabriel de silă și de apăsare, acesta rămăsese gânditor. In clipa când Agricol se apropie de dânsul ca să-i întindă mâna și să-i spue adio, misionarul îl spuse cu o voce gravă și solemnă, cu un ton hotărât care miră pe soldat și pe fierar:

— Frate, încă un cuvânt. Veniserm pentru ca să-ți spun că poate câteva zile o să am nevoe de tine, și de dumneata, tată... Dacă îmi dai voe să-ți zic asta — zise el cu vocea mișcată întorcându-se spre Dagobert.

— Cu ce ton ne spui asta!... ce s'a întâmplat? zise fierarul.

— Da, zise Gabriel, voiu avea nevoe de sfaturile și de ajutorul a doi oameni cum se cade, a doi oameni hotărâți. Pot să mă bizui pe voi, nu-i așa? La orice oră ar fi, în orice zi ar fi, la un cuvânt dela mine... ați veni, nu-i așa?

— La orice oră, fie zi, fie noapte, poți să te bizui pe noi, băete, zise Dagobert mirat și totodată interesat. Ai un frate și un părinte, folosește-te de ei...

— Mulţumesc, mulţumesc, zise Gabriel, ce fericit sunt !

— Ştii una ? zise soldatul. Dacă n'ar fi haina pe care o porţi, aş crede că este vorba de un duel, de un duel pe viaţă şi pe moarte... în aşa fel ne vorbeşti !

— De un duel ! zise misionarul tresărind. Da, poate că va fi vorba de un duel straniu, teribil, pentru care îmi trebuo doi martori aşa ca voi... **un frate şi un tată.**

. . . . . .

Puţin după aceea Agricol, din ce în ce mai neliniştit, porni în grabă la domnişoara de Cardoville.

CAP. VI

Palatul Saint-Dizier

Palatul Saint-Dizier era una din cele mai mari şi mai frumoase clădiri din strada Babilonului la Paris. Nimic nu poate da o idee de înfăţişarea severă, impunătoare şi totodată tristă a acestei vechi locuinţe, compusă dintr'un etaj şi un parter la care te urcai pe câteva trepte. Una din faţadele clădirei dădea într'o curte imensă, mărginită de toate părţile de arcade care duceau la dependinţe. Cealaltă faţadă dădea spre grădină, un adevărat parc de zece-cincisprezece prăjini. Ca în mai toate marile clădiri din acest cartier, era şi aci la un capăt al grădinii ceeace se numeşte **palatul cel mic,** sau casa cea mică, un pavilion **Pompadour** clădit în formă de rotondă, cu lipsa de gust caracteristică epocii.

In pavilion locuia domnişoara Adriana de Cardoville. Pavilionul se compunea dintr'un parter în care intrai printr'un peristil înălţat deasupra câtorva trepte. Un vestibul mic ducea într'un salon circular, care primea lumina de sus. Aici dădeau şi alte patru încăperi, cum şi câteva camere din entre-sol.

Pavilionul Saint-Dizier fusese restaurat. Piatra era albă parcă ar fi fost de marmoră; acrul său cochet şi tinerese contrasta ciudat cu clădirea principală întunecoasă, care se zărea la capătul unei pajişti imense, presărată ici şi colo cu tufe de copaci verzi.

Scena următoare se petrecea a doua zi după sosirea lui Dagobert şi a fiicelor generalului Simon în strada Brise-Miche. La biserica vecină tocmai sunaseră orele opt. Uşa vestibulului se deschise şi sub peristilul rotondei apăru o fată cu o căţeluşă încântătoare, din specia numită King-Charles's. Fata se numea Georgeta, iar căţeluşa Lutina. Georgeta avea optsprezece ani şi era servitoarea drăgălaşă care primise pe Agricol în ajun. Ea era prima cameristă a domnişoarei Adriana de Cardoville, nepoata doamnei prinţese de Saint-Dizier.

Lutina, căţeluşa pe care o regăsise fierarul, începu să hămăiască, să sară şi să alerge voioasă pe pajişica din grădină. Era mare cât un pumn, avea ochi mari, scânteietori de inteligenţă, iar urechile ondulate erau aşa de mari, încât îi atârnau pe lângă. Georgeta începu să se joace cu ea; alerga după dânsa s'o prindă sau se lăsa urmărită de căţeluşă pe iarba moale. De odată se opriră amândouă serioase, văzând o altă persoană care se apropia de ele. Lutina, care era ceva mai înainte, se înţepeni pe picioarele ei nervoase şi aşteptă cu mândrie pe duşman, arătând două rânduri de colţi care, deşi erau de filde, nu erau totuşi mai puţin ascuţiţi. Duşmanul era o femeie în vârstă, însoţită de un câine foarte gras, de culoarea caftelei cu lapte.

Acest animal dezagreabil, tipul perfect al câinelui pe care l-am putea numi câine de bigotă, răspundea la numele de Dommul. Stăpâna lui Dommul era o femeie de vreo cincizeci de ani, de talie mijlocie şi corpolentă, îmbrăcată cu o rochie închisă şi severă, pe cât de deschisă şi de drăgălaşă era rochia Georgetei.

Când zări pe Lutina, doamna nu-şi putu stăpâni o mişcare de surpriză şi de neplăcere, care nu-i scăpă fetei. Lutina nu făcu înapoi nici cu un pas, ci începu să privească pe Dommul sfidător. Ba chiar înălţă spre dânsul cu un aer atât de dis-

mănos, încât cățelul deși era de trei ori mai mare decât dânsa, scoase un strigăt de groază și căută scăpare la spatele doamnei Grivois. Aceasta zise Georgetei cu un ton acru :

— Mi se pare, domnișoară, că ai putea să nu-ți ațâți câinele și să nu-l asmuți asupra câinelui meu.

— Desigur că pentru ca să-ți pui la adăpost câinele ăsta urât și nesuferit, ai încercat aseară să pierzi pe Lutina și ai alungat-o pe stradă. Dar din fericire a găsit-o un băiat cum se cade și a adus-o înapoi. Și în definitiv, doamnă, cui datorește fericirea de a te vedea așa de dimineață ?

— Sunt însărcinată de prințesă, reluă doamna Grivois, care nu-și putea ascunde un surâs de triumf, să vorbesc chiar acum cu domnișoara Adriana. Este vorba despre un lucru foarte important, pe care trebue să i-l spun numai ei.

Auzind aceste cuvinte Georgeta se roși ca racul și nu-și putu stăpâni o mișcare de neliniște care din fericire îi scăpă doamnei Grivois, ocupată să vegheze asupra lui Domnul, căci Lutina se apropiase de dânsul cu un aer amenințător. Georgeta își stăpâni repede mișcarea de emoție și răspunse hotărât :

— Domnișoara s'a culcat foarte târziu aseară și mi-a interzis să intru la dânsa înainte de prânz.

— Se poate... dar fiindcă este vorba de un ordin al prințesei, mătușa sa... te rog domnișoară să scoli imediat pe stăpâna dumitale.

— Stăpâna mea nu primește ordine dela nimeni. Ea este aici la dânsa acasă ; deci, n'o s'o scol decât la prânz.

— Cum ! îndrăznești să te împotrivești când este vorba de un ordin al prințesei !... Iată rezultatele oarbei bunăvoințe a prințesei pentru nepoata sa, zise matroana cu un aer obidit. Domnișoara Adriana nu mai respectă ordinele mătușii sale, se înconjoară cu fete sdrăpăiate care se împodobesc des de dimineață ca niște...

— Dar bine doamnă, cum poți vorbi de rău de podoabe, dumneata, care ai fost odinioară cea mai cochetă, cea mai isteitoare dintre femeile prințesei ! lucrul acesta s'a repetat în casă din generație în generație până în zilele mele.

— Cum din generaţie în generaţie ! parcă aş fi de o sută de ani !... Auzi obrăznicie !...

— Vorbesc despre generaţiile de cameriste, căci afară de dumneata celelalte cel mult dacă pot sta doi-trei ani la prinţesă. Prinţesa are prea multe calităţi pentru aceste biete fete

— Te opresc, domnişoară să vorbeşti aşa de stăpâna mea, al cărei nume trebue pronunţat numai în genunchi.

— Da, dar dacă ai vrea să bârfeşti... Nu mai târziu decât ascară la unsprezece şi jumătate...

— Ascară ?

—O trăsură s'a oprit la câţiva paşi in faţa casei, şi un personaj misterios, învelit într'o manta, s'a coborât şi a bătut discret nu la poartă, ci la fereastra portarului... la unu dinspre ziuă trăsura era încă în stradă, şi aştepta pe misteriosul personaj cu manta, care în tot acest timp prononţa, cum zici dumneata, numele doamnei prinţese... în genunchi...

Fie că domna Orivols nu ştia despre vizita făcută de Rollin (căci despre el era vorba) în ajun, după ce se încredinţase de sosirea la Paris a fiicelor generalului Simon, fie că trebuia să se prefacă că nu ştia nimic, fapt este că răspunse, ridicând din umeri cu dispreţ :

— Nu ştiu ce vrei să zici, domnişoară şi nici n'am venit aici ca să aud bazaconiile dumitale impertinente. Încă odată : vrei sau nu să mă introduci la domnişoara Adriana ?

— Îţi repet că stăpâna mea doarme şi mi-a interzis să intru la dânsa înainte de amiază.

Convorbirea aceasta avea loc la o oarecare distanţă de pavilion, al cărui peristil se zărea la capătul unei alei mari. Deodată doamna Orivois strigă, întinzând mâna în direcţia aceea :

— Doarme !... se poate oare ?... ce am văzut !...

— Ce ? ce-ai văzut ? zise Georgeta întorcându-se.

— Pe domnişoara Adriana urcând repede peristilul... Am cunoscut-o foarte bine după mers, după pălărie, după manta... Să vie acasă la opt dimineaţa, e de necrezut !

— Domnişoara ? Ai văzut-o pe domnişoara ? — şi Georgeta începu să râdă cu hohote — lasă. doamnă Orivois. ti-ai uitat ochelarii...

— Slavă Domnului, am ochi buni.. Portița care se deschide în stradă dă la capătul aleii, chiar lângă pavilion. Desigur că pe acolo a intrat domnișoara. Să-ți vie rău nu alta... ce o să spue doamna prințesă !... presimțirile n'o înșelau... E monstruos, așa de monstruos încât deși am văzut cu ochii mei tot nu-mi vine să cred..

— Dar te asigur...

— Tot ce pot să-ți spun este că nici dumneata, nici Florina, nici Hebe n'o să mai rămâneți nici douăzeci și patru de ore aici. Prințesa o să pue capăt acestui scandal. Mă duc chiar acuma să-i spun ce s'a întâmplat... Să lasă noaptea, Doamne ! să vie acasă la opt dimineața... e ceva nemai auzit... dacă n'aș fi văzut eu cu ochii mei, nici n'aș putea să cred una ca asta !... Ce durere pentru această respectabilă prințesă, ce lovitură !

Zicând acestea doamna Orivois se îndreptă repede spre palat. Georgeta, sprintenă și ușoară, alergă și ea spre pavilion, ca să previe pe domnișoara de Cardoville că doamna Orivois o văzuse... sau i se păruse că o vede intrând pe ascuns pe portița din grădină.

Trecuse o oră de când doamna Orivois văzuse sau crezuse că vede pe d-ra Adriana de Cardoville venind acasă pe portița din grădină.

Ca să se poată înțelege excentricitatea tablourilor următoare trebue să punem în lumină câteva părți caracteristice ale firii originale a d-rei de Cardoville. Originalitatea ei consta într'o excesivă independență de spirit, împreunată cu o oroare naturală pentru ceeace era urât și respingător. Ea simțea o nevoe de neînvins de a se înconjura numai cu lucruri frumoase și atrăgătoare.

Pictorul cel mai îndrăgostit de culori, sculptorul cel mai iubitor de forme, n'ar simți mai mult decât Adriana nobleța frumosului. Dar fata nu voia să-și satisfacă numai plăcerea ochilor. Modularea armonioasă a cânteculuĭ, melodia instrumentelor, cadența poeziei îi pricinuiau și ele plăceri nespuse.

Ea iubea la fel florile, și mirosurile suave și se bucura de un parfum așa cum se bucura de muzică sau de frumusețea plastică... Era lacomă și prețuia mai mult decât ori și cine car-

nea fragedă a unui fruct frumos. Dar gusta toate aceste plăceri cu o rezervă distinsă. Religia ei era să-şi cultive, să-şi rafineze simţurile. Ar fi socotit o ingratitudine neagră să atâte aceste daruri divine prin excese sau să le înjosească prin vreo alegere nedemnă, de care de altfel era pusă la adăpost prin excesiva şi absoluta delicateţe a gustului.

Independenţa de caracter a acestei fete era extraordinară. O revoltau mai cu seamă anume gesturi de supunere umilitoare impuse femeii prin poziţia ei socială. De aceea era hotărâtă să nu se supue niciodată. De altfel ea n'avea nimic bărbătesc. Era femeea cea mai femee ce se poate închipui. Femee prin graţia ei, prin capriciile ei, prin farmecul ei, prin frumuseţea ei strălucitoare şi atât de femenină ; femee prin spiritul ei înţepător, puţin cam paradoxal, în sfârşit femee superioară prin dispreţul batjocoritor pe care îl avea pentru anumiţi oameni foarte sus puşi sau prea mult linguşiţi, pe care îl întâlnise câteodată în salonul mătuşii sale, prinţesa de Saint-Dizier, pe vremea când locuiau împreună.

Odaia de toaletă a Adrianei era un fel de mic templu, ridicat în cinstea cultului frumuseţii...

Sub fereastra expusă spre sud era toaleta Adrianei, adevărată capodoperă de bijuterie. Pe o măsuţă de lapis-lazuli se vedeau risipite cutii cu capace de email, fin lucrate, sticluţe de cristal de stâncă şi alte obiecte de toaletă, de sidef, de scoică şi de fildeş, încrustate cu ornamente de aur, de un gust desăvârşit. În fundul camerei, în faţa geamului, era o reproducere în marmoră albă a grupului încântător Daphnis şi Chloe. Statuia era înconjurată de o masă de flori.

Două lămpi de aur pentru parfum ardeau pe soclul de malachită pe care erau aceste două figuri încântătoare. Un cufăr mare de argint nichelat, împodobit cu figurine de pietre scumpe în toate culorile, sprijinit pe patru picioare de bronz aurit, servea de necesar pentru toaletă. Două oglinzi enorme împodobite cu ornamente ; câteva copii foarte bune după Rafael şi Titian, pictate de Adriana, reprezentând bărbaţi şi femei de o frumuseţe ideală ; mai multe consolo de jasp oriental pe care se aflau vase de argint pline cu mirosuri ; un divan moa-

le; câteva [illegible] şi o masă de lemn aurit complectau mobilierul acestei camere îmbibată cu parfumuri.

Adriana tocmai eşise din bae şi şedea în faţa toaletei, înconjurată de cele trei servitoare. Un alt capriciu al ei sau mai bine zis o urmare logică a spiritului său îndrăgostit de frumuseţe şi de armonie, îndemnase pe Adriana să ceară fetelor, care o serveau să fie drăguţe, şi îmbrăcate cu o cochetărie şi o originalitate fermecătoare. Georgeta era o blondă foarte picantă. Tovarăşele ei nu se lăsau nici ele mai prejos în ce priveşte graţia şi drăgălăşia. Una dintre ele, numită Florina, era înaltă şi sveltă ca Diana, zeiţa vânătoarei. Era oacheşă şi palidă. A treia avea o figură aşa de gingaşă şi de nevinovată, o talie atât de subţirică, dar totuşi atât de plină, încât stăpâna sa o numise Hebe. Fizionomia acestor fete era răzătoare, fericită. Se ocupau de Adriana cu multă grijă şi părea că au pentru dânsa tot atâta iubire cât şi respect şi dragoste.

Soarele lumina cu culori vii toaleta din faţa ferestrei, în faţa căreia şedea Adriana pe un scaun cu spătar înalt. Purta o rochie de casă lungă de mătase **bleu-pâle**, brosată cu o garnitură din acelaşi culoare. Culoarea pielei ei era minunată, specială fetelor roşii. Buzele umede erau de un roşu închis. Urechea ei mică transparentă, trandafirie, nările umflate, unghiile lucitoare, totul dovedea sănătate, vlaţă şi tinereţe. Ochii Adrianei foarte mari, de un negru catifelat, acum sclipeau de şiretenie şi de spirit, acum se deschideau lâncezi şi voalaţi între două rânduri de gene ondulate de un negru tot atât de întunecat ca şi acela al sprincenilor fine şi frumos curbate. Printr'un încântător capriciu al naturii, fata avea gene şi sprincene negre şi păr roşu. Am spus că Adriana era roşie, aşa cum sunt cele mai multe portrete de femei ale lui Titian şi Leonardo da Vinci.

Deodată se auzi răsunând de afară un clopoţel argintiu. La un semn al stăpânii sale Florina eşi şi se întoarse îndată, aducând o scrisoare pe o tavă mică de argint. Scrisoarea era dela administratorul pământurilor de Cardoville. Adriana o luă de pe tavă şi pe când femeile o încălţau, o îmbrăcau şi o pieptănau, ceti cele ce urmează :

„Domnişoară,

„Cunoscând inima bună şi generozitatea dv. îmi permit să mă adresez dv. cu toată încrederea. Am servit timp de douăzeci de ani pe răposatul domn conte duce de Cardoville, tatăl dv. cu zel şi cinste, cred că pot să spun asta... Acuma castelul s'a vândut, astfel că eu şi soţia mea suntem pe cale de a fi daţi afară şi de a rămâne fără nici un mijloc de trai. La vârsta noastră este foarte dureros domnişoară... Ne mai rămâne ce e drept un mijloc ca să ne păstrăm locul, dar ar trebui pentru asta să facem o josnicie şi orice s'ar putea întâmpla, nici eu nici soţia mea nu voim să mâncăm o pâine cumpărată cu preţul ăsta... Ca să vă explic domnişoară, lucrul nedemn ce se cere dela noi, trebue să vă spun mai întâi că acum două zile a fost aici un domn Rodin dela Paris.

— Aha! Domnul Rodin! zise d-ra de Cardoville întrerupându-se, secretarul abatelui de Aigrigny. Acuma nu mă mai mir că este vorba de o perfidie sau de o intrigă murdară.

„Domnul Rodin a venit dela Paris ca să ne anunţe că moşia s'a vândut şi că dânsul ne putea păstra locul, dacă l-am ajuta să dea drept duhovnic nouei proprietărese pe un preot pe care toată lumea îl vorbeşte de rău. Ca să ajungem mai sigur la acest rezultat, trebuia să ponegrim pe un alt paroh, un om foarte cum se cade, foarte respectat şi foarte iubit în tot ţinutul. Şi nu-i numai atâta: mai trebuia să-i scriu în secret domnului Rodin de două ori pe săptămână tot ce se întâmplă la castel. Trebue să vă mărturisesc, domnişoară, că aceste propuneri ruşinoase au fost pe cât posibil întortochiate şi ascunse sub pretexte. Dar cu toată forma mai mult sau mai puţin dibace, fondul lucrului este aşa cum am cinstea să vi-l spun, domnişoară.....

— Corupţie, calomnie şi spionaj! îşi zise Adriana cu desgust.

„Inţelegeţi bine, domnişoară, că n'am putut şovăi. O să părăsim Cardoville, unde suntem de douăzeci de ani, dar o să-l părăsim ca oameni cum se cade. Acuma domnişoară, dacă printre cunoştinţele nobile pe care aveţi, aţi putea dv. care sunteţi aşa de bună, să ne găsiţi un loc, recomandându-ne cui-n, am ieşi dintr'o mare încurcătură...

— Negreşit că nu se va putea spune că nu s'au adresat în zadar. Este o datorie şi o plăcere pentru mine să smulg pe oamenii ăştia cum se cade din ghiarele lui Rodin.

„După ce am vorbit despre noi, domnişoară, daţi-ne voe să implorăm protecţia dv. şi pentru alţii. Acum trei zile au naufragiat pe coasta noastră două vase. Numai câţiva călători au putut fi salvaţi; ei au fost aduşi aici, unde eu şi soţia mea le-am dat ingrijirile necesare. Câţiva dintre ei au plecat la Paris, dar unul a rămas până acum la noi, căci rănile îl împiedică să părăsească castelul şi îl vor mai reţine câteva zile. Este vorba de un prinţ indian, un tânăr, de vreo douăzeci de ani ce pare tot pe atât de bun pe cât este de frumos, ceeace nu-i puţin lucru, deşi are tenul arămiu, cum se spune că au oamenii din ţara lui. Un compatriot al prinţului a voit numai decât să rămâe lângă el ca să-l ingrijească. Acesta mi-a dat a înţelege că prinţul a pierdut în naufragiu tot ce avea şi că nu ştie cum să facă acuma ca să se ducă la Paris, unde îl reclamă numai decât niste interese foarte mari. Detaliile acestea nu le ştiu dela prinţ el pare prea demn, prea mândru ca să se plângă, dar compatriotul lui mi-a făcut aceste destăinuiri şi mi-a mai spus că prinţul a îndurat mari nenorociri în ţara lui. Tatăl său, rege într'un ţinut din India, a fost nu de mult ucis de Englezi, care i-a luat apoi şi ţara.

— Ciudat, zise Adriana, lucrurile astea îmi aduc aminte de ceva: tata îmi vorbea adesea de o rudă a noastră care se căsătorise în India cu un prinţ, un rege, în slujba căruia a fost în timpul din urmă şi generalul Simon, pe care l-au făcut acuma mareşal..

„O să ne ertaţi, domnişoară pentru indiscreţia noastră, dar vă rog să credeţi că eu sunt destul de bătrân şi cunosc destul de bine lumea. Numai văzând nobleţea şi blândeţea figurii acestui tânăr indian, aş jura că este demn de interesul pe care-l veţi cere să-l aveţi pentru dânsul. Ar fi destul să-i trimeteţi o mică sumă de bani ca să-i cumpărăm ceva haine europeneşti, căci pe cele indiene le-a pierdut pe toate în naufragiu.

— Ce! haine europeneşti... esclamă voioasă Adriana. Sărmanul prinţ, să-l ferească Dumnezeu de una ca asta!

„Dacă în afară de această mică sumă ați vrea să fiți destul de bună și să-i dați mijlocul să se ducă la Paris, el și compatriotul lui, l-ați face un mare serviciu bietului prinț„ și așa destul de nenorocit. În sfârșit, domnișoară, cunosc destul de bine delicatețea dv. ca să-mi dau seama că poate o să vreți să trimiteți prințului acest ajutor fără să vă spuneți numele. În acest caz vă rog să dispuneți de mine și să contați pe discreția mea. Iar dacă dimpotrivă, doriți să-i trimeteți ajutorul direct, iată numele său, așa cum mi l-a scris compatriotul lui: Prințul **Djalma, fiul lui Kadja-Sing, rege emi Mendiului**".

— **Djalma...** zise Adriana părând că încearcă să-și aducă aminte. **Kadja-Sing...** da, da,.. așa e... numele astea mi le-a repetat adesea tata, spunându-mi că nu era nimic mai cavaleresc, mai eroic pe lume decât acest rege indian, ruda noastră prin alianță. Se pare că prințul nu s'a abătut dela această cale. Da, **Djalma... Kadja-Sing**, ei sunt. Numele astea nu sunt așa de obișnuite ca să le poți uita sau confunda cu altele, și Adriana surâse.... Așa dar, Djalma este vărul nostru.

E viteaz și bun, tânăr și încântător, și e cu totul lipsit de mijloace! Minunat!.... prea multă fericire deodată... Repede, repede.... să improvizăm o poveste drăguță cu zâne, în care prințul acesta frumos să fie Făt-Frumos.

După urmă Adriana se adresă uneia din cameriste:

— Georgeto, ia o foaie de hârtie și scrie, dragă.

Fata se duse la masa de lemn aurit unde se găsea un necesar cu toate cele trebuincioase scrisului și se așeză.... Adriana de Cardoville: cu figura strălucitoare de bucurie, de fericire și de veselie ,dictă biletul următor, adresat bătrânului pictor care îi dăduse lecții de desemn și pictură:

„Dragă Tițian, bunul meu Veroneș, simpaticul meu Rafael... poți să-mi faci un foarte mare serviciu și ai să mi-l faci, sunt sigură, cu amabilitatea pe care ți-o cunosc.... Vreau să te înțelegi imediat cu savantul artist care mi-a desemnat costumele din secolul al cincisprezecelea. De data aceasta este vorba de niște costume indiene moderne, pentru un tânăr... da, da, pentru un tânăr... Trebue ca aceste vestminte să fie de o mare exactitate, de o mare bogăție și de o mare eleganță. Să alegi

celc mai frumoase stofe cu putinţă, şi mai ales vezi să fie cât mai apropiate de stofele indiene. Pentru cingătoare şi pentru turbane să alegi şase şaluri de caşmir frumoase, lungi, dintre care două albe, două roşii şi două portocalii. Nimic nu le stă mai bine brunilor decât culorile astea.

Iţi dau cel mult două-trei zile ca să faci asta. Apoi ai să pleci cu trăsura mea la Cardoville, acolo unde ai mai fost de atâtea ori. Administratorul, Dupont, unul din vechii dumitale prieteni, o să te ducă la un prinţ indian numit Djalma. Să-i spui acestui înalt şi puternic personaj din altă lume că vii din partea unui prieten necunoscut, care se poartă cu dânsul ca un frate şi care îi trimete ceeace îi este trebuincios ca să scape de îngrozitoarea modă europenească. Să-i mai spui că acest prieten îl aşteaptă cu nerăbdare şi că îl roagă să vie imediat la drum şi să mi-l aduci aci, în strada Babilonului, în pavilionul meu pe dragul de prinţ, care are norocul să se fi născut în ţara florilor, a diamantelor şi a soarelui. Şi mai ales, să ai bunătatea, scumpule şi vechiule prieten, să nu te miri de acest nou capriciu şi mai ales să nu faci nici o presupunere extravagantă. În fond, nu-i decât o nebunie trecătoare: faptul că te-am ales pe dumneata în această împrejurare ca să mă ajuţi, pe dumneata pe care te onorez în toată sinceritatea, îţi-o probează destul.

Dictând aceste din urmă cuvinte, tonul Adrianei fu aşa de serios, aşa de demn pe cât fusese până atunci de glumeţ şi de nebunatec. Dar pe urmă adăugă cu şi mai multă veselie:

„Adio, vechiul meu prieten. Eu sunt ca acel căpitan din antichitate: glumesc cu cea mai mare veselie în momentul când începe lupta; da, peste o oră o să încep o mare luptă cu scumpa şi evlavioasa mea mătuşă. Din fericire îndrăzneala şi curajul nu-mi lipsesc şi ard de nerăbdare să încep.

„Adio, cele mai calde cuvinte soţiei dumitale.

P. S. Iţi trimet un credit la vedere pentru bancherul meu, pentru orice cheltueli; nu fă economie".

— Şi acuma, Georgeto, zise Adriana, adă-mi o foae de hârtie şi scrisoarea ca s'o semnez.

În tot timpul cât scrisese Georgeta, Florina şi Hebe continuaseră să se ocupe de toaleta stăpânii lor, care îşi scoseseră

rochia de casă şi se îmbrăcase cu să se ducă la mătuşa sa. Cine ar fi observat atenţia încordată, încăpăţânată, deşi în aparenţă nepăsătoare cu care ascultase Florina scrisoarea dictată de Adriana, ar fi înţeles imediat că se silea să reţină cele mai neînsemnate cuvinte ale domnişoarei de Cardoville.

— Fetiţo, zise apoi Adriana lui Hebe, să trimeţi imediat scrisoarea asta domnului Norval.

In acest moment răsună iar clopoţelul argintiu de afară. Hebe se îndreptă spre uşă ca să vadă cine era şi să execute ordinele stăpânii sale, dar Florina se repezi mai iute de cât ea, ca să lasă în locul ei, şi-i spuse Adrianei :

— Domnişoara mă lasă să trunet eu scrisoarea ? Tocmai că trebue să mă duc şi la palatul cel mare.

— Bine, du-te. Tu Hebe, du-te de vezi cine a sunat, iar tu Georgeto, lipeşte scrisoarea.

După o clipă, pe când Georgeta lipea scrisoarea, Hebe se întoarse :

— Domnişoară, zise ea, a venit lucrătorul de eri care a găsit-o pe Lutina şi vă roagă foarte mult să-l primiţi o clipă... e palid şi pare foarte trist...

— Oare are nevoe de mine aşa de curând ?... Mi-ar părea bine, zise Adriana voioasă. Spune-i să intre şi du-l în salonaş... tu, Florino, trimete imediat scrisoarea.

Florina eşi. Domnişoara de Cardoville, urmată de Lutina, intră în salonaşul unde aştepta Agricol.

Acesta, ca să înşele pe tatăl său şi să-l facă să creadă că se ducea în adevăr la fabrică, se îmbrăcase cu hainele de lucru. Dar îşi pusese o bluză foarte curată, iar guleral cămăşii de pânză groasă, dar foarte albă, se răsfrângea peste o cravată neagră inodată în jurul gâtului cu neglijenţă. Aşteptând pe domnişoara de Cardoville, Agricol examina maşinalicește un minunat vas de argint, admirabil cizelat. Pe o placă mică din acelaş metal erau scrise aceste cuvinte : **Cizelat de Jean-Marie, lucrători în 1831.** Adriana se apropiase aşa de încet, încât Agricol nici nu băgă de seama sosirea ei. De aceea tresări şi se întoarse repede când auzi vocea ei argintie şi sonoră zicându-i:

— E frumos vasul ăsta, nu-i aşa ?

— Foarte frumos, răspunse Agricol destul de încurcat.

— Vezi, îmi place dreptatea, zise ea arătându-i cu degetul placa de argint; un pictor își semnează tabloul, un scriitor își semnează cartea, eu țin ca și lucrătorul să-și semneze opera... Meseriașul dacă nu-i bogat, să aibă cel puțin renume, nu-i drept ?

Nici nu s-putea începe convorbirea în mod mai drăgălaș. Fierarul, începând să se mai încurajeze, răspunse :

— De oarece și eu sunt lucrător, sunt de două ori așa de mișcat de această dovadă de dreptate.

— Îmi pare bine că s'a nimerit să fii lucrător și că am vorbit tocmai despre asta. Dar te rog șezi.

Zicând acestea, Adriana cu un gest plin de politețe, îi arătă un scaun de mătase purpurie broșat cu aur, iar ea se așează pe o canapeluță din aceiași stofă. Agricol plecă din nou ochii, foarte încurcat. Ca să-l încurajeze, Adriana îi spuse plină de voloșie, arătându-i pe Lutina:

— Animalul ăsta la care țin așa de mult o să-mi fie totdeauna o amintire vie despre amabilitatea dumitale. De aceea vizita aceasta mi se pare de bun augur. Nu știu ce presimțire îmi spune că o să-ți pot fi de vreun folos.

— Domnișoară, zise deodată Agricol cu hotărâre, pe mine mă cheamă Baudoin, și sunt fierar la domnul Hardy, la Plessis, lângă Paris. Eri mi-ați oferit bani și am refuzat... astăzi vin să vă cer poate de zece ori, de douăzeci de ori suma pe care mi-ați oferit-o cu atâta dărnicie... v'o spun imediat, domnișoară, căci asta este ceeace mă costă mai mult... aceste cuvinte îmi ard buzele, acuma o să fiu mai la largul meu...

— Apreciez delicatețea și scrupulurile dumitale, zise Adriana, dar dacă m'ai cunoaște mai bine, te-ai fi adresat fără teamă. Cât îți trebue ?

— Nu știu, domnișoară.

— Cum ? nu știi ce sumă îți trebue ?

— Da, domnișoară. Am venit nu numai să vă cer suma de bani de care am nevoe, dar și să vă întreb ce sumă îmi trebue. În două cuvinte, iată despre ce e vorba: Am o mamă bătrână care în tinerețe și-a ruinat sănătatea ca să mă crească, pe mi-

ne şi pe un biet copil părăsit, pe care l-am cules de pe drumuri. Acuma este rândul meu s'o întreţin şi am fericirea să pot face asta. Dar nu am decât munca mea, dacă aş fi în imposibilitate să muncesc. mama ar fi lipsită de cele necesare.

— Acuma mama dumitale nu va mai duce lipsă de nimic, de vreme ce mă interesez de dânsa....

— Vă interesaţi de dânsa, domnişoară, adevărat ?... O cunoaşteţi ?

— Acuma, da.

— A, domnişoară, zise Agricol după o clipă de tăcere, cu emoţie, înţeleg... Aveţi inimă nobilă, Mayeux avea dreptate.

— Mayeux ? zise Adriana uitându-se cu mirare la Agricol, căci nu înţelegea.

Lucrătorul, cărula nu-i era ruşine cu prietenii săi, spuse :

— O să vă explic, domnişoară. Mayeux este o biată lucrătoare foarte harnică, cu care am crescut împreună, dar e schiloadă, de aceea i se zice Mayeux 1). Vedeţi că pe de o parte este tot aşa de jos pe cât sunteţi dv. de sus. Dar în ce priveşte inima şi delicateţea... Sunt sigur domnişoară că preţuiţi cât şi dânsa.... Aşa a spus şi ea după ce a auzit aseară cum mia-ţi dat floarea aceea frumoasă...

— Te asigur că comparaţia mă bucură şi mă onorează mai mult de cât ai putea crede, zise Adriana mişcată. O inimă care rămâne bună şi delicată cu toate nenorocirile, este o comoară rară !

— Dacă n'aş avea decât pe mama, domnişoară, poate că nu m'ar nelinişti atâta o odihnă forţată. Oamenii săraci se ajută între ei şi pe mama o iubesc toţi în casă. Dar nu am să lucrez numai pentru mama, ci şi pentru tata. Noi nu l-am văzut de optsprezece ani şi acuma a sosit din Siberia .. unde a stat în tot acest timp din devotament pentru generalul lui, mareşalul Simon.

— Mareşalul Simon, zise Adriana foarte surprinsă.

— Il cunoaşteţi, domnişoară ?

---

1) Mayeux — un gvard cocoşat, foarte cocoşat, tip de după revol. Ruţia dela 1[illegible]0.

— Nu-l cunosc personal, dar a fost insurat cu cineva din familia noastră.

— Ce fericire! esclamă fierarul. Atunci domnişoarele pe care le-a adus tata din Rusia sunt rude cu dv.?

— Mareşalul are două fete? întrebă Adriana din ce în ce mai mirată şi mai plină de interes.

— Da, domnişoară, doi ingeri de vreo cincispreze-şaispreze ani... aşa de drăguţe, aşa de drăgălaşe; două gemene care seamănă una cu alta de nu poţi să le deosibeşti. Mama lor a murit în exil şi puţinul pe care îl mai aveau a fost confiscat. Acuma au venit aici cu tatăl meu din sudul Siberiei, călătorind foarte sărăcăcios, dar tata se căznea să le facă să uite toate lipsurile prin devotamentul lui, prin iubirea lui... Ce bun e tata... nici n'o să credeţi, domnişoară că având un curaj de leu este bun.... bun ca mama!...

— Şi unde sunt acuma copiii? zise Adriana.

— La noi... tocmai asta face situaţia mea aşa de grea şi tocmai asta nu-l-a dat curajul să vin la dv. Numai cu munca mea pot întreţine familia aşa mărită cum este acuma... şi dacă n'ar aresta?

— Să te aresteze? de ce să te aresteze?

— Să vedeţi, domnişoară... aveţi bunătatea şi citiţi biletul ăsta pe care l-a primit Mayeux, fata aceea sărmană despre care v'am vorbit... ca este ca o soră pentru mine...

Agricol întinse domnişoarei de Cardoville scrisoarea anonimă pe care o primise Mayeux. Adriana o ceti şi privi pe Agricol cu mirare.

— Cum, domnule, eşti şi poet?

— Nu am nici această pretenţie, nici această ambiţie, domnişoară, dar când vin seara acasă după munca de toată ziua, sau chiar pe când îmi topesc fierul, adesea, ca să mă mai distrez sau să mă odihnesc, rimez... câteodată de, câteodată cântece.

— Şi cântecul acesta al *lucrătorului* despre care se vorbeşte în scrisoare asta este duşmănos, primejdios?

— Ba nu, domnișoară, din contra, căci eu am fericirea să fiu lucrător la domnul Hardy, care face situația lucrătorului atât de fericită pe cât de nefericită este cea a camarazilor noștri de aiurea... M'am mărginit să fac în favoarea acestora, a celor mulți, o reclamație călduroasă, sinceră, dreaptă, și nimic mai mult. Dar poate că știți domnișoară, că pe timpurile acestea de conspirație și de neliniște ești acuzat adesea și pus la închisoare fără multă vorbă. Dacă mi s'ar întâmpla o asemenea nenorocire, ce s'ar face mama, tata, cele două orfane ? Deaceea domnișoară, ca să scap de această nenorocire, am venit să vă cer, pentru cazul când aș risca să fiu arestat, o garanție. In felul acesta nu am să fiu silit să-mi părăsesc atelierul ca să mă duc la închisoare și munca mea o să fie suficientă pentru toate cheltuelile, vă asigur.

— Toate astea se pot aranja foarte ușor, zise Adriana voioasă. Mai întâi o să-ți dau garanția pe care mi-o cerI.

— Cu asta ne salvați, domnișoară.

— Pe urmă se întâmplă că doctorul nostru de casă este foarte bun prieten cu un ministru influent, la care are mare trecere. Așa dar poți să fi foarte liniștit. Dacă garanția n'o să fie suficientă, o să ne gândim la alte mijloace.

— Domnișoară, zise Agricol, cu o adâncă emoție, o să vă datorez liniștea și poate chiar viața mamei... vă rog să credeți că n'o să fiu nerecunoscător.

— E foarte simplu ceeace fac eu. Și acuma altceva : cei ce au prea mult trebue să aibă dreptul să vină în ajutorul celor ce n'au destul... Fiicele generalului Simon sunt din familia mea ! vor locui aici, cu mine, e mai bine așa. Să-i spui mamei că astă seară o să mă duc să-i mulțumesc pentru ospitalitatea pe care le-a dat-o până acum și totodată o să le iau la mine.

Până să răspundă lucrătorul ceva, Georgeta, dând la o parte portiera care despărțea salonul de camera vecină, intră repede și zise speriată :

— Vai, domnișoară, nu știu ce se petrece în stradă...

— Ce-i ? spune !...

— Am condus croitoreasa până la portiță și mi s'a părut că văd niște oameni cu mutre suspecte uitându-se cu băgare de

seamă la pereții și la ferestrele pavilionului, ca și cum ar fi pândit pe cineva.

— Domnișoară, zise Agricol cu tristețe, pe mine mă caută... Mi s'a părut mie că am fost urmărit din strada Saint-Merry... nu mai încape îndoială, m'au văzut intrând la dv. și vor să mă aresteze.. Acuma, domnișoară, când am câștigat interesul dv. pentru fiicele mareșalului Simon, mai curând decât să vă expun la cea mai mică neplăcere, mai bine mă duc să mă predau.

— Ba să nu faci una ca asta, zise Adriana repede. Libertatea este un lucru prea bun ca să-l sacrifici de bună voe. Dealtfel poate că Georgeta se înșală...

— Domnișoară, zise Hebe intrând cu un aer tot așa de speriat, a bătut cineva la portiță și a întrebat dacă n'a intrat aici un tânăr îmbrăcat cu o bluză albastră. A spus că cel pe care îl caută se numește Agricol Baudoin și că aveau să-i spue ceva foarte important.

— Eu sunt acela, zise Agricol, asta este o viclenie ca să mă facă să es.

— Eu am răspuns că nu știu despre cine e vorba.

— Foarte bine. Și atunci ?

— Omul a plecat.

— Uite ce e, zise Adriana întorcându-se spre Agricol, trebue să te resemnezi și să rămâi aici timp de câteva ore. Eu, din nefericire, sunt obligată să mă duc chiar acuma la doamna prințesă de Saint-Dizier, mătușa mea, pentru o întrevedere foarte importantă, care nu sufere întârziere și care a devenit și mai urgentă după cele ce mi-ai spus despre fiicele generalului Simon. Așa dar rămâi aici, căci dacă ai eși, ai fi cu siguranță arestat.

— Bine domnișoară, dar dacă aș primi generoasa dv. propunere, or să mă găsească aici.

— Ba nicidecum... este în pavilion o ascunzătoare așa de bine ascunsă, încât poate desfide orice cercetare, Georgeta o să te ducă acolo, și o să fii foarte bine. Poți chiar să scrii câteva versuri pentru mine, dacă situația te inspiră...

— Câtă bunătate, domnișoară ! esclamă Agricol. Cum am meritat eu...

Un sfert de oră după această scenă Florina intră în chip misterios în camera doamnei Orivois, cea dintâi dintre cameristele doamnei prințese de Saint-Dizier.

— Ei ! întrebă doamna Orivois.

— Aveți aici notele pe care le-am putut lua în cursul dimineții, zise Florina dând cameristei o hârtie. Din fericire am memorie bună.

— La ce oră exact s'a întors azi dimineață ?

— Dar n'a eșit, am pus-o în bae la nouă.

— Ba a venit acasă înainte de nouă, a petrecut noaptea afară din palat. Iată unde am ajuns... Să te informezi despre cele ce îți spun de la celelalte fete. Ele nu te bănuesc și or să-ți spue tot... Și ce a făcut domnișoara în cursul dimineții.

— I-a dictat Georgetei o scrisoare pentru domnul Norval și am cerut să mă lase s'o trimet eu, ca să am motiv să es și să notez tot ce am reținut...

— Bine, unde-i scrisoarea ?

— I-am dat-o lui Jerome care tocmai a eșit, ca s'o pue la poștă.

— Ce stângace ești ! esclamă doamna Orivois, nu puteai să mi-o aduci mie ?

— Dacă domnișoara a dictat tare Georgetei, așa cum obișnuește, știam cuprinsul scrisorii și l-am scris în notă.

— Nu-i tot una. Poate că ar fi fost bine să întârziem expedierea scrisorii. Prințesa o să fie nemulțumită.

— Eu am crezut că fac bine.

— Doamno ! știu că nu-ți lipsește buna voință. De șase luni de când ești aici suntem mulțumiți de dumneata, dar de data asta ai comis o mare nesocotință.

— Fiți îngăduitoare, doamnă, ceeace fac este destul de greu — și fata scoase un oftat.

Doamna Orivois privi țintă și-i spuse cu un ton batjocoritor :

— Ei, n'ai decât să nu mai continui, dacă ai scrupuluri... ești liberă doară... n'ai decât să pleci...

— Știți bine că nu sunt liberă, zise Florina roșind, și cu ochii plini de lacrimi apoi adăogă :

— Depind de domnul Rodin care m'a plasat aici, dar fără să vreau am uneori remuşcări. Domnişoara asta este aşa de bună, aşa de încrezătoare...

— E perfectă, de sigur, dar dumneata nu eşti aici ca să-mi faci elogiul. Ce s'a întâmplat pe urmă ?

— Lucrătorul care a găsit eri pe Lutina a venit adineauri să vorbească cu domnişoara.

— Să faci aşa ca să afli ce a vrut de la dânsa... să găseşti un pretext ca să mai vii în cursul zilei să-mi spui. Acuma du-te la pavilion şi caută să te desfaci de aceste frumoase scrupuluri care ar putea să-ţi joace o festă neplăcută, nu uita.

Florina eşi din palatul cel mare şi străbătu parcul ca să se întoarcă în pavilion, iar doamna Grivois se duse imediat la prinţesa de Saint-Dizier.

In timp ce în rotonda Pompadour unde locuia domnişoara de Cardoville se petreceau aceste scene, alte evenimente se petreceau în palatul cel mare, ocupat de doamna prinţesă de Saint-Dizier.

Eleganţa şi luxul pavilionului din grădină contrasta în chip ciudat cu interiorul întunecos al palatului, al cărui prim etaj era ocupat de prinţesă. Gravitatea servitorilor, toţi în vârstă şi toţi îmbrăcaţi în negru, adânca tăcere care domnea în această locuinţă în care nu se vorbea ca să zicem aşa de cât în şoapte, regularitatea aproape monastică a acestei case aşa de mari, dădeau întregului anturaj al prinţesei un caracter trist şi sever.

Odată un om de lume, care impreuna un mare curaj cu o rară independenţă de caracter, vorbind despre doamna prinţesă de Saint-Dizier, zise : „Ca să nu am pe doamna de Saint-Dizier ca duşmană, eu care nu sunt nici linguşitor nici laş, am comis pentru prima dată în viaţa mea o laşitate şi o josnicie. „Omul acesta vorbea sincer.

Doamna de Saint-Dizier nu ajunsese dintr'odată la acest punct de înaltă *importanţă*. Sunt necesare câteva cuvinte ca să lămurim deosebite faze din viaţa acestei femei primejdioase, nemiloase, care prin afilierea ei la ordinul iezuiţilor cucerise o formidabilă putere ocultă. Căci există un lucru şi mai îngrozitor decât un iezuit : *o iezuită*.

Doamna de Saint-Dizier fusese odinioară foarte frumoasă. In ultimii ani ai imperiului şi în primii ani ai restaurării fusese una din femeile cele mai la modă din Paris. Avea inima rece, avea imaginaţia vie şi dacă ducea o viaţă uşuratică, nu era împinsă de o inimă sentimentală, ci de dragostea de intrigi pe care le iubea aşa, cum alţii iubesc jocul.

Din nefericire orbirea sau nepăsarea bărbatului său fusese totdeauna aşa de mare, încât cât timp trăi prinţul de Saint-Dizier (fratele mai mare al contelui de Rennepont, duce de Cardoville) nu spuse niciodată nici un cuvânt care să dea de bănuit că cunoştea aventurile soţiei sale. De aceea prinţesa nu găsea destule piedici pe cari l-ar fi plăcut să le doboare. Atunci, fără să renunţe la galanterie, crezu că dă mai multă savoare aventurilor complicându-le cu intrigi politice.

Să combată pe Napoleon, să-i sape pământul sub picioare, asta promitea emoţii capabile să satisfacă şi cel mai pretenţios caracter. De atunci datară primele relaţii epistolare între ea şi marchizul de Aigrigny, pe atunci colonel în serviciul Rusiei şi aghiotant al lui Moreau. Dar într'o bună zi toate aceste intrigări sfârşiră la Vincennes. Împăratul, deşi ar fi putut să o pedepsească cumplit, se mulţumi să o exileze la una din moşiile ei.

Veni şi restaurarea. *Persecuţiile* pe care le îndurase doamna de Saint-Dizier pentru cauză fură ţinute în seamă. De pe atunci începu ea să câştige mare influenţă. Marchizul de Aigrigny se întoarse în ţară şi intră în armata franceză: era un tânăr încântător şi foarte la modă. El fusese în corespondenţă cu prinţesa şi conspirase cu ea fără să o cunoască. Aceste *precedente* aduseră neîntârziat o legătură între ei, care dură până în momentul când marchizul după duelul avut cu generalul Simon intră în seminar fără ca să se fi ştiut niciodată cauza acestei hotăriri bruşte.

Prinţesa, socotind că pentru dânsa încă nu sunase ora convertirii, continuă să se arunce în vârtejul lumii cu o ardoare aprigă, geloasă, plină de ură, căci vedea cum se duc anii cei frumoşi. In sfârşit, după mai multe convorbiri lungi cu abatele-marchiz de Aigrigny, pe atunci predicator foarte renumit — plecă şi ea brusc din Paris şi se duse să petreacă doi ani pe moşia de

lângă Dunkerque,unde nu luă decât o singură cameristă : pe doamna Orivois.

Când se întoarse femeea aceea altă dată atât de uşuratecă de galantă şi de gălăgioasă nu mai era de recunoscut. Palatul Saint-Dizier, altă dată deschis bucuriilor, serbărilor, plăcerilor, deveni tăcut şi auster. Prinţesa se înconjură mai ales cu anumiţi membri importanţi din înaltul cler. O congregaţie de femei fu pusă sub patronajul ei. Avu duhovnic, capelă şi chiar director de conştiinţă, dar adevăratul său susţinător spiritual rămase se tot abatele-marchiz de Aigrigny. Această bruscă conversiune, cu mare zgomot trâmbiţată umplu pe mulţi de respect şi de admiraţie. Alţii, mai pătrunzători, surâseră.

Oamenii cu spirit de observaţie băgară de seamă că favoriţii clicii religioase a doamnei de Saint-Dizier ajungeau la poziţii înalte cu o repeziciune ciudată. Tinerii *virtuoşi* erau însuraţi cu orfane bogate de la *Sacre-Coeur* pe care le ţinea în rezervă pentru ei. In saloanele doamnei de Saint-Dizier se făureau prefecţi, colonelli, administratori financiari, deputaţi, academicieni, episcopi, senatori pe viaţă, cărora nu li se cerea în schimbul atotputernicului sprijin ce li se dădea decât să-şi ia o înfăţişare evlavioasă, să jure război înverşunat tuturor necredincioşilor şi răzvrătiţilor şi mai ales să stea într'o corespondenţă confidenţială cu marchizul-abate de Aigrigny *asupra a diferite subiecte alese de dânsul.* Dealtmintreli distracţia aceasta era foarte plăcută, căci abatele era cel mai plăcut om din lume, cel mai spiritual şi mai ales cel mai împăciuitor.

In schimb, vai de cei ce se găseau în opoziţie de principii şi de interese cu doamna de Saint-Dizier sau cu prietenii săi ! Mai curând sau mai târziu, direct sau indirect, ei se vedeau loviţi de o mână crudă, în chip ireparabil. Unii erau loviţi în relaţiile lor clee mai scumpe, alţii în creditul lor, alţii în cinstea lor şi alţii în fine în funcţiile oficiale din care trăiau. Şi toate astea prin acţiunea surdă, latentă, continuă, a unui dizolvant teribil şi misterios, care săpa pe nevăzute reputaţiile, averile şi poziţiile cele mai solide.

Se va înţelege acuma uşor de ce sub restaurare prinţesa de Saint-Dizier deveni foarte influentă şi foarte de temut. Să mai

adăugăm și faptul că prințul de Saint-Dizier murise de mulți ani, fără să aibă copii, și averea lui personală, foarte mare, revenise fratelui său mai mic, tatăl Adrianei de Cardoville. Acesta murise și el de un an și jumătate, astfel că fata era atunci ultima, singura reprezentantă a acestei ramuri a familiei Rennepont.

Prințesa de Saint-Dizier aștepta pe nepoata sa într'un salon mare tapetat, cu hârtie verde închisă. Mobila, acoperită și ea cu aceeași stofă, era din lemn de abanos sculptată, ca și biblioteca plină de cărți sfinte. Mai erau în odaie câteva tablouri sfinte și un crist mare de fildeș pe un fond de catifea neagră, care completau aparența de lugubru și de sever a încăpedii.

Doamna de Saint-Dizier, așezată la un birou mare, sigila mai multe scrisori, căci și ea avea o corespondență foarte variată și foarte bogată. Ea era atunci în vârstă de patruzeci și cinci de ani și era încă frumoasă. Anii îi îngroșaseră talia care altădată fusese de o eleganță remarcabilă, totuși și acuma se deosebea destul de fină sub rochia neagră, cu guler înalt.

In acest moment intră în camera doamna Grivois, ținând în mână raportul pe care i-l dăduse Florina asupra chipului cum își petrecuse dimineața Adriana de Cardoville. Doamna Grivois era de douăzeci de ani în serviciul doamnei contese de Saint-Dizier și știa tot ce poate și trebuie să știe o cameristă intimă despre stăpâna sa. Doamna Grivois se bucura de cele mai mari privilegii față de prințesă care o considera mai curând drept o damă de companie decât drept cameristă.

— Poftim notele Florinei, zise doamna Grivois întinzând prințesei hârtia.

— O să văd numaidecât, răspunse doamna de Saint-Dizier, acuma aștept pe nepoata-mea aici. In timpul când ea o să asiste la conferința, d-ta ai să duci în pavilionul ei o persoană care trebuie să vie îndată și care o să ți se prezinte din partea mea.

— Bine, doamnă.

— Persoana aceea o să facă un inventar exact de tot ceeace cuprinde pavilionul Adrianei. Să ai grijă să nu se uite nimic: asta este de cea mai mare importanță.

— Bine, dar dacă Georgeta sau Hebe or să încerce să se împotrivească....

— N'avea nici o grijă, omul însărcinat cu acest inventar are o asemenea calitate, încât fetele nu vor îndrăzni să se împotrivească inventarului şi nici celorlalte măsuri pe care are să le ia. Când ai să-l însoţeşti, să nu uiţi să insişti asupra anumitor particularităţi menite să întărească anumite zvonuri pe care le-ai răspândit în ultimul timp.

— Fiţi fără grijă, doamnă zvonurile acelea au acuma aparenţa de adevăr.

In acest moment un servitor bătrân deschise uşa şi anunţă:

— Domnul Abate de Aigrigry!

— Dacă vine domnişoara de Cardoville, zise prinţesa doamnei Grivois, s'o rogi să aştepte un moment.

— Da, doamnă, răspunse cealaltă şi ieşi cu valetul.

Doamna de Saint-Dizier şi domnul de Aigrigny rămaseră singuri. Abatele-marchiz de Aigrigny era — de sigur că cititorii au ghicit-o — persoana pe care am văzut-o în strada Milieu-des-Ursins, şi care plecase la Roma cu vreo trei luni în urmă. Marchizul era în mare doliu, dar era îmbrăcat cu eleganţa sa obişnuită. Nu purta haina călugărească. Redingota neagră strânsă pe corp făcea să-i lasă în relief eleganţa taliei. Tonsura (1) dispărea puţin din cauza unui început de chelie care îi despoiase partea dindărăt a capului. Nimic, în îmbrăcămintea lui nu trăda pe preot, afară poate numai de lipsa totală de favoriţi, care erau la modă pe atunci. Bărbia proaspăt rasă, se rezema pe o cravată înaltă, foarte mare, neagră, înodată cam milităreşte, ceeace amintea că acest abate-marchiz, unul din şefii cei mai activi şi mai influenţi ai ordinului sub restauraţie, comandase un regiment de husari după ce mai înainte luptase contra Franţei.

Marchizul sosise dela Roma chiar în dimineaţa aceea şi nu mai văzuse pe prinţesă de când mamă lui, marchiza văduvă de Aigrigny, murise lângă Dunkerque pe moşia doamnei Saint-Dizier. In zadar chemase bătrâna pe fiul său să-i îndulcească ultimele momente. Un ordin îi fusese transmis acestuia dela Roma, cărula trebuise să-i sacrifice cele mai sfinte sentimente ale naturii. El plecase imediat spre acel oraş, nu însă fără o mişcare

(1) Preoţii catolici se tund în creştetul capului la hirotonisire.

de ezitare pe care o remarcase şi o denunţase Rodin. Iubirea marchizului de Aigrigny pentru mama sa fusese singurul sentiment curat care îl umpluse fără încetare viaţa.

Marchizul se apropie repede de prinţesă, îi întinse mâna şi-i spuse cu o voce mişcată:

— Hermino, nu mi-ai ascuns nimic în scrisori? Repetă-mi încă odată... spui drept că mama n'a fost prea nenorocită de lipsa mea? N'a bănuit că o datorie mai puternică mă chema aiurea ?

— Nu, îţi spun că nu. Şi-a pierdut cunoştinţa cu mult înainte ca dumneata — dacă ai fi venit — să fi putut ajunge. Toate detaliile triste pe care ţi le-am scris în această privinţă sunt cel mai exact adevăr ; poţi fi liniştit.

— Da, conştiinţa mea ar trebui să fie liniştită, am ascultat de datorie, sacrificând pe mama. Şi totuşi, fără voia mea, n'am izbutit niciodată să ajung la această desprindere completă de ori şi ce, care ne este ordonată prin teribilele cuvinte : **Acela care nu urăşte pe tatăl şi pe mama sa şi chiar sufletul său, nu poate fi discipolul meu.**

— Negreşit, Frederic, renunţările astea sunt dureroase, dar în schimb, câtă putere, câtă influenţă !

— E drept, zise marchizul după o tăcere ; ce n'ai sacrifica pentru ca să poţi domni în umbră asupra acestor atotputernici ai pământului, care domnesc la lumina zilei ! Călătoria pe care am făcut-o la Roma mi-a dat o idee nouă despre formidabila noastră putere. E un spectacol curios să vezi de la o înălţime jocul regulat al acestor mii de instrumente a căror personalitate se absoarbe necontenit în personalitatea neştirbită a ordinului nostru. Câtă putere avem ! Sunt în adevăr cuprins de un sentiment de admiraţie, sunt aproape spăimântat gândindu-mă că înainte de a ne aparţine nouă omul gândeşte, vrea, crede şi lucrează după placul său, iar când este al nostru, după câteva luni nu mai are decât învelişul de om. Inteligenţă, spirit, raţiune, conştiinţă, liber-arbitru, totul este paralizat, uscat, atrofiat prin obiceiul unei supuneri oarbe, mute şi teribile, prin practica unor exerciţii misterioase, care sfarmă şi ucid tot ceeace e liber şi spontan în gândirea

omului. Acestor corpuri lipsite de suflet, mute, pustii şi reci ca nişte cadavre noi le insuflăm atunci spiritul ordinului nostru. Şi imediat cadavrele se pun pe picioare, merg, umblă, lucrează, execută, fără însă să iasă din cercul unde sunt închise pe vecie. Aşa se face că devin membri ai acestui corp uriaş a cărui voinţă o execută mecanic, dar ale cărui gânduri călăuzitoare nu le înţeleg.

Vorbind aşa fizionomia marchizului de Algrigny luă o expresie de mândrie nespusă şi de dominare trufaşă.

— Stii, continuă el apoi, că este aproape sigur că la 13 Februarie vom dispune de un mijloc de acţiune destul de puternic ca să ne restabilim influenţa, un moment zgudultă.

— Vorbeşti despre afacerea medaliilor ?

— Negreşit. Dacă m'am grăbit atâta ca să mă întorc, a fost numai pentru ca să asist la un eveniment care pentru noi este de aşa de mare importanţă.

— Al aflat despre fatalitatea care era cât pe ce să răstoarne încă odată planurile cu atâta greutate concepute ?

— Da ; cum am sosit am văzut pe Rodin.

— Şi ţi-a spus...

— Mi-a vorbit despre neînţeleasa sosire a Indianului şi a fiicelor generalului Simon la castelul de Cardoville, după îndoltul naufragiu care i-a aruncat pe coasta Picard'ei. Şi noi, care credeam pe fete la Lipsca şi pe Indian în lava! precauţiile erau aşa de bine luate... S'ar zice, în adevăr că o putere invizibilă protejează această familie !

— Din fericire Rodin este un om de iniţiativă, un om harnic, zise prinţesa. A fost aseară aci şi am vorbit îndelung.

— Rezultatul convorbirii voastre este minunat. Soldatul e să fie îndepărtat pentru două zile. Duhovnicul soţiei sale este înştiinţat, iar restul o să meargă de la sine. Mâine fetele n'or să mai fie de temut. Rămâne Indianul... el este la Cardoville, grav rănit, aşa că avem tot timpul să lucrăm.

— Dar asta nu-i tot, reluă prinţesa. Fără să socotim pe nepoata mea, mai sunt două persoane care în interesul nostru nu trebue să se afle la Paris la 13 Februarie.

— Da, domnul Hardy. Dar prietenul său cel mai intim îl

trădează, este al nostru; prin el domnul Hardy a fost atras în sud, de unde este aproape imposibil să se întoarcă mai curând de cât peste o lună. Cât despre păcătosul de lucrător vagabond, acela căruia i se zice Pușcă-goală, nu ne dă nici o grije. Mai e Gabriel, pe care ne sprijinim toate speranțele. El n'o să fie părăsit nici un minut de acum până la ziua cea mare. Așa dar totul pare să ne promită succesul și acest succes al afacerii medaliilor, trebue să aducă ordinului aproape patruzeci de milioane.

— Deaceea nu trebue să cruțăm nimic, zise prințesa, ca să reușim cu orice preț. Din cele șase persoane de care avem să ne temem, cinci sunt sau vor fi puse în imposibilitate de a ne strica. Rămâne nepoata mea; nu așteptam decât sosirea dumitale ca să iau o ultimă hotărire. Toate dispozițiile sunt luate și chiar în dimineața asta o să începem să lucrăm.

— Se vede că bănuelile dumitale s'au mai mărit de la ultima scrisoare ?

— Da, sunt sigură că Adriana știe mai mult decât lasă să se creadă; în cazul acesta nu avem o mai mare dușmană decât pe ea.

— Asta a fost și părerea mea întotdeauna. Deaceea acum șase luni ți-am spus ca, pentru orice eventualitate, să iei măsurile pe care le-ai luat. Așa se face că astăzi ne este ușor să facem ceeace altfel ne-ar fi fost imposibil.

— In sfârșit, zise prințesa cu o expresie de bucurie răutăcioasă și amară, acest caracter de nestăpânit va fi sfărâmat. In sfârșit o să mă răzbun pentru atâtea sarcasme nerușinate pe care am fost silită să le înghit ca să nu-l deștept bănuielile. Eu, eu, am suferit atâta dela această Adriană! Se pare că și-a făcut o profesie din a mă irita în contra ei...

— Instinctele mele rar m'au înșelat. Sunt sigur că fata asta poate fi pentru noi un dușman primejdios, foarte primejdios, zise marchizul.

— De aceea trebuie să facem așa ca să nu mai fie de temut, răspunse doamna de Saint-Dizier privind țintă pe marchiz.

— Ai mai văzut pe doctorul Baleinier și pe Tripeaud?

— Or să vie aici în cursul dimineții, i-am înștiințat despre toate.

— I-ai găsit bine dispuși contra ei?

— Minunat! Adriana nu bănuește câtuși de puțin pe doctor, care a știut să păstreze până la un anumit punct încrederea ei. De altfel mai este o împrejurare care vine în ajutorul nostru și care deocamdată mi se pare de neînțeles. Azi dimineață doamna Orivois s'a dus, după cum îi poruncisem, să-i spuie Adrianei că o aștept la amiază pentru o afacere importantă. Apropriindu-se de pavilion, doamna Orivois a văzut, sau i s'a părut că vede pe Adriana intrând pe portița din grădină.

— Ce spui!.... nu se poate!... Și aveți dovada sigură? exclamă marchizul.

— Până acuma nu este altă probă decât spusele doamnei Orivois. Dar bine zici — adăugă prințesa luând hârtia de pe masă, — uite raportul pe care mi-l face în fiecare zi una din servitoarele Adrianei.

— Aceea pe care a izbutit Rodin s'o plaseze la nepoata dumitale?

— Da, aceea. Și cum ea se găsește în absoluta dependență a lui Rodin, ne-a servit foarte bine până acuma. Poate că în acest raport să se găsească confirmarea lucrului care ne interesează.

Abia își aruncă ochii pe notă, și prințesa exclamă aproape cu spaimă :

— Dar ce văd ?... e diavolul în persoană fata asta !

— Ce spui?

— Administratorul moșiei pe care a vândut-o Adriana, îi scrie ca să-i ceară protecția; în acelaș timp o informează despre faptul că prințul Indian se află la castel. Ea știe că e rudă cu indianul și i-a scris imediat fostului ei profesor de pictură, Norval, să plece cu diligența la castel și să-l aducă aici pe acest prinț Djalma, pe care noi trebuie cu orice chip să-l ținem departe de Paris.

Marchizul îngălbeni și spuse doamnei de Saint-Dizier:

— Dacă nu e vorba de un nou capriciu al nepoatei dumitale, faptul dovedește că ea știe încă mai mult decât ai îndrăznit dumneata să crezi. Ea știe ce este cu afacerea medaliilor și poate să ne facă să pierdem tot. Ia seama !

— Atunci, zise prințesa cu hotărîre, nu mai putem șovăi. Trebuie să împingem lucrurile mai departe decât mă gândeam și chiar în dimineața asta să sfârșim. Ai putut trimite vorbă omului în chestie?

— Trebuie să vie aici la douăsprezece, nu poate să mai întârzie mult.

— M'am gândit că aici o să fim foarte bine pentru ceeace ne interesează. Odaia este separată de salonaș numai prin portieră: o să tragem portiera și omul dumitale o să stea acolo foarte bine.

In acest moment intră un valet și zise:

— Domnul doctor Baleinier întreabă dacă doamna prințesă poate să-l primească.

— Negreșit, spune-i să intre.

— Mai este și un domn căruia domnul abate i-a dat întâlnire aici la douăsprezece și pe care l-am poftit să aștepte în camera de rugăciune, după cum am avut ordin.

— Asta-i omul nostru, zise marchizul prințesei. Ar trebui să-l primim pe el mai întâi. Nu-i nevoie, pentru moment, să-l vadă doctorul Baleinier.

— Poftește pe această persoană să intre, zise prințesa și când o să te sun, să poftești pe domnul doctor Baleinier. Dacă vine domnul baron Tripeaud, să-l conduci aici; pe urmă n'o să mai primesc pe nimeni, afară de domnișoara Adriana.

Valetul eși și se întoarse imediat, introducând un om mic, palid îmbrăcat în negru, cu ochelari. Sub brațul stâng ținea o cutie lungăreață de marochin roșu. Prințesa îl întrebă:

— Domnul abate ți-a spus despre ce e vorba?

— Da, zise omul cu o voce ascuțită, făcând un salut adânc.

— O să fii bine în odaia asta? — și prințesa îl conduse într'o cameră vecină, separată de cabinet numai printr'o portieră.

— O să fiu foarte bine, răspunse omul cu ochelari, făcând un nou salut.

— In cazul acesta, intră; o să viu să te înștiințez când o să fie momentul.

— Şi nu uita tot ce ţi-am spus, adăugă marchizul desprinzând şnurul portierei.

Stofa grea se desfăcu şi ascunse cu desăvârşire pe omul cu ochelari. Prinţesa sună; după câteva momente uşa se deschise şi fu anunţat doctorul. Doctorul Baleinier avea vreo cincizeci de ani, era de statură mijlocie, plin la faţă, cu obraji strălucitori şi îmbujoraţi. Avea fizionomia surâzătoare şi fină, iar ochii lui mici, cenuşii, anunţau o pătrundere şi sagacitate rară. Era om de lume şi nu ocolea plăcerile ; cunoscător a tot ce-i bun, spiritual, flexibil, dibaci, insinuant, aşa era doctorul Baleinier, una din cele mai vechi creaturi ale coteriei de la prinţesa de Saint-Dizier.

E uşor de înţeles de câtă importanţă era pentru ordin să aibă între membrii externi pe unul din cei mai cu vază practicieni din Paris. Doctorii sunt şi ei un fel de preoţi. Fiind admişi la orice oră în cele mai stricte intimităţi de familie, ei ştiu sau ghicesc multe lucruri şi pot face mult. Ca şi preotul, medicul are ultimul cuvânt al bolnavilor şi al muribunzilor.

Doctorul Baleinier era unul din cei mai activi şi cei mai apreciaţi membri externi ai congregaţiei din Paris.

Când intră, se duse să sărute mâna prinţesei cu cea mai perfectă galanterie.

— Eşti totdeauna exact, dragă doctore.

— Sunt totdeauna fericit să ascult de ordinele dumitale... apoi se întoarse spre marchiz, îi strânse mâna prietenește, şi-i spuse : In fine te-ai întors ! Cele trei luni cât ai lipsit li s'au părut lungi prietenilor dumitale.

— Timpul este tot aşa de lung pentru cei care pleacă ca şi pentru cei ce rămân, dragă doctore ! El, iată ziua cea mare ; domnişoara de Cardoville trebue să vie dintr'un moment într'altul.

— Nu pot spune că sunt liniştită, zise prinţesa. Dacă ar avea vreo bănuială ?

Citiţi mâine FASCICOLA No. 18

— Nu se poate, zise doctorul Baleinier ; suntem cei mai buni prieteni din lume. Ştii bine că domnişoara Adriana are cea mai mare încredere în mine. Chiar alaltăeri am râs cu ea. Îi făceam, ca deobicei, observaţii asupra felului ei de viaţă, care este cel puţin excentric, şi asupra ciudatei exaltări în care am găsit-o de atâtea ori...

— Doctorul nu uită niciodată să insiste asupra acestor împrejurări, foarte neînsemnate în aparenţă, zise doamna de Saint-Dizier marchizului, cu un aer plin de înţeles.

— E în adevăr un lucru esenţial, răspunse acesta.

— Domnişoara Adriana mi-a răspuns bătându-şi joc de mine în modul cel mai vesel şi mai spiritual din lume. Căci trebue să recunosc că fata asta are spiritul cel mai distins pe care l-am văzut vreodată.

— Doctore ! doctore ! zise doamna de Saint-Dizier, fără slăbiciune !

— N'avea nici o grijă, răspunse acesta. Dă-mi voe, ca om de gust şi de societate ce sunt, să fiu drept şi să mă închin în faţa spiritului încântător şi distins al domnişoarei Adriana. Când va sosi momentul de a trece la fapte, o să mă vedeţi la lucru.

— Poate că momentul acesta este mai apropiat decât credeam noi, zise doamna de Saint-Dizier schimbând o privire cu marchizul de Algrigny.

— Eu sunt şi voiu fi oricând gata, zise doctorul. Aş vrea să pot fi aşa de liniştit în orice chestie.

— Nu cumva casa dumitale de sănătate nu mai este la modă ? zise doamna de Saint-Dizier surîzând.

— Dimpotrivă. Am ajuns aproape să mă plâng că am prea mulţi pensionari. Nu e vorba de asta... dar uite că e ameaza şi baronul Tripeud n'a venit.

— El este tutorele domnişoarei de Cardoville. Tot el a girat şi afacerile contelui, a fost omul său de afaceri, zise marchizul preocupat ; prezenţa lui ne este absolut indispensabilă şi ar fi de dorit să sosească înaintea domnişoarei de Cardoville, care poate să intre dintr'un moment într'altul.

Chiar în momentul acela uşa se deschise larg şi valetul anunţă ;

— Domnul baron Tripeaud !

Doctorul Baleinier făcu salutul cel mai cordial financiarului, şi chiar se ridică să-i strângă mâna. Baronul îşi începu de la uşă saluturile şi închinăciunile.

— Am onoarea să mă prezint la ordinele duamnei prinţese, care ştie că poate conta oricând pe mine.

— Şi chiar contez, domnule Tripeaud, mai ales în această împrejurare.

— Dacă intenţiile doamnei prinţese sunt ,aceleaşi cu privire la domnişoara de Cardoville...

— Aceleaşi, domnule baron, deaceea ne-am reunit astăzi.

— Doamna prinţesă poate fi sigură de concursul meu, aşa după cum i-am promis. Sunt şi eu de părere că trebue să întrebuinţăm cea mai mare severitate.

Valetul bătu în acest moment la uşă, intră şi zise :

— Domnişoara a venit din pavilion şi întreabă dacă poate să vadă pe doamna.

— Spune-i domnişoarei că o aştept, zise prinţesa ; şi nu mai primesc pe nimeni... fără excepţie, ai auzit ? pe nimeni.

După ce valetul eşi, prinţesa dădu la o parte portiera după care era ascuns omul cu ochelari, îi făcu un ultim semn de înţelegere, apoi se reîntoarse în salon. După o clipă domnişoara de Cardoville intră la mătuşa sa.

Se prezintă fără îndrăzneală, dar cu deplină siguranţă. Chipul ei era vesel, surâzător. Ochii ei mari, negri, păreau mai strălucitori decât deobicei. Când zări pe abatele de Aigrigny, făcu o mişcare de surprindere, — şi un surâs cam batjocoritor înflori pe buzele-i roşii. După ce făcu un semn graţios din cap doctorului, şi după ce trecu prin faţa baronului Tripeaud fără să se uite la el, salută pe prinţesă cu o jumătate de reverenţă, din cele mai distinse însă.

Ciudat lucru : deşi era om de lume, om de spirit, şi mai ales om obişnuit să domine şi să aibă autoritate, marchizul de Aigrigny nu se simţea la locul lui, avea o jenă de neînţeles, aproape penibilă, în prezenţa Adrianei de Cardoville. Se simţea încurcat, mai prejos de el însuşi, în faţa acestei fete atât de

distinsă prin firea ei deschisă, prin spiritul ei şi prin ironia ei muşcătoare.

Adriana se amuza foarte mult de toate acestea, dar săvârşea o mare nesocotinţă, căci adesea motive din acestea vulgare dau naştere la ură cea mai înverşunată. Doamna de Saint-Dizier şedea într'un fotoliu mare în faţa focului; marchizul de Aigrigny în picioare lângă foc, doctorul Baleinier în faţa biroului, răsfoia biografia baronului Tripeaud, iar baronul părea că examinează un tablou religios atârnat în perete.

— Ai trimes după mine, mătuşă ? ca să vorbim despre afaceri importante ? zise Adriana, rupând tăcerea apăsătoare care domnea în salon de când intrase ea.

— Da, domnişoară, răspunse prinţesa cu un aer rece şi sever, este vorba despre o convorbire dintre cele mai serioase.

— Sunt la ordinele dumitale, mătuşă. Vrei să intrăm în bibliotecă ?

— Nu-i nevoe. Vom vorbi aici.

Apoi se adresă marchizului, doctorului şi baronului şi le spuse :

— Domnilor, vă rog luaţi loc.

Cu toţii se aşezară în jurul mesei.

— Dar întru cât convorbirea noastră poate interesa pe aceşti domni ? întrebă Adriana surprinsă.

— Domnii aceştia sunt vechi prieteni de familie şi tot ceea ce te priveşte pe dumneata îi interesează şi pe ei. Sfaturile lor trebue să fie ascultate şi primite de dumneata cu respect Cred că, curajoasă şi cu firea deschisă cum zici că eşti, n trebue să-ţi fie teamă de a spune în faţa unor persoane atât de serioase şi atât de respectabile cum sunt aceşti domni, ceeace mi-ai spune mie singură...

— Aşa dar am să suport un interogator în toată regula ?

— Nu un interogator, dar cum am dreptul de a veghea asupra dumitale, şi cum abuzezi din ce în ce mai mult de bunăvoinţa mea nesocotită faţă de capricile dumitale, vreau să pun capăt unei stări de lucruri care durează de prea mult timp. Vreau, în faţa unor prieteni ai familiei, să te pun în curent cu

hotărîrea mea irevocabilă pentru viitor. Caracterul dumitale este independent, hotărît. Trebue să se schimbe, ai înțeles ? și se va schimba, de voe sau de silă, eu îți spun.

Auzind aceste cuvinte pronunțate cu un ton acru în fața unor străini, atunci când nimic nu părea să le scuze asprimea, Adriana ridică cu trufie capul, dar se stăpâni și răspunse surâzând :

-- Ziei că o să mă schimb ? asta nu m'ar mira, s'au văzut conversiuni și mai ciudate !

Prințesa își mușcă buzele.

— O conversiune sinceră nu e niciodată ciudată, zise cu răceală abatele de Aigrigny ; este foarte meritorie și poate fi un excelent exemplu.

— Domnișoară Adriano, zise și baronul Tripeaud cu un ton doctoral, nu poți tăgădui că o conversiune...

— Cred că domnul Tripeaud este foarte tare în conversiunea a tot felul de afaceri în tot felul de beneficii, prin tot felul de mijloace, zise Adriana scurt și disprețuitor; dar de chestia asta este străin.

-- Dar bine, domnișoară, reluă baronul căutând să întâlnească ochii prințesei pentru a căpăta curaj, ulți că am cinstea de a fi tutorele dumitale și că...

— Este drept că domnul Tripeaud are această cinste, n'am prea știut niciodată pentru ce, zise Adriana cu și mai multă trufie, și fără măcar să se uite la baron. Dar nu e vorba să deslegăm ghicitori. Doresc să știu motivul și scopul acestei reuniuni.

— Ai să fii satisfăcută, domnișoară; o să mă exprim într'un chip foarte lămurit, și foarte precis, și ai să cunoști planul de purtare pe care ai să-l urmezi de aici înainte. Dacă refuzi să te supui cu tot respectul pe care îl datorești ordinelor mele, o să văd ce-mi rămâne de făcut.

Este cu neputință de redat tonul poruncitor și înfățișarea răutăcioasă a prințesei când pronunță aceste cuvinte. Adriana o privi un moment și zise râzând :

— Asta este o adevărată declarație de război ; știi că lucrul devine amuzant !

— Nu-i vorba de declarație de război, zise cu asprime marchizul de Algrigny, jignit de expresiile domnișoarei de Cardoville.

— Vai, domnule abate, spuse aceasta, dumneata, un fost colonel, ești așa de sever, dumneata care datorești atâta războiului, dumneata care, ai comandat un regiment francez după ce te-ai luptat atâta timp contra Franței!

La aceste cuvinte care îi răscoleau amintiri foarte neplăcute, marchizul se roși. Tocmai era să răspundă, când marchiza îl luă cuvântul:

— Domnișoară, știi că ești de o nepoliteță de neînchipuit! dar să revenim la ceeace te aduce înaintea mea. Trebue să te înștiințez, în interesul dumitale, că lucrul este grav, foarte grav, mai grav decât îți închipui. Nu ai decât un singur mijloc să mă faci indulgentă, și anume să înlocuești aroganța și ironia obișnuită cu un limbaj modest și respectuos pe care trebue să-l aibă o fată tânără.

Adriana surâse, dar nu mai răspunse nimic.

— Domnișoară, continuă prințesa, cu un ton rece și sever, sunt datoare față de mine însă-mi și față de acești domni să reamintesc prin câteva cuvinte evenimentele care s'au petrecut în ultimul timp. Acum șase luni, după ce ai eșit din dolul după tatăl dumitale, mi-ai cerut să fii stăpână pe averea ce ți-a rămas și să te emancipezi — aveai atunci optsprezece ani. Am avut slăbiciunea nenorocită de a consimți. Ai vrut să părăsești palatul cel mare și să locuești în pavilionul din grădină, departe de orice supraveghere. Atunci ai început o serie de cheltuieli, unele mai extravagante decât altele. Fanteziile dumitale nebunești, capriciile dumitale bolnăvicioase, au fost fără margini, fără frâu. Niciodată nu ți-ai îndeplinit datoriile religioase. Ai petrecut zile întregi absolut închisă în casă, fără să vrei să primești pe nimeni. Doctorul Baleinier, singurul dintre prietenii mei în care ai păstrat oarecare încredere, a izbutit după multe insistențe să pătrundă la dumneata, și te-a găsit de mai multe ori într'o stare de exaltare atât de mare, încât a fost foarte neliniștit cu privire la sănătatea dumitale. Ai vrut să ești totdeauna singură, și să nu dai socoteală nimănui de

ceeace faci. In sfârşit, ţi-a plăcut să pui voinţa dumitale mai presus de autoritatea mea. Toate astea sunt adevărate ?

— Acest portret al trecutului nu-i tocmai flatat, zise Adriana surâzând, dar în sfârşit nu-i de tot de nerecunoscut.

— Aşa dar, domnişoară, zise abatele de Algrigny accentuând încet pe fiecare cuvânt, admiti că toate faptele pe care e-a povestit mătuşa dumitale, sunt adevărate ?

Toate privirile se îndreptară spre Adriana, ca şi cum răspunsul ei trebuia să aibă o importanţă extremă.

— Fără îndoială ; dealtfel am obiceiul să trăesc destul de deschis, pentru ca această întrebare să fie de prisos.

— Aşa dar aceste fapte sunt mărturisite, zise abatele de Algrigny întorcându-se spre doctor şi spre baron.

— N'aş putea să ştiu, mătuşă, la ce foloseşte această lungă introducere ?

— Această lungă introducere, domnişoară, reluă prinţesa cu demnitate, are un scop : expunem trecutul ca să motivăm viitorul.

— Asta ascunde de sigur un lucru de temut.

— Se prea poate, domnişoară, căci nimic nu este mai de temut pentru anumite caractere decât supunerea, decât datoria; caracterul dumitale este din acelea înclinate spre revoltă.

— O mărturisesc cu toată naivitatea, mătuşă, şi aşa va fi până în ziua când o să pot iubi supunerea şi respecta datoria.

— Că iubeşti şi respecţi sau nu ordinele mele, puţin îmi pasă, domnişoară, zise prinţesa scurt şi aspru. Totuşi, chiar de astăzi ai să începi a te supune în mod absolut, orbeşte, voinţei mele. Într-un cuvânt n'ai să mai faci nimic fără voia mea. Aşa vreau, aşa trebue, şi aşa va fi.

Adriana privi întâi pe mătuşa sa, apoi izbucni într'un hohot de râs copilăresc şi vesel, care răsună mult timp în odae. Domnul de Algrigny şi baronul Tripeaud avură o mişcare de indignare. Prinţesa privi pe nepoată-sa cu un aer duşmănos. Doctorul ridică ochii spre cer şi îşi împreună mâinile pe pântece, oftând.

— Domnişoară, asemenea hohote de râs nu sunt [illegible]

cuvincioase, zise mătuşele de Aigrigny. Vorbele mătuşei dumitale sunt serioase, foarte serioase şi merită să fie primite altfel.

— Doamne zise Adriana potolindu-se, dar cum să-mi păstrez sângele rece când aud pe mătuşa mea vorbindu-mi de supunere oarbă la ordinele sale? Oare rândunica obişnuită să zboare în înaltul cerului, să se zbeguiască în plin soare, e făcută să trăiască într'o gaură de cărtiţă?

In faţa acestui răspuns domnul de Aigrigny se prefăcu că se uită cu o adâncă mirare la ceilalţi membri ai acestui aşa zis consiliu de familie.

— Rândunică? ce vrea să spue? întrebă abatele pe baron; acesta îi făcu un semn pe care celălalt îl înţelese.

— Nu ştiu, răspunse Tripeaud, privind şi el la rândul său pe doctor. Doctore, a vorbit şi despre cârtiţe, e de neînţeles.

— Aşa dar, domnişoară, zise prinţesa părând că împărtăşeşte mirarea celorlalţi, ăsta este răspunsul pe care mi-l dai...

— Lasă, doamnă, lasă, zise doctorul Balcinier prinţesei, surâzând cu bunătate, trebue să fii indulgentă. Scumpa mea domnişoară Adriana are spiritul atât de original, atât de exaltat! Am dreptate când spun că este cea mai încântătoare nebună pe care o cunosc; i-am şi spus-o de o mie de ori, în calitatea mea de vechi prieten, care îşi permite orice.

— Înţeleg că simpatia pe care o ai pentru domnişoara te face indulgent, dar nu-i mai puţin adevărat, zise abatele de Aigrigny părând că reproşează doctorului că la partea domnişoarei de Cardoville, că aceasta sunt răspunsuri extravagante, când este vorba despre lucruri atât de serioase.

— Nenorocirea este că domnişoara nu înţelege gravitatea conferinţei noastre, zise prinţesa cu un ton aspru. Poate că acuma o să înţeleagă, când o să-i spun în ce constau ordinele mele.

— Să vedem, mătuşă.

— Începând de mâine, reluă prinţesa, ai să părăseşti pavilionul, ai să concediezi servitoarele, şi ai să vii să ocupi iarăşi aceste două camere de aici, unde nu se poate intra decât trecând prin apartamentul meu. N'ai să ieşi niciodată singură, ai

că vii cu mine la biserică, emanciparea dumitale va înceta, din cauza risipei pe care o faci şi care este foarte bine constatată. O să mă însărcinez eu cu toate cheltuelile dumitale, o să-mi iau chiar şi sarcina de a-ţi comanda rochiile, pentru ca să fii îmbrăcată modest, aşa cum se cuvine. In sfârşit, până la majorat — care de altfel va fi amânat la infinit graţie intervenţiei unui consiliu de familie — n'ai să ai nici o sumă de bani la dispoziţie... asta este voinţa mea...

— Negreşit, nu putem decât să aplaudăm hotărirea dv, doamnă prinţesă, zise baronul Tripeaud.

— E timpul să punem capăt unui asemenea scandal, zise abatele.

Doamna de Saint-Dizier se exprimase cu un ton hotărît şi precis ; părea încredinţată că ameninţările pe care le făcuse nepoatei sale se puteau împlini. Adriana începu să vadă că era vorba de ceva foarte grav. Atunci veselia ei făcu loc unei ironii amare, unei expresii de independenţă revoltată. Fata se ridică brusc şi spuse mătuşii sale cu un ton tăios :

— Ai vorbit despre trecut, doamnă. O să spun şi eu câteva cuvinte în această chestie, pentru că mă sileşti : da, regret trecutul. Am păstrat locuinţa dumitale pentrucă îmi era imposibil să trecă mai mult în această atmosferă de ipocrizie neagră şi de negre perfidii.

— Domnişoară, zise de Aigrigny, asemenea cuvinte sunt pe atât de violente pe cât de nebuneşti.

— Pentru că mă întrerupi, domnule, o să-ţi răspund în două cuvinte, zise Adriana privind pe abate drept între ochi ce exemplu găseam la mătuşa mea ?

— Exemple minunate, domnişoară.

— Minunate ? Poate pentru că-i vedeam în toate zilele pocăinţa ipocrită la fel cu pocăinţa dumitale ?

— Domnişoară, nu ştii ce vorbeşti... zise prinţesa îngălbenind de mânie.

— Ba ştiu, îmi aduc aminte ca toată lumea, asta-i tot. N'aveam nici o rudă cui să-i cer azil şi am vrut să trăesc singură. Am dorit să mă bucur de veniturile mele, pentru că îmi place mai bine să le cheltuesc, decât să le văd delapidate de domnul Tripeaud.

— Domnișoară ! strigă baronul, nu înțeleg cum îți per miți să...

— Ajunge, domnule, zise Adriana impunându-i tăcere printr'un gest de o trufie zdrobitoare, vorbesc despre dumneata, dar nu vorbesc cu dumneata.

Apoi continuă :

— Așa dar am vrut să-mi cheltuesc veniturile după gustul meu și mi-am înfrumusețat locuința pe care mi-am ales-o. In loc de servitoare urâte și prost crescute, am preferat fete drăgute, bine crescute, dar sărace. Educația lor nu le îngădula să rabde înjosiri umilitoare, deaceea le-am făcut viața plăcută. Fetele mele nu mă servesc, ci îmi fac servicii. Le plătesc, dar le sunt recunoscătoare. De altfel acestea sunt subtilități pe care nu le înțelegi, doamnă, sunt sigură. Es singură pentru că îmi place să mă duc unde mă îndreaptă fantezia. Nu mă duc la biserică, fie. Dacă mama ar mai trăi, i-și spune cum mă închin și ca m'ar îmbrățișa. Ai mai spus, doamnă, că doctorul Baleinier m'a găsit adesea în singurătatea mea în prada unei exaltări ciudate... da, e drept : pentru că în acele momente, fugind de tot ceeace îmi face prezentul atât de odios, atât de nesuferit, mă avântam în viitor. Atunci întrevedeam orizonturi magice ; atunci îmi apăreau viziuni atât de splendide, încât mă simțeam transportată în nu știu ce extaz divin, sublim.

Pronunțînd aceste din urmă cuvinte, fizionomia Adrianei păru că se transfigurează, atât de strălucitoare se făcu. In acest moment nimic din ce o înconjura nu mai exista pentru dânsa.

— Dar ceeace spune e strașnic, murmură doctorul la urechia prințesei, lângă care ședea. De-ar fi de acord cu noi și tot n'ar putea vorbi mai bine.

— Numai scoțând-o din fire printr'o asprime din cale afară de mare o s'o aducem acolo unde vrem, adăugă Aigrigny.

Dar mișcarea de avânt a Adrianei se stinse repede; adresându-se doctorului Baleinier, ea spuse surâzând :

— Mărturisește, doctore, că nu-i nimic mai ridicol decât să cedezi unui vârtej de gânduri în prezența unor persoane incapabile să le înțeleagă. Dar ce vrei, îmi vine o idee în minte și

îmi este imposibil să nu-i urmez fantezia, așa cum îmi era de imposibil să nu alerg după fluturi când eram copil.

—Numai Dumnezeu știe unde te conduc fluturii strălucitori de toate culorile care îți trec prin minte. A ! cap nebunesc, cap nebunesc, zise doctorul Baleinier surâzând cu un aer părintesc și indulgent. Când o să fie oare capul ăsta atât de cu judecată pe cât este de încântător ?

— Chiar acuma, dragă doctore, răspunse Adriana. O să mă las de visare ca să revin la realități și ca să vorbesc un limbaj foarte pozitiv, precum ai să vezi.

Apoi se adresă mătușii sale și-i spuse :

— Doamnă, mi-ai împărtășit voințele dumitale, iată acum și pe ale mele. Inainte de a trece opt zile, voi părăsi pavilionul în care locuesc, în schimbul unei case pe care am pus s'o aranjeze după gustul meu ; acolo am să trăesc după placul meu. N'am nici tată nici mamă, prin urmare nu dau nimănui socoteală de faptele mele.

— Zău, domnișoară, zise prințesa, aiurezi... uiți că societatea are un drept de morală care nu se prescrie...

— Așa dar doamnă, dumneata, domnul de Aigrigny și domnul Tripeaud reprezentați moralitatea societății. E foarte ingenios. Oare pentru că domnul baron de Tripeaud, a socotit averea mea ca a sa ? oare pentru că...

— Dar bine, domnișoară, zise Tripeaud.

Adriana nu răspunse baronului, ci continuă să se adreseze mătușei sale :

— Pentru că s'a prezentat ocazia, doamnă o să-ți cer explicații asupra unor anumite interese care cred că mi s'au ascuns până acuma.

La aceste cuvinte ale Adrianei, domnul de Aigrigny și prințesa tresăriră și schimbară repede o privire de neliniște. Adriana nu băgă de seamă și continuă :

— Ca să terminăm cu pretențiile dumitale, doamnă, iată ultimul meu cuvânt : vreau să trăesc cum îmi place mie, adică liberă, cinstită, pe față, în văzul tuturor.

— Ideea asta este absurdă ! este smintită ! esclamă prințesa; ar însemna să împing imoralitatea și uitarea de orice pudoare până dincolo de orice margini !

—Dacă este aşa, doamnă, zise Adriana, ce părere ai despre atâtea fete din popor, orfane ca şi mine, care trăesc singure şi libere, aşa cum vreau şi eu să trăesc ?

— Viciile şi virtuţile nu există pentru canaliile acelea... exclamă baronul de Tripeaud, cu o expresie de mânie şi de dispreţ hidos.

—Doamnă, sunt sigură că dacă un lacheu ar îndrăzni să vorbească aşa în faţa dumitale, l-ai da afară, zise Adriana mâhnită sufletului său, ne putându-şi ascunde desgustul — iar pe mine mă obligi să aud asemenea lucruri !

Marchizul de Aigrigny lzbi cu genunchiul pe sub masă pe baronul Tripeaud, apoi luă repede cuvântul, pentru a repara grosolănia baronului :

— Domnişoară, nu-i nici o comparaţie de făcut între oamenii aceştia şi o persoană de condiţia dumitale.

— Deosebirea aceasta este prea puţin creştină pentru un catolic, răspunse Adriana.

— Imi dau seama de cele ce spun, domnişoară, răspunse abatele scurt, şi de altfel această viaţă independentă pe care vrei s'o duci, împotriva oricărei raţiuni, va avea în viitor urmările cele mai neplăcute, căci familia poate să vrea să te mărite într'o zi şi...

— O să cruţ familia de această grijă, domnule; dacă o să vreau să mă mărit o să mă mărit cu singură, deşi la drept vorbind nu prea sunt ispitită de acest lanţ greoi pe care egoismul şi brutalitatea nu-l leagă pentru totdeauna de gât.

— Este indecent, domnişoară, zise prinţesa, să vorbeşti cu atâta uşurinţă de această instituţie.

— Mai ales în faţa dumitale, doamnă, este drept, iartă-mă că te-am jignit. Vă temeţi că felul meu de a trăi să nu îndepărteze pretendenţii... motiv mai mult ca să persist în independenţa mea, căci am oroare de pretendenţi. Deaceea mă bizui pe capriciile mele, pe nebuniile mele, pe scumpele mele cusururi ca să mă ferească de orice urmărire conjugală.

— In chestia asta ai să fii pe deplin satisfăcută, domnişoară, reluă doamna de Saint-Dizier, dacă din nenorocire—şi mi-e teamă că asa va fi — se va răspândi zvonul că împingi ultarea

de orice datorie, de orice rezervă, până acolo că vii acasă la opt dimineaţa, — cel puţin aşa mi s'a spus. Dar eu nici nu vreau, nici nu pot să cred o asemenea enormitate.

— Rău faci, doamnă, căci este adevărat.

— Cum ! o mărturiseşti ! esclamă prinţesa.

— Eu mărturisesc tot ce fac, doamnă. Am venit acasă azi dimineaţă la opt.

— Auziţi, domnilor, zise prinţesa. Aşa dar este adevărat. Eram obişnuită să nu mă mir de nimic din partea dumitale, totuşi mă mai îndoiam de o asemenea purtare. A trebuit să mi-o spui dumneata ca s'o cred. Şi de unde veneai, domnişoară ? şi de ce...

— Doamnă, zise Adriana, întrerupând pe mătuşa sa, eu nu mint niciodată, dar nu spun niciodată ce nu vreau să spun. Şi apoi este o laşitate să te justifici de o acuzaţie care te revoltă. Prin urmare să nu mai vorbim de asta ; orice insistenţă ar fi zadarnică. Mai bine să rezumăm : Dumneata vrei să-mi impui o tutelă aspră şi umilitoare, eu vreau să părăsesc pavilionul unde locuesc aici, ca să mă duc să trăesc unde imi place, după gustul meu. Vom vedea cine va ceda dintre mine şi dumneata. Şi acuma altceva : palatul acesta este al meu ; de vreme ce eu plec îmi este indiferent că dumneata locuoşti aici; dar parterul este nelocuit şi cuprinde, afară de odăile de primire, două apartamente complecte. Am dispus de ele pentru câtva timp.

— In adevăr, domnişoară ! zise prinţesa privind pe domnul de Aigrigny cu mirare. Apoi adăugă ironic : Şi pentru cine ai dispus, domnişoară ?

— Pentru trei persoane din familia mea.

— Ce însemnează asta ? zise doamna de Saint-Dizier din ce în ce mai mirată

— Asta însemnează, doamnă, că vreau să ofer aici ospitalitate unui tânăr prinţ indian, rudă cu mine prin mama. Prinţul o să sosească peste două trei zile şi ţin să găsească apartamentele gata pregătite.

— Auziţi, domnilor, zise domnul de Aigrigny doctorului şi baronului, prefăcându-se încremenit de mirare.

— Asta întrece tot ceeace se poate închipui, zise baronul

— Vai, zise doctorul cu vocea plină de miere, sentimentul în sine este generos, dar şi de data aceasta căpşorul acesta nebunatec...

— Minunat, zise prinţesa. Cel puţin nu te pot împiedica să rosteşti dorinţele cele mai extravagante. Este de presupus că n'ai să te opreşti la mijlocul drumului. Asta-i tot ?

— Nu. Am aflat azi dimineaţă că alte două rude ale mele, tot după mamă, două copile de cincisprezece ani, orfane, fiicele mareşalului Simon, au sosit eri dintr'un lung voiaj şi se află la soţia unui soldat care le-a adus în Franţa din fundul Siberiei.

La aceste cuvinte ale Adrianei domnul de Aigrigny şi prinţesa nu se putură împiedica să nu tresară brusc şi să nu se privească cu spaimă, atât de puţin se aşteptau ca domnişoara de Cardoville să fie în curent cu întoarcerea fiicelor mareşalului Simon. Descoperirea aceasta îi străfulgeră pe amândoi.

— De sigur vă miraţi că mă vedeţi aşa de bine în curent, zise Adriana. Din fericire sper să vă mir încă şi mai mult acum îndată. Pentru moment însă să ne întoarcem la fiicele mareşalului Simon. Înţelegi, doamnă, că îmi este cu neputinţă să le las în sarcina acestor oameni cum se cade la care au găsit adăpost pentru moment. Deşi familia aceasta este cinstită şi harnică, totuşi locul fetelor nu este acolo. Aşa dar am să mă duc să le iau şi să le instalez în celălalt apartament de la parter, împreună cu soţia soldatului, care va fi o excelentă guvernantă.

Auzind acestea, domnul de Aigrigny şi baronul schimbară o privire între ei, iar baronul zise :

— Hotărît lucru, nu-i în toate minţile.

Adriana adăugă, fără să răspundă baronului:

—Mareşalul Simon trebue să sosească negreşit la Paris dintr'un moment în altul. Înţelegi, doamnă, cât de mult mi-ar plăcea să-i pot prezenta fetele şi să-i pot dovedi că au fost tratate după cum merită.

— Ei, bine ai terminat ? zise prinţesa cu o voce batjocoritoare, dar în fond foarte înfuriată.

În acest timp domnul de Aigrigny, liniştit şi nepăsător în aparenţă, abea îşi ascundea chinurile cumplite.

— Nici o regină nu s'ar purta mai măreţ decât dumneata, adăugă prinţesa.

— Așa este, doamnă, vreau să fac familiei mele o primire regală, așa cum se cuvine unui fiu de rege și fiicelor mareșalului duce de Ligny. E așa de plăcut să unești toate luxurile din lume cu luxul ospitalității și al inimii.

— Maxima este generoasă, e drept, zise prințesa din ce în ce mai enervată, și e păcat că nu posezi averile lui Iov, ca s'o poți pune în practică.

— Tocmai cu privire la niște averi care se spune că ar fi dintre cele mai mari, vreau să vorbesc acuma. Nici n'aș fi putut găsi o ocazie mai bună. Oricât de mare ar fi averea mea, ar fi puțin lucru pe lângă cea care dintr'un moment în altul ar putea reveni familiei noastre. Dacă aceasta s'ar întâmpla, poate că atunci ai aproba, doamnă, ceeace numești acuma risipă regală...

Domnul de Aigringy era într'o situație îngrozitoare. Aflarea medaliilor era atât de importantă, încât o ascunsese chiar și de doctorul Baleinier, deși îi ceruse serviciile pentru un interes colosal. Nici baronul Tripeaud nu fusese pus în curent, căci prințesa crezuse că nimicise din hârtiile tatălui Adriane toate urmele care ar fi putut pune fata pe calea descoperirii. Abatele nu numai că vedea cu spaimă că domnișoara de Cardoville era instruită de acest secret, dar tremura de frică să nu-l dea pe față. Prințesa împărtășea și ea spaima domnului de Aigrigny, deaceea întrerupse pe nepoata sa, zicând :

— Domnișoară, sunt anume lucruri de familie care trebuesc ținute secret.

— Cum asta, doamnă, nu suntem în familie, așa cum se poate constata după lucrurile foarte puțin grațioase pe care mi le-am spus ?

— N'are a face, domnișoară. Despre afaceri, și despre interese mai mult sau mai puțin contestabile, este absolut inutil să vorbești, afară numai dacă n'ai dovada sub ochi.

— Dar despre ce vorbim de o oră, dacă nu despre afaceri și despre interese ? Nu înțeleg nici mirarea nici încurcătura dumitale...

— Nu sunt nici mirată, nici încurcată, dar...

— Să am ertare, doamnă, ba eşti foarte încurcată, zi
Adriana privind ţintă pe mătuşa sa ; şi domnul de Aigrigny t
aşa... dacă adaug asta la anumite bănueli pe care n'am a
timp să le lămuresc...

Adriana tăcu o clipă, apoi zise :

— Să fi ghicit adevărul ? O să vedem...

— Domnişoară, îţi poruncesc să taci ! esclamă prinţe
pierzându-şi capul.

— A ! doamnă, zise Adriana, dumneata, o persoană ca
te stăpâneşti deobicei aşa de bine, te cam compromiţi.

Dar Providenţa, cum se zice, veni în chip fericit în ajut
rul prinţesei şi al domnului de Aigrigny, sub forma unui va
care se ivi în uşă şi zise :

— Vă cer ertare, doamnă prinţesă, că vă întrerup cu toa
ordinele formale pe care le-am primit, dar domnul comisar
poliţie cere să vă vorbească numai decât. Aşteaptă jos, sunt
mai mulţi agenţi în curte şi nişte soldaţi.

Cu toată surpriza adâncă pe care i-o pricinuia acest n
incident, prinţesa, voi să profite de ocazie ca să se sfătuias
repede cu domnul de Aigrigny cu privire la destăinuirile
drianei, de aceea se ridică şi zise abatelui :

— Domnule de Aigrigny, vrei să fii atât de bun să vii
mine, căci nu ştiu ce poate să însemne prezenţa comisarului
poliţie la mine.

Domnul de Aigrigny urmă pe doamna de Saint-Dizier
până la alături.

— Unde e comisarul ? întrebă prinţesa.

— Aici, în salonul albastru.

— Roagă-l să binevoiască să mă aştepte un moment.

Valetul se înclină şi eşi. După ce închise uşa în urma
doamna de Saint-Dizier se apropie repede de Aigrigny, a că
fizionomie, deobicei mândră şi îndrăzneaţă, era palidă şi int
necată.

— Vezi ? zise ea înghiţind cuvintele. Adriana ştie tot.
să facem ? ce să facem ?

— Nu ştiu, zise abatele cu privirea fixă şi preocupată. De
coperirea asta este o lovitură teribilă.

— Şi atunci totul e pierdut ?

— Există un singur mijloc de scăpare, zise domnul de Arigny: doctorul.

— Dar cum ? zise prinţesa ? aşa de repede ? chiar azi ?

— Peste două ore o să fie prea târziu, când fata asta afurisită va fi văzut pe fetele generalului Simon.

— Dar bine, Frederic, este imposibil... Balcinier n'o să joată niciodată... ar fi trebuit să preparăm lucrul pe de departe, aşa cum voiam să facem după interogatorul de astăzi.

— N'are face, răspunse repede abatele, trebue ca doctorul să încerce cu orice preţ.

— Dar cu ce pretext ? Cum să-l înştiinţăm pe doctor aşa de repede ?

— O să-i scriu in grabă câteva cuvinte doctorului şi o să iau biletul să i-l ducă un servitor, ca şi cum scrisoarea ar fi venită din oraş, de la un bolnav...

— Foarte bună idee ! esclamă prinţesa, ai dreptate. Uite... iici pe masă ai tot ce ţi trebue ca să scrii. Scrie-i repede doctorului şi o să-ţi trimet pe Dublos ca să ia scrisoarea. Curaj, Frederic, o să învingem noi fata asta de nestăpânit.

—Adriano! Adriano! ai să plăteşti scump sarcasmele dumitale nerușinate şi chinul pe care mi-l pricinueşti !

După ce doamna de Saint-Dizier eşi cu abatele, Adriana rămase în cabinet cu doctorul Balcinier şi cu baronul. Când auzise anunţându-se sosirea comisarului, domnişoara de Carloville fusese cuprinsă de o mare nelinişte, bănuind că acela venea, aşa cum spusese Agricol, să facă cercetări în interiorul palatului. Deşi socotea că ascunzătoarea lui Agricol era foarte sigură, Adriana nu era tocmai liniştită. De aceea, de teama unei eventualităţi neplăcute, găsi momentul foarte nimerit să recomande chiar atunci pe protejatul ei doctorului, care era prieten intim cu unul din miniştrii cei mai puternici de pe atunci. Fata se apropie aşa dar de doctor, care stătea de vorbă cu baronul, şi îi spuse cu vocea ei cea mai dulce şi mai alintată:

— Dragă domnule Balcinier, aş vrea să-ţi spun două vorbe.

— Sunt la ordinele dumitale, domnişoară, răspunse docto-

rul scmăndu-se şi ducându-se cu Adriana într'un colţ lâng geam.

Baronul, ne mai simţindu-se susţinut de prezenţa abatel se temea de fată ca de dracul, de aceea fu foarte mulţumit d această diversiune. Ca să facă şi el ceva, se duse să admi lar un tablou religios pe care părea că nu se mai satură să-l p vească.

Domnişoara de Cardoville, simţindu-se destul de depar de baron ca să nu fie auzită de dânsul, zise doctorului care a tepta surâzând binevoitor, ca fata să se explice:

— Dragă doctore, dumneata eşti prietenul meu, şi ai fo şi prietenul tatii. Adineauri, deşi te găseai într'o situaţie a de grea, te-ai arătat slugarul meu partizan.

— Ba nici de cum, domnişoară, nu vorbi aşa, zise doctor ufectând o supărare glumeaţă. Bine mă aranjezi....

— Liniştcşte-te, zise Adriana surâzând şi ea, n'o să te co promit, dă-mi numai voe să-ţi aduc aminte că adesea mi-ai p pus să-mi faci câte un serviciu şi mi-ai vorbit despre devo mentul dumitale.....

— Pune-mă la încercare, şi ai să vezi că nu mă mărgine numai la vorbe.

— Atunci dă-mi o dovadă imediat, zise repede Adria Trebue să obţii de la ministrul dumitale un lucru foarte imp tant pentru mine.

— Pentru dumneata ? dar ce legătură ?....

In acest moment intră valetul prinţesei, dădu o scriso doctorului Baleinier şi zise.

— A venit un servitor străin şi a adus scrisoarea asta p tru dv.; zice că e foarte urgent.

Doctorul luă scrisoarea şi valetul ieşi.

— Iată neplăcerile renumelui, îi spuse Adriana surâzâ n'ai un moment de linişte, dragă doctore!

— Nu mai vorbi de asta, zise doctorul, care nu-şi putu s pănă o mişcare de surpriză recunoscând pe plic scrisul aba lui de Aigrigny. Imi dai voe ?

Domnişoara de Cardoville răspunse printr'o graţioasă n care din cap. Scrisoarea abatelui de Aigrigny nu era lungă. D

ul o ceti dintr'o dată şi cu toată prudenţa sa obişnuită, înăl- umeri şi zise:

— Astăzi ?... e imposibil... e nebun...

— Trebue să fie vorba de vreun bolnav care te cheamă? milos, dragă doctore, nu-l respinge rugăciunea.. e aşa de lcut să justifici încrederea pe care i-o arată cineva !

Era o apropiere şi în acelaş timp o contrazicere atât de traordinară între subiectul scrisorii, scrisă chiar atunci de re cel mai mare duşman al Adrianei, şi între vorbele de ă pe care aceasta le pronunţase cu o voce duioasă, încât torul Balcinier fu izbit şi el... privi pe domnişoara de Cardo- le cu un aer cam încurcat, şi răspunse:

— In adevăr este vorba despre un client care contează rte mult pe mine, chiar prea mult, căci îmi cere un lucru im- ibil. Dar de ce te interesezi de un necunoscut ?

— Dacă e nenorocit, îl cunosc. Protejatul pentru care îţi sprijinul pe lângă ministru îmi era el aproape necunoscut, acuma mă interesez de el nici cum se poate mai mult. Tre- să-ţi spun că protejatul meu este fiul acelui soldat cum se e care a adus din fundul Siberiei pe fiicele mareşalului Si- n.

— Cum ?... protejatul dumitale este....

— Un meseriaş cum se cade, care îşi susţine familia. Dar ne să-ţi povestesc totul: iată cum s'au petrecut lucrurile.... Confidenţa pe care vroia Adriana s'o facă doctorului fu în- huptă de doamna de Sainte-Dizier, care deschise grăbită uşa ului, urmată de abatele Aigrigny. Pe chipul prinţesei era răvită o expresie de bucurie infernală, pe care de abia iz- ea s'o ascundă mânia şi indignarea ei prefăcută. Domnul de rigny îndată ce intră, aruncă o privire neliniştită asupra torului Balcinier. Acesta îi răspunse printr'o mişcare din , în semn că nu. Abatele îşi muşcă buzele de furie; îşi puse- ultimele speranţe în doctor, şi acum trebuia să considere ranţele ninicite pentru totdeauna, deşi prinţesa se pregătea lea Adrianei o nouă lovitură.

— Domnilor, zise doamna de Saint-Dizier, vorbind foarte de, căci se îneca de bucurie răutăcioasă, domnilor, vă rog

să luaţi loc, am să vă spun lucruri noi şi fapte interesante cu privire la domnişoara aceasta.

Auzind apostrofa nerușinată a mătuşii sale, domnişoara de Cardoville ridică cu mândrie capul, şi se roşi toată. Ea făcu un pas înainte spre masa lângă care era prinţesa şi doctorul, şi-i spuse acestuia din urmă cu vocea mişcată:

— Te aştept la mine cât mai curând posibil, dragă doctore; ştii bine că trebue numai decât să-ţi vorbesc.

Apoi se apropie de scaunul pe care îşi lăsase pălăria şi întinse mâna să şi-o ia. Prinţesa se ridică şi ea şi strigă:

— Dar ce faci domnişoară ?

— Mă retrag, doamnă. D-ta mi-ai spus intenţiile dumitale, eu ţi le-am spus pe ale mele; cred că cu asta am terminat. In ce priveşte afacerile, o să însărcinez pe cineva cu reclamaţiile mele.

Domnişoara de Cardoville îşi luă pălăria. Doamna de Saint-Dizier, văzând prada gata să-i scape, alergă repede spre nepoată-sa şi zise:

— Vrei să fugi.... ţi-e frică !

Cuvintele: Ţi-e frică... ar fi făcut pe Adriana să intre şi într'un cuptor încins. Ea aruncă pe un fotoliu pălăria pe care o ţinea în mână, se întoarse lângă masă şi spuse prinţesei cu o voce poruncitoare :

— Este ceva mai tare decât adânc desgust pe care mi-l inspiră toată comedia asta: şi anume teama de a fi acuzată de lașitate. Prin urmare, vorbeşte doamnă, te ascult.

Cu capul sus, cu braţele încrucişate pe piept, lovind nervos cu vârful picioruşului ei mic în covor, Adriana îndreaptă o privire sigură asupra mătuşii sale. Atunci prinţesa voi să strecoare pictură cu pictură veninul de care era plină pentru ca victima să sufere cât mai mult posibil, fiind sigură că acuma n'avea să-i mai scape.

— Domnilor, zise doamna de Saint-Dizier, ascultaţi ce s'a întâmplat. Mi s'a spus că comisarul de poliţie vrea să-mi vorbească. M'am dus la el; după ce s'a scuzat că era obligat să-şi îndeplinească o astfel de datorie, mi-a spus că un om contra căruia se lansase mandat de arestare fusese văzut intrând în pavilion.

Adriana tresări; nu mai începea vorbă că cel vizat era Agricol. Dar îndată deveni iarăşi nepăsătoare, gândindu-se că ascunzătoarea unde îl băgase era foarte sigură.

— Magistratul, continuă prinţesa, mi-a cerut voe să caute pe acest om în palat, şi în pavilion. Era dreptul lui. Aşa dar l-am rugat să înceapă dela pavilion şi l-am însoţit şi eu. Ajungem în pavilion. Vă închipuiţi mirarea, uimirea magistratului la vederea celor trei fiinţe îmbrăcate ca nişte fete dela teatru. De altfel, la cererea mea, faptul a fost trecut în procesul verbal, căci asemenea extravaganţe trebuesc date cât mai mult în vileag.

— Doamna prinţesă a făcut foarte bine, zise Tripeaud, înclinându-se. E bine să lămurim şi justiţia în această privinţă.

— Magistratul, continuă doamna de Saint-Dizier, a început prin a interoga cu asprime fetele şi le-a întrebat dacă nu văzuseră un om introducându-se în pavilionul ocupat de domnişoara. Ele au răspuns cu o îndrăzneală ne mai auzită că n'au văzut intrând pe nimeni. Din fericire, una dintre femeile mele doamna Orivols, venise şi ea cu mine. Această femee atât de cum se cade îşi aduse aminte că a văzut pe domnişoara întorcându-se acasă azi dimineaţă şi spuse cu naivitate magistratului, că se putea foarte bine ca omul pe care îl căutau să se fi introdus prin portiţa pe care domnişoara o fi lăsat-o într'adins deschisă....

— Ar fi fost bine, doamnă zise Tripeaud, să puneţi să se noteze în procesul verbal şi faptul că domnişoara s'a întors acasă la opt dimineaţa.

— Nu văd necesitatea, zise doctorul, credincios rolului său. Asta era cu totul în afară de cercetările pe care le făcea magistratul.

— Dar, bine, baroane, răspunse doctorul Balcinier cu vocea hotărâtă, asta este părerea mea.

— Nu e însă şi a mea, doctore, zise prinţesa. Ca şi domnul Tripeaud, şi eu am socotit că este important ca lucrul să fie menţionat în procesul verbal.

— Doamnă, zise Adriana nerăbdătoare, cred că ai fi putut să te gândeşti că nu-i nimic extraordinar ca, dacă am eşit—să zicem—la sase, să mă întorc la opt.

— Scuza, deşi tardivă, este în tot cazul dibace, zise prinţesa cu cruzime.

— Nu mă scuz, doamnă, răspunse cu mândrie Adriana, dar de oarece domnul doctor Baleinier a binevoit să spue un cuvânt în favoarea mea, din prietenie pentru mine, dau o interpretare posibilă unui fapt pe care nu-mi convine să-l explic în faţa dv.

Abatele de Algrigny, cu fruntea rezemată de mână, rămăsese oarecum străin de această scenă, de oarece era foarte ocupat de urmările pe care putea să le aibă întrevederea dintre domnişoara de Cardoville şi fiicele mareşalului Simon. Nu putea fi vorba să împiedece materialmente pe Adriana de a ieşi în ziua aceea.

Domna de Saint-Dizier continuă :

— Am străbătut pavilionul în toate direcţiile, fără să găsim pe nimeni. Totuşi era să eşim din odaia de culcare a domnişoarei, — eiei am cercetat odaia asta cea din urmă —, când doamna Grivois îmi atrase atenţia că o placă aurită dela o uşă secretă nu se închidea ermetic. La rândul meu am atras atenţia magistratului asupra acestei cinstiţenii, agenţii au examinat locul de aproape... închipuiţi-vă că un întreg panou se dădea în o parte... şi ştiţi ce am descoperit ? Un om ascuns de dumneata în odaia dumitale de culcare, domnişoară !

— Un om ascuns în odaia de culcare ! esclamă marchizul de Algrigny ridicând capul cu o indignare care abia îi ascundea bucuria zăpăcelnică.

— Un om ascuns în odaia de culcare a domnişoarei ! adăugă şi baronul Tripeaud. Sper că şi asta a fost notat în procesul verbal ?

— Se înţelege, zise prinţesa cu un aer de triumf.

— Dar poate că omul acesta, zise doctorul cu un ton ipocrit, era un hoţ ? Asta trebue să fie explicaţia, orice altă bănuială nu-i de crezut...

— Indulgenţa dumitale pentru domnişoara te răsăceşte, domnule Baleinier, zise prinţesa cu glas tăios.

— Cunoaştem noi hoţi de felul ăsta, zise Tripeaud ; de obicei sunt tineri, frumoşi şi bogaţi.

— Ba te înşeli, domnule, reluă prinţesa ; domnişoara nu-şi înalţă pretenţiile aşa de sus. De aceea nici nu mă mir de simpatiile pe care le arăta adineauri pentru plebe... Omul acesta este un lucrător fierar, aşa a spus, dar ca să fim drepţi, de frumos, e frumos...

— Destul, doamnă, destul, zise Adriana, care nu socotea de demnitatea ei să răspundă. Ea ascultase până atunci pe mătuşa ei cu o indignare din ce în ce mai mare şi mai dureroasă. Adineauri — adăugă ea — eram gata să mă justific auzind una din odioasele dumitale insinuaţii, dar n'am să mă expun încă odată la o asemenea slăbiciune. Numai un cuvânt, doamnă. Acest cinstit meseriaş este arestat fără îndoială ?

— Se înţelege, a fost arestat şi dus la închisoare sub pază bună. Ţi se rupe inima, nu-i aşa, domnişoară ?

— Da, zise Adriana cu ochii plini de lacrimi, gândindu-se la neliniştea familiei lui Agricol.

Apoi îşi luă pălăria, şi-o puse în cap, înodă panglicele şi se adresă din nou doctorului :

— Domnule Balcinier, ţi-am cerut adineauri protecţia pe lângă ministru...

— Da, domnişoară, şi o să fiu fericit să pot fi intermediarul dumitale pe lângă el.

— Ai trăsura jos ?

— Da, răspunse doctorul mirat.

— Vrei să fii aşa de bun să mă conduci chiar acuma la ministru ? Dacă o să fiu prezentată de dumneata, n'o să-mi refuze graţia, sau mai bine zis actul de dreptate pe care o să i-l cer.

— Cum, domnişoară, zise prinţesa, îndrăzneşti să iei o hotărâre fără ordinele mele, după cele ce s'au petrecut ? asta este nemaipomenit.

In clipa când Adriana întrebase pe doctor dacă avea trăsura jos, abatele de Aigrigny tresări. In privirile lui trecu un fulger de satisfacţie. Repede aruncă doctorului o privire semnificativă, iar acesta îi răspunse printr'un semn de înţelegere şi de consimţire. D. Aigrigny abea îşi putu stăpâni emoţia care îl cuprinse.

Când prințesa se adresă din nou Adrianei și-i spuse cu un
on plin de mâule :

— Domnișoară, îți interzic să eși — domnul de Algrigny
zise cu o modulare particulară a vocii :

— Mi se pare, doamnă, că putem încredința pe domnișoara
în paza domnului doctor.

— Marchizul pronunță aceste cuvinte : **în paza domnului doctor** într'un chip atât de plin de înțeles, încât prințesa, după
le privi rând pe rând pe doctor și pe abate, pricepu tot și chi-
pul i se îlumină. Nevoind însă nici să cedeze prea ușor la ob-
servația marchizului, răspunse :

Deși mi se pare că domnul doctor a fost de o prea mare
îndulgență pentru domnișoara, n'aș vedea în definitiv inconve-
niente ca să i-o încredințez. Dar n'aș vrea să văd stabilindu-se
un precedent, căci acuma domnișoara nu trebue să mai aibă
altă voință decât a mea.

Doamna prințesă, zise grav doctorul, prefăcându-se
cam jignit de vorbele doamnei de Saint-Dizier, nu cred că am
fost indulgent pentru domnișoara, ci drept. Sunt la ordinele
mele ca s'o conduc la ministru, dacă dorește. Nu știu ce vrea
să-i ceară, dar o cred incapabilă să abuzeze de încrederea
pe care o am într'însa și să mă facă să sprijin o recomandație
nemeritată.

Adriana, mișcată, întinse prietenește mâna doctorului și-i
spuse :

— Fii liniștit, bunul meu prieten, o să-mi fii recunoscător
pentru demersul pe care te rog să-l faci, căci o să ai partea
dumitale de merit într'o acțiune bună...

Baronul Tripeaud, care nu era în curent cu nouile planuri
ale doctorului și ale abatelui, îi spuse acestuia încet, cu un ton
umilit :

— Cum ! O lăsați să plece ?

— Da ! da ! răspunse domnul de Algrigny nervos, făcân-
du-i semn să asculte cele ce spunea prințesa.

Aceasta se apropie de nepoata sa și îi spuse cu voce
rară și cântărită, apăsând pe fiecare cuvânt :

— Încă un cuvânt, domnișoară, un ultim cuvânt în fața a-

cestor domni. Răspunde : cu toate acuzaţiile teribile care îl apasă, tot eşti hotărâtă să nu ţii seamă de ordinele mele formale ?

— Da.

— Domnilor, aţi auzit, zise prinţesa. Am făcut totul ca să ajung la o împăcare, dar în zadar. Domnişoara va fi deci singura vinovată de măsurile la care sunt silită să recurg în urma unei revolte atât de obraznice.

— Fie, doamnă, zise Adriana, apoi se adresă doctorului :

— Haidem, dragă doctore, mor de nerăbdare să plecăm ; fiecare minut pierdut poate să coste multe lacrimi unei familii cum se cade.

Adriana eşi din salon cu doctorul. Un servitor strigă să vie trăsura doctorului Balcinier ; cu ajutorul lui Adriana se urcă, fără să bage de seamă când acesta spuse încet câteva cuvinte lacheului care deschisese uşa. După ce doctorul se aşeză alături de domnişoara de Cardoville, servitorul închise portiţa şi după o clipă spuse vizitiului destul de tare ca să fie auzit din trăsură :

— Acasă la ministru, prin intrarea de din dos !

Şi caii porniră în galop.

CAP. VII

Un iezuit cu haină scurtă

Se înoptase, noapte întunecoasă şi rece. Lanternele aruncau o lumină slabă în interiorul trăsurii în care se afla doctorul cu Adriana de Cardoville. Încântătoarea fată ţinea în mână batista ei minunat brodată şi, spre marea mirare a doctorului, îşi şterse ochii uzi de lacrimi. După exaltarea nervoasă care o susţinuse până atunci, urma acum o descurajare dureroasă. Adriana, oricât de hotărâtă şi de independentă, oricât de mândră şi de dispreţuitoare să fi fost, era cât se poate de sensibilă, dar ascundea totdeauna sensibilitatea în faţa mătuşii sale şi în faţa tuturor celorlalţi. Cu toată tăria ei, Adriana era în fond femeie.

— Cum, dragă domnişoară Adriana ! zise doctorul Balcinier surprins de emoţia fetei, cum ! dumneata aşa de curajoasă până adineauri, dumneata să plângi !

— Da, răspunse Adriana cu vocea schimbată, plâng în faţa dumitale care îmi eşti prieten, dar în faţa mătuşii mele... niciodată ! Vorbeşti despre curajul meu ! te asigur că n'am voit să fac paradă, a trebuit să mă silesc din răsputeri să mă stăpânesc şi să ascund tot ce sufeream auzind cât de mojicește mi-l trata în faţa unor oameni pe care îi urăsc. În definitiv, eu nu le-am făcut niciodată rău oamenilor acestora şi nu cer alta decât să trăesc singură şi liberă, şi să văd numai oameni fericiţi în jurul meu. Şi tocmai mătuşa mea ! mătuşa mea a cărei viaţă a fost un şir nesfârşit de scandaluri, tocmai ea să mă acuze într'un chip atât de revoltător ! ca şi cum n'ar şti cât de mândră sunt eu !...

Zicând acestea, domnişoara de Cardoville îşi duse din nou batista la ochi.

— Lasă, domnişoară dragă, zise doctorul Balcinier cu vocea unsuroasă, liniştește-te, toate au trecut, ai în mine un prieten devotat....

— Ştiu, eşti prietenul meu, zise Adriana. N'o să uit niciodată că ţi-ai expus mânia mătuşii mele luându-mi apărarea ; ştiu bine că ea este puternică, da ! foarte puternică când e vorba să facă rău...

— Cât despre astu, zise doctorul afectând o adâncă nepăsare, noi medicii suntem la adăpost de mânia ei.

— Dragă domnule Balcinier, domnul de Saint-Dizier şi prietenii ei nu uită !

După o clipă, fata adăugă :

— Şi apoi a vorbit de măsuri aspre. Ce măsuri poate să ia ? nu ştii ?

— Între noi fie zis, eu cred că prinţesa-a vrut numai să te sperie. Dar un ne mai gândim la asta. Trebuie ca ochii dumitale frumoşi să strălucească ca să seducă şi, să orbească pe ministru când o să vorbim cu el... Spune-mi ce aştepţi de la mine ?

— Uite despre ce este vorba, zise Adriana. Ţi-am spus ce

motive am să mă interesez de lucrătorul acesta cum se cad
Azi dimineaţă a venit la mine şi mi-a mărturisit desperat c
este compromis pentru nişte cântece pe care le-a făcut, că
ameninţat să fie închis, că e nevinovat şi că, dacă l-ar băga
închisoare familia lui ar muri de foame, deoarece o întreţi
el singur. Aşa dar a venit să mă roage să-i procur o garanţi
ca să-l lase în pace să-şi vadă de lucru. Eu i-am promis, gă
dindu-mă la prietenia dumitale cu ministrul, dar poliţia era p
urmele lui. Atunci am avut ideea să-l ascund la mine şi ştii
pe fel a interpetat mătuşa mea aceasta. Acuma spune-mi, mu
dumită recomandaţiei dumitale crezi că ministrul o să-mi acc
de ceeace o să-i cer : eliberarea omului în schimbul unei ca
ţiuni ?

— Fără îndoială, asta nu va întâmpina nici o greutat
mai ales când ai să-i expui faptele cu elecvenţa inimii pe car
o posezi aşa de bine.

Adriana era atât de ignorantă în privinţa atribuţiilor adm
nistrative, şi avea o încredere atât de mare în doctor, încât n
se îndoi un singur moment de cele ce-i spunea acesta. Deacee
adăugă cu bucurie :

— Ce fericire ! Aşa dar o să pot linişti pe mama lucrăto
rului când o să mă duc să iau pe fetele mareşalului Simon
Biata femee trebue să fie chinuită de griji văzând că fiul să
nu se întoarce.

— Da, o să ai această plăcere, zise doctorul Balcinier su
râzând. O să ne rugăm în aşa chip, încât biata mamă va afl
prin dumneata punerea în libertate a băiatului, mai înainte
chiar de a şti că a fost arestat. Dar am uitat un lucru foarte
important pentru reuşita intervenţiei noastre.

— Ce ? întrebă fata neliniştită.

— Toţi oamenii, zise doctorul cu şiretenie, au slăbiciunile
lor şi miniştrii încă mai mult decât alţii. Acesta la care ne du
cem ţine caraghios de mult la titlu şi prima sa impresie ar f
defavorabilă, dacă n'ai să-l saluţi cu un domnule ministru
foarte răspicat.

Dacă nu-i decât atâta, dragă domnule Balcinier, zise A
driana surâzând şi ea, nu-i nimic. N'am decât să-l spun şi eu

celență, mi se pare că și ăsta este un titlu obișnuit. De altfel, vicienia asta e foarte nevinovată.

După puțin timp Adriana se plecă la geam și zise :

— Doamne, ce întunerec e ! și ce vânt ! și ce zăpadă ! în ce cartier suntem ?

— Cum ? nu recunoști scumpul dumitale cartier, strada Saint-Germain ?

— Credeam că am eșit de mult de pe strada asta.

— Și eu credeam, zise doctorul plecându-se și el la geam, ca și cum ar fi vrut să recunoască locul unde se găsea, dar văd că tot aici suntem ! Bietul vizitiu, amețit de viscol, o fi greșit drumul. Dar uite că a găsit drumul cel bun. Da, îmi dau seama, în zece minute o să fim la intrarea particulară a ministrului — căci intimii ca mine se bucură de privilegiul de a scăpa de onorile porții cele mari.

De când plecaseră de la palatul Saint-Dizier, doctorul avea pe buze o întrebare pe care șovăia s'o pună, căci se temea să nu se compromită în fața Adrianei. Când acesta vorbise de interese așa de importante despre care nu i se spusese nimic, doctorul, fin și dibaci observator, cum era, remarcase foarte bine încurcătura și neliniștea prințesei și a domnului de Aigrigny. Atunci înțelese că complotul îndreptat contra Adrianei în care juca și el un rol, din supunere către porunca ordinului, se lega de aceste interese care i se ascunseseră și lui, dar pe care ardea să le cunoască.

In cele din urmă, învingându-și ezitarea și găsind ocazia potrivită și mai ales urgentă, întrebă pe Adriana:

— O să-ți fac poate o întrebare indiscretă. Dacă ar fi așa, te rog să nu-mi răspunzi :

— Spune te rog.

— Adineauri, cu câteva minute înainte să vie comisarul de poliție, mi se pare că ai vorbit de niște interese mari despre care nu ți s'a spus nimic până acuma. ....Mi s'a părut că lucrul acesta a făcut mare impresie asupra prințesei...

— O impresie atât de adâncă, zise Adriana, încât unele bănueli pe care le aveam s'au schimbat acum în siguranță.

— Nu-i nevoe să-ți spun, dragă prietenă, reluă doctorul

Baleiuler cu un ton dulceag, că dacă vorbesc despre asta este ca să-ţi ofer serviciile mele în cazul când aşi putea să-ţi fiu bun la ceva; dacă nu...

Adriana se făcu serioasă, gânditoare, şi după o tăcere de câteva clipe răspunse:

— In afacerea asta, sunt unele lucruri pe care nu le ştiu, altele pe care pot să ţi le spun, şi în fine altele pe care nu le pot spune. Ai fost aşa de bun cu mine astăzi, încât sunt fericită că pot să-ţi dau o nouă dovadă de încredere... Ascultă... am motive puternice să cred că într'un timp mai mult sau mai puţin apropiat o moştenire imensă trebue să fie împărţită între membrii familiei mele, pe care nu-i cunosc pe toţi, căci după revocarea edictului de Nantes (1) strămoşii noştri s'au risipit prin ţări străine şi au avut o soartă foarte deosebită unii de alţii.

— Serios! esclamă doctorul peste măsură de interesat. Şi unde este moştenirea? de la cine este? în mâinile cui este?

— Asta nu ştiu.

— Şi cum o să vă valorificaţi drepturile?

— Asta o s'o aflu în curând.

— Cine o să-ţi spue?

— Asta nu pot să-ţi spun.

— Şi de unde ştii că există această moştenire?

— Nici asta nu pot să-ţi spun, zise Adriana cu o voce melancolică şi dulce, care contrasta cu voiciunea ei obişnuită. Este un secret, un secret, un secret bizar. In momentele de exaltare în care m'ai găsit uneori, mă gândeam la unele împrejurări extraordinare care se leagă de acest secret.

Adriana tăcu, foarte adâncită în gânduri. Doctorul Baleiuler nu îndrăzni să-i mai vorbească.

Domnişoara de Cardoville nu-şi dădea seama de direcţia pe care o luase trăsura, iar doctorului nu-i părea rău să se poată gândi la cele ce aflase. Cu pătrunderea sa obişnuită el presimţea într-o câtva că era vorba de o moştenire şi se gândi să facă despre toate astea un raport secret.

1) Prin aceasta s'au desfiinţat libertăţile acordate protestanţilor.

Câtva timp domnişoara de Cardoville şi doctorul Baleinier păstrase aşa dar o adâncă tăcere, care nu era întreruptă nici de uruitul roţilor, căci trăsura aluneca pe un strat gros de zăpadă, străzile devenind din ce în ce mai pustii.

Cu toată perfidia sa obişnuită, cu toată îndrăzneala sa, cu toată orbirea în care se afla victima, doctorul nu era tocmai liniştit în ce priveşte rezultatul maşinaţiunii urzite. Momentul critic se apropia şi cea mai mică bănuială deşteptată din nebăgare de seamă la Adriana, îl putea ruina planurile.

De câtva timp trăsura mergea dealungul unui zid foarte înalt, care se desemna printre fulgi albi de tot, pe cerul întunecos. Tăcerea era adâncă şi posomorâtă. În fine trăsura se opri. Lacheul se cobori şi bătu într'un anume fel la o poartă mare. Mai întâi două lovituri repezi, pe urmă după un timp destul de lung, încă una. În acelaş timp doctorul începu să vorbească, pentru ca să acopere semnalul.

— În sfârşit am sosit, zise el volos Adrianei. Să fii seducătoare, adică să fii aşa cum eşti totdeauna.

— N'avea grijă, o să fac cum o să pot mai bine, răspunse Adriana surâzând, apoi adăugă înfiorându-se fără voia ei:

— Ce frig şi ce întuneric!

În timp ce medicul şi domnişoara de Cardoville schimbau aceste cuvinte, poarta cea grea scârţâi în ţâţâni şi trăsura intră în curte. Doctorul se cobori cel dintâi şi oferi braţul Adrianei. Trăsura se opri în faţa unui mic peron plin de zăpadă, la care te urci pe câteva trepte. Peronul ducea într'un vestibul luminat de o lampă. Ca să urce treptele cam alunecoase, Adriana se sprijini pe braţul doctorului.

— Ce tare tremuri! zise acesta.

— Da, zise fata înfiorându-se, mor de frig. În graba mea am eşit fără şal. Dar ce înfăţişare tristă are casa asta! adăugă ea apoi.

— Asta este palatul cel mic al ministrului, unde omul de stat se retrage departe de zgomotele profane, zise doctorul Baleinier surâzând. Intră, te rog.

Domnişoara de Cardoville fu introdusă într'un salon cu tapete verzi, mobilat modest cu scaune şi fotolii de acaju. În

tavan, dar cu mult mai sus decât se obișnuiește, atârna o lampă rotundă, care dădea cel mult a treia parte din lumina pe care ar fi putut-o da. Adriana găsi locuința mai mult decât modestă pentru un ministru; deși nu avea nici o bănuială, nu se putu împiedeca să nu facă o mișcare de surpriză și se opri o clipă în prag. Doctorul, ghicind cauza mirării ei, îi spuse surâzând:

— Locuința asta ți se pare foarte meschină pentru un ministru, nu-i așa? Dar dacă ai ști ce este economia constituțională! De altfel ai să vezi un senior cu înfățișarea tot așa de meschină ca și mobilierul. Așteaptă-mă te rog o clipă, mă duc să înștiințez pe ministru și să te anunț. Mă întorc într'o clipă.

Adriana de Cardoville rămase singură. Deși nu-și putea explica pricina iata găsi că odaia aceea mare, rece, goală, cu ferestrele fără perdele, era sinistră. Incetul cu incetul, observă în întregul mobilier atâtea ciudățenii, pe care nu le observase dela început și se simți cuprinsă de o neliniște nelămurită.

Așa de exemplu, se apropie de căminul rece și văzu cu surprindere că gura sobei era astupată cu o împletitură de fier și că cleștele și lopățica erau legate cu un lanț de fier. Mirată de această ciudățenie, fata voi să tragă un fotoliu de lângă perete. Fotoliul nu se mișcă din loc. Atunci Adriana băgă de seamă că spătarul scaunului acesta, ca și al celorlalte, era legat de perete prin două bucăți de fier.

Trecuse mai bine de un sfert de oră și doctorul nu se întorcea. In nerăbdarea ei, Adriana voi să cheme pe cineva, ca să întrebe de doctor sau de ministru. Ridică ochii deasupra căminului ca să caute butonul de sonerie lângă oglindă. Nu văzu nici un buton, dar văzu că ceeace luase până atunci drept oglindă era de fapt o placă mare de tinichea strălucitoare. Aplecându-se peste cămin ca să vadă mai bine, lovi un sfeșnic de bronz. Ca și pendula, sfeșnicul era lipit de marmora căminului. In anumite dispoziții de spirit, împrejurările cele mai neinsemnate iau adesea proporții înspăimântătoare. Astfel sfeșnicul fixat locului, mobilele legate de perete, oglinda înlocuită cu o placă de tinichea, tăcerea adâncă, absența din ce în ce mai lungă a doctorului Balelnier, toate o impresionară atât de tare pe Adriana, încât începu să fie cuprinsă de frică.

De odată deasupra capului el răsună un sgomot surd dar greu, ca şi cum ar fi căzut un corp la pământ. Fetei i se păru chiar că aude un geamăt înăbuşit. Ridicând repede ochii, văzu căzând din tavan puţin zid, desprins de sigur de zguduirea dugumelei de sus.

Ne mai putându-şi stăpâni frica, Adriana alergă la uşa pe unde intrase cu doctorul, ca să cheme pe cineva. Spre marea ei mirare, găsi uşa închisă pe dinafară. Din ce în ce mai speriată, se repezi la uşa pe unde dispăruse doctorul. Şi asta era încuiată pe dinafară. Voind să lupte contra teroarei care o cuprindea din ce în ce, Adriana bătu cu degetul ei delicat de mai multe ori în uşă. După sgomotul înăbuşit şi de nimic pe care îl scoase bătaia, se vedea, că uşa era foarte groasă. Nimeni nu răspunse. Fata alergă la cealaltă uşă; aceeaşi chemare din partea ei urmată de aceeaşi tăcere adâncă.

Deodată în camera de deasupra celei în care se găsea fata, răsunară strigăte, sau mai bine zis urlete sălbatice. Puţin timp după aceea tavanul fu zguduit de un fel de tropot surd, puternic, sacadat, ca şi cum mai multe persoane s'ar fi luptat cu disperare. De spaimă,, Adriana scoase un strigăt grozav, se făcu palidă ca moartea, rămase un moment nemişcată, apoi se repezi la o fereastră închisă cu obloane şi o deschise repede.

Un vârtej puternic de vânt şi de zăpadă topită îi bicîul obrajii, intră în salon, făcu să tremure lumina lămpii şi o stinse. Domnişoara de Cardoville rămase în întuneree, cu mâinile încleştate pe barele cu care era prevăzută fereastra şi cedând în fine spaimei pe care şi-o stăpânea de atâta timp, începu să strige ajutor.

După câteva secunde două femei înalte intrară ne nesimţite în salonul unde se afla domnişoara de Cardoville. Fata agăţată de fereastră, nu le putea vedea. Femeile erau în vârstă de vreo patruzeci, cincizeci de ani, voinice ca nişte bărbaţi, neglijent îmbrăcate şi murdar, ca nişte cameriste de mâna a zecea. Peste rochii purtau şorţuri mari de pânză, închise până la gât şi lungi până la pământ. Una din ele ţinea în mână o lampă, iar cealaltă un fel de haină de o formă ciudată, făcută din pânză grosolană, cenuşie.

Femeile își arătară una alteia fata și în timp ce una puse lampa pe cămin, cealaltă se apropie de geam, și puse mâna ei mare, osoasă, pe umărul domnișoarei de Cardoville. Aceasta se întoarse repede și scoase un nou strigăt. După ce îi trecu prima mișcare de spaimă, Adriana se mai liniști și întrebă repede, dar cu vocea schimbată.

— Unde este domnul Balcinier?

Femeile se uitară una la alta, schimbară o privire de inteligență și nu răspunseră.

— Te întreb, zise Adriana, unde este domnul Balcinier care m'a adus aici, vreau să-l văd chiar acuma.

— A plecat, zise femeia

— A plecat! exclamă Adriana. A plecat fără mine... Dar ce însemnează asta, Doamne!

După ce se gândi o clipă, fata zise:

— Duceți-vă și-mi căutați o trăsură.

Femeile se priviră iar ridicând din umeri.

— Haide, haide, doamnă, zise una din ele (pe care o chema Ursula), ca și cum n'ar fi auzit ce spusese Adriana; e timpul să te duci să te culci.

— Să mă culc! esclamă domnișoara de Cardoville cu spaimă. Dar pentru Dumnezeu, îmi vine să înnebunesc...

Apoi se adresă iar femeilor:

— Ce casă e asta? unde sunt? răspundeți!

— Ești într'o casă, zise Ursula cu asprime, unde nu trebue să strigi pe ferească, așa cum ai făcut adineauri.

— Și unde nici nu trebuie să stingi lămpile, așa cum ai făcut dumneata... dacă nu, zise cealaltă femeie, anume Gerraise, ne supărăm.

Adriana nu mai știa ce să zică, tremurând de spaimă se uita când pe când la femeile acelea îngrozitoare. În zadar se silea să înțeleagă. Deodată i se păru că ghicește și esclamă :

— Acuma înțeleg. Trebuie să fie o greșală la mijloc. Nu mi-o pot explica, dar în fine este o greșală... mă luați drept alta... Știți cine sunt? Mă numesc Adriana de Cardoville! Vedeți dar că sunt liberă să ies de aici! Nimeni n'are dreptul să mă ție cu silă. Vă poruncesc să-mi aduceți o trăsură imediat

Dacă nu sunt trăsuri în cartierul acesta, daţi-mi pe cineva care să mă însoţească şi să mă conducă acasă în strada Babilonului, în palatul Saint-Dizier. O să răsplătesc cu dărnicie pe acea persoană şi pe voi.

— Ei, ai să isprăveşti odată? zise Ursula; la ce bun să ne mai spui toate astea?

— Ai să vii odată să te culci? zise Gervaise cu un ton aspru şi nerăbdător.

— Ascultaţi-mă, zise Adriana repede, lăsaţi-mă să ies şi vă dau fiecăreia câte două mii de franci. Nu-i destul? vă dau zece, douăzeci, cât vreţi, căci sunt bogată, dar să ies. Doamne! să ies... nu vreau să stau aici... mi-e frică... esclamă nenorocita fată cu un ton sfâşietor.

In acest moment strigătele sălbatece şi răguşite care se mai auziseră odată începură iar: dar de data asta nu fură însoţite de nici o frământare a duşumelei.

— Ce ţipete! zise Adriana plină de spaimă şi se apropie de cele două femei. Ce casă este asta unde se aud asemenea strigăte?

— El zise Ursula, sunt nişte persoane care n'au fost cuminţi, ca şi dumneata.

— Când nu sunt cuminţi le punem asta, zise Gervais arătând obiectul pe care îl ţinea sub braţ; da da, îi se pune *cămaşa*.

— O! zise Adriana cu groază ascunzându-şi obrazul între mâini.

Dintr'odată se făcuse lumină în mintea ei. Acuma înţelegea. După emoţiile puternice pe care le avusese în timpul zilei, această ultimă lovitură trebui să albă drept urmare o reacţiune teribilă. Iată simţi că-i vine rău, mâinile îi căzură dealungul corpului. Forţele o părăsiră cu totul şi era gata să cadă. Dacă n'ar fi fost femeile s'o sprijine, ar fi căzut leşinată pe duşumea.

— Leşinul nu-i primejdios, zise Ursula, s'o ducem în pat, s'o desbrăcăm, s'o culcăm şi n'o să fie nimic.

. . . . . .

Domnişoara de Cardoville petrecu o noapte îngrozitoare în compania celor două zgripţorcaice. A doua zi de dimineaţă

pe la nouă, care nu fu mirarea ei când văzu intrând în cameră pe doctorul Baleinier, surâzător, binevoitor și paternel ca totdeauna.

— Ei, fetițo, îi spuse el cu o voce afectuoasă și dulce, cum ai petrecut noaptea?

Adriana ședea pe marginea patului; paloarea ei îngrozitoare, adânca schimbare a trăsăturilor, ochii strălucitori și plini de friguri, tresăririle convulsive care o agitau din când în când, dovedeau cosecințele acelei nopți îngrozitoare asupra acelei firi impresionabile și nervoase. La vederea doctorului Baleinier, care făcu semn femeilor să iasă, domnișoara de Cardoville rămase împetrită. Se simțea cuprinsă de un fel de amețeală, gândindu-se la îndrăzneala acestui om, care mai cuteza să se prezinte în fața ei. Mânia, indignarea și disprețul o zăpăciră până într'atât, încât își pierdu cumpătul și oricât ar fi voit, nu putu spune un cuvânt.

— Haide! haide! văd cu ce e, zise doctorul dând necontenit din cap, ești supărată pe mine, nu-i așa? Mă așteptam la asta, dragă.

Aceste cuvinte, pronunțate cu nerușinare ipocrită, făcură pe Adriana să sară în sus. Ea se ridică, obrajii ei palizi se înflăcărară, ochii ei mari, negri, aruncară fulgere, apoi fără să spuie un cuvânt, plină însă de mânie, trecu prin fața doctorului care ședea pe scaun și se îndreptă spre ușă cu pasul hotărît și grăbit. In ușă era o mică ferestruică: ușa era încuiată pe dinafară. Adriana se întoarse spre doctor, îi arătă ușa cu un gest poruncitor și-i spuse :

— Deschide-mi!

— Ascultă, dragă domnișoară Adriano, zise doctorul, liniștește-te, ca să stăm de vorbă ca doi buni prieteni, căci știi bine că sunt prietenul dumitale.

Zicând acestea doctorul aspiră încet o priză de tabac.

— Așa dar, zise Adriana tremurând de mânie, nici astăzi n'o să ies de aici?

— Vai! nu, dacă ai asemenea accese de exaltare. Dacă ai ști cât de aprinsă ești la față, cât de arzători îți sunt ochii.... trebuie să ai 80 de pulsații pe minut. Te implor, draga mea, nu-ți mai agrava situația agitându-te în felul acesta.

După ce privi cu atenție pe doctor, Adriana se întoarse încet și se așeză iar pe marginea patului.

— Așa da, zise doctorul, fii cuminte... și îți spun încă odată, să vorbim ca doi prieteni.

— Ai dreptate, zise Adriana scurt, cu vocea stăpânită și foarte liniștită, să vorbim ca doi prieteni. Vrei să mă faci să trec drept nebună, nu-i așa?

—Vreau draga mea, ca într'o zi să ai pentru mine atâta recunoștiință câtă ură ai acuma. Ura asta am prevăzut-o, dar oricât de penibile ar fi unele datorii, trebuie să te resemnezi și să le îndeplinești. Zicând acestea doctorul oftă, iar vocea lui era atât de naturală și de convinsă, încât la început Adriana nu-și putu stăpâni o mișcare de surpriză. Dar îndată buzele i se strânseră într'un zâmbet mare:

Se vede că toate astea sunt pentru binele meu ?

— Să fim sinceri, dragă domnișoară, spune-mi: am avut cu vreodată alt scop decât acela de a-ți fi de folos ?

— Nu știu, ce este mai odios: nerușinarea dumitale sau mișeleasca trădare de ascară ? Cât ți se plătește ca să mă faci să trec drept nebună ?

— Domnișoară! esclamă doctorul Baleinier, jignit fără voia lui.

— Sunt bogată, știi, reluă Adriana cu un dispreț zdrobitor și pot dubla suma care ți se dă. Haide, în numele prieteniei pe care zici că o ai, acordă-mi cel puțin favoarea de a licita.

— Paznicile dumitale în raportul de astă noapte, mi-au spus că le-ai făcut și lor aceleași propuneri, zise doctorul Baleinier cu sânge rece.

— Un om de lume ca dumneata! un om de mare știință ca dumneata, un om cu atâta spirit ca dumneata! trebue plătit mai scump. Se găsește trădare cu toate prețurile. De aceea nu-ți întemeia refuzul pe prețul mic pe care l-am oferit acestor nenorocite, spune, cât vrei ?

— Paznicele, în raportul lor de astă noapte mi-au vorbit și despre amenințări, mai zise doctorul Baleinier cu aceiaș răceală: nu ai amenințări și pentru mine ? Crede-mă, domnișoară, să terminăm mai repede cu încercările de corupție și cu a-

meninţările de răzbunare. Atunci o să fim pe tărâmul adevăratei situaţii.

— Ameninţările mele sunt zadarnice! esclamă domnişoara de Cardoville, izbucnind în cele din urmă. Aşa dar crezi că la eşirea mea de aici—căci sechestrarea asta o să aibă sfârşit—n'o să spun cu glas tare cât de mişeleşte m'ai trădat! Crezi că n'o să denunţ dispreţului şi oroarei întregei lumi infama dumitale complicitate cu doamna de Saint-Dizier! Crezi...

— Dă-mi voe să te întrerup, dragă domnişoară Adriana, zise doctorul, tot aşa de liniştit şi de drăgăstos. Nimic n'ar dăuna mai mult vindecarea dumitale decât aceste speranţe nebuneşti, care te-ar întreţine într'o stare de exaltare demnă de plâns. Mai bine să punem lucrurile la punct, ca să-ţi înţelegi clar situaţia: 1) este imposibil să eşi de aici; 2) nu poţi avea nici o comunicare cu exteriorul; 3) în această casă nu intră decât oameni de care sunt absolut sigur; 4) sunt la adăpost de ameninţările şi de răzbunarea dumitale, pentru că toate imprejurările şi toată dreptatea sunt de partea mea.

— Toată dreptatea?... ca să mă închizi?

— N'am fi ajuns aici fără o mulţime de motive, unele mai grave decât altele.

— A, sunt şi motive?

— Vai! motivele sunt prea reale şi dacă într'o zi ai să te adresezi justiţiei, vom fi obligaţi, spre marea noastră părere de rău, să amintim: excentricitatea mai mult decât ciudată a felului dumitale de a trăi; mania de a-ţi costuma servitoarele; cheltuelile exagerate; povestea cu prinţul indian căruia îi ofereai o ospitalitate regească; hotărirea dumitale—nemai auzită la optsprezece ani—de a vrea să trăeşti singură, ca un băiat; istoria cu omul care a fost găsit ascuns în camera dumitale de dormit... în sfârşit s'ar arăta procesul verbal al interogatoriului de eri, care a fost transcris întocmai de o persoană însărcinată cu acest lucru.

— Cum, eri... esclamă Adriana plină de indignare şi de surpriză.

— Doamne, ca să fim în regulă, dacă într'o zi o să tăgăduieşti interesul pe care ţi-l purtăm, am dus să se stenografieze

Răspunsurile dumitale de către un om care era într o odae ve-cină, în dosul unei portiere.... într'o zi când ai să ai capul mai împede şi ai să citeşti cu sânge rece acest interogator, n'ai să te mai miri de hotărârea pe care am fost siliţi s'o luăm.

—Aşa dar, zise Adriana cu dispreţ, iubirea de independenţă, generozitatea, cultul frumosului, ura a tot ce este odios şi mişelesc, acestea sunt bolile de care trebue să mă vindeci; mi-e teamă că am o boală fără leac, căci e multă vreme de când a încercat mătuşa mea să mă vindece.

— Da, se poate că n'o să reuşim, dar cel puţin o să încercăm; vezi dar bine că sunt o mulţime de fapte destul de grave care motivează hotărârea noastră, luată de altfel într'un consiliu de familie, ceeace mă pune absolut la adăpost de ameninţările dumitale. Acuma că am stabilit asta, să vorbim despre starea actuală a dumitale, cu tot interesul pe care mi-l inspiri.

— Găsesc că dacă sunt nebună îmi vorbeşti prea rezonabil.

— Dumneata nebună ! slavă Domnului, draga mea, încă nu eşti nebună şi sper că graţie îngrijirilor mele nici n'ai să fii niciodată. Ca să împedici un asemenea lucru, trebue s'o iei din timp şi, crede-mă pe mine, abea mai era timp pentru aşa ceva. Mă priveşti cu un aer mirat, ciudat... Spune drept, ce interes aş avea cu să-ţi vorbesc aşa ? Poate că servesc ura pe care ţi-o poartă mătuşa dumitale ? în ce scop? Ce poate ea, pentru sau contra mea ? Nu gândesc despre dânsa în acest moment, nici mai mult, nici mai puţin bine decât eri. Sau poate că îţi vorbesc într'un chip nou ? Nu ţi-am vorbit chiar eri, de mai multe ori, despre exaltarea primejdioasă a spiritului dumitale, a maniilor dumitale bizare? Am întrebuinţat violenţa ca să te aduc aci; da, sigur; am profitat de ocazia pe care mi-ai oferit-o dumneata însă-ţi; asta este drept, dar de bună voe n'ai fi venit niciodată. Într'o zi sau alta ar fi trebuit să găsesc un pretext să te aduc, şi îţi mărturisesc că mi-am zis: interesul e înaintea de orice. Fă-ţi datoria, orice ar fi să se întâmple.

Trebue să renunţăm să redăm accentul privirea, fizionomia, gesturile doctorului Balcinier. Nici avocatul cel mai dibaci şi mai exersat, nici actorul cel mai mare din lume n'ar fi juca

mai bine aceasta decât doctorul. Baleinier, târât fără voia lui de situaţie, era pe jumătate convins de cele ce spunea.

Tocmai când îşi termină elocventul său discurs, atât de călduros, scândura care închidea pe din afară ghişeul dela uşă se ridică încetişor şi o pereche de ochi cercetară cu atenţie odaia. Baleinier nu observă. Adriana nu-şi putea lua ochii dela doctor, care părea că o fascinează. Mută, copleşită, incapabilă de a pătrunde în adâncul întunecos al sufletului acestui om, mişcată fără voia ei de sinceritatea pe jumătate adevărată, pe jumătate prefăcută cu care îi vorbise, de accentul lui dulcos şi dureros, fata avu un moment de îndoială. Îi veni în minte că doctirul săvârşea o eroare îngrozitoare, dar că poate o săvârşea de bună credinţă.

— Nu, nu pot, nu vreau să cred... dumneata ştii prea multe şi ai prea multă experienţă ca să comiţi o asemenea greşală.

— O greşeală... zise Baleiner cu vocea gravă şi tristă, o greşală... dă-mi voe să-ţi vorbesc în numele acestei ştiinţe, al acestei experienţe pe care admiţi că o am. Ascultă-mă câteva clipe, copilă dragă, şi pe urmă o să te fac singură judecătoare!

— Pe mine... zise fata încremenită, vrei să mă convingi că....

Apoi se întrerupse şi adăugă râzând spasmodic :

— Pentru triumful dumitale în adevăr nu mai rămâne de cât să mă aduci acolo ca să recunosc că sunt nebună, că locul meu este aici şi că îţi datoresc recunoştinţă.

— Recunoştinţă... da, îmi datorezi, aşa după cum ţi-am spus la începutul acestei convorbiri. Aşa dar ascultă-mă: vorbele mele or să fie crude, dar sunt răni care nu se vindecă de cât cu fier şi foc. Te implor, copilă dragă, gândeşte-te, aruncă o privire nepărtinitoare asupra vieţii dumitale trecute. Ascultă-ţi gândurile şi o să te înspăimânţi. Adă-ţi aminte de acele momente de exaltare ciudată în care timp ziceai că nu mai pluteai pe pământ... te implor să te gândeşti—câtă vreme nu-i prea târziu, la ora asta când mintea dumitale a păstrat destulă luciditate şi să compari viaţa dumitale cu cea a altor fete de vârsta dumitale. Cum să ne explicăm felul dumitale de a trăi aşa de ciudat ? Ai să poţi vreodată să te convingi dumneata însăţi

că felul acesta de viață este normal ? Vai, draga mea, la seama ! Deocamdată ești încă în faza originalităților încântătoare, a excentricităților poetice... a visării dulci și nelămurite. Dar panta este irezistibilă, fatală. La seama, câtă vreme partea sănătoasă, grațioasă, spirituală a inteligenții dumitale este încă mai tare și-și imprimă caracterul ei, ciudățeniilor pe care le săvârșești. Dar nu știi cu ce putere îngrozitoare se dezvoltă partea normală și cum înăbușă pe cealaltă, la un moment dat. Atunci nu mai este vorba de ciudățenii grațioase, ci de nebunii ridicole, murdare, respingătoare.

—Vai ! mi-e frică... zise nenorocita copilă trecându-și mâinile tremurătoare pe fruntea fierbinte.

— Atunci, continuă doctorul Baleinier cu vocea schimbată, atunci se sting și ultimele raze ale inteligenții. Atunci nebunia— trebue să pronunțăm acest cuvânt spăimântător,—nebunia este mai puternică decât partea ceealaltă ! uneori ea izbucnește în transporturi furioase, sălbatece ! alte ori este stupidă, brutală; nefericita ființă care este atinsă de această boală nu mai păstrează nimic omenesc, nu mai are decât instincte animalice. Mănâncă cu lăcomie ca animalele, se plimbă ca și ele încolo și încoace în celula unde suntem siliți s'o închidem. Asta este toată viața... toată...

— Îndurare !... strigă domnișoara de Cardoville îngrozită, îndurare, nu-mi spune lucruri de felul acesta. Încă odată îți spun că mi-e frică... Ia-mă de aici, îți spun să mă iei de aici! strigă ca cu o voce sfâșietoare, aș sfârși în adevăr prin a înebuni. E drept că trăesc ca nimeni altul, că gândesc ca nimeni altul, sunt izbită de lucruri cari nu izbesc pe nimeni altul, dar ce dovedește asta ? Că nu semăn cu cellalți... Am inimă rea ? Sunt invidioasă, egoistă? Ideile mele sunt ciudate, o mărturisesc, dar dumneata știi bine, domnule Baleinier, că scopul lor este generos, înalt... Aici vocea Adrianei se făcu implorătoare; lacrimile îi curgeau rari pe obraji... N'am făcut în viața mea o faptă rea; dacă am făcut vreodată rău, a fost din prea mare bunătate. Cine vrea să vadă pe toți fericiți în jurul lui, nu înseamnă că e nebun... și apoi cineva simte el însuși dacă e nebun și eu simt că sunt în toate mintile. Și par'că acuma mai știu ceva ?

îmi spui lucruri atât de îngrozitoare... dumneata trebue să ştii mai bine decât mine... Dar dacă ar fi aşa, mai zise domnişoara de Cardoville cu o voce sfâşietoare, trebue să fie ceva de făcut; de ce dacă ţii la mine ai lăsat să treacă atâta timp? nu puteai să ai milă de mine mai curând? Şi ceeace este mai îngrozitor este că nici nu ştiu măcar dacă trebue să te cred, căci poate să fie o cursă... dar nu... văd că plângi... adăugă ea aplecându-se la doctor, care cu tot cinismul şi cu toată răutatea sa nu-şi putea stăpâni lacrimile la vederea acestor chinuri fără nume. Mă plângi pe mine... dar trebue să fie ceva de făcut, nu-i aşa? O să fac tot ce o să vrei, tot... Dar dacă ar fi prea târziu? nu, nu-i prea târziu, nu-i aşa, dragă domnule Baleinier? Acuma îţi cer ertare pentru tot ce ţi-am spus când ai intrat. Vezi că atunci.... nu ştiam....

După aceste cuvinte, întretăiate de suspine şi pronunţate cu un fel de rătăcire arzătoare, urmară câteva momente de tăcere, în timpul cărora doctorul, adânc mişcat, îşi ştergea lacrimile. Puterile nu-l mai ajutau; Adriana îşi ascunsese faţa între mâini; deodată însă ridică capul: trăsăturile i se mai liniştiseră, deşi o agita un tremur nervos.

— Domnule Baleinier, zise ea cu o demnitate mişcătoare, nu ştiu ce ţi-am spus adineauri; teama mă făcea să alurez. Ascultă-mă: sunt în mâna d-tale; ştiu; îmi eşti duşman de moarte? îmi eşti prieten? nu ştiu; ţi-e teamă în adevăr că ceeace nu este în acest moment decât bizarerie să nu devie nebunie mai târziu, sau eşti complice la o uneltire diavolească? Dumneata singur ştii. Cu tot curagiul meu, mă declar învinsă. Orice vor de la mine, auzi? orice, mă învoesc de mai înainte, îţi dau cuvântul meu, şi nu mi-l calc niciodată, o ştii. Aşa dar n'o să mai ai nici un interes să mă reţii aici? Dar dacă din contra eşti sincer când spui că mă crezi în primejdie de a-mi pierde minţile, îţi mărturisesc că ai deşteptat în mintea mea vagi îndoeli, care sunt îngrozitoare. In acest caz spune-mi şi o să te cred; sunt singură, în puterea dumitale, fără prieteni, fără sfaturi..... mă încred orbeşte în dumneata. Implor pe salvatorul sau pe călăul meu? nu ştiu, dar numai am puterea să discut.

Aceste cuvinte de o resemnare sfâşietoare, de o încredere

desperată, fără ultima lovitură pentru sovăiala doctorului Baleinier. Mișcat în orice caz de această scenă, nu se mai gândi la urmările celor ce avea să spue și voi ca cel puțin să asigure pe Adriana în privința bănuelilor nedrepte, îngrozitoare pe care știuse să i le deștepte. Sentimentele de căință și de bunăvoință care îl însuleteau i se citeau pe figură. Tocmai în clipa când se apropia de domnișoara de Cardoville ca să-i ia mâna, se auzi în dosul gemulețului o voce ascuțită și tăioasă, care pronunță numai aceste cuvinte :

— Dommule Baleinier?....

— Rodin.... murmură doctorul sperlat; mă spionul

— Cine te strigă? întrebă fata.

— Cineva căruia l-am dat întâlnire ca să ne ducem la mânăstirea Sfânta-Maria, care este aici aproape, zise doctorul copleșit.

— Și acuma ce ai să-mi răspunzi? zise Adriana chiamată de moarte.

După o clipă de tăcere solemnă, în care timp doctorul întoarse capul spre ferestruică, zise cu vocea adânc mișcată:

— Eu sunt ceeace am fost totdeauna : un prieten care nu poate să te înșele.

Adriana se făcu palidă ca moartea, apoi întinse mâna domnului Baleinier și îl spuse cu o voce pe care se silea s'o facă liniștită:

— Mulțumesc, o să am curaj.

Și își plecă capul în piept, mâinile îi căzură pe genunchi și rămase pe marginea patului palidă, nemișcată, zdrobită.

— Nebună, zise ea după ce doctorul Baleinier ieși, pentru că sunt nebună...

CAP. VIII.

Duhovnicul

În timp ce în casa de sănătate a doctorului Baleinier se petreceau aceste lucruri, alte scene aveau loc cam la aceeași oră pe strada Brise-Miche, la Francisca Baudoin.

Ceasul dela biserica Saint-Merry sunase orele şapte Franciscа nu ştia încă despre arestarea fiului său şi îl aşteptase toată seara şi o parte din noapte, cuprinsă de chinuri nespuse. In sfârşit, cedând oboselii şi somnului, pe la trei dimineaţa se aruncase pe saltea alături de patul Rozei şi al Blanşei. In zori de zi se sculă şi se duse în mansarda lui Agricol, sperând — atâta speranţă — că fiul său se întorsese.

Roza şi Blanşa se sculară şi ele şi se îmbrăcară. Se aflau singure în odaia aceea tristă şi rece. Rabat-Joie, pe care Dagobert îl lăsase la Paris, stătea lungit lângă soba rece cu botul între labele dinainte şi nu pierdea din ochi pe cele două surori. Fetele nu prea dormiseră şi bagaseră de seamă în ce agitaţie şi chinuri se găsea soţia lui Dagobert. O văzuseră mergând încoace şi încolo, vorbind singură, ascultând cu atenţie cel mai mic sgomot ce venea de pe scară, şi uneori îngenunchind în faţa crucifixului care se afla într'un colţ al odăii.

Orfanele ştiau bine că rugându-se, soţia lui Dagobert se ruga şi pentru ele, căci lipsa lor de credinţă o înspăimântase. In ajun, după plecarea grăbită a lui Dagobert la Chartres, Franciscа asistase la scularea Rozei şi a Blanşei şi le adusese aminte să-şi facă rugăciunea de dimineaţă; fetele îi răspunseră cu naivitate că nu ştiu nici o rugăciune. Franciscа, emoţionată şi dureros surprinsă, le întrebă despre catehism, despre confirmaţie, despre spovedit, iar fetele deschiseră ochii mari, mirate, fără să înţeleagă nimic din toate astea.

Cine s'ar pune din punctul de vedere al Franciscăi, ar înţelege chinurile ei îngrozitoare, căci în ochii ei fetele pe care le iubise din primul moment, atât erau de drăgălaşe şi de blajine, erau ca să zicem aşa nişte biete păgâne, osândite fără vina lor la iadul veşnic. De aceea nu-şi putu stăpâni frica, le strânse în braţe şi le făgădui să se ocupe cât mai curând de mântuirea lor.

Cititi mâine FASCICOLA No. 18

Roza și Blanșa erau așa dar singure în odaie în lipsa soției lui Dagobert. Erau îmbrăcate în negru ca totdeauna și chipurile lor încântătoare păreau mai mult gânditoare decât triste. Deși erau obișnuite cu o viață nenorocită, de cum sosiseră în strada Brise-Miche fuseseră izbite de penibilul contrast dintre locuința aceea sărăcăcioasă și minunile care își închipuiseră că le așteaptă la Paris, orașul de aur al viseurilor lor. Când Francisca se întoarse în odaie, figura ei era așa de grozav schimbată, încât Roza nu se putea stăpâni să nu întrebe:

— Dar ce e, ce ai?

— Vai! dragele mele domnișoare, nu pot să vă mai ascund mult timp... și biata Francisca izbucni în lacrimi — de ori nu mai trăiesc. Am așteptat ca de obicelu pe fiul meu la masă aseară și n'a venit. N'am vrut să vă las să vedeți cât mă supără asta; îl așteptam din minut în minut, căci de zece ani nu s'a întâmplat niciodată să se ducă la culcare fără să vie să-mi spuie bună seara. Am petrecut o parte din noapte aici lângă ușă, ca să ascult dacă nu-l auzeam pașii, dar n'am auzit nimic. În sfârșit pe la trei dimineața m'am aruncat pe saltea. Acuma m'am dus să văd dacă fiul meu nu s'a întors în cursul dimineții și văd că nu s'a întors!

Roza și Blanșa se priviră cu emoție; acelaș gând le preocupa; dacă Agricol nu se întorcea, cum să trăiască ele în familia aceea? Ar fi fost în acest caz o sarcină de două ori așa de mare pentru al casei.

— Poate că a lucrat prea târziu aseară ca să se mai fi putut întoarce acasă, zise Blanșa.

— Nu, nu se poate, s'ar fi întors și la miezul nopții, căci știe cât de neliniștită trebuie să fiu. I s'o fi întâmplat vreo nenorocire, poate că a fost rănit la atelier, căci este așa de aprig și de îndrăzneț la lucru! Vai, sărmanul meu fiu! Și cași cum n'aș fi fost destul de nenorocită cu atâta, iată-mă îngrijorată și pentru biata lucrătoare de sus.

— Cum așa?

— Când am ieșit dela fiul meu, m'am dus la ea ca să-i povestesc ce griji am, și m'am găsit-o, de și deabia se făcea ziuă; patul nici nu era desfăcut. Unde poate să se fi dus așa de vreme, ea care nu ieșe niciodată.

Roza și Blanșa se priviră cu și mai mare neliniște. Din nenorocire aproape în acelaș timp se auziră două lovituri ușoare în ușă și apoi glasul lui Mayeux:

— Pot să intru, mătușică Francisca ?

Roza și Blanșa se repeziră în acelaș timp la ușă și deschiseră. Din ajun ningea mereu, așa că rochia fetei și bietul ei șalut erau ude de apă. Mâinile ei galbene, uscate, erau învinețite de frig. Dar după strălucirea ochilor albaștri, de obicelu blânzi și timizi, se vedea că în împrejurările acestea grave căpătase un curaj și o energie extraordinară.

— Doamne ! Doamne ! de unde vii, Mayeux ? întrebă Francisca. Aumeauri m'am dus să văd dacă a venit băiatul și am deschis ușa și la tine și m'am mirat că nu te-am găsit; se vede că ai ieșit de vremé de tot?

— Iți aduc știri dela Agricol.

— Dela Agricol? întrebă Francisca începând să tremure. Ce i s'a întâmplat? l-ai văzut? ai vorbit cu el? unde este?

— Nu l'am văzut, dar știu unde este.

Apoi, văzând că Francisca se făcuse galbenă, adăugă:

— Liniștește-te, e sănătos și nu e în primejdie.

— Slavă ție Doamne! în totdeauna ai milă de o biată păcătoasă. Alaltăieri mi-ai înapoiat bărbatul, iar astăzi, după o noapte chinuită, mă liniștești în privința sărmanului meu copil.

Zicând aceste cuvinte, Francisca căzu în genunchi și își făcu cruce cu evlavie.

— Ei, unde e băiatul ? zise ea ridicându-se ; de ce n'a venit astă noapte ? Tu ai știut unde să-l cauți, Mayeux ? de ce mai întârzie atâta ?

— Mătușică Francisca, te asigur că lui Agricol îi merge bine, dar trebue să-ți spun că un timp oarecare...

— Vai ! Dumnezeule ! îmi îngheață sângele în vine. Ce s'a întâmplat ? de ce nu pot să-l văd ?

— E arestat !

— Arestat ! esclamară Roza și Blanșa în acelaș timp, pline de spaimă.

— Facă-se voia ta, Doamne, zise Francisca, dar e o mare nenorocire. Arestat, el așa de bun, așa de cinstit. De ce a fost arestat ?

— Alaltăeri, continuă Maeyux, am primit o scrisoare anonimă, în care mi se spunea că Agricol putea fi arestat dintr'un moment în altul din cauza cântecului Lucrătorilor. Atunci m'am înţeles cu dânsul să se ducă la domnişoara aceea aşa de bogată din strada Babilonului, care îi făgăduise să-l ajute în caz de nevoie. Agricol trebuia să-i ceară o cauţiune ca să nu intre în închisoare. Eri dimineaţă s'a dus aşa dar la această domnişoară.

— Şi tu ştiai toate astea şi nu mi-ai spus nimic... şi nici el.. De ce mi-aţi ascuns ?

— Ca să nu te neliniştim degeaba, căci ne bizuiam pe bunătatea acestei domnişoare şi aşteptam pe Agricol din moment în moment... Dar timpul trecea şi el nu se întorcea. Nu m'am culcat toată noaptea ca să-l aştept.

— E drept că nu te-ai culcat !

— Eram prea neliniştită ; azi dimineaţă, înainte de a se face ziuă, n'am mai putut să mă stăpânesc şi am eşit. Ţineam minte adresa domnişoarei şi m'am dus la ea, în strada Babilonului. Când am ajuns, era încă întunerec şi a trebuit să aştept să se facă lumină.

— Biata copilă, tu aşa de fricoasă, aşa de plăpândă, zise Francisca, adânc mişcată, te-ai dus aşa de departe pe vremea asta îngrozitoare. Eşti o adevărată fiică pentru mine.

— Agricol nu e un frate pentru mine ? zise Maeyux rotind uşor. Apoi continuă :

— Când s'a luminat bine de ziuă, am îndrăznit să sun la portiţa pavilionului. A venit să-mi deschidă o fată foarte drăguţă, dar foarte palidă la faţă. Eu, ca s'o fac să mă asculte cu interes, i-am spus : „Domnişoară, vin în numele unei mame nenorocite". Eram aşa de prost îmbrăcată, încât altfel îmi era teamă să nu mă dea afară ca pe o cerşetoare. Dar fata m'a ascultat cu mare bunăvoinţă şi atunci am întrebat-o dacă în ajun nu venise un lucrător tânăr să roage pe stăpâna ei să-i facă un serviciu.

— Ba da, vai ! îmi răspunse fata şi stăpâna mea tocmai voia să-i facă ce o rugase ; când a aflat că era căutat ca să fie arestat, l-a ascuns. Din nenorocire ascunzătoarea a fost desco-

perită și aseară pe la patru a fost arestat și dus la închisoare.

— Și ce-a făcut domnișoara ? întrebă Francisca. Ar fi trebuit să vorbești cu ea dragă Mayeux, și s'o rogi să nu părăsească pe bietul nostru băiat ; ea e bogată și trebue să fie și puternică ; protecția ei poate să ne scape !

— Vai ! zise Mayeux plină de amărăciune, trebue să renunțăm la această ultimă speranță. Domnișoara, după câte mi-a spus fata plângând, a fost dusă eri într'o casă de sănătate ; se pare că e nebună.

— Nebună... O ! asta este orbul și pentru ea și pentru noi, căci acuma nu mai putem spera nimic, ce să ne facem fără Agricol ? Doamne ! Doamne !

Biata femee își ascunse fața în mâini. După esclamația sfâșietoare a Franciscăi se făcu o tăcere adâncă în odae. Roza și Blanșa schimbară o privire dezolată care exprima adânca lor mâhnire, căci își dădeau seama că prezența lor mărea din ce în ce grozavele încurcături ale acestei familii. Mayeux, zdrobită de oboseală, în prada atâtor emoții dureroase, tremurând în halnele mulate, căzu abătută pe un scaun, gândindu-se la poziția desperată a acestei familii.

In adevăr era o poziție foarte crudă. In timpul tulburărilor politice sau ale agitațiilor pricinuite în clasele muncitoare de somaj, familii întregi de muncitori sunt adesea într'o situație tot așa de demnă de plâns ca cea în care se găsea familia lui Dagobert după arestarea lui Agricol, arestare datorită manevrelor lui Rodin și alor săi, așa cum se va vedea mai târziu.

Chinurile soției lui Dagobert creșteau cu cât se gândea mai mult la aceste lucruri. Socotind și pe fiicele generalului Simon, se poate zice că erau patru persoane absolut fără nici un mijloc de trai ; dar trebue să mărturisim că mama nu se gândea atâta la dânsa, cât la supărarea pe care o avea bătatul el, îngrijorat și el de situația nenorocită în care rămăsese familia.

In acest moment cineva bătu la ușă : era văpsitorul, care îndeplinea și funcțiile de portar. In loc să aibă mâinile și brațele de un verde strălucitor, în ziua aceea le avea de un violet superb

— Doamnă Francisco, zise moș Loriot, — împărțitorul de

aghiazmă de la Saint-Merry a adus o scrisoare de la abatele Dubois, şi mi-a spus să ţi-o aduc numai decât ; a spus că este foarte urgent.

— O scrisoare de la duhovnic ? zise Francisca mirată, apoi o luă şi zise :

— Mulţumesc, moş Loriot.

— Am onoarea... şi eşi.

— Mayeux, vrei să mi-o citeşti ? zise Francisca oarecum neliniştită.

Fata citi cele ce urmează :

„Dragă doamnă Bandoh,

„Deobicei te spovedesc Marţi şi Sâmbătă ; mâine însă n'am să pot, deaceea te aştept astăzi, dar te rog să vii cât mai de vreme, dacă nu vrei să rămâi o săptămână fără să te cumineci".

— O săptămână întreagă, mare Dumnezeule ! esclamă soţia lui Dagobert. Am prea mare nevoe să mă apropii chiar astăzi de masa pocăinţii, aşa tulburată şi necăjită cum sunt.

Apoi se adresă orfanelor :

— Domnul a auzit rugăciunile pe care i le-am făcut pentru voi, dragele mele, de vreme ce o să pot chiar astăzi să cer părerea unui om vrednic şi sfânt asupra marei primejdii în care sunteţi, fără să ştiţi, biete suflete nevinovate ce sunteţi! Domnul îmi este martor că inima mea sângerează pentru voi tot atât cât şi pentru fiul meu.

Roza şi Blanşa se priviră încurcate, căci nu înţelegeau temerile pe care suiletul lor le inspira Franciscăi. Aceasta se adresă apoi lucrătoarei :

— Dragă Mayeux, trebue să-mi mai faci un serviciu. Bărbatul meu a luat cu el la Charires plata lui Agricol, adică toţi banii care erau în casă : sunt sigură că bălatul n'are un ban la dânsul. Să iei tava şi tacâmul de argint, cele două cearşafuri care au mai rămas şi şalul de mătase pe care mi l-a dat Agricol de ziua mea şi să le duci pe toate la Muntele de Pietate. O să caut să aflu în ce închisoare este băiatul şi o să-i trimet jumătate din suma pe care o s'o aduci ; restul o să ne ajungă până la întoarcerea bărbatului meu. Când o să se întoarcă cum o să

facem? Ce lovitură pentru el! şi odată cu această lovitură vine şi mizeria, căci bălatul este închis şi eu nu mai văd să lucrez.

— Curaj, mătuşică Francisca, zise Mayeux, Agricol este nevinovat şi nu se poate să stea multă vreme închis.

— Dar n'o să pierzi timp ducându-te la Muntele de Pietate ?

— O să câştig timpul la noapte. Parcă aş putea dormi ştiindu-te aşa de necăjită ? Lucrul o să-mi fie de urât.

— Dar ai să cheltuieşti lumină ?

— Fii liniştită, zise Mayeux mințind, am puțin avans.

— Atunci sărută-mă cel puțin, zise soția lui Dagobert cu ochii umezi de lacrimi ; eşti cea mai bună fiinţă din lume.

. . . . . .

Soția lui Dagobert ajunse în curând la biserica Sfântul-Merry, unde o aştepta duhovnicul, şi se îndreptă spre un colț întunecos, unde se vedea înecată în umbră o gheretă de stejar cu uşa zăbrelită. Pe dinăuntru atârna o perdea neagră. După câteva minute apăru din fundul bisericii un preot înalt, cu părul cărunt, cu înfăţişarea severă şi aspră, purtând un anteriu lung, negru. Preotul era însoțit de un bătrân adus din spate, rău îmbrăcat, care se sprijinea într'o umbrelă. Bătrânul spuse preotului câteva cuvinte, la ureche şi preotul se opri să asculte cu adânc respect. Când ajunseră la gheretă, omul cel mic de stat zări pe Francisca îngenunchiată şi privi pe preot cu un aer întrebător.

— Ea este, zise acesta.

— Aşa dar poate două-trei ore o să aşteptăm fetele la mânăstirea Sfânta-Maria, contez pe dumneata. zise bătrânul.

— Sper şi eu, pentru mântuirea sufletului lor, zise preotul grav, înclinându-se şi intrând în gheretă.

Bătrânul acesta era Rodin. Eşind din biserică, se duse la casa de sănătate, ca să se încredințeze că doctorul Baleinier execută cu sfințenie instrucțiile sale cu privire la Adriana de Cardoville.

Francisca rămăsese îngenunchiată în gheretă. Deodată una din ferestruicile laterale se deschise şi se auzi o voce : era

preotul, care spovedea de douăzeci de ani pe soția lui Dagobert și avea asupra ei o influență atotputernică.

— Ai primit scrisoarea mea? zise vocea.

— Da, părinte.

— Bine, te ascult.

Soția lui Dagobert dădu socoteală de felul în care își îndeplinise ultimul canon și apoi începu să înșire noile păcate pe care le săvârșise de când fusese ertată. Această minunată făptură, mucenica muncii și a dragostei de mamă, credea totdeauna că păcătuește. Conștiința ei era totdeauna chinuită de teama să nu fi săvârșit cine știe ce păcate.

— Părinte, zise ea cu vocea mișcată, sunt vinovată că nu m'am închinat alaltăeri seara. Bărbatul meu, de care eram despărțită de atâția amari de ani, a sosit pe negândite și tulburarea surpriza, bucuria care m'a cuprins, m'au făcut să săvârșesc acest mare păcat.

— Mai departe? zise vocea cu asprime.

— Părinte, sunt vinovată de a fi săvârșit același păcat aseară. Eram într'o neliniște de moarte, căci fiul meu nu mai venea și îl așteptam din clipă în clipă și așa a trecut timpul fără să mă închin.

— Mai departe? zise vocea.

— Părinte, sunt vinovată că am mințit toată săptămâna asta către fiul meu, spunându-i că am ascultat reprosurile lui cu privire la starea rea a sănătății mele și că am băut vin la masă. Dar am preferat să-i las lui vinul, căci are mai multă nevoe decât mine el, care lucrează atâta.

— Rea săptămână, zise vocea din ce în ce mai aspră, rea săptămână, tot timpul ai pus Creatura deasupra Domnului. În sfârșit, urmează.

— Vai! părinte, zise Francisca cu descurajare, știu, sunt o mare păcătoasă, și mi-e teamă că sunt pe calea unor păcate cu mult mai mari. Bărbatul meu a adus din fundul Siberiei două or fane, fiicele domnului mareșal Simon. Eri dimineață le-am spus să-și facă rugăciunea și am aflat că nu știu niciunul din misterele credinței noastre, deși au cincisprezece ani. Nici n'au fost botezate!

— Atunci sunt păgâne ? strigă vocea cu mirare şi mânie.

— Asta mă mâhneşte, părinte, căci eu şi bărbatul meu înlocuim pe părinţii acestor fete şi am fi noi vinovaţi de păcatele pe care le pot face ele, nu-i aşa ?

— Negreşit, dacă înlocuiţi pe cei care trebue să vegheze asupra sufletului lor. Păstorul răspunde de oile lui !

— Vai ! părinte şi ce să fac ? Mă îndrept spre sfinţia ta ca spre Dumnezeu. Fiecare zi, fiecare ceas pe care aceste fete îl trăiesc în păgânism poate mări pedeapsa lor veşnică, nu-i aşa? —şi Francisca zicând acestea avea vocea adânc mişcată.

— Da, răspunse vocea, şi această teribilă răspundere apasă acuma asupra dumitale şi asupra bărbatului dumitale, care aveţi aceste suflete în paza voastră.

— Vai ! Doamne ! ai îndurare de mine, zise Francisca plângând.

— Nu trebue să te tânguesti aşa, reluă vocea cu un tor mai blând. Din fericire aceste nefericite, te-au întâlnit pe dumneata în calea lor. Ele vor avea dela dumneata şi dela bărbatul dumitale exemple bune, căci bărbatul dumitale, altă dată necredincios, îşi îndeplineşte acuma datoriile religioase, presupun ?

— Trebue să ne rugăm pentru dânsul, părinte, zise Francisca cu tristeţe, Domnul încă nu s'a milostivit cu el, după cum nu s'a milostivit nici cu bietul meu băiat. Vai, părinte, mai zise Francisca ştergându-şi lacrimile, gândurile acestea sunt cea mai grea osândă pentru mine.

— Aşa dar nici bărbatul nici fiul dumitale, nu practică, zise vocea gânditoare, asta este grav, foarte grev. la seama ! ţi-am spus că trebui să ai grijă de atâtea suflete, răspunderea dumitale este foarte mare.

— Doamne, părinte, tocmai asta mă desnădăjdueşte ! Vino în ajutorul meu, sfătuieşte-mă, de douăzeci de ani glasul sfinţiei tale este pentru mine glasul Domnului.

— Trebue să te înţelegeţi cu bărbatul dumitale şi să trimeţi pe fete într'un locaş sfânt, unde să fie instruite.

— Suntem prea săraci, părinte, ca să plătim pentru ele; din nenorocire, fiul meu a fost băgat la închisoare pentru nişte cântece pe care le-a făcut.

— Iată unde duce necredința, zise vocea cu asprime. Ți-am spus-o întotdeauna, ești prea slabă față de dânsul. Acuma te pedepsește Dumnezeu. Trebuia să te desparți de acest fiu fără credință și să nu-i sfințești păgânismul, iubindu-l așa cum faci. Cine are un membru cangrenat, îl taie, zice Scriptura.

— Vai! părinte, știi bine că a fost singura dată când nu te-am ascultat, nu m'am putut niciodată hotărî să mă despart de fiul meu.

— De aceea mântuirea dumitale nu este sigură! dar Domnul e îndurător; să nu mai cazi însă în același păcat cu privire la cele două fete pe care ți le-a trimes Providența ca să le scapi de focul cel veșnic. Aceste nefericite n'au desigur nici o idee de bine și de rău. Fiind crescute de o mamă neleguită și de un soldat fără credință, sufletul lor trebue să fie o mocirlă de scandal și de necurățenie.

— Cât despre asta, părinte, zise Francisca cu naivitate, îți liniștit, sunt blajine ca niște îngeri, și bărbatul meu, care nu s'a despărțit de ele de când s'au născut zice că nu există inimă mai bună decât a lor.

— Bărbatul dumitale a fost toată viața lui în păcat de moarte, zise vocea cu asprime și nu e în stare să judece de sufletul nimănui. Îți spun încă odată că dacă înlocuești rudele acestor nefericite, nu mâine, ci astăzi, în ceasul ăsta, trebue să lucrezi pentru mântuirea lor. Dacă nu, îți iei asupră-ți o răspundere teribilă.

— Dar încă odată, părinte, te rog, vino în ajutorul meu, ce să fac? sfătuește-mă!

— Nu se pot lăsa în perzanie aceste două suflete tinere, zise vocea după o clipă de tăcere și nu sunt două căi de mântuire, nu-i decât una singură: să le închizi într'o mânăstire, unde să nu fie înconjurate decât de exemple sfinte și cucernice.

— Vai, părinte, dacă n'am fi așa de săraci, sau cel puțin dacă aș mai putea să lucrez, aș încerca să câștig prețul pensiunii, să fac așa cum am făcut pentru Gabriel. Din nefericire, mi-am pierdut de tot vederea. Dar sfinția ta, părinte, care cunoști atâtea suflete inimoase, n'ai putea să intervii în folosul bietelor orfane?

— Fetele astea n'au nici o rudă aici ?

— Cred că nu.

— Şi au fost încredinţate de mama lor bărbatului dumitale ca să le aducă în Franţa ?

— Da, şi acuma el a fost silit să plece eri la Chartres, pentru o afacere grabnică, aşa mi-a spus.

(Se ştie că Dagobert nu socotise nimerit să pue pe soţia sa în curent cu speranţele pe care fiicele mareşalului Simon le puneau pe medalie, şi ele primiseră dela soldat recomandarea expresă să nu spue nimănui nimic nici chiar Franciscăi.)

— Aşa dar, reluă vocea după o nouă pauză, fiecare clipă pierdută pentru mântuirea acestor fete este un nou pas pe care îl fac pe calea pierzării. Dintr'o clipă în alta mâna Domnului poate să le lovească, căci numai el ştie ceasul morţii noastre şi dacă ar muri în starea în care sunt, ar fi osândite poate pe vecie. Aşa dar astăzi încă trebue să le deschizi ochii la lumina divină şi să le internezi într'o casă religioasă, asta este datoria dumitale. Eu cunosc starea unei mânăstiri în care fetele ar putea fi instruite aşa cum trebue. Preţul pensiunii va fi micşorat având în vedere sărăcia lor, dar mai trebue să li se dea şi un trusou. Şi asta ar fi prea scump pentru dumneata ?

— Vai, părinte !

Dacă aş lua puţin din fondul milelor şi dacă m'aş adresa câtorva persoane „generoase", aş putea împlini suma trebuincioasă pentru ca fetele să poată fi primite la mânăstire.

— Părinte, eşti mântuitorul acestor copii.

— Asta vreau şi eu, dar chiar în interesul mântuirii lor, pentru ca măsurile să dea roade, trebue să pun mai multe condiţii sprijinului pe care ţi-l ofer. Mai întâi fetele vor fi duse la mânăstire chiar în dimineaţa asta, de către menajera mea; prin urmare să le aduci imediat aici.

— Vai, părinte asta nu se poate, esclamă Francisca. În lipsa bărbatului meu nu îndrăznesc să iau o asemenea hotărâre, fără să-l întreb şi pe el.

— Nu numai că nu trebue să-l întrebi, dar trebue ca lucrul să fie făcut în lipsa lui.

— Cum ? să nu aştept să se întoarcă

— Nu, răspunse vocea cu asprime, şi asta pentru două motive: întâi pentru că în nelegiuirea lui învechită de sigur că ar încerca să se împotrivească hotărârii înţelepte şi cucernice pe care ai luat-o. Apoi trebue numai decât ca fetele să rupă orice legătură cu bărbatul dumitale şi pentru aceea trebue ca el să nu ştie în ce loc sunt ele.

— Dar bine, părinte, zise Francisca în prada unei nedumeriri şi a unei încurcături nespuse, copiii au fost încredinţaţi bărbatului meu, am eu dreptul să fac ceva fără ştirea lui ?

— Dreptul... aici nu e vorba de drept, ci de o datorie sfântă. Nu-i aşa că ar fi datoria dumitale să smulgi pe aceste nenorocite din mijlocul unui incendiu, cu toată împotrivirea bărbatului dumitale sau chiar în lipsa lui ? Ei, acuma trebue să le smulgi nu dintr'un incendiu care nu mistue decât trupul, ci dintr'un incendiu în care ar arde sufletul lor în veci veciior.

— Iartă-mă, părinte, dacă mai stărui, zise sărmana femee, a cărei nehotărâre şi al căei chin creşteau din minut în minut, lumineazâ-mă; pot să fac aşa, după ce am jurat supunere bărbatului meu ?

— Supunere pentru cele bune, dar pentru cele rele niciodată ! Ai să admiţi singură că cu el, mântuirea acestor orfane ar fi îndoelnică, imposibilă poate.

— Dar bine, părinte, zise Francisca tremurând, când o să se întoarcă, o să mă întrebe unde sunt copiii; să mint ?

— Tăcerea nu este minciună, să-i spui că nu poţi răspunde la întrebare.

— Bărbatul meu este cel mai bun dintre oameni, dar un asemenea răspuns o să-l scoată din fire; a fost soldat şi mânia lui o să fie teribilă, zise Francisca cutremurându-se.

— Şi de ar fi de o mie de ori mai grozavă mânia lui, încă ar trebui s'o înfrunţi, şi să te mândreşti că suferi pentru o cauză atât de sfântă ! esclamă vocea cu indignare. Crezi că aşa de uşor îţi capeţi izbăvirea pe pământul acesta ? De când oare păcătosul care vrea în adevăr să slujească pe Domnul se gândeşte la pietrele şi la spinii din cale care pot să-l rănească şi să-i zgârâie ?

— Ertare, părinte, ertare, zise Francisca, cu o resemnare

demnă de milă. Da ingăduie-mi încă o întrebare. Când o să sosească domnul mareşal Simon, o să-şi ceară copiii dela bărbatul meu. Ce-o să-i poată el răspunde ?

— Când o să sosească domnul mareşal Simon, să mă înştiinţezi imediat, şi atunci o să văd; drepturile unui părinte nu sunt sfinte decât atâta timp cât se foloseşte de ele pentru mântuirea copiilor săi. Inaintea părintelui şi mai presus de el, este Domnul, pe care trebue să-l slujim întâi. Hotărăşte-te. Vrei, cu primejdia de a-ţi pierde sufletul, să jertfeşti viitorul acestor două copile, pe lumea asta şi pe cealaltă, pentru teama neleguită de bărbatul dumitale ?

Deşi limbajul duhovnicului Franciscăi era grosolan şi lipsit de toleranţă, din punctul lui de vedere era drept şi just, acest preot cinstit şi sincer era convins de cele ce spunea. Instrument orb în mâinile lui Rodin, nestiind în ce scop lucra, el credea cu tărie că dacă silea — ca să zicem aşa — pe Francisca să trimeată fetele la mânăstire, împlinea o datorie cucernică.

Asta era chiar, şi este şi astăzi, unul din cele mai minunate resorturi ale ordinului căruia îi aparţinea Rodin : de a avea drept complici oameni cinstiţi şi sinceri, care nu ştiu nimic din meşteriile pe care le servesc ca nişte factori dintre cei mai importanţi. Francisca, obişnuită de multă vreme să sufere influenţa duhovnicului, nu găsi nimic de răspuns, şi se resemnă.

— Facă-se voia Domnului, părinte, şi orice mi s'ar întâmpla, o să-mi îndeplinesc datoriile mele de creştină, aşa cum mi-ai poruncit.

— Domnul o să-ţi ţie seamă de ceeace ai avea poate de suferit împlinindu-ţi datoria. Aşa dar îţi iei în faţa lui Dumnezeu angajamentul că n'ai să răspunzi la nici una din întrebările bărbatului dumitale când o să te întrebe unde sunt fiicele mareşalului Simon ?

— Da, părinte, fărădueac, zise Francisca tresărind.

— Şi ai să taci tot aşa în faţa mareşalului Simon în cazul când s'ar întoarce înainte ca să socotesc eu că fetele sunt destul de înaintate pe calea adevărată pentru ca să-l poată fi înapoiate ?

— Da, părinte, zise Francisca din ce în ce mai slabă. Şi când va trebui să duc orfanele la sfinţia ta?

— Peste o oră. Acuma mă duc să-i scriu starețel, o să-i scrisoarea menajerei, o ființă în care te poți încrede. O să ducă ea însăși fetele la mănăstire.

După ce mai ascultă exortațiile duhovnicului asupra păcatelor pe care i le mărturisise și fu izbăvită de ele primind noi canoane, soția lui Dagobert eși din gheretă și părăsi biserica.

. . . . . .

Tocmai când să apuce pe strada Brise-Miche, Francisca fu ajunsă din urmă de impărțitorul de agheazmă, care alergase după ea ca să-i spue să se întoarcă imediat la Sainte-Marry, căci abatele Dubois avea să-i spue ceva foarte important. Francisca porni înapoi. Tocmai atunci se opri o trăsură în fața casei unde locuia ea.

In trăsură se afla o femee destul de corpolentă, îmbrăcată în negru, ținând un cățel pe genunchi.

— Birjar, zise ea, întreabă dacă aici locuește Francisca Baudoin.

— Bine, cucoană, răspunse birjarul.

Cititorii noștri au recunoscut desigur pe doamna Grivois, prima cameristă a prințesei de Saint-Dizier, care era însoțită de Domnul. Văpsitorul, care după cum se știe era totodată și portar, întrebat de birjar despre locuința Franciscăi Baudoin, eși din atelier și veni la trăsură ca să spue doamnei Grivois că Francisca Baudoin locuia în adevăr acolo, dar nu era acasă. Moș Loriot avea brațele și obrajii de un galben auriu superb. Înfățișarea acestui personaj întărâtă atât de mult pe Domnul, încât în momentul când văpsitorul puse mâna pe marginea trăsurii, câinele începu să latre furios și îl muște de brat.

— Ah! Dumnezeule, zise doamna Grivois plină de grijă, pe când moș Loriot își retrăgea repede mâna, numai să nu fie ceva veninos în văpseaua pe care o ai pe mâini; câinele meu e așa de delicat!

Apoi șterse cu grijă botul lui Domnul, mânjit în câteva locuri cu galben. Moș Loriot foarte puțin satisfăcut cu scuzele pe care se aștepta să le primească dela doamna Grivois, îi spuse abia stăpânindu-și mânia:

— Dacă n'ai fi femee, doamnă, — ceeace mă face să te

respect şi în persoana acestui animal nesuferit — mare poftă aş fi avut să-l înşfac de coadă şi să-l transform la moment într'un câine galben ca lămâia, muindu-l în căldarea cu văpsea care este la foc.

— Să-mi văpseşti câinele în galben! esclamă doamna Grivois foarte mânioasă; apoi se coborî din trăsură, strânse cu drag pe Domnul la piept şi măsură pe moş Loriot dela cap până la picioare cu o privire plină de ciudă.

Văpsitorul, văzând pe doamna Grivois îndreptându-se spre scara întunecoasă, zise:

— Doar ţi-am spus că doamna Baudoin nu-i acasă.

— Bine, o s'o aştept, zise scurt doamna Grivois. La ce etaj stă?

— La al patrulea, zise moş Loriot intrând în atelier.

Prezenţa doamnei Grivois la Francisca Baudoin era motivată de o nouă hotărâre a abatelui de Aigrigny şi a prinţesei de Saint-Dizier. Ei găsiseră mai prudent să trimeată pe doamna Grivois, în care aveau o încredere oarbă, să la fetele dela Francisca. Aceasta trebuia să fie prevenită de duhovnic că nu mai avea să încredinţeze fetele menajerei lui, ci unei doamne, care trebuia să vie cu un bilet dela dânsul şi care avea să le ducă într'o casă de călugăriţe. După ce bătu la uşă, femeia de încredere a prinţesei de Saint-Dizier intră şi întrebă de Francisca Baudoin.

— Nu-i acasă, zise cu timiditate Mayeux mirată de această vizită.

— Atunci am s'o aştept, căci am să-i spun un lucru foarte important, zise doamna Grivois, examinând cu atenţie şi curiozitate pe cele două orfane care, stânjenite, plecară ochii în jos.

Apoi doamna Grivois se aşeză, nu fără oarecare desgust, pe fotoliul vechi al soţiei lui Dagobert. Atunci crezu că poate lăsa pe Domnul în libertate şi îl puse binişor jos. Dar imediat în spatele fotoliului răsună un fel de mărăit surd, cavernos, care făcu pe doamna Grivois să sară în sus şi să cheme plină de spaimă pe Domnul, care se refugiă lângă stăpâna sa înspăimântat.

Citiţi mâine FASCICOLA No. 19

— Cum ? este un câine aici ? esclamă doamna Grivot plecându-se repede ca să ridice pe Domnul.

Rabat-Joie, cași cum ar fi voit să răspundă singur la această întrebare, se ridică încet din dosul fotoliului unde dormise și se ivi deodată, căscând și întinzându-se. La vederea acestui animal puternic, care căscând arăta două șiruri de colți formidabili, doamna Grivois nu se putu stăpâni să nu scoată un strigăt de spaimă. Arțăgosul cățel simțindu-se în siguranță pe genunchii stăpânii sale, începu să mârâe cu nerușinare. Dar vrednicul tovarăș al răposatului Jovial îi răspunse cu dispreț, printr'un nou căscat. După aceea, mirosind cu oarecare neliniște hainele doamnei Grivois, întoarse spatele lui Domnul, și se duse să se întindă la picioarele Rozei și ale Blanșei, dela care nu-și mai luă privirile sale inteligente, ca și cum ar fi presimțit că le amenință o primejdie.

— Dați afară câinele ăsta, zise doamna Grivois cu glas poruncitor. îl sperie pe al meu, ar putea chiar să-i facă ceva.

— Fiți liniștită, doamnă, răspunse Roza surâzând, Rabat-Joie nu-l rău când nu-l atacă nimeni.

— Ba, nici nu știi de unde vine o nenorocire. Numai văzând câinele ăsta enorm cu capul de lup, și cu dinții spăimântători, tremur la gândul nenorocirii care se poate întâmpla. Vă spun să-l dați afară.

In acest moment intră în odaie un nou personaj, ceeace puse capăt situației. Omul acesta era comisionar și avea în mână o scrisoare.

— Este o scrisoare foarte urgentă, dela un om care zice că e bărbatul patroanei de aici; văpsitorul de jos mi-a spus să mă urc, deși ea nu-l acasă.

— O scrisoare dela Dagobert! esclamară Roza și Blanșa cu o vie expresie de bucurie; atunci s'a întors? unde-l?

— Nu știu dacă îl chiamă Dagobert, zise comisionarul, dar este un fost soldat cu mustața căruntă și e la doi pași de aici, la biroul de diligențe dela Chartres.

— Atunci e el! exclamă Blanșa, dă-ne scrisoarea.

Comisarul o dădu și fata o deschise repede. Doamna Grivois încremeni. Ea știa că Dagobert fusese îndepărtat pentru ca

abatele Dubois să poată lucra în voe asupra Franciscăi; până atunci toate reuşiseră: Francisca se învoia să încredinţeze fetele în mâinile călugăriţelor, dar chiar în clipa aceea sosea soldatul, pe care îl credeau plecat din Paris pentru două trei zile. Neaşteptata lui întoarcere nimicea uneltirea cu atâta trudă combinată, în momentul când nu mai rămânea decât să-i culeagă roadele.

— Vai, Dumnezeule! zise Roza după ce citi scrisoarea, ce nenorocire! Eri, la jumătatea drumului spre Chartres, Dagobert a observat că a pierdut punga şi nu şi-a mai putut continua călătoria. Atunci a luat pe credit un loc în diligenţă, ca să se întoarcă şi acuma cere să-i trimetem bani la biroul de diligenţe, unde aşteaptă.

— Şi nu-i nici un ban în casă, zise Blanşa. Ce să facem?

Auzind aceste cuvinte, doamna Grivois avu o ultimă speranţă, dar şi aceasta îi fu repede nimicită de Mayeux, care arătă pachetul pe care îl lega şi zise:

— N'aveţi grijă, domnişoarelor, uite bani. Muntele de Pietate, unde mă duc să duc astea nu-l departe; o să iau de acolo bani şi o să mă duc numai decât să-i duc lui d. Dagobert. Cel mai târziu peste o oră o să fie aici!

— Afurisită cocoşată, îşi zise doamna Grivois cu ciudă; se gândeşte la toate. Fără ca am scăpa de întoarcerea neaşteptată a blestematului acela de soldat. Acuma cum să fac? Fetele n'or să vrea să vie cu mine înainte, m'aş expune unui refuz care ar compromite totul. Ce să fac, Doamne, ce să fac?

In timp ce Mayeux îşi înoda pachetul, grăbită să plece cât mai curând, doamna Grivois se gândea adânc. Deodată tresări. Chipul ei posomorît, neliniştit, trist se lumină: ea se ridică, ţinân pe Domnul în braţe şi spuse fetelor.

—Pentru că doamna Francisca nu mai vine, mă duc până într'un loc aici aproape şi mă întorc numai decât; vă rog să-i spuneţi.

Doamna Grivois eşi din casă câteva minute după Mayeux. Fata deşi aplecată sub povara pachetului, mergea aproape alergând dealungul trotoarului. In clipa când trecu pe lângă un sergent de oraş, în urma ei căzură la pământ două piese de câte

cinci franci, aruncate cu dibăcie de către o femee corpolentă, îmbrăcată în negru, care o urmărea. Indată aceeaşi femeie făcu atent pe sergent asupra celor două piese care căzuseră şi îi spuse repede câteva cuvinte, arătându-i pe Mayeux. Apoi femeea dispăru cu paşi mari spre strada Brise-Miche. Sergentul, izbit de ceeace-i spusese doamna Orivois, (căci ea era) ridică banii, alergă după Mayeux şi-i strigă:

— Ei !... opreşte, stai !...

Auzind aceste strigăte, mai mulţi trecători se opriră şi întoarseră capul. In cartierele acestea un grup de cinci-şase persoane se măreşte într'o clipă şi devine o mulţime considerabilă. Mayeux, care nu ştia că sergentul striga după dânsa, grăbea şi mai tare pasul, gândindu-se numai cum să ajungă mai repede la Muntele de Pietate.

Deodată auzi mai mulţi inşi alergând în urma ei şi aproape în aceeaşi clipă o mână grea i se lăsă pe umăr; era sergentul de oraş urmat de un agent de poliţie, care alergase şi el atras de zgomot. Mayeux, mirată şi totodată speriată, se întoarse.

— Ce, nu auzi ? te faci n'aude n'avede ? zise agentul de poliţie apucând cu asprime fata de braţ şi făcând-o să scape pachetul din mână.

Nenorocita fată îşi aruncă cu disperare ochii în jurul ei, se văzu ţinta tuturor privirilor nerușinate, batjocoritoare sau răutăcioase; se cutremură, începu să tremure din toate mădularele şi se făcu palidă ca moartea. Agentul de poliţie îi vorbea aspru, cine vorbeşte altfel unei fete cocoşate cu faţa supţă şi speriată, cu trăsăturile schimonosite de frică şi de necazuri, unei fiinţe îmbrăcată mai mult decât mizerabil ? De aceea el continuă şi mai aspru condus de legea supremă a aparenţelor, care face cu vărăcimea să fie totdeauna bănuită.

— Ia mai stai putin, fetito, se pare că eşti foarte grăbită de vreme ce laşi banii să-ţi curgă pe drum şi nici nu te opreşti să-i ridici.

—Nu-s ai mei banii ăştia.

— Minţi, răspunse sergentul, apropiindu-se; o doamnă cum se cade a văzut când ţi-au căzut din buzunar.

— Ba te asigur că nu, zise Mayeux tremurând.

— Şi eu îţi spun că minţi, reluă sergentul; doamna aceea izbită de înfăţişarea dumitale de criminală, mi-a spus: „la ti uită la cocoşata ceea care fuge cu pachetul şi care scapă banii şi nici nu-i ridică; asta nu-i natural"!

Fata nu înţelegea de ce lucru grozav era acuzată, dar află numai decât căci agentul de poliţie îi smulse pachetul pe care îl ridicase şi îl ţinea în mâinile ei tremurătoare şi îi spuse cu asprime:

— Ce e aici ?

De spaimă, fata nu putu spune o vorbă şi începu să bâlbâe ceva neînţeles.

— Asta-i tot ce ai de răspuns ? zise agentul, nu-i mult ! Haide, grăbeşte-te, deschide pachetul !

Agentul, cu ajutorul sergentului, desfăcu pachetul şi pe măsură ce găsea obiectele, le anunţa tare :

— Drace ! cearşafuri, un tacâm, o tavă de argint, un şal, o cuvertură de lână... lovitura n'a fost rea. Eşti îmbrăcată ca o cerşetoare şi ai argintărie, nu-i rău !

— Lucrurile astea nu sunt ale dumitale nu-i aşa ? zise sergentul.

— Nu, răspunse Mayeux tremurând ca varga, dar...

— Afurisită cocoşată, furi ca cea mai mare hoaţă !

— Am furat, strigă Mayeux împreunându-şi mâinile cu groază, căci acuma înţelegea... eu... să fur.... !

— Patrula... uite că vine patrula... strigară mai mulţi curioşi.

Un caporal şi doi soldaţi înaintau cu greu în mulţimea zgomotoasă. Se vedeau de departe strălucind baionetele şi ţevile puştilor. Un binevoitor se dusese să anunţe la postul cel mai apropiat că o mulţime compactă se adunase în stradă şi împiedeca circulaţia.

— Uite garda, marş la secţie ! zise agentul luând pe Mayeux la braţ.

— Dar bine, zise fata cu vocea înecată, împreunându-şi mâinile şi căzând în genunchi pe trotoar, aveţi îndurare ! Lăsaţi-mă să vă spun, să vă explic...

— O să explici la secţie hai cară-te !

Agentul o luă de braț și o sili să se ridice. In acest moment caporalul și cei doi soldați izbutiseră să-și facă drum și se apropiară de sergent.

— Caporal, zise agentul, du pe fata asta la secție, eu sunt agent de poliție!

— O! Doamne! îndurare! zise Maycux începând să plângă cu hohote și împreunându-și mâinile, nu mă duceți fără să mă lăsați să vă spun... n'am furat, pentru Dumnezeu! n'am furat! Să vă spun... ca să fac un serviciu cuiva... lăsați-mă să vă spun...

— Îți spun că o să explici la secție, răspunse sergentul.

După ce denunță pe Maycux, așa cum am văzut, doamna Orivols se întoarse repede în strada Brise-Miche și urcă în grabă cele patru etaje. Când deschise ușa odăii în care locuia Francisca, ce văzu? Pe Dagobert cu soția lui și cu cele două orfane.

Să explicăm în două cuvinte prezența lui Dagobert. Pe chipul lui se citea atâta cinste militărească, încât directorul de diligențe l-ar fi crezut pe cuvânt că se va întoarce să-și plătească biletul, dar soldatul volse mortiș să rămâe în gaj cum zicea el, până ce soția sa avea să răspundă la bilet. Dar la întoarcerea comisionarului care anunță că aveau să se aducă banii necesari, Dagobert, socotind că acuma delicatețea lui era acoperită, se grăbi să alerge acasă. Se înțelege lesne mirarea doamnei Orivols când găsi în odae pe Dagobert cu soția sa și cu cele două orfane.

Neliniștea Franciscăi la vederea doamnei Orivols nu fu nici ca mai mică. Roza și Blanșa îi spuseseră că în lipsa ei venise o doamnă pentru o afacere foarte importantă. După cele ce-i spusese duhovnicul, Francisca înțelese că doamna aceea era persoana însărcinată să ducă pe Roza și pe Blanșa într'o casă de călugărițe. Ea era hotărită să urmeze sfaturile abatelui Dubois și se temea ca un cuvânt al doamnei Orivols să nu dea de bănuit lui Dagobert: în acest caz orice speranță ar fi fost pierdută și orfanele ar fi rămas în starea de neștiință și de păcat de moarte de care ea se credea răspunzătoare. Dagobert,

îndată ce văzu pe femeea de încredere a doamnei de Saint-Dizier, se ridică şi se uită întrebător la Francisca.

Momentul era critic, dar doamna Grivois profitase de exemplele doamnei de Saint-Dizier şi luă repede o hotărâre. Ea căută să tragă folos din faptul că urcase aşa de repede cele patru etaje şi de emoţia pe care i-o pricinuia vedorea neaşteptată a lui Dagobert. După o clipă de tăcere pe care se prefăcu că o întrebuinţează ca să-şi vie în fire, ea zise cu vocea schimbată :

— Am fost martoră unei mari nenorociri... scuzaţi-mi tulburarea, dar sunt aşa de mişcată...

— Ce s'a întâmplat, Doamne ? zise Francisca cu vocea tremurătoare, temându-se de cine ştie ce indiscreţie.

— Am venit adineauri aici, reluă aceasta, ca să-ţi vorbesc de un lucru foarte important. Pe când te-aşteptam, o lucrătoare schiloadă a strâns nişte lucruri şi a făcut din ele un pachet.

— Da, zise Francisca, era Mayeux, o fată foarte bună şi foarte cum se cade.

— Am bănuit eu, dar să vedeţi ce s'a întâmplat : văzând că dumneata nu te mai întorceai, m'am hotărât să mă duc până undeva, aici aproape. Cobor, ajung la Saint-Merry, văd lume multă strânsă, întreb ce e, şi mi se spune că un sergent a arestat o fată drept hoaţă, pentru că a văzut-o ducând un pachet cu nişte lucruri care nu par să fie ale ei. Mă apropii... şi ce văd ? Era lucrătoarea pe care o văzusem aici...

— Vai ! săraca ! esclamă Francisca îngălbenind şi împreunându-şi mâinele cu spaimă, ce nenorocire !

— Explică-mi ! zise Dagobert ; ce pachet era acela ?

— Trebue să-ţi explic, dragă. Nu prea avem bani şi am rugat pe biata Mayeux să ducă numai decât la Mumtele de Peitate nişte lucruri de care n'avem nevoe.

— Şi au crezut că le furase ! esclamă Dagobert, ea, o fată aşa de cum se cade ! e îngrozitor ! De ce n'ai intervenit, doamnă, de ce n'ai spus că o cunoşti...

— Am vrut să fac asta, dar nu m'au crezut ; atunci m'am grăbit să vin aici şi să vă spun. De altfel nenorocirea poate să

se îndrepte. Trebue numai să se ducă cineva cât mai curând la poliţie şi să spue cum stau lucrurile.

Auzind acestea, Dagobert îşi luă repede pălăria şi se adresă doamnei Grivois cu un ton brusc :

— Dar bine, doamnă, ar fi trebuit să începi prin a ne spune asta. O să mă duc la comisarul de poliţie al cartierului sau la corpul de gardă şi va trebui să-i dea drumul.

Zicând acestea Dagobert eşi repede. Franciscа, liniştită în ce priveşte soarta lui Mayeux, mulţumi Domnului că graţie acestei împrejurări bărbatul ei fusese îndreptat, deoarece în acest moment prezenţa lui o încurca atâta.

Doamna Grivois lăsase pe Domnul în trăsură când se întorsese, atât de preţioase îi erau minutele. Acuma aruncă Franciscăi o privire plină de înţeles, îi dădu scrisoarea abatelui Dubois şi îi spuse, apăsând pe fie care cuvânt :

— Din scrisoarea asta o să vezi care este scopul vizitei mele. Sunt foarte fericită că am prilejul să intru în legătură cu aceste două domnişoare încântătoare.

Roza şi Blanşa se priviră mirate, Francisca luă scrisoarea tremurând. Numai ameninţările stăruitoare ale duhovnicului putuseră învinge ultimele scrupuluri ale bietei femei. In nevinovăţia ei bluta femeie nu ştia cum să spue fetelor să plece cu străina. Doamna Grivois, înţelegându-i încurcătura, îi făcu semn să se liniştească şi-i spuse Rozei, în timp ce Francisca citea scrisoarea duhovnicului :

— Cât de fericită o să fie ruda dv. Când o să vă vadă, dragă domnişoară !

— Ruda noastră ? zise Roza cu mirare.

— Sigur ; a aflat că aţi sosit, dar cum este cam bolnavă, n'a putut veni singură să vă ia. Din nefericire, zise repede doamna Grivois observând o mişcare a celor două surori, aşa cum spune şi în scrisoare, n'o să puteţi vedea decât foarte puţin timp şi peste o oră o să fiţi înapoi aici. Mâine sau poimâine o să poată eşi şi o să vie să se înţeleagă cu doamna şi cu bărbatul său ca să vă ducă la ea, căci ar fi dezolată să vă ştie în sarcina unor persoane care au fost aşa de bune pentru dv.

Ultimele cuvinte ale doamnei Grivois făcură o impresie

excelentă asupra celor două surori, căci le risipiră teama de a fi de aci înainte pricina jenei crude pentru familia lui Dagobert. Dacă ar fi fost vorba să părăsească pentru totdeauna casa din strada Brise-Miche fără învoirea prietenului lor, desigur că ar fi şovăit, dar doamna Grivois vorbea numai despre o vizită de o oră. Deaceea fetele nu avură nici o bănuială şi Roza zise Franciscăi :

— Sigur, zise Francisca cu vocea cam tremurătoare, dacă o să fiţi înapoi peste o oră...

— Atunci o să rog p domnişoarele să vie cât mai repede, căci aş vrea să le aduc înapoi înainte de prânz.

— Suntem gata, zise Roza.

— Atunci, domnişoarelor, îmbrăţişaţi pe mama voastră adoptivă şi haideţi, mai zise doamna Grivois, care abea îşi putea stăpâni neliniştea şi tremura de teamă să nu sosească Dagobert dintr'un moment în altul.

Roza şi Blanşa îmbrăţişară pe Francisca ; aceasta strânse în braţe pe bietele fiinţe aşa de drăgălaşe şi aşa de nevinovate. Deşi avea adânca convingere că lucra pentru mântuirea lor, totuşi abea îşi putu stăpâni lacrimile.

— Hai, domnişoarelor, zise doamna Grivois cu un ton binevoitor, să ne grăbim, ertaţi-mă pentru nerăbdarea mea, dar vă vorbesc în numele rudei voastre.

Surorile, după ce îmbrăţişară cu drag pe soţia lui Dagobert, coborîră scara ţinându-se de mână în urma doamnei Grivois. Ele erau urmate din depărtare, fără să ştie, de Rabat-Joie, care păşea discret în urma lor. In lipsa lui Dagobert, inteligentul animal nu le părăsea niciodată. Pentru mai multă precauţie fără îndoială, femeea de încredere a doamnei de Saint-Dizier spusese birjarului să aştepte la oarecare distanţă de strada Brise-Miche. In câteva secunde orfanele şi conducătoarea lor ajunseră la trăsură. Domnul, cărula nu-i plăcea singurătatea, scotea gemete plângătoare.

— Taci, Domnu, uite-mă-s aici, zise doamna Grivois.

Apoi adresându-se fetelor le pofti :

— Urcaţi-vă, domnişoarelor.

Roza şi Blanşa se urcară. Doamna Grivois, înainte de a se

urcă și ea, dădu încet birjarului adresa mănăstirii Sainte-Marie, adăugând și alte instrucții.

Deodată cățelul, care mărâise cu un aer arțăgos când fetele se urcaseră în trăsură, începu să latre cu furie. Pricina acestei mânii era simplă : Rabat-Joie, până atunci nevăzut, se repezise dintr'o dată în trăsură. Cățelul, exasperat de atâta îndrăzneală, uitând prudența lui obișnuită, târît de furie și de răutate, se repezi și apucă pe Rabat-Joie de bot și îl mușcă așa de grozav, în cât vrednicul câine de Siberia, exasperat și el de durere, se repezi asupra lui Domnul, îl înfășcă de gât și îl sfâșie dintr'o dată. Toate astea se petrecură în mai puțin timp de cât ne trebue nouă ca să le povestim.

— Vai, Dumnezeule ! zise doamna Orivois întorcându-se, iar monstrul ăsta de câine. O să rămească pe Domnul... Domnișoarelor, gemiți-l vă rog, nu se poate să-l luăm cu noi.

Fetele încă nu știau cât de criminal fusese Rabat-Joie, căci Domnul stătea nemișcat pe bancheță, totuși înțeleseră că nu era frumos să se lase însoțite de câine, de aceea îl împinseră ușor cu piciorul și îl spuseră supărate :

— Hai, Rabat-Joie, pleacă.

Doamna Orivois, grăbită să părăsească cartierul, se urcă repede în trăsură, birjarul închise portița și se urcă pe capră. Trăsura porni, iar doamna Orivois, de teamă să nu se întâlnească cu Dagobert, coborî perdelele. După ce luă aceste precauții indispensabile, putu în fine să se gândească și la Domnul, pe care îl iubea foarte mult, cu acea dragoste adâncă, exagerată, pe care oamenii răi din fire o au câteodată pentru animale. Doamna Orivois se legase cu patimă de acest câine arțăgos, laș și răutăcios, poate tocmai dintr'o simpatie secretă pentru cusururile lui. Dragostea aceasta dura de șase ani și părea că se mărește, cu cât îmbătrânea Domnul.

Trăsura plecase de câteva momente, când doamna Orivois, care se așezase pe bancheta din față, strigă pe Domnul. Acesta avea motive foarte temeinice să nu răspundă.

— Ei, urâtule, supărăciosule, zise doamna Orivois, vrei să mă necăjești ? Nu e vina mea dacă animalul acela urît a intrat în trăsură, nu-i așa, domnișoarelor ? Hai, vino aici și sărută repede pe stăpâna ta ca să ne împăcăm, încăpățânatule !

Acelaşi tăcere din partea lui Domnul. Roza şi Blanşa începură să se uite una la alta cu nelinişte. Ele cunoşteau manierele cam brutale ale lui Rabat-Joie, totuşi erau departe de bănuì ce se întâmplase. Doamna Grivois, mai mult mirată decât neliniştită de faptul că Domnul nu răspundea la dovezile ei de iubire, se plecă să-l scoată de sub bancheta unde îl credea ascuns. Simţi o labă, pe care o trase nerăbdătoare spre dânsa, foarte mirată de încetineala mişcărilor ; care nu fu spaima ei când, punând animalul pe genunchi, îl văzu fără viaţă !

— Damblaua ! esclamă ea, nefericitul mânca prea mult, era sigură că avea să i se întâmple ceva.

Apoi ridică capul Domnului, crezând că poate era numai leşinat şi văzu cu groază urma sângeroasă a cinci şase colţi care nu puteau lăsa nici o îndoială asupra cauzei sfârşitului jalnic al căţeluşului. Prima sa mişcare fu de durere şi de desperare.

— A murit !... esclamă ea... a murit !... e rece !... A murit !... vai ! Dumnezeule !

Şi femeea aceasta începu să plângă. Lacrimile unui om rău sunt sinistre. Pentru ca un rău să plângă, trebue să sufere foarte mult ; plânsul, reacţiunea suferinţii, în loc să uşureze sufletul, îl aprinde. Astfel stăpânul lui Domnul, după ce văzu penibilei indulosări, se simţi pătrunsă de ură şi de mânie ; da, de o mânie violentă contra fetelor, cauza involuntară a morţii câinelui. Fizionomia ei aspră îl trădă aşa de bine sentimetele, încât Roza şi Blanşa fură speriate de expresia acelui chip aprins de mânie. Femeea le strigă, aruncându-le o privire furioasă :

— Câinele vostru l-a omorît.

— Câinele dumitale a muşcat întâi pe Rabat-Joie, zise Blanşa cu vocea plină de sfială.

Expresia de spaimă care se citea pe chipul orfanelor făcu pe doamna Grivois să-şi vie în fire. Ea înţelese funestele urmări pe care putea să le aibă mânia ei nesocotită. Chiar în interesul răzbunării, trebuia să se prefacă, şi să nu inspire nici o bănuială fiicelor mareşalului Simon. Câteva minute ea nu mai aruncă aspra fetelor priviri supărate, apoi, puţin câte puţin, mânia păru că se imblânzeşte şi face loc unei dureri amare. Ea

cele din urmă doamna Orivois, ascunzându-şi faţa în mâini, scoase un oftat lung şi păru că plânge îndelung. După câteva minute îşi şterse ochii şi zise cu vocea mişcată, aproape drăgăstoasă :

— Ertaţi-mă, domnişoarelor, nu mi-am putut stăpâni prima mişcare de iuţeală sau mai bine zis de adânca mâhnire, căci iubeam foarte mult pe bietul câine, care nu m'a părăsit de şase ani.

— Ne pare foarte rău de această nenorocire, zise Roza ; suntem mâhnite mai ales pentru că nenorocirea nu se mai poate repara şi te vedem atât de dezolată.

Trăsura se opri şi se auzi vocea birjarului strigând :

— Deschideţi poarta !

— A ! am ajuns ! zise doamna Orivois.

Cele două laturi ale unei porţi mari se deschiseră şi trăsura intră în curtea aşternută cu nisip. Doamna Orivois ridică un stor de la geam şi atunci se văzu o curte mare, împărţită în două printr'un zid înalt, în mijlocul căruia era un fel de boltă sprijinită pe stâlpi de zidărie. Dincolo de zid se vedea acoperişul şi faţada unei clădiri foarte înalte, construită din piatră. Birjarul deschise portiţa trăsurii ; care nu fu mânia doamnei Orivois şi surpriza fetelor, când văzură pe Rabat-Joie ! Inteligentul câine urmărise trăsura, iar acuma, cu urechile ciulite, cu coada în vânt, părea nenorocitul, că uitase crima săvârşită şi aştepta să fie lăudat pentru credinţa şi inteligenţa de care dăduse dovadă.

— Cum ! exclamă doamna Orivois, a cărei mânie se deşteptă iar, câinele acesta ticălos a urmat trăsura !

Apoi se îndreptă repede spre boltă şi sună. Imediat apăru o femeie îmbrăcată în costum de călugăriţă şi se înclină cu respect în faţa doamnei Orivois, care îi spuse numai atât :

— Am adus pe cele două fete. Domnul abate de Aigrigny şi prinţesa au poruncit ca ele să fie la moment şi pentru tot timpul despărţite una de alta şi închise în celule aspre... auzi, soră ? celule aspre la regimul nepocăitelor.

— O să previn pe maica stareţă şi vom face aşa, zise călugăriţa înclinându-se.

— Veniți, dragelor mele domnișoare ! reluă doamna Grivois adresându-se fetelor, care mângâiaseră pe ascuns pe Rabat-Joie, atât de mișcate erau de instinctul lui.

— O să fiți conduse numai decât la ruda dv. și eu o să vin să vă iau după o jumătate de oră : birjar ține bine câinele.

Roza și Blanșa, după ce se coborâseră din trăsură, se ocupaseră de Rabat-Joie și nu văzuseră pe sora portăreasă, care era pe jumătate ascunsă după ușă. Doamna Grivois se urcă în trăsura unde se aflau rămășițele neînsuflețite ale lui Domnul și văzu plină de ciudă și mânie că Rabat-Joie rămâsese culcat lângă ușă. Câinele de Siberia, sigur că putea găsi drumul spre strada Brise-Miche, cu inteligența particulară rasei sale, aștepta fetele.

Cele două surori erau prin urmare închise în mânăstirea Sfânta-Maria, care după cum am spus era aproape lipită de casa de sănătate unde fusese închisă Adriana de Cardoville.

. . . . . .

Abea eșiseră orfanele din casă și soția lui Dagobert îngenunche și începu să se roage ; lacrimile pe care și le reținea de atâta timp, isbucniră în fine. Cu toată convingerea că săvârșise o datorie religioasă predând fetele, ea aștepta cu o teamă adâncă întoarcerea bărbatului său.

In sfârșit auzi pași afară. Fiind sigură că era Dagobert, se ridică repede, se așeză pe scaun și, ca să pară ocupată, luă pe genunchi un sac gros de pânză și se prefăcu că coase, dar mâinile îi tremurau așa de tare, încât abia putea ține acul între degete.

După câteva clipe ușa se deschise și intră Dagobert. Figura aspră a soldatului era severă și tristă. El intră și lăsă pălăria pe masă atât de preocupat, încât în prima clipă nici nu observă lipsa fetelor.

— Biata copilă ! e îngrozitor! zise el.

— Ai văzut pe Mayeux ? ai spus să-i dea drumul? zise repede Francisca, uitând și ea un moment grijile ei.

— Da, am văzut-o, dar în ce stare ! mi se rupea inima; am spus să-i dea drumul și am vorbit cu toată inima, poți să-ți închipui, dar mi s'a apus

— Mai întâi trebuc să vie comisarul la dv. pentru...

Dagobert se întrerupse, aruncă o privire mirată prin odae şi întrebă :

— Ial te uită.... dar unde sunt copiii ?../

Francisca se simţi cuprinsă de un fior de ghiată şi zise cu vocea slabă :

— Dragă.... eu...

Dar nu putu isprăvi.

— Unde sunt Roza şi Blanşa, spune-mi ?... şi nici Rabat-Joie nu-i aici....

— Nu te supăra....

— Ascultă zise Dagobert cu asprime, te-ai lăsat să lasă cu vreo vecină; de ce nu le-ai spus să mă aştepte pe mine, dacă au vrut să se plimbe puţin. Le înţeleg de altfel foarte bine, odaia asta e aşa de tristă ! Dar ce palidă eşti ! adăugă soldatul privind mai de aproape pe Francisca. Ce ai ? eşti bolnavă ?

Dagobert, plin de dragoste luă mâna Franciscăi. Accasta, mişcată de vorbele pe care i le spunea cu atâta bunătate, plecă capul şi începu să plângă pe braţul bărbatului său. Soldatul, din ce în ce mai neliniştit, simţind pe mână lacrimile fierbinţi ale femeii, zise :

— Plângi şi nu-mi răspunzi, spune-mi ce te doare, sărmana de tine. Poate pentru că am fost cam aspru când te-am întrebat de ce ai lăsat copiii să lasă cu o vecină? Doamne, ce vrei? mama lor mi le-a lăsat mie când a murit şi înţelegi că asta e sfânt pentru mine. De aceea sunt pentru ele totdeauna ca o cloşcă pentru puii ei, mai zise el râzând, ca să înveselească pe Francisca.... dar mă cunoşti: deşi am vocea groasă, în fond sunt bun; dacă ai încredere în vecină, răul nu este decât pe jumătate, dar de aici înainte, să nu faci nimic în chestia asta fără să mă întrebi şi pe mine. Copiii ţi-au cerut voe să se ducă puţin să se plimbe cu Rabat-Joie ?

— Ba nu.. dar...

— Cum nu ? Cine-i vecina aceea cărela i le-ai încredinţat ?, la câte ceasuri o să le aducă înapoi ?

— Nu ştiu... murmură Francisca cu vocea stinsă.

— Nu ştii ! esclamă Dagobert. Nu ştii... n'ai putut să-i fi-

zezi o oră sau mai bine să nu le fi încredințat nimănui, decât ție ? Ele știau că eu trebue să viu dintr'un moment în altul, cum de nu m'au așteptat ? Francisca ! te întreb de ce nu m'au așteptat ?

Curajul Franciscăi ajunse la capăt. Ea preferă să sfârșească mai repede și se hotărî să suporte povara mâniei bărbatului său victimă umilă și resemnată, dar credincioasă până la urma promisiunii pe care o făcuse în fața lui Dumnezeu și a duhovnicului. Ne simțindu-se în stare să se ridice de pe scaun, plecă capul își lăsă brațele în jos ,dealungul scaunului și spuse cu vocea înecată :

— Fă cu mine ce vrei, dar să nu mă mai întrebi ce au devenit copiii, căci nu pot să-ți răspund.

Dacă ar fi căzut trăsnetul la picioarele soldatului, și tot n'ar fi fost mai împietrit; se făcu galben la față, fruntea lui pleșuvă se acoperi de o sudoare rece; și stătu mai multe minute nemișcat, mut, împietrit. Apoi dintr'odată tresări și eși din toropeala aceea trecătoare, printr'o mișcare de o energie teribilă, se repezi la nevastă-sa, o apucă de umeri, o ridică de pe scaun cu ușurința cu care ar fi ridicat o pană, o înfipse în picioare în fața lui, se plecă spre dânsa și strigă cu o voce spăimântătoare, disperată :

— Copiii !

— Ai îndurare ! îndurare ! zise Francisca cu vocea stinsă.

— Unde sunt copiii ? repetă Dagobert scuturând cu mâinile sale puternice, corpul șubred, slăbănog, al Franciscăi, apoi adăugă cu o voce tunătoare :

— Ai să-mi răspunzi odată ? unde sunt copiii ?

— Ucide-mă sau iartă-mă, căci nu pot să-ți răspund, răspunse nefericita cu încăpățânare, dar în acelaș timp cu vocea dulce, caracteristică firilor timide, când sunt convinse că fac bine.

Apoi căzu în genunchi, împreună mâinile și după mișcarea slabă a buzelor se vedea că se roagă.

Atunci Dagobert avu un moment de ameţeală, nu mai fu stăpân pe gândurile sale. Cele ce i se întâmplau erau atât de neaşteptate, atât de neînţelese, în cât îi trebuiră câte-va momente până să-şi vie în fire, până să se convingă că soţia lui, a cărei viaţă fusese o serie nesfârşită de devotamente minunate, soţia lui care ştia ce însemnau pentru dânsul fiicele generalului Simon, îi spunea: „Nu mă întreba despre soarta lor, căci nu pot să-ţi răspund".

Mintea cea mai hotărâtă, cea mai tare, s'ar fi clătinat în faţa acestui fapt de neexplicat, de neînţeles. Soldatul, mai liniştindu-se puţin, şi privind lucrul cu ceva mai mult sânge rece, făcu acest raţionament judicios:

— Femeea asta este singura fiinţă care poate să-mi explice acest mister de neînţeles. Nu vreau nici s'o bat nici s'o ucid, ci să întrebuinţez toate mijloacele posibile ca s'o fac să vorbească, să caut să mă stăpânesc.

Cu urmare Dagobert luă un scaun, arătă alt scaun soţiei sale care era tot în genunchi şi-i spuse :

— Şezi !

Ascultătoare, abătută, Francisca se supuse.

— Ascută-mă, zise Dagobert cu vocea sacadată. Înţelegi bine că asta nu poate să rămâe aşa. Ştii bine că niciodată n'o să uzez de violenţă în potriva ta. Dar trebue să ştiu unde sunt copii pe care mi i-a încredinţat mama lor; nu i-am adus din fundul Siberiei aici pentru ca tu să vii astăzi să-mi spui : „Nu mă întreba, căci nu pot să-ţi spun ce am făcut cu ei !" Închipueşte-ţi că mareşalul Simon soseşte acuma şi îmi spune : „Dagobert, dă-mi copiii !" Ce vrei să-i răspund ? Uite, sunt liniştit, pune-te în locul meu ; încă odată, ce vrei să-i răspund mareşalului ? ei, răspunde !

— Vai ! dragă ....

— Nu e vorba de vai ! zise soldatul ştergându-şi fruntea cu vinele umflate şi întinse să se rupă; ce vrei să-i răspund mareşalului ?

— Să dai toată vina pe mine, eu o să sufer totul.

— Ce ai să-i spui ?

— Că tu mi-ai lăsat mie fetele, că ai ceşit, şi că la înfăţoşa-

re nu le-ai mai găsit, că nu'ai întrebat şi că eu ţi-am răspuns că nu pot să-ţi spun unde sunt.

— Şi tu crezi că mareşalul o să se mulţumească cu răspunsul ăsta ? zise Dagobert încleştându-şi pumnii de furie.

— Din nefericire n'o să-i pot spune nici lui altfel şi nici ţie; chiar dacă aş vedea moartea cu ochii, tot n'aş putea.

Dagobert sări în sus auzind acest răspuns, făcut cu o resemnare desesperantă. Răbdarea lui ajunsese la capăt; totuş nu voi să se lase târât de furie; simţea că ameninţările erau zadarnice; de aceea se ridică repede, deschise o fereastră şi îşi răcori fruntea arzătoare. Puţin mai liniştit, făcu câţiva paşi prin odae şi se întoarse să se aşeze lângă soţia lui.

— După felul cum mi-ai vorbit, am văzut îndată că nu s'a întâmplat nici un accident care să primejduiască sănătatea copiilor, zise el.

— Nu, slavă Domnului, sunt sănătoase amândouă, asta este tot ce pot să-ţi spun.

— Au eşit singure?

— Nu pot să-ţi spun nimic.

— Le-a luat cineva?

— Vai, dragă, la ce bun să mă întrebi ? nu pot să-ţi răspund.

— Or să se întoarcă ?

— Nu ştiu.

— Dagobert se ridică iar; răbdarea îl părăsea din nou. Făcu câţi-va paşi prin odae, apoi iar se aşeză.

— În definitiv, zise el soţiei sale, tu n'ai nici un interes să-mi ascunzi ce au devenit copiii; de ce nu vrei să-mi spui?

— Pentru că nu pot să fac altfel.

— Eu cred că poţi, când ai să afli un lucru pe care mă silesti să ţi-l spun : Dacă copiii nu-mi sunt înapoiaţi în ajunul lui 13 Februarie—vezi bine aşa dar că nu este timp de pierdut — mă pui în situaţia unui om care le-a jefuit, le-a despoiat de averea lor, mă înţelegi ?

După o pauză, el mai adăugă cu un accent de desnădejde care sfâşie inima Franciscăi:

— Eu am făcut tot ce poate face un om cinstit ca să aduc

po bietele copile aici. Tu nu ştii câte am avut de îndurat pe drum, câte griji, câte chinuri am avut, căci în definitiv sunt un soldat, însărcinat să port de grijă la două fete...

Numai prin inima mea, prin devotamentul meu, am. putut duce lucrurile la bun sfârşit şi tocmai când credeam ca drept răsplată să pot spune tatălui lor : Uite-ţi copiii..."

Soldatul se întrerupse... După violenţa dela început, urmă acuma o înduioşare dureroasă: soldatul acesta cu inima de fier, plânse. La vederea lacrimilor care îi curgeau încet dealungul muşchetii cărunte, Francisca simţi o clipă că hotărârea i se clatină, dar gândindu-se la jurământul pe care îl făcuse duhovnicului şi zicându-şi că după toate era vorba de mântuirea în veci veecilor a orfanelor, se acuză în gândul ei de ispita rea pentru care era sigură că abatele Dubois avea s'o certe cu asprime.

După o clipă Francisca reluă cu vocea plângătoare:

— Cum or să te acuze că ai jefuit copilele ? Parcă aşa ai spus ?

— Află, zise Dagobert ştergându-şi ochii cu mâna, că dacă aceste fete atât de tinere au înfruntat atâtea obosell şi greutăţi ca să vie aici tocmai din fundul Siberiei, este că e vorba de nişte mari interese de o imensă avere, poate, şi dacă n'or să fie prezente la 13 Februarie, la Paris, în strada Sfântul Francisc, totul va fi pierdut pentru dânsele; şi toate astea vor fi din cauza mea, căci eu sunt răspunzător de cele ce ai făcut tu.

— La 13 Februarie în strada Sfântul Francisc, zise Francisca cu mirare, ca şi Gabriel...

— Ce spui ?... Ca Gabriel ?!

— Când l-am cules de pe drumuri bietul orfan părăsit purta în gât o medalie de bronz.

— O medalie de bronz ! esclamă soldatul încremenit de mirare cu vorbele astea: La Paris, să fiţi la 13 Februarie 1832 în strada Sfântul Francisc ?

— Da, dar tu de unde ştii ?

— Gabriel ! îşi zise soldatul; apoi adăugă tare :

— Şi Gabriel ştie că ai găsit această medalie la dânsul ?.

— I-am spun odată, de mult; când l-am găsit avea lângă el şi un portofoliu plin cu hârtii scrise într'o limbă străină; eu

l le-am dat domnului abate Dubois, duhovnicul meu, ca să vadă ce era în ele. Mai târziu el mi-a spus că hârtiile n'aveau nici o importanță. După câtva timp o persoană foarte inimoasă, domnul Rodin, s'a însărcinat cu educația lui Gabriel și l-a băgat la seminar. Atunci domnul Dubois i-a dat domnului Rodin hârtiile și medalia. De atunci nu mai știu nimic.

Auzind pe Francisca vorbind de duhovnic, o lumină bruscă se făcu în mintea soldatului ; el presimți în mod vag că soția lui asculta de vreo influență tainică bisericească; e drept că nu înțelegea nici scopul nici puterea acestei influențe, dar numai în felul acesta se putea explica, cel puțin în parte, încăpățânarea Franciscăi de a tăcea cu privire la orfane. După o clipă de tăcere se ridică și spuse cu asprime soției sale, privind-o țintă :

— In toată afacerea asta eu văd amestecul boaitelor.

— Ce vrei să spui ?

— Tu n'ai nici un interes să-mi ascunzi copiii ; tu ești cea mai bună dintre femei și vezi cât sufăr ; dacă ai lucra din capul tău, ai avea milă de mine.

— Dragă !...

— Iți spun eu că toate astea mirosuse a duhovnici și a biserică. Jertfești copiii — duhovnicului, dar la seama, o să aflu unde stă și pe toți dracii... o să mă duc să-l întreb cine, dintre ei și mine, este stăpân în casa asta ! dacă o să tacă, o să știu eu cum să-l fac să vorbească !

— Doamne Dumnezeule ! esclamă Francisca împreunându-și mâinile cu spaimă la auzul acestor vorbe nelegiuite. Un preot ! Nu te gândești !

— Un preot care aruncă discordia, trădarea și nenorocirea în menajul meu, nu este decât un ticălos ca orice altul și am dreptul să-l cer socoteală de răul pe care mi-l face mie și a lor mei.

— Dragă, zise Francisca cu vocea dulce dar hotărită, te înșeli dacă crezi că ai să impui prin violență unui om venerabil, care de douăzeci de ani are grijă de mântuirea sufletului meu ; este un bătrân vrednic de respect.

— Nu-mi pasă de vârsta lui... și zicând acestea soldatul se ridică.

— Doamne Dumnezeule, unde te duci ? Eşti înspăimântător !

— Mă duc la biserica ta, trebue să fii cunoscută acolo. O să întreb de duhovnicul tău şi pe urmă o să vedem noi.

— Dragă, te rog, esclamă Francisca cu spaimă, aruncându-se la picioarele lui Dagobert care se îndrepta spre uşă, gândeşte-te la ce te expui. Să insulţi un preot ! Tu nu ştii că ăsta este un caz rezervat.

Aceste ultime cuvinte erau tot ce credea soţia lui Dagobert, în naivitatea ei, că poate spune mai de temut, dar soldatul, fără să ţie seamă de ea, se desfăcu din strâmtoarea femeii şi tocmai voia să iasă cu capul gol, atât era de furios, când uşa se deschise : era comisarul de poliţie urmat de Mayeux şi de un agent care aducea pachetul ce se găsise asupra fetei.

— Comisarul ! zise Dagobert recunoscându-l după eşarpă... cu atât mai bine, nici nu putea să vie mai la timp

— Francisca Baudoin ? întrebă comisarul.

— Eu sunt, zise Francisca ; apoi, zărind pe Mayeux, care palidă şi tremurândă nu îndrăznia să înainteze, îi întinse braţele :

— Sărmana mea copilă ! esclamă ea plângând, iartă-mă, iartă-mă, pentru noi ai suferit umilinţa asta.

După ce soţia lui Dagobert îmbrăţişă cu drag pe fată, aceasta se întoarse spre comisar şi îi spuse cu demnitate tristă şi amară,

— Vezi bine că n'am

— Aşa dar, zise comisarul adresându-se Franciscăi, tava de argint, şaiul şi cearceafurile din pachetul ăsta...

— Sunt ale mele, zise Francisca. Biata fată, ca să-mi facă un serviciu s'a dus cu ele la Muntele de Pietate ; este o fată admirabilă.

— Ascultă, zise cu asprime comisarul adresându-se agentului, ai săvârşit o greşeală de neertat, o să fac un referat şi o să cer să fii pedepsit. Poţi să pleci !

Comisarul se adresă apoi lui Mayeux, cu un aer foarte su-

— Din nefericire acuma nu mai pot face altceva decât

să-mi exprim cele mai sincere păreri de rău pentru cele ce s'au întâmplat. Te rog să crezi că regret din suflet tot răul pe care ți l-a făcut această greșeală.

— Vă cred, zise Mayeux, și vă mulțumesc.

Apoi fata căzu pe un scaun, istovită după atâtea încercări; curajul și puterile n'o mai susțineau. Magistratul tocmai voia să se retragă, când Dagobert, după ce se gândise timp de câteva minute, îi spuse cu vocea hotărită :

— Domnule comisar, te rog să fii așa de bun și să mă asculți — am să fac o plângere.

— Vorbește.

— Ceeace am să-ți spun este foarte important ; și fac această declarație în fața dumitale ca magistrat, ca să iei notă.

— Te ascult ca magistrat.

— Sunt aici de două zile ; am adus din Rusia două fete care îmi fuseseră încredințate de mama lor, soția mareșalului Simon.

— A domnului mareșal duce de Ligny ? zise comisarul foarte surprins.

— Da. Ieri le-am lăsat aici, căci am fost silit să plec pentru o afacere foarte importantă. Azi dimineață, în lipsa mea, fetele au dispărut și sunt sigur că cunosc pe omul care le-a făcut să dispară.

— Domnule, zise magistratul, declarația dumitale este de cea mai mare gravitate. Dispariție de persoane, sechestrare, poate... Ești sigur de tot ?

— Fetele erau aici acum o oră. Repet că în lipsa mea au fost răpite.

— N'aș vrea să mă îndoesc de sinceritatea declarației dumitale, totuși o răpire făcută în timp atât de scurt e greu de admis. In sfârșit, pe cine bănuești ? Incă un cuvânt, înainte de a rosti acuzația. Adă-ți aminte că te ascultă un magistrat. Ești de aici, se poate să sezizez justiția.

—Tocmai asta vreau, domnule comisar. Eu sunt răspunzător de aceste două fete în fața tatălui lor, care trebue să sosească dintr'un moment în altul și țin să mă desvinovățesc.

— Înțeleg toate aceste motive, dar încă odată, la seama

să nu te laşi rătăcit de bănueli ne întemeiate poate. Odată denunţul făcut, se poate să fiu silit să iau imediat contra persoanei pe care o acuzi măsuri preventive.

— Auzi, dragă, zise Francisca din ce în ce mai speriată de hotărîrea lui Dagobert faţă de abatele Dubois. Te rog să nu spui o vorbă mai mult.

Soldatul, gândindu-se mai adânc, se convinsese că numai influenţa duhovnicului putuse face pe Francisca să facă ce făcuse şi să nu vrea să spue nimic, deaceea reluă cu hotărîre :

— Acuz pe duhovnicul soţiei mele de a fi autorul sau complicele răpirii fiicelor mareşalului Simon.

Francisca scoase un geamăt dureros şi îşi ascunse faţa în mâini, în timp ce Mayeux se apropie de ea şi se sili s'o mângâie. Magistratul ascultă depoziţia lui Dagobert plin de mirare şi îi spuse cu asprime :

— Nu acuza pe nedrept pe un om îmbrăcat cu haina preoţească... ar fi trebuit să te gândeşti mai bine, toate astea devin din ce în ce mai grave.

— Domnule comisar, zise Dagobert nerăbdător, uite cum stau lucrurile : soţia mea este cea mai bună femee din lume, cea mai cinstită dintre fiinţe, dar e bigotă, de douăzeci de ani nu vede decât prin ochii duhovnicului. Iubeşte la nebunie pe fiul nostru, mă iubeşte şi pe mine, dar mai presus de fiul nostru şi de mine este totdeauna duhovnicul.

— Aceste detalii intime...

— Aceste detalii sunt indispensabile, ai să vezi. Acum o oră am eşit ca să mă duc să reclam pe Mayeux. Când m'am întors fetele dispăruseră. Intreb pe soţia mea, cu care le lăsasem... ea cade în genunchi, izbucneşte în plâns şi îmi spune : „Fă ce vrei cu mine, dar nu mă întreba ce au devenit fetele, căci nu pot să-ţi spun".

— Este drept ? întrebă magistratul, privind pe Francisca cu surpriză.

—M'am înfuriat, am ameninţat, m'am rugat, dar de geaba, continuă Dagobert. Ea îmi răspundea cu blândeţea ei de sfântă : „Nu pot să-ţi spun nimic". Iată ce susţin eu : soţia mea n'are nici un interes să dispară fetele, dar este în puterea du-

hovnicului, a lucrat din ordinul lui, ea este numai un instrument. El este singurul vinovat.

Pe măsură ce Dagobert vorbea, fizionomia magistratului se făcea din ce în ce mai atentă ; el privea cu mirare pe Franciscа, care plângea. După ce se gândi puțin, făcu un pas spre dânsa și îi spuse :

— Ai auzit ce-a declarat bărbatul dumitale ?

— Da.

— Și ce ai de spus ca să te desvinovățești ?

— Dar bine, domnule, zise Dagobert, nu acuz pe soția mea, asta nu, acuz pe duhovnicul ei !

— Domnule, te-ai adresat magistratului, magistratul va proceda cum crede de cuviință ca să descopere adevărul. Prin urmare doamnă, reluă el adresându-se Franciscăi, ce ai de spus ca să te desvinovățești ?

— Nimic, vai !

— Este adevărat că bărbatul dumitale când a plecat a lăsat fetele în paza dumitale ?

— Da, e adevărat.

— Este adevărat că atunci când te-a întrebat unde sunt l-ai spus că nu poți să-i spui nimic în privința asta ?

Comisarul părea că așteaptă răspunsul Franciscăi cu curiozitate și neliniște.

— Da e drept, zise ea cu simplitate și cu naivitate, așa l-am răspuns.

Magistratul făcu o mișcare de surpriză aproape dureroasă.

— Cum, doamnă, la toate rugămințile, la toate stăruințele bărbatului dumitale n'ai putut răspunde altceva ? Cum ! ai refuzat să-i dai orice lămurire ? Asta nu-i de crezut și nici nu se poate.

— Și totuși ăsta este adevărul, domnule comisar.

— Dar în definitiv, unde sunt copiii care ți-au fost încredințați ?

— Nu pot să spun nimic. Dacă nu i-am răspuns bărbatului meu, înseamnă că n'am să răspund nimănui.

— Ei, zise Dagobert n'am avut dreptate ? o femeie cinstită

ca ca, totdeauna cu judecată, cu bun simţ, plină de devotament, să vorbească aşa, o natural asta ? Repet că este o afacere de a duhovnicului. Să luăm măsuri contra lui repede, numai aşa o să aflăm tot şi o să-mi recapăt copiii.

Comisarul, fără să-şi poată stăpâni o uşoară emoţie, zise Franciscăi :

— Sunt silit să-ţi vorbesc cu asprime, dar datoria mă obligă. Toate astea se complică în chip atât de grav, încât sunt nevoit să arunţ imediat justiţia de faptul următor : recunoşti că ietele au rămas cu dumneata şi recunoşti că acuma nu mai sunt aici. Acuma ascultă-mă bine : Dacă refuzi să dai vreo lămuriro cu privire la dânsele, dumneata singură ai să fii acuzată de dispariţia lor şi o să fiu silit, spre marea mea părere de rău, să te arestez.

Pe mine ! esclamă Francisca cu groază.

— Pe dânsa ! esclamă şi Dagobert, niciodată ! şi se repezi la ea ca şi cum ar fi vrut să o protejeze.

— Acuma e prea târziu, domnule, zise comisarul. Ai depus plângerea asupra răpirii celor două fete ; după declaraţiile soţiei dumitale, până acuma ea singură este compromisă şi trebuie s'o duc la procuror, care va vedea ce este de făcut.

— Dar nu acuz pe soţia mea...

— Lasă, dragă, nu te ocupa de mine, zise mucenica cu o resemnare îngerească. Domnul vrea să mă încerce greu ; eu sunt smerită lui slujitoare ; nici la închisoare n'o să spun mai mult decât am spus aici despre bietii copii.

— Domnule comisar, vezi bine că femeea mea nu-i în toate minţile, esclamă Dagobert, nu se poate s'o arestezi.

— Dar nu este nici o bănuială, nici o dovadă şi nici un indiciu contra persoanei pe care o acuzi dumneata şi pe care o apără însuşi caracterul ei bisericesc. Lasă-mă să iau pe soţia dumitale. Poate că după un prim interogator o să fie eliberată. Imi pare rău, adăugă comisarul, că am de îndeplinit o asemenea misiune, în momentul când arestarea fiului dumitale trebue să....

— Ce? strigă Dagobert încremenit, privind pe soţia sa. ce spune ? fiul nostru...

— Cum, nu sunt iartă-mă domnule, te rog, iartă-mă, zise magistratul dureros impresionat, îmi pare rău că trebue să-ţi fac o asemena destăinuire.

— Fiul nostru... repetă Dagobert ducându-şi mâinile la tâmple, fiul nostru este arestat!

— Da, pentru un delict politic, care de altfel nu este grav, zise comisarul.

— Asta, este prea mult, zise soldatul zdrobit şi căzu pe un scaun ascunzându-şi faţa între mâini.

. . . . . .

Cei doi soţi îşi luară un rămas bun sfâşietor; Francisca credincioasă jurământului pe care îl făcuse abatelui Dubois, nu spuse un cuvânt mai mult despre soarta Rozei şi a Blanşei Dagobert refuză să depue contra soţiei sale, se rezemă cu coatele de masă, zdrobit de atâtea emoţii şi nu se putu împiedica să nu esclame :

— Eri aveam lângă mine pe soţia mea, pe fiul meu, pe cele două orfane.... şi acuma sunt singur.... singur....

Când rosti aceste cuvinte cu un ton sfâşietor, auzi o voce tristă şi blândă spunându-i cu timiditate:

— Domnule Dagobert, eu sunt aici şi dacă ai să mă laşi, am să te servesc, am să rămân cu dumneata.

Era Mayeux.

CAP. IX

Regina Bacanal

A doua zi după ce soţia lui Dagobert fusese condusă de comisar la judecătorul de instrucţie, în piaţa Chatelet, se petrecea o scenă zgomotoasă şi însufleţită, în faţa unei case unde la etajul întâi şi la parter se aflau vastele saloane ale unui bir cu firma **La viţelul care suge.**

Joia grasă era pe sfârşite. O mulţime imensă, îmbrăcată sărăcăcios şi caraghios eşea din balurile din cartierul Primăriei şi străbătea cântând piaţa Chatelet. Dar văzând dinspre ehei altă grupă de mascaţi, se opri şi aşteptă pe ceilalţi, scoţând

strigăte de bucurie, în speranța că avea să se angajeze între amândouă un duel de cuvinte, așa cum se obișnuește în carnaval. Grupul se mări în curând cu o mulțime de oameni pe care meseria îi silea să circule prin Paris des de dimineață. În câteva minute mulțimea se concentra într'un colț al pieții ; o fată galbenă la față și schiloadă care tocmai trecea pe acolo, se pomeni deodată împresurată de toate părțile. Fata asta era Mayeux. Ea se sculase des de dimineață și se ducea să ia niște rufărie dela o persoană pentru care lucra.

E lesne de închipuit teama fetei, când se văzu prinsă fără voia ei în mijlocul acestei mulțimi voioase. Biata Mayeux târâtă de curentul mulțimii fu aruncată în grupul cel mai apropiat de casa birtașului. Măștile noui sosite erau cu mult mai bine costumate decât cele dintâi și aparțineau acelei clase zgomotoase și voioase formată din studenți, vânzătoare de prăvălie, funcționari comerciali, grizete, etc. Trupa aceasta, ripostând glumelor celorlalte măști, părea că așteaptă cu mare nerăbdare sosirea unei persoane foarte mult așteptată.

Pierroți și Pierete și Sultani, sau alte perechi asortate vorbeau despre importanța persoanei așteptate:

— Au comandat masa pentru ora șapte dimineața, trăsurile trebuiau să fie aici.

— Da, dar desigur că Regina Bacanal a vrut să conducă ultima cursă la Prado.

— Prumoasă a mai fost în noaptea asta regina. Niciodată n'am văzut-o mai voioșă... și ce costum ! Numai ea știe să inventeze așa ceva.

— Și cum mai dansează !

— În noaptea asta a fermecat pe un gardian municipal, care întâi s'a revoltat, când a văzut-o dansând faimosul pas din Laleaua furtunoasă.

— Ce mai contradans ! Pușcă-goală și regina Bacanal, cu Roza Pompon și Nini-Moulin ca vis-a-vis !

— Ia spune, e drept ce se spune de Nini-Moulin ? Că este scriitor și că face broșuri pentru biserică ?

— Da, e adevărat; l-am văzut adesea la patronul meu unde se aprovizionează. E rău de piatră, dar ce glumeț !

— Şi face pe evlaviosul ?

— Sigur, atunci când are nevoe. Ştie să întoarcă ochii pe dos să umble cu gâtul sucit şi cu picioarele intoarse înăuntru. Dar odată ce a terminat de făcut parada, o şterge la baluri pe care le adoră, şi unde femeile l-au poreclit **Nini-Moulin**; mai adaugă la asta că bea ca un peşte şi o să-ţi cunoşti omul. Asta nu-l impiedică să scrie în jurnalele religioase.

— Straşnică e regina Bacanal. Numai nu înţeleg că durează atâta legătura cu Puşcă-goală.

— E drept.... sunt trei patru luni....

— Uneori mă întreb de unde naiba ia Puşcă-goală atâţia bani câţi cheltueşte. Se pare că el a plătit cheltuelile de astă-noapte: trei trăsuri cu câte patru cai şi câte altele.

— Se zice că a pus mâna pe o moştenire, de aceea Nini-Moulin, care are miros fin, a făcut cunoştinţă cu el in noaptea asta.

— Trăsurile ! vin trăsurile ! strigă mulţimea.

Mayeux, silită să rămâe lângă măşti, nu pierduse un cuvânt din aceste convorbiri dureroase pentru dânsa, căci era vorba de soră-sa, pe care n'o mai văzuse demult. Nu doară că regina Bacanal ar fi avut inimă rea, dar tabloul marei mizerii în care se zbătea Mayeux, mizerie pe care o impărţise şi ea dar pe care n'avusese puterea s'o indure mai mult, pricinuia veselei fete accese de tristeţe amară. De aceea nu mai venea pela dânsa. In zadar voise s'o facă să primească ajutoare, soră sa refuzase totdeauna, ştiind că originea lor nu putea fi tocmai onorabilă.

In trăsura principală nu erau decât cei patru corifei ai falmosului pas **Laleaua furtunoasă** : Nini-Moulin, Roza Pompon, Puşcă-goală şi regina Bacanal .

In picioare pe bancheta din faţă stătea Nini-Moulin, scriitor religios al cărui nume adevărat era Dumoulin. Era în vârstă de treizeci şi cinci de ani; pe faţa lui congestionată, se vedeau întipărite efectele vinului. Cine îl cunoştea bine, se întreba cum de nu se inecase în atâta vin fierea, veninul desgustător cu care îşi umplea pamfletele religioase şi cum putea credinţa catolică să plutească deasupra acestor orgii bahice.

Trebue să adăugăm că domnul Rodin era patronul acestui om.

Alături de Nini-Moulin stătea, tot în pocioare, Puşcă-goală, înfăşând un drapel de mătase albă pe care erau scrise aceste cuvinte: **Amor şi bucurie reginei Bacanal!** Puşcă-goală avea vreo douăzeci şi cinci de ani. Figura lui inteligentă şi veselă slăbită de nesomn, exprima un ciudat amestec de nepăsare, îndrăzneală şi batjocură. Dar nici o pasiune josnică nu-şi lăsase încă urmele-i fatale: era tipul perfect al **parizianului.**

Roza Pompon, fostă lucrătoare în franjuri, avea optsprezece ani şi nutrişoara cea mai drăgălaşă şi mai nostimă din lume: era cochet costumată.

Regina Bacanal se sprijinea cu o mână de umărul Rozei Pompon, pe care o întrecea cu un cap. Sora lui Mayeux prezida ca o suverană această beţie nebunească, pe care părea că o produce simpla ei prezenţă. Era înaltă, de vreo douăzeci de ani, bine făcută, sprintenă, cu înfăţişarea voioasă. Ca şi soră-sa avea păr castaniu minunat şi ochi albaştri, dar în loc să fie timizi şi blajini ca ai surorii sale, ardeau de o nestinsă sete de plăceri.

Energia acestui organism era aşa de mare, încât deşi petrecuse mai multe zile şi nopţi în şir la chefuri neîntrerupte, tenul ei era tot aşa de curat şi de fraged ca şi cum ar fi eşit chiar atunci din vre-o casă de odihnă. Costumul pe care îl purta, îl **poden de minune.**

În toată mulţimea voioasă era o singură persoană care contempla scena cu o adâncă tristeţe: era Mayeux, silită să rămâie în rândul întâi al spectatorilor cu toate sforţările pe care le făcea ca să iasă. De mult era despărţită de soră-su şi o vedea pentru prima oară în toată pompa triumfului ei, în mijlocul strigătelor de bucurie şi de bravo ale tovarăşilor de petreceri. Ochii tinerei lucrătoare se umplură de lacrimi privind pe soră-sa pe care o iubea din suflet, cu atât mai mult cu cât o credea mai de plâns. De odată ochii strălucitori şi veseli ai reginei Bacanal întâlniră, pe deasupra capetelor mulţimii, privirea tristă şi umedă a lui Mayeux.

— Sora mea! esclamă Cefiza (am spus că ăsta era numele ei adevărat). Sora mea

Uşoară ca o dansatoare regina Bacanal sări de pe tronul ei ambulant, care tocmai stătea pe loc, şi într'o clipă fu în faţa lui Mayeux, şi o îmbrăţişă cu drag. Toate astea se petrecuseră aşa de repede, în cât tovarăşii reginei Bacanal uimiţi de îndrăzneala cu care sărise dela aşa înălţime, nu-şi dăduseră încă seama cui se datora saltul. Măştile care înconjurau pe Mayeux se dădură în lături pline de mirare, iar Mayeux, fericită că putea îmbrăţişa pe soră-sa, nu se gândi la ciudatul contrast care trebuia să stârnească mirarea şi ilaritatea mulţimii. Cefiza se gândi cea dintâi la asta şi voind să evite surorii sale o umilinţă, se întoarse spre trăsură şi zise:

— Roza Pompon, aruncă-mi mantaua, iar dumneata, Nini-Moulin, deschide repede portiţa trăsurii.

Regina Bacanal prinse din zbor mantaua şi învelì repede pe Mayeux, înainte ca aceasta, încremenită, să fi putut face o mişcare. Apoi o luă de mână şi-i zise:

— Hai... hai....

— Eu ! strigă Mayeux speriată, ce vorbeşti ?

— Trebue să vorbesc cu tine numai decât, o să cer un cabinet unde o să fim singure. Hai mai repede, surioară, nu te împotrivi aici, în faţa lumii, hai.

Câteva minute după întâlnirea dintre Mayeux şi regina Bacanal, cele două surori se aflau împreună în birt într'un cabinet separat.

— Stai să te mai sărut odată, zise Cefiza fetei, acuma suntem singure, nu mai ai de ce te teme.

In mişcarea pe care o făcu regina Bacanal ca să strângă pe soră-sa în braţe mantaua care o învelea îi căzu de pe umeri. Văzând îmbrăcămintea sărăcăcioasă pe care în piaţa Chatelet abia o putuse observa.. Cefiza împreună mâinile şi nu-şi putu stăpâni o esclamaţie de surpriză dureroasă. Apoi se apropie de soră-sa ca s'o privească mai de aproape, luă între mâinile ei durdulii, mâinile slabe şi îngheţate ale lui Mayeux şi cercetă timp de câteva minute ca o durere din ce în ce mai mare pe biata fiinţă bolnăvicioasă, palidă, slăbită de lipsuri şi de nopţi nedormite, cu trupul abia acoperit de o rochie mizerabilă de pânză învechită, cârpită toată.

— Vai surioară ! în ce hal te regăsesc .

Regina Bacanal nu putu spune un cuvânt mai mult, se aruncă de gâtul surorii sale şi izbucni în lacrimi, apoi adăugă printre suspine:

— Iartă-mă, iartă-mă !

— Dar ce ai, dragă Cefizo ? zise fata adânc mişcată, desfăcându-se din îmbrăţişarea surorii sale. Imi ceri erfare.. pentru ce lucru ?

— Pentru ce ? reluă Cefiza descoperindu-şi faţa scăldată în lacrimi şi roşie de ruşine. Nu-i ruşinos ca eu să cheltuesc atâţia bani în tot felul de nebunii şi tu să fii aşa de rău îmbrăcată şi poate să mori de foame ? niciodată n'am văzut blata ta figură aşa de galbenă, aşa de obosită.

— Linişteşte-te, surioară dragă, nu sunt bolnavă; n'am prea dormit în noaptea aceea, de aceea sunt galbenă la faţă; şi nu mai plânge, te rog, m'ai face să regret fericirea acestei întâlniri de care îmi pare aşa de bine ! E aşa de mult timp de când nu te-am văzut !... dar ce ai ? ia spune ?

— Mă disprefuieşti poate, şi ai dreptate, zise regina Bacanal, ştergându-şi ochii,— pentru viaţa pe care o duc, în loc să am ca tine curagiul de a îndura mizeria....

Durerea Cefizei era aşa de mare, încât Mayeux, indulgentă şi bună cum era, voi înainte de toate să mângâe pe soră-sa şi îi spuse cu drag:

— Nu-i aşa; o fiinţă ca tine este expusă la atâtea ispite... Tu cauţi singurătatea şi izolarea, aşa cum cauţi tu viaţa zgomotoasă şi plăcerile. Ce nevoi am eu, aşa plăpândă cum sunt ? Mă mulţumesc cu puţin.

— Dar acest puţin îl ai totdeauna ?

— Nu, însă sunt lipsuri pe care eu, slabă şi bolnăvicioasă cum sunt, le pot îndura mai bine decât tine. Aşa de exemplu foamea îmi pricinueşte un fel de amorţeală care se sfârşeşte printr'o mare slăbiciune... Tu, voinică, şi plină de viaţă cum eşti, foamea te scoate din răbdări, te face să alurezi ! Tu, ai cedat mai ales din cauza foamei, şi din cauza grelei nevoi în care te aflai de a lucra mereu, fără ca lucrul să-ţi dea puterea să-ţi îndestulezi cele mai indispensabile nevoi.

— Dar şi tu îndurai aceste lipsuri, şi le înduri şi astăzi!

— Poţi tu să te compari cu mine? zise Mayeux luând pe sorăsa de mână şi ducând-o în faţa unei oglinzi care se afla deasupra unei canapele, uită-te la tine. Crezi tu că Dumnezeu când te-a făcut aşa de frumoasă şi ţi-a dat un caracter aşa de zglobiu, a vrut ca tinereţele tale să se stingă în fundul unei mansarde? Nu, nu, tu ai cedat unei necesităţi irezistibile pentru că nevoile tale sunt mai mari decât ale mele.

— Sărmană surioară! zise Cefiza, sărutând cu drag pe Mayeux, tu, atât de nefericită, mă încurajezi, mă mângâi, deşi eu ar trebui să te plâng pe tine....

— Linişteşte-te, zise Mayeux, dacă nu am avantagiile tale, am şi eu bucuriile mele, ca şi tine. Dar să nu mai vorbim de mine.

— Ba da, să vorbim, vreau să vorbim, cu riscul de a te supăra, vreau să-ţi fac o propunere pe care ai mai respins'o odată. Jacques 1) mai are bani, cred, şi îi cheltuim pe nimicuri nebuneşti, dând din când în când şi săracilor, când ne es în cale. Te rog, lasă-mă să-ţi vin în ajutor. Văd după biata ta figură că te istoveşti muncind, deşi zici că nu.

— Mulţumesc, dragă Cefizo, cunosc mima ta bună, dar nu am nevoe de nimic. Puţinul pe care îl câştig îmi ajunge.

— Mă refuzi, zise regina Bacanal cu tristeţe. Bine, înţeleg scrupulul tău. Dar cel puţin primeşte un serviciu dela Jacques. Şi el a fost lucrător, ca şi noi. Intre camarazi, oamenii se ajută. Te rog, primeşte, dacă nu vrei să cred că mă dispreţueşti.

— Şi eu aş crede că tu mă dispreţueşti dacă ai inzista, zise Mayeux cu un ton hotărât şi tot odată aşa de blând, încât regina Bacanal văzu că orice stăruinţă era zadarnică. Ea plecă trist capul şi o lacrimă i se rostogoli din ochi.

— Cefiza, n'am vrut să te jignesc, zise Mayeux, ştii bine.

— Crede-mă, zise regina Bacanal, aşa veselă şi zăpăcită cum sunt, am uneori momente de adâncă cugetare, chiar în mijlocul bucuriilor celor mai nebuneşti; din fericire însă momentele acestea sunt rare.

---

1) Amintim cititorilor noştri că Puşcă goală se numea Jacques Resnepont şi era şi el membru al familiei coborîtoare din sora Jidovului dăţăcitor.

— Şi la ce te gândeşti atunci ?

— Câte odată mă gândesc să-i cer lui Jacques o sumă mică de bani cu care să-mi pot asigura viaţa pentru un an. Atunci fac planul să mă duc să trăesc cu tine şi să încep încetul cu încetul să mă pun iar pe lucru.

— Ideea este bună, de ce nu faci aşa ?

—Pentru că în clipa când să execut planul, mă cercetez cu toată sinceritatea şi văd că îmi lipseşte curagiul. Niciodată n'o să mai pot lucra şi n'o să pot renunţa la viaţa asta. Une ori sunt bogată, ca astăzi, alte ori sunt săracă, dar cel puţin sunt liberă, trândavă, veselă, lipsită de grijl şi duc o viaţă în orice caz preferabilă celeia pe care o duceam altă dată, când câştigam patru franci pe săptămână. De altfel nici odată nu m'am condus după interes. De mai multe ori am refuzat să părăsesc câte un amant care nu avea mare lucru, pentru unul bogat pe care nu-l iubeam. Niciodată n'am cerut nimic pentru mine. Jacques a cheltuit poate zece mii de franci de trei-patru luni încoace şi nu avem decât două odăiţe rău mobilate, căci trăim mai tot timpul afară, ca păsările. Ne iubim mult; câtă vreme o să avem bani, o să mergă; când n'o să mai avem, un lighean cu cărbuni... şi gata.

— Vai, Doamne ! făcu Mayeux speriată.

— N'avem grijă, n'o să ajungem acolo. Un misit care mi-a făcut oiată curte, dar era aşa de urât încât n'am putut vedea că e bogat,— ştie că trăesc cu Jacques şi mi-a spus să... Dar de ce să te plictisesc cu atâtea detalii? În două cuvinte, i s'au împrumutat bani lui Jacques pe nişte garanţii destul de îndoelnice, nişte drepturi pe care se zice că le-ar avea asupra unei moşteniri. Acuma ne distrăm cu banii aceştia.

— Dar bine, Cefizo,banii ăştia n'or să ţie cât lumea şi pe urmă ce o să faceţi ?

— Pe urmă... pe urmă... par'că există vorba asta: pe urmă ! Totdeauna mi se pare că ziua de mâine o să fie peste o sută de ani. Dacă te-ai gândi că într'o zi ai să mori, nici n'ar trebui să mai trăeşti.

Convorbirea dintre Cefiza şi Mayeux fu întreruptă în acest moment de un zgomot infernal. După acest zgomot urmă

un cor de strigăte animalice, între care se deosebeau aceste cuvinte care făceau să zăngănească geamurile:

— Regina Bacanal! Regina Bacanal!

— Doamne! esclamă Mayeux cu spaimă, dacă ar veni să te caute aici? Te rog, surioară, fă așa ca să pot pleca fără să fiu văzută de toată lumea asta.

In acest moment ușa se deschise, dar Cefiza alergă repede și văzu în coridor o delegație în fruntea căreia era Nini-Moulin, Roza Pompon și Pușcă-goală.

— Jacques, intră numai tu, zise regina Bacanal, apoi se adresă curții cu un aer majestos:

— Peste zece minute sunt a voastră și atunci o să facem toate drăcliile din infern.

— Trăiască regina Bacanal! strigă Dumoulin învârtind paharul în mână, apoi se retrase urmat de delegație, iar Pușcă-goală intră singur în cabinet.

— Jacques ulte pe sora mea, zise Cefiza.

— Sunt încântat că te văd, zise Jacques cu bună-voință, dumneata ai să-mi dai știri despre tovarășul Agricol. De când fac pe milionarul, nu ne mai vedem de loc, dar eu tot țin la el ca la un camarad cum se cade. Dumneata stai în același casă cu el... ce mai face?

— Vai! multe nenorociri au căzut pe capul lui și al familiei lui. El este la închisoare.

— Agricol! la închisoare! el, de ce? întrebă Pușcă-goală.

— Pentru o vină politică; nu-i nimic grav. Credam că o să poată fi liberat pe cauțiune....

— Negreșit,—pentru cinci sute de franci, știu, zise Pușcă-goală.

— Din nefericire n'am putut face asta, căci persoana pe care ne bizuiam...

Regina Bacanal întrerupse pe soră-sa și spuse lui Pușcă-goală:

— Auzi, Jacques, e la închisoare pentru cinci sute de franci.

— Înțeleg, n'a trebuit să-mi faci semne. Sărmanul băiat! El întreține și pe mamă-sa!

— Da; şi nu-i numai atâta: tatăl său a sosit din Siberia, iar mamă-sa...

— Uite, domnişoară, zise Puşcă-goală întrerupând pe Mayeux şi întinzându-i o pungă plină, ţine asta; aici am plătit totul înainte şi îţi dau tot ce-mi mai rămâne; sunt aici douăzeci şi cinci sau treizeci de napoleoni pe care nici nu puteam să-i cheltuesc mai bine decât ajutând pe un camarad în nevoe. Dă banii aceştia tatălui lui Agricol, care o să poată face demersurile necesare pentru ca mâine Agricol să fie la atelier.

— Jacques, sărută-mă imediat, zise Cefiza.

— Imediat şi încă odată şi în totdeauna, zise Jacques sărutând cu bucurie pe regina Bacanal.

Mayeux mai şovăi o clipă, dar gândindu-se că după toate suma aceasta care avea să fie risipită nebuneşte, putea aduce viaţă şi speranţă în familia lui Agricol, mai gândindu-se încă că cei cinci sute de franci îi puteau fi înapoiaţi mai târziu lui Jacques, într'un moment când i-ar fi fost de mult mai mare folos, primi şi luă punga cu ochii umezi, zicând:

— Domnule Jacques, primesc, eşti îndatoritor şi bun. Tatăl lui Agricol o să aibă azi cel puţin mângâierea asta pe lângă toate supărările lui. Iţi mulţumesc, vai, cum îţi mulţumesc!

— Nu-i nevoe să-mi mulţumeşti, domnişoară, când cineva are bani, este ca să facă plăcere şi altora, nu numai sie-şi.

In acest moment strigătele reîncepură mai furioase decât totdeauna.

— Cefiza, or să spargă toate cele acolo dacă nu vii, şi acuma nu mai am cu ce plăti pagubele, zise Puşcă-goală. Iartă-ne, domnişoară, zise el lui Mayeux, dar vezi bine că regalitatea are şi ea datoriile ei.

Cefiza, mişcată, întinse braţele lui Mayeux, care o îmbrăţişă plângând cu lacrimi dulci.

— Când o să te mai văd? zise ea surorii sale.

— In curând...

— Ai să vii? îmi făgăduești?

— Iţi făgăduesc eu pentru ea, zise Jacques, o să ne ducem să te vedem, pe dumneata şi pe vecinul dumitale, Agricol.

— Hai, Cefiza, întoarce-te la petrecere şi distrează-te din

toată inima, poți s'o faci, căci domnul Jacques o să facă fericirea unei familii.

Pușcă-goală se încredință că fata putea să se coboare fără să fie văzută de veselii săi tovarăși de petrecere și Mayeux cobori scara încet, pe furiș, grăbindu-se să ducă lui Dagobert vestea cea bună, dar cu gândul să treacă mai întâi prin strada Babilonului, la pavilionul ocupat înainte de domnișoara Adriana de Cardoville.

In clipa când fata eșea din restaurant, trei oameni îmbrăcați bine, burghezește, vorbeau încet și păreau că se sfătuesc, privind restaurantul. După puțin timp un al patrulea coborî scara și zise :

— E aici.

— Ești sigur ?

— Doar nu sunt doi Pușcă-goală pe lume, răspunse celălalt. L-am recunoscut, deși e costumat. S'au pus la masă, unde or să rămâe cel puțin trei ore.

— Atunci așteptați-mă aici voi ceilalți și ascundeți-vă cum puteți mai bine. Eu mă duc să aduc pe șefui, și afacerea e a noastră.

Omul, care spusese aceasta dispăru aproape alergând într'una din stradele care dădeau în piață.

. . . . . .

Regina Bacanal, având în față pe Pușcă-goală și pe Roza Pompon, iar la dreapta pe Nini-Moulin, prezida banchetul oferit cu atâta dărnicie de Jacques tuturor tovarășilor de petrecere. Chipul reginei Bacanal era mai puțin vesel ca de obicei, dar mai însuflețit ; obrajii aprinși, arătau o surescitație febrilă; fata voia cu orice preț să se amețească; convorbirea cu soră-sa îi revenea din când în când în minte și voia să scape de aceste gânduri.

Jacques privea din când în când pe Cefiza cu o adorare pătimașă, căci mulțumită potrivirii ciudate de caracter, de spirit și de gusturi care exista între dânsul și regina Bacanal, legătura lor avea rădăcini mult mai adânci și mai puternice decât era de așteptat. Cefiza și Jacques nu cunoșteau nici ei toata puterea iubirii care îi lega căci până atunci amorul lor fu-

sese împresurat numai de bucurii şi de petreceri ; nimic nu-i contrariase încă.

Mica Roza Pompon, fusese părăsită de câteva zile de un student numit Filimon, care ca să-şi isprăvească în mod demn carnavalul se întoarse în provincia lui să stoarcă ceva bani de la familie. Fata nu voia să se compromită în lipsa lui, de aceea alesese pe Nini-Moulin drept cavaler. Acesta pe jumătate beat, se ridică deodată şi zise :

— Cu voia majestăţii sale şi a curţii, propun un toast pentru reuşita unui lucru care mă interesează. Am ideea că acest toast o să-mi aducă noroc.

— Să vedem despre ce e vorba...

— In sănătatea căsătoriei mele ! zise Dumoulin.

Aceste cuvinte stârniră o explozie de strigăte, de hohote de râs şi de tropote de picioare. După ce furtuna se mai potoli, regina Bacanal se ridică şi ea şi zise :

— Beau în sănătatea viitoarei doamne Nini-Moulin.

— Regină ! procedeele dumitale mă mişcă atât de mult, încât îţi dau voe să citeşti în fundul inimii mele numele viitoarei soţii, esclamă Dumoulin : este doamna văduvă Honoréo-Modeste-Messaline-Angéle de Sainte-Colombe.

— Bravo ! bravo !...

— E de şaizeci de ani şi are mai multe mii de franci venit, decât peri albi în mustaţa cărunţă şi decât sbârcituri pe obraz. Este aşa de voinică, încât oricare din rochiile ei ar putea servi drept cort la toată societatea astă. De aceea sper să vă pot prezenta pe viitoarea mea soţie în ziua de marţea grasă, în costum de păstoriţă. Au vrut s'o facă sfântă, eu mă însărcinez să o fac să petreacă. Trebue să mă ajutaţi şi voi ca s'o botezăm în licoarea lui Bacus.

După aceea se ridică regina Bacanal cu paharul plin în mână. Chipul ei avea o expresie ciudată de bucurie amară şi sardonică.

— Se zice că se apropie holera cu cizmele ei de şapte poşte. Beau în sănătatea holerei.

Şi bău. Cu toată vesela generală, aceste cuvinte făcură o impresie sinistră : un fior electric străbătu adunarea ; toate chipurile se făcură serioase.

— Vai, Cefizo... zise Jacques cu reproș.

— In sănătatea holerei, mai zise încă odată Cefiza plină de curaj ; să cruțe pe cei ce vor să trăiască și să facă să moară împreună pe cei ce nu vor să se despartă !

Jacques și Cefiza schimbară repede o privire pe care veselii tovarăși n'o băgară de seamă, apoi regina Bacanal rămase tăcută și gânditoare timp de câteva minute.

— Atunci e altăceva, reluă Roza Pompon. Dacă e vorba așa, atunci în sănătatea holerei ! ca să nu mai fie decât băeți buni și fete bune pe lume !

Cu toată această variantă, impresia neplăcută persista. Dumoulin, voind să schimbe subiectul, esclamă :

— Să-i ia naiba pe morți ! trălască cei vii ! Cer voe să beau în sănătatea veselei noastre regine, în sănătatea amfitrionului nostru ; din nefericire nu știu respectabilul său nume, căci am plăcerea de a-l cunoaște numai de astă noapte ; să mă iertați dar, dacă beau în sănătatea lui Pușcă-goală.

— Când ai clocnit un pahar cu cineva, zise Pușcă-goală, trebue să-l cunoști bine : mă numesc Jacques Rennepont.

— Rennepont ! esclamă Dumoulin izbit de acest nume, deși era de cumătate beat. Te numești Rennepont ?

— Atâta cât se poate numi cineva Rennepont. De ce te miri ?

— Pentru că este o familie veche Rennepont, conții de Rennepont.

— Serios ? zise Pușcă-goală râzând.

— Conții de Rennepont sunt și duci de Cardoville, adăugă Dumoulin.

— Spune drept, amice, am eu mutra unuia care datorește zilele unei asemenea familii, eu lucrător de azi pe mâine ?

— Dumneata, lucrător ? asta este un basm din O mie și una de nopți ! esclamă Dumoulin din ce în ce mai mirat ; ne plătești un prânz de nabab, cu trăsuri cu patru cai, și ești lucrător ?

— Cheltuesc o moștenire.

— Bei și mănânci un unchi desigur ? zise Dumoulin râzând.

— Ifabar n'am. Inchipuește-ți că tata era strângător de cârpe.

— Nu mai spune ! zise Dumoulin dezamăgit. Dar după ce-i trecu primul moment de mirare, zise cu o dulceață fermecătoare : sunt strângători de cârpe de cel mai mare merit !

— Dumneata crezi că glumești, zise Jacques, și totuși ai dreptate ; tata era un om de mare merit. Vorbea grecește și latinește ca un adevărat savant și totdeauna îmi spunea că le matematecă n'aveu pereche, fără să mai punem la socoteală că umblase în toată lumea.

— Dacă este așa, zise Dumoulin pe care mirarea îl desmeteci, s'ar puteu foarte bine să fii din familia Rennepontilor!

— În cazul acesta, zise Roza Pompon, tatăl dumitale strângea cârpe de plăcere.

— Ba nu ! ba nu ! ei eu să trăiască, zise Jacques, dar în sinerele trăiae în larg.

— Atunci respectabilul dumitale tată era un fel de filozof, zise Dumoulin. Afară numai dacă n-a găsit o comoară, nu prea văd de unde îți plecă moștenirea de care vorbești.

— Stai să vezi. La vârsta de dolsprezece ani eu am intrat ucenic în fabrica domnului Tripeaud. După doi ani tata a murit în urma unui accident și mi-a lăsat tot mobilierul din podul unde locuiam : o saltea de paie, un acuum și o masă ; în afară de asta, într'o cutie de apă de colonie stricată mi-a lăsat niște hârtii, scrise se pare în englezește, și o medalie de bronz, care cu lanț cu tot putea să valoreze cinci-șase goloani. Nu-mi vorbise niciodată de hârtiile acelea. Eu nu știam la ce puteau fi bune, dar în loc să le pun pe foc, le-am aruncat într'un cufăr vechi și bine am făcut, căci mi s'au împrumutat bani pe hârtiile alea.

— Ce minune a cerului ! zise Dumoulin. Dar cine știa că aveai hârtiile ?

— El, un om din aceia care pândesc totdeauna afacerile de felul ăsta ; a vorbit cu Cefiza și Cefiza a venit să-mi spue. Omul a cetit atunci hârtiile și mi-a spus că afacerea era îndoielnică, dar zece mii de franci tot îmi împrumută pe ele dacă vreau. Zece mii de franci ! am primit numai decât.

— Dar cum de nu te-ai gândit că hârţoagele acelea puteau avea o valoare cine ştie cât de mare...

— Aş ! de vreme ce tata, care trebue să fi ştiut ce valoare aveau, nu s'a gândit niciodată să le speculeze... şi pe urmă zece mii de franci în piese nou-nouţe care îţi cad nu ştii de unde, nu-s de refuzat, aşa că am primit. Decât, agentul m'a pus să semnez o poliţă ca... ca garanţie... da, ca garanţie, aşa a spus.

— Şi ai semnat ?

— De ce nu ? era o simplă formalitate, aşa mi-a spus mijlocitul, şi avea dreptate, căci scadenţa a fost acum vreo cincisprezece zile şi nici n'am auzit vorbindu-se de el. Îmi mai rămân vreo mie de franci la agent, căci l-am luat pe el de casier, deoarece are cassă. Iată dar amice cum de când am cele zece mii de franci petrec de dimineaţă până seara şi sunt vesel ca un stiglete că am părăsit pe afurisitul de Tripeaud.

Pronunţând acest nume, figura lui Jacques, până atunci veselă se întunecă deodată. Cefiza, desmeticită şi ea, privi pe Jacques cu nelinişte, căci ştia până la ce grad îl enerva numele lui Tripeaud.

— Tripeaud, reluă Puşcă-goală, iată un om care ar face pe cei buni răi, iar pe cei răi şi mai răi. Se zice : la stăpânul bun şi lucrătorul este bun. Fir-ar al dracului ! Când mă gândesc la omul ăsta !... şi Puşcă-goală izbi cu pumnul în masă.

— Haide, Jacques, gândeşte-te la altăceva, zise regina Bacanal. Roza Pompon, fă-l să râdă...

— N'am poftă să râd, răspunse Jacques ameţit de vin, nu mă pot stăpâni, când mă gândesc la omul ăsta, îmi es din fire ! Făcea să-l fi auzit : „Canalii de lucrători, canalii !" Şi copii în fabrica lui, să-i fi văzut... bieţii copii, lucrau tot atâta ca şi oameni mari şi crăpau cu duzinele. Dar ce avea de a face ! Cum mureau unii, veneau alţii. Numai cali nu-i poţi înlocui de cât cumpărându-i cu bani.

— Se vede bine că nu iubeşti pe fostul dumitale stăpân, zise Dumoulin din ce în ce mai surprins de aerul posomorât şi preocupat al amfitrionului şi părându-i rău că conversaţiea luase o întorsătură aşa de serioasă.

Ca să schimbe vorba, ei spuse câteva cuvinte la urechea regnei Bacanal, care îi răspunse printr'un semn de inteligență.

— Nu, nu-l iubesc pe Tripeaud, reluă Pușcă-goală ; îl urăsc și știi de ce ? Dacă am ajuns un om de nimic este și vina lui tot atât cât este și a mea. Nu spun asta ca să mă laud, dar e adevărat.

Văzând că Jacques se lăsa târât de aceste gânduri amare ceilalți conmesenți, înștiințați de semnele ce și le făceau Dumoulin și regina Bacanal, se înțeleseră pe tăcute și la un nou semn al reginei, care sări pe masă răsturnând cu piciorul sticlele și paharele, toți se ridicară strigând :

— Laleaua furtunoasă ! vrem cadrilul **Laleaua furtunoasă!**

La aceste strigăte vesele care izbucniră ca o bombă, Jacques tresări ; apoi, după ce privi pe oaspeți cu mirare, își trecu cu mâna pe frunte ca și cum ar fi vrut să alunge gândurile triste și zise :

— Aveți dreptate ! câte doi înainte, trălască viața și veselia.

În acest moment se deschise ușa și intră un chelner, care căută pe Pușcă-goală din ochi un moment, apoi se îndreptă spre dânsul și îi spuse câteva cuvinte la ureche.

— Pe mine ! esclamă Pușcă-goală râzând cu hohote ! ce farsă !

Chelnerul mai spuse câteva cuvinte și figura lui Pușcă-goală exprimă deodată o neliniște destul de vie ; apoi zise :

— Foarte bine, mă duc.

— Dar ce e, Jacques ? întrebă regina Bacanal mirată.

— Mă întorc îndată, până atunci să mă înlocuiască cineva, dansați mai departe, răspunse Pușcă-goală.

Dansul continuă, dar ușa se deschise iar și chelnerul care venise după Jacques se apropie repede de Ceflza cu un aer consternat și îi spuse ceva la ureche, așa cum făcuse și cu Pușcă-goală. Regina Bacanal se făcu palidă, scoase un strigăt, se repezi la ușă și eși repede, lăsând pe oaspeți încremeniți.

Pata urmă pe chelner și coborî în urma lui scara. Jos la ușă se afla o trăsură în care era Pușcă-goală cu unul din oamenii care cu două ore înainte staționase în piața Chatelet Văzând pe Ceflza, omul coborî și spuse lui Jacques :

— Iți dau un sfert de oră, asta-i tot ce pot face pentru dumneata, băete ; după aceea pornim. Să nu încerci să scapi căci o să păzim bine.

Dintr'o săritură Cefiza fu în trăsură. Până atunci fusese prea mișcată ca să poată vorbi, dar așezându-se lângă Jacques și văzându-l cât era de palid, întrebă speriată :

— Ce s'a întâmplat ? Ce vor cu tine ?

— Mă arestează pentru datorii, zise Jacques cu vocea posomorâtă.

— Pe tine ! esclamă Cefiza scoțând un strigăt sfâșietor.

— Da, pentru acea scrisoare de garanție pe care m'a pus agentul s'o semnez... și zicea că era numai de formă... Ce ticălos !

— Dar bine, dragă, ai bani la el, să se despăgubească.

— Nu-mi mai rămâne nici o para; mi-a trimes vorbă prin oamenii aceștia că nu-mi mai dă mia de franci, pentru că n'am plătit polița.

— Așa dar nu mai avem nimic nimic ! esclamă Cefiza, împreunându-și mâinile cu durere. Apoi zise: Dar tot trebue să fie ceva de făcut, doar ți-a promis...

— Vezi bine cum își ține promisiunile, reluă Jacques cu amărăciune; am semnat fără măcar să știu ce semnez, scadența a trecut, așa că el este în dreptul lui. Nu mi-ar folosi la nimic să mă împotrivesc, acuma mi s'au explicat toate astea.

— Dar nu se poate să te ție mult la închisoare ! Asta nu se poate....

— Cinci ani, dacă nu plătesc; și cum n'o să pot plăti nici odată, am pățit-o.

— Ce nenorocire ! Ce nenorocire ! și să nu poți face nimic ! zise Cefiza ascunzându-și fața între mâini.

— Ascultă, Cefizo, reluă Jacques cu vocea adânc mișcată, de când sunt aici, nu mă gândesc decât la un singur lucru: ce ai să devii tu.

— Nu te îngriji de mine.

— Să nu mă îngrijesc de tine ! ești nebună! Cum ai să faci ? Mobilierul din amândouă camerele noastre nu valorează nici două mii de franci. Am cheltuit așa de nebunește, ei

nici chiria nu ne-am plătit-o. Datorăm trei rate şi te las fără un cinci, cum ai să trăeşti ?

— La ce bun să te necăjeşti dinainte ?

— Ascultă-mă, Cefizo, reluă Jacques cu amărăciune stăşietoare, abia acuma văd că te iubesc. Mi se strânge inima, când mă gândesc că te părăsesc. Vezi, ceea ce ne-a pierdut pe noi este că ne-am spus totdeauna: ziua de mâine n'o să soscască şi iată că a sosit. Odată ce n'o să mai fiu lângă tine, odată ce ai să cheltueşti cel din urmă ban luat pe zdrenţele noastre, cum nu eşti în stare să lucrezi acuma, ce ai să faci ? ai să mă uiţi şi....

Cefiza înţelese ce voia Jacques să spue şi îl întrerupse repede, sărindu-i de gât:

— Eu ? să iau alt amant ?... niciodată ! şi eu sunt ca şi tine, acuma văd cât te iubesc.

— Dar ce să trăeşti ? sărmana mea Cefiza! ce să trăeşti?

— O să-mi fac curaj, o să mă duc să stau cu sora mea ca şi altă dată, o să lucrez cu ea şi tot o să-mi câştig pâinea. N'o să ea decât ca să mă duc să te văd pe tine. Lecţia asta o să mă înveţe minte. Dacă mă iubeşti, să nu ai nici cea mai mică grijă, îţi spun că aş vrea de o sută de ori mai bine să mor decât să am alt amant.

— Sărută-mă, zise Jacques cu ochii umezi, te cred, te cred, îmi dai curaj, şi pentru acuma şi pentru mai târziu. Ai dreptate, trebue să încercăm să ne punem iar pe lucru.

Unul din agenţi bătu atunci în portiţa trăsurii şi zise :

— Mai aveţi cinci minute !

— Hai, curaj, zise Jacques,nu te mai urci sus ?

— Nu, nu, răspunse Cefiza. Acuma am oroare de serbarea asta.

— Totul este plătit de mai înainte. O să spun unui chelner să le spue să nu ne mai aştepte, zise Jacques. Or să se mire c nu-i vorbă, dar ce-mi pasă.

— Cel puţin dacă ai putea veni cu mine până acasă, zise Cefiza. Poate că o să te las. In definitiv nu poţi să te duci la închisoare îmbrăcat aşa cum eşti.

— Ai dreptate, n'o să refuze să mă însoţească... dar o să se

trece cu noi în trăsură şi n'o să mai putem să ne spunem nimic în faţa lui.

— Nu pot să-ţi spun decât un singur lucru. Jacques; ai să mă găseşti totdeauna alături de tine, la viaţă şi la moarte.

— Haide, şterge-ţi ochii, reluă acesta adânc mişcat. Să nu facem copilării în faţa lor.

. . . . . .

Câteva minute mai târziu trăsura se îndrepta spre locuinţa lui Jacques, unde acesta voia să-şi schimbe hainele înainte de a se duce la închisoarea pentru datorii.

CAP. X

Mânăstirea

In timp ce regina Bacanal şi Puşcă-goală sfârşeau aşa de trist cea mai veselă fază din viaţa lor, Mayeux sosea la poarta pavilionului din strada Babilonului. Inainte de a suna, fata îşi şterse lacrimile, căci noui necazuri o copleşiseră.

Eşind din restaurant se dusese la persoana care îi dădea de obicei de lucru, dar aceasta o refuzase, spunându-i că putea să-şi coase acelaş lucru în închisoarea femeilor, cu jumătate de preţ.

Ajungând la pavilion, Mayeux sună: după câteva clipe veni Florina să-i deschidă. Camerista nu mai era îmbrăcată după gustul Adrianei, ci cu o simplitate şi o severitate afectată. Cu tot costumul modest, chipul oacheş şi palid al ei era tot aşa de frumos ca totdeauna. După cum am spus din cauza trecutului ei criminal Florina era în absoluta dependenţă a lui Rodin şi a lui Aigrigny şi le servise până atunci de spioană pe lângă Adriana, cu toate dovezile de încredere şi de bunătate cu care o acoperea aceasta.

Cereţi mâine FASCICOLA No. 22

Florina nu era complect pervertită, şi simţea adesea remuşcări dureroase, dar zadarnice, gândindu-se la meseria infamă pe care o sileau s'o îndeplinească pe lângă stăpână-sa. Văzând pe Mayeux şi recunoscând'o (ea îi spusese în ajun că Agricol fusese arestat şi că domnişoara de Cardoville avusese un neaşteptat acces de nebunie) rămase încremenită, atâta interes şi milă îi inspiră fisionomia bietei fete.

— Intră domnişoară, intră şi odihneşte-te o clipă, pari foarte slăbită şi obosită !

Zicând acestea, Florina introduse pe Mayeux într'un mic antreu unde era o sobă şi o saltea lângă foc, într'un fotoliu moale. Georgeta şi Hebe fuseseră concediate, aşa încât Florina rămăsese singura păzitoare a pavilionului. După ce Mayeux se aşeză, Florina o întrebă plină de interes :

— Nu vrei să-ţi dau ceva, domnişoară ? puţină apă îndulcită, caldă, sau o orangeadă ?

— Mulţumesc, domnişoară, zise Mayeux emoţionată. Nu am nevoe decât de puţină odihnă căci vin de departe, de foarte departe şi dacă îmi dai voe....

— Odihneşte-te cât vrei ,dela plecarea sărmanei mele stăpâne, sunt singură în pavilion. (Aici Florina se roşi şi oftă). Aşa dar nu trebue să te jeneezi de loc; vino mai aproape de foc. Uite,aici o să fii mai bine. Doamne ! ce ude îţi sunt picioarele... Pune-le aici pe scăunaş.

— Ce plăcut e să te poţi încălzi la foc ! zise Mayeux cu naivitate, apoi adăugă:

— Uite de ce am venit aici: Eri mi-ai spus că Agricol Baudoin, lucrătorul fierar, a fost arestat aici în pavilion.

— Vai ! aşa este şi asta s'a întâmplat chiar în momentul când biata mea stăpână voia să se ocupe de dânsul.

— Eu sunt sora adoptivă a lui Agricol, reluă Mayeux roşind uşor, şi el mi-a scris eri din închisoare şi m'a rugat să-i spun tatălui său să vie cât mai curând aici, şi să-i spue domnişoarei de Cardoville că el, Agricol, are să-i spuie ei, sau unei persoane pe care l-ar trimete-o ea, nişte lucruri foarte importante pe care nu îndrăzneşte să le scrie într'o scrisoare, căci nu ştie dacă corespondenţa prizonierilor nu e citită de direcţia închisorii

— Cum ? domnul Agricol are să facă destăinuiri importante stăpânii mele ? zise Florina foarte surprinsă.

— Da, domnişoară, căci el nu ştie încă grozava nenorocire care a lovit pe domnişoara de Cardoville. Azi dimineaţă, după cum mi-a scris Agricol, m'am dus la tatăl său, dar nu l-am mai găsit acasă, căci are şi el necazuri mari. Scrisoarea fratelui meu adoptiv mi s'a părut aşa de importantă, şi de atâta interes pentru domnişoara de Cardoville, care a fost aşa de bună cu [illegible] venit cu singură.

— Dar domnişoara nu-i aici, după cum ştii.

— Şi nu-i nimeni din familia ei cu care să pot, dacă nu să vorbesc cel puţin să-i trimet vorbă cu dumneata că Agricol are de comunicat lucruri foarte importante domnişoarei ?

— Ciudat lucru, zise Florina gândindu-se. A l acuma îmi aduc aminte; când a fost arestat în ascunzătoarea unde îl ascunsese domnişoara, eram şi eu acolo din întâmplare, şi domnul Agricol mi-a spus încet: „Spune-i nobilei dumitale stăpâne că bunătatea ei pentru mine o să fie răsplătită, şi că şederea mea în această ascunzătoare n'a fost poate nefolositoare". Numai atâta a putut să-mi spună, căci imediat a fost luat şi dus de aici.

— Da, zise Mayeux, trebue să fie vreo legătură între şederea lui în ascunzătoare şi lucrurile importante pe care vrea să le destăinuiască stăpânei dumitale sau cuiva din familie.

— Ascunzătoarea asta n'a fost locuită şi nici măcar vizitată de foarte multă vreme, zise Florina gânditoare; poate că domnul Agricol a văzut acolo ceva care trebue să intereseze pe stăpâna mea.

Ca toate fiinţele la care instinctele bune se mai deşteaptă din când în când, Florina simţea un fel de mângâiere să facă bine atunci când putea. De aceea spuse lui Mayeux cu vocea gravă şi foarte convinsă:

— Ulte, domnişoară, vreau să-ţi dau un sfat care va profita cred, stăpânei mele, dar acest pas din partea mea poate să-mi fie funest, dacă n'ai să faci cum îţi spun. In interesul domnişoarei Adriana, domnul Agricol să nu încredinţeze nimănui decât ei în persoană lucrurile pe care doreşte să-i le spue.

— Dar daca nu poate vedea pe domnişoara, n'ar putea să se adreseze alt cuiva din familie ?

— Mai cu seamă faţă de familia domnişoarei trebue să ascundă tot ce ştie. D-ra Adriana poate să se facă bine; atunci domnul Agricol o să vorbească. Mai mult : de ar fi să nu se mai facă bine niciodată, spune-i fratelui dumitale adoptiv că e mai bine să păstreze secretul pentru dânsul, decât să ştie că serveşte pe duşmanii stăpânei mele, ceeace s'ar întâmpla de sigur dacă ar spune ce a descoperit în ascunzătoare.

— Înţeleg, domnişoară, zise Mayeux, cu tristeţe. Familia nobilei dumitale stăpâne n'o iubeşte, poate chiar că o persecută ?

— Nu pot să-ţi spun mai mult în această privinţă; acuma te rog, promite-mi că ai să obţii dela domnul Agricol să nu spue nimănui nimic despre demersul pe care l-ai încercat pe lângă mine în această chestie, şi nici despre sfatul pe care ţi-l dau. Fericirea, adică nu, nu fericirea, reluă Florina cu amărăciune, ca şi cum ar fi renunţat de mult la speranţa de a fi fericită, dar liniştea vieţii mele depinde de discreţia dumitale.

— Fii liniştită, zise Mayeux mişcată şi surprinsă de expresia dureroasă a trăsăturilor Florinei; nimeni afară de Agricol n'o să ştie că am vorbit cu dumneata.

— Mulţumesc, mulţumesc, zise Florina. Îţi datoresc un moment de fericire curată, fără nici un pic de amărăciune, căci am făcut poate un serviciu stăpânei mele, fără să risc să mai măresc supărările care mă copleşesc !

— Dumneata eşti nenorocită !

— Te miri ! crede-mă, oricare ar fi soarta dumitale, aş schimba-o cu a mea, zise Florina aproape fără să-şi dea seama.

— Vai ! domnişoară, zise Mayeux, pari să ai o inimă prea bună ca să te las să spui aşa ceva, mai ales astăzi. Vreau să sper, domnişoară, pentru fericirea dumitale, că n'ai să ştii niciodată ce grozăvie este să te vezi lipsită de lucru atunci când lucrul îţi este unicul mijloc de trai.

— Acolo ai ajuns dumneata ? esclamă Florina privind pe Mayeux cu nelinişte. Dacă este aşa, te plâng din adâncul su-

fetului şi totuşi nu ştiu dacă nenorocirea mea nu este şi mai mare decât a dumitale. Dar uite la ce mă gândesc: dacă n'ai de lucru, sper că aş putea eu să-ţi procur....

— Ar fi oare cu putinţă... esclamă Mayeux. Nici odată n'aş fi îndrăznit să-ţi cer aşa ceva, deşi asta m'ar salva. Trebue să-ţi mărturisesc că azi dimineaţă mi s'a refuzat de lucru—un lucru foarte modest, căci nu-mi aducea decât patru franci pe săptămână.

— Patru franci pe săptămână! repetă Florina adânc mişcată de atâta mizerie, ei bine, o să te recomand eu unor persoane care îţi vor asigura cel puţin doi franci pe zi. Dar va trebui să te duci să lucrezi cu ziua, afară numai dacă n'ai vrea mai bine să intri ca servitoare.

— Aş prefera să câştig mai puţin, dar să lucrez acasă la mine.

— Din nefericire condiţia de a lucra cu ziua este absolută, zise Florina.

— Atunci trebue să renunţ la această speranţă, zise Mayeux cu timiditate. Nu că n'aş vrea să lucrez cu ziua, căci înainte de toate trebue să trăeşti, dar dela lucrătoare se pretinde să fie îmbrăcate, dacă nu cu eleganţă, cel puţin cuviincios, şi îţi mărturisesc — pentru că sărăcia este cinstită — că nu pot să mă îmbrac mai bine decât aşa.

— Dacă nu-i decât atâta, zise Florina, nu face nimic: o să-ţi se dea mijlocul de a fi îmbrăcată cum trebue.

— Dar, reluă fata sfioasă, pentru ce motiv ar fi cineva aşi de generos cu mine ? şi în ce chip aşi putea merita cu un salariu aşa de mare ?

Florina tresări. Un avânt al inimii şi al bunătăţii o îndemnase să facă o promisiune şi să rostească o propunere nesocotită. Ea ştia cu ce preţ putea Mayeux să obţie avantagiile pe care i le propunea, şi se întrebă dacă fata ar accepta o asemnea condiţie.

— Înţeleg, domnişoară, speranţa unui câştig aşa de mare te miră; trebue să-ţi spun că e vorba de o Instituţie religioasă, menită să procure de lucru femeilor care merită şi care sunt în lipsă. Aşezământul acesta se numeşte Sfânta Maria şi se în-

Michicază să plaseze servitoare şi lucrătoare cu ziua. Operă este condusă de persoane atât de inimoase, încât dau şi un fel frusou când lucrătoarele pe care le iau sub protecţia lor nu sunt destul de bine îmbrăcate ca să îndeplinească funcţiile ce li se încredinţează.

Mayeux nu mai avea nimic de zis : această explicaţie înlătura orice neîncredere. Deaceea răspunse.

— Primesc, domnişoară, şi îţi mulţumesc din adâncul inimii ; cine o să mă prezinte ?

— Eu ! chiar mâine dacă vrei, o să te duc la prea cuviosa mamă Perpetua, stareţa mănăstirii Sfânta-Maria, unde se află aşezământul. O să te iau cu o trăsură. Unde locueşti ?

— In strada Brise-Miche numărul 3. Dacă vrei să-ţi dai seamă ostenelă domnişoară, n'ai să ai decât să rogi pe vopsitorul care serveşte şi de portar să se ducă să cheme pe Mayeux.

— Mayeux ! zise Florina surprinsă.

— Da, domnişoară, răspunse lucrătoarea cu un zâmbet trist, asta este porecla pe care mi-o dă toată lumea... uite, mai zise ea neputându-şi stăpâni o lacrimă, tocmai din cauza acestei porecle care aminteşte de infirmitatea mea, mă tem să mă duc la lucru cu ziua în străini.

Florina luă de mână pe Mayeux şi îi spuse :

— Nu te necăji, sunt unele nenorociri care inspiră milă, nu batjocură. Nu pot să întreb de dumneata cu numele adevărat?

— Ba da, mă numesc Magdalena Solliveau, dar e mai bine să întrebi de Mayeux, căci aproape toată lumea mă ştie sub numele ăsta.

— Atunci mâine la prânz am să fiu în strada Brise-Miche.

. . . . . .

Mănăstirea Sfânta-Maria unde fuseseră închise fiicele marşalului Simon era o casă mare, veche, ale cărei grădini dădeau în bulevardul Spitalului, un loc dintre cele mai pustii din Paris. Scenele care urmează se petreceau în ziua de 12 Februarie, în ajunul zilei în care membrii familiei de Rennepont, ultimii descedenţi ai surorii Jidovului Rătăcitor. trebuiau să se întrunească în strada Sfântul Francisc.

Mănăstirea Sfântă-Maria era ţinută cu cea mai strictă severitate. Un consiliu superior se aduna destul de des şi hotăra asupra măsurilor de luat ca să întindă şi să întărească influenţa ocultă, atoputernică a acestui aşezământ, care lua o extindere din ce în ce mai mare. Consiliul era format din eclesiatici cu trecere, sub preşidenţia părintelui de Aigrigny, şi din femei foarte devote, în fruntea cărora se afla prinţesa de Saint-Dizier. La fundarea operei Sfintei-Maria prezidaseră combinaţii foarte dibace, şi foarte adânc calculate. In urma daniilor bogate, aşezământul poseda imobile bogate şi alte bunuri al căror număr creştea pe fiecare zi.

Stareţa mănăstirii, maica Sfânta-Perpetua, era o femee de vreo patruzeci de ani. In ce priveşte conducerea intereselor materiale ale comunităţii, ea ar fi putut da lecţii oricui. Maica Sfânta Perpetua, femee cu cap şi cu energie orânduise o disciplină şi mai ales o economie foarte mare, căci scopul constant al sforţărilor ei era de a îmbogăţi comunitatea pe care o conducea. Spiritul de asociaţie, când este condus într'un scop de egoism colectiv, face corporaţiile să capete defectele şi vicriile individului.

In dimineaţa aceea maica Sfânta Perpetua şedea la un birou mare, într'un cabinet foarte simplu dar confortabil mobilat. In fiecare zi i se înmânau toate scrisorile adresate călugăriţelor, sau elevelor. După ce deschise scrisorile maicilor, după dreptul pe care îl avea, deslipise cu îndemânare pe cele ale elevelor, după dreptul pe care şi-l luase singură, fără ştirea lor. Aceasta o făcea însă bine înţeles numai în interesul mântuirii sufletului iubitelor fete, într'o câtva însă şi ea să fie în curent cu corespondenţa lor, căci stareţa îşi impunea şi datoria de a lua cunoştinţă de scrisorile care plecau din mănăstire, înainte de a fi puse la poştă.

Maica fu întreruptă în această interesantă investigaţie de două lovituri uşoare la uşa zăvorită. Ea coborî îndată capacul biroului şi se duse să deschidă cu un aer solemn şi grav. Era o soră, care venea să-i anunţe că doamna prinţesă de Saint-Dizier o aştepta în salon şi că domnişoara Flori[illegible]nise şi ea puţin în urma prinţesei, cu o faţă foarte rău îmbrăcată, cam cocoşată şi că aşteptau amândouă la uşa coridorului cel mic.

— Introdu intai pe doamna prințesă, zise maica Sfânta Perpetua, grăbindu-se să apropie un scaun de foc.

Doamna de Saint-Dizier intră.

— Cui datoresc cinstea de a primi și astăzi vizita dumitale, scumpa mea fiică ? întrebă cu grație maica.

— Am să-ți fac o recomandație foarte importantă, maică, ci sunt foarte grăbită : sunt așteptată la Eminența Sa și nu am din nefericire decât câteva minute pentru dumneata. Este vorba de cele două orfane.

— Sunt ținute tot separat, după dorința dumitale, despărțirea a fost o lovitură așa de mare pentru ele, încât am fost silită azi dimineață să trimet după doctorul Baleinier la casa de alienați. Doctorul a constatat febră și o stare generală de deprimare, lucru ciudat : a găsit exact aceleași simptome la amândouă fetele. Am interogat din nou pe bietele nenorocite și am rămas din nou spăimântată... sunt păgâne.

— Tocmai de accea a fost așa de urgent să ți le încredințez. Iată acuma de ce am venit eu. Dragă maică, am aflat întoarcerea neașteptată a soldatului care a adus fetele în Franța și pe care îl credeam absent pentru câteva zile. Acuma este la Paris. Degi e om în vârstă, este îndrăzneț, întreprinzator și înzestrat cu o rară energie. Dacă ar afla că fetele sunt aici — ceeace din fericire este aproape imposibil, — la adăpost de influența lui păgânească, ar fi în stare să facă orice. Deaceea începând de astăzi, maică, să-ți îndoești supravegherea. Nimeni să nu poată intra aici noaptea. Cartierul ăsta e cam pustiu.

— Fii liniștită, copila mea, suntem destul de bine păziți ; portarul și grădinarii sunt bine înarmați și fac ronduri în fiecare noapte spre bulevardul Spitalului ; zidurile sunt înalte și în locurile unde ar putea fi sărite mai ușor, au un rând de cuie de fier ascuțite. În orice caz îți mulțumesc copila mea că m'ai înștiințat, o să îndoim paza.

— Va trebui să o îndoești mai ales în noaptea asta, maică dragă !

— De ce ?

— Pentru că dacă acest afurisit soldat ar avea îndrăzneala să încerce ceva, o va face în noaptea asta.

— De unde știi dumneata, copilă dragă ?

— Informațiile pe care le avem nu lasă nici o îndoială în privința asta, răspunse prințesa cam încurcată, ceeace nu scăpă stareței.

— Atunci vom îndoi supravegherea în noaptea asta, răspunse maica Sfânta Perpetua... A... uitam ceva... domnișoara Florina m'a rugat să te rog ceva : vrea să intre în serviciul dumitale. Știi cu ce credință a supravegheat pe nefericita dumitale nepoată... și cred că răsplătind-o în felul acesta ai lega-o pentru totdeauna de dumneata și ți-aș fi și eu foarte recunoscătoare pentru ea.

— Dacă te interesezi câtuși de puțin de Florina, scumpă maică, o să o iau, ne-am înțeles.

După ce sărută cu respect mâna stareței, prințesa eși pe ușa cea mare a cabinetului, care dădea în alt cabinet și apoi în sala principală.

După câteva minute intră Florina, pe o ușă laterală. Stareța ședea la birou. Florina se apropie cu smerenie și teamă.

— N'ai întâlnit pe doamna prințesă de Saint-Dizier ? o întrebă maica Sfânta Perpetua.

— Nu, maică, am așteptat în culoarul ale cărui ferestre dau spre grădină.

— Prințesa te ia în serviciul ei începând de astăzi.

Florina făcu o mișcare de surpriză dureroasă și zise :

— Pe mine ! maică, eu...

— I-am cerut asta în numele dumitale. Primești ! răspunse stareța cu voce poruncitoare..

— Doar vă rugasem să nu...

— Îți spun că primești ! mai zise stareța cu un ton atât de hotărît, atât de categoric, încât Florina plecă ochii în jos. Îți dau acest ordin în numele... domnului Rodin.

— Am bănuit, maică, răspunse Florina cu tristețe. Și în ce condiții trebue să intru la prințesă ?

— În aceleași condiții ca și la nepoata ei. Ai să observi, ai să ții minte și ai să raportezi. Este vorba să ferim pe prințesă de influențe rele Deasemenea ai să cauți să afli pentru ce motiv au fost aduse aici două orfane și de ce au fost recomandate

cu cea mai mare severitate de doamna Orlvois, remeea de n. credere a prinţesei. Dealtfel mâine o să-ti dau instrucţii mai amănunţite în această chestie.

— Bine, maică.

— Cine-i fata cu care ai venit ?

— O biată nenorocită fără mijloace de trai, foarte inteli gentă, cu o creştere mai presus de situaţia ei ; n'are de lucru şi a ajuns în cea mai mare mizerie. Azi dimineaţă, ducându-mă s'o iau, am cerut informaţii despre ea şi am căpătat cele mai bune.

— Pare inteligentă...

— E foarte inteligentă şi n'are nici un mijloc de trai.

— Ştii dacă e lucrătoare bună ?

— Cred că da.

Stareţa se ridică, se duse la cazier, luă un registru, căuti câteva momente apoi puse registrul la loc şi zise :

— Spune-i să intre şi du-te de aşteaptă în refectoir Cocoşată, inteligentă, lucrătoare dibace, îşi zise stareţa, n'o să destepte nici o bănuială : să vedem.

După o clipă intră Florina cu Mayeux, pe care o prezentă staretei, apoi se retrase discret.

Biata fată tremura din tot corpul şi era nişcată şi zăpăcită, pentru că nu puteu singură crede ceeace descoperise în lipsa Florinei. Când intrase la stareţă, Florina lăsase fata în culoar. Văzându-se singură, Mayeux se apropiase fără nici un gând de o fereastră, deschisă asupra grădinii ; grădina era mărginită de partea aceea de un zid pe jumătate ruinat, iar în t'o parte printr'un gard de scânduri rare, dincolo de care era grădina unei case vecine.

Mayeux văzuse apărând o fată tânără la o fereastră de la parterul acelei case, fereastră cu gratii, care mai avea deasupra ei şi un fel de streaşină în formă de cort. Fata asta se uita fix la o clădire a mânăstirei şi făcu cu mâna semne de dragoste şi totodată de încurajare. De la fereastra unde se afla Mayeux nu puteu vedea cui se adresau aceste semne de inteligenţă, dar la vederea celei figuri încântătoare, încadrată de bucle lungi de păr superb de un roşu auriu, ea tresări fără să ştie de ce şi

se gândi la domnişoara de Cardoville. Incetul cu incetul începu să capete siguranţa (şi nu se înşela) că avea în faţa ochilor pe protectoarea lui Agricol. In momentul acela Florina se întoarse, dar era însoţită de o călugăriţă şi Mayeux nu putu spune nimic despre descoperirea făcută şi intră la stareţă.

Aceasta examină repede fata şi găsi că avea o înfăţişare aşa de blândă, aşa de cinstită, încât crezu informaţiile pe care i le dăduse şi Florina.

— Draga mea fetiţă, zise maica Sfânta Perpetua cu vocea drăgăstoasă, Florina mi-a spus în ce situaţie crudă te afli. N'ai de loc de lucru ?

— Vai ! doamnă, n'am.

— Spune-mi *maică,* copila mea, numele acesta este mai dulce şi apoi aşa este regula aici. Nu mai trebue să te întreb ce principii ai ?

— Am trăit totdeauna cinstit din munca mâinilor mele, răspunse Mayeux cu o simplicitate demnă şi totodată modestă.

— Te cred, copila mea, am motive temeinice ca să te cred. Eşti pricepută în meseria dumitale ?

— Fac şi eu cum pot mai bine, maică, şi lumea totdeauna a fost mulţumită de mine. Dealtfel, dacă doriţi să mă puneţi la încercare, o să vedeţi.

— Te cred pe cuvânt, dragă. Pentru moment uite ce pot să-ţi ofer : o doamnă bătrână, foarte cum se cade, mi-a cerut o lucrătoare cu ziua ; dacă o să te recomand eu, o să te primească ; opera îşi va lua sarcina să te îmbrace cum trebue ; puţin câte puţin o să-ţi reţinem din leafă ceeace ne vei datora, căci ai să te socoteşti cu noi. Salariul este de doi franci pe zi ; crezi că e destul ?

— O, maică, e cu mult mai mult decât puteam spera.

— Dealtfel n'ai să fii ocupată decât de la nouă dimineaţa până la şase seara, aşa că îţi vor mai rămâne câteva ore de care ai să poţi dispune. Iţi convine, nu-i aşa ?

— Negreşit, maică.

— Inainte de toate însă trebue să-ţi spun la cine te trimete opera : la o văduvă anume doamna Bremont, persoană

foarte cviavioasa. Sper că în casa ei n'o să al decât exemple admirabile ; dacă va fi altfel, să vii să-mi spui.

— Cum asta, maică ? întrebă Maycux surprinsă.

— Ascultă-mă bine, draga mea, zise maica Sfânta Perpetua cu vocea din ce în ce mai drăgăstoasă. Înțelegi, nu-i așa, că dacă este de datoria noastră să dăm stăpânilor toate garanțiile cu putință asupra moralității persoanelor pe care le plasăm la ei, trebue să dăm și persoanelor pe care le plasăm toate garanțiile de moralitate care se pot da asupra stăpânilor cărora le adresăm ? Opera noastră a fost fundată tocmai ca să oferim o garanție reciprocă stăpânilor și servitorilor virtuoși.

— Cel ce au avut gândul acesta merită binecuvântarea tuturor, zise Mayeux cu naivitate.

— Așa de exemplu o lucrătoare ca dumneata, este plasată la niște oameni pe care noi îi socotim fără cusur ; dacă vede la stăpânii ei sau chiar la oamenii care vin pe acolo mai des, vreo abatere de moravuri, vreo îndrumare nereligioasă care o supără și care jignește principiile ei religioase, vine imediat să ne facă o confidență amănunțită asupra lucrurilor care au supărat-o. Nimic nu-i mai drept, nu-i așa ?

— Da, maică, răspunse Maycux cu sfiiciune, începând să găsească toate măsurile astea cam ciudate.

— Atunci, reluă stareța, dacă lucrul ni se pare grav, ceream protejatei noastre să observe cu și mai mare atenție, ca să se încredințeze mai bine că a avut dreptate să se alarmeze. Ea ne face noi confidențe și dacă prin aceasta se întărește bănuiala noastră, credincioase scopului nostru caritabil, retragem imediat pe protejata noastră din casa puțin convenabilă. De altfel preferăm, în interesul ei, să ne raporteze în fiecare săptămână, așa cum ar raporta o fată mamei sale, fie prin viu grai, fie prin scris, tot ce s'a întâmplat în cursul săptămânii în cusele unde este plasată ; atunci vedem ce este de făcut : fie că o lăsăm mai departe acolo, fie că o scoatem. Înțelegi, nu-i așa, draga mea ?

— Da, maică, zise Mayeux din ce în ce mai încurcată, căci avea un caracter prea cinstit și judecată prea multă ca să nu-și dea seama că acest fel de asigurare mutuală asupra mo-

ralităţii servitorilor şi stăpânilor semăna cu un fel de spionaj în căminurile paşnice.

— Casa doamnei Bremont unde vreau să te trimet este o casă foarte creştinească, dar se zice — eu însă nu pot să cred că fiica doamnei de Bremont, doamna de Noisy, care a venit de curând să stea la dânsa, nu are o purtare tocmai exemplară, că nu-şi îndeplineşte cu exactitate datoriile religioase şi că în lipsa bărbatului său, care a plecat în America, primeşte vizitele prea dese ale unui domn Hardy, un fabricant bogat.

La auzul numelui patronului lui Agricol, Mayeux nu-şi putu stăpâni o mişcare de surpriză şi roşi uşor. Stareţa luă această mişcare şi această roşeaţă drept o dovadă de susceptibilitate ruşinoasă a fetei şi adăugă :

— A trebuit să-ţi spun totul, draga mea, ca să fii cu ochii în patru. A trebuit chiar să-ţi vorbesc şi despre zvonurile pe care eu le cred absolut greşite, căci fiica doamnei de Bremont a avut totdeauna exemple prea bune sub ochi ca să le poată uita vreodată. Dealtfel dumneata, fiind acolo de dimineaţă până seara, ai să poţi mai bine ca oricine să-ţi dai seama dacă zvonurile de care îţi vorbesc sunt false sau întemeiate. Dacă din nefericire o să ţi se pară că sunt întemeiate, draga mea, să vii să-mi spui ce te face să crezi asta şi dacă o să fiu şi eu de părerea dumitale, o să te scot imediat din această casă. Cum s'ar putea să rămâi atunci câtva timp fără slujbă, opera o să-ţi dea câte un franc pe zi până în ziua când o să te plaseze aiurea. Vezi dar dragă, că cu noi nu ai decât de câştigat. Aşa dar suntem înţelese : poimâine ai să intri la doamna Bremont.

Cu o mişcare care n'avea nimic trufaş, dar care trăda ideea pe care o avea fata despre demnitatea ei, Mayeux ridică capul pe care până atunci îl ţinuse plecat cu smerenie, privi pe stareţă drept în faţă, pentru ca aceasta să-i poată citi pe figură sinceritatea cu care vorbea şi îi spuse cu vocea mişcată, ultând să-i mai spue maică :

— Doamnă, nu-ţi pot reproşa că m'ai făcut să sufăr o asemenea încercare ; mă vezi aşa de păcătoasă şi apoi încă n'am făcut nimic ca să merit încrederea dumitale dar, crede-mă, aşa săracă cum sunt, niciodată nu m'aş înjosi să fac o faptă as

de ticăloasă ca aceea pe care mi-o propui. De sigur că ai vrut să te încredinţezi că am să refuz şi că sunt vrednică să-mi porţi de grijă. Nu, niciodată şi cu nici un preţ n'o să fiu capabilă de o asemenea trădare.

Mayeux pronunţă aceste cuvinte cu atâta însufleţire, încât figura i se coloră. Stareţa avea prea mult tact şi experienţă ca să nu-şi dea seama de sinceritatea cu care vorbise Mayeux; socotindu-se fericită că fata lua lucrurile în felul acesta, surâse cu dragoste, îi întinse braţele şi îi spuse :

— Bine, bine, dragă, vino de mă sărută, vorbele dumitale sunt pline de sinceritate, fii încredinţată că nu te-am pus la încercare; dovezile de încredere filială pe care le cerem protejatelor noastre sunt chiar în interesul lor, nu poate fi vorba aici de trădare. Sunt unele persoane însă, şi văd că şi dumneata eşti din acelea, care au principii destul de hotărîte şi o inteligenţă destul de desvoltată ca să se poată lipsi de sfaturile noastre. Ele pot uneori singure ce poate vătăma mântuirea sufletului lor. Aşa dar o să-ţi las răspunderea întreagă ne cerându-ţi alte confidenţe decât acelea care ai să socoteşti singură că trebue să mi le faci.

— Sunteţi prea bună doamnă, zise biata Mayeux, care necunoscând mijlocul de resurse şi mijlocul de întorsături călugăreşti, era sigură că va putea câştiga în mod cinstit un salar onorabil.

— Încă o întrebare, draga mea, de câte ori pe lună te cumineci ?

— Doamnă, răspunse Mayeux, nu m'am mai cuminecat de la prima comunione pe care am făcut-o acum opt ani. Lucrând în toate zilele de dimineaţă până seara, abea izbutesc să-mi câştig pâinea, aşa că nu-mi rămâne timp pentru...

— Sfinte doamne... esclamă stareţa întrerupând pe Mayeux şi împreunându-şi mâinile cu surprizâ şi durere, se poate... nu practici...

După o clipă de tăcere ea zise cu tristeţe :

— Sunt dezolată, copila mea... ţi-am spus : după cum nu plasăm pe protejatele noastre decât în casele evlavioase, de asemenea ni se cer numai persoane evlavioase, care practică

asta este una din condițiile indispensabile ale operei. Așa dar, spre marea mea părere de rău, îmi e cu neputință să te plasez după cum sperasem.

Zicând acestea starețа se ridică și conduse pe Mayeux în ușă, tot cu formele cele mai blajine, mai politicoase și mai materne. În clipa când Mayeux trecu pragul, îi spuse :

— Mergi dealungul coridorului, coboară câteva trepte și bate la ușa a doua la dreapta ; acolo ai să găsești pe Florina care o să-ți arate drumul mai departe. Adio, draga mea.

Indată ce eși de la stareță, Mayeux nu-și mai putu stăpâni lacrimile care începură să curgă din belșug. Fata nu îndrăzni să se prezinte în halul acesta în fața Florinei și se opri o clipă lângă o fereastră în coridor, ca să-și șteargă ochii înecați în plâns. Fără să-și dea seama, privi fereastra casei vecine cu mănăstirea, unde i se păruse că recunoaște pe Adriana de Cardoville ; deodată o văzu din nou, eșise pe o portiță și se apropie repede de gardul de scânduri care despărțea cele două grădini. În acelaș moment, Mayeux văzu pe una din cele două surori, a căror dispariție desperase pe Dagobert, pe Roza Simon, palidă, împletichindu-se, abătută, aproplindu-se cu teamă și neliniște de gardul care despărțea grădina mănăstirii de cea a doctorului Baleinier. Fata spuse câteva cuvinte Adrianei, al cărei chip exprima mirarea, indignarea și mila cea mai adâncă. În acel moment veni o călugăriță alergând și uitându-se în toate părțile, ca și cum ar fi căutat pe cineva. Zărind pe Roza, care timidă și plină de teamă se lipise de gard, o apucă de braț, păru că îi face reproșuri grave și o duse repede de acolo.

Lucrătoarea avu atunci ideea să coboare la parter, să încerce să intre în grădină și să vorbească cu fata aceea frumoasă cu părul de aur, să se încredințeze dacă era în adevăr domnișoara de Cardoville și dacă ar fi fost într'un moment lucid, să-i spue că Agricol avea să-i comunice lucruri de cel mai mare interes și că nu știa cum să ajungă până la dânsa.

Citiți mâine FASCICOLA No. 23

Temându-se să nu facă pe Florina să aştepte, Mayeux se grăbi să facă ce plănuise. Ajunse la capătul coridorului, coborî repede şi se pomeni la parter, într'un coridor lung, pe la mijlocul căruia se afla o uşă cu geamuri care dădea în grădina rezervată starostel. Mayeux se strecură pe acolo şi ajunse la gardul rar, care despărţea cele două grădini. La câţiva paşi de ea lucrătoarea văzu pe domnişoara de Cardoville rezemată pe o bancă.

Caracterul tare al Adrianei fusese o clipă zguduit din cauza oboselei, a surprizei, a spaimei, a desperării care o cuprinsese în noaptea aceea grozavă, când fusese condusă în casa de nebuni a doctorului Baleinier. Acesta, profitând de slăbiciunea şi de moleşeala în care se găsea fata, izbutise chiar pentru moment s'o facă să se îndoiască de ea însăşi. Dar liniştea care urmează întotdeauna emoţiilor celor mai dureroase, celor mai puternice, judecata rece, raţiunea unui spirit drept şi fin îndrăznă curând pe Adriana în privinţa temerilor pe care doctorul Baleinier putuse să i le inspire pentru o clipă.

Nu mai crezu că era o greşală a doctorului Baleinier, ci citi lămurit în purtarea acestui om, plină de o ipocrizie josnică şi de o îndrăzneală rară în slujba căreia punea o îndemânare nu mai puţin rară. Prea târziu îşi dădu seama că doctorul Baleinier era un instrument orb în mâinile doamnei de Saint-Dizier. De atunci înainte se închise într'un mutism şi într'o linişte pline de demnitate; nici o plângere, nici un repros nu eşiră de pe buzele ei.... aştepta....

Uneori se întreba—dar în zadar—pricina acestei secheştrări; cunoştea prea bine pe doamna de Saint-Dizier şi n'o credea capabilă să lucreze fără un scop anumit, ca să-i facă numai un rău trecător. Domnişoara de Cardoville nu se înşela. Părintele de Aigrigny şi prinţesa erau încredinţaţi că Adriana mai instruită decât voia să se arate, ştia de ce mare interes era pentru dânsa să se afle la 13 Februarie în strada Sfântul Francisc şi că era hotărâtă să-şi revendice drepturile. Închizând'o pe Adriana ca nebună, dădeau aşa dar o lovitură funestă viitorului ei. Trebue să spunem însă că această precauţie era inutilă, căci Adriana era pe calea secretului de familie pe care voi

sera să-l ascundă, dar nu-l pătrunsese în întregime, din lipsa unor hârtii ascunse sau rătăcite.

Adriana, fără îndoială sub penibila impresie pe care i-o făcuse întrevederea cu Roza Simon, se sprijinea a lene de răzămătoarea băncii pe care şedea şi îşi acoperise ochii cu mâna stângă. Mayeux admiră cu naivitate îmbrăcămintea şi înfăţişarea încântătoare a Adrianei şi îşi zise că era extraordinar ca o nebună să se îmbrace aşa dela locul ei şi aşa de cochet. De aceea se apropie cu mirare şi cu emoţie de gardul care o despărţea de Adriana. Cu vocea sfioasă, dar destul de tare ca să fie auzită, Mayeux zise cu inima bătându-i de teamă:

— Domnişoară de Cardoville!

— Cine mă strigă? zise Adriana.

Ridicând capul şi zărind pe Mayeux, nu-şi putu stăpâni un uşor strigăt de mirare, aproape de spaimă. Biata creatură palidă, diformă, prost îmbrăcată, trebuia să inspire domnişoarei de Cardoville, care iubea aşa de mult graţia şi frumuseţea, un fel de repulsie, de frică; figura ei expresivă trădă aceste sentimente, dar Mayeux nu băgă de seamă. Nemişcată, cu ochii fixi, cu mâinile împreunate într'o admiraţie adâncă, ea contempla strălucitoarea frumuseţe a Adrianei. După ce aduse acest omagiu incontient frumuseţii, Mayeux făcu o mişcare spre gard.

— Ce vrei? strigă Adriana ridicându-se cu un sentiment de repulsie, care nu mai putut să scape lui Mayeux.

Plecând ochii cu sfiiciune, aceasta răspunse:

— Ertaţi-mă domnişoară, că mă prezint aşa în faţa dv. dar clipele sunt preţioase; vin din partea lui Agricol.

Rostind aceste cuvinte, fata ridică ochii plini de nelinişte, temându-se ca domnişoara de Cardoville să nu fi uitat numele fierarului. Spre marea ei mirare şi bucurie spaima Adrianei păru că scade la auzul numelui lui Agricol. Ea se apropie de gard şi privi pe Mayeux cu curiozitate şi bunăvoinţă.

— Vii din partea lui Agricol Baudoin? zise ea. Cine eşti dumneata?

— Sora lui adoptivă, domnişoară, o biată lucrătoare care locueşte în aceeaşi casă cu el.

Adriana cercă să-ţi aducă aminte şi zise surazând cu bunătate, după o clipă de tăcere:

— Dumneata l-ai spus lui Agricol să mi se adreseze mie pentru cauţiune, nu-i aşa ? Agricol mi-a vorbit cu duioşie de devotamentul dumitale pentru el, îmi aduc aminte. Dar ce faci aici în mănăstire ?

— Mi s'a spus că o să pot găsi aici o ocupaţie, căci n'am de lucru. Din nefericire am fost refuzată de stareţă.

— Dar cum m'ai cunoscut ?

— După frumuseţea dumitale, domnişoară, despre care îmi vorbise Agricol.

— Zi mai bine că m'ai recunoscut după asta, zise Adriana surâzând şi apucă cu vârful degetelor sale trandafirii capătul unei bucle lungi de păr auriu.

— Să-l ertaţi pe Agricol, domnişoară, zise Mayeux cu un zâmbet uşor, care se vedea rar înflorind pe buzele el; e poet, şi făcând cu admiraţie respectuoasă portretul protectoarei sale, n'a uitat nici una din perfecţiile sale.

— Şi cum ai avut ideea să vii să vorbeşti cu mine ?

— Am venit în speranţa că aş putea să vă servesc, domnişoară. Aţi primit pe Agricol cu atâta bunătate, încât am îndrăznit să împart recunoştinţa lui pentru dv.

— Îndrăzneşte, îndrăzneşte, draga mea, zise Adriana cu o graţie de nespus; răspintia mea o să fie de două ori aşa de mare, dacă până acuma n'am putut fi folositoare fratelui dumitale adoptiv decât cu gândul!

Pe când vorbeau, Adriana şi Mayeux se priveau cu o surprizâ din ce în ce mai mare. Mayeux nu înţelegea cum se putea ca o fată care trecea drept nebună să vorbească aşa ca Adriana. Din partea sa Adriana era adânc mirată auzind o fată din popor îmbrăcată ca o cerşetoare, exprimându-se în termeni aleşi şi cu atâta uşurinţă. Pe măsură ce privea pe Mayeux impresia neplăcută pe care i-o inspirase acesta la început se transforma într'un sentiment tocmai contrar. Adriana iubea cu patimă frumuseţea fizică, dar avea spirit prea superior, suflet prea nobil, inima prea sensibilă ca să nu aprecieze frumuseţea morală care străluceşte adesea pe un chip urât şi suferind

După o clipă de tăcere în care timp frumoasa nobilă și lucrătoarea păcătoasă se examinară cu o mirare din ce în ce mai mare, Adriana zise lui Mayeux:

— Pricina pentru care ne mirăm amândouă este ușor de înțeles, cred; desigur că dumneata găsești că vorbesc destul de frumos pentru o nebună, dacă ți s'a spus că sunt nebună. Iar eu găsesc că delicatețea limbajului și a manierelor dumitale contrastează dureros cu poziția în care se pare că ești. Surpriza mea trebue să fie încă și mai mare decât a dumitale.

— Vai! domnișoară, esclamă Mayeux cu o expresie de fericire sinceră și adâncă, așa dar nu e adevărat! M'au înșelat; adineauri văzându-vă așa de frumoasă, așa de binevoitoare, auzind vocea dv. așa de dulce, nu puteam crede că v'a lovit o asemenea nenorocire. Dar atunci cum se face domnișoară, că sunteți aici?

— Biata copilă! reluă Adriana foarte mișcată de iubirea pe care i-o arăta minunata făptură. Cum se face că având atâta inimă și un spirit așa de distins ești așa de nenorocită? Liniștește-te, n'o să rămân toată viața aici Și dumneata și eu o să ne reluăm cât de curând locul pe care îl merităm. Crede-mă că n'am să uit niciodată că, cu toată grija pe care trebue să o ai văzându-te fără lucru, — care este singurul dumitale mijloc de trai, — te-ai gândit să vii la mine și să încerci să-mi fii de folos. Inainte de a mă gândi la mine, să ne gândim la alții. Fratele dumitale adoptiv nu este la închisoare?

— La ora asta, domnișoară, cred că nu mai este, mulțumită generozității unui camarad al său. Tatăl lui a putut să se ducă încă de eri să ofere o cauțiune și i s'a promis că astăzi Agricol o să fie pus în libertate. Dar mi-a scris din închisoare că are niște lucruri foarte importante să vă comunice.

— Mie?

— Da. Sper că Agricol o să fie liber astăzi. Prin ce mijloc ar putea să vă comunice?

— Are să-mi facă mie destăinuiri? repetă domnișoara de Cardoville cu un aer gânditor. Mă gândesc în zadar ce poate să fie. Atâta timp cât am să fiu închisă în casa asta, sunt lipsită de orice comunicație cu exteriorul și Agricol nu se poate

gândi să mi se adrescze mie, nici direct nici indirect. Trebue aşa dar să aştepte să es de aici. Nu-i numai atâta însă : trebue să fie smulse din mănăstire două biete copile care sunt cu mult mai de plâns decât mine. Fiicele mareşalului Simon sunt reţinute aici cu sila.

— Ştiţi numele lor, domnişoară ?

— Agricol, când mi-a spus că au sosit la Paris, mi-a spus că au cincisprezece ani şi că seamănă una cu alta foarte mult. Alaltăieri pe când îmi făceam plimbarea obişnuită, am remarcat două biete chipuri plânse, care veneau din când în când să-şi lipească obrajii de fereastra celulelor unde sunt închise. Sunt despărţite una de alta, una este la parter şi una la etaj. O presimţire secretă mi-a spus că vedeam pe orfanele de care îmi vorbise Agricol şi care în orice caz mă interesau foarte mult, căci sunt rudă cu ele. Lacrimile lor, figurile lor trase şi supte îmi spuneau că sunt prizoniere în mănăstire, aşa cum sunt şi eu prizonieră în casa asta.

— Înţeleg, domnişoară... sunteţi o victimă a duşmăniei familiei dv. fără îndoială.

— Oricare ar fi soarta mea, eu sunt cu mult mai puţin de plâns decât aceste două copile, a căror desperare este alarmantă. Ceeace le doare mai mult este despărţirea ; după cele câteva cuvinte pe care una din ele mi le-a spus adineauri, am văzut că şi ele sunt ca şi mine victimele unei uneltiri odioase, dar mulţumită dumitale vor putea fi salvate. De când sunt în casa asta mi-a fost imposibil să am cea mai mică comunicaţie cu exteriorul, după cum ţi-am spus. Nu mi s'a lăsat nici creion, nici hârtie, aşa încât mi-a fost cu neputinţă să scriu. Acuma ascultă-mă cu băgare de seamă şi vom putea combate odioasa persecuţie.

— Vorbiţi, domnişoară, vorbiţi !

— Soldatul care a adus orfanele în Franţa, tatăl lui Agricol, este aici ?

— Da. Dacă aţi şti desperarea lui, furia lui, când întorcându-se n'a mai găsit copiii pe care îi încredinţase o mamă pe patul de moarte !

Trebue să se ferească de a lucra cu o violentă cât de

muncă, caci altfel totul ar fi pierdut. Ia inelul acesta, zise Adriana scoţând inelul de pe deget şi dă-i-l imediat... ca să se ducă. Eşti sigură că ai să poţi reţine un nume şi o adresă ?

— Fiţi liniştită, domnişoară, Agricol mi-a spus numele dv. o singură dată şi nu l-am uitat ; inima are şi ea memoria ei.

— Văd, dragă. Nu uita aşa dar numele contelui de Montbron... care e unul din cei mai buni prieteni ai mei. Stă în piaţa Vendôme numărul 7.

— Contele de Montbron, piaţa Vendôme numărul 7.. .N'o să uit.

— Tatăl lui Agricol să se ducă la el chiar astăzi. Dacă n'o să fie acasă, să-l aştepte până se întoarce. Atunci să ceară să-l vadă din partea mea trimiţându-i acest inel ca dovadă că spune adevărul. După ce o să fie primit, să-l spue tot; răpirea fetelor, adresa mănăstirii unde sunt închise şi să-i mai spue că şi eu sunt închisă ca nebună în casa de sănătate a doctorului Baleinier. Adevărul are un accent pe care domnul de Montbron o să-l recunoască. El are mare trecere şi o să se ocupe imediat de tot ceeace este de făcut pentru ca mâine sau poimâine, bietele orfane şi cu mine să fim libere, şi astă mulţumită dumitale. Dar clipele sunt preţioase, nu puteu fi surprinse, grăbeşte-te, dragă.

Înainte de a pleca, Adriana mai zise lui Mayeux cu un surâs atât de duios, şi cu un accent atât de afectuos, încât lucrătoarea nu putu să o creadă :

— Agricol mi-a spus că în ce priveşte inima sunt tot aşa de nobilă ca şi dumneata. Acuma înţeleg cât erau de măgulitoare pentru mine vorbele acestea. Te rog dă-mi mâna repede, mai spuse domnişoara de Cardoville cu ochii umezi; apoi scoase mâna printre scândurile gardului şi i-o întinse lui Mayeux.

Cuvintele şi gestul frumoasei aristocrate fură însoţite de atâta omenie, încât lucrătoarea, fără falsă ruşine, puse trenurând în mâna superbă a Adrianei biata ei mână uscată şi gălbejită. Atunci domnişoara de Cardoville cu o mişcare de respect pios, o duse repede la gură şi zise :

— Pentrucă nu pot să te îmbrăţişez ca pe o soră, cel puţin să sărut această nobilă mână glorificată prin muncă

In acest moment se auziră paşi în grădina doctorului Balduiner. Adriana se ridică repede şi dispăru în desişul copacilor, zicând lui Mayeux :

— Curaj, suvenir şi speranţă !

Toate astea se petrecuseră aşa de repede, încât fata nu putu face un pas. Lacrimi, dar lacrimi dulci de data asta, curgeau din belşug pe obrajii ei palizi. O fată ca Adriana de Cardoville să o trateze ca pe o soră, să-i sărute mâna şi să spue că e mândră că seamănă cu dânsa, biată fiinţă care vegeta în cea mai neagră mizerie, — era mai mult decât putea suporta.

Cinci minute după ce se despărţi de Adriana de Cardoville, Mayeux eşi din grădină fără să fie văzută de nimeni; se urcă iar în etajul întâi şi bătu încet la uşa refectorului. O soră veni să-i deschidă.

— Domnişoara Morina n'a putut să te aştepte aşa de mult; vii desigur de la maica stareţă ? întrebă ea.

— Da... zise lucrătoarea plecând ochii în jos : vrei să fii aşa de bună şi să-mi spui pe unde să es ?

— Vino cu mine.

Mayeux urmă pe călugăriţă, tremurând la tot pasul să nu întâlnească pe stareţă. În sfârşit uşa mănăstirii se închise în urma lui Mayeux. Fata străbătu repede curtea şi se apropie de loja portarului, cu nădejde să i se deschidă poarta de la stradă, când auzi câteva cuvinte rostite cu o voce aspră :

— Ne pare dragă Jerôme, că noaptea asta o să trebuiască să îndoim paza. Cât despre mine o să pun două gloanţe mai mult în armă. Maica superioară a poruncit să facem două ronduri în loc de unul.

— Eu n'am nevoe de puşcă, amice Nicolae, zise cealaltă voce, căci am securea foarte bine ascuţită, care taie grozav. Este o armă de grădinar, dar e foarte bună.

Fără să ştie de ce, fata se simţi neliniştită de aceste vorbe, pe care nu căutase să le audă. Apoi se apropie de loja portarului şi ceru să i se deschidă. Poarta se deschise şi Mayeux eşi. Abea făcu câţiva paşi în stradă şi spre marea ei surpriză văzu pe Rabat-Joie alergând spre dânsa, iar în urma lui pe Dagobert care venea repede. Mayeux voi să iasă înaintea soldatului, dar în depărtare auzi o voce sonoră strigând :

— El ! Mayeux. Fata întoarse capul.

In partea opusă lui Dagobert venea Agricol. La vederea lui Dagobert şi a lui Agricol, Mayeux rămase încremenită. Soldatul n'o zărise şi înainta repede, urmând pe Rabat-Joie care deşi slab, costeliv, părea că se înfloară de plăcere şi întorcea din când în când capul lui inteligent, spre stăpânul său, de care se apropiase iar, după ce linsese pe Mayeux.

— Înţeleg, înţeleg, dragă, zicea soldatul mişcat ; tu eşti mai credincios decât mine, tu nu le-ai părăsit un minut pe bietele fete, tu ai mers după ele şi în sfârşit, văzând că nu mai eşi, ai venit acasă să mă cauţi. Când mă gândesc că mâine este în 13 Februarie şi că fără tine, dragă Rabat-Joie, totul ar fi fost pierdut !..

Dagobert ţinea acest discurs lui Rabat-Joie. Deodată văzu pe credinciosul animal pornind repede înainte ; atunci ridică capul şi zări la câţiva paşi de el pe Rabat-Joie lingând pe Mayeux şi pe Agricol, care se întâlniseră lângă poarta mănăstirii.

— Mayeux! esclamă şi fiul la vederea lucrătoarei, apoi se apropie şi el de ea, privind-o cu o mirare adâncă.

— Veşti bune, domnule Dagobert, zise ea cu o bucurie de nespus, am găsit pe Roza şi Blanşa.

Apoi se întoarse spre lucrător :

— Veşti bune, Agricol, domnişoara de Cardoville nu-i nebună, acuma am văzut-o.

— Nu-i nebună ! Ce fericire ! zise fierarul.

— Dar copiii ! esclamă Dagobert luând în mâinile sale tremurătoare mâinile lui Mayeux. I-ai văzut ?

— Da, adineauri... sunt abătute, dezolate, n'am putut să vorbesc cu ele.

— A ! zise Dagobert oprindu-se înecat la auzul acestei veşti, sărută-mă, nobilă fată ; apoi, chinuit de nerăbdare, adăugă :

— Haidem repede să le luăm.

— Dragă Mayeux, zise Agricol mişcat, aduci liniştea şi poate chiar viaţa tatălui meu. Dar domnişoara de Cardoville? de unde stii ?

— Printr'o întâmplare extraordinară... Dar tu cum de te afli aici ?

— Rabat-Joie se opreşte şi latră, esclamă Dagobert care se mai aproplase nerăbdător de poarta mănăstirii.

In adevăr câinele se postase la poarta mănăstirii şi începu să latre, ca să atragă atenţia lui Dagobert. Acesta înţelese ce voia să spue animalul şi spuse lui Mayeux, arătând şi cu mâna:

— Aici sunt copiii ?

— Da.

— I'ram sigur. Bun câine... In sfârşit o să capeţi pe stăpânele tale iubite.

Zicând acestea Dagobert, cu toată vârsta lui înaintată, începu să alerge spre Rabat-Joie.

— Agricol, strigă Mayeux, nu lăsa pe tatăl tău să bată la uşa mănăstirii, căci ar strica totul.

Din două săriturl Agricol ajunse lângă tatăl său, tocmai când acesta era gata să pue mâna pe ciocan.

— Tată, nu bate, esclamă ficrarul apucând pe Dagobert de braţ. Mayeux zice că dacă baţi strici totul.

Mayeux, mai puţin sprintenă decât Agricol, ajunse şi ea în acest moment şi zise :

— Domnule Dagobert, să nu ştim aici lângă poartă. S'ar putea s'o deschidă cineva şi să fim surprinşi. Ne trebue să despotrivim bâtnele, să mergem mai bine dealungul zidului.

— Bâtnele ! zise veteranul mirat, şi nu se depărtă de poartă. Să mă ia naiba dacă înţeleg un cuvânt din toate astea ! Copiii sunt aici, îi iau, îi duc cu mine şi gata ; în zece minute am terminat.

— Să nu crezi asta, domnule Dagobert, zise Mayeux ; e cu mult mai greu decât crezi dumneata. Haideţi, haideţi, n'auziţi că se vorbeşte în curte ?

— Hai, tată, hai, zise Agricol luând pe soldat aproape de mâna.

Rabat-Joie, surprins şi el de aceste şoviţeli, lătră de două trei ori şi nu-şi părăsi postul, dar la o chemare a lui Dagobert se grăbi să meargă după dânsul.

Erau orele cinci seara şi bătea un vânt puternic. Cerul era

acoperit de nouri groşi, plumburii. Bulevardul Spitalului, care mărginea în locul acela grădina mănăstirii, nu era umblat aproape de loc. Dagobert, Agricol şi Mayeux puteau aşa dar fi siguri că sînt în locul acela pustiu.

Soldatul nu-şi ascundea nerăbdarea pe care i-o pricinuiau ceilalţi. Abea întoarseră colţul străzii şi spuse lui Mayeux :

— El, vorbeşte, stau pe cărbuni.

— Casa unde sunt închise fetele mareşalului Simon este o mănăstire, domnule Dagobert. Şi deşi sunt închise fără voia lor, n-o să ţi le dea.

— N'o să mi le dea ! asta aş mai vrea să văd !... şi făcu un pas ca să se întoarcă.

— Domnule Dagobert, te rog, ascultă-mă, este alt mijloc ca să capeţi pe bietele fete fără violenţă. Şi domnişoara de Cardoville mi-a spus că violenţa ar strica totul. Uite un inel pe care mi l-a dat...

— Cine-i domnişoara de Cardoville ?

— Este domnişoara aceea, plină de bunătate tată, care a voit să-mi plătească garanţia şi căreia am să-i spun lucruri aşa de importante.

— Bine, bine, zise Dagobert, o să vorbim mai târziu despre asta. El, Mayeux, cè-i cu inelul ?

— O să-l iei dumneata, domnule Dagobert, şi ai să te duci imediat la domnul conte de Montbron, în piaţa Vendôme numărul 7. Se pare că este un om cu foarte mare putere şi e prietenul domnişoarei de Cardoville ; inelul acesta o să-l dovedească că vii din partea ei. Să-i spui că ea este ţinută ca nebună într'o casă de sănătate alături de mănăstirea unde sunt închise cu sila fiicele mareşalului Simon. Atunci domnul conte de Montbron o să facă demersurile necesare pe lângă persoane sus puse ca să obţie eliberarea domnişoarei de Cardoville şi a fiicelor mareşalului Simon şi mâine sau poimâine...

— Mâine sau poimâine ! strigă Dagobert ; dar astăzi, în clipa asta chiar, am nevoe de ele. Poimâine e o nebunie... Dragă Mayeux, ţine-ţi inelul. Îmi place mai bine să-mi fac treburile singur. Aşteaptă-mă aici, băete.

— Ce vrei să faci, tată ? mai zise fierarul : e o mănăstire asta, nu uita.

— Tu eşti un simplu recrut, eu cunosc teoria mănăstirii până în cele mai mici amănunte. In Spania am făcut asta de o sută de ori. Uite ce o să se întâmple :

Eu bat şi îmi deschide o soră, mă întreabă ce vreau: nu răspund; vrea să mă oprească; trec înainte; toate călugăriţele aleargă după mine şi mă urmăresc ţipând ca nişte coţofane răscolite din cuib, ştiu eu. Le las să ţipe: străbat curtea strigând pe Roza şi pe Blanşa... Ele mă aud, îmi răspund; dacă sunt închise, apuc ce îmi cade în mână şi sparg uşa.

Agricol, mai liniştit decât tatăl său şi mai ales mai instruit în ce priveşte codul penal, fu speriat de urmările pe care putea să le aibă cludatul fel de a proceda al veteranului. Deaceea se aşeză în faţa lui şi strigă :

— Te rog, încă un cuvânt ! Dacă vrei să intri cu sila în mănăstire, ai să pierzi totul

— De ce ?

— După măsurile care vezi că s'au luat, înţelegi bine că vor să ţie pe d-rele Roza şi Blanşa cu sila în mănăstire. Starcţa o să-ţi spue că nu înţelege ce vrei să spui şi că domnişoarele Simon nu sunt aici.

— Atunci o să sparg uşa. Lăsaţi-mă, pentru Dumnezeu !

— Şi portarul, când o să audă gălăgie, o să se ducă să cheme gardiştii şi or să înceapă prin a te aresta.

— Şi atunci ce or să devină bietele fete, domnule Dagobert ? zise Mayeux.

Tatăl lui Agricol avea prea multă judecată ca să nu înţeleagă că fiul său şi Mayeux aveau dreptate, dar mai ştia că trebuia cu orice preţ ca orfanele să fie libere chiar în ziua aceea. Alternativa aceasta era aşa de îngrozitoare încât, ducându-şi mâna la frunte, Dagobert căzu pe o bancă de piatră, zdrobit de fatalitatea nemiloasă a sorţii.

Agricol şi Mayeux, adânc mişcaţi de această desperare mută, schimbară o privire tristă. Fierarul se aşeză alături de soldat şi-i spuse :

— Linişteşte-te, tată, gândeşte-te la cele ce ţi-a spus Mayeux. Dacă te duci cu inelul domnişoarei la domnul acela, care pare să aibă atâta putere, fetele or să poată fi libere mâine. Presupun chiar, în cel mai rău caz, că o să le ai poimâine,

— Bine frate, vreţi să mă înebuniţi ? esclama Dagobert ţărînd deodată în sus. Ascultaţi-mă. Tu eşti un om cinstit, Agricol, şi dumneata eşti o fată cinstită, Mayeux, ceeace am să vă spun trebue să ştiţi numai voi. Am adus copiii din fundul Siberiei ştiţi pentru ce ? Pentru ca să se afle mâine dimineaţă în strada Sfântul-Francisc. Dacă n'or să fie acolo, am trădat ultima dorinţă a mamei lor.

— In strada Sfântul Francisc numărul 3 ? esclamă Agricol întrerupând pe tatăl său.

— Da, de unde ştii tu numărul ăsta ? zise Dagobert.

— Data asta nu se află pe o medalie de bronz ?

— Ba da, zise Dagobert mirat. Cine ţi-a spus ?

— Tată, aşteaptă un moment, esclamă Agricol. Lasă-mă să mă gândesc, mi se pare că ghicesc... da... şi tu Mayeux mi-ai spus că domnişoara de Cardoville nu-i nebună...

— Nu, este ţinută cu sila în casa asta şi nu o lasă să comunice cu nimeni ; mi-a spus că crede că şi ea ca şi domnişoarele Simon sunt victimele unei oribile uneltiri.

— Nu mai încape nici o îndoială, adăugă fierarul, acuma înţeleg totul. Domnişoara de Cardoville are acelaş interes ca şi domnişoarele Simon ca să se afle mâine în strada Sfântul Francisc şi ea poate că nici nu ştie asta.

— Cum ?

— Incă un cuvânt, Mayeux, domnişoara de Cardoville ţi-a spus că avea un interes puternic ca să fie liberă mâine ?

— Nu, când mi-a dat inelul pentru contele de Montbron mi-a spus: „Mulţumită lui, fiicele mareşalului Simon şi cu mine o să fim libere".

— Ai să ne explici odată ? zise Dagobert nerăbdător către fiul său.

— Adineauri, zise fierarul, când ai venit să mă iei de la închisoare, ţi-am spus că am de îndeplinit o datorie sfântă şi că o să vin după aceea acasă. M'am dus imediat în strada Babilonului, căci nu ştiam că domnişoara de Cardoville e nebună, sau mai bine zis că trece drept nebună. Mi-a deschis un servitor şi mi-a spus că domnişoara a fost cuprinsă de un subit atac de nebunie. Intelegi, tată, ce lovitură a fost asta pentru

mine ? am întrebat unde e şi mi-a răspuns ca nu se ştie nimic. Atunci am întrebat pe servitor dacă putea cel puţin să-mi spue numele doctorului domnişoarei de Cardoville şi mi-a dat imediat adresa : Doctorul Baleinier, strada Taranne 12. Mă duc acolo, doctorul nu era acasă şi mi se spune că la cinci o să-l găsesc fără îndoială la casa de sănătate. Casa asta este altă turl de mânăstire, iată cum se face că ne-am întâlnit.

— Dar ce-i cu medalia, zise Dagobert nerăbdător, unde ai văzut-o ?

— Tocmai despre asta şi încă despre ceva i-am scris lui Anyeux că am să-i fac domnişoarei Adriana destăinuiri importante. Am fost la ea în ziua plecării dumitale, ca s'o rog să-mi dea o cauţiune, dar am fost urmărit de poliţie. Domnişoara a aflat asta de la o cameristă şi ca să nu fiu arestat, m'a ascuns într'o ascunzătoare din pavilionul ei. Acolo, neavând ce face, am început să mă uit în jurul meu. Pereţii erau acoperiţi de tăblii în lemn. Intrarea în ascunzătoare era formată dintr'o tăblie care alunecă pe nişte şănţuleţe de fier, foarte fin lucrate. Cum asta este meseria mea, m'a interesat şi am început să cercetez mecanismul cu curiozitate, deşi nu mă simţeam tocmai liniştit. Îmi dădeam foarte bine seama de felul cum era făcut mecanismul, dar vedeam şi un nasture de aramă a cărui întrebuinţare nu o înţelegeam : în zadar am tras spre mine, la dreapta, la stânga, că nu funcţiona nimic în mecanism. Atunci mi-a venit ideea să-l împing cu putere ; imediat aud un scârţâit uşor şi deodată văd deasupra intrării că o tablie de vreo doi metri pătraţi se lasă în jos, cu un capac de birou ; zguduitura a făcut să cadă o medalie de bronz cu lanţ.

— Şi acolo ai văzut adresa din strada Sfântul Francisc ? exclamă Dagobert.

— Da, tată, şi odată cu medalia a căzut şi un plic mare, pecetluit. L-am ridicat şi am citit, nu cu intenţie, scris cu litere mari : Pentru domnişoara de Cardoville. Ea trebue să la cunoştinţă de aceste hârtii chiar când îi vor fi înmânate. Pe urmă, dedesubtul acestor cuvinte, am văzut iniţialele R. şi C., o paraf şi o dată : Paris, 12 Noembrie 1830. Am întors plicul pe partea cealaltă şi am văzut două peceţi cu aceleasi initiale ; R. şi C. şi deasupra lor o coroană.

— Şi peceţile erau neatinse ? întrebă Mayeux.

— Absolut neatinse.

— Atunci nu încape nici o îndoială că domnişoara de Cardoville nu ştie de existenţa acestor hârtii, zise lucrătoarea.

— E evident, adăugă şi Dagobert ; şi ce ai făcut ?

— Am pus toate la loc, cu hotărârea să înştiinţez pe domnişoara de Cardoville, dar după câteva minute au intrat poliţiştii în ascunzătoare.

— Medalia asta, zise Dagobert, este tocmai la fel cu cea a fiicelor mareşalului Simon, cum se face asta ?

— Nimic mai simplu, tată ; acuma îmi aduc aminte că d-l de Cardoville este rudă cu ele, aşa mi-a spus.

— Ba... rudă cu Roza şi Blanşa ?

— Da, zise Mayeux, şi mie mi-a spus.

— El, zise Dagobert uitându-se cu neliniste la fiul său, înţelegi de ce vreau să am copiii chiar azi ? Înţelegi de ce mi-a spus mama lor pe patul de moarte că o singură zi de întârziere poate pierde totul ? Înţelegi în sfârşit că nu pot să mă mulţumesc cu un poate mâine... după ce am venit din fundul Siberiei cu copiii ca să-i duc mâine în strada Sfântul Francise ? În sfârşit înţelegi că am nevoe de copiii ustăzi, chiar de ar fi să dau foc mănăstirii ?

— Bine, tată, dar îţi repet că violenţa...

— Contele de Montbron căruia te roagă domnişoara de Cardoville să te adresezi, zise Mayeux, nu e puternic ? Să-i spui pentru care motive este important ca fetele să fie puse în libertate astăzi dimpreună cu domnişoara de Cardoville, care după cum vezi are un motiv tot aşa de puternic ca să fie liberă mâine. Atunci de bună seamă contele de Montborn va grăbi demersurile justiţiei şi o să capeţi copiii încă astă seară.

— Mayeux are dreptate, tată. Du-te la conte, iar eu alerg la consilear să-i spun că acuma ştim unde sunt fetele. Iar tu, Mayeux dragă, du-te să ne aştepţi acasă, nu-i aşa, tată ? Să ne dăm întâlnire acasă la noi.

— Bine, o să urmez sfaturile voastre. Dar presupune că comisarul îţi spune : „Nu putem face nimic decât mâine dimineaţă". Închipueşte-ţi că contele de Montborn îmi spune acelaş lucru... Crezi că o să stau eu cu braţele încrucişate până mâine ?

. . . . . .

Este ora opt seara, ploaia biciueşte cu furie geamurile de la odaia Franciscăi Baudoin în strada Brise-Miche şi vârtejuri puternice de vânt zgudue uşa şi fereastra rău închise. La lumina slabă a unei lumânări care stă pe sobiţa de fontă rece ca marmura, căci provizia de lemne s'a sfârşit de mult, Mayeux şade pe un scaun şi moţăe, aşteptând întoarcerea lui Dagobert şi a lui Agricol. După câteva minute de tăcere, întreruptă numai de zgomotul vântului, se aude afară un pas greu şi uşa se deschide : este Dagobert, care intră urmat de Rabat-Joie. Mayeux tresare din somn, ridică repede capul, se scoală de pe scaun şi se îndreptă spre tatăl lui Agricol, zicând :

— El, ai veşti bune ? al...

Mayeux nu mai putu spune nimic, căci fu izbită de înfăţişarea întunecoasă a soldatului. Cufundat în gânduri, acesta păru la început că nici nu vede fata, şi căzu pe un scaun doborât, îşi puse coatele pe masă şi îşi ascunse faţa între mâini. După o pauză destul de lungă, se ridică şi zise aproape tare :

— Trebue... trebue...

Apoi făcu câtiva paşi prin odae şi privi în jurul lui ca şi cum ar fi căutat ceva. După o clipă de căutare zări lângă sobă o bară de fier de vre'o două picioare, cu care se ridica capacele de pe sobă când era prea încins. O luă, o examină câtva timp cu atenţie, o cântări, pe urmă o puse pe comodă cu un aer mulţumit. Mayeux, mirată de tăcerea îndelungată a soldatului, îl urmărea mişcările cu o curiozitate timidă şi neliniştită. Surpriza făcu loc spaimei, când văzu pe soldat luând ranita de pe un scaun, deschizând-o şi scoţând o pereche de pistoale de buzunar, cărora le încercă cocoşul. Plină de frică, Mayeux nu putu opri să nu strige :

— Doamne, domnule Dagobert, ce vrei să faci ?

Soldatul privi pe Mayeux ca şi cum abia atunci ar fi văzut-o şi îi spuse cu voce prietenească, dar bruscă :

— Buna seara, cât e ceasul ?

— A bătut opt la Sfântul-Merry.

— Opt ! zise soldatul vorbindu-şi sie-şi, abia opt !

Apoi puse pistoalele lângă bara de fier şi păru că se gândeşte din nou, aruncându-şi ochii în jurul lui.

— Domnule Dagobert, îndrăzni fata să zică, nu ai veşti bune ?

— Nu.

Acest cuvânt fu pronunţat de soldat cu un ton aşa de brusc încât Mayeux nu îndrăzni să-l mai întrebe nimic. Dagobert rămase tăcut câteva minute, se apropie de pat, luă un cearşaf, păru că-i măsoară şi-i cântăreşte lungimea, apoi spuse lui Mayeux, întorcându-se spre ea :

— Foarfece...

Lucrătoarea luă o pereche de foarfece din coşul de lucru al Franciscăi şi le întinse soldatului. În câteva minute acesta sfâşie cearşaful în toată lungimea lui în patru bucăţi, pe care apoi le răsuci foarte strâns şi le legă una de alta, făcând în felul acesta un fel de frânghie lungă de vreo douăzeci de picioare cel puţin. Mai scotocind încolo şi încoace, soldatul găsi şi un sac gros de pânză cenuşie, pe care îl cosea Francisca, îl luă, îl deschise şi spuse lui Mayeux :

— Pune înăuntru bara de fier şi frânghia, o să fie mai uşor de transportat.

— Doamne Dumnezeule ! esclamă Mayeux ascultând de ordinul lui Dagobert, ai să pleci fără să aştepţi pe Agricol atunci când poate are veşti bune ?

— N'avea grijă, nu plec încă, o să aştept băiatul, căci nu pot pleca decât la zece. Am tot timpul.

— Va să zică eşti hotărât...

— Foarte hotărât. Şi totuşi, dacă aş crede în semnele rele... Adineauri, trecând pe o stradă, nu ştiu care anume, ochii mi-au fost atraşi spre un afiş roşu în fruntea cărula se vedea o panteră neagră sugrumând un cal alb. La vederea acestui afiş mi s'a aprins sângele în vine, căci trebue să ştii, dragă Mayeux, că o panteră neagră a sfâşiat un biet cal alb pe care îl aveam şi care se numea Jovial.

— In adevăr este o amintire tristă

— Asta încă nu-i nimic, ascultă mai departe. M'am aproplat de afiș și am citit că numitul Morok, sosind din Germania, expune într'un teatru diferite animale sălbatece pe care le-a îmblînzit el, între altele expune un leu superb și o panteră neagră de lava, numită Moartea. Or, pantera asta este chiar aceea care mi-a sugrumat calul la Lipsca acum patru luni.

— E grozav, zise Mayeux.

— Stai să vezi mai departe, zise Dagobert din ce în ce mai întunecat la față. Tot din cauza acestui Morok, stăpânul panterei, am fost pus la închisoare la Lipsca împreună cu copiii.

— Și omul acesta așa de rău este la Paris! și are ceva contra dumitale! zise Mayeux ; trebue să iei seama, e semn rău in adevăr.

— Da, e semn rău pentru el, dacă o să-l întâlnesc, zise Dagobert cu vocea înăbușită, căci avem o socoteală de regulat amândoi.

— Domnule Dagobert, esclamă Mayeux cu urechea ațintită, aud cineva scara repede, este pasul lui Agricol; aduce știri bune, sunt sigură.

Intr'adevăr după câteva minute intră Agricol, dar vai! de la prima vedere lucrătoarea citi pe figura lui pământie că trebuia să renunțe la speranțele cu care se legănase.

— Ei! zise Dagobert fiului său cu un ton care arăta câtă îngrijire avea în demersurile încercate de Agricol, ei! ce ai făcut.

— Vai, tată! îți vine să înebunești, să te dai cu capul de pereți, esclamă flerarul cu furie. Dar dumneata tată, ai văzut pe contele de Montbron?

— Contele de Montbron e plecat de trei zile în Lorena, întâi ce știri am adus eu, zise soldatul cu o ironie amară; să le vedem pe ale tale; spune ce ai făcut, avem tot timpul, căci de abia a bătut opt și jumătate. După ce ne-am despărțit unde te-ai dus?

— La comisarul care primise plângerea dumitale. El m'a ascultat cu foarte mare bunăvoință și pe urmă mi-a spus: „In adevăr fetele sunt într'o casă foarte cum se cade, într'o mă-

mustire; nu e aşa de urgent lucru să le scoatem şi nici nu pot să iau asupra mea răspunderea de a viola un locaş religios numai după simpla dumitale depoziţie. Mâine o să raportez tui de drept şi după aceea o să vedem. Justiţia are adesea încetineli şi tărăgăneli la care trebue să te supui.

— Negreşit, zise Dagobert, trebue să te supui chiar cu riscul de a te arăta laş, trădător şi ingrat.

— Ia-i spus şi despre domnişoara de Cardoville ? întrebă Mayeux.

— Da, dar tot aşa mi-a răspuns: e foarte grav denunţul, dar nu aduc nici o dovadă în sprijinul acuzaţiei pe care o fac.

— Adineaori, când am vrut să-mi fac eu singur dreptate, par'că nu prevăzusem toate astea ? zise Dagobert; dar am fost destul de slab ca să vă ascult pe voi !

— Dar bine, tată, ceeace ai vrut tu să faci era imposibil, te expuneai la nişte urmări grozave, ai recunoscut şi tu.

— Aşa dar, reluă soldatul fără să răspundă fiului său, îi a spus hotărât, lămurit, că nici nu trebue să ne gândim să obţinem astă seară sau măcar mâine dimineaţă pe Roza şi pe Blanşa ?

— Da, tată, în ochii legii nu e grabă ! chestiunea n'o să poată fi rezolvată decât peste două trei zile.

— Asta-i tot ce voiam să ştiu, zise Dagobert ridicându-se şi începând să se plimbe cu paşi mari prin odae.

Fierarul, doborât de oboseală, căzu pe un scaun. Fu un moment de tăcere adâncă după ultimele cuvinte ale lui Agricol, care nimiceau speranţele celor trei persoane, zdrobite de o fatalitate fără milă. Caracterul sinistru al acestei scene fu încă mărit printr'un nou incident care se produse: Uşa pe care Agricol nu se gândise să o închidă, se deschise deodată cu timiditate şi în prag apăru Francisca Baudoin, soţia lui Dagobert, palidă şi tremurând, abia mai ţinându-se pe picioare. Ea făcu doi paşi în odae şi căzu în genunchi, zicând cu o voce umilă şi slabă:

— Sărmane bărbate, iartă-mă !.... iartă-mă !....

Auzind aceste cuvinte, Agricol şi Mayeux cari stăteau cu spatele spre uşă, întoarseră capul, iar Dagobert ridică şi el repede ochii

— Sotia mea ! esclamă Dagobert ridicându-se şi făcându-i mai spre nefericită.

— Mamă, tu, in genunchi, zise Agricol aplecându-se spre Francisca şi sărutând'o cu drag: scoală-te !

— Nu, copile, zise Francisca cu un accent blând dar hotărât, n'o să mă ridic până ce n'o să mă erte tatăl tău. Am făcut o crimă faţă de el, acuma ştiu.

— Să te ert, sărmană nevestică, zise soldatul mişcat, apropiindu-se de dânsa; par'că te-am acuzat vreodată, decât numai in primul moment de desnădejde. Bine că te văd aici, am o grijă mai puţin.

— Mamă dragă, ce palidă şi ce slabă eşti! zise Agricol mai liniştit.

Apoi se intoarse spre Mayeux;

— Fă repede puţin foc.

— M'am gândit şi când a venit tatăl tău, zise Mayeux, dar nu mai sunt nici lemne, nici cărbuni.

— Atunci du-te şi împrumută, dela moş Loriot, te rog.

Mayeux dispăru imediat.

Fierarul se duse să ia cuvertura de pe pat şi învelii cu grijă genunchii şi picioarele mamei sale. Dagobert, tot aşa de bun ca şi fiul său, se duse să ia o perină, i-o aduse soţiei sale şi îi spuse :

— Apleacă-te puţin, să pun perna asta la spate, o să fie mai bine aşa şi mai cald.

— Cât mă răsfăţaţi, zise Francisca aţintindu-se să surâdă. Şi tu mai ales, Dagobert ce bun eşti, cu tot răul pe care ţi l-am făcut.

Apoi spuse incet :

— In închisoare m'am căit amar, de ceeace am făcut, căci am vorbit cu Gabriel.

— Şi ce face Gabriel ? Dacă l-ai văzut, spune-ne cum îi merge, întrebă Agricol ca să mai schimbe vorba.

— De când a sosit, zise Francisca ştergându-şi ochii, este la penitenţă. Superiorii lui i-au interzis cu străşnicie să iasă. Din fericire nu i-au interzis să vorbească cu mine, căci vorbele şi sfaturile lui mi-au deschi ochii. El mi-a spus cât de vinovaţi am fost faţă de tine, dragă Dagobert, fără să ştiu.

— Sărmana de tine, zise Dagobert cu amărăciune, ce bine ar fi fost să nu fi avut niciodată alt duhovnic decât pe Gabriel !

— De ce n'am avut mai de mult o convorbire de felul acesta cu dânsul ? Ceeace i-am spus despre abatele Dubois i-a deşteptat bănuieli; atunci m'a întrebat dragul de el asupra a o mulţime de lucruri despre care nu mi-a vorbit niciodată până acuma. Eu i-am deschis inima şi mi-a deschis-o şi el pe a lui şi am aflat amândoi lucruri triste despre persoanele pe care le-am socotit totdeauna vrednice de respect, dar care ne-au înşelat fără ştirea noastră. Lui Gabriel i se spuneau—sub jurământul că va ţine secret— o mulţime de lucruri care au fost spuse de el. Acuma mi-a mărturisit că la început nu şi-a simţit chemarea să se facă preot, dar l-au asigurat că eu n'o să cred în mântuirea sufletului meu decât dacă o să se hirotonisească el. Şi atunci, crezând că îmi împlineşte cele mai sfinte dorinţe, s'a jertfit şi a intrat în seminar.

— Asta este îngrozitor, zise Agricol, este o viclenie infamă, şi o minciună nelegiuită pentru preoţii care au întrebuinţat asemena mijloace....

— Şi în timpul acesta, zise Francisca, mie mi se spunea că Gabriel avea chemarea sfântă, dar că nu îndrăznea să mi-o mărturisească, de teamă să nu fiu geloasă din cauza lui Agricol, care avea să rămâe toată viaţa lui un simplu lucrător şi să nu se bucure de avantagiile pe care avea să le aibă Gabriel ca preot.

— Ce uneltire infamă ! zise Agricol încremenit. Se specula în mod josnic devotamentul vostru al amândorora. Aşa că, pe când tu ţi-ai dat învoirea aproape cu sila. Gabriel credea că îţi împlineşte dorinţa cea mai scumpă.

— Dar încetul pe încetul, de oarece Gabriel era o inimă de aur, chemarea i-a venit, şi nu mi-ar fi vorbit niciodată de trecut, fără întrevederea noastră de astăzi. El, aşa de timid, şi de bun, s'a indignat şi şi-a eşit din fire faţă de acest domn Rodin şi de încă o persoană. Mi-a spus că mai avea în contra lor şi alte motive de mânie. dar descoperirile acestea au umplut paharul.

Auzind aceste cuvinte ale Franciscăi, Dagobert făcu o mișcare și-și duse repede mâna la frunte, ca și cum ar fi vrut să-și aducă aminte de ceva. De câteva minute asculta cu o mirare adâncă și aproape cu spaimă povestea acestor uneltiri pe sub mână conduse cu atâta dibăcie. Francisca urmă :

— În sfârșit, când i-am mărturisit lui Gabriel că după sfaturile abatelui Dubois, duhovnicul meu, încredințasem unei persoane străine copiii care îi fuseseră lăsați bărbatului meu, bietul de el, cu toată părerea de rău, m'a dojenit că nu am întrebat și pe bărbatul meu, care era singur răspunzător în fața oamenilor pentru ceeace i se încredințase. Gabriel a osândit și purtarea abatelui Dubois, care zicea că mi-a dat sfaturi rele și perfide, apoi dragul copil mi-a dat sfaturi cu blândețea lui de înger și mi-a spus să viu să-ți spun tot.

Dagobert întrerupse deodată pe soția lui, părând în prada unei mari agitații.

— Ascultă, Francisca, zise el, în mijlocul atâtor necazuri, a unor urzeli așa de negre și de drăcești, memoria se pierde și capul se zăpăcește. Par'că mi-ai spus în ziua când au dispărut copiii, că culegând pe Gabriel de pe drumuri ai găsit la gâtul lui o medalie de bronz și lângă dânsul un portofel plin de hârtii scrise într'o limbă străină și că mai târziu ai dat hârtiile și medalia duhovnicului.

— Da, dragă.

— Și Gabriel nu ți-a mai vorbit niciodată de atunci de medalie și de hârtii ?

— Nu.

Agricol, auzind aceste destăinuiri ale mamei sale, o privi întrebător și zise :

— Atunci și Gabriel are același interes ca și fiicele generalului Simon și domnișoara de Cardoville ca să se afle mâine în strada Sfântul Francisc?

— Negreșit, zise Dagobert, și îți aduci aminte că ne-a spus, când am sosit eu, că peste câteva zile o să aibă nevoe de noi, de sprijinul nostru, într'o împrejurare gravă ?

— Da.

— Și îl țin închis în seminar ! Și i-a spus mamei tale că

are să se plângă de superiorii lui ! Şi ne-a cerut sprijinul, îţi aduci aminte ? Acuma, după ce am auzit ce a spus mama ta, înţeleg totul. Gabriel, ca şi Roza, ca şi Blanşa, ca şi domnişoara de Cardoville, ca şi mama ta, poate ca şi noi înşine, este victima unei maşinaţiuni oarbe a preoţilor răi. Acuma, când cunosc mijloacele lor perfide, stăruinţa lor drăcească, că trebue să fii foarte tare ca să lupţi contra lor. Nu aveam idee de puterea lor, dar acuma mărturisesc că banele lor negre mă înspăimântă.

Dagobert pronunţă aceste cuvinte cu un ton atât de sinistru, încât fiul său tresări, căci şi el împărtăşea aceleaşi impresii. Tăcerea care domnea de câte va momente fu întreruptă de întoarcerea lui Mayeux. Aceasta ştiind că convorbirea dintre Dagobert, soţia şi fiul său nu trebuia să mai fie auzită de altcineva, bătu încet în uşă şi rămase afară cu moş Loriot.

— Putem intra, mătuşică Francisca ? zise lucrătoarea, moş Loriot aduce lemne.

— Da, intră, Mayeux, zise Agricol.

Dagobert îşi ştergea sudoarea de pe frunte.

Uşa se deschise şi intră vrednicul văpsitor, cu mâinile şi cu braţele de un roşu strălucitor. Într'o mână ţinea un coş cu lemne şi în cealaltă puţini cărbuni aprinşi pe o lopăţică.

— Bună seara la toată lumea, zise el ; mulţumesc că te-ai gândit la mine, madam' Francisca ! ştii bine că prăvălia mea şi tot ce e în ea este la dispoziţia dv.

După ce puse lemnele într'un colţ, dădu lopăţica cu cărbuni lui Agricol şi mai întrebă :

— Nu mai ai nevoe de alt ceva, madam' Francisca ?

— Nu, mulţumesc !

— Atunci bună seara la toată lumea.

Înainte de a eşi, văpsitorul se mai adresă lui Mayeux :

— Nu uita scrisoarea către domnul Dagobert.

— Uite scrisoarea, domnule Dagobert, zise Mayeux.

Apoi Mayeux se apucă să aprindă focul, iar Agricol apropie scaunul mamei sale de sobă.

— Vezi tu ce scrisoare e, zise Dagobert fiului său, eu am capul aşa de obosit, că nici nu văd...

Agricol luă scrisoarea, care nu cuprindea decât câteva rânduri şi citi :

„De pe mare, 25 Decembrie 1831

„Profit de întâlnirea de câteva minute cu un vas care se duce direct în Europa, bătrânul meu camarad, ca să-ţi scriu în grabă rândurile acestea. Socot că o să le primeşti prin Havre, înaintea ultimelor mele scrisori din India. Acuma cred că eşti la Paris cu soţia şi cu copilul meu... spune-le... Nu mai pot tergiversa, căci pleacă barca... Încă un cuvânt în grabă : sunt pe drum spre Franţa. Nu uita 13 Februarie... viitorul soţiei mele şi al copilului meu depinde de asta. Adio, dragul meu ! Recunoştinţă veşnică.

„Simon"

— Agricol... ultă la tatăl tău... repede... strigă Mayeux:

De la primul cuvânt al acestei scrisori venită în asemenea împrejurări, Dagobert se făcuse galben ca ceara ; emoţia, istovirea, împreunate cu această ultimă lovitură îl făcuseră să se clatine pe scaun. Fiul lui alergă la dânsul, îl sprijini o clipă, dar îndată accesul de slăbiciune trecu. Dagobert îşi trecu mâna pe frunte, se înălţă din tot corpul, figura lui luă o expresie de hotărîre nezdruncinată, apoi esclamă exaltat :

— Nu, nu, n'o să fiu trădător, n'o să fiu las, hainele negre nu-mi mai fac frică, în noaptea asta Roza şi Blanşa Simon or să fie scăpate ! Cât e ceasul ?...

— Adineaurea a sunat nouă şi jumătate, tată.

— Fă-mi imediat un cârlig de fier tare, destul de tare ca să mă ţie şi destul de lung ca să-l pot prinde de zid.

— Un cârlig ? Ce să faci cu el ?

— Ca să-l pun la capătul acestei frânghii.

— Dar ce să faci cu cârligul şi cu frânghia ?

— Să sar zidurile mănăstirii, dacă nu pot intra pe poartă.

— Ce-i asta, copile, unde vrea să se ducă tatăl tău ? întrebă Francisca speriată.

— Vrea să intre în mănăstire unde sunt închise fiicele generalului Simon şi să le răpească.

— Vai Doamne ! sărmanul meu bărbat ! un sacrileglu ! esclamă Francisca credincioasă tradiţiilor sale evlavioase.

soldatul, presimțind că avea să întâmpine opoziție, rugăminți de tot felul, și hotărît să nu cedeze, voi să tae scurt de la începând aceste rugăminți zadarnice. de ceea zise cu un ton grav, care arăta nestrămutata lui hotărîre :

— Ascultă-mă, femee, și tu copile ; când cineva de vârsta mea se hotărăște să facă un lucru, nu-l poate întoarce de la hotărîre nici soția nici copiii, faci ceeace trebue să faci ; asta sunt hotărît să fac. Așa dar scutiți-mă de vorbe zădarnice. Astă seară vreau să fiu eu stăpân.

— Tată, zise Agricol, încă un cuvânt. Nu vreau să combat hotărîrea dumitale dar vreau să-ți arăt că nu știi la ce te expui.

— Ba știu foarte bine, zise soldatul cu un ton brusc. Ceeace încerc este grav, dar cel puțin nu se va putea spune că am neglijiat vreun mijloc, ori care ar fi fost el, pentru ca să se îndeplinească ceeace am promis.

— Tată, ia seama, încă odată îți spun că nu știi la ce primejdii te expui, zise fierarul alarmat.

— El, să vorbim atunci de portar și de grădinar, zise Dagobert înălțând din umeri.

— Te cunosc prea bine, tată, ca să mă gândesc să te opresc de teama unei primejdii de moarte.

— Atunci despre ce primejdie vorbești ?

— De o primejdie în fața căreia ai să te dai înapoi, tu atât de viteaz, zise tânărul cu un ton convins, care izbi pe tatăl său. Riști ocna !

— Nenorocitule ! zise Dagobert apucând pe fiul său de braț, nu puteai să-mi ascunzi asta, mai bine decât să mă expui să fiu trădător și laș !

După o clipă soldatul repetă, înfiorându-se :

— Ocna !

Și plecă capul, mut, gânditor, zdrobit de aceste cuvinte fulgerătoare.

— Da, să te introduci într'o locuință de om noaptea, essaladând și călcând legea este lămurită: înfunzi ocna, zise Agricol fericit și totodată dezolat de nenorocirea tatălui său. Da, tată, ocna, dacă ești prins asupra faptului ; și sunt zece șanse contra una că așa va fi. Acuma hotărăște-te ; ceeace

vrei să faci, o să fac şi eu. Spune un cuvânt şi peste o oră plecăm.

O tăcere adâncă urmă acestor cuvinte ale fierarului, tăcere întreruptă numai de hohotele de plâns ale Franciscăi. Dagobert, cu toată energia şi hotărîrea lui, părea doborît. Deodată Francisca, ştergându-şi ochii, avu o inspiraţie :

— Acuma mă gândesc, zise ea ; poate că este un mijloc să scoatem copiii fără asemenea mijloace. E drept că i-a dus acolo abatele Dubois, dar după cum presupune Gabriel, duhovnicul meu trebue să fi făcut asta după sfaturile domnului Rodin.

— Ei şi dacă ar fi aşa, mamă, în zadar ne-am adresa lui Rodin, n'am obţine nimic de la dânsul.

— De la dânsul nu, dar poate de la abatele acesta aşa de puternic ; el e mai marele lui Gabriel, care l-a protejat totdeauna de când a intrat în seminar, abatele Algrigny.

— Algrigny ! esclamă Dagobert cu oroare şi cu ură ! Este amestecat în toată această afacere de trădare un om care înainte de a fi popă a fost militar şi care se numeşte Algrigny !

— Da, tată, marchizul de Algrigny. Inainte de restaurare a servit în Rusia, iar în 1815 Burbonii i-au dat un regiment.

— El ! Iar el ! Mereu el ! ca un demon rău... fie că e vorba de mamă, de tată sau de copii ! Marchizul de Algrigny ! Ştiţi voi cine este omul acesta ? Inainte de a fi preot a fost călăul [illegible] Rozei şi [illegible], care îl dispreţuia dragostea, înainte de a fi preot s'a bătut contra ţării sale şi s'a pomenit de două ori în faţa generalului Simon. Sub Burboni renegatul, copleşit de onoruri, s'a găsit iar în faţa soldatului persecutat din timpul imperiului. De data aceasta au avut un duel înverşunat. Marchizul a fost rănit, dar generalul Simon proscris şi condamnat la moarte s'a exilat. Acuma renegatul este preot, ziceţi ? El, acuma sunt sigur că el a răpit pe Roza şi pe Blanşa ca să-şi potolească ura pe care a purtat-o contra mamei şi contra tatălui. Nemernicul acesta de Algrigny le ţine în puterea lui. Acuma nu am de apărat numai averea acestor copii, ci şi viaţa lor, auziţi ? viaţa lor...

— Tată, crezi că omul acesta ar fi capabil să...

— Acela care îşi trădează ţara şi care sfârşeşte prin a fi

preot nevrednic, este capabil de ori ce ; îţi spun că la ora asta poate că ucide copiii încetul pe încetul, esclamă soldatul cu vocea sfâşietoare ; să le despartă una de alta, este şi asta un început de ucidere.

După o clipă Dagobert mai adăugă cu o desnădejde imposibil de descris :

— Fiicele mareşalului Simon sunt în puterea marchizului de Algrigny şi a bandei sale şi eu să mai ezit să le scap de teama ocnei ! Ocna ! adăugă el izbucnind într'un râs spasmodic. Pune fierul în foc, băete, se face târziu.

— Agricol merge cu tine ! esclamă Francisca scoţând un strigăt de desperare.

Apoi se ridică, se aruncă la picioarele lui Dagobert şi zise :

— Dacă ai să fii arestat tu, o să fie şi el ! Şi eu, numai eu sunt toată cauza !

— Agricol, tu să nu vii cu mine, nu-ţi dau voe, zise Dagobert strângând pe fiul său cu putere la piept.

— După ce ţi-am arătat primejdia cum aş putea să dau înapoi... cum poţi să te gândeşti la una ca asta ! Nu am şi eu pe cineva de scăpat ? D-na de Cardoville aşa de bună, de generoasă, ea care a vrut să mă scape de închisoare, nu-i şi ea prizonieră ? O să merg cu tine, tată, este de datoria mea, aşa vreau. Spune-ne tot ce ai văzut, Mayeux, până o să fac eu cârligul !

După ce cârligul fu făurit, Dagobert şi Agricol îşi terminară în tăcere pregătirile ; amândoi erau galbeni la faţă şi de o gravitate solemnă. Simţeau toată primejdia ce era în întreprinderea lor desnădăjduită. După câteva minute auziră sunând zece la biserica Sfântul Merry. Dangătul ceasului ajungea slab până la ei, acoperit de zgomotul vântului şi al ploii care nu încetase.

— Zece... zise Dagobert treznindu-se, n'avem nici un minut de pierdut. Agricol, la sacul.

Ducându-se să ia sacul, Agricol se apropie de Mayeux, care abea se mai ţinea pe picioare şi îi şopti repede :

— Dacă n'o să fiu aici mâine dimineaţă, îţi las pe mama

în grijă. Să te duci la domnul Hardy, poate că s'a întors din călătorie. Să ai curaj, surioară, hai sărută-mă, îți las pe biata mamă.

Plerarul, adânc mișcat, strânse în brațe pe Mayeux care ghicea că îl vine rău.

— Hai cu noi, bătrâne Rabat-Joie, zise Dagobert, să servești de iscoadă.

Apoi se apropie de soția lui care se ridicase, strângea la piept pe fiul său și îl acoperia de sărutări, plângând cu lacrimi amare ; soldatul zise, prefăcându-se liniștit și nepăsător.

— Hai, nevestică dragă, fii cuminte, să ne faci foc, căci peste două trei ore o să aducem aici pe bietele fete. Sărută-mă, asta o să-mi fie de noroc.

Francisca se aruncă de gâtul bărbatului său fără să spue un cuvânt. Această desperare mută, întărită încă prin hohote de plânsu înăbușite, era sfâșietoare. Dagobert fu silit să se smulgă din brațele soției sale și ascunzându-și emoția spuse fiului său cu vocea schimbată :

— Să mergem, să mergem, mi se rupe inima. Mayeux dragă, ai grijă... Hai, Agricol.

Soldatul își strecură pistoalele în buzunar și se repezi la ușă, urmat de Rabat-Joie.

. . . . . .

Bătea unsprezece și jumătate când Dagobert și fiul său ajunseră pe bulevardul Spitalului. Vântul era puternic, ploaia rădea cu grindina. Dar cu toată grosimea norilor grei de ploaie, noaptea părea destul de clară, din cauza lunii care răsărise târziu. Dagobert și fiul său, de când plecaseră din strada Brise-Miche, abea schimbaseră câteva cuvinte.

— Uite banca pe care am stat adineauri, zise Dagobert oprindu-se. Nu-s decât unsprezece și jumătate, trebue să așteptăm miezul nopții. Să ne așezăm aici și să ne odihnim puțin, ca să vedem ce avem de făcut.

Deodată Rabat-Joie, care stătea ghemuit la picioarele lui Dagobert, se ridică ciulindu-și urechile și părând că ascultă.

— Parcă ar fi simțit ceva, zise Agricol... să ascultăm... Și ce o să facem după ce o să deschidem poarta mănăstirii, o să luăm și pe Rabat-Joie ?

— Da. Dacă este vreun câine de gardă, el o să-l facă de petrecanie, afară de asta el o să ne dea de veste dacă se apropie rondul... şi pe urmă, cine ştie ? e atât de inteligent, e aşa de legat de Roza şi de Blanşa, încât poate că o să ne ajute să le găsim.

Un clinchet încet, rar, sonor, dominând şuerăturile vântului, începu să sune miezul nopţii. După ce se sfârşi ultima bătae, Dagobert zise flului său cu vocea hotărîtă :

— E miezul nopţii... îmbrăţişează-mă şi înainte !

Tatăl şi flul se îmbrăţişară. Momentul era hotărîtor.

— Acuma tată, zise Agricol, să procedăm cu şiretenie, ca nişte banditi care se duc să jefuiască o casă de bani.

Zicând acestea, fierarul luă din sac frânghia şi cârligul. Dagobert se înarmă cu un cleşte de fier şi amândoi, înaintând dealungul zidului cu băgare de seamă, se îndreptară spre portiţa care se afla nu departe de coltul format de stradă şi de bulevard. Fierarul încovoindu-se din sale, tocmai voia să împingă cu umărul lui puternic poarta, când deodată Rabat-Joie mârâi încet şi îşi luă o poziţie de atac. Dagobert spuse un cuvânt şi câinele se potoli imediat. După câteva clipe se auzi pe pământul mulat de ploale o bălăceală pricinuită de nişte paşi grei în băltile de apă, apoi un zgomot de glasuri, dar cuvintele nu puturâ ajunge până la soldat şi la fierar

— E rondul, zise Agricol.

— Cu atât mai bine, o să treacă câtva timp până să vie a doua oară, o să avem cel puţin două ore înaintea noastră. Putem fi liniştiti.

In adevăr, puţin câte puţin zgomotul se pierdu în depărtare.

— Haidem repede, să nu mai pierdem timpul, zise Dagobert după vreo zece minute, au plecat, acuma să vedem dacă putem deschide poarta.

Agricol apăsă din toate puterile şi împinse cât putu cu umărul, dar poarta nu cedă, deşi era foarte veche.

— Afurisit lucru, zise Agricol, e împiedecată pe dinăuntru, sunt sigur, altfel scândurile astea n'ar fi rezistat. O să mă urc pe zid cu frânghia şi cu cârligul şi o s'o deschid pe dinăuntru.

Din nefericire fierarul nu băgase de seamă că creasta zidului era acoperită de bucăţi de sticlă sparte, şi se răni la mâini şi la picioare, dar de teamă să nu sperie pe Dagobert, îşi stăpâni ţipătul de durere, îşi dădu drumul dealungul frânghiei şi ajunse la pământ. După o clipă poarta fu deschisă şi Dagobert intră în grădină cu Rabat-Joie.

— Acuma zise soldatul, mulţumită ţie partea cea mai grea s'a făcut. Iată un mijloc de fugă asigurat pentru fete şi pentru domnişoara de Cardoville. Totul este să le găsim fără să întâlnim pe nimeni. Rabat-Joie o să meargă înainte ca cercetaş. Du-te, du-te, zise Dagobert câinelui şi fii mut, să nu scoţi o vorbă.

Imediat inteligentul animal făcu câţiva paşi înainte mirosind, ascultând, scotocind şi mergând cu prudenţă şi cu băgarea de seamă a unui copoi la pândă. Suna douăsprezece şi jumătate când Agricol şi tatăl său ajunseră la un grilaj de fier, care servea de gard grădinii rezervată stareţei. Acolo intrase Mayeux dimineaţa, după ce văzuse pe Roza Simon vorbind cu domnişoara de Cardoville. Printre gratii Agricol şi tatăl său zăriră la o distanţă un gard de scânduri rare, care ducea la o pavilă în construcţie, iar de acolo la un pavilion pătrat.

— Asta trebue să fie pavilionul nebunilor unde este închisă domnişoara de Cardoville, după câte ne-a spus Mayeux.

— Şi clădirea unde sunt Roza şi Blanşa este drept în faţă, dar nu o putem vedea de aici, zise Dagobert.

Soldatul deschise aşa de repede poarta, încât nu se auzi decât un foarte slab scârţâit. Totuşi scârţâitul fu destul de lămurit ca să pontă fi auzit în tăcerea nopţii, într'o clipă când vântul se mai liniştise. Agricol şi tatăl său rămaseră o clipă nemişcaţi, plini de nelinişte, ciulind urechile, neîndrăznind să treacă de poartă ca să nu-şi piardă retragerea. Nimic nu se clinti, totul rămase liniştit. Agricol şi tatăl său, liniştiţi, intrară în grădina rezervată.

Abia intră câinele înăuntru, că dădu semnele unei bucurii

extraordinare. Cu urechile ciulite, cu coada în sus, mai mult sărind decât mergând, ajunse repede la locul unde Roza Simon vorbise dimineata cu d-ra de Cardoville. Aici se opri o clipă, neliniştit şi agitat, întorcându-se mereu în loc, ca un câine care caută să descurce un drum. După câteva clipe se întoarse spre Dagobert şi plecă în galop, îndreptându-se spre o uşă dela parterul clădirii care se afla în faţa pavilionului ocupat de d-ra de Cardoville. Ajuns la această uşă, câinele se culcă, ca şi cum l-ar fi aşteptat pe Dagobert, apoi ridică capul, scoase un mârâit de bucurie şi hămăi de două-trei ori. Dagobert abia avu timp să-l apuce de bot.

In clipa aceasta portiţa pe unde intrase soldatul şi Agricol în grădina rezervată, şi pe care o lăsaseră deschisă se închise cu zgomot.

— Ne-au încuiat, zise Agricol, şi altă eşire nu-i...

O clipă tatăl şi fiul se priviră consternaţi, apoi Agricol zise:

— Poate că s'a închis singură ; mă duc să văd, s'o deschid şi mă întorc.

— Du-te repede, cu o să cercetez ferestrele.

Agricol se îndreptă repede spre grilaj, iar Dagobert, strecurându-se dealungul peretelui, ajunse sub ferestrele dela parter. Erau cu totul patru ; dintre care două fără gratii ; se uită la etajul întâi ; nu era tocmai înalt, şi nici una dintre ferestre nu avea gratii. Aceea dintre surori care locuia la acest etaj, avea să poată aşa dar, după ce ar fi fost înştiinţată, să lege un cearşaf de fereastră şi să-şi dea drumul în jos. Dar trebuia — şi aici era greutatea — să ştie în ce odae era. Dagobert se gândi că putea afla asta dela sora care locuia la parter ; dar aici altă greutate : între aceste patru ferestre, la care să bată?, In acest moment se întoarse Agricol.

— De sigur că vântul a închis poarta ; am deschis-o iar şi am sprijinit-o cu o piatră, dar trebue să ne grăbim.

— De unde să ştim care sunt ferestrele fetelor ? zise Dagobert cu groază.

— Aşa e, zise Agricol neliniştit, cum să facem ?... Avem un mijloc de a afla, şi încă un mijloc sigur, zise el deodată. După câte ne-a spus Mayeux, domnişoara de Cardoville a co-

respuns prin semne cu Roza şi Blanşa. Aşa dar ea ştie unde locuesc fetele, deoarece şi ele i-au răspuns prin semne.

— Ai dreptate, nu-i de făcut decât asta, să ne ducem la pavillon. Dar de unde o să ştim...

— Mi-a spus mie Mayeux : este un fel de paravan deasupra geamului d-rei de Cardoville.

— Atunci haidem repede...

— Tu rămâi aici tată, la pândă, zise Agricol intrând în grădina doctorului Baleinier.

Fereastra despre care vorbise Mayeux era uşor de recunoscut : era înaltă şi largă şi avea deasupra un fel de paravan, căci mai înainte fusese acolo o uşă. Fereastra era apărată cu gratii de fier rare. In fundul odăii era o uşă întredeschisă prin care se strecura o lumină destul de vie. Fierarul, sperând că domnişoara de Cardoville nu dormea, bătu uşor în geam. După câteva secunde uşa din fund se deschise de tot ; domnişoara de Cardoville, care nu se culcase, intră în camera a doua, îmbrăcată aşa cum era când o văzuse Mayeux ; trăsăturile ei erau luminate de o lumânare pe care o ţinea în mână. Fata părea surprinsă şi neliniştită. Agricol, temându-se ca de spaimă să nu fugă în odaia de alături, bătu din nou şi riscând să fie auzit de afară, zise cu vocea destul de tare :

— Este Agricol Baudoin.

Cuvintele acestea fură auzite de Adriana. Aducându-şi aminte de convorbirea avută de dimineaţă cu Mayeux, îşi zise că Dagobert şi cu Agricol intraseră în mănăstire ca să scape pe Roza şi pe Blanşa ; atunci alergă la fereastră şi la lumina strălucitoare a lunii recunoscu foarte bine pe Agricol. Atunci deschise cu băgare de seamă fereastra.

— Domnişoară, zise repede Agricol, nu-i nici un minut de pierdut ; contele de Montborn nu-i la Paris, tata şi cu mine am venit să te scăpăm.

— Mulţumesc, mulţumesc, zise domnişoara de Cardoville cu vocea plină de cea mai mare recunoştinţă. Dar gândiţi-vă întâi la fetele generalului Simon.

— Ne gândim, domnişoară, dar nu ştim unde sunt fereastrele lor ?

— Una este la parter, ultima dinspre grădină; ceallaltă este chiar deasupra, la etajul întâi.

— Acuma sunt scăpate, domnişoară esclamă fierarul. Repede, pregăteşte-te, ia un şal şi o pălărie, căci e frig. Mă întorc imediat.

— Domnule Agricol zise Adriana cu lacrimi în ochi, ştiu ce risti pentru mine, sper că o să-ţi pot dovedi că am şi eu memorie tot aşa de bună ca şi dumneata. Dumneata şi sora dumitale adoptivă sunteţi nişte fiinţe nobile şi viteze. Dar să nu veniţi să mă luaţi decât după ce o să scăpaţi copiii.

— Mulţumită indicaţiilor acestea, le scăpăm cu siguranţă. Mă duc reped la tata şi venim.

Abia trecuse Agricol de poartă ca să se îndrepte spre capela înecată în umbră, şi domnişoarei de Cardoville i se păru că vede o formă omenească eşind dintr'un tufiş din grădina mânăstirii şi dispărând după un chioşc. Adriana, speriată, strigă încetişor pe Agricol ca să-l înştiinţeze, dar acesta nu o mai auzi : ajunsese lângă tatăl său care, chinuit de nerăbdare, mergea incolo şi incoace, ascultând pe rând la toate ferestrele cu o nelinişte din ce în ce mai mare.

— Suntem salvaţi, zise Agricol încet, iată ferestrele fetelor : asta de la parter şi cealaltă de la etaj.

— In sfârşit, zise Dagobert cu un avânt de bucurie, şi se repezi să examineze ferestrele.

— Nu sunt cu gratii ! esclamă el, apoi bătu la ultima fereastră dela parter şi spuse cu vocea tare : — Eu sunt... Dagobert...

In adevăr Roza Simon locuia în camera aceea. Nenorocita copilă, desperată de despărţirea de soră-sa, avea febră mare şi nu dormea, ci uda patul de lacrimi. La zgomotul pe care îl făcu Dagobert bătând în geam, tresări şi întâi îi fu frică. Dar apoi, auzind vocea soldatului, vocea asta aşa de dragă, aşa de bine cunoscută, fata se sculă şi învelită în penoarul ei lung alergă la fereastră scoţând un strigăt de bucurie. Dar deodată, înainte ca ea să fi putut deschide geamul, răsunară două pocnete de revolver şi se auziră aceste strigăte :

— Săriţi, asasinul ! asasinul ! săriţi hoţii !

Cam cu vre-o două ore înainte ca să se petreacă aceste fapte la mănăstirea Sfânta Maria, Rodin şi părintele de Aigrigny se aflau împreună în cabinetul în care l-am mai văzut, în strada Milieu-des-Ursins. Rodin, îmbrăcat ca totdeauna în haine infecte, murdare şi slinoase, scria modest la biroul lui, credincios rolului umil de secretar. Rolul acesta însă ascundea, după cum s'a văzut, o funcţie cu mult mai importantă, aceea de socius. Funcţia aceasta, după constituţia ordinului, consistă în a nu părăsi pe superiorul său, a-l supraveghea şi a-l spiona cele mai mici mişcări, cele mai slabe impresii şi a da socoteală despre tot la Roma. Cu toată nepăsarea sa obişnuită, Rodin părea foarte neliniştit şi preocupat.

— S'a întâmplat ceva nou în lipsa mea ? întrebă Aigrigny pe Rodin. Rapoartele au fost bune ?

— Foarte bune.

— Citeşte-mi-le.

— Înainte de a da socoteală Prea Sfinţiei voastre, zise Rodin, trebue să o previn că de două zile Morok este aici.

— E! ! zise abatele de Aigrigny cu mirare. Credeam că după ce a părăsit Germania şi Elveţia a primit ordin să se îndrepte spre sud.

— Nu ştiu, zise Rodin, dacă Morok a avut motive particulare ca să-şi schimbe itinerarul. Cât despre motivele aparente, mi s'a spus că vrea să dea nişte reprezentaţii aici. Când a trecut prin Lion, a fost angajat de un agent pentru Poarta Saint-Martin, cu un preţ foarte mare. N'a vrut să refuze o afacere atât de bună.

— Fie, zise părintele de Aigrigny ridicând din umeri, dar prin răspândirea cărticelelor, prin vânzarea mătăniilor şi a icoanelor, cum şi prin influenţa pe care desigur că ar fi exercitat-o asupra poporaţiei înapoiate din Sud şi din Bretania ar fi adus serviciu cu mult mai mari decât va aduce vre-odată la Paris.

— Acuma aşteaptă jos cu un fel de uriaş ; în calitatea sa de fost slujitor al prea sfinţiei voastre, Morok nădăjduia că va avea cinstea să vă sărute mâna astă seară.

— E cu neputinţă... cu neputinţă... ştii doar ce avem de făcut astă seară... A fost cineva în strada Sfântul Francisc ?

— A fost. Zice că bătrânul paznic Jidov a fost înștiințat de notar. Mâine dimineață la șase or să vie zidarii să spargă ușa zidită și pentru prima dată de după o sută cincizeci de ani casa o să fie deschisă.

Părintele Aigrigny rămase un moment gânditor, apoi zise:

— In ajunul unui moment atât de hotărâtor nu trebue să neglijezi nimic și să-ți reimprospătezi totul. Citește-mi încă odată copia notei inserată în arhivele societății acum un secol și jumătate cu privire la afacerea Rennepont.

Secretarul luă o notă dintr'un cazier și citi:

„Astăzi 13 Februarie 1632 cuviosul preot Alexandru Burdon a trimes următorul avestisment cu aceste cuvinte notate pe margine: Foarte important pentru viitor. Un preot de al nostri asistând pe un muribund a pătruns ascultând spovedania lui o taină foarte mare.

„Marius de Rennepont, unul dintre șefii cei mai activi și mai de temut ai religiei reformate, unul dntre dușmanii cei mai înverșunați ai sfântului nostru ordin, a reintrat de curând în sânul sfintei noastre Biserici. Dar a făcut aceasta numai cu scopul să-și scape bunurile, cari de altfel ar fi fost confiscate din cauza purtării sale nereligioase și demnă de osândă. Diferite persoane din compania noastră au adus tot felul de dovezi că pocăința d-lui de Rennepont nu este sinceră și că ascunde un scop viclean și nelegiuit. De aceea toate bunurile sus numitului domn au fost confiscate de Majestatea Sa Regele Ludovic al XIV-lea și numitul domn de Rennepont a fost condamnat pe viață la ocnă, de unde n'a scăpat decât răpunându-și zilele.

„După ce am explicat aceste lucruri, ajung acum la taina de atâta importanță pentru viitorul și interesul companiei noastre".

„Majestatea Sa Ludovic XIV-lea, în bunătatea sa părintească și catolică pentru Biserică și mai cu seamă pentru ordinul nostru, ne-a acordat nouă folosul acestei confiscări, drept răsplată pentru ajutorul pe care l'am dat ca să se descopere infamia și nelegiuirea domnului de Rennepont.

„Acuma am aflat cu siguranță că a fost sustrasă de la confiscare — prin urmare ni s'a sustras nouă — o casă situată la

Paris în strada Sfântul Francisc No. 3, şi o sumă de cincizeci de mii piese de aur. Casa a fost cedată înainte de confiscare, printr'o vânzare simulată unui prieten al d-lui de Rennepont. Din nefericire acest pricten este foarte bun catolic, aşa încât nu putem lua măsuri contra lui. Casa aceasta, mulţumită complicităţii vinovate a acestui prieten căruia nu-i putem face nimic, a fost încuiată şi nu va fi deschisă decât peste un secol şi jumătate, potrivit ultimei dorinţe a d-lui de Rennepont.

„Cât despre cele cincizeci de mii de piese de aur, au fost plasate în nişte mâini care din nefericire au rămas necunoscute până astăzi. Banii aceştia trebuesc capitalizaţi şi fructificaţi timp de o sută cincizeci de ani, iar după trecerea acestui termen vor fi împărţiţi între moştenitorii d-lui de Rennepont, care vor fi atunci în viaţă. Suma va fi atunci enormă: patruzeci sau cincizeci de mii de livre.

„Nu se ştie din ce motiv — dar se ştie că motivul este scris într'un testament, d. de Rennepont a ascuns familiei sale plasarea celor cincizeci de mii de piese (de altfel familia acusta a fost izgonită din Franţa în urma edictelor date contra protestanţilor). D. de Rennepont a cerut însă rudelor să lase în neamul lor, din generaţie în generaţie, recomandaţia ca ultimii supravieţuitori să se întruncască la Paris peste o sută cincizeci de ani, în strada Sfântul Francisc, la 13 Februarie 1932. Pentru ca această recomandaţie să nu se uite, el a însărcinat pe un om, care nu se ştie cine este, dar i se cunosc semnalmentele, să fabrice nişte medalii de bronz pe care este săpată dorinţa strămoşului şi data importantă. Omul acela trebue să facă aşa, ca toate persoanele din această familie să capete câte o medalie. Această măsură este cu atât mai necesară, cu cât pentru un motiv care de asemenea nu se cunoaşte, dar se crede că este şi el explicat în testament —, moştenitorii sunt obligaţi să se prezinte în ziua aceea înainte de prânz, în persoană şi nu prin reprezentant, căci altfel vor fi excluşi dela împărţeală.

„Omul care trebule să distribue aceste medalii membrilor familiei Rennepont este de vre-o treizeci, treizeci şi şase de ani, cu înfăţişarea mândră şi tristă, de statură înaltă; are sprincenele negre, dese şi foarte îmbinate.

„Din cele ce am spus rezultă că suma încredințată de acest renegat unei mâini necunoscute a scăpat de confiscarea care ne-a fost dată nouă de mult iubitul nostru rege. Este pentru noi o pagubă foarte mare, un furt monstruos, și trebue să ne despăgubim, dacă nu acuma, cel puțin în viitor. Societatea noastră fiind spre cea mai mare glorie a lui Dumnezeu și a Prea Sfântului nostru părinte, nepieritoare ? va fi ușor, mulțumită relațiilor pe care le avem pe întreg pământul prin mijlocirea misiunilor și a altor instituții, să urmărim chiar de acuma filiațiunea acestei familii Rennepont din generație în generație și să nu o pierdem niciodată din vedere. Peste o sută cincizeci de ani, în momentul împărțirii acestei imense averi, compania noastră va putea intra în bunurile care i-au fost furate prin trădare.

„Pentru a intra în posesia acestor bunuri compania va putea întrebuința orice mijloace, chiar violența și volența, căci nu este ținută să se poarte altfel față de viitorii deținători ai bunurilor noastre, care ne-au fost furate cu atâta perfidie de acest ucigiuit ticălos.

„Așa dar până ni se vor înapoia bunurile răpite, această familie a Renneponților va fi osândită și urmărită ca un neam blestemat și va fi bine să fie supravegheată totdeauna foarte de aproape. Pentru aceasta va fi necesar ca în fiecare an, începând de astăzi, să se întocmească un fel de anchetă asupra situației membrilor acestei familii".

Ajungând aici Rodin se întrerupse și zise părintelui de Aigrigny:

— Acuma urmează darea de seamă ținută regulat au cu au despre situația acestei familii până în zilele noastre. S'o citesc Prea Sfinției Voastre?

— Nu-i nevoie, zise abatele de Aigrigny, căci această notă rezumează faptele cât se poate de bine.

După o clipă de tăcere marchizul reluă cu o expresie de mândrie triumfătoare:

— Cât este de mare puterea asociației, încleiată pe tradițiile și pe durată! Mulțumită acestei note inserate în arhivele noastre acum un secol și jumătate, familia blestemată a fost

urmarită din generaţie în generaţie. Totdeauna ordinul nostru a ţinut ochii asupra ei şi a urmărit-o în toate punctele globului unde a fost presărată de exil. In sfârşit mâine o să intrăm în stăpânirea acestei sume care, de mică importanţă la început, a crescut în o sută cincizeci de ani şi a ajuns să fie o avere regală. Da, vom reuşi, căci cred că am prevăzut toate eventualităţile. Un singur lucru mă preocupă însă foarte mult.

— Şi anume? întrebă repede Rodin.

— Mă gândesc la informaţiile pe care am încercat în zadar de atâtea ori să le obţinem dela paznicul casei din strada Sfântul Francisc. S'a încercat şi astăzi, aşa cum am poruncit, să se scoată ceva dela el?

— S'a încercat, dar şi de data asta ca şi de celelalte, Jidovul a rămas mut. De altfel este aproape căzut în copilărie şi nici nevasta sa nu-l mai bună.

— Când mă gândesc, zise părintele Algrigny, că de un secol şi jumătate casa asta din strada Sfântul Francisc a avut intrarea zidită, iar paznicii s'au perpetuat din generaţie în generaţie în aceeaşi familie a lui Samuel, nu-mi vine să cred ca nici unul din ei să nu fi ştiut cine sunt depozitarii succesivi ai fondurilor, devenite aşa de mari prin fructificare!

— S'a încercat la diferite epoci să se capete informaţii în această privinţă, căci nota preotului Bourdon nu-i clară. Dar neamul lui Ita de paznici Jidovi a rămas totdeauna mut... de unde s'a tras înţelesul că în adevăr nu ştiu nimic.

— Asta mi s'a părut totdeauna cu neputinţă, căci în definitiv strămoşul tuturor acestor Samueli a asistat la zidirea intrării acum o sută cincizeci de ani. Dosarul spune că el era omul de încredere sau servitorul lui Marius de Rennepont. Este cu neputinţă ca să nu fi fost instruit despre multe lucruri şi că aceste lucruri să nu se fi păstrat prin tradiţie în neamul lui.

— Dacă mi-ar fi îngăduit să îndrăznesc să fac o mică observaţie.... zise Rodin cu umilinţă.

— Vorbeşte.

— Acum câţiva ani am avut siguranţa — în urma unei spovedanii făcută în faţa unui duhovnic — că bunurile există şi că au atins o cifră enormă...

— Negreşit; tocmai asta a atras atenţia prea cuviosului părinte general şi l-a adus aminte de întreaga afacere.

— Prin urmare trebuie să se ştie un lucru pe care de sigur că urmaşii familiei de Rennepont îl ignorează cu toţii: valoarea moştenirii?

— Da, răspunse părintele d'Aigrigny, persoana care a vorbit despre aceasta la spovedanie este demnă de toată încrederea, dar n'a vrut să spue în mâinile cui sunt fondurile. Dar atâta a spus, că nu puteau fi plasate în nişte mâini mai cinstite.

— Dacă este aşa, zise Rodin, mi se pare că suntem siguri de lucrul cel mai important.

— Dar cine ştie dacă posesorul acestei sume enorme se va prezenta mâine, deşi se zice că este aşa de cinstit? Fără să vreau, cu cât se apropie momentul, cu atât îmi creşte neliniştea.

După o clipă de tăcere părintele d'Aigrigny reluă:

— Este doar vorba de o avere aşa de mare, încât consecinţele succesului sunt incalculabile. În sfârşit, cel puţin ştiu că s'a făcut tot ce se putea face.

Părintele de Aigrigny adresă aceste cuvinte lui Rodin, ca şi cum ar fi cerut şi aprobarea lui, dar *socius*ul nu răspunse nimic... Abatele îl privi mirat şi zise:

— Nu eşti poate de părerea mea? am fi putut îndrăzni mai mult decât am îndrăznit? n'am mers până la marginea extremă a posibilului?

Rodin se înclină respectuos, dar nu răspunse.

— Dacă crezi că s'a omis vreo precauţie, exclamă preotul de Aigrigny cu oarecare nerăbdare şi nelinişte, spune: mai este timp... încă odată, crezi că s'a făcut tot ce era cu putinţă să se facă? Toţi scoboritorii sunt îndepărtaţi şi Gabriel se va prezenta mâine dimineaţă în strada Sfântul Francisc ca singurul reprezentant al familiei, şi prin urmare va fi singurul posesor al imensei averi. Or, după renunţarea pe care a făcut-o el şi după statutele noastre, nu el, ci ordinul nostru are să aibă banii. Se putea face mai bine decât aşa? Vorbeşte sincer.

— Eu nu-mi pot permite o părere în această chestie, relua cu umilinţă Rodin înclinându-se din nou; succesul sau nesuccesul vor răspunde la întrebarea prea sfinţiei voastre.

Părintele de Algrigny ridică din umeri şi îşi reproşă că ceruse sfatul acestei maşini de scris care îi servea de secretar, şi care n'avea după dânsul decât trei calităţi: memorie, discreţie şi exactitate. De aceea după câteva clipe părintele de Algrigny zise:

—Citeşte-mi raportul de astă seară. Mi se pare că tocmai a sosit.

Rodin citi cele ce urmează: „Jacques Rennepont, zis Pușchi-goală, a fost *văzut* în închisoarea pentru datorii astă seară la orele opt.

— Asta n'o să ne supere mâine — unul la mână

— „Starețа mânăstirii Sfânta Maria, înştiinţată de doamna prinţesă de Saint-Lizier, a crezut nimerit să închidă mai bine pe domnişoarele Roza şi Blanşa Simon. Astă seară la orele nouă nu fost bine înculate în celule şi ronduri înarmate ori să vegheze toată noaptea în grădina mânăstirii".

— Nimic de temut nici din partea asta.

— „Domnul doctor Baleinier, de asemenea prevenit de doamna prinţesă de Saint-Lizier, continuă să supravegheze pe domnişoara de Cardoville, la orele opt şi un sfert poarta pavilionului a fost de asemenea încuiată şi văzorită".

— Încă un subiect de neliniște mai puţin.

— Cât despre domnul Hardy, reluă Rodin, am primit azi dimineaţă un bilet dela Tuluza dela domnul Bressac, prietenul lui intim, care ne-a servit aşa de bine ca să îndepărtăm pe Industrius cu atâta zile înainte. D. Bressac ne trimite şi o scrisoare adresată de domnul Hardy unui prieten din Paris. Domnul Bressac a crezut necesar să schimbe destinaţia acestei scrisori şi să ne-o trimită nouă, ca o nouă dovadă de succesul demersurilor sale. El speră că o să ţinem socotcală de acest devotament căci adaugă ca să ne servească pe noi îşi trădează un prieten într'un chip nedemn şi joacă o comedie ticăloasă. Domnul Bressac nu se mai îndoeşte că după minunatele servicii ce ne-a făcut o să-i înapoiem hârtiile care îi pun la discreţia noastră, absolută, hârtii care pot pierde pentru totdeauna pe o femeie pe care o iubeşte cu o dragoste adulteră şi pătimaşă.

— Plângerile acestea adultere nu merită nici o milă, răs-

punse părintele de Aigrigny cu dispreț. In orice caz vom vedea Domnul Bressac poate să ne fie încă de folos. Să vedem scrisoarea domnului Hardy. Industriașul acesta este un nelegiuit și un republican, vrednic reprezentant al neamului blestemat al Renneponților; este în orice caz important să scăpăm de el.

— Iată scrisoarea domnului Hardy, zise Rodin, mâine o s'o trimetem persoanei căreia îi este adresată.

Tuluza, 10 Februarie

„ In sfârșit am găsit un moment ca să-ți scriu dragă domnule, și ca să-ți explic cauza plecării mele neașteptate care de sigur că, dacă nu te-a neliniștit, dar te-a mirat. Iți scriu ca să-ți cer totodată și un serviciu. In două cuvinte uite despre ce este vorba: Ți-am vorbit adesea despre Felix Bressac, tovarășul meu din copilărie, deși este cu mult mai tânăr decât mine. Ne-am iubit în totdeauna foarte mult, el este un *frate* pentru mine. Acum câteva zile mi-a scris din Tuluza, unde se dusese pentru câtva timp, următoarele rânduri:

„Dacă mă iubești, vino, am nevoie de tine. Pleacă imediat. Mângâierile tale or să-mi dea poate curajul să mai trăiesc. Dacă ai să sosești prea târziu, iartă-mă și gândește-te uneori la acela care va fi până la urmă cel mai bun prieten al tău".

„Iți închipui lesne durerea și teama mea. Am cerut imediat cai de poștă ; șeful meu de atelier, un bătrân pe care îl stimez și îl respect, tatăl generalului Simon, aflând că mă duc în sud, m'a rugat să-l iau și pe dânsul și să-l las câteva zile în departamentul Creuse, unde voia să studieze niște uzine de curând întemeiate.. M'am învoit cu atât mai bucuros cu cât aveam astfel posibilitatea să mă mai răcoresc de durerea pe care mi-o făcuse scrisoarea lui Bressac. Ajung la Tuluza ; mi se spuse că Bressac a plecat în ajun având arme la el și fiind în prada celei mai puternice desperări. După ce-l caut într'o mie de locuri, îl descopăr într'un sat păcătos. Niciodată n'am văzut o asemenea desperare; nu avea o mânie violentă că se afla într'o stare de abatere sinistră, de mutism sălbatec. Intâi m'a respins aproape apoi această oribilă durere ajunsă la paroxism s'a destins încetul pe încetul și după vreun sfert de oră Bressac a căzut în brațe

lele mele izbucnind în lacrimi. Lângă dânsul erau armele încărcate. O zi mai târziu, poate că ar fi fost prea târziu. Nu pot să-ţi spun cauza, adâncii sale disperări, căci secretul acesta nu e al meu, dar disperarea lui nu m'a mirat. Ce să-ţi spun ? Trebue să-l îngrijesc ca pe un copil. L'am hotărât să plece şi să călătorească câtva timp. Il duc la Nisa, plecăm mâine. Dacă o să vrea să prelungească această escursie, o s'o prelungim, căci afacerile nu mă reclamă numai decât la Paris înainte de sfârşitul lui Martie. Cât despre serviciul pe care ţi-l cer, iată despre ce este vorba :

„Anume hârtii de familie ale mamei mă fac să cred că aş avea un oarecare interes să mă aflu la Paris la 10 Februarie în strada Sfântul Francisc numărul 3. De oarece n'o să pot să fiu acolo, am scris tatălui generalului Simon, şeful meu de atelier, în care am toată încredcrea, şi pe care l-am lăsat în departamentul Creuse, şi l'am rugat să plece la Paris, ca să fie de faţă la deschiderea acestei case, nu ca mandatarul meu, căci asta n'ar folosi la nimic, ci ca curios. Se poate însă ca şeful meu de atelier să ajungă prea târziu şi ţi-aş fi cât se poate de îndatorat să te interesezi la nevoe la Plessis dacă a sosit. In caz contrar, să-l înlocuesti dumneata la deschiderea casei din strada Sfântul Francisc.

„Cred că n'am făcut bietului meu prieten Bressac decât un neînsemnat sacrificiu lipsind din Paris în ziua aceea. Dar chiar dacă sacrificiul ar fi fost oricât de mare, tot mi-ar părea bine, căci îngrijirea şi prietenia mea erau necesare acelui pe care îl socotesc ca pe un frate.

„Francisc Hardy"

—Negreşit, ar fi de preferat ca tatăl mareşalului Simon să nu aziste mâine la deschiderea casei, zise părintele de Algrigny, dar n'are a face. Domnul Hardy este îndepărtat. Acuma mai rămâne prinţul indian. E bine că a fost lăsat domnul Norval să plece la el şi să-i ducă darurile domnişoarei de Cardoville. Doctorul care însoţeşte pe domnul Norval a fost ales de doctorul Baleinier. N'o să inspire nici o bănuială?

— Nici una, zise Rodin. Scrisoarea sa de ieri era limpede.

te în această privință.

— Așa dar nu-i nimic de temut nici din partea prințului Indian. Stă foarte bine.

—Cât despre Gabriel, reluă Rodin, a scris azi din nou că să obție dela prea sfinția voastră audiența pe care o cere în zadar de trei zile. E impresionat de asprimea pedepsei care i s'a dat, interzicându-i-se de cinci zile să iasă din casă.

— Mâine, ducându-mă cu el în strada Sfântul Francisc, o să-l ascult pe drum, avem tot timpul. Așa dar la ora asta, zise părintele de Aigrigny cu un aer plin de satisfacție și de triumf, toți coborâtorii acestei familii a căror prezență puteau ruina planurile noastre, sunt în imposibilitate să se afle mâine înainte de prânz în strada Sfântul Francisc; Gabriel singur va fi acolo. In fine, putem spune că ne atingem scopul.

În acest moment părintele de Aigrigny fu întrerupt de două lovituri discrete la ușă, după care intră un servitor bătrân, îmbrăcat în negru și zise:

— A venit un om care dorește să vorbească numai decât cu domnul Rodin într'o chestie foarte urgentă. N'a spus cum îl chiamă, dar zice că vine din partea domnului Josue, negustor la Java.

Părintele Aigrigny și Rodin schimbară repede o privire de mirare, aproape de spaimă.

— Vezi cine-i, zise părintele Aigrigny lui Rodin, fără să-și poată ascunde neliniștea și pe urmă să vii să-mi spui.

Părintele Aigrigny mai schimbă o privire expresivă cu Rodin, apoi dispăru printr'o ușă laterată.

După o clipă în fața lui Rodin apăru Faringhea, fostul șef al societății trangulatorilor. Rodin il recunoscu imediat, căci îl văzuse la castelul de Cardoville. Sociusul tresări, dar se prefăcu că nu-și aduce aminte de acest personaj. Totuș, plecat deasupra biroului, ca și cum nici n'ar fi văzut pe Faringhea, scrise repede câteva cuvinte, pe o foaie de hârtie, o îndoi și zise servitorului:

— Du asta la adresă și să-mi aduci răspuns.

Servitorul leşi. Atunci Rodin, fără să se ridice, îndreptă ochii săi mici de reptilă asupra lui Faringhea şi îi spuse cu politeţe:

— Cu cine am onoarea să vorbesc ?

Faringhea, născut în India, călătorise mult după cum am spus şi frecuentase coloniile europene din diferitele părţi ale Asiei; vorbea franţuzeşte şi englezeşte, era foarte inteligent şi avea spirit pătrunzător, într'un cuvânt era *civilizat*. In loc să răspundă la întrebarea lui Rodin, aţinti asupra lui o privire fixă, pătrunzătoare. *Sociusul* presimţea în mod vag că sosirea lui Faringhea avea un raport oarecare direct sau indirect, cu soarta lui Djalma, totuşi reluă cu cel mai mare sânge rece:

— Cu cine am onoarea să vorbesc?

— Nu mă recunoşti ? zise Faringhea făcând doi paşi spre Rodin.

— Cred că n'am avut niciodată cinstea să te văd, răspunse acesta cu răceală.

— Eu însă te recunosc, zise Faringhea; te-am văzut la castelul de Cardoville în ziua naufragiului vasului cu aburi şi a celui cu trei catarguri.

La castelul de Cardoville ? se poate, căci am fost în adevăr acolo în ziua naufragiului.

— Şi în ziua aceea te-am strigat pe nume. M'ai întrebat ce vreau dela dumneata şi ţi-am spus : „Acuma nimic, frate... mai târziu foarte mult". Acuma a sosit timpul şi vin să-ţi cer foarte mult.

— Dragă domnule, zise Rodin, tot nepăsător, înainte de a continua această convorbire din care până acuma nu înţeleg nimic, aş dori să ştiu, îţi repet, cu cine am cinstea să vorbesc. Ai intrat aici sub pretextul unui comision din partea domnului Josue Van Dael, un negustor mare din Batavia şi...

— Cunoşti scrisul lui domnul Josue ? zise Faringhea întrerupând pe Rodin.

— Îl cunosc foarte bine.

— Atunci uite...

Zicând aşa metisul scoase din buzunarul lui larg scrisoarea pe care l-o furase lui Mahal, contrabandistul din Iava, după ce-l

ucisese pe țărmul oceanului din Batavia. El puse scrisoarea sub ochii lui Rodin, fără însă să o lase din mână.

— Da, este în adevăr scrisul lui Josue, zise Rodin întinzând mâna spre scrisoare; dar Faringhea o puse încet și cu prudență la loc în buzunar.

— Dă-mi voe să-ți spun, domnule, că ai un ciudat chip de a face comisioanele, zise Rodin. Scrisoarea asta fiind pentru mine, și fiindu-ți încredințată de domnul Josue, ar trebui....

— Scrisoarea asta nu mi-a fost încredințată de domnul Josue, zise Faringhea întrerupând pe Rodin. Uite cum s'a întâmplat: un contrabandist din Iava m'a trădat. Josue luase măsuri ca acest om să poată pleca cu o corabie la Alexandria, și tot odată îi dăduse o scrisoare pe care s'o pue în cutie pe bord. Eu am strâns de gât pe contrabandistul trădător, i-am luat scrisoarea și am plecat în locul lui; așa am ajuns aci.

Strangulatorul pronunță aceste cuvinte cu o expresie sălbatecă ;privirile sale de fiară nu se aplecară în fața privirii pătrunzătoare pe care i-o aruncă Rodin. Faringhea credea că va mira sau va intimida pe Rodin prin nepăsarea feroce pe care o arata, dar spre marea sa mirare soclusul nepăsător ca un cadavru, spuse doar atât:

— Așa se strangulează oamenii la Iava ?

— Nu numai la Iava și aurea, răspunse Faringhea cu un surâs.

— Nu vreau să te cred, dar găsesc că ai o sinceritate de mirat, domnule...

Cum te numești ?

— Faringhea.

— Ei, domnule Faringhea, unde vrei să ajungi? Ai pus mâna printr'o crimă pe o scrisoare adresată mie și acuma soveai să mi-o dai...

— Da, pentru că am cetit-o și poate să-mi servească.

— Ai citit-o ? zise Rodin o clipă tulburat. Apoi continuă : Este drept că după felul cum te însărcinezi dumneata cu corespondența altuia, nu se poate nimeni aștepta la o discreție prea mare din partea dumitale. Și ce ai aflat așa de util din această scrisoare a domnului Josue ?

— Am aflat, frate, că şi dumneata eşti un fiu al bunei opere,

— Despre care operă vorbeşti ? întrebă Rodin destul de mirat.

— Josue în scrisoarea lui spune : „Supunere şi curaj, secret şi răbdare, vicleníe şi îndrăzneală, uniune între noi cei care avem drept patrie — lumea întreagă, drept familie pe toţi cei din ordinul nostru şi drept regină — Roma".

— Se poate ca domnul Josue să-mi scrie asta. Dar ce deduci de aici ?

— Şi opera noastră, frate, are ca şi a voastră : lumea drept patrie, complicii drept familie, iar drept regină pe Bovanla.

— Nu cunosc pe sfânta asta, zise Rodin cu umilinţă.

— Este Roma noastră, răspunse străinul. Josue mai vorbeşte încă şi despre accia din opera voastră care sunt răspândiţi pe întreg pământul şi lucrează pentru gloria Romei, regina voastră. Membrii operei noastre lucrează şi ei în diferite ţări, pentru gloria Bovaniei.

— Şi cine sunt fiii Bovaniei ? întrebă Rodin.

— Nişte oameni hotărâţi, îndrăzneţi, răbdători, vicleni, înţelepţiaţi, care pentru a face să triumfe opera jertfesc tată, mamă, soră şi frate şi care socotesc cu duşmani pe toţi aceia care nu sunt din ai lor.

— Mi se pare că sunt multe părţi bune în spiritul perseverent şi absolut religios al acestei opere, zise Rodin cu ton monoton. Dar ar trebui să-i cunoaşe şi scopul, ţinta.

— Ca şi voi, frate, facem şi noi cadavre.

— Cadavre ! esclamă Rodin.

— În scrisoarea lui Josue, răspunse Faringhea, se spune : „Cea mai mare glorie a ordinului nostru este că facem din oameni cadavre" (1). Şi opera noastră face din oameni cadavre Moartea omului îi este plăcută Bovaniei.

— Dar bine, domnule, esclamă Rodin, domnul Josue vorbeşte despre suflet, despre voinţă, despre gând ; acestea trebuesc nimicite prin disciplină.

---

1) Aceste teribile cuvinte sunt ale lui Layola, întemeietorul ordinului iezuiţilor, care a spus, pe patul de moarte: *Toţi membrii ordinului să fie în mâinile superiorilor lor ca nişte cadavre.*

— E drept, ai voştri ucid sufletul, iar noi ucidem corpul. Dă-mi mâna, frate, eşti ca şi noi, vânător de oameni.

— Dar îţi repet, domnule că este vorba de a ucide voinţa, gândul, zise Rodin.

— Dar ce este corpul acesta lipsit de suflet şi de gândire dacă nu un cadavru ? Lasă frate, morţii pe care îi fac strangurile noastre nu sunt mai lipsiţi de viaţă decât acela pe care îl fac disciplina voastră. Hai, dă mâna aici, frate, Roma şi Bovania sunt surori.

Cu toată liniştea sa aparentă, Rodin avea o frică tainică de acest ticălos de Faringhea, care deţinea o scrisoare lungă de la Josue, unde era cu siguranţă vorba de Djalma. Cu cât soclusul era mai neliniştit în sinea lui, cu atât afecta o mai mare linişte şi un mai mare dispreţ.

— Negreşit, apropierea asta între Roma şi Bovania este testul de nostimă, dar la rândul meu îmi permit să-ţi atrag atenţia cu toată smerenia, domnule Faringhea, că aici nu se strangulează oamenii. Dacă ai avea fantezia să schimbi pe cineva în cadavru din dragoste pentru Bovania, zeiţa dumitale ţi s'ar tăia gâtul de dragul unei alte zeiţe, care se numeşte popular Justiţia.

— Dar dacă aş fi încercat să otrăvesc pe cineva, ce mi s'ar face ?

— Îţi atrag atenţia cu toată umilinţa, domnule Faringhea că nu am timp să-ţi fac un curs de jurisprudenţă criminală. Dar crede-mă pe mine, împotriveşte-te ispitei de a strânge de gât sau de a otrăvi pe oricine ar fi. Şi ca să terminăm : Vrei sau nu să-mi dai scrisoarea domnului Josue ?

— Scrisorile relative la prinţul Djalma ?

Zicând acestea Faringhea privi fix pe Rodin care, cu toată neliniştea ce-l stăpânea, rămase de piatră şi răspunse cu simplitate :

— De oarece nu ştiu despre ce e vorba în scrisori, nu pot să-ţi răspund la întrebare, dar te rog şi îţi cer să-mi dai scrisorile, sau să eşi de aici.

— Peste câteva clipe o să mă rogi să rămân, frate. Dacă adineauri ţi-am vorbit despre otrăvire, este pentru că ai trimes

un doctor la castelul de Cardoville ca să otrăvească pe prințul Djalma.

Fără să vrea, Rodin tresări.

— Știu din scrisorile lui Josue, interesul pe care îl ai ca prințul Djalma să nu se afle aici mâine și știu și ce ai făcut pentru asta. Înțelegi ?

Convorbirea fu întreruptă de două bătăi în ușă.

— Intră, zise Rodin.

— Am dus scrisoarea la adresă zise servitorul înclinându-se și aduc răspunsul.

Rodin luă hârtia pe care i-o întindea celălalt și scrise câteva cuvinte repede pe dos, dădu răspunsul servitorului și-i spuse :

— Trimete și asta la aceeași adresă.

— Acuma continuu, zise Farfughea. Alaltăeri, în momentul când prințul așa rănit cum este era să plece la Paris, după sfaturile mele, — a sosit o trăsură frumoasă aducând prințului daruri superbe pentru Djalma din partea unui necunoscut. In trăsură erau doi oameni : unul era trimesul acelui necunoscut, iar celălalt era doctorul trimes de dumneata ca să îngrijească pe Djalma și să rămâe cu el până la plecarea la Paris. Doctorul a spus că rana prințului s'ar agrava foarte tare dacă nu va sta în trăsură tot timpul lungit. In felul acesta a scăpat de trimesul acelui prieten necunoscut, care a trebuit să plece cu altă trăsură înapoi la Paris. Doctorul a voit să mă îndepărteze și pe mine, dar Djalma a stăruit așa de mult, încât am plecat împreună : doctorul, prințul și eu. Aseară am ajuns la jumătatea drumului și doctorul a găsit necesar să petrecem noaptea într'un han. Eu știam din scrisoarea lui Josue că dumneata aveai un foarte mare interes ca prințul să nu fie aici în ziua de 13 și atunci am început să am bănueli. Am întrebat pe doctor, dacă te cunoaște și mi-a răspuns foarte încurcat. Atunci n'am mai bănuit, ci am fost sigur. Sosim la han : pe când doctorul era lângă Djalma, am intrat în camera doctorului și am examinat o cutie plină cu niște sticluțe pe care la adusese cu el. Într'una era opium, atunci am ghicit.

— Ce-ai ghicit ?

— Ai să vezi îndată. Doctorul a spus lui Djalma înainte de a se retrage : „Rana dumitale merge bine, dar oboseala călătoriei ar putea s'o înflameze ; ar fi bine ca mâine în cursul zilei să iei o băutură liniştitoare pe care am s'o pregătesc astă seară. Socoteala doctorului era simplă, adăugă Faringhea. A doua zi, adică astăzi, prinţul trebula să la doctoria pe la patru sau cinci seara ca să adoarmă adânc. Doctorul să facă pe neliniştitul, să oprească trăsura, în cursul serii, să declare că continuarea călătoriei era primejdioasă şi să petreacă noaptea într'un han. Acolo să se instaleze la căpătâiul prinţului, al cărui somn n'avea să înceteze decât la ora voită de doctor. Acesta era planul vostru, care mi s'a părut aşa de bun încât m-am gândit să-l aplic eu ceeace am şi făcut şi am reuşit.

— Tot ce-mi spui, dragă domnule, zise Rodin rozându-şi unghiile, este chinezeşte pentru mine.

— Probabil din cauza accentului meu, dar spune-mi, cunoşti **aray-mow** ?

— Nu.

— Păcat, este un admirabil produs al insulei Iava, aşa de bogată în otrăvuri.

— Şi ce-mi pasă mie ? zise Rodin abia putându-şi ascunde neliniştea care creştea în sufletul lui.

— Ba îţi pasă mult. Array-mowul este un praf abia vizibil. Dacă dai cuiva să respire cât de puţin pe când doarme, sau dacă îl amesteci în tutunul pe care îl fumează, victima cade într'o amorţeală din care nimeni nu poate s'o mai scoată. Dacă îi-e frică să dai deodată o doză prea mare, poţi să o faci să aspire de mai multe ori în somn şi în felul acesta îl poţi prelungi somnul fără primejdie atâta timp cât poate un om să stea nemâncat şi nebăut. Eu am adus din Iava o cantitate oarecare din otrava asta numai aşa de curiozitate, dar n'am uitat nici contra otrava.

— A ! există şi o contra otravă ? zise Rodin fără să ştie ce spune.

— Iavanezii îl zic **touboe** ; această contra otravă împrăştie ameţeala pricinuită de array-mow, aşa cum soarele împrăştie norii. Aseară fiind sigur de planurile trimisului dumi-

lui față de Djalma, am așteptat ca doctorul să adoarmă, am întins tiptil în camera lui și i-am dat să aspire o asemenea doză de array-mow, încât cred că și acuma mai doarme.

— Nefericitule! esclamă Rodin din ce în ce mai speriat de cele ce auzea, căci Faringhea dădea o lovitură teribilă uneltirilor sociusului și amicilor săi — ai riscat să otrăvești pe doctor?

— Da, frate, așa cum risca și el să otrăvească pe Djalma. Așa dar azi dimineață am plecat, lăsând pe doctorul dumitale cufundat într'un somn adânc la han. Am fost așa dar singur în trăsură cu printul, care ca un adevărat indian fuma tot timpul. Am pus câteva fire de array-mow în pipa lui lungă și l-am făcut să aţipească. Atunci l-am dat să mai aspire o doză și a adormit adânc. La ora asta doarme în hotelul unde am descins. Acuma frate, depinde de mine să las pe Djalma cufundat în amorțeală, sau să-l trezesc imediat. După cum vei satisface cererea mea sau nu, Djalma se va duce sau nu mâine în strada Sfântul Francisc numărul 3.

Zicând acestea Faringhea scoase din buzunar medalia lui Djalma, o arătă lui Rodin și zise:

— Vezi bine că spun adevărul. In timpul când Djalma dormea, i-am luat medalia, singura indicație pe care o are despre locul unde trebue să se ducă mâine. Acuma sfârșesc așa cum un început, spunându-ți: Frate, am venit să-ți cer mult!

De câteva minute Rodin, după obiceiul lui când era în grada unui acces de furie mută și concentrată, își rodea unghiile până la sânge. In clipa aceasta clopotul de la loja portalului sună de trei ori într'un chip deosebit, Rodin păru că nu fă atenție acestui zgomot, dar o flacără străluci în ochii lui mici de reptilă. Faringhea, cu brațele încrucișate, avea o expresie de superioritate triumfătoare și de dispreț. Sociusul plecă capul având aerul că se gândește adânc la cele ce-i spusese Faringhea. In sfârșit, aruncând condeiul pe birou, se întoarse brusc spre metis și îl spuse cu un aer foarte disprețuitor:

— Vrei să-ți bați joc de lume cu scorniturile dumitale, domnule Faringhea?

Metisul, cu toată îndrăzneala lui, făcu un pas înapoi încremenit.

— Cum, domnule, reluă Rodin, vii aici într'o casă cum se cade să te lauzi că ai furat o scrisoare, că ai strangulat pe unul, că ai otrăvit pe altul cu un narcotic! Alurezi, domnule; am vrut să te ascult până la urmă ca să văd până unde împingi îndrăzneala. Numai un scelerat monstruos poate veni să se laude cu niște crime atât de spăimântătoare. Eu vreau însă să cred că aceste crime nu există decât în imaginația dumitale.

Rodin pronunță aceste cuvinte cu o însuflețire care nu-i era obișnuită, apoi se ridică și se apropie puțin câte puțin de sobă, pe când Faringhea, care nu-și putea veni în fire de mirare, îl privea în tăcere:

— Trebue să vie cineva de la celălalt capăt al lumii ca să creadă pe Francezi așa de lesne de păcălit. Nu știu dacă ești curajos, dar prudent nu ești. Cum! ai o scrisoare de la Josue care poate să mă compromită — dacă admitem că și asta nu-i poveste — prințul Djalma este cufundat într'o toropeală, care nerveşte planurile mele și din care numai dumneata poți să-l scoli, în sfârșit zici că poți să dai o lovitură teribilă intereselor mele și nu te gândești că eu n'am alt interes decât să câștig douăzeci și patru de ore. Vii din fundul Asiei, din India, la Paris, ești străin și necunoscut de nimeni, mă crezi tot atât de criminal ca și dumneata — de vreme ce mă numești frate — și nu te gândești că aici ești în puterea mea, că strada asta este singuratecă, casa este izolată și pot să am la moment trei-patru persoane care să te lege burduf într'o clipă, așa strangulator cum ești. Pot face numai dacă trag de cordonul acestei sonerii, adăugă Rodin luând în adevăr în mână cordonul sonerlei. Nu-ți fie teamă, adăugă el cu un surâs drăcesc văzând că Faringhea face o mișcare bruscă de surpriză și de spaimă; dacă aș vrea să fac ceeace spun, crezi că te-aș înștiința de mai înainte? Ia spune... Odată legat și pus în siguranță timp de douăzeci și patru de ore, cum ai mai putea să-mi faci rău? Vezi bine că amenințările dumitale sunt zadarnice, deoarece se bazează pe minciuni; nu este adevărat că prințul Djalma este în puterea dumitale. Hai eși de aici și altă dată când ai să vrei să-ți bați joc de lume, să te adresezi aiurea.

Faringhea rămase încremenit de mirare. Toate câte le au-

vine i se păreau foarte cu putință. Rodin putea în adevăr să pue mâna pe dânsul, pe scrisoarea lui Josue, pe medalie și ținându-l prizonier să facă imposibilă deșteptarea lui Djalma. Și totuși Rodin îi dădea ordin să iasă, lui, Faringhea, care se credea așa de primejdios ! Rodin juca o lovitură de o mare îndrăzneală și de o mare dibăcie. De aceea, prefăcându-se că mormăe între dinți cu un aer mânios, se uita pe furiș cu o neliniște chinuitoare la Strangulator.

— Încă un moment, văd bine că ești un om, cărula nu i se poate ascunde nimic, zise Faringhea. De la Djalma nu pot aș-tepta nimic, căci cu caracterul lui nu pot să-i spun : Dă-mi mult, pentru că deși am putut să te trădez, n'am făcut-o. Dacă aș face așa, mi-aș atrage mânia și disprețul lui. Aș fi putut de douăzeci de ori să-l ucid, dar încă nu i-a sosit ceasul și pentru ca să aștept acel ceas, îmi trebuc aur, mult aur. Numai dum-neata poți să-mi dai aur, plătindu-mi trădarea către Djalma pentru că numai dumitale îți profită. Refuzi să mă asculți pen-tru că mă crezi mincinos. Am luat și adresa hanului unde am fost, uite-o : Trimete pe cineva să se asigure de adevărul ce-lor ce-ți spun, și atunci ai să crezi. Dar prețul trădării o să fie scump.

Zicând acestea Faringhea întinse lui Rodin o adresă scă-pătă. Rodin care urmărea cu coada ochiului toate mișcările lui Faringhea, se prefăcu că este foarte adâncit în gânduri și nu luă nici un-i aminte. Nu răspunse nimic, dar aruncă pe furiș o privire repede asupra adresei, o citi pe nerăsuflate, fără însă să o ștergă.

— Citește adresa asta, zise metisul, și ai să te încredin-țezi că...

— Ascultă-mă, domnule, zise Rodin respingând hârtia, ne-supunerea dumitale întrece orice margini. Îți repet că nu vreau să am nimic comun cu dumneata. Pentru cea din urmă dată te somez să te retragi. Nu știu cine este prințul Djalma.

Zicând acestea, Rodin sună cu putere. Faringhea făcu o mișcare ca și cum ar fi vrut să se pue în apărare. Imediat intră un servitor bătrân, cu înfățișarea blajină.

— Lapierre, luminează domnului, zise Rodin arătând pe Faringhea.

Acesta, speriat de liniştea lui Rodin, ezită să lasă.

Rodin, remarcând tulburarea şi ezitarea lui, îi zise :

— Ce mai aştepţi ? Doresc să fiu singur...

— Aşa dar, zise Faringhea retrăgându-se încet şi dea-ndăratelea, refuzi propunerea ? la seama ! Mâine o să fie prea târziu.

— Domnule, am onoarea să fiu umilul dumitale servitor.

Rodin se înclină cu politeţe, iar Strangulatorul eşi. Imediat apăru pe pragul odăii vecine părintele de Aigrigny. Chipul lui era palid şi descompus.

— Ce-ai făcut ? întrebă el pe Rodin. Din nefericire ticălosul acesta a spus adevărul, sunt sigur. Indianul este în puterea lui, acuma se duce la el.

— Nu cred, zise Rodin înclinându-se cu smerenie şi reluându-şi înfăţişarea lui posacă şi supusă. Când a fost introdus aici acest scelerat, l-am recunoscut, de acea înainte de a începe vorba cu el, am scris câteva rânduri lui Morok care aştepta buna voinţă a prea sfinţiei voastre în sala de jos, cu Goliat. Mai târziu, în timpul convorbirii, când mi s'a adus răspunsul lui Morok, l-am dat noi instrucţii, văzând ce întorsătură luau lucrurile.

— Dar la ce bun toate astea, de oarece omul acesta a eşit din casă ?

— Prea sfinţia voastră va bine voi poate să observe că n'a eşit decât după ce mi-a dat adresa hotelului unde este Indianul, graţie nevinovatei mele stratageme : a dispreţului. Dacă n-aş fi reuşit, Faringhea tot ar fi căzut în mâinile lui Goliat şi ale lui Morok, care îl aştepta în stradă la doi paşi de uşă. Dar atunci am fi fost foarte încurcaţi, căci nu ştiam unde locueşte Djalma.

— Iar violenţă ! zise părintele de Aigrigny cu desgust.

— Este de regretat, foarte de regretat, zise Rodin, dar a trebuit să urmez sistemul întrebuinţat până acuma.

— Îmi adresezi un reproş ? zise părintele de Aigrigny, care începea să găsească că Rodin era şi altăceva, nu numai o maşină de scris.

— Nu mi-aş permite să adresez reproşuri prea sfinţiei voastre, zise Rodin aplecându-se până la pământ. Este vorba

numai să reţinem un om timp de douăzeci şi patru de ore.

— Şi pe urmă ?... Plângerile lui ?

— Un asemenea bandit nu va îndrăzni să se plângă. Şi apoi a eşit liber de aici. Morok şi Goliat or să-i lege ochii dupe or să pue mâna pe dânsul.

Acelaş servitor cu figura blajină care introdusese şi conducese la eşire pe Faringhea intră din nou în cabinet, după ce bătu discret la uşă şi aduse un fel de tolbă de piele de căprioară pe care i-o dădu lui Rodin şi-i spuse :

— Morok a adus asta ; s'a întors prin strada Veche.

Rodin deschise sacul şi spuse părintelui de Aigrigny, arătând obiectele care erau înăuntru :

— Iată medalia şi scrisoarea lui Josue. Morok a lucrat repede şi cu îndemânare.

— Încă o primejdie evitată, zise marchizul ; dar este neplăcut să recurgem la asemenea procedee.

— Cui să le reproşăm dacă nu ticălosului care ne-a pus în situaţia de a recurge la ele ? Mă duc să trimet repede pe cineva la hotelul unde este Indianul.

— Apoi la şapte dimineaţa să vii cu Gabriel în strada Sfântul Francisc ; acolo o să am cu dânsul convorbirea pe care mi-a pus-o amânat de trei zile.

— L-am anunţat de astă seară. O să se supue ordinelor dv.

— În sfârşit, iată părintele de Aigrigny, după atâtea lupte. După atâtea momente de teamă, după atâtea greutăţi, numai câteva ore ne mai despart de acest moment pe care îl aşteptăm de atâta de mult timp.

CAP. XI

13 Februarie

Cine ar fi intrat în strada Saint-Gervais prin strada Doré (în cartierul Marias) pe vremea când se petrecea această povestire, s'ar fi pomenit în faţa unui zid de o înălţime extraordinară, ale cărui pietre sunt înegrite şi mâncate de vreme ; zidul

acesta se întindea aproape în întreaga lungime a străzii solitare și ascundea o terasă umbrită de arbori centenari, plantați la mai mult de patru zeci de picioare deasupra pavajului. Prin ramurile lor dese se vedea frontonul de piatră, acoperișul ascuțit și coșurile înalte de cărămizi ale unei case bătrânești, a cărei intrare era situată în strada Sfântul Franciso numărul 3, nu departe de colțul străzii Saint-Oervais.

Nimic nu era mai trist decât aspectul acestei locuințe. Și în partea asta era un zid foarte înalt, găurit numai de două trei ochiuri mici, prevăzute și acestea cu gratii dese. Poarta mare, de stejar masiv, era barată și ea cu bare de fier și pironită cu cue enorme. Într'unul din canaturile acestei porți masive se deschidea o portiță mică, pe unde intra și ieșea Jidovul Samuel, paznicul tristei locuințe. Dacă treceai pragul, ajungeai sub o boltă formată de clădirea care dădea spre stradă. În această clădire era și locuința lui Samuel. Ferestrele dădeau într'o curte interioară foarte mare, împărțită în două printr'un grilaj, dincolo de care se zărea o grădină.

În mijlocul acestei grădini se ridica o casă de piatră în două etaje, ciudat de înaltă încât trebuia să urci un peron sau mai bine zis o scară dublă de două zeci de treptę, ca să ajungi la ușa de intrare, zidită cu o sută cincizeci de ani în urmă. Obloanele ferestrelor fuseseră înlocuite prin niște plăci mari și groase de plumb, ermetic topite și prinse prin niște bare de fier implântate în zid.

Acoperișul fusese și el acoperit cu plăci groase de plumb; deasemenea și coșurile de cărămidă, care fusese mai întâi astupate și zidite. Sus pe acoperiș era o mică terasă, ca o cușculiță cu geamuri. Cușca aceasta fusese și ea învelită cu tăblii de plumb lipite de acoperiș. Dar printr'o fantezie capricioasă fiecare din cele patru tăblii de plumb care ascundeau fațadele acestei mici terase, corespunzătoare celor patru puncte cardinale, era găurită de șapte găuri mici, perfect rotunde, așezate în formă de cruce și care se vedeau foarte bine și de afară. Încolo pretutindeni tăbliile plumbuite ale geamurilor erau întregi.

Noaptea care despărțea ziua de 12 spre 13 Februarie era

pe sfârşite. Ploaia stătuse, cerul era senin şi înstelat. O lumină vie eşea prin'una din ferestrele de la locuinţa paznicului acestei case. Se putea deduce de aici că Jidovul Samuel nu se culcase încă. Închipuiţi-vă o odae mare cu pereţii acoperiţi de panouri vechi de lemn de nuc care acuma erau de un brun aproape negru, atât erau de vechi. Camera era mobilată cu patru scaune fără speteze, cu un dulap vechi de stejar şi cu o masă cu picioarele strâmbe. Pe pereţii cu panouri de lemn erau atârnate chei de diferite mărimi. Fundul dulapului vechi de stejar era mobil şi se putea mişca printr'un secret. Acest fund era deschis şi lăsă să se vadă lipită în perete o cassă de fier mare şi adâncă, cu uşa deschisă în lături. Mecanismul acestei era minunat : o broască florentină din secolul al şeaisprezecelea care desfidea orice încercare de efracţie, mai bine decât toate invenţiile moderne, în afară de aceasta, orice încercare de a-i da foc era imposibilă, mulţumită unui perete dublu, foarte gros, metal neinflamabil, legat pe niste sârme de aur. O casetă mare de lemn de cedru fusese scoasă din această casă şi pusă pe un scăunaş ; în casetă se aflau o mulţime de hârtii, cu multă ordine strânse şi etichetate.

La lumina unei lămpi de aramă bătrânul paznic Samuel este ocupat să scrie într'un mic registru, pe măsură ce soţia sa, Betsabea, îl dictează dintr'un carnet. Samuel avea atunci vreo optzeci de ani şi deşi era aşa de bătrân, avea capul acoperit de o pădure de păr cărunt şi foarte creţ. Era mic, slab, nervos, cu mişcări aşa de vii, încât se vedea bine că anii nu-i slăbiseră energia, deşi în curtea, unde de altfel apărea foarte rar, afecta de a fi aproape căzut în copilărie, aşa cum spusese Rodin părintelui Aigrigny. Fizionomia lui era foarte inteligentă, fină şi pătrunzătoare. Fruntea lui largă, înaltă, anunţa ginste, sinceritate şi tărie.

Soţia sa Betsabea era cu cincisprezece ani mai tânără decât dânsul. Era înaltă şi îmbrăcată în negru. Câteva cute de pe frunte, provenite din încreţirea aproape necontenită a sprincenelor sale cărunte, arătau că această femee avea adesea accese de tristeţe adâncă. Chiar în momentul acesta fizionomia Betsabeei trăda o durere de nespus. După o clipă de tăcere

Samuel scrîind în registru, zise cu voce tare, recitind o scrisoare :

— Pe de altă parte cinci mii de metalice austriace de câte o mie de florini şi data de 19 Octombrie 1826... Aşa e Betsabea ? te-ai uitat în carnet ?

Betsabea nu răspunse. Samuel se uită la ea şi o văzu atât de întristată, încât îi spuse cu o expresie de dragoste neliniştită :

— Ce ai, Doamne, ce ai ?

— 19 Octombrie 1826... zise ea încet cu ochii fixi. Este o dată funestă, Samuel, foarte funestă... este data când am primit ultima scrisoare...

Betsabea nu mai putu continua, scoase un geamăt lung şi îşi ascunse faţa între mâini.

— Înţeleg, zise bătrânul cu vocea schimbată, un tată poate fi distrat de preocupări grave, dar inima unei mame este totdeauna trează.

Betsabea, ca şi cum i-ar fi plăcut să deştepte aceste amintiri crude :

— Da, ziua asta este ultima în care fiul nostru Abel ne-a scris din Germania, anunţându-ne că întrebuinţase după ordinele tale fondurile pe care le luase de aici, şi că avea să se ducă în Polonia pentru alte afaceri. Iar în Polonia şi-a găsit o moarte de martir. Fără nici un motiv guvernul rusesc l'a tratat aşa cum tratează pe toţi fraţii noştri în ţara asta de tiranie crudă şi l-a condamnat la supliciul îngrozitor al cnutului, fără să vrea nici să-l asculte. La ce bun să mai asculţi un Jidov !

— Vai ! zise Samuel ştergându-şi lacrimile care curgeau şi pe obrajii lui la aceste amintiri sfâşietoare, cel puţin Domnul nu ne-a luat la sine copilul decât atunci când sarcina pe care o împlineşte familia noastră din generaţie în generaţie de un secol şi jumătate încoace era aproape pe sfârşite. De aci înainte la ce bun să mai zăbovească neamul nostru pe pământ? Cassa asta nu cuprinde o avere de rege ? Locuinţa asta astupată acum o sută cincizeci de ani n'o să fie deschisă în dimineaţa asta coboritorilor acelula care a fost binefăcătorul străbunului meu ?

Zicând aceste cuvinte Samuel întoarse capul cu tristeţe spre cassa care se zărea pe fereastră. In acest moment începeau să se lvească zorile, luna apusese, terasa cea mică de pe acoperiş, coşurile şi acoperişul el însuşi se desemnau negre pe firmamentul înstelat. Deodată Samuel se făcu palid la faţă, se ridică repede şi spusé soţiei sale cu vocea tremurătoare, arătându-i cassa :

— Betsabea, uită-te la cele şapte puncte de lumină... e ca şi acum treizeci de ani... ia te uită...

In adevăr, cele şapte găuri rotunde aranjate în formă de cruce, săpate odinioară în plăcile de plumb care acopereau terasa, străluciră ca şapte puncte luminoase, ca şi cum s'ar fi urcat cineva pe dinăuntru până la acoperiş cu o lumină în mână.

Timp de câteva minute Samuel şi Betsabea rămaseră nemişcaţi, cu ochii fixaţi asupra celor şapte puncte luminoase, care străluceau în vârful terasei. In acelaş timp în dosul cassei, la orizont, o lumină de un tradafiriu pal anunţa zorii zilei. Samuel rupse cel dintâi tăcerea şi spuse soţiei sale, trecându-şi mâna pe frunte :

— Durerea ne-a împiedicat să ne gândim şi să ne aducem aminte că în definitiv pentru noi nu trebue să fie nimic spăimântător în toate cele ce se petrec. Nu mi-a spus oare tata că strămoşul meu a văzut de mai multe ori lumini asemănătoare cu asta, în lungi intervale ?

— Da, Samuel, dar n'a putut nici el cum nu putem nici noi să ne explicăm aceste lumini.

— Ca şi tata, ca şi bunicul, trebue să credem şi noi că a plănuit o cpire pe care el n'au cunoscut-o şi nici noi n'o cunoaştem şi că pe acolo poate intra vreo persoană care are cu şi noi de îndeplinit cine ştie ce îndatoriri misterioase în această casă. Tata m'a prevenit doar să nu mă sperii de aceste semne pe care mi le-a anunţat, şi care de treizeci de ani se produc pentru noi a doua oară.

— N'are afacc, Samuel, mă sperie ca şi cum ar fi ceva supranatural.

— Vremea minunilor a trecut, zise Jidovul dând din cap cu melancolie. Multe case vechi din aceste cartiere au comu-

nicații subterane cu locuri depărtate ; unele se zice că se prelungesc chiar până la Sena și până la catacombe. După planul pe care îl avem asupra clădirii, știi că terasa de pe acoperiș este deasupra odăii care se numește **marea sală de doliu.** Se zice că în camera asta se află lucruri foarte ciudate și foarte sinistre.

Betsabea privi cu băgare de seamă, ca și bărbatul său, cele șapte puncte luminoase a căror strălucire scădea pe măsură ce se mărea lumina zilei.

— Așa cum zici, Samuel, misterul poate să se explice în felul acesta, reluă soția bătrânului. De altfel ziua de astăzi este o zi așa de importantă pentru familia Rennepontilor, în cât în asemenea împrejurări apariția nu trebue să ne mire.

— Și când te gândești, zise Samuel, că de un secol și jumătate luminile acestea s'au văzut de mai multe ori ! Se vede că mai este o familie care din generație în generație s'a închinat ca și noi, unei datorii sfinte ?...

— Dar care este datoria asta ? Poate că astăzi o să se lămurească toate !

— Hai, Betsabea, zise deodată Samuel ești din visare ca și cum și-ar fi reproșat timpul cât stătuse degeaba, uite că s'a făcut ziuă, trebue ca până la opt starea cassei să fie gata, imensele volume de alcl să fie clasate (și zicând așa arătă cufărul de cedru) ca să poată fi înmânat cui de drept.

— Da, Samuel, zise femeea plină de dragoste și de grijă, dar cel puțin când o să sune ameaza ai să fii scăpat de o responsabilitate teribilă.

Zicând acestea Jidova arătă cu mâna cassa de cedru.

— E drept, răspunse bătrânul. Imi place mai bine să știu aceste bogății în mâna celora cărora aparțin, decât în mâinile mele. Dar de astăzi n'o să mai fiu eu depozitarul lor. Așa dar o să controlez pentru ultima dată starea acestor valori, iar pe urmă o să le colecționăm după registrul meu și după carnetul pe care îl ai tu în mână.

Betsabea făcu un semn afirmativ din cap. Samuel își luă iar condeiul și începu să facă niște calcule de bancă foarte complicate, iar soția sa se lăsă din nou furată, fără voia ei, de amintirile crude pe care i le deșteptase data fatală.

Să explicăm în câteva cuvinte povestea foarte simplă, deşi în aparenţă foarte romanescă şi minunată a acestor cinci zeci de mii de piese de aur, care mulţumită unei fructificări şi a unei administraţii înţelepte se transformaseră de la sine, sau mai bine zis în mod necesar, într'o sumă atât de importantă de patruzeci de milioane, cât credea părintele de Aigrigny. Părintele de Aigrigny, incomplect informat, se gândea le evetualitatea dezastruoasă a pierderilor, a falimentelor, care în atâţia ani putuseră atinge pe depozitarii acestei valori, deaceea găsea că şi cifra de patruzeci de milioane era enormă.

Istoria acestei averi este strâns legată de istoria familiei Samuel, care fructifica fondurile de trei generaţii; de aceea vom spune câteva cuvinte despre această familie.

Pe la 1670, cu multi ani înainte de moartea lui, Marius Remepont făcuse o călătorie în Portugalia unde avu ocazia să scape viata unui evreu, făcând interventii pe lângă nişte persoane sus puse. Bietul evreu fusese condamnat la arderea pe rug din cauza religiei sale. Acest evreu era Issac Samuel, strămoşul acelula pe care l-am văzut că păzea casa din strada Sfântul Francisc. Adesea oamenii generoşi se simt legaţi de cei pe care l-au îndatorat, tot atât cât se simt aceştia faţă de binefăcătorii lor. Aşa Marius Remepont văzând că Issac Samuel care făcea la Lisabona un mic comert de grâne, era cinstit, harnic, şi inteligent, îi propuse să vie cu el în Franţa şi să-i administreze imensa sa avere. Pe vremea aceea neîncrederea şi disprețul cu care au fost totdeauna priviti evrei ajunsese la culme. De aceea Isaac fu foarte recunoscător domnului de Remepont, primi propunerea şi făgădui că din ziua aceea îşi va închina viaţa pentru serviciul acelula care, după ce îi scăpase viaţa, avea încredere în cinstea lui, deşi era evreu şi deci aparţinea unei rase atât de mult bănuite.

După puţin timp domnul de Remepont fu şi el persecutat şi ruinat ; toate bunurile îi fură confiscate şi cedate prea sfinţilor părinti din compania lui Isus care îl demuntaseră. Nu mai trecură decât câteva zile şi Marius de Remepont îşi puse capăt zilelor în închisoare.

Înainte de această însă el trimise în taină după Issac Sa-

muel şi îi dădu cincizeci de mii de piese de aur, ce-i mai rămăseau din imensa sa avere. Credinciosul servitor trebuia să fructifice banii, adunând dobânzile şi plasându-le la rândul lor. Dacă ar fi avut un fiu, trebuia să-i lase lui această obligaţie cu limbă de moarte. Dacă n'ar fi avut nici un fiu, trebuia să însărcineze vreo rudă destul de cinstită să continue administrarea bunurilor ; administratorul urma să capete o retribuţie potrivită. Obligaţia trebuia să fie transmisă astfel din tată în fiu sau din rudă în rudă, până la expirarea termenului de un secol şi jumătate. In afară de aceasta Marius de Rennepont mai ruga pe Issac să păzească cât va trăi casa din strada Sfântul Francisc, unde îi lăsă şi o locuinţă gratuită şi să lase această însărcinare descendenţii sale, dacă ar fi avut moştenitori.

Chiar dacă Issac Samuel n'ar fi avut copii, puternicul spirit de solidarite care uneşte adesea unele familii evreeşti între ele ar fi făcut să se poată îndeplini ultima dorinţă a dómnului de Rennepont. Dar Issac avu un fiu câţiva ani după moartea lui Marius de Rennepont. Fiul acesta, Levi Samuel, născut în 1869, nu avu nici un copil de la prima sa soţie şi se căsători din nou când fu în vârstă aproape de şaizeci de ani. In 1750 avu şi el un fiu : David Samuel, paznicul din strada Sfântul Francisc, care în 1832 când se petrece această istorie era în vârstă de optzeci şi doi de ani şi promitea să ajungă la bătrâneţe şi mai adâncă, ca şi tatăl său, care murise la nouăzeci şi trei de ani. Abel Samuel, fiul pe care îl plângea atât de amar Betsabea, se născuse în 1870 şi murise sub loviturile cnutului rusesc în vârstă de douăzeci şi şase de ani.

Cei trei membri ai familiei care se perindaseră ca paznici ai casei zidite legau în felul acesta secolul al nouăsprezecelea cu al şaptesprezecelea. Viaţa lungă cu care îl dărui Dumnezeu simplifică foarte mult execuţia ultimelor dorinţe ale lui Marius de Rennepont. De altfel acesta declarase formal lui Samuel-strămoşul că dorea ca suma pe care o lasă să nu fie mărită decât prin simpla capitalizare a dobânzilor, cu cinci la sută.

Până pe la 1820 valorile, care încetul cu încetul deveniseră imense, fură plasate în băncile şi numai în contoarele israe-

Ute cele mai bogate din întreaga Europă. Felul acesta de a lucra, secert şi sigur, permise actualului paznic din strada Sfântul Francisc să efectueze fără ştirea nimănui, prin simple depuneri sau scrisori de valoare, nişte plasamente enorme. In timpul său suma ajunse aproape incalculabilă. Tatăl şi mai ales bunicul său nu avuseseră, în comparaţie cu dânsul, decât foarte puţine fonduri de administrat.

. . . . . .

După ce citi cu atenţie inventarul, Samuel zise soţiei sale:

— Sunt sigur că am adunat bine ; vrei să colaţionezi acuma după carnetul pe care îl ai în mână sumele pe care le-a scris cu în registru ? Tot odată o să văd dacă titlurile sunt clasate în ordine în casetă, căci în dimineaţa asta trebue să remit totul notarului, când se va deschide testamentul.

Samuel citi contul ce urmează, verificând în acelaş timp în cassă.

Rezumat al contului moştenitorilor domnului de RENNEPONT, remis de DAVID SAMUEL.

Astăzi se află în cassă următoarele valori :

1) 2.000.000 franci în inscripţii nominative şi la purtător cumpărate între 1825 şi 1832= 39.800.000 franci.

2) 900.000 fr. rentă franceză 3% în diverse inscripţii cumpărate în acelaşi anu=32.275.000 franci.

3) 5.000 acţiuni la Banca Franţei a 1.900 franci una=9 mil. 500.000 franci.

4) 5.000 acţiuni a Celor Patru Canaluri=3.345.000 franci.

5) 125 000 ducaţi rentă de Neapole socotiţi cu 4 fr. 40 ducatul=9.020.000 fr.

6) 5.000 metalici de Austria de 1.000 florini socotit cu 2 fr. 50 florinul =11.625.000 fr.

7) 75.000 livre sterlinge rentă 3% consolidată socotind livra cu 25 de franci=55.468.750 fr.

8) 1.200.000 florini, jumătate olandezi jumătate a Ţărilor de Jos=60.605.000 fr.

9) Bilete de bancă aur şi argint=535.250 fr.

TOTAL=212.175.000 fr.

Se constată o diferenţă de 13.775.000 fr. care se explică

prin aceea că din suma totală, trebuesc scăzute diferite sume rezultate din pierderi, falimente, misitii plătite la diverşi indivizi, cum şi leafa ce s'a plătit regulat celor trei fructificatori ai banilor.

— Aşa este, zise Samuel după ce verifică scrisorile depozitate în cassă. Se află în cassă, la dispoziţia moştenitorilor familiei de Rennepont suma de *două sute douăsprezece milioane* o sută şaptezeci şi cinci de mii de franci.

Zicând acestea bătrânul privi cu mândrie legitimă pe soţia sa.

— Nici nu-mi vine să cred ! esclamă Betsabea încremenită de mirare... Se poate oare, Doamne ?

— Nimic nu-i mai simplu, Betsabea. Toată lumea ştie că un capital se îndoeşte în paisprezece ani numai prin adăugirea dobânzilor de cinci la sută, socotind şi dobânda dobânzilor. Gândeşte-te că într'o sută cincizeci de ani sunt de zece ori câte paispreze ani şi că în felul acesta aceşti primi o sută cincizeci de mii de franci au fost îndoiţi dimpreună cu dobânzile lor. Atunci ceeace te mira la început o să ţi se pară foarte simplu. In 1682 domnul de Rennepont a încredinţat bunicului meu 150.000 de franci; suma aceasta capitalizată aşa după cum ţi-am spus a trebuit să producă în 1696, adică după paisprezece ani, 300.000 de franci. Aceştia, dublaţi în 1710, au produs 600.000 de franci. La moarte bunicului meu în 1719, suma care se punea la dobândă era de aproape un milion; în 1724 suma ar fi trebuit să se urce la un milion 200.000 fr., în 1738 la 2 milioane 400.000 fr.; în 1752, doi ani după naşterea mea, la 4 milioane 800.000 fr.; în 1766 la 9 milioane 600.000 fr.; în 1780 la 19 milioane 200.000 fr.; în 1794, doisprezece ani după moartea tatii, la 38 de milioane 400.000 fr.; în 1808 la 76 milioane 800.000 fr., în 1832 la 153 milioane 600.000 fr. iar astăzi cu dobânzile ar trebui să fie de cel puţin 225 milioane. Dar sunt şi pierderi, valori scăzute şi alte cheltueli, al căror cont este de altfel foarte stabilit. Aşa s'a redus suma la 212 milioane 175.000 fr. în valori aflate în cassa asta.

— Acum înţeleg, zise Betsabea, ce putere de necrezut este aceea a capitalizării !

Se făcuse ziua deabinelea; sunară orele şapte.

— Trebue să vie zidarii, zise Samuel punând cutia de cedru în cassa de fier ascunsă în dosul vechiului dulap de stejar. Sunt curios şi neliniştit să aflu care sunt descendenţii domnului Marius de Rennepont care or să se prezinte aici.

In acest moment răsunară două-trei lovituri viguroase de ciocan în poarta grea de fier dela stradă. Câinele de pază răspunse prin lătratul lui furios. Samuel zise soţiei sale :

— Trebue să fie zidarii pe cari îi trimete notarul cu secretarul lui. Pregăteşte toate cheile şi pune-le pe un inel cu etichetele lor; o să vin imediat să le iau.

Apoi Samuel coborî scara cu destulă uşurinţă pentru vârsta lui, deschise cu băgare de seamă un ghişeu şi văzu trei lucrători îmbrăcaţi ca zidari, însoţiţi de un tânăr îmbrăcat în negru.

— Vin din partea domnului Dumesnil, notarul, zise secretarul, ca să azist la deschiderea uşii zidite. Uite şi o scrisoare a patronului meu pentru domnul Samuel, paznicul casei.

Paznicul deschise cutia, luă scrisoarea şi se duse în celălalt capăt al boltii, ca s'o citească la lumină. Aci compară cu grijă încălţitura cu iscălitura unei alte scrisori a notarului pe care o avea în buzunar şi numai după ce îndeplini aceste precauţii puse câinii în lanţuri şi se întoarse să deschidă poarta secretarului şi zidarilor.

— Zidarii începură lucrul sub supravegherea secretarului. Deodată se opri la poartă o trăsură, din care se coborî Rodin însoţit de Gabriel. Samuel veni să le deschidă. Rodin îl întrebă:

— Dumneata eşti paznicul acestei case ?

— Da.

— Domnul Gabriel de Rennepont pe care îl vezi aici, zise Rodin, este unul din urmaşii familiei de Rennepont.

— Foarte bine, zise Jidovul, impresionat de expresia încercănată a lui Gabriel. Dar notarul n'o să vie decât la zece !

— Ce notar ? întrebă Gabriel surprins.

— O să-ţi explice părintele de Aigrigny, se grăbi să spue Rodin, apoi se adresă lui Samuel ; Am venit cam de vreme, n'am putea să aşteptăm undeva aci până la sosirea notarului?

— Veniţi vă rog, o să vă conduc la mine.

— După câteva minute tânărul preot şi *sociusul* intrară într'o cameră din cele pe care le ocupa Samuel la parterul clădirii dela stradă şi care dădea în curte.

— Domnul abate de Aigrigny care a servit de tutore lui domnul Gabriel trebue să vie îndată să întrebe de noi, mai zise Rodin, vrei să fii aşa de bun să-l conduci aici ?

— Negreşit, zise Samuel eşind.

Sociusul şi Gabriel rămaseră singuri. Bunătatea care dădea de obicei misionarului un farmec atât de mişcător era înlocuită de data asta printr'o expresie de tristeţe, de hotărîre şi de asprime. Rodin, care nu văzuse pe Gabriel de câteva zile, era foarte preocupat de această schimbare pe care o vedea la dânsul. După eşirea evreului, preotul întrebă pe Rodin cu ton hotărît :

— O să-mi spui în sfârşit pentru ce nu pot să vorbesc cu prea sfinţia sa părintele de Aigrigny ? şi pentru ce a ales această casă ca să-mi acorde convorbirea cerută ?

— Nu pot să răspund la această întrebare, zise cu răceală Rodin ; dar prea sfinţia sa nu poate să mai întârzie mult şi o să te asculte. Tot ce pot să-ţi spun este că sfinţia sa părintele doreşte această convorbire cu tot atâta ardoare ca şi dumneata. Dacă a ales această casă, este pentru că dumneata ai un interes oarecare să te afli aici. Ştii bine asta, deşi te-ai prefăcut că te miri când ai auzit pe gardian vorbind despre notar.

Zicând acestea, Rodin îndreptă o privire sfredelitoare asupra lui Gabriel, a cărui figură însă nu exprima decât surpriză.

— Nu înţeleg, zise el lui Rodin. Ce interes pot avea cu să mă aflu aici, în casa asta ?

— Îţi repet că nu se poate să nu ştii, reluă Rodin observând pe Gabriel cu aceeaşi stăruinţă.

— Ţi-am spus că nu ştiu, răspunse acesta aproape jignit de insistenţa *sociusului*.

— Atunci ce ţi-a spus eri mama dumitale adoptivă ? Cum de ţi-ai permis să o primeşti fără autorizaţia părintelui de Aigrigny — căci am aflat azi dimineaţă că aşa s'au petrecut lucrurile ? Nu ţi-a vorbit despre nişte hârtii de familie care s'au găsit asupra dumitale ?

— Nu răspunse Gabriel. Hârtiile acelea au fost date de mama duhovnicului, iar mai târziu au trecut în mâna părintelui Aigrigny. Pentru prima oară de foarte multă vreme aud vorbindu-se de aceste hârtii.

— Așa dar susții că nu ca să-ți vorbească despre asta a venit mama dumitale eri ? mai zise Rodin cu același încăpățânare și accentuând asupra fiecărui cuvânt.

— E pentru a doua oară că pari a te îndoi de spusele mele, zise preotul abia stăpânindu-și o mișcare de nerăbdare. Te asigur că spun adevărul.

— Nu știe nimic, își zise Rodin, care cunoștea prea bine sinceritatea lui Gabriel ca să mai păstreze o umbră de îndoială după declarația ce i-o făcuse.

— Te cred, zise el tare, ideea asta mi-a venit întrebându-mă ce motiv destul de puternic putuse să te facă să calci ordinele prea sfinției sale părintele de Aigrigny cu privire la penitență și izolarea absolută pe care ți-o ordonase. Mai mult de atât, împotriva tuturor regulelor casei, ți-ai permis să închizi ușa care trebuia să rămâe totdeauna deschisă, sau cel puțin întredeschisă, pentru ca supravegherea reciprocă care, ne este poruncită să se poată face cu ușurință. Nu mi-am putut explica gravele abateri dela disciplină decât așa că ai avut nevoe să ai o convorbire foarte importantă cu mama dumitale adoptivă.

— Doamna Baudoin a dorit să vorbească cu un preot, și nu cu un fiu adoptiv, răspunse Gabriel și am crezut că pot s'o ascult. Dacă am închis ușa, este pentru că era vorba de o spovedanie.

— Dar ce avea Francisca Baudoin așa de urgent să-ți comunice ?

— Asta o să o afli îndată, când o să-l spun prea sfinției sale, dacă va dori să auzi și dumneata, răspunse Gabriel.

Cuvintele acestea fură spuse cu un ton așa de hotărît, încât urmă o lungă tăcere. Gabriel se uită pe fereastră, iar Rodin îl observă. Apoi intră în odae părintele de Aigrigny condus de Rennel. Înainte ca Gabriel să se întoarcă, Rodin avu timp să spue încet prea cuviosului preot :

— Gabriel nu ştie nimic şi indianul nu mai e de temut.

Gabriel se întoarse, şi părintele de Aigrigny îl spuse cu un ton drăgăstos şi binevoitor, apropiindu-se de el cu surâsul pe buze şi cu mâna întinsă :

— Scumpul meu fiu, m'a durut foarte mult că a trebuit să-ţi refuz până acuma întrevederea pe care o doreşti de când te-ai întors şi mi-a fost penibil că a trebuit să te oblig la o singurătate de câteva zile. Deşi nu am să-ţi dau nici o explicaţie asupra lucrurilor pe care ţi le ordon, vreau totuşi să-ţi spun că am făcut toate numai în interesul dumitale.

— Trebue să cred pe prea sfinţia voastră, răspunse Gabriel înclinându-se.

Preotul simţi fără voia lui o uşoară emoţie şi teamă, căci până la plecarea lui în misiune în America părintele de Aigrigny exercitase asupra lui o influenţă extraordinară. In faţa lui tânărul făcuse jurământul formidabil care îl lega pentru totdeauna de societatea lui Isus. Părintele de Aigrigny lucrase asupra lui cu un despotism, o expresiune şi o intimidare din acelea care sfărâmă toate forţele vitale ale sufletului şi îl lasă neinsufleţit, tremurător şi îngrozit.

Părintele de Aigrigny cunoştea prea bine oamenii ca să nu fi remarcat imediat emoţia tânărului şi ca să nu-şi fi dat seama de cauza care o pricinuia. Emoţia asta i se păru de bun augur, de aceea îşi îndoi puterea de seducere, iubirea şi blândeţea glasului, rezervându-şi totuşi dreptul să ia altă mască dacă ar fi fost nevoe.

Aigrigny se aşeză, iar Gabriel şi Rodin rămaseră în picioare, cu respect.

— Ai dorit, fiule, zise abatele, să ai o convorbire importantă cu mine ?

— Da, părinte, zise Gabriel plecându-şi ochii în jos fără voia lui, în faţa ochilor strălucitori ai superiorului.

— Şi eu am să-ţi comunic lucruri de foarte mare interes. Lasă-mă să vorbesc eu întâi, iar dumneata ai să spui pe urmă. Acuma vre-o doisprezece ani scumpul meu fiu, duhovnicul mamei dumitale adoptive mi s'a adresat mie prin intermediul domnului Rosin şi mi-a atras atenţia asupra dumitale vorbin-

du-mi despre progresele uimitoare pe care le făceai la școala Fraților. In adevăr am aflat că purtarea dumitale exemplară, caracterul dumitale, blând și modest, inteligența dumitale precoce, erau demne de cel mai mare interes. Incepând din acest moment am avut ochii deschiși asupra dumitale. După câtva timp, văzând că meritele îți rămâneau aceleași, mi s'a părut că era și altceva în dumneata decât stofă de meseriaș. Atunci no-am înțeles cu mama dumitale adoptivă ca să te dea în grija noastră și ai fost primit gratis într'o școală a companiei noastre. A fost o sarcină mai puțin pentru sărmana femee care te crescuse ca pe copilul ei iar noi am avut un copil care făcea să ne prevadă speranțe mari prin îngrijirile noastre părintești și prin binefacerile unei educații religioase. Toate astea sunt adevărate, fiule ?

— Sunt adevărate, părinte, răspunse Gabriel plecând ochii în jos.

Pe măsură ce creșteai, se dezvoltau la dumneata virtuți rare, minunate. Pe atunci nu știam încă ce carieră ai să alegi. Dar eram sigur că în orice împrejurare a vieții, ai să rămâi un fiu bun al Iubitei noastre biserici. Și nu m'am înșelat, în speranțele mele, sau mai bine zis le-ai întrecut cu mult, fiule. Când ai aflat, printr'o confidență prietenească, că mama dumitale adoptivă dorea foarte mult să te vadă călugărit, ai răspuns cu generozitate la dorința bunei femei căreia îi datoral atâta.

La aceste cuvinte Gabriel nu putu să-și oprească o mișcare, amintindu-și amarele confidențe ale Franciscăi. Dar se stăpâni: Rodin, în picioare, sprijinit de coltul căminului, continua să-l observe cu o atenție cludată și stăruitoare. Părintele de Aigrigny reluă :

— Nu-ți ascund scumpul meu fiu, că hotărârea dumitale, m'a umplut de bucurie. Am văzut în dumneata o viitoare lumină pentru biserică și mi-a părut bine că o vedeam, strălucind în compania noastră. Ai fost socotit vrednic să fii al nostru, și după ce ai depus în fața mea jurământul irevocabil, sfânt, care te leagă pentru totdeauna de compania noastră pentru cea mai mare glorie a lui Dumnezeu, ai dorit să te duci să predici credința catolică între păgâni. De și ne-a părut rău să

ne despărțim de scumpul nostru fiu, a trebuit să cedăm în fața unei dorințe atât de pioase. Ai plecat ca un smerit misionar și ne-ai venit înapoi ca un martir glorios, suntem mândri și pe drept cuvânt că te numărăm între noi. Acest expozeu rapid al trecutului a fost necesar fiule, ca să ajung la cele ce urmează. Este vorba acuma, dacă lucrul ar fi cu putință, să strângem și mai mult legăturile care te leagă de noi. Așa dar ascultă-mă bine, scumpul meu fiu, căci ceeace am să-ți spun este confidențial și este de mare importanță nu numai pentru dumneata, ci și pentru compania noastră.

— Atunci, părinte, esclamă repede Gabriel, întrerupând pe părintele de Aigrigny, nu pot, nu trebue să vă ascult !

Preotul se făcu palid spunând aceste cuvinte; după alterarea trăsăturilor se vedea că se dădea o luptă cumplită în sufletul lui; dar se stăpâni repede și reluându-și hotărârea de la început ridică fruntea, îndreptă o privire sigură asupra părintelui de Aigrigny și a lui Rodin care se priveau încremeniți de mirare și zise :

— Vă repet, părinte, că dacă este vorba de lucruri secrete ale companiei nu pot să vă ascult înainte ca să vă fac și eu un expozeu scurt asupra trecutului, așa cum l-am putut judeca în ultimul timp. Atunci o să înțelegeți părinte că nu mai am dreptul să vă ascult, căci în curând o să ne despartă fără îndoială o prăpastie.

Este cu neputință să descriem privirea pe care o schimbară repede Rodin și părintele de Aigrigny ; soclusul începu să-și roază unghiile, ațintind ochii săi de reptilă iritată asupra lui Gabriel. Părintele de Aigrigny se făcu verde la față și se întrebă cu spaimă dacă nu cumva în momentul când să-și atingă ținta avea să întâmpine obstacole din partea lui Gabriel, în favoarea căruia fuseseră îndepărtate toate obstacolele. Dar înaltul părinte se stăpâni foarte bine, rămase liniștit și răspunse cu un glas unsuros și drăgăstos:

— Imi e cu neputință să cred, scumpul meu fiu, ca dumneata și cu mine să fim separați vreodată printr'o prăpastie, dar vorbește, te ascult.

— Sunt în adevăr doisprzeece ani, părinte, începu Ga-

biei cu vocea hotărâtă, însufleţindu-se puţin câte puţin, când prin bunavoinţa dv. am intrat într:un liceu al companiei lui Isus. Am intrat plin de iubire, încrezător şi cinstit. Cum mi-au fost incurajate dela început aceste instincte preţioase ale copilăriei ? In ziua sosirii directorul îmi indică doi copii ceva mai mari decât mine şi îmi spuse: „Iată tovarăşii pe care ai să-i preferi; să vă plimbaţi totdeauna toţi trei împreună; regulamentul institutiei interzice orice convorbire între doi; regulamentul mai cere de asemenea ca să asculţi cu băgare de seamă tot ce vor spune camarazii dumitale pentru ca să-mi poţi raporta, căci dragii de ei pot, fără ştirea lor, să aibă inclinaţii rele; dacă îţi iubeşti camarazii, trebue să mă înştiinţezi de aplecările lor rele, pentru ca dojenile mele părinteşti să-i scutească de pedepse, ne mai dându-le posibilitatea să păcătuiască".

— In adevăr, scumpul meu fiu, acestea sunt regulamentele institutiei noastre, şi discursul acesta care se ţine tuturor elevilor nou sosiţi.

— Ştiu, părinte, răspunse Gabriel cu amărăciune; de aceea trei zile mai târziu biet copil supus şi încrezător, îmi splonam cu malvitate camarazii, ascultam şi reţineam convorbirile lor, pe care le raportam directorului, care mă felicita pentru zelul meu. Ceeace eram silit să fac era nedemn, dar şi Dumnezeu ştie că eu credeam că îndeplinesc o datorie caritabilă. Eram fericit că pot asculta de ordinele unui superior pe care îl respectam şi ale cărui cuvinte le ascultam în credinţa mea copilărească, aşa cum aş fi ascultat cuvântul Domnului.

— Părinte îndolială, zise părintele de Aigrigny, din ce în ce mai sperlat de discursul lui Gabriel. Toate acestea fiule, sunt conforme cu regulamentul urmat în liceele noastre şi cu obiceiurile membrilor din compania noastră care se denunţă unii pe alţii, fără să zdruncine dragostea şi caritatea reciprocă, ci spre cel mai mare progres spiritual al lor, mai ales când lucrul le-a fost ordonat de superiori sau cerut spre cea mai mare glorie a lui Dumnezeu 1).

1) Aceste reguli sunt scrise în *Constitutia Iezuiţilor*, Examen general,

— Ştiu, esclamă Gabriel. Mă încurajau la rău în numele celor mai sfinte lucruri.

— Scumpul meu fiu, zise părintele de Aigrigny silindu-se să ascundă sub o aparentă demnitate jignită, spaima mereu crescândă. Vorbele astea sunt cel puţin ciudate. Imi pare rău fiule, că sunt silit să-ţi aduc aminte că nouă ne datoreşti educaţia pe care ai primit-o.

— Astea au fost roadele ei, părinte, reluă Gabriel. Odată chinuit de scrupuluri nedesluşite — ultim avânt al aspiraţiilor generoase pe care le înăbuşeau în mine—, m'am întrebat dacă scopul caritabil şi religios care se atribuia acestui spionaj continuu, acestei trădări, era suficient ca să mă absolve; împărtăşii temerile mele directorului, care îmi răspunse că eu nu aveam să deosebesc lucrurile mele de altele, ci numai să ascult; numai lui îi revenea răspunderea faptelor mele.

— Urmează, scumpul meu fiu, zise părintele de Aigrigny în prada unei tristeţe adânci. Am avut dreptate când m'am împotrivit plecării dumitale în America.

— Providenţa a vrut ca tocmai în această ţară nouă, roditoare şi liberă să fiu luminat printr'o întâmplare ciudată asupra prezentului şi a trecutului. Acolo mi s'au deschis în sfârşit ochii, esclamă Gabriel. Da, în America, în mijlocul imenselor pustietăţi pe care le străbăteam, copleşit de atâta măreţie şi de atâtea splendori, am jurat...

Gabriel se întrerupse şi după o clipă adăugă:

— O să explic îndată, părinte, ce jurământ am făcut; dar credeţi-mă, a fost o zi nenorocită, foarte nenorocită aceea în care a trebuit să mă îndoesc şi să acuz ceeace binecuvântasem şi respectasem atâta timp. Vă asigur, părinte, adăugă Gabriel cu ochii umezi, că n'am plâns atunci numai pentru mine.

— Cunosc bunătatea inimii dumitale, fiule, reluă părintele de Aigrigny căpătând iar o rază de speranţă, văzând emoţia lui Gabriel. Mi-e teamă că ai apucat un drum greşit; dar încredinţează-ne nouă, părinţilor dumitale spirituali, ceeace te doare şi sper că vom izbuti să te întărim în credinţa dumitale, din nefericire un moment zdruncinată.

Pe când părintele de Aigrigny vorbea așa. Rodin se opri, luă un carnet din buzunar și scrise câteva note. Gabriel era din ce în ce mai palid și mai emoționat. Îi trebuia mare curaj ca să vorbească așa căci dela călătoria sa în America învățase să cunoască puterea de temut a companiei; voia însă să expue cu sinceritate toate, cu toată primejdia pe care o înfrunta cu bună știință. Așa dar continuă cu vocea schimbată:

Copilăria mea, vârsta aceasta fericită de sinceritate și de bucurii nevinovate, trecu într'o atmosferă de teamă, de apăsare și de spionaj bănuitor. Așa ajunsei la vârsta de cincisprezece ani. Puțin câte puțin rarele vizite care erau îngăduite mamei mele adoptive și fratelui meu fură interzise. Posac, fricos, izolat în casa aceasta tristă, mare, tăcută, înghețată, simții că mă îndepărtai din ce în ce mai mult de lumea iubitoare și liberă. Îmi treceam timpul citind sau exercitând practica devotă, în toate amănunțimile ei religioase. După orele de studiu și de practică religioasă urmau ca unică distracție câteva plimbări în trei. Nici odată câte doi, pentru că în trei spionarea reciprocă este mai ușor de făcut și pentru că în doi intimitatea se stabilește mai ușor și ar putea chiar să se lege vreo prietenie din acelea care fac să bată inima și nu trebue ca inima să bată. Într'o zi mi-am dat seama de insesibilitatea de ghiață care punea stăpânire pe mine de când locuiam în acest mormânt și avui oroare. Spăimântat, am vrut să es cât timp mai aveam putere. Atunci v'am vorbit, părinte, de alegerea unei cariere. Atunci mi-ați spus că mama mea adoptivă căreia îi datoram viața.... — atunci Gabriel începu să povhe, căci era o fire din acelea care se simt rușinate de infamiile altora, ale chiar victime au căzut ei... — atunci mi-ați spus că mama mea adoptivă n'avea decât o țintă, o dorință, aceea...

— Aceea de a te vedea intrând în rândurile preoțimei, fiule, reluă părintele de Aigrigny; ea însă nu îndrăznea să-ți mărturisească gândul, de teamă ca dumneata să nu vezi o dorință interesantă în...

— Destul, părinte, zise Gabriel, întrerupând pe părintele de Aigrigny și făcând o mișcare de indignare. Mă doare să vă aud pronunțând o croare. Francisca Baudoin n'a avut niciodată acest gând. Eri mi-a spus totul. Și ea și eu am fost înșelați.

— Așa dar tule, zise cu asprime părintele de Aigrigny pu vorbele mamei dumitale adoptive mai presus de ale mele?

— Scutiți-mă de un răspuns penibil pentru dv. și pentr mine, zise Gabriel plecând ochii în jos.

— Al să-mi spui acuma, reluă părintele de Aigrigny cu neliniște, ce pretinzi să mă...

Prea cuviosul părinte nu putu termina, căci intră Samuel și zise:

— A venit un om și cere să vorbească cu domnul Rodin.

— Eu sunt, răspunse Soclul destul de surprins.

Inainte de a ieși, Rodin, întinând părintelui de Aigrigny câteva cuvinte scrise cu creionul pe o foaie de hârtie din carnet. Pe urmă ieși foarte neliniștit să afle cine putea să-l caute în strada Sfântul Francisc. Părintele de Aigrigny și Gabriel rămaseră singuri.

Aigrigny, în prada unor chinuri de moarte, luă în mod mecanic biletul dela Rodin și îl ținu în mână fără să se gândească să-l deschidă. Prea cuviosul părinte se întreba cu groază unde voia Gabriel să ajungă cu recriminațiile sale asupra trecutului. Nu ndrăznea să răspundă reproșurilor sale, căci se temea să-l irite tocmai acum, când încă depindeau de el interese așa de mari. Gabriel nu putea poseda nimic după regulamentul iezuiților; mai mult decât atâta: prea cuviosul părinte avusese grijă să obțină dela el o renunțare expresă la toate bunurile care îi puteau reveni într'o zi în folosul ordinului. Dar începutul acestei convorbiri părea că anunță o schimbare atât de mare în felul de a vedea al lui Gabriel față de campanie, încât putea să vrea chiar să sfărme legăturile care îl legau de ea. In acest caz nu era ținut, din punct de vedere *legal*, să-și îndeplinească angajamentele luate. Donația era anulată dela sine și chiar în clipa când erau să fie realizate speranțele părintelui de Aigrigny prin luarea în stăpânire a imenselor averi Kenneport, aceste speranțe se nimiceau pentru totdeauna.

Misionarul continuă:

— Este de datoria mea, părinte, să continuu acest expozeu al vieții mele trecute până în momentul când am plecat în America. O să înțelegeți numai decât pentru ce îmi impun această obligație.

După ce am fost instruit de dorința mamei mele adoptive, m'am resemnat deși mă costa foarte mult. Ieșii din casa cea tristă unde petrecusem o parte a copilăriei și prima mea tinerețe și intrai în seminarele companiei. Hotărîrea mea nu era dictată de o vocațiune de neînvins pentru biserică, ci de dorința de a achita o datorie sfântă față de mama mea adoptivă.

La intrarea mea în noua instituție, îmi văzui speranțele înșelate. Inima mea un moment ușurată se strânse din nou; în locul căminului de viață iubitoare și de tinerețe pe care o visasem, găseam în seminarul tăcut și înghețat aceeași reprimare a oricărui avânt generos, aceeași disciplină nemiloasă, același sistem al spionajului reciproc, aceeași neîncredere, aceleași piedici de neînvins pentru formarea legăturilor de prietenie. În felul acesta avântul care îmi încălzise o clipă sufletul din nou și puțin câte puțin căzui în viața aceasta moartă, pasivă, mașinală, pe care o regulă o autoritate nemiloasă, cu o precizie mecanică. În sfârșit primii hirotonisirea: odată preot, mi-ați cerut, părinte să intru în compania lui Iisus, sau mai bine zis m'am pomenit adus pe nesimțite, aproape fără să-mi dau seama la această hotărîre. Cum? nici eu nu știu? Am îndurat toate încercările M-am lăsat în voia unei toropeli de nesuportat; astfel am momentul fatal. În sfârșit, așa cum cere disciplina, mă înăbușeam în genunchi) dar așteptam cu nerăbdare momentul îndeplinirii ultimului act al voinții mele care mureu și făcui jurământul. Apoi căzui între mâinile voastre *ca un cadavru.*

— Și până în acest moment scumpul meu fiu n'ai călcat niciodată această supunere de cadavru, așa după cum a spus glorioasul nostru întemeietor, căci cu cât este supunere, mai absolută, cu atât este mai meritorie.

După o clipă de tăcere Gabriel continuă :

— Mi-ați ascuns cu toții, părinte, adevăratele scopuri ale companiei în care intram. După ce am rostit jurământul, aveam să fiu în mâinile voastre, un simplu instrument ascultător; dar mi-ați spus că aveam să fiu întrebuințat pentru o operă sfântă, mare și frumoasă. V'am crezut, părinte, cum să nu

[1] Expresia aceasta este întocmai...

vă cred ? Şi aşteptai. Un eveniment funest veni să-mi schimbe destinul. Cu şase luni înainte de a pleca în America mi-aţi spus că voiaţi să faceţi din mine un confesor şi pentru ca să mă pregătesc, mi-aţi dat o carte în care se aflau întrebările pe care un duhovnic poate să le pue băeţilor, fetelor şi femeilor măritate care se prezintă în faţa tribunalului pocăinţei 2). Deschisei aceste pagini plin de respect, de încredere şi de credinţă. La început nici n'am înţeles. În sfârşit înţelesei. Atunci fui surprins de ruşine, de groază şi de uimire. Abea avui puterea să închid cu mâna tremurătoare această îngrozitoare carte, şi alergai la dv. părinte, şi vă spusei că m'am făcut vinovat de a fi aruncat ochii pe aceste pagini ruşinoase pe care mi le-aţi dat din greşală.

— Adă-ţi aminte, scumpul meu fiu, zise părintele de Aigrigny plin de gravitate că eu ţi-am liniştit scrupulurile; ţi-am spus că compania noastră impune citirea acestui *Compendium* tinerilor diaconi, seminariştilor şi tinerilor preoţi care se destinează carierii de confesori.

— Şi v'am crezut, părinte. Obicelul ascultării oarbe era atât de puternic în mine, încât cu toată oroarea pe care o simţeam, am luat din nou cartea în odaia mea şi am citit-o. Vai, părinte ! Găsii într'însa tot ce desfrâul are mai demn de osândă şi mai cumplit în rafinamentele sale. Şi eram în toată puterea vârstei... Pe măsură ce tablourile obscene, de o desfrânare îngrozitoare, mi se perindau pe dinaintea imaginaţiei mele până atunci castă şi curată, mi se părea că simt cum îmi slăbea raţiunea. Da... şi la urmă raţiunea mi se rătăci de tot. Obrajii îmi ardeau, un foc mistuitor îmi curgea prin vine şi halucinaţii de groază pusără capăt acestei rătăciri şi căutând să scap de îmbrăţişările lor arzătoare perdui cunoştinţa.

— Vorbeşti despre cartea aceasta în termeni necuviincioşi, zise părintele de Aigrigny cu asprime; ai fost victima imaginaţiei dumitale. Acestea sunt chestiuni pe care nu eşti în stare să le judeci.

— Nici n'o să mai vorbesc despre ele, părinte, zise Gabriel, iar după o clipă continuă :

---

2) Din respect pentru cititori nu putem da nici o idee cât de slabă despre această carte ruşinoasă şi plină de obscenităţi.

— După această noapte teribilă urmă o boală lungă. Când îmi veniî în fire, trecutul îmi apăru ca un vis neplăcut. Atunci mi-ați spus, părinte, că încă nu eram copt pentru anumite funcții și v'am cerut cu stăruință să plec în misiune în America. După ce mi-ați respins multă vreme rugămintea v'ați învoit. Plecai. Ce fericire adâncă, religioasă, simții când mă pomenii transportat deodată în mijlocul măreției impunătoare a mării, când mă văzui între apă și cer! Atunci pentru prima oară de mulți ani simții că inima îmi bătea liberă în piept. Pentru prima dată mă simții stăpânul gândurilor mele și îndrăznii să cercetez aceste gânduri. Atunci se ridicară în mintea mea îndoieli ciudate. Mă întrebai cu ce drept și în ce scop mi se comprimase și mi se nimicise atâta timp exercițiul voinței, al libertății, al cumpătării, de oarece Dumnezeu m'a înzestrat cu libertate, voință și rațiune...

În acest moment intră Rodin. Părintele de Algrigny îi întrebă din ochi; ochiului se apropie și îi spuse încet de tot, ca să nu-l poată auzi Gabriel:

— Nu-i nimic grav; mi s'a adus vestea că tatăl mareșalului Simon a sosit la fabrică la Hardy.

Apoi, aruncând o privire asupra lui Gabriel, Rodin întrebă la rândul lui cu privirea pe părintele de Algrigny, care plecă capul cu un aer desolat. Apoi se adresă lui Gabriel, în timp ce Rodin se duse să se razeme din nou de sobă:

— Urmează, fiule, sunt nerăbdător să știu la ce hotărâre te-ai oprit.

— O să vă spun imediat, părinte. Ajung așa dar la Charleston. Starețul stabilimentului nostru din acest oraș căruia îi împărtășii îndoielile mele asupra scopului companiei, se înfierbântă să mă lumineze. Cu o sinceritate spăimântătoare îmi dezvălui acest scop. Fui îngrozit. Citii pe cazuiști 1). Atunci,

---

1) Iezuiții cred că au dreptul să mintă, să înșele să facă rău altuia dacă aceasta este în interesul lor — în interesul credinței zic ei. Unii dintre preoții de vază ai lor au întocmit anume cărți, în care explică în ce mod aceste *păcate* pot fi crtate de Dumnezeu, și încearcă să arată că nici nu sunt păcate.

În felul acesta ei dovedesc că ceeace e *negru* poate fi *alb*, și păcatul nu mai există. Aceasta este *morala cazuistă*, pe care preoții ne-iezuiți n'au îmbrățișat-o niciodată.

părinte făcui descoperiri groaznice. La fiecare pagină a acestei cărți scrisă de părinții noștri, citii scuza și justificarea furtului, a calomniei, a violului, a adulterului, a sperjurului, a omorului, a regicidului. Când mă gândii că eu preot al unui Dumnezeu de îndurare, de dreptate, de ertare și de iubire, aparțineam de aici înainte unui ordin al cărui șefi profesau asemenea doctrine și se mândreau cu ele, făcui jurământul în fața lui Dumnezeu de a rupe pentru totdeauna legăturile care mă uneau de acest ordin !

La aceste cuvinte părintele de Aigrigny și Rodin schimbară o privire teribilă ; totul era pierdut, prada le scăpa. Gabriel, foarte mișcat de amintirile pe care le evoca, nu băgă de seamă această mișcare a prea cuviosului părinte și a sociusului.

— Așa dar, fiule, zise părintele de Aigrigny, galben pământiu la față, îmi ceri să sfărâm legăturile care te unesc cu compania ?

— Da, părinte, am făcut un jurământ în fața dv. și vă rog să mă deslegați de el.

— Prin urmare fiule, pe viitor nu va mai fi nimic comun între dumneata și compania noastră ?

— Nu, părinte, deoarece vă rog să mă deslegați de jurământul făcut.

— Cred că știi, fiule, că compania poate să te deslege, dar dumneata nu poți cere deslegarea ?

— Demersul meu vă dovedește părinte, importanța pe care care o dau acestui jurământ, deoarece vin să vă cer deslegarea. Dacă însă ați refuza, nu m'aș mai crede angajat nici în ochii lui Dumnezeu, nici în ochii oamenilor.

— E foarte lămurit, zise părintele de Aigrigny, dar cuvintele îi mureau pe buze, atât de adâncă era desperarea lui.

Deodată, pe când Gabriel aștepta cu ochii plecați răspunsul părintelui de Aigrigny care rămase mut, nemișcat, Rodin păru lovit de o inspirație subită. Văzând că prea sfântul părinte ținea încă în mână biletul pe care i-l strecurase, se apropie repede de dânsul și îi spuse :

— N'ați citit biletul meu ?

— Nu m'am gândit la asta, răspunse abatele.

Rodin păru că face o sforțare asupra lui însuși ca să-și stăpânească mânia, apoi zise cu vocea liniștită :

— Citiți-l, vă rog...

Abia își aruncă ochii asupra celor câteva rânduri scrise cu creionul, și o vie lucire de speranță ilumină trăsăturile prea sfântului părinte, până atunci pline de desnădejde. El strânse mâna soclusului cu o expresie de adâncă recunoștință și îi spuse încet :

— Ai dreptate... Gabriel este al nostru.

Inainte de a adresa cuvântul lui Gabriel, părintele de Aigrigny se reculese adânc. Fizionomia lui mai înainte descompusă, se înseninâ puțin câte puțin. Rodin își reluă postul de observație lângă sobă, dar aruncă părintelui de Aigrigny o privire de superioritate disprețuitoare și mânioasă, ridicând totodată din umeri în chip foarte semnificativ. După această manifestare involuntară pe care din fericire superiorul său nu o văzu, figura cadavarică a soclusului își reluă expresia de ghiață. Pleoapele sale moi, pe care mânia și nerăbdarea le făcuseră să se ridice o clipă, căzură iar și acoperiră pe jumătate ochii lui mici și șterși. Trebue să mărturisim că părintele de Aigrigny, cu toate că avea maniere seducătoare și alese, era adesea lăsat în umbră, dominat de tăria negovăitoare de perfidia și adâncimea drăcească a lui Rodin, bătrânul acela respingător, murdar, nizerabil îmbrăcat. E drept însă că el eșea foarte rar din umilul său rol de secretar și de ascultător mut.

Influența educației este atât de puternică, încât Gabriel, cu toate că pronunțase ruptura formală, se simțea încă intimidat în prezența părintelui de Aigrigny și aștepta cu frică răspunsul prea sfântului părinte. Prea sfinția sa, după ce își combină cu îndemânare planul de atac, rupse în sfârșit tăcerea, scoase un oftat adânc, fizionomia sa până atunci severă și mânioasă lua o înfățișare mișcătoare de blândețe și de dulceață și spuse lui Gabriel cu o voce afectuoasă:

— Iartă-mă, fiule, că îți răspund după atâta timp ; hotărârea dumitale neașteptată m'a zăpăcit până într'atâta, încât

pricinuit atâtea gânduri neplăcute, încât a trebuit să mă reculeg timp de câteva minute şi să încerc să pătrund cauza rupturii dumitale ; cred că am pătruns-o. Prin urmare, scumpul meu fiu, eşti absolut hotărât să părăseşti compania chiar în potriva voinţei mele ?

— Mi-ar părea rău, părinte să fie aşa, dar va trebui.

— E drept că ar trebui să-ţi pară rău, foarte rău, căci ai făcut de bunăvoe un jurământ irevocabil, şi după statutele noastre prin acest jurământ te-ai angajat să nu părăseşti compania decât cu învoirea superiorilor.

— Părinte, atunci nu ştiam ce fel de angajament era acela pe care îl luam. Astăzi, fiind mai luminat, cer să mă retrag ; singura mea dorinţă este să obţin o parohie în vreun sat departe de Paris. Mi-ar părea dar rău, părinte, să-mi refuzaţi ceeace...

— Fii liniştit, fiule, reluă părintele de Aigrigny, nu vreau să lupt mai mult cu dorinţa dumitale de a te despărţi de noi...

— Atunci părinte mă deslegaţi ?

— Eu nu am această putere, fiule, dar am să scriu imediat la Roma ca să cer autorizaţia părintelui nostru al tuturor.

— Vă mulţumesc, părinte.

— Aşa dar în curând fiule, al să fii deslegat de aceste legături care te apasă. Dar oamenii de care te lepezi cu atâta amărăciune vor continua totuşi să se roage pentru dumneata. Noi nu ne credem deslegaţi de dumneata ; la noi nu se poate sfărâma obicelul care ne leagă de cineva. Ce vrei ! noi ne socotim obligaţi către creaturile noastre, chiar prin binefacerile cu care l-am acoperit. Astfel dumneata erai sărac şi orfan, dar ţi-am întins braţele atât pentru interesul pe care îl meritai, cât şi pentru a cruţa pe mama dumitale adoptivă de o sarcină prea mare...

— Părinte, zise Gabriel stăpânindu-şi emoţia, nu sunt nerecunoscător.

— Te cred, te cred, fiule, astăzi îţi place să ne renegi, bine. Acuma, după ce am pătruns adevărata cauză a rupturii este de datoria mea să te desleg de jurământ.

— Despre care cauză vreţi să vorbiţi, părinte ?

— Vai, fiule, îți înțeleg teama ! Astăzi ne amenință primejdii, știi bine...

— Primejdii ? esclamă Gabriel.

— Este cu neputință fiule, să nu știi că de la căderea suveranilor noștri legitimi (2) necredința revoluționarilor devine din zi în zi mai mare ; suntem urmăriți și persecutați. De aceea scumpul meu fiu înțeleg și apreciez cum se cuvine motivul care în asemenea împrejurări te face să te desparți de noi.

Zicând aceste cuvinte părintele de Aigrigny aruncă repede o privire asupra sociusului, care răspunse printr'un semn din cap aprobator și printr'o mișcare de nerăbdare părând că vrea să zică :

— Haide ! haide !

Gabriel era doborât. Nici nu era pe lume o inimă mai generoasă, mai dreaptă și mai vitează decât a sa.

— Părinte, reluă el cu vocea mișcată și cu lacrimi în ochi; vorbele dv. sunt crude, sunt nedrepte, căci știți bine că nu sunt ins !

— Ne, zise Rodin cu vocea lui tăioasă, adresându-se părintelui de Aigrigny și aruncând spre Gabriel o privire disprețuitoare, scumpul dv. fiu este prudent.

La aceste cuvinte Gabriel tresări. O roșeață ușoară îi coloră figura palidă ; ochii lui mari albaștri scânteiară de mânie, dar își stăpâni pe dată furia, plecă capul și, prea mișcat ca să răspundă, tăcu și își șterse pe furiș o lacrimă. Lacrima aceasta nu scăpă ochiului, care văzu într'însa un simptom favorabil, căci schimbă din nou o privire de satisfacție cu părintele de Aigrigny. Acesta tocmai voia să atingă o chestiune foarte importantă, de aceea cu toată stăpânirea de sine pe care o avea, vocea i se schimbă ușor când, încurajat oarecum de o privire a lui Rodin, zise :

— Mai avem un motiv ca să nu șovăim să te deslegăm de jurământ fiule, de sigur că ai aflat ieri de la mama dumitale adoptivă că poate că ești chemat să capeți o moștenire a cărei valoare nu se cunoaște...

---

*) Este vorba despre revoluția care avusese loc cu doi ani mai înainte, și care detronase pe rege.

Gabriel ridică repede capul şi spuse părintelui de Aigrigny :

— După cum am spus şi domnului Rodin, mama mi-a vorbit numai de scrupulurile ei de conştiinţă şi nu ştiu nimic de existenţa moştenirii despre care îmi vorbiţi.

Expresia de indiferenţă cu care pronunţă preotul aceste ultime cuvinte fu remarcată de Rodin.

— Fie, zise părintele de Aigrigny, nu ştii, îmi place să cred, deşi toate aparenţele tind să dovedească că vestea despre această moştenire nu este străină de hotărârea dumitale de a te despărţi de noi.

— Nu înţelcg, părinte.

— Şi totuşi este foarte simplu. După mine, ruptura dumitale are două motive : mai întâi suntem ameninţaţi, şi socoţi prudent să ne părăseşti ; apoi, acuma când eşti sigur că ai să te bucuri de oarecari înlesniri de trai, vrei de sigur să te desparţi de noi, ca să anulezi donaţia pe care ne-ai făcut-o în alte vremuri.

— Ca să vorbim mai explicit, îţi calci jurământul pentru că suntem persecutaţi şi pentru că vrei să-ţi iei darul înapoi, adăugă Rodin cu vocea lui ascuţită rezumând scurt şi cu brutalitate situaţia lui Gabriel faţă de compania lui Isus.

Auzind această acuzaţie infamă, Gabriel nu putu decât să-şi ridice mâinile către cer şi să esclame :

— O, Doamne ! O, Doamne !

Părintele de Aigrigny după ce mai schimbă o privire cu Rodin, zise cu o voce aspră, părând că ceartă pe subalternul său pentru prea marea sa sinceritate.

— Cred că mergi cam prea departe. Scumpul nostru fiu s'ar fi purtat în felul vicleau şi laş de care vorbeşti, dacă ar fi ştiut că este în situaţia de a moşteni. Dar dacă spune că n'a ştiut, trebue să-l credem, cu toate că aparenţele sunt contra lui.

— Părinte, zise în sfârşit Gabriel palid, tremurând, mişcat, căutând să-şi stăpânească indignarea şi furia, vă mulţumesc că cel puţin amânaţi osânda. Nu sunt laş, Domnul îmi este martor că nu stiam ce primejdii ameninţă compania dv.

Nu sunt ticlos şi nu sunt vicleau, Domnul îmi este martor că numai în acest moment am aflat că se poate să capăt o moştenire şi că...

— Încă un cuvânt, fiule, am aflat şi eu despre acest lucru numai în ultimul timp, printr'o simplă întâmplare, zise părintele de Algrigny întrerupând pe Gabriel. Cu puţin timp înainte de întoarcerea dumitale din America, prea cuviosul nostru părinte procuror clasând hârtiile companiei, a dat peste dosarul dumitale. L-a cercetat şi a aflat că un strămoş al dumitale după tată, cărula i-a aparţinut casa asta unde suntem acuma, a lăsat un testament care va fi deschis astăzi la prânz. Eri te credeam încă de ai noştri ; statutele noastre prevăd că noi nu putem poseda nimic al nostru. In afară de aceasta dumneata ai întărit aceasta printr'o donaţie în folosul săracilor noştri. Aşa dar nu dumneata, ci compania, în persoana mea, trebue să se prezinte ca moştenitoare, arătând titlurile dumitale, pe care le am aici pe toate, în regulă. Acuma însă, fiule, când te desparţi de noi, trebue să te prezinţi dumneata. Speranţa vreunei averi oarecare ţi-a schimbat sentimentele ; eşti liber, rela-ţi darul.

— Şi tocmai dv. părinte, esclamă Gabriel, tocmai dv. mă credeţi capabil să revin asupra unei donaţii făcută de bună voe în folosul companiei, ca să mă achit faţă de ea de educaţia pe care mi-a dat-o ? Mă credeţi dv. atât de josnic ca să-mi fac cuvântul pentru că am să posed poate o mică avere ?

— Averea nu-i, fiule, poate fi mică, după cum poate fi şi foarte mare...

— Părinte, dacă ar fi vorba de o avere de rege, şi tot n'aş vorbi altfel. Cred că am dreptul să fiu crezut; iată ce hotărâsc. Compania căreia îi aparţin este în primejdie, spuneţi ? O să mă conving şi eu de aceste primejdii ; dacă sunt grave, o să aştept înainte de a vă părăsi să treacă primejdia. Cât despre moştenirea de care mă credeţi atât de lacom, v'o las în întregime părinte, aşa după cum m'am obligat şi altă dată. Dorinţa mea este numai ca aceste bunuri să fie întrebuinţate în folosul săracilor. Nu ştiu cât este de mare averea, dar fie mare, fie mică, ea aparţine companiei, căci nu-mi calc cuvântul.

Părintele de Algrigny avu tot atâta greutate să-şi stăpâ-

nească bucuria, pe cât de greu îi fusese cu puţin înainte să-şi ascundă spaima. Totuşi făcu un semn lui Rodin să intervină. Acesta, înţelegând foarte bine pe superiorul său, se apropie de Gabriel, se sprijini de o masă pe care era o călimară şi un condei, şi începu să bată darabana pe birou cu vârful degetelor sale noduroase, apoi spuse părintelui de Aigrigny.

— Toate astea sunt bune şi frumoase, dar scumpul dv. fiu vă dă drept orce garanţie un jurământ... e cam puţin.

— Şi jurământul meu ! esclamă Gabriel.

— Dă-mi voe, zise Rodin cu răceală, legea nu recunoaşte existenţa noastră, aşa încât nu poate recunoaşte nici donaţiile ce ni se fac. Prin urmare mâine poţi să iei înapoi ceeace ne-ai dat astăzi.

— Şi jurământul meu ! esclafă Gabriel.

Rodin îl privi ţintă şi zise :

— Jurământul dumitale ?... dar ai făcut şi jurământul că ai să asculţi întotdeauna cu credinţă de companie. Ai jurat că n'ai să te desparţi, niciodată de ea şi astăzi ce pretuesti jurământul în faţa dumitale ?

O clipă Gabriel se zăpăci, dar simţind bine cât era de falsă comparaţia lui Rodin, se ridică liniştit şi demn, se aşeză la birou, luă un condei şi hârtie şi scrise cele ce urmează :

„In faţa dv. prea cuvioase părinte de Aigrigny şi domnule Rodin, martori ai jurământului meu, înoesc la ora aceasta, liber şi de bună voe, donaţia întreagă şi absolută pe care am făcut-o companiei lui Isus în persoana prea sfinţiei sale părintele de Aigrigny, a tuturor bunurilor care or să-mi aparţie, oricare ar fi valoarea lor. Jur că voi ţine această promisiune irevocabilă şi că în sufletul meu socotesc îndeplinirea acestei promisiuni ca achitarea unei datorii de recunoştinţă şi ca o ploasă datorie. Drept care am scris aceasta la 13 Februarie 1832, în Paris, în momentul deschiderii testamentului unui strămoş al meu după tată.

„Gabriel de Rennepont"

După ce isprăvi de scris, preotul se ridică şi înmână actul lui Rodin, fără să spue un cuvânt. Socius citi cu băgare de

semna şi răspunse cu aceeaşi nepăsare, privind pe Gabriel :

— Este un jurământ scris, asta-i totul ; dacă eşti absolut hotărît să faci această donaţie în mod serios, al vedea vreo piedică ca să fie legalizată ?

— Niciuna, zise Gabriel cu amărăciune, dacă jurământul meu scris nu-ţi ajunge...

— Scumpul meu fiu, zise părintele de Aigrigny afectuos, dacă ar fi vorba să faci o donaţie în folosul meu, crede-mă că, dacă aş accepta aş fi cum nu se poate mai sigur prin simplul dumitale cuvânt. Dar aici este altceva : sunt, aşa cum ţi-am spus, mandatarul companiei, şi în afară de aceasta Domnul poate dintr'un moment în altul să te cheme la sine. Cine ne garantează atunci că moştenitorii dumitale vor ţine jurământul făcut de dumneata ?

— Aveţi dreptate, părinte, zise Gabriel cu tristeţe, nu m'am gândit la moarte, deoarece este în adevăr puţin probabilă.

In acest moment Samuel deschise uşa şi zise :

— Domnilor, a venit notarul, pot să-l introduc aici ? La ce preţ precis uşa casei vă va fi deschisă.

— Suntem cu atât mai bucuroşi să vedem pe notar zise Rodin, cu cât avem de vorbit cu dânsul. Poftească-l te rog să intre.

— Intâi că avem şi notar, zise apoi Rodin lui Gabriel. Dacă nu ţi-ai schimbat intenţiile, poţi să regulezi donaţia în faţa acestui funcţionar public şi să scapi în felul acesta de o mare povară pentru viitor.

— Domnule, zise Gabriel, orice s'ar întâmpla, o să mă socotesc tot aşa de strâns legat prin acest jurământ scris pe care vă rog să-l păstraţi, părinte (zicând acestea Gabriel înmână hârtia părintelui de Aigrigny) cât o să mă simt de legat şi prin actul autentic pe care o să-l semnez.

. . . . . .

Zidăria de la uşa de intrare a casei fusese dată la o parte de zidari, deasemenea şi tăblia de plumb şi scheletul de fier. Atunci apărură la lumina zilei tăbliile de lemn sculptat ale uşii noastre. ca şi în ziua când fuseseră astupate şi puse la adă-

post de acțiunea răufăcătoare a aerului și a timpului. Lucrătorii, după ce terminară de dărâmat, rămaseră pe trepte, foarte curioși să asiste la deschiderea ușii, căci vedeau venind pe Samuel cu o legătură mare de chei în mână.

— Acuma zise bătrânul când ajunse la picioarele scării, ați terminat ; patronul domnului secretar o să vă plătească. Vă rog să plecați, căci trebue să intru cel dintâi și absolut singur în această locuință, înainte de a lăsa să intre moștenitorii.

După plecare lucrătorilor, Samuel urcă treptele peronului, ajunse în fața ușii degajată de pietrele de fierul și de plumbul care o astupase. Cu o emoție adâncă bătrânul, căută în legătura de chei cea de care avea nevoe, o introduse în broască, o întoarse și făcu ușa să scârție în țâțâni. In acelaș moment se simți izbit în față de o răbufneală de aer umed și rece, așa cum ese dintr'o pivniță deschisă pe neașteptate. Jidovul închise ușa și o încue pe dinăuntru, întorcând cheea de două ori, apoi făcu câțiva pași în vestibulul luminat prin niște mici deschizături care se aflau în zid, deasupra ușii. Pereții erau de piatră netedă și lucioasă și nu se vedea nici cea mai mică urmă de stricăciune sau de umezeală. Rampa de fier, frumos lucrată nu avea nici o urmă de rugină.

Zgomotul pașilor apăsați al Jidovului răsunau sub cupola înaltă a vestibulului. Nepotul lui Issac Samuel simți o ușoară tristețe, gândindu-se că pașii strămoșului său răsunaseră desigur ultimii în această locuință ale cărei uși le închisese cu o sută cincizeci de ani în urmă. Prietenul credincios căruia Marius Rennepont îi vânduse casa de formă, o părăsise mai târziu, punând-o pe numele bunicului lui Samuel ; acesta o lăsase urmașilor săi ca și cum ar fi fost vorba de o moștenire.

Gândindu-se la aceste lucruri, Samuel își mai aduse aminte și de luminile pe care le văzuse în dimineața aceea prin cele șapte deschizături din învelitoarea de plumb de pe acoperiș. Cu toată tăria lui de caracter, bătrânul nu se putu împiedica să nu tresară când, după ce luă altă chee din legătură, citi pe ea: **Cheea din salonul roșu** și deschise cu ea o ușă mare cu două

canaturi, care ducea la apartamentele interioare. O singură fereastră din toată casa fusese deschisă şi lumina tocmai aceasta încăpere mare, cu pereţii acoperiţi cu tapete de damas de culoare roşu închis, care nu suferiseră nici o stricăciune; un covor gros de Turcia acoperea duşumeaua. Fotolii mari de lemn aurit, în stilul sever al lui Lodovic XIV, erau aşezate în mod simetric dealungul pereţilor ; în faţa uşii de intrare se afla altă uşă, care dădea în altă odae. Candelabre bogate şi o pendulă în acelaş stil cu mobilele se reflectau într'o oglindă de Veneţia. In mijlocul salonului era o masă mare rotundă, acoperită cu un covor de catifea roşie. Samuel se apropie de această masă şi văzu o bucată de hârtie velină albă, pe care erau scrise aceste cuvinte :

In sala aceasta mi se va deschide testamentul ; celelalte apartamente vor rămâne închise până ce se vor ceti ultimele mele dorinţe.

M. de R.

— Da, zise Jidovul privind cu emoţie aceste rânduri scrise cu atâta timp înainte, recomandaţia asta mi-a fost transmisă şi de tata; căci se pare că celelalte odăi sunt pline de obiecte pe care Marius de Rennepont le preţuia foarte mult, nu pentru valoarea lor, ci pentru originea lor, iar în sala de doliu este un lucru ciudat şi misterios.

Jidovul scoase apoi din buzunar un registru legat în piele neagră şi prevăzut cu o încuetoare de aramă ; el scoase cheea din încuetoare, puse registrul pe masă şi zise : iată starea valorilor din casă ; mi s'a poruncit să aduc asta aici înainte de a intra moştenitorii.

Tăcerea cea mai adâncă domnea în salon în momentul când Samuel puse registrul pe masă. Deodată un lucru dintre cele mai naturale dar totodată dintre cele mai spăimântătoare îl scoase din visare ; în odaia de alături auzi un clopoţel clar, argintiu, sunând încet ora zece. Şi era în adevăr ora zece.

Samuel avea prea mult bun simţ ca să creadă în mişcarea veşnică, adică să creadă că un ceas putea să meargă de o sută cincizeci de ani. Deaceea se întrebă cu mirare şi cu spaimă

cum de nu se oprise pendula de atâția ani și mai ales cum de putea să arate așa de exact ora. După ce se gândi mult timp la acest lucru ciudat, se gândi și la lucrul nu mai puțin extraordinar pe care îl văzuse de dimineață : luminile de pe acoperiș. Samuel trase încheerea că trebuia să fie o legătură între aceste două incidente.

Bătrânul nu putea pătrunde adevărata cauză a acestor întâmplări minunate, dar își explică ceeace îi era dat să vadă, prin comunicațiile subterane care, potrivit tradiției, existau între pivnițile casei și niște locuri foarte depărtate ; niște persoane necunoscute, misterioase putuseră să intre de două trei ori pe secol în această locuință. Cufundat în aceste gânduri Samuel se apropie de căminul care se afla în fața ferestrei. O rază vie de soare străbătu norii și căzu pe două portrete mari, așezate de cele două părți ale căminului. Jidovul nu le observase încă. Portretele reprezentau un bărbat și o femee în picioare, în mărime naturală. După culoarea discretă și totodată puternică a acestei picturi, după penelurile largi și viguroase, se recunostea ușor o mână de maestru.

Femeea putea să aibă douăzeci și cinci, treizeci de ani ; fruntea ei albă, nobilă și înaltă, era încoronată de un minunat păr negru cu reflexe aurii ; sprincenele foarte fine erau arcate deasupra unor ochi mari, de un albastru de safir scânteietor ; privirea lor, totodată mândră și tristă, avea ceva fatal. Înfățișarea acestei femei era gânditoare și îndurerată. Privirile sale ridicate către cer aveau o expresie de durere implorătoare și resemnată, pe care n'ai fi crezut să o poată reda cineva.

In stânga căminului era celălalt portret, tot așa de măestrie pictat. Acesta reprezenta un om de vre-o 30—35 de ani, înalt de statură. Capul frumos și de o mare forță de caracter se deosebea prin trăsăturile puternice și severe, împreunate cu o expresie de mare suferință și de resemnare, părul, barba și sprincenele erau negre. Sprincenele, printr'un capriciu bizar al naturii, în loc să fie separate și arcuite în jurul ochilor, se întindeau de la o tâmplă la alta și păreau că fac o dungă neagră pe frunte.

Soarele lovea în plin și marea încă stratucirea . . . două figuri remarcabile, pe care nu le mai puteai uita după ce le vedeai odată. Samuel eșind din visare și aruncând din întâmplare o privire asupra acestor portrete, fu izbit de înfățișarea lor : amândouă păreau vii.

— Ce figuri nobile și frumoase ! esclamă el apropiindu-se mai mult, ca să le vadă mai bine.

După o clipă de tăcere mai zise : Să pregătim toate pentru reuniunea solemnă ; au sunat orele zece.

Zicând acestea așeză fotoliile de lemn aurit în jurul mesei rotunde, apoi reluă cu un aer gânditor :

— Timpul trece și dintre descendenții binefăcătorului străbunului meu numai preotul este aici. Să fie el singurul reprezentant al familiei de Rennepont ?... Iată că a sosit momentul când pot deschide ușa pentru citirea testamentului. Betsabea are să conducă pe notar aici. Bate cineva la ușă... ea este...

Samuel mai aruncă o privire asupra ușii în dosul cărela numărară ceasurile zece, apoi se îndreptă repede spre ușa din vestibul, unde se auzea vorbind, întoarse de două ori cheea în broască și deschise cele două canaturi. Spre marea sa părere de rău nu văzu pe peron decât pe Gabriel, având pe Rodin în stânga sa și pe părintele de Aigrigny la dreapta. Notarul și Betsabea, care servise de călăuză, se aflau în dosul grupului principal. Samuel nu și putu opri un suspin și zise înclinându-se :

— Domnilor, totul este gata, puteți intra.

Gabriel, Rodin și Aigrigny intrară cu toții în salonul roșu. Fiecare dintre dânșii era în alt mod afectat. Gabriel, palid și trist, simțea o neliniște teribilă ; voia să fugă cât mai curând din această casă și se simțea scăpat de o greutate enormă după ce îi ceduse drepturile părintelui de Aigrigny printr'un act prevăzut cu toate garanțiile legale. Tânărul nu se gândea că dându-i ingrijirile pe care le plătea acuma atât de larg și forțându-i vocațiunea printr'o minciună nelegiuită, părintele de Aigrigny avea drept scop să asigure succesul unei intrigi neguroase. Părintele de Aigrigny, cu mult mai palid și mai mișcat decât Gabriel, încercase să explice și să-și scuze zăpăceala

prin durerea ce i-o pricinuia ruptura scumpului său fiu. Rodin, în aparență liniștit și foarte stăpân pe sine, vedea cu o mânie ascunsă via emoție a părintelui de Algrigny, care ar fi putut face să se nască bănuell în mintea unui om mai puțin încrezător decât Gabriel.

Diferiții actori ai acestei scene stăteau în picioare în jurul mesei rotunde. La invitația notarului, cu toții voiră să se așeze, dar Samuel zise arătând registrul legat în piele neagră :

— Domnule notar, am avut ordin să depun aici registrul acesta, care este inculat. O să vă dau cheea imediat după ce o să citiți testamentul.

— In adevăr, se spune aceasta în nota pe care o am aici împreună cu testamentul. Testamentul a fost depus la 1682 la Toma Le Semelier, consilier regal, notar la Paris, care locuia atunci în piața Regală No. 12, zise domnul Dumesnil.

Zicând acestea Dumesnil scoase dintr'o servietă de marochin roșu un plic mare îngălbenit de vreme, de care era legată printr'un fir de mătase o notă scrisă tot pe hârtie velină.

— Domnilor, zise notarul, dacă vreți să luați loc, o să vă citesc nota alăturată aici, care regulează formalitățile ce sunt de îndeplinit pentru deschiderea testamentului.

Notarul, Rodin, părintele de Algrigny și Gabriel se așezară. Pânărul preot, întors cu spatele spre sobă, nu putea vedea cele două portrete. Samuel, cu toată invitația notarului, rămase în picioare în dosul fotoliului ocupat de notar. Acesta începu să citească :

„In 13 Februarie 1832 testamentul meu va fi dus în strada Sfântul Francisc numărul 3. La zece ore precis ușa de la salonul roșu situat în parter va fi deschisă moștenitorilor mei, care desigur vor fi de mult sosiți la Paris, în așteptarea acestei zile și vor fi avut tot timpul să-și valideze drepturile. De îndată ce vor fi cu toții adunați, se va citi testamentul ; la ultima bătae a miezului zilei succesiunea va fi închisă în folosul acelora care se vor fi prezentat în persoană, și nu prin împuterniciți, în ziua de 13 Februarie, înainte de prânz, în strada Sfântul Francisc. Sper că aceste lucruri se vor păstra prin tradiție orală în familia mea din generație în generație, timp de un secol și jumătate după cum am recomandat".

După ce citi aceste rânduri cu o voce sonoră, notarul se opri o clipă şi reluă cu o voce solemnă :

„Domnul Gabriel-Francisc-Maria de Rennepont, preot, a justificat prin acte de notariat filiaţia lui paternă şi calitatea lui de strănepot de văr al testatorului. El este până în acest moment singurul descendent al familiei de Rennepont aici şi deschid deci testamentul în favoarea lui".

Zicând acestea notarul scoase testamentul din plic, testament care fusese mai întâi deschis de preşedintele tribunalului cu toate formalităţile cerute de lege. Părintele de Aigrigny se sprijini cu coatele de masă, neputându-şi stăpâni un suspin grăitor. Gabriel se pregătea să asculte mai mult cu curiozitate decât cu interes, Rodin se aşeză la oarecare distanţă de masă, şi ţinea pălăria lui veche între genunchi. În fundul pălăriei, pe jumătate ascuns între îndoiturile murdare ale unei batiste de bumbac cu pătrăţele albastre, pusese ceasul.

Toată atenţia sociusului era împărţită între orice zgomot pe care îl auzea de afară şi între înceata înaintare a minutarelor ceasului. Ochiul lui mic şi iritat părea că vrea să grăbească mersul ceasului, atât îi era de mare nerăbdarea să-l vadă arătând mezul zilei.

Notarul desfăcu foaia de veliu şi citi cele ce urmează într'o tăcere şi o atenţie adâncă :

„Château de Villefranche, 13 Février 1831.

„Am să scap prin moarte de ruşinea ocnei la care am fost condamnat ca eretic, prin uneltirile duşmanilor neîmblânziţi ai familiei mele. Viaţa îmi este prea amară de când a murit fiul meu, victimă a unui asasinat misterios. A murit la nouăsprezece ani, sărmanul meu Henric. Ucigaşii lui sunt necunoscuţi : nu e drept că sunt necunoscuţi, dacă este să cred în presimţiri. Ca să păstrez averea mea pentru acest fiu, m'am prefăcut că mă lepăd de protestantism. Atâta timp cât a trăit această fiinţă iubită, am păstrat cu grijă toate aparenţele catolice. Prefăcătoria asta mă revolta, dar era vorba de fiul meu. După ce fiul meu a fost ucis, sila mi-a devenit nesuferită. Eram spionat; am fost acuzat şi condamnat ca eretic, bunurile mi-au fost con-

fiscate, iar eu am fost condamnat la ocnă. Vremurile acestea sunt ingrozitoare. Am să mor ; să ne gândim la aceia dintre ai mei care trăesc, sau mai bine zis care vor trăi in vremuri mai bune.

„Din toată averea îmi mai rămân cincizeci de mii de piese aur pe care îl am la un prieten. Nu mai am copii, dar am rude numeroase, exilate in Europa. Suma asta dacă s'ar împărți între ei, ar fi prea neinsemnată pentru dânșii deaceea am hotărit altfel, după sfaturile înțelepte ale unui om pe care îl venerez. De două ori în viața mea am văzut pe omul acesta, și de amândouă dățiile în împrejurări funeste ; de două ori mi-a salvat viața. Vai ! Poate că ar fi salvat și pe fiul meu, dar a sosit prea târziu.

„Mulțumită lui moartea mea n'o să fie zadarnică. Mulțumită lui, rândurile scrise de un om care peste câteva ore va înceta de a mai trăi, vor da poate naștere la lucruri mari peste un secol și jumătate, dacă voința mea va fi cu sfințenie ascultată de urmașii mei. Mă adresez celor din neamul meu ce vor veni deacuma inainte. Pentru ca să înțeleagă și să aprecieze mai bine ultima dorință pe care o am, și pe care îl implor să mi-o împlinească, pe el care la ora asta sunt încă în neființa unde am să intru și eu, trebue să cunoască pe persecutorii familiei mele, ca să-și poată răzbuna strămoșul.

„Bunicul meu era catolic. Atras nu atât de zelul său religios, cât și de niște sfaturi perfide, s'a afiliat, deși era mirean, unei societăți a cărei putere a fost totdeauna teribilă și misterioasă-societatea lui Isus.

Când se ajunse aici cu citirea testamentului, Rodin, părintele de Agrigny și Gabriel se priviră instinctiv. Notarul nu băgă de seamă și citi inainte :

Câțiva ani dearândul profesă pentru această societate cel mai absolut devotament, dar deodată află niște lucruri extraordinare despre scopul ei secret și despre mijloacele prin care voia să ajungă.

Strămoșul meu, spăimântat de secretul pe care îl deținea fără voia lui și pe care îl înțelese mai bine după moartea acestui bun rege, nu numai că rupse cu societatea lui Isus, dar, ca,

şi cum catolicismul întreg ar fi fost solidar cu crimele acestei societăţi, se lepădă de religia romană şi se făcu protestant.

Iată secretul pe care îl află strămoşul meu: Era în 1610, cu o lună înainte de asasinarea lui Henric IV (1).

„Strămoşul meu a avut dovezi indiscutabile că doi dintre membrii acestei societăţi erau în înţelegere cu Ravaillac; a avut dovezi şi despre o înţelegere asemănătoare cu ocazia crimei lui Jean Chatel, regicidul (2). Depărtarea lui de compania lui Isus a fost prima cauză a urii înverşunate pe care o nutreşte această societate contra familiei noastre. Mulţumită Domnului, hârtiile acestea au fost puse la loc sigur; tata mi le-a lăsat mie şi dacă ultimele mele dorinţe vor fi executate, urmaşii mei vor găsi aceste hârtii, însemnate cu A. M. C. D. G. în cuţărăşul de abanos din sala de doliu. Şi tata a fost ţinta persecuţiilor lor, care ar fi putut duce la ruina şi la moartea lui, fără intervenţia unei femei pentru care a păstrat de atunci un cult aproape religios.

„Portretul acestei femei, pe care am văzut-o şi eu acum câţiva ani, cum şi portretul omului căruia i-am închinat o veneraţie adâncă, au fost pictate de mine din memorie şi se află în salonul roşu din strada Sfântul Francisc. Sper că amândouă vor fi pentru descendenţii familiei mele obiectul unui cult plin de recunoştinţă".

De câteva minute Gabriel devenise din ce în ce mai atent la citirea testamentului. Se gândea că printr'o coincidenţă bizară, unul dintre strămoşii lui rupsese cu două secole înainte legăturile cu societatea lui Isus, aşa după cum le rupsese şi el cu o oră înainte. Se mai gândea că de la această ruptură, întâmplată cu două secole în urmă data şi un fel de ură cu care compania lui Isus urmărise în totdeauna familia lui. Tânărul preot găsea ciudat faptul că moştenirea lăsată lui după trecere de o sută cincizeci de ani de o rudă care fusese victima societăţii lui Isus, se întorcea aceleiaşi societăţi. Când notarul

---

1) Regele Henric IV; unul din cei mai iubiţi regi ai Franţei, acela care a făcut să înceteze persecuţiile contra protestanţilor, a fost asasinat în 1610 de un catolic fanatic, anume Ravaillac.

2) Jean Chatel încercase şi el cu puţin înainte să ucidă pe regele Henric IV, dar a fost prins şi sfârtecat de popor.

ceti pasagiul relativ la cele două portrete, Gabriel care ca şi părintele de Aigrigny stătea cu spatele la tablouri, se întoarse ca să le vadă. Abia îşi aruncă ochii asupra partretului femeii, şi misionarul scoase un strigăt de mirare, aproape de spaimă. Notarul întrerupse imediat citirea şi privi pe preot cu neliniste.

La strigătul scos de Gabriel părintele de Aigrigny se apropie repede de el. Gabriel stătea în picioare, tremurând din tot corpul şi privea portretul femeii din perete cu o surpriză extraordinară. După câteva clipe zise încet, ca şi cum şi-ar fi vorbit sie-şi :

— Se poate oare, Doamne, ca întâmplarea să producă asemenea asemănări ! Ochii aştia mândri şi trişti, sunt ochii ei ; fruntea asta, paloarea asta ! da, sunt trăsăturile ei, trăsăturile ei în totul !

— Dar ce ai, scumpul meu fiu ? zise părintele de Aigrigny tot aşa de mirat ca şi Samuel, ca şi notarul.

— Acum opt luni, răspunse misionarul cu vocea foarte mişcată şi fără să piardă tabloul din ochi, eram în puterea indienilor, în munţii Stâncoşi. Mă răstigniseră pe cruce şi începeau să mă scalpeze ; era să mor, când divina Providenţă îmi trimese un ajutor neaşteptat. Da, femeea asta m'a salvat.

— Femeea asta ! esclamară în acelaş timp Samuel, părintele de Aigrigny şi notarul.

Rodin singur părea străin de episodul portretului ; cu figura contractată de nerăbdare şi de mânie îşi rodea unghiile până la sânge, privind cu mii de chinuri mersul încet al minutarelor.

— Cum ! femeea asta ţi-a salvat viaţa ? întrebă părintele de Aigrigny.

— Da, femeea asta, reluă Gabriel cu vocea mai joasă, aproape speriată ; femeea asta, sau mai bine zis o femee care îi seamănă până într'atâta, încât dacă tabloul n'ar fi aici de un secol şi jumătate, aş crede că a fost pictat după ea. Misterele naturii şi voinţa lui Dumnezeu sunt de nepătruns.

Gabriel căzu doborât pe fotoliu, iar notarul reluă citirea într'o tăcere de moarte.

„Acestea au fost persecuțiile a căror țintă au fost membrii familiei mele din partea iezuiților. Societatea asta posedă la ora asta bunurile mele pe care le-a confiscat. Eu am să mor. Facă cerul ca ura să se stingă cu această moarte și să fie cruțat !... Azi dimineață am trimes după un om a cărui cinste am pus-o la încercare de multă vreme, anume Issac Samuel. Eu l-am scăpat viața ; și n'a fost zi de atunci în care să nu mă bucur că am păstrat pe lume o ființă atât de cinstită și de bună. Lui l-am dat cele cincizeci de mii de piese pe care mi le-a înapoiat un debitor cinstit. Issac Samuel —, iar după moartea lui descendenții cărora le va lăsa cu limbă de moarte datoria de recunoștință — se însărcinează să fructifice suma și să adune dobânzile până la împlinirea celui de al o sută cincizecilea an, începând de azi. Suma fructificată în felul acesta poate să devie enormă, poate să constitue o avere regească, dacă împrejurările nu vor fi contrare. Facă cerul ca dorințele mele să fie împlinite de coborâtorii mei în privința împărțelii și a întrebuințării acestei sume imense !

„Intr'un secol și jumătate se întâmplă în mod fatal atâtea schimbări, atâtea variații, atâtea vicisitudini ale soartei, în cât este probabil că peste o sută cincizeci de ani descendenții mei vor aparține la diferite clase sociale și vor reprezenta diferite elemente sociale ale timpului lor. Orice s'ar întâmpla, dorința mea cea mai mare, cea mai sfântă este ca descendenții mei să se apropie unii de alții și să reconstitue o familie printr'o unione strânsă, sinceră, punând în practică cuvintele lui Crist: Iubiți-vă unii pe alții. Această unione ar fi un exemplu minunat, căci mi se pare că numai prin unirea, din asociația oamenilor între ei trebue să răsară fericirea viitoare a omenirii.

„Companiа care a persecutat de atâta timp familia mea este unul din cele mai bune exemple de atotputernicia asociației, chiar când este aplicată pentru a face rău. Există ceva așa de fecund, așa de divin în acest principiu, încât silește, uneori la bine asociațiile cele mai rele, cele mai primejdioase. Așa de exemplu misiunile au aruncat raze de lumină rare dar curate, asupra acestei tenebroase companii a iezuiților întemeiată în scopul detestabil și nelegiuit de a nimici printr'o a-

ducaţie care ucide oamenii, voinţa, gândul, inteligenţa popoarelor, pentru ca să le lase tremurătoare, superstiţioase, abrutizate şi dezarmate pradă despotismului regilor. In urmă compania îşi rezervă dreptul să domineze şi pe regi, prin duhovnicii ei".

La acest pasaj al testamentului avu loc un nou şi ciudat schimb de priviri intre Gabriel şi părintele de Aigrigny.

„Dacă asociaţia perversă, bazată pe degradarea omului, pe teamă, pe despotism, urmărită de blestemul popoarelor a străbătut totuşi secolele şi adesea a dominat lumea prin viclenie şi prin teroare, ce ar deveni o asociaţie întemeiată pe fraternitate, care ar avea drept scop să libereze pe bărbat şi pe femee de orice sclavie degradatoare, să cheme la bucurie aici pe pământ pe cei ce n'au cunoscut în viaţă decât durerea şi mizeria, să glorifice şi să îmbogăţească munca, să lumineze pe cei pe care ii depravează neştiinţa ?

„Pentru ca imensele resurse băneşti care vor da atâta putere familei mele să nu se risipească, ci să se înoiască în decursul vremurilor, moştenitorii mei să asculte de voinţa mea şi să plaseze în aceleaşi condiţii îndoitul sumei pe care am plasat-o eu. Un secol şi jumătate după dânşii ce sursă nouă de putere şi de activitate pentru descendenţii lor ! ce legătură de continuitate în facerea binelui ! De altfel se vor găsi în biroul cel mare de abanos din sala de doliu câteva idei practice cu privire la această asociaţie.

„Acestea sunt cele din urmă voinţe ale mele, sau mai bine zis cele din urmă speranţe. Dacă cer ca cei din neamul meu să se afle personal în strada Sfântul Francisc în ziua când se va deschide testamentul, este pentru ca, reuniţi în acest moment solemn, să se vadă, să se cunoască ; poate că atunci vorbele îi vor impresiona ; în loc să trăiască divizaţi, se vor uni ; însăşi interesele lor vor avea de câştigat şi voinţa mea va fi împlinită.

„Acum câteva zile am trimes acelora dintre membrii familiei mele care sunt risipiţi în Europa o medalie pe care este gravată data la care sunt convocaţi moştenitorii, peste un secol şi jumătate începând de astăzi. Le-am ascuns adevăra-

tul motiv pentru care îl convoc şi le-am spus numai că coboritorii mei vor avea mare interes să vie la această întâlnire. A trebuit să fac aşa pentru că cunosc viclenia şi stăruinţa companiei a cărei victimă sunt. Dacă ar fi ştiut că la epoca aceea descendenţii mei vor avea să-şi împartă o moştenire aşa de mare, familia mea ar fi fost ameninţată de primejdii şi de cine ştie ce vicleniii, căci societatea lui Isus şi-ar fi transmis şi ea sinistre recomandaţii din secol în secol.

„Dacă fixez data şi ora fatală la care moştenirea va fi irevocabil închisă în favoarea acelora dintre moştenitori, care vor fi în Strada Sfântul Francisc la 13 Februarie înainte de prânz, este pentrucă orice lucru trebue să aibă un sfârşit. De altfel moştenitorii mei vor fi fost preveniţi de mai mulţi ani ca să nu lipsească de la rendez-vous. După ce se va citi testamentul, persoana care va deţine fondurile adunate va comunica valoarea lor, aşa ca la ultima bătae a miezului zilei sumele să fie împărţite între moştenitorii prezenţi. Atunci apartamentele casei vor fi deschise şi moştenitorii vor vedea nişte lucruri demne de interesul, de mila şi de respectul lor, mai ales în sala de doliu.

„Dorinţa mea este ca această casă să nu fie vândută şi să rămâie mobilată aşa cum este, ca să servească de loc de reuniune descendenţilor mei dacă, după cum sper, vor asculta ultima mea rugăminte. Dacă însă se vor diviza, dacă vor preferă să trăiască fiecare pe seama lui în loc să formeze o societate care să dea resultate bune, dacă în această imensă avere nu vor vedea decât prilej de risipă frivolă sau de zgârcenie murdară, să fie blestemaţi de toţi cei pe care ar fi putut să-i fericească, să-i ajute şi să-i scape de sclavie; casa să fie dărâmată până la pământ şi toate hârtiile al căror inventar va fi lăsat de Issac Samuel, cum şi cele două portrete din salonul meu să fie arse de gardianul casei. Am spus.

„Acest testament mistic a fost făcut de mine în toată libertatea şi scris în întregime de mâna mea; înţeleg şi vreau ca el să fie cu scrupulozitate urmat şi executat în spiritul şi în litera lui.

„Astăzi, 13 Februarie 1682, la orele unu.

„Marius de Rennepont“

Pe măsură ce notarul își urma citirea testamentului, Gabriel era cuprins de tot felul de impresii penibile. El înțelegea admirabilul rezultat al asociației de familie atât de mult recomandată de Marius de Rennepont și se gândea cu adâncă amărăciune că în urma renunțării sale și în lipsa oricărui alt moștenitor, acest gând măreț nu se putea executa și averea, cu mult mai mare decât crezuse el, cădea în mâinile unei societăți perverse, care se putea servi de ea ca de un teribil mijloc de acțiune. Acestea erau gândurile nelămurite care i se ciocneau în minte. Portretul femeii, revelațiile sinistre făcute în testament, măreția vederilor manifestate de Marius Rennepont, toate aceste incidente extraordinare zăpăcise pe Gabriel și când Samuel, întinse notarului cheea de la registru, tânărul preot nu se desmeticise încă.

— In acest registru zise Samuel o să găsiți starea actuală a valorilor care sunt în stăpânirea mea în urma capitalizării și a acumulării dobânzilor la suma de o sută cincizeci de mii de franci încredințați bunicului meu de domnul Marius de Rennepont.

— Bunicului dumitale ! esclamă părintele de Aigrigny în culmea surprizii ; atunci familia dumitale este aceea care a valorificat neîntrerupt această sumă ?

— Da, domnule ; soția mea o să aducă imediat cutia în care sunt aceste valori.

— Și la cât se urcă ele ? întrebă Rodin cu cel mai indiferent aer din lume.

— După cum se poate încredința domnul notar din acest registru, răspunse Samuel cu toată simplitatea, ca și cum ar fi fost vorba numai de cei o sută cincizeci de mii de franci, de la început, am în cassă, în valori care au curs, suma de două sute douăsprezece milioane, o sută șaptezeci.

— Cum ai spus ! esclamă părintele de Aigrigny nelăsând pe Samuel să isprăvească, căci puțin îi pasă prea sfântului părinte de gologani.

— Spune cifra ! spune cifra ! adăugă Rodin cu vocea tremurătoare și pierzându-și poate pentru prima oară în viața lui sângele rece. Spune cifra ! cifra ! cifra !

— Am spus, repetă bătrânul, că am în cassă valori în sumă de două sute douăsprezece milioane o sută șaptezeci și cinci de mii de franci, valori fie nominative, fie la purtător, așa după cum o să vedeți, îndată. Iată și pe soția mea care tocmai aduce banii.

In adevăr în acel moment intră Betsabea, ținând în brațe caseta de lemn de cedru în care erau valorile. Ea puse caseta pe masă și eși, după ce schimbă o privire afectuoasă cu Samuel.

Când acesta declarase enorma cifră a sumei în chestie, vorbele lui fură urmate de o tăcere de moarte : toți rămăseseră incremeniți. Părintele de Aigrigny și Rodin socoteau să fie vreo patruzeci de milioane și iată că suma aceasta, enormă și ea, se găsea incincită. Gabriel, auzind pe notar citind pasagiile din testament în care era vorba de o avere de rege, cum el nu cunoștea puterea capitalizării, prețuise averea la trei-patru milioane. Deaceea cifra extraordinară pe care o află acuma, îl ameți. Cu toată admirabila sa dezinteresare și cu toată cinstea sa fără păcat, simțea un fel de amețeală, gândindu-se că această avere ar fi putut fi a lui, și numai a lui. Notarul, aproape tot atât de uluit ca și el, examina starea cassei lui Samuel și părea că abea își crede ochilor. Evreul, mut și el, era foarte absorbit și îndurerat la gândul că nu se mai prezenta nici un moștenitor.

In mijlocul acestei tăceri adânci, pendula din odaia vecină începu să bată rar miezul zilei. Samuel tresări, apoi scoase un suspin adânc. Mai trebuiau câteva secunde și termenul expira. Rodin, părintele de Aigrigny, Gabriel și notarul erau așa de impresionați, încât nici unul din ei nu-și dădu seama cât era de extraordinar că suna pendula.

— Amiaza ! esclamă Rodin, și printr'o mișcare involuntară puse repede amândouă mâinile pe casetă, ca și cum ar fi vrut să o ia în stăpânire.

— In sfârșit, esclamă și părintele de Aigrigny cu o expresie de bucurie, de triumf, de beție, cu neputință de descris.

Ultima bătae a miezului zilei sună și ea. Atunci notarul zise cu o voce ușor schimbată, — căci era ceva extraordinar, ceva solemn în această scenă :

— Deoarece nici un alt mostenitor al lui Marius de Rennepont nu s'a prezentat inainte de prânz, execut voința testatorului și declar în numele justiției și al legii pe domnul Francisc-Gabriel-de-Rennepont, aici de față, singurul și unicul moștenitor și posesor al bunurilor mobile și imobile în valori de tot felul, provenind din succesiunea testatorului. Numitul domn Gabriel de Rennepont a donat moștenirea liber și de bună voe, prin act autentic, domnului Frederic-Emanuel de Bordeville, marchiz de Aigrigny, preot, care prin acelaș act a acceptat astfel că este posesor legitim în locul sus zisului Gabriel de Rennepont, prin faptul acestei donații autentificată de mine azi dimineață și semnată de Gabriel de Rennepont și de Frederic de Aigrigny, preoți.

In acest moment se auzi în grădină zgomot mare de voci, apoi intră repede Betsabea și spuse bărbatului său :

— Samuel.... a venit un soldat.... zice că....

Betsabea nu putu spune mai mult, căci în ușa salonului roșu apăru Dagobert. Soldatul era de o paloare spăimântătoare; părea că abia se mai putea ține pe picioare, avea brațul stâng bandajat și se sprijinea pe Agricol. Văzând pe Dagobert, pleoapele moi și vinețe ale lui Rodin se injectară deodată în sânge, ca și cum l-ar fi năvălit tot sângele la creeri. Soclusul se repezi apoi la casetă, cu o mișcare de mânie și de posesiune atât de feroce, încât ai fi spus că era hotărât să o acopere cu corpul și să o apere cu prețul vieții. Părintele de Aigrigny nu recunoscu pe Dagobert, iar pe Agricol nici nu-l văzuse vreodată, de aceea nu-și dădu seama la început de ce se înfuriase până într'atât Rodin. Dar înțelese totul când auzi pe Gabriel scoțând un strigăt de bucurie și aruncându-se de gâtul fierarului, zicând:

— Tu, frate ! și dumneata, tată ! Dumnezeu vă trimete....

Dagobert strânse mâna lui Gabriel, apoi se apropie de Aigrigny cu pas grăbit, deși cam șovăitor. Văzând fizionomia amenințătoare a soldatului, prea sfântul părinte, tare prin drepturile câștigate și simțindu-se la el acasă, dela ultima lovitură a pendulei, făcu un pas înapoi și zise veteranului:

— Cine eşti dumneata şi ce vrei?

In loc să răspundă, soldatul mai făcu câţiva paşi, apoi se opri drept în faţa părintelui de Aigrigny, îl privi timp de câteva minute cu un amestec de curiozitate, de dispreţ, de aversiune şi de îndrăzneală, încât fostul colonel de husari rămase o clipă zăpăcit şi plecă ochii în faţa chipului palid şi a privirii neînţeleptoare a veteranului.

Notarul şi Samuel, plini de mirare, rămaseră spectatori muţi ai acestei scene, în timp ce Agricol şi Gabriel urmăreau cu nelinişte cele mai mici mişcări ale lui Dagobert. Cât despre Rodin, se prefăcu că se sprijină pe casetă, ca să poată în orice moment să o apere cu corpul. Părintele de Aigrigny eşi în cele din urmă din zăpăceala în care îl puneau privirile nemişcate ale soldatului, ridică capul şi zise:

— Te-am întrebat cine eşti şi ce vrei?

— Nu mă recunoşti? zise Dagobert abia mai stăpânindu-se.

— Nu.

— În adevăr, zise soldatul cu un adânc dispreţ, la Lipsca când te băteai alături de Ruşi, contra Francezilor, ţineau ochii plecaţi în jos de ruşine. Generalul Simon, ciuruit de răni, ţi-a răspuns când l-ai cerut sabia: Eu nu-mi dau sabia unui trădător. Îl bine, lângă generalul Simon era un soldat, rănit şi el; soldatul acela sunt eu.

— Îl şi ce vrei acuma? zise părintele de Aigrigny, abia mai stăpânindu-se.

— Vreau să te demasc, pe dumneata care eşti un preot pe drept de infam şi de urât de toţi, pe când este Gabriel de binecuvântat şi de iubit.

— Domnule! zise marchizul, verde de mânie.

— Îţi spun că eşti un infam, reluă soldatul cu mai multă tărie. Te-ai servit de mijloacele cele mai odioase, ca să despoi pe domnişoarele Simon şi pe domnişoara de Cardoville de partea lor de moştenire.

— Ce spui? strigă Gabriel. Fiicele mareşalului Simon...

— Da, sunt rudele tale, scumpul meu fiu, ca şi domnişoara de Cardoville, binefăcătoarea lui Agricol. De aceea preotul a-

cesta—şi arătă pe Aigrigny—a pus să închidă pe una din ele ca nebună într'o casă de sănătate, iar pe orfane le-a sechestrat într'o mănăstire. Cât despre tine, bravul meu fiu, nu credeam să te văd aici, credeam că şi pe tine te-au împiedicat să vii. Dar slavă Domnului, am sosit încă la timp, n'am putut veni mai curând din cauza rănii ; am pierdut atâta sânge, încât am avut leşinuri toată dimineaţa.

— Da, zise Gabriel, nu observasem că ai braţul legat. Unde te-ai rănit ?

Agricol făcu semn tatălui său şi acesta răspunse :

— Nu e nimic, am căzut, dar acuma iată mă-s aici, ca să vă desvălui multe infamii.

Este cu neputinţă să descriem curiozitatea, chinurile, surpriza şi teama pe care le încercau diferiţi actori ai acestei scene, când auziră ameninţările lui Dagobert. Dar cel mai nenorocit din toţi se simţea Gabriel. Figura lui angelică era toată schimonosită, genunchii îi tremurau, se simţea străfulgerat de destăinuirile lui Dagobert. Aflând că mai erau şi alţi moştenitori, nu putu spune un cuvânt timp de mai multe minute ; în sfârşit esclamă cu o voce sfâşietoare :

— Doamne, Doamne ! şi eu sunt cauza acestei despoieri a familiei mele !

— Tu, frate ? întrebă Agricol. N'au vrut să te despoaie şi pe tine ?

— In testament se spune, răspunse Gabriel din ce în ce mai impresionat, că moştenirea va aparţine acelora dintre moştenitori care vor fi aici înainte de prânz.

— El ? zise Dagobert speriat de emoţia preotului.

— Amiaza a sunat şi eu singur am fost prezent din toată familia. Acuma înţelegeţi ? Termenul a trecut şi moştenitorii sunt deposedaţi prin mine.

— Prin tine ! zise Dagobert bâlbâind de emoţie. Prin tine, scumpul meu fiu, atunci sunt salvaţi ! Tu ai să împarţi cu ceilalţi... Te cunosc doar...

— Dar m'am lepădat de aceste bunuri pentru totdeauna, zise Gabriel cu desperare.

— Te-ai lepădat de ele ! zise Dagobert înfiorat. In folosul cui ? In folosul cui ?

— In folosul domnului acesta, zise Gabriel arătând pe părintele de Aigrigny.

— In folosul lui ! repetă Dagobert zdrobit ; al lui ! un renegat !... piază rea a familiei !

— Dar bine, frate, tu cunoşteai drepturile tale de moştenire ?

— Ba nu, răspunse Gabriel copleşit, am aflat abea azi dimineaţă de la părintele de Aigrigny care mi-a spus că le-a aflat şi el de curând din hârtiile mele de familie, pe care mama le-a trimis duhovnicului.

Fierarul avu deodată o licărire de fulger şi izbucni :

— Acum înţeleg totul. Din hârtiile acestea s'a văzut că puteai fi bogat şi atunci s'au interesat de tine, te-au atras în şcoala lor unde noi nu puteam veni niciodată să te vedem, iar mai târziu te-au înşelat cu minciuni josnice ca să te oblige să te faci preot şi să te aducă apoi să le faci donaţii. Tata are dreptate, zise Agricol întorcându-se apoi spre părintele Aigrigny, cu indignare, manevra asta este josnică.

Vorbele drepte şi pline de bun simţ ale lui Agricol, împreună cu anumite pasagii din testament, lămuriră deodată şi pe Gabriel asupra scopului pe care şi-l propusese părintele de Aigrigny când se însărcinase cu educaţia lui, şi apoi când îl atrăsese în compania lui Isus. Pentru prima oară în viaţă, Gabriel putu înţelege cu privirea toate resorturile neguroasei intrigi a cărui victimă căzuse. Atunci indignarea şi desperarea fură mai tari decât timiditatea lui obişnuită şi mlădiosul, cu ochii scânteietori, cu obrajii aprinşi de o nobilă mânie, se adresă părintelui de Aigrigny şi îi spuse :

— Aşa dar, părinte, când m'ai plasat în liceul vostru n'ai făcut-o din interes pentru mine sau de milă, ci numai în speranţa că ai să mă aduci într'o zi să renunţ, în favoarea ordinului vostru, la partea mea din această moştenire. Şi nu ţi-a fost deajuns să mă sacrifici pe mine lăcomiei dumitale, m'ai făcut încă şi instrumentul involuntar al unei spoliaţii nedemne ! Dacă n'ar fi vorba decât de mine, n'aş mai reclama, dar este vorba de bunuri care aparţin unor biete orfane şi nu vreau să le despoi pe ele. Este vorba de binefăcătoarea fratelui meu adop-

tiv şi nu vreau să o despoi. Este vorba de ultimele dorinţe ale unui muribund care în dragostea lui fierbinte pentru umanitate a lăsat descedenţilor săi o admirabilă însărcinare pentru progres, uniune, libertate, şi nu vreau ca această misiune să fie înnăbuşită în faşă. Nu, nu... şi îţi spun eu că această misiune se va îndeplini, chiar de ar trebui să revoc donaţia pe care am făcut-o.

La aceste cuvinte părintele de Aigrigny şi Rodin se priviră ridicând uşor din umeri. La un semn al soclusului, prea sfântul părinte luă cuvântul cu liniştea sa netulburată şi vorbi cu vocea lui domoală unsuroasă, având grijă să ţie tot timpul ochii plecaţi în jos.

— Să luăm lucrurile de la început, zise el ; să lăsăm la o parte imputaţiile calomnioase, o să ajungem îndată şi la ele. Domnul abate Gabriel, ca să recunoască îngrijirile pe care le-a primit de la compania din care am onoarea să fac parte, mi-a făcut mie, reprezentantul ei, donaţia de bună voe a tuturor bunurilor pe care le-ar putea căpăta vreodată, şi a căror valoare nu o ştia nici el, după cum nu o ştiam nici eu.

Părintele de Aigrigny întrebă pe Gabriel cu privirea, ca şi cum ar fi vrut să-i ceară mărturia.

— E adevărat, zise acesta, am făcut donaţia de bună voe.

— Aceasta s'a întâmplat în urma unei conversaţii foarte intime, al cărei subiect n'am să-l spun, fiind sigur mai dinainte că domnul abate Gabriel mă aprobă.

— In adevăr, răspunse Gabriel, puţin importă subiectul convorbirei.

— Prin urmare, în urma acestei conversaţii domnul abate Gabriel şi-a exprimat din nou dorinţa să-şi mentie donaţia, nu în favoarea mea, căci bunurile pământeşti mă ating foarte puţin, dar în favoarea operelor pe care le întreţine compania noastră. Fac apel la lealitatea domnului abate Gabriel şi îl rog să declare dacă s'a angajat sau nu, nu numai prin cel mai puternic jurământ, ci şi printr'un act perfect legal, trecut prin faţa domnului Dumesnil, aci de faţă.

— Aşa e, răspunse Gabriel.

— Actul a fost făcut de mine, adăogă notarul.

— Dar Gabriel v'a dăruit numai ceeace era al lui! zise Dagobert. El este prea cum se cade ca să fi putut bănui că te foloseai de dânsul ca să despoi pe alții!

— Fii bun, domnule, și dă-mi voe să mă explic, reluă, plin de politețe, părintlee de Aigrigny; d-ta ai să răspunzi pe urmă... Când a sunat ora la care trebuia să fie închisă succesiunea, domnul abate Gabriel era singurul moștenitor prezent. De aceea este singurul și legitimul posesor al acestor bunuri imense. Dacă bunurile sunt enorme, mă bucur, căci mulțumită lor multe mizerii vor fi ușurate și multe lacrimi vor fi alinate. Dar iată că deodată sosește domnul — și părintele de Aigrigny arătă pe Dagobert — care în rătăcirea lui pentru care îl ert din adâncul sufletului, începe să injure și să amenințe, să mă acuze că am pus să se sechestreze nu știu unde nu știu ce rude, ca să le împiedice să se afle aici la timp....

— Da, te acuz de această infamie, esclamă soldatul exasperat de liniștea și de îndrăzneala prea sfântului părinte, și.....

— Încă odată, domnule, te rog să fii așa de bun și să mă lași să continui; ai să-mi răspunzi pe urmă, zise cu umilință părintele de Aigrigny cu vocea cea mai blajină și mai plină de miere. Fără îndoială, dacă există în adevăr și alți moștenitori decât domnul abate Gabriel, este păcat pentru ei că n'au putut să se prezinte aici la timp. Eu, ca mandatar al marii familii a sărmanilor, sunt obligat să-mi mențin drepturile absolute asupra acestei moșteniri și nu mă îndoesc că domnul notar nu va recunoaște reclamațiile și mă va pune în posesia acestor bunuri, care în definitiv îmi aparțin în mod legal.

— Singura mea misiune, răspunse notarul mișcat, este să fac să se execute cu fidelitate voința testatorului. Domnul abate Gabriel de Rennepont este singurul care s'a prezentat înainte de ultimul termen fixat pentru închiderea succesiunei.

Actul de donație este în regulă, așa încât nu pot refuza să rețin donatorului întreaga sumă.

— Dar bine, domnule, esclamă Dagobert, adresându-se omului de lege asta nu se poate, nu poți să lași să se despoae în felul acesta două sărmane orfane. Îți jur pe onoarea mea de soldat că abuzându-se de încrederea și de slăbiciunea soției

mele fiicele mareşalului Simon au fost duse la mănăstire şi astfel n'am putut să le aduc aici în dimineaţa asta. Asta este atât de adevărat, în cât am reclamat şi unui magistrat.

— Ei, şi ce ţi-a răspuns ? zise notarul.

— Că depoziţia mea nu ajunge pentru ca să scoată fetele din mănăstirea unde se află şi că justiţia va....

— Da, reluă Agricol, şi tot aşa s'a întâmplat şi cu privire la domnişoara de Cardoville, pe care o ţin ca nebună într'o casă de sănătate deşi se bucură de toate facultăţile mintale. Ca şi fiicele mareşalului Simon, şi ea are drepturi asupra acestei moşteniri. Am făcut şi eu pentru dânsa aceleaşi demersuri pe care le-a făcut tata pentru fiicele mareşalului Simon.

— Ei ? zise notarul.

— Din nefericire, zise Agricol, mi s'a spus şi mie ce i s'a spus şi tatii, că după simpla mea depoziţie nu se putea face nimic şi că se va vedea.

In acest moment Betsabea auzi sunându-se la poartă şi eşi din salon. Notarul reluă, adresându-se lui Agricol şi tatălui său:

— Departe de mine gândul de a pune la îndoială buna dv. credinţă dar îmi este imposibil, spre marele meu regret, să accord acuzaţiilor dv. a căror realitate nu mi-o dovedeşte nimic - destulă importanţă ca să suspend mersul legal al lucrurilor. Eu rămân credincios justiţiei şi onoarei, executând cu fidelitate ceeace este prescris de voinţa sfântă a unui muribund. De altfel nimic nu este de sperat pentru dv. Dacă persoanele al căror interes le susţineţi se cred nedreptăţite, asta poate să dea naştere mai târziu unui recurs contra celui care a primit donaţia. Până atunci este de datoria mea să-l pun imediat în posesia bunurilor.

Observaţiile notarului păreau să fie în tocmai dreptului celui mai riguros, de aceea Samuel, Dagobert şi Agricol rămaseră consternaţi. Gabriel se mai gândi câtva, apoi păru că ia o hotărâre desesperată şi spuse notarului cu vocea hotărâtă:

— Deoarece legea este neputincioasă în această împrejurare, o să iau o hotărâre extremă. Inainte de a mă hotărî însă, întreb pentru ultima oară pe domnul abate de Aigrigny dacă se mulţumeşte cu ceea ce-mi revine mie din moştenire, cu con-

fiţia ca celelalte părţi să rămâe în mâini sigure până ce moştenitorii în numele cărora s'au făcut reclamaţii să-şi fi putut justifica titlurile.

— Răspund la propunerea asta ceeace am mai spus, reluă părintele de Aigrigny. Nu este vorba de mine, ci de un imens interes de caritate, aşa că sunt silit să refuz propunerea domnului Gabriel.

— Atunci, reluă preotul cu vocea mişcată, pentru că mă alleşti, revoc donaţia ; eu am înţeles să dau numai ceeace este al meu, nu şi ceeace este al altuia.

— Domnule notar, zise atunci Rodin cu glăsciorul lui ascuţit, fă pe domnul abate Gabriel să înţeleagă că codul civil este mai greu de călcat decât o promisiune. O donaţie între oamenî care trăesc, cum a fost aceea făcută prea sfinţiei sale părintelui de Aigrigny, este revocabilă numai pentru trei motive, nu l aşa ?

— Da, pentru trei motive, zise notarul.

— Întâi dacă survine un copil, zise Rodin şi mi-ar fi ruşine că i vorbesc domnului abate de acest caz de nulitate. (1) Al doilea motiv de nulitate ar fi ingratitudinea celui ce a primit donaţia. Or, domnul abate Gabriel poate fi sigur de adânca şi veşnica noastră recunoştinţă. În sfârşit al treilea caz de nulitate este neexecutarea dorinţelor donatorului cu privire la întrebuinţarea darului.

În clipa când notarul voia să răspundă, intră Betsabea, aducând alte două persoane care intrară una după alta la interval de câteva momente în salonul roşu. Primul din aceste persoane, a cărui intrare întrerupse pe notar, era Farfuchea. La vederea acestui om cu înfăţişarea sinistră, Samuel se apropie şi-l întrebă :

— Cine eşti dumneata ?

Farfuchea aruncă o privire asupra lui Rodin, care tresări uşor, dar îşi reluă repede sângele rece obişnuit şi răspunse lui Samuel :

— Acum câtva timp a sosit aici prinţul Djalma din India,

(1) Preoţii catolici sunt căsătoriţi şi nu se căsătoresc.

ca să se prezinte astăzi aici, așa după cum i se recomandase printr'o inscripție de pe o medalie.

— Și el! esclamă Gabriel care după cum se știe fusese tovarășul lui Djalma pe bordul vaporului. Și el este moștenitor. E drept că în timpul călătoriei mi-a spus că mama lui era de origine franceză, dar de sigur că a socotit mai nimerit să-mi ascundă scopul călătoriei... Este un tânăr nobil și viteaz; unde e acuma?

Strangulatorul aruncă o nouă privire asupra lui Rodin și tise apăsând incet pe fiecare cuvânt:

— Am părăsit pe prinț ascară. Azi dimineață, când m'am prezentat să-l văd, mi s'a spus că eșise. Prietenia mea pentru dânsul m'a făcut să vin aici cu nădejdea că aș putea da câteva informații asupra lui, care vor fi poate de folos.

Strangulatorul nu spuse un cuvânt despre cursa în care căzuse în ajun și nu vorbi nici despre uneltirile lui Rodin, voind fără îndoială să servească pe soclus și nădăjduind că acesta îl va răsplăti pentru discreția arătată. Nu-i nevoe să mai spunem că Faringhea mințea cu nerușinare. In cursul dimineții el izbutise să scape de unde fusese închis și alergase la hotelul unde îl lăsase pe Djalma. Aici află că un bărbat și o femee, respectabili după înfățișare și după vârstă, se dăduseră drept rude ale indianului și ceruseră să-l vadă. Speriați de somnolența primejdioasă în care părea cufundat, îl luaseră cu trăsura ca să-l îngrijească mai bine, acasă la el.

— E supărător în adevăr că nici acest moștenitor nu s'a prezentat, dar din nefericire a pierdut și el drepturile la imensa moștenire de care este vorba.

— A! e vorba despre o imensă moștenire, zise Faringhea uitându-se la Rodin care întoarse ochii cu prudență.

In acest moment intră al doilea personaj de care am vorbit. Era tatăl mareșalului Simon, un bătrân înalt, destul de sprinten și de viguros încă; avea părul alb și rar, figura lui ușor colorată exprima totodată finețe, blândețe și energie. Agricol îi eși repede înainte.

— Da, băete, zise tatăl mareșalului Simon, am sosit chiar acuma din voiaj. Domnul Hardy trebuia să se afle aici pentru

o moştenire — după cum presupune — şi pentrucă încă nu s'a întors din volaj, m'a însărcinat...

— Şi domnul Hardy este moştenitor... esclamă Agricol întrerupând pe bătrân.

— Dar ce palid şi schimbat la faţă eşti, băete! Ce s'a întâmplat? despre ce este vorba?

— Despre ce este vorba? despre nepoatele dumitale care au fost despoiate, esclamă Dagobert desnădăjduit, apropiindu-se de şeful de atelier; le-am adus tocmai din fundul Siberiei ca să asiste la această mişelie.

— Dumneata! zise bătrânul lucrător căutând să recunoască pe soldat; atunci dumneata eşti...

— Dagobert...

— Dumneata... dumneata... atât de devotat fiului meu, esclamă tatăl mareşalului Simon şi strânse cu drag mânile lui Dagobert între ale sale. Parcă ai vorbit despre fiica mareşalului Simon?

— Despre fiicele lui, căci este mai fericit decât credeai, are două fete gemene.

— Şi unde sunt? întrebă bătrânul.

— Sunt la mânăstire, unde le-a băgat prin trădare omul acesta şi unde le ţine cu sila ca să fie desmoştenite.

— Care om?

— Marchizul de Aigrigny.

— Cel mai mare duşman al fiului meu! esclamă bătrânul aruncând o privire plină de ură asupra lui Aigrigny.

— Şi nu-i numai atâta, zise Agricol; domnul Hardy, vrednicul meu patron, este şi el din nefericire deposedat de drepturile pe care le are la această imensă moştenire.

— Ce spui? esclamă tatăl mareşalului Simon. Domnul Hardy nici nu ştia că era vorba de interese aşa de mari. El a plecat pe neaşteptate ca să se ducă la un prieten care avea nevoe de dânsul.

Rând pe rând Samuel auzea tot mai multe veşti care îi măreau desperarea. Dar nu putea face alta decât să suspine, căci voinţa testatorului era formală. Părintele de Aigrigny, nerăbdător să pue odată capăt acestei scene—deşi se prefăcea în

mistit şi era în mare încurcătură, spuse notarului cu voce gravă şi serioasă :

— Lucrurile astea trebue să se sfârşească odată domnule notar.

— Domnule, răspunse notarul solemn ; cu conştiinţa curată, în numele justiţiei şi al legii, executor fidel şi imparţial al ultimelor voinţe ale lui Marius de Rennepont, declar că în urma donaţiei domnului abate Gabriel de Rennepont, dumneata, abate de Aigrigny, eşti singurul posesor al bunurilor sale, din ceasul când am să te pun în posesia lor, ca să dispui de ele după dorinţele donatorului.

Aceste cuvinte pronunţate cu convingere şi gravitate răsturnară şi ultimele speranţe pe care le mai aveau apărătorii moştenitorilor.

Dar în acest moment se petrecu ceva straniu.

Rodin, după autorizaţia notarului, luase caseta în braţe, fără să-şi poată stăpâni o izbucnire de bucurie şi de triumf. Dar chiar în clipa când părinţele de Aigrigny şi soclusul se credeau în sfârşit posesorii comorii, deodată se deschise uşa apartamentului, unde se auzise sunând pendula şi pe prag apăru o femee.

La vederea ei Gabriel scoase un strigăt şi rămase străfulgerat. Samuel şi Betsabea căzură în genunchi cu mâinile împreunate. Toţi ceilalţi actori ai acestei scene rămaseră înlemniţi de uimire. Rodin... Rodin însuşi făcu doi paşi înapoi şi puse tremurând caseta pe masa de unde o luase. Deşi nu era nimic nenatural în această apariţie, fu un moment de tăcere adâncă, solemnă ; toţi cei de faţă începură să gâfâe. Toţi fură cuprinşi de surpriză şi de teamă, de o neliniştе pe care nu şi-o puteau lămuri. Femeea asta părea a fi originalul portretului atârnat în salon cu o sută cincizeci de ani în urmă. Aceeaşi pieptănătură, aceeaşi rochie cu pliuri care se târau pe jos, aceeaşi fizionomie plină de tristeţe sfâşietoare şi resemnată.

Femeea se apropie încet, părând că nu bagă de seamă adânca impresie pe care o pricinuia prezenţa ei, se apropie de o mobilă incrustată cu aramă şi cu zinc, împinse un resort, des-

chise un sertar de sus, scoase un plic de pergament pecetluit apoi se apropie de masă, puse plicul în fața notarului care, mut și nemișcat, îl luă fără să spue o vorbă. După ce mai aruncă asupra lui Gabriel o privire lungă, melancolică și blândă, femeea se îndreptă spre ușa vestibulului care rămăsese deschisă. Gabriel păru fascinat de prezența ei. Trecând pe lângă Betsabea și Samuel, care stăteau tot îngenunchiați, femeea se opri o clipă, aplecă capul ei frumos spre cei doi bătrâni și îi privi cu mare solicitudine. Apoi, după ce le dădu să-i sărute mâinile și după ce mai aruncă o ultimă privire asupra lui Gabriel, dispăru tot așa de încet precum venise. Plecarea ei păru că rupe farmecul de care fuseseră cuprinși toți cei de față timp de câteva minute. Gabriel rupse cel dintâi tăcerea și șopti cu o voce ca un murmur :

— Ea este, tot ea... aici, în casa asta !

— Cine, frate ? întrebă Agricol, neliniștit de paloarea și de înfățișarea aproape rătăcită a misionarului.

— Uite, zise preotul, e mai bine de un secol și jumătate de când sunt portretele astea aci — și arată cu mâna cele două portrete.

La gestul făcut de Gabriel, Agricol, Faringhea și Dagobert ridicară ochii asupra celor două portrete atârnate de cele două părți ale căminului și trei esclamații se auziră în acelaș timp.

— Ea este, este aceiași femee ! strigă fierarul incremenit; și portretul ăsta este aici de o sută cincizeci de ani !

— Pe cine văd ! pe prietenul, trimisul mareșalului Simon ! esclamă Dagobert privind portretul bărbatului. Da, este în adevăr chipul aceluia care a venit la mine în Siberia anul trecut. Il cunosc după aerul lui trist și blând și după sprincenele negre îmbinate.

— Ochii nu mă înșeală... nu, este cu siguranță omul cu fruntea barată cu negru pe care l-am strâns de gât pe malurile Gangelui și l-am îngropat, își zise încet Faringhea, cutremurându-se de spaimă ; este omul acela blestemat care lasă pretutindeni moartea în urma lui... și este un secol și jumătate de când există pictura asta !

Ca și Dagobert, ca și Agricol, nici Strangulatorul nu-și mai putea lua ochii de la ciudatul portret.

— Ce asemănare misterioasă! se gândea părintele de Aigrigny... apoi, izbit deodată de un gând, întrebă pe Gabriel:

— Femeea asta este aceea care te-a scăpat în America?

— Este chiar ea, răspunse Gabriel tresărind, și mi-a spus că se duce în nordul Americii.

— Și cum se găsește ea aici în această casă? întrebă părintele de Aigrigny pe Samuel. Răspunde, paznice. Femeea asta a intrat aici înaintea noastră, odată cu dumneata poate?

— Eu am intrat aici cel dintâi și singur, atunci când pentru prima dată după un secol și jumătate s'a deschis ușa, zise Samuel grav. Tot ce știu, domnule, este că, după câte mi-a spus și tata de atâtea ori, există niște comunicații subterane între această casă și unele locuri depărtate de acest cartier.

— Atunci este simplu, zise iezuitul.

Rodin împărtășise și el emoția generală la apariția femeii misterioase; dar când o văzu dând notarului un plic pecetluit, în loc să se gândească la ciudățenia acestei apariții, nu mai fu preocupat decât de dorința violentă de a ieși din casă cu comoara pe care o câștigase pentru companie. Simțea o vagă neliniște văzând plicul pecetluit cu peceți negre pe care i-l dăduse protectoarea lui Gabriel notarului și pe care acesta îl ținea în mână fără măcar să-și dea seama. Soclusul socoti așa dar nimerit să dispară cu caseta, cât timp mirarea și surprinderea durau încă. El lovi pe furiș cu cotul pe părintele de Aigrigny, îi făcu un semn de inteligență, luă caseta sub braț și se îndreptă spre ușă.

— O clipă, domnule, zise Samuel ridicându-se și oprindu-i trecerea, rog pe domnul notar să vadă întâi ce este în plicul care i-a fost remis, o să plecl pe urmă.

— Dar bine, domnule, zise Rodin încercând să-și facă drum, chestiunea este definitiv judecată în favoarea părintelui de Aigrigny, prin urmare dă-mi voie...

Îți repet, domnule, zise atunci bătrânul cu vocea răsunătoare, că acest cufăraș nu va ieși de aici înainte ca domnul notar să fi luat cunoștință de plicul care i-a fost înmânat.

Cuvintele lui Samuel atraseră atenţia tuturor şi Rodin fu silit să se întoarcă. Oricât de tare era, Jidovul se cutremură sub privirea pe care i-o aruncă Iezuitul. Notarul ascultă de dorinţa lui Samuel şi examină plicul cu atenţie.

— Dumnezeule ! esclamă el deodată, ce-mi văzură ochii? Cu atât mai bine ! Este un codicil (1) care ne face să luăm afacerea de la început.

— Cum, domnule, esclamă părintele de Aigrigny, furios, apropiindu-se repede de notar, toată afacerea trebue luată de la început ? cu ce drept ?

— Asta nu se poate, zise şi Rodin ; protestăm.

— Domnilor, zise notarul, trebue să dau cetire rândurilor scrise pe acest plic, care schimbă, sau mai bine zise amână toate dispoziţiile testamentare. Apoi notarul ceti cu glas tare :

„Acesta este un codicil care, pentru motive ce se explică în text, amână până la 1 Iunie 1832, fără însă să schimbe absolut nimic — toate dispoziţiile din testamentul făcut de mine astăzi la ora unu. Casa mea va fi închisă şi fondurile vor fi lăsate depozitarului, pentru a fi împărţite la 1 Iunie 1832 cui de drept.

„Villetaneuse, 13 Februarie 1682, orele unsprezece seara

„Marius de Rennepont"

— Mă înscriu în fals contra acestui codicil, strigă părintele de Aigrigny verde la faţă de desperare şi de mânie.

— Femeea care i-a dat notarului ne pare suspectă, adăugă şi Rodin. Codicilul acesta este fals.

— Ba nu, domnule, zise notarul cu asprime, am comparat amândouă semnăturile şi sunt absolut la fel. De altfel, ceeace am spus înainte pentru moştenitorii care nu s'au prezentat, se potriveşte şi pentru dv. : puteţi ataca autenticitatea acestui codicil, dar deocamdată totul rămâne suspendat ca neavenit, deoarece termenul de închidere a succesiunii este amânat până peste trei luni şi jumătate.

1) Codicilul este un adaos la testament; el se face mai târziu decât însuşi testamentul şi poate prevedea unele modificări în dispoziţiile luate de cel ce-şi scrie ultimele dorinţe

Când notarul pronunță aceste cuvinte, unghiile lui Rodin erau pline de sânge ; pentru prima oară buzele sale vinete părură și ele roșii.

. . . . . .

Trebue să renunțăm să zugrăvim beția, delirul lui Gabriel, a lui Agricol, a lui Dagobert, și a tatălui mareșalului Simon, a lui Samuel și a Betsabeii. Singur Faringhea rămase posomorît și întunecat în fața portretului omului cu fruntea tălată de dunga neagră. Cât despre mânia părintelui de Aigrigny și a lui Rodin când văzură pe Samuel reluându-și caseta, trebue să renunțăm deasemenea să o zugrăvim. Notarul luă cu dânsul codicilul ca să fie deschis după toate formele legii. Inainte de aceasta însă el atrase atenția lui Samuel și acesta înțelese că era mai prudent să depue la Banca Franței imensele valori al căror păzitor se știa acuma că este. In timp ce toate inimile nobile, care suferiseră atâta, se umpluseră de fericire, de speranță și de bucurie, părintele de Aigrigny și Rodin părăsiră casa cu furia și cu moartea în suflet. Prea sfântul părinte urcându-se în trăsură spuse vizitiului :

— La palatul Saint-Dizier !

Apoi zdrobit, nutrit, căzu pe perina trăsurii ascunzându-și fața în mâini și scoțând un geamăt lung. Rodin se așeză lângă dânsul și privi cu un amestec de mânie și de dispreț pe omul acesta abătut, prăpădit.

— Ce laș !... își zise el încet. E desnădăjduit... și totuși..

. . . . . .

Când trăsura părintelui de Aigrigny intră în curtea palatului de Saint-Dizier și se opri în fața scării, prințesa, de obicei atât de rezervată în aparență, eși repede din apartamentul ei Văzând fizionomia lividă și aiurită a prea sfântului părinte ea se opri pe loc îngălbenind deodată. O privire schimbată repede cu fostul său amant nu-i mai lăsă nici o îndoială asupra rezultatului de care se temea. Rodin urmă smerit pe prea sfântul părinte și amândoi, precedați de prințesă, intrară în cabinetul ei După ce închise ușa se adresă părintelui de Aigrigny plin de neliniște :

— Ei ? Ce s'a întâmplat ?

In loc să răspundă la întrebare, prea sfântul părinte cu ochii scânteietori de mânie, cu buzele vinete, cu trăsăturile contractate, privi pe prințesă în față și îi spuse :

— Știi dumneata la cât se urcă moștenirea pe care noi o credeam de patruzeci de milioane ?

Înțeleg, zise prințesa, am fost înșelați, moștenirea se reduce la nimica toată și am lucrat de pomană...

— Da, am lucrat de pomană, răspunse prea sfântul părinte cu dinții încleștați de furie. Nu e vorba de patruzeci de milioane, ci de două sute douăsprezece milioane.

— Două sute douăsprezece milioane ! repetă prințesa încremenită. Dar asta este o putere extraordinară, o putere de rege... Și ai renunțat... și n'ai luptat pe toate căile posibile până în ultimul moment ?

— Ba, doamnă, am făcut tot ce s'a putut, cu toată trădarea lui Gabriel, care chiar azi dimineață ne-a declarat că se leapădă de noi și că se desparte de companie.

— Ce ingrat ! zise prințesa cu naivitate. Două sute douăsprezece milioane ! Ca în vis.

— Da, răspunse cu amărăciune părintele de Aigrigny ; pentru noi stăpânirea acestei averi este ca un vis căci s'a găsit un codicil care prelungește pe trei luni și jumătate toate dispozițiile testamentare ; acuma toți moștenitorii știu despre ce este vorba, chiar prin precauțiile luate de noi. Se cunoaște enormul interes al fiecăruia și toți ne vor păzi bine, încât totul este pierdut.

— Și cine este ticălosul care a scos la iveală codicilul ?

— O femeie... dar toate astea cred eu că nu sunt făcute în înțelegere cu ufurisitul de Jidov care păzește casa și a cărui familie este depozitara fondurilor de trei generații. De sigur că el a primit vreo instrucție secretă pentru cazul când ar exista bănuiala că moștenitorii sunt reținuți, căci în testament Marius Rennepont a prevăzut că compania noastră îl va urmări neamul.

— Și nu se poate contesta printr'un proces valoarea codicilului ?

— Proces ?... In ziua de azi ? proces pentru moștenire ?

să ne expunem, fără siguranța că vom izbuti, la tot felul de zvonuri ? E și așa destul de neplăcut că s'a făcut atâta vorbă ! E îngrozitor... în momentul de a ne atinge scopul, după atâtea lupte, atâtea greutăți... o afacere urmărită cu atâta grijă și atâta stăruință de un secol și jumătate ! O afacere condusă așa de bine, cu atâta îndemânare, cu atâta răbdare.

— Și nu-i nici o speranță ?

— Singura speranță este ca Gabriel să nu-și revoace donația în ce privește partea lui ; ceeace ar fi în orice caz destul de mult, căci numai partea lui se urcă la treizeci de milioane.

— E enorm, este aproape ceeace speral, atunci de ce te mai desnădăjduești ?

— Pentru că e evident că Gabriel va intenta proces contra donației. Oricât de legală ar fi, o să găsească un mijloc să o anuleze, acum când este liber și luminat asupra noastră și e înconjurat de familia lui adoptivă. Îți spun că totul este pierdut ; nu ne mai rămâne nici o speranță. Cred chiar că ar fi nimerit să scriem la Roma ca să obținem învoirea să plecăm din Paris pentru câtva timp. Orașul acesta mi-a devenit nesuferit.

— Da, desigur că nu mai e nici o speranță, dacă dumneata te hotărăști aproape să fugi.

Părintele de Aigrigny rămase zdrobit, demoralizat. Lovitura aceasta teribilă sfărâmase într'însul toate resorturile și căzu pe un scaun, nimicit.

In tot timpul cât durase această convorbire, Rodin rămase în picioare, plin de modestie, lângă ușă, ținând în mână pălăria lui veche. De două trei-ori, la anumite fraze ale lui Aigrigny, sau ale prințesei, fața cadavrică a soclusului părea în prada unei mânii concentrate, și se colorase ușor. Pleoapele sale moi se făcură roșii, ca și cum tot sângele i s'ar fi urcat la cap în urma unei lupte sufletești ; apoi figura lui stearsă își reluă culoarea vânătă.

— Trebue să scriu la moment la Roma ca să anunț eșecul ; rezultatul acesta devine acuma un eveniment dintre cele mai importante, deoarece răstoarnă niște speranțe colosale, zise părintele de Aigrigny abătut, apoi indică lui Rodin cu mâna o masă și îi spuse cu un ton brusc și trufaș :

— Scrie...

Soclusul își puse pălăria jos, răspunse la ordinul superiorului printr'o inclinare respectuoasă și cu gâtul sucit, cu capul plecat, cu mersul piezis, se duse să se așeze pe marginea fotoliului de lângă birou. Apoi scrise în tăcere, nemișcat, cele ce-i dicta superiorul.

„Toate speranțele noastre, care în ultimul timp se transformaseră aproape în siguranță, au fost deodată dejucate. Afacerea Rennepont, cu toată grija noastră, cu toată îndemânarea întrebuințată până aici, a eșuat complect, fără putință de îndreptare. Dar cel puțin am conștiința împăcată că am făcut până în ultimul moment totul ca să apăr și să asigur drepturile noastre. Acuma trebue, o repet, să considerăm această importantă afacere ca pierdută cu desăvârșire și pentru totdeauna și nici să nu ne mai gândim la ea".

Părintele de Aigrigny dictă aceste rânduri stând cu spatele la Rodin. Dar la un moment dat acesta se ridică făcând o mișcare bruscă și aruncă condeiul pe masă în loc să scrie mai departe. Atunci prea sfântul părinte se întoarse și privindu-l cu adâncă mirare, îl spuse:

— Ei ? ce faci ?

— Trebue să sfârșim odată ! omul acesta alunecă ! zise Rodin ca și cum și-ar fi vorbit sie-și.

— Cum ! îți părăsești locul și nu mai scrii ? zise prea sfântul părinte încremenit.

Soclusul se apropie încet de sobă, se întoarse cu spatele, își îndreptă spinarea încovoiată, se înțepeni în picioare, izbi în covor cu tocurile lui grosolane unse cu seu, își încrucișă mâinile la spate peste poalele redingotei slinoase, ridică capul și privi țintă pe abatele de Aigrigny. Soclusul nu spusese încă un cuvânt, dar trăsăturile sale hidoase ușor colorate arătară deodată o astfel de conștiință a superiorității sale, un atât de suveran dispret pentru părintele de Aigrigny, o îndrăzneală atât de liniștită și atât de senină, dacă putem zice așa, încât prea sfântul părinte și prințesa se simțiră umiliți.

Omuletul acesta murdar, urît, scârbos, îi domina și le impunea într'un mod ciudat

Părintele de Aigrigny cunoștea prea bine obiceiurile companiei sale ca să poată crede că umilul său secretar era în stare să ia deodată, fără motiv pozitiv, asemenea aere de superioritate. Târziu, foarte târziu, prea sfântul părinte înțelese că acest subordonat putea prea bine să fie totodată și un spion, un fel de auxiliar experimentat care, după Constituția ordinului, avea puterea și sarcina să destitue și să înlocuiască în mod provizoriu în unele cazuri urgente pe agentul incapabil lângă care era plasat ca supraveghetor.

Prea sfântul părinte nu se înșela ; de la general până la provinciali, până la rectorii colegiilor, toți membrii superiori ai companiei au adesea pe lângă dânșii oameni foarte capabili să îndeplinească la un moment dat funcțiile lor. Oamenii aceștia, care îndeplinesc de formă niște funcții neînsemnate sunt în acest scop în permanență în corespondență cu Roma.

Văzând pe Rodin pozând așa, manierele de obicei trufașe ale părintelui de Aigrigny se schimbară într'o clipă. Deși îl costa mult, el zise plin de respect :

— Desigur că ai puterea de a-mi comanda mie, care ți-am comandat până acuma ?

Rodin nu răspunse, dar scoase din portofoliul lui umflat și zdrențuit o hârtie timbrată pe amândouă părțile, pe care erau scrise câteva rânduri în latinește. După ce citi, părintele de Aigrigny duse hârtia la gură cu sfințenie și cu respect, apoi i-o înapoie lui Rodin înclinându-se adânc în fața lui. Când ridică capul, era roșu de ciudă și de rușine ; cu tot obiceiul de a asculta orbește și de a avea respect nestrămutat pentru voințele ordinului, simțea o mânie cruntă și amară, văzându-se deposedat pe negândite.

Nu numai atât. Deși de multă vreme orice galanterie între dânsul și doamna de Saint-Dizier încetase, ea era totuși femee pentru el și era îndoit de dureros lucru să sufere un astfel de affront umilitor în fața unei femei. Deși se călugărise, nu se lepădase complect de omul de lume ce fusese odinioară. In afară de această prințesă, în loc să pară întristată și revoltată de schimbarea neașteptată a superiorului în inferior și a subalternului în superior, privea pe Rodin cu un fel de curiozitate plină de inte-

res. Ca femeee, şi ca femee de o ambiţie aprigă care căuta să se lege de toate influenţele cele mari, prinţesei îi plăceau asemenea contraste. Găsea că era curios şi interesant ca omul acesta îmbrăcat aproape în zdrenţe, firav şi de o urâţenie scârboasă, care cu puţin înainte era cel mai smerit dintre subordonaţi, să domine din înălţimea inteligenţii sale pe părintele de Aigrigny, mare senior prin naştere şi prin eleganţa manierelor şi atât de important în companie încă cu puţin înainte. Începând din acest moment, Rodin înlătură cu totul faţă de prinţesă pe părintele de Aigrigny.

— Aţi aruncat condeiul, zise părintele de Aigrigny lui Rodin, plin de respect, tocmai vă dictam nota pentru Roma, vreţi să fiţi aşa de bun şi să-mi spuneţi prin ce am greşit ?

— Numai decât, zise Rodin cu vocea lui ascuţită şi tăioasă. Multă vreme, deşi afacerea mi se părea mai presus de puterile dumitale, m'am stăpânit. Şi câte greşeli ai făcut ! câtă sărăcie de imaginaţie ! câtă grosolănie în mijloacele întrebuinţate ca să duci lucrurile la bun sfârşit !

— Sunteţi prea sever, zise părintele de Aigrigny.

— Sunt drept. Trebue oare minuni de dibăcie ca să închizi pe cineva într'o cameră şi pe urmă să încui uşa de două ori ? Cum ? Ai făcut dumneata altceva ? Nogresit că nu ! Să luăm de exemplu pe fiicele generalului Simon : La Lipsca au fost puse în închisoare, în Paris închise într'o mănăstire. Adriana de Cardoville : închisă. Fleur-de-Marie : în închisoare. Djalma : un narcotic. Un singur mijloc ingenios şi de o mie de ori mai sigur a fost întrebuinţat pentru îndepărtarea lui Hardy. Numai aici s'au întrebuinţat mijloace morale, nu materiale. Cât despre celelalte procedee, haida de ! Sunt rele, sunt nesigure şi sunt primejdioase. De ce ? Pentru că sunt violente şi la violenţă se răspunde prin violenţă. Atunci nu mai este o luptă dusă de nişte oameni îndemânatici, fini, perseverenţi, care văd în umbră, este o luptă de cloci la lumina zilei. Cum ! înainte de orice trebue ca noi să dispărem, să nu existăm şi dumneata n'ai găsit nimic mai înţelept decât să atragi atenţia asupra noastră prin mijloace sălbatece, care au făcut vâlvă... Ca să te înconjuri de mai mult mister, ai luat drept complici

garda, comisarul de poliție, temnicerii. Mai mare milă, domnule. Numai un succes strălucitor mai putea face să se erte aceste slăbiciuni și n'ai avut succes.

Părintele de Aigrigny se simțea foarte jignit, mai ales că doamna de Saint-Dizier nu-și putea ascunde admirația pe care i-o pricinuia vorba răspicată și hotărîtă a lui Rodin, și privea pe fostul său amant cu un aer care însemna : „Are dreptate".

— Domnule, sunteți mai mult decât sever în felul cum mă judecați, și cu tot respectul ce vi-l datoresc, o să vă spun că nu sunt obișnuit...

— Mai sunt și alte lucruri cu care nu ești obișnuit, zise Rodin cu asprime întrerupând pe prea sfioșia sa, dar o să te obișnuești. Până aici ți-ai făcut o idee falsă despre știința dumitale. Este în dumneata un grăunte de vechi războinic și de om de lume, care răpește judecății dumitale răceala, luciditatea și pătrunderea pe care ar trebui să o ai. Ai fost un militar frumos, încântător, zornăitor : ai umblat pe la războaie, pe la serbări, ai iubit plăcerile și femeile. Lucrurile astea te-au uzat pe jumătate. Acuma n'ai să mai fii niciodată altceva decât un subaltern; s'a isprăvit. O să-ți lipsească totdeauna vigoarea, concentrarea care domină oamenii și evenimente. Eu posed această vigoare și această concentrare de spirit, și știi de ce ? Pentru că am fost totdeauna cu trup și suflet numai al companiei noastre, am fost totdeauna urît și murdar și mi-am păstrat trupul nepângărit... da, da, nepângărit; toată bărbăția mea constă în asta.

Spunând aceste din urmă cuvinte cu un cinism orgolios Rodin era spăimântător. Prințesa de Saint-Dizier însă îl găsi aproape frumos de energie și îndrăzneală. Părintele de Aigrigny simțindu-se dominat într'un chip de neînvins de această ființă diabolică, voi să încerce o ultimă sforțare de revoltă și esclamă :

— Laudele astea nu sunt încă nici o dovadă de valoare și de putere, să vă vedem la lucru.

— O să mă vezi, răspunse Rodin cu răceală și știi la ce lucru ? la acela pe care îl părăsești dumneata cu atâta lașitate. Eu mă însărcinez să fac să reușească afacerea Rennepont pe care dumneata o socotești desocrată.

— Dumneavoastră ? esclamă părintele de Aterigny ; speri să faceți pe Gabriel să nu revoace donația, mai ales dacă nici n'ar fi absolut conformă legii ?

— O să aduc în visteria companiei cele două sute douăsprezece milioane de care era să fie frustată. E lămurit ?

— E pe atât de lămurit pe cât de imposibil.

— Iar eu îți spun că este posibil, înțelegi ? Nu înțelegi, scurt de vedere cum ești, că acuma nu mai trebue să șovăim ? Sau cele două sute douăsprezece milioane vor fi ale noastre, și atunci vom restabili influența noastră suverană în Franța, sau cele două sute douăsprezece milioane intră în mâinile familiei de Rennepont, și atunci este ruina noastră, pierderea noastră. Înseamnă să ne facem un cuib de dușmani înverșunați, neîmblânziți. N'ai auzit dorințele execrabile ale acestui Rennepont cu privire la asociația pe care o recomandă și pe care, printr'o fatalitate nemai auzită, rasa lui blestemată poate perfect să o realizeze ? Gândește-te la puterile imense care s'ar grupa atunci în jurul acestor milioane : mareșalul Simon ar lucra în numele fetelor sale ; mareșalul Simon adică omul din popor făcut duce, fără să fie prin aceasta înfumurat, ceeace îi asigură influență asupra poporului. După aceea acest Francisc Hardy, burghez liberal, independent, luminat, tipul marelui fabricant, iubitor de progresul și de buna starea lucrătorilor. Pe urmă Gabriel, preotul cel bun, cum zic ei, reprezentantul democratismului bisericii în contra aristocratiei bisericii. După aceea Adriana de Cardoville, tipul elegantei, al grației, al frumuseții. Nu-ți mai vorbesc de spiritul ei, de îndrăznenia ei, căci le cunoști prea bine. Nimic nu poate fi mai primejdios pentru noi decât această ființă, patriciană prin sângele ei, plebeiană prin inima ei, poetă prin imaginație. În sfârșit prințul Djalma, romantic, îndrăznet, gata la orice pentru că nu știe nimic despre viața civilizată, neîmblânzit în ura ca și în iubirea lui, instrument teribil pentru cel ce va ști să se servească de el. Până și Pușcă-goală, care izolat n'are nici o putere, regenerat, ridicat, înălțat prin contactul cu aceste naturi generoase și expansive, până și el poate avea o mare parte în această asociație, ca reprezentant al lucrătorilor. Și crezi dum-

neata că dacă toți acești oameni exasperați contra noastră își împreunează toate puterile, dacă ne declară războiu pe viață și pe moarte nouă și principiilor noastre, n'or să fie dușmanii cei mai primejdioși pe care i-am avut vreodată ? Îți spun că niciodată compania n'a fost mai mult și mai serios amenințată. Da, acuma este pentru ea o chestie de viață și de moarte ; la ora asta nu mai este vorba numai să te aperi, ci să ataci, ca să ajungi la nimicirea completă a blestematei rase a Rennepontilor și la stăpânirea milioanelor.

Prințesa și părintele de Aigrigny se priviră uluiți auzind acest tablou înfățișat de Rodin cu o însuflețire plină de foc cu atât mai plină de efect, cu cât era mai rară la el.

— Mărturisesc, zise prea sfântul părinte lui Rodin, că nu mă gândisem la toate consecințele primejdioase ale acestei asociații în bine, recomandată de Marius de Rennepont. Primejdia este foarte mare, dar ce să facem ca să o evităm ?

— Cum ! ai să lucrezi asupra unor filițe ignorante, eroice și exaltate ca prințul Djalma, sensuale și excentrice ca Adriana de Cardoville, naive și nevinovate ca Roza și Blanșa Simon, leale și cinstite ca Francisc Hardy, îngerești și curate ca Gabriel, brutale și stupide ca Pușcă-goală și mai întrebi ce să faci ?

— Spun drept că nu înțeleg.

— Cred și eu ; purtarea dumitale de până acum mi-o dovedește în destul, răspunse Rodin disprețuitor. Ai recurs la mijloace grosolane, materiale, în loc să lucrezi asupra atâtor pasiuni nobile, generoase, înalte. Reuniți într'o zi oamenii aceștia ar forma un mănunchiu de temut, dar divizați, izolați, pot fi surprinși oricum și oricând prin tot felul de seduceri, de îndemnuri, de atacuri ! Acuma înțelegi ? Tot nu ? Aici Rodin înălță din umeri. Ia spune-mi : poate cineva muri de desperare ?

— Da.

— Un amor fericit poate duce până la ultimele margini ale celei mai generoase nebunii ?

— Da.

— Există în viață dezamăgiri atât de crude încât să ducă la sinucidere ?

— Da.

— Excesul de sensualitate poate să ne ducă la mormânt printr'o agonie înceată şi voluptuoasă ?

— Da.

— Este în viaţă vreo împrejurare atât de teribilă încât caracterele cele mai mondene, cele mai tari şi cele mai neglijate... să vie orbeşte să se arunce sfărâmate, nimicite, în braţele religiei, lepădându-se de cele mai mari averi ale lumii pentru rassa călugărească, pentru rugăciune şi pentru extas ?

— Da.

— În sfârşit nu sunt mii de împrejurări în care reacţiunea pasiunilor să producă transformările cele mai extraordinare, desnodămintele cele mai tragice în viaţa bărbatului sau a femeii ?

— Fără îndoială.

— Atunci de ce mă întrebi : ce să facem ? Ce ai zice dumneata de exemplu dacă membrii cei mai primejdioşi ai familiei de Rennepont până în trei luni ar veni în genunchi să ceară favoarea de a intra în compania asta de care au groază şi de care s'a despărţit astăzi Gabriel ?

— O asemenea convorbire este imposibilă, esclamă părintele de Aigrigny.

— Imposibilă... Dar ce erai dumneata însuţi acum cincisprezece ani ? un om de lume păcătos şi desfrânat. Ai venit în noi şi averea dumitale este acum a noastră. Cum ! am învins prinţi, regi şi papi, am contopit în unitatea noastră inteligenţe măreţe ; putem spune că stăpânim amândouă lumile, inspirăm teamă, cu toată ura şi cu toate proscripţiile de care am fost loviţi, şi n'o să putem învinge o familie care ne ameninţă aşa de grozav ? Se vede că nu cunoşti imensele resurse de nimicire pe care ni le poate oferi jocul pasiunilor omeneşti combinate cu dibăcie, opuse una alteia, contrariate, suscitate, mai ales când mulţumită unui ajutor preţios — aici Rodin surâse ciudat — aceste pasiuni îşi pot îndoi violenţa şi puterea ? Dacă ne vine acest ajutor, el poate aduce transformări fulgerătoare, el va face fricoşi şi pe cei mai curajoşi, credul şi pe cei mai neîncrezători şi feroci pe cei mai îngereşti.

— Care este acest ajutor atât de prețios, atât de puternic, atât de temut, esclamă prințesa cuprinsă de o teamă nelămurită ?

— Ajutorul acesta, zise Rodin cu vocea stridentă, se apropie cu pași inceți, dar presentimente lugubre îi anunță apropierea: este holera.

Prințesa și părintele de Aigrigny îngălbeniră și se cutremurară. Privirea lui Rodin era posomorâtă, era de gheață ; ai fi zis că e un spectru. Timp de câteva minute o tăcere de moarte domni in salon ; Rodin luă vorba cel dintâi : arătă cu un gest imperios părintelui de Aigrigny masa la care stătuse el insuși cu câteva minute înainte, și îi spuse cu voce poruncitoare :

— Scrie !

Prea sfântul părinte tresări, dar aducându-și îndată aminte că din superior devenise subaltern, se ridică și trecând pe lângă Rodin se inclină în fața lui apoi se așeză la masă, și începu să scrie sub dictare :

„Din cauza lipsei de inteligență a prea cuviosului părinte de Aigrigny, afacerea cu moștenirea Rennepont a fost astăzi foarte compromisă. Succesiunea se urcă la doua suto douăsprezece milioane. Cu tot acest insuccess, credem că ne putem angaja formal ca familia de Rennepont să nu mai poată face nici un rău companiei și să-i restitue cele două sute douăsprezece milioane care îi aparțin de drept. Cerem numai puterile cele mai largi".

Un sfert de oră după această scenă Rodin eși din palatul Saint-Dizier ștergând cu cotul pălăria lui veche, lucioasă, pe care o scoase aproape până la pământ ca să răspundă la salutul portarului.

CAP. XII

Promisiunile lui Rodin

Scena următoare se petrece a doua zi după ce părintele de Aigrigny a fost redus în chipul văzut la rolul de subaltern ocupat până atunci de socius.

Se ştie că strada Clovis este una din străzile cele mai singuratice din cartierul Muntele Sfânta Genevieva. Pe vremea când se petrecea această istorie, casa cu numărul patru din această stradă se compunea dintr'un corp principal de clădire, dintr'o alee întunecoasă, care ducea într'o curte mică, întunecoasă, în fundul căreia se ridica un al doilea corp de case, foarte ruinate şi foarte meschine. In faţă la parter, se afla o prăvălie jumătate sub pământ, unde se vindeau cărbuni, lemne, ceva legume şi lapte. Prăvălia era ţinută de o femee pe care o chema mătuşa Arsena, o bătrână cu figura bolnăvicioasă blajină.

Prăvălia era chiar lângă alee şi servea şi de lojă pentru portar, iar negustoreasa era şi portăreasă.

Iată că o fiinţă drăgălaşă, sveltă, plină de viaţă, eşi din casă şi intră la mătuşa Arsena. Fata asta era Roza Pompon, prietena cea mai bună a reginei Bacanal. Roza Pompon era supra numită văduva pentru moment, iar cavalerul ei era, după cum se ştie, Niul-Moulin, care la beţie se transforma în Jacques Dumoulin, scriitor religios.

— Bună dimineaţa, domnişoară, zise mătuşa Arsena cu un aer prevenitor, de vreme te-ai mai sculat azi ; se vede că n-ai dansat eri ?

— Nu-mi mai vorbi de asta, maică Arsena, n'aveam inima să mai dansez. Biata Cefiza (regina Bacanal, sora lui Mayeux) a plâns toată noaptea, căci nu se poate mângâia că iubitul ei este la închisoare. De când a fost arestat, n'a îndrăznit să se mai ducă acasă, pentrucă sunt datori o grămadă de rate la chirie. Nu cumva este vreo cameră liberă la etajul al doilea în fundul curţii ? Mă gândesc pentru Cefiza, când o să se întoarcă Filimon.

— Ba da, este un mic cabinet sub acoperiş, deasupra bătrânului acela misterios, zise maica Arsena.

— Moş Charlemagne !... nu ştii cine este omul ăsta ?

— Nu ştiu, domnişoară ! azi dimineaţă a venit în revărsatul zilei şi mi-a bătut în geam : „N'ai primit o scrisoare pentru mine, dragă ? m'a întrebat. Totdeauna e politicos, dragul de el. Nu, domnule, i-am zis eu. Bine, am să mai trec să întreb zice" şi a plecat, căci niciodată nu doarme aici

— Atunci ce naiba face singur ore întregi, în odaia aceea păcătoasă unde chiar în miezul zilei de abia se vede ?

— Asta mă întreb şi eu, domnişoară, ce naiba face ? N'are în odae decât un pat de campanie, o masă, o sobă, un scaun şi un cufăr vechi. Ei bine, cu toate astea are o frică să nu intre cineva la dânsul în lipsa lui, parcă ar avea mobile de aur. A pus să i se facă pe cheltuiala lui o broască de siguranţă la uşă şi nu-mi lasă niciodată cheea. Îşi face şi focul singur, numai să nu lase pe nimeni să intre în odae.

— Şi zici că e bătrân ?

— Da... de vreo cincizeci-şaizeci de ani. Şi urât !... Închipueşte-ţi doi ochi mici de viperă care parcă ar fi găuriţi cu sfredelul în obrazul livid ca figura unui mort. E aşa de verde la faţă, încât buzele îi sunt albe de tot.

— Uite Nini-Moulin ! esclamă Roza Pompon întrerupând pe fructăreasă şi ultându-se pe partea cealaltă a străzii. Ce-a păţit să se scoale aşa de dimineaţă ?

Jacques Dumoulin venea cu pălăria pe ureche, cu nasul roşu, cu ochii strălucitori. În clipa când să treacă pragul prăvăliei ca să întrebe desigur de portar, zări pe Roza Pompon.

— Cum ! te-ai sculat aşa de vreme ! S'a umplut bine ! Ai ştiri de la Filimon ?

— Am primit eri o scrisoare de la dânsul, un butoiaş de struguri, o balercă de băuturică şi un ţipar. În afară de asta, soţul meu soseşte cu şapte sute de franci pe care i-a cerut respectabilei sale familii sub pretext că trebue să înveţe basul, cornetul cu piston şi trombonul, ca să seducă în societate şi să poată face o căsătorie chic.

— Ei, nepoţică, putem gusta băuturica şi cheful în aşteptarea lui Filimon şi a celor şapte sute de franci pe care îi aduce.

Zicând acestea Nini-Moulin lovi cu palma buzunarele vestei, care scoaseră un sunet metalic.

— Numai dacă vine şi Cefiza. Asta o s'o mai distreze.

— Fie şi Cefiza.

— Atunci se vede că ai pus mâna pe o moştenire ?

— Mai mult decât atâta, tu cea mai roză dintre toate, Roza Pompon. Sunt şef-redactor la un ziar religios şi deoarece

într'o prăvălie de felul acesta, trebue să ai o ținută demnă, cer în fiecare lună plata pe o lună înainte și trei zile libere. Cu condiția asta mă învoesc să fac pe sfântul timp de douăzeci și opte de zile și să fiu plicticos ca și jurnalul.

— Și cum se cheamă jurnalul dumitale popesc ?

— Iubirea de aproapele sau Exterminatorul necredincioșilor, al indiferenților, al celor lipsiți de zel.

— Atunci ai să exterminezi pe doamna de Sainte-Colombe, căci nu prea e zeloasă... și căsătoria ?...

— Dimpotrivă, jurnalul meu servește căsătoria. Ce crezi ! redactor-șef, este o poziție admirabilă ; o să iau pe doamna de Sainte-Colombe și o să mă pun pe tral.

În acest moment intră în prăvălie factorul și zise :

— Uite o scrisoare pentru domnul Charlemagne.

— Ia te uită, zise Roza Pompon, pentru omulețul acela ciudat cu aere așa de misterioase ! De unde e scrisoarea ?

— Cred că din Italia, zise Nini-Moulin uitându-se la scrisoarea pe care o ținea fructărească în mână. Cine-i bătrânul ăsta așa de ciudat de care vorbiți ?

— Închipuește-ți un bătrân care are două camere în fundul curții, unde nu doarme niciodată, dar vine din când în când, să încue înăuntru ore întregi și nu lasă pe nimeni să intre. Nimeni nu știe ce face. Ia te uite, vorbești de lup și lupul la ușă ! Uite bătrânul acela care vine acolo dealungul zidului.

— Domnul Rodin ! exclamă Nini-Moulin și făcu un pas înapoi și coborî repede treptele în prăvălie, ca să nu fie văzut.

Pe urmă zise :

— Și cum ai spus că îl cheamă ?

— Charlemagne ; îl cunoști poate ?

— Ce naiba o fi făcând acel sub un nume fals ? zise Jacques Dumoulin încet, ca pentru sine. Să o șterg repede pe alee, ca să nu mă vadă..

În adevăr, fără să fie zărit de Rodin, Nini-Moulin trecu din prăvălie în alcea care ducea la apartamentul ocupat de Roza Pompon.

— Bună dimineața, domnule Charlemagne, zise mulcea Arsena lui Rodin, ai venit astăzi de două ori la noi.

Rodin intră în prăvălia fructaresei. Întreaga lui înfățișare respira cea mai nevinovată simplicitate. El se sprijini cu amândouă mâinile de mânerul umbrelei și zise :

— Îmi pare rău, scumpă doamnă, că te-am deșteptat așa de dimineață.

— Tocmai, domnule, scrisoarea pe care o așteptai ieri a sosit azi. E groasă și vine de departe. Uite-o, — și fructăreasa scoase scrisoarea din buzunar — n'a fost nimic de plată.

— Mulțumesc, zise Rodin luând scrisoarea cu o indiferență aparentă, o puse în buzunarul de la piept și-și închee apoi bine haina.

— Te urci la dumneata, domnule ?

— Da.

— Atunci am să mă ocup de micile dumitale provizii, zise mătușa Arsena.

Zicând acestea fructăreasa luă un coș vechi, scoase dintr'un dulap o pâine mare rotundă din care tăie o felie, apoi alese cu un ochi de cunocător o minunată ridiche neagră, o tăie în două, făcu o gaură la mijloc, pe care o umplu cu niște sare grosuă cenușie, potrivi la loc cele două bucăți și le puse lângă pâine. Rodin luă coșul și intră în ulcea întunecoasă, străbătu o curte mică, urcă cu pas ușor până la etajul al doilea al unui corp de case foarte ruinate. Ajuns aici deschise o ușă pe care o încue bine în urma lui.

Rodin ocupa aici două camere : prima era nemobilată ; cât despre cea de a doua, nu poate exista ceva cu înfățișarea mai tristă și mai păcătoasă. Toată mobila era formată dintr'un pat de campanie șchiop, cu o saltea și o cuvertură de lână mâncată de molii, un scăunaș, o măsuță de lemn roasă de cari, o sobă de fontă cenușie și un cufăr vechi cu lacăt, băgat sub pat.

După ce încue ușa, Rodin își aruncă pălăria și umbrela pe pat, puse coșul jos, scoase ridichea neagră și pâinea și le puse pe masă, apoi luă din buzunar scrisoarea pe care i-o dăduse mătușa Arsena. Odată cu aceasta scoase și mai multe alte hârtii și obiecte ; una din hârtii, îndoită în mai multe ca un pachet, căzu pe masă și se desfăcu : înăuntru era o cruce a Legiunii de Onoare, de argint înegrit de vreme.

Am spus că Rodin venea foarte rar în această casă [illegible] regulile ordinului său, locuise până atunci cu părintele de Algrigny, a cărui supraveghere îi era anume recomandată. Nici un membru al congregației, mai ales în poziția subalternă a lui Rodin, nu putea nici să se încue în odae, nici măcar să aibă o mobilă încuiată cu cheea. In felul acesta nimic nu împiedeca exercitarea spionajului reciproc, neincetat, unul dintre cele mai puternice mijloace de acțiune și de sclavaj întrebuințate de compania lui Isus. Dar Rodin închiriase fără știrea nimănui acest mic apartament din strada Clovis, care îi folosea pentru mai multe combinații personale, sau legate oarecum de interesele generale ale ordinului. Din fundul acestei locuințe necunoscute de nimeni soclusul coresponda direct cu personagiile cele mai înalte și mai influente ale sfântului colegiu.

Poate că cititorii își aduc aminte că pe la începutul acestei istorii, părintele de Algrigny primise ordin să plece din Franța fără să fi putut vedea pe mama sa care era pe patul de moarte, Rodin scrise imediat la Roma că de Algrigny ezitase să plece, iar la sfârșitul biletului mai adăugă un post-scriptum :

„Spune-i cardinalului-principe că se poate bizui pe mine, dar că la rândul lui să mă servească și el cu râvnă".

Felul acesta familiar de a coresponda cu cel mai puternic demnitar al ordinului, tonul aproape protector al recomandării pe care o făcea Rodin unui cardinal-principe, dovedeau destul de bine că soclusul deși în aparență subaltern, era chiar de pe atunci socotit ca un om foarte important. Mai mulți prinți ai bisericii și alți demnitari îi adresau scrisorile la Paris sub un nume fals, dealtfel scrisorile erau scrise cu cheo.

Rodin deslipi cu mâna tremurătoare plicul pe care i-l dăduse portăreasa, înăuntru erau două scrisori.

Cea dintâi păru că îi satisfăcea mediocru, căci după ce o citi, înălță din umeri, o împinse cu dispreț cu dosul mâinii sale murdare și începu să citească pe cea de a doua. Pe măsură ce înainta în citit, părea din ce în ce mai interesat, mai mirat, mai abătut. Apoi se ridică și alergă la geam, ca și cum ar fi vrut să se încredințeze printr'o nouă cercetare a cheii că nu se înșelase, atât de neașteptate i se păreau cele ce i se anunțau. Deși

gur că Rodin se încredință că descifrase bine, căci lăsă brațele în jos, nu cu descurajare, ci cu uimire pentru o mulțumire neașteptată și extraordinară ; stătu câteva minute cu capul plecat, cu privirea fixă. Singura dovadă de bucurie pe care o dădea era un fel de gâfâit puternic.

Oamenii îndrăzneți în ambițiile lor, răbdători și încăpățânați când sapă altora terenul de sub picioare, sunt surprinși de reușită, mai ales dacă izbânda întrece prevederile lor înțelepte și prudente. Rodin se găsea într'un asemenea caz. Mulțumită unor minuni de viclenie, de îndemânare și de prefăcătorie, mulțumită unor mari promisiuni de corupție, în sfârșit mulțumită ciudatului amestec de teamă și de încredere pe care geniul său îl inspira mai multor persoane influente, Rodin triumfa. Guvernatorul provincial îi scria că în scurt timp avea să poată pretinde la o poziție înaltă, o poziție care a excitat mult timp invidia suveranilor. Pentru ca să atingă mai sigur acest scop, guvernatorul îl cerea să reușească în sarcina pe care și-o luase, să reușească fără violență, ci numai prin jocul pasiunilor cu îndemânare exploatate : **să asigure companiei averile familiei de Rennepont.**

In timpul scenei mute pe care am descris-o Rodin nu băgase de seamă că în clădirea din față la o fereastră de la etajul al treilea, se dăduse ușor la o parte o perdea în dosul căreia apăruse figura șireată a Rozei Pompon și fața rotundă, plină a lui Nini-Moulin.

Rodin nu voia ca surpriza ce i-o pricinuise a doua scrisoare, să se vadă din răspuns. După ce își termină dejunul sărăcăcios luă o foaie de hârtie și cifră o scrisoare lungă, o lipi și puse plicul în alt plic. In clipa aceea răsunară mai multe lovituri la ușă. Rodin tresări ; era pentru prima dată că se bătea la ușa lui, de aproape un an de când locuia acolo. Repede puse în buzunar scrisoarea pe care o terminase, deschise geamantanul de sub pat, luă de acolo un pachet de hârtii învelite într'o batistă de tutun zdrențuită, puse în acest dosar cele două scrisori cifrate pe care le primise și încue lacătul geamantanului. Afară se auzea bătând cu mai multă tărie și nerăbdare, Rodin luă sacul într'o mână, umbrela sub braț și, destul de neliniștit, se

Iunc să vadă cine era indiscretul vizitator. Deschise uşa şi se pomeni în faţa Rozei Pompon, care îi făcu o reverenţă foarte drăgălaşă şi întrebă cu aerul cel mai nevinovat din lume :

— Domnul Rodin ?

Cu toată surpriza şi neliniştea, Rodin rămase nemişcat o mică închise uşa după dânsul, apoi zise cu voe bună :

— Nu stă aici, nu-l cunosc. Întreabă mai sus sau mai jos.

— O ! Asta nu-i frumos ! Haide, fii drăguţ ! La vârsta dumitale ! crezi că nu ştim că dumneata eşti domnul Rodin.

— Charlemagne, zise soclusul înclinându-se, apoi făcu un pas spre scară.

— Domnule Rodin, zise Roza Pompon cu ton solemn, am lucruri foarte importante să-ţi spun, vreau să-ţi cer sfatul într'o chestie de inimă.

— Dar bine, nebună mică ce eşti, nu mai ai pe cine să necăjeşti la dumneata de vii în casa asta ? zise Rodin cu ton părintesc.

— Păi aici locuesc, domnule Rodin, răspunse Roza Pompon apăsând într'adins pe numele victimei şi plecând ochii cu nevinovăţie. Apoi adăugă :

— Locuesc cu papa Filimon şi cu maman Bacanal, care e aici mai mult nici mai puţin decât regină.

Rodin fusese până atunci foarte neliniştit, neştiind în ce chip îi surprinsese Roza Pompon adevăratul nume. Dar auzind o vorbind de regina Bacanal, şi aflând că locuia şi ea în aceeaşi casă, găsi o compensaţie, căci îl interesa foarte mult să ştie unde era de găsit regina Bacanal, amanta lui Puşcă-Cioară şi sora lui Mayeux, notată ca primejdioasă de la convorbirea ei cu stareţa mănăstirei şi de când se ştia ce parte lunse în încercarea de fugă a domnişoarei de Cardoville.

Rodin spera să facă pe Roza Pompon, să-i spue de la cine ştia că numele său adevărat era Rodin şi nu Charlemagne. Deaceea îndată ce fata rosti numele Bacanal, Rodin îşi împreună mâinile părând pe atât de surprins pe cât de interesat.

— Te rog, draga mea, nu glumi. Este vorba de o fată care are această poreclă şi care este soră cu o lucrătoare cocoş gată ?.

— Da, regina Bacanal este o porecă, zise Roza Pompon care acum începea şi ea să se mire. De drept o cheamă Cefiza Soliveau şi este prietena mea... Dar cum se poate că un om respectabil, de vârsta dumitale, cunoaşte pe regina Bacanal? Asta îmi dovedeşte că ai şi dumneata nume falş...

— Draga mea fetiţă, acuma nu mai am poftă să rîd, zise Rodin cu tristeţe : nu pe dânsa o cunosc, ci pe un băiat cum se cade, care o iubeşte la nebunie, pe Jacques Rennepont, zis Puşcă-Goală. Acuma este la închisoare, pentru datorii. Am fost eri să-l văd.

— L'ai văzut eri ? Cum se nimereşte ! zise Roza Pompon bătând din palme. Hai repede la Filimon să-i spui Cefisei veşti de la amantul ei, e aşa de necăjită !

— La ce bun să-i spun ceeace ştie ! că Jacques e la închisoare... Ceeace aş vrea eu, ar fi să-l scot pe bietul băiat din încurcătură.

— Vai, domnule, fă asta, scoate pe Jacques de la închisoare, esclamă Roza Pompon, şi o să te sărutăm amândouă, şi Cefiza şi eu.

— Ar fi să strici orzul pe gâşte, mica mea nebună, zise Rodin surâzând. Credeam şi eu că o să pot scoate pe Jacques de la închisoare, dar acuma toate s'au schimbat.

— De ce ? întrebă Roza.

— Gluma asta proastă pe care ai făcut-o numindu-mă Rodin trebue să ţi se pară foarte nostimă, dragă, înţeleg, ai repetat ceeace te-au învăţat alţii. Cine ştie cine ţi-a spus : Du-te şi-i spune lui domnul Charlemagne că îl cheamă domnul Rodin, o să fie foarte caraghios... Ei, persoana aceea cu glumele ei a făcut, fără să ştie, cel mai mare rău bietului Jacques Rennepont.

— Vai, Doamne ! esclamă Roza Pompon, întristându-se. Dar ce are face gluma asta cu serviciul pe care ai vrut să-l faci lui Jacques ?

— Asta nu pot să-ţi spun, dragă, pot să-ţi spun numai că îmi pare foarte rău de bietul Jacques ; acuma dă-mi voe să mă cobor.

— Dar bine domnule, te rog, zise Roza Pompon, dacă ţi-aş

spune numele persoanei care m'a trimes la dumneata, ai să te mai interesezi de Jacques ?

— Sinceritatea lămureşte adesea lucrurile incurcate, zise sentenţios Rodin.

— In definitiv, îşi zise Roza Pompon, cu atât mai rău pentru Nini-Moulin, de ce m'a trimes să spun prostii dacă asta face rău amantului bietei Cefiza ? Uite domnule ce s'a intâmplat: Adineauri când treceai pe stradă te-a văzut Nini-Moulin, un pezevenchi şi jumătate. Portăreasa i-a spus că te cheamă domnul Charlemagne, iar el mi-a spus mie : Nu-l cheamă Charlemagne, hai să-i facem o farsă. Du-te la el, Roza Pompon şi spune-i domnule Rodin. Să vezi ce mutră o să facă ! Eu i-am promis lui Nini-Moulin că n'o să-l trădez, dar dacă aşa l-aş face rău lui Jacques, atâta pagubă, iacă ţi-am spus.

Auzind numele lui Nini-Moulin, Rodin nu-şi putu stăpâni o mişcare de surpriză. Pamfletarul ăsta pe care il insărcinase să redacteze iubirea aproapelui n'ar fi fost de temut, dar după beţie era foarte limbut şi foarte expansiv şi putea deveni supărător şi jenant, mai ales dacă Rodin — după cum era probabil — era să fie nevoit să vie destul de des in casa asta, ca să-şi execute planurile asupra lui Puşcă-Goală prin intermediul reginei Bacanal. Deaceea socinsul se gândi numai decât să inlăture acest inconvenient.

— Va să zică zici că un domn Desmourins te a trimes să faci gluma asta ?

— Nu Desmourins, Dumoulin, zise Roza Pompon. Unul care scrie la jurnalele popeşti şi apără pe bigoţi pentru bani care i se plătesc.

— Se pare că e foarte vesel domnul ăsta. Dar la spune-mi, nu-i un om de vreo treizeci şi şase patruzeci de ani, gras, roş la faţă ?

— Ba da, e roşu ca un pahar de vin roşu...

— Atunci e Dumoulin... asta mă linişteşte de tot, fetiţo, gluma nu mă mai supără de loc. E un om foarte cum se cade domnul Dumoulin ăsta, dar cred că iubeşte cam prea mult plăcerile.

— Atunci ai să cauţi să faci ceva pentru Jacques ? Gluma prostească a lui Nini-Moulin n'o să te impedece ?

— Cred că nu.

— Săraca Cefiza, ce bine o să-i pară! ce bine s'a nimerit...

— Să nu-ți prea exagereze bucuria; eu nu-i promit că o să-l scap de la închisoare, promit numai că am să încerc; ceeace promit absolut, este un mic ajutor pe care o să-l primească prietena dumitale ca să poată trăi cinstit; dacă o să fie cuminte, mai târziu o să vedem.

— Nici nu știi domnule, ce la timp vine ajutorul ăsta pentru Cefiza. Dumneata ești îngerul ei cel bun. Ce-mi pasă că te cheamă Rodin sau Charlemagne, tot ce pot spune este că ești un om admirabil...

— Lasă, lasă, nu mai exagera, zise Rodin întrerupând-o. Spune mai bine că sunt un om de treabă și nimic altceva. E foarte simplu: fericirea bătrânilor este să vadă pe cei tineri fericiți.

Rodin spuse aceasta cu atâta voe bună, încât Roza Pompon își simți ochii umezi. Rodin ridică coșul pe care îl lăsase jos lângă umbrelă și se pregăti să coboare.

— Dă-mi mie coșul, n'o să poți cobori cu el în mână, zise Roza Pompon zmulgând coșul din mâna lui Rodin, cu toată împotrivirea acestuia. Apoi mai zise:

— Sprijinește-te de brațul meu; e așa de întunerec pe scara asta încât ai putea să aluneci.

Rodin cobori așa dar scara sprijinindu-se părinteşte de brațul Rozei Pompon, care ducea în cealaltă mână coșul. Amândoi străbătură apoi curtea.

— Vezi acolo la etajul al treilea mutra aia umflată lipită de geam? zise deodată Roza Pompon lui Rodin oprindu-se în mijlocul curții. Este Nini-Moulin. Îl recunoști? Este Nini al dumitale?

— E al meu, zise Rodin ridicând capul și făcând cu mâna un salut prietenesc lui Jacques Dumoulin, care se retrase încremenit de la geam.

— Săracul! Sunt sigur că se teme de mine pentru gluma proastă pe care mi-a făcut-o, zise Rodin surâzând, dar n'are dreptate.

Cuvintele n'are dreptate fură însoţite de o strângere de buze pe care Roza Pompon nu o putu observa.

Apoi Rodin eşi din curte.

. . . . . .

Acuma o să conducem pe cititori în casa de sănătate a doctorului Baleinier. Adriana de Cardoville fusese închisă mai bine de când cu încercarea lui Agricol şi a lui Dagobert de a o scăpa. In noaptea aceea soldatul grav rănit izbutise mulţumită ajutorului lui Agricol şi al eroicului Rabat-Joie, să ajungă la portiţa mănăstirii şi de acolo să fugă.

Băteau orele patru. Adriana fusese condusă de două zile într'o cameră din etajul al doilea al clădirii ; fereastra cu gratii era apărată pe din afară şi printr'un oblon, care nu lăsa să intre înăuntru decât o slabă lumină. De la întrevederea cu Mayeux fata aştepta dintr'o zi în alta să fie scăpată prin intervenţia prietenilor săi. Dar se simţea foarte neliniştită în privinţa lui Agricol şi a lui Dagobert, neştiind care fusese rezultatul luptei angajate de liberatorii săi cu oamenii casei de sănătate şi ai mănăstirii. Incidentele acestea măreau încă resentimentele Adrianei contra prinţesei de Saint-Dizier, a părintelui de Aigrigny şi a creaturilor lor.

Deodată se deschise uşa şi intră doctorul Baleinier. Doctorul, omul cu haina scurtă, instrument ascultător şi pasiv al voinţelor ordinului, era după cum am spus numai pe jumătate în secretele părintelui de Aigrigny şi ale prinţesei. El nu ştiuse care era scopul ascheatrării domnişoarei de Cardoville şi nu văzu nici de bruscă schimbare care avusese loc în ajun între părintele de Aigrigny şi Rodin. In ajun el primise ordinul părintelui de Aigrigny, — dictat de Rodin — să păzească şi mai bine pe domnişoara de Cardoville, să-şi îndulcească severitatea faţă de dânsa şi s'o facă să renunţe la urmărirea pe care voia să o înceapă contra persecutorilor.

Văzând pe doctor, domnişoara de Cardoville nu-şi putu ascunde aversiunea şi dispreţul pe care i-l inspira. Doctorul, împotrivă, surâzând dulceag ca totdeauna, se opri la câţiva paşi de dânsa, ca şi cum ar fi voit să examineze cu băgare de seamă trăsăturile fetei.

— Nenorocitele evenimente din noaptea trecută au avut o influență mai puțin supărătoare de cum credeam. Cu atât mai bine. Din nefericire ceeace s'a petrecut în noaptea aceea te-a adus într'o stare de exaltare cu atât mai neplăcută, cu cât nici nu ți-ai dat seama. Dar mulțumită îngrijirilor noastre vindecarea dumitale nu va fi, sper, întârziată de cât cu puțin.

Oricât de obișnuită era cu îndrăzneala acestui afiliat al congregației, domnișoara de Cardoville nu se putu împiedeca să nu-l spue cu un surâs plin de dispreț și de amărăciune :

— Cât de nerușinat ești, domnule. Câtă neobrăzare este în râvna pe care o pui ca să-ți câștigi bine banii. Nici un moment nu ești fără mască. Totdeauna ai viclenia și minciuna pe buze. Dacă această comedie rușinoasă te-a plictisit pe atâta pe cât mă desgustă pe mine, nu poți fi îndestul plătit.

— Vai! zise doctorul cu convingere, totdeauna îți închipui asemenea lucruri. Din fericire mai târziu inima dumitale bună o să-mi dea dreptate ; într'o zi o să fiu judecat precum merit.

— Da, cred și eu că se apropie ziua când ai să fii judecat după cum meriți, zise Adriana apăsând pe aceste cuvinte.

— Mereu aceeași idee fixă, zise doctorul cu milă. Haide, fii cu judecată, nu te mai gândi la asemenea copilării...

— Crezi că am să renunț să mă plâng tribunalului contra dumitale și a complicilor dumitale ? nici odată... nici odată !...

— Să fim serioși. Te gândești în adevăr să te adresezi tribunalului ?

— Da. Și știi bine că ceeace vreau, fac.

— Ei bine, eu te rog, te implor să nu dai urmare acestei idei, zise doctorul cu glas din ce în ce mai pătrunș. Te rog cu o grație să nu faci asta. Ai avea dumneata curajul să aduci la disperare două persoane pline de inimă și de nobleță ?

— De cine vorbești ? întrebă mirată domnișoara de Cardoville.

— Despre doi bieți nenorociți care au intrat în mănăstirea de alături în timpul nopții, iar din mănăstire au venit și aici în curte. Focurile de pușcă pe care le-ai auzit au fost trase de ei. Unul dintre dânșii a fost ... dar nu grav, căci a putut să fugă și a scăpat

— Domnul fie lăudat! esclamă domnișoara de Cardoville împreunându-și mâinile cu ardoare.

— Nimic nu-i mai demn de laudă decât bucuria asta, dar atunci prin ce contrazicere ciudată vrei acuma să pui justiția pe urmele lor? Căci dacă ar fi arestați, ar putea înfunda ocna, deoarece s'au introdus noaptea într'un loc străin sărind gardurile și spărgând porțile.

— Nu înțeleg ce vrei să spui, zise Adriana cuprinsă de neliniște.

— Ce copilă ești, esclamă iezuitul cu haina scurtă; crezi că după ce justiția a fost sezizată despre o afacere i se mai poate opri cursul și acțiunea unde vrei și cum vrei? Când ai să ești de alci ai să depui o plângere împotriva mea și împotriva familiei dumitale, nu-i așa? Ei bine, ce crezi că o să se întâmple? O să intervie justiția și o să intre în cele mai amănunțite cercetări. Escaladarea gardului o să se afle și ea bine înțeles; și cum e vorba de o crimă foarte gravă, care atrage după sine o pedeapsă infamantă, justiția se va pune în urmărirea acestor nenorociți și este probabil că or să fie arestați; ci ne va fi vinovat de această arestare? Dumneata care vei fi depus contra noastră.

Deși domnișoara de Cardoville nu credea tot ce-i spunea acest iezuit cu haina scurtă, ghicea că mila pe care o arăta față de Dagobert și de fiul său, era cu totul subordonată hotărârii pe care avea s'o ia dânsa: renunța sau nu la răzbunarea legitimă pe care voia să o pună justiției.

— Dar în definitiv, zise ea, admițând că aș fi dispusă — indiferent din ce motiv — să nu fac nici o plângere, când o să ea de alci?

— Asta nu știu, căci nu pot ști când vei fi cu desăvârșire vindecată, zise doctorul cu aerul cel mai nevinovat din lume. Ești pe calea cea mai bună dar...

În acest moment se auziră pași grăbiți la ușă; o bătae ușoară, apoi intră o gardiană.

— Domnule doctor, zise ea speriată, sunt doi domni jos care vor să vorbească imediat cu dv. și cu domnișoara. Unul din ei mi-a spus: Du-te de spune domnului doctor că sunt ma-

gistrat şi am venit aici cu o însărcinare judecatorească în ce priveşte pe domnişoara de Cardoville.

— Un magistrat! esclamă iezuitul cu haină scurtă; şi se făcu roşu ca racul, neputându-şi stăpâni neliniştea.

— Domnul fie lăudat! esclamă Adriana cu chipul strălucitor de speranţă. Prietenii mei au fost înştiinţaţi la timp. Ceasul dreptăţii a sosit!

— Roagă pe domnii aceştia să vie sus, zise doctorul Baleinier, după o clipă de gândire.

Apoi, din ce în ce mai neliniştit, şi mai emoţionat, se apropie de Adriana cu un aer aspru, aproape ameninţător, care contrasta cu dulcegăria lui obişnuită şi cu surâsul lui ipocrit şi îi spuse încet:

— la seama domnişoară, nu te bucura prea curând:

— Acuma nu-mi mai e frică de dumneata, răspunse domnişoara de Cardoville cu ochii strălucitori, plini de speranţă. Se vede că domnul de Montbron s'a întors şi a fost înştiinţat la timp. De sigur că el însoţeşte pe magistrat şi a venit să mă scape!

După o clipă Adriana adăugă cu o ironie amară:

— Te plâng, domnule, pe dumneata şi pe al dumitale.

—Domnişoară, zise doctorul ne mai putându-şi ascunde neliniştea, îţi repet să iei seama, gândeşte-te la cele ce ţi-am spus; iată pe magistrat, la seama.

In adevăr, uşa se deschise şi spre uimirea de nespus a doctorului, apăru Rodin însoţit de un om îmbrăcat în negru, cu înfăţişarea demnă, serioasă. Rodin în interesul planurilor sale, nu anunţase pe părintele de Aigrigny şi nici pe doctor despre vizita neaşteptată, pe care socotea să o facă la casa de sănătate cu un magistrat. Dimpotrivă, chiar în ajun dăduse ordin doctorului, după cum am văzut, să păzească mai de aproape pe domnişoara de Cardoville. E lesne de înţeles aşa dar cât de încremenit rămase doctorul văzând pe magistrat că intră însoţit de Rodin, smeritul şi obscurul secretar al abatelui de Aigrigny.

Chiar dela uşă Rodin, tot aşa de murdar îmbrăcat ca de obicei, arătă magistratului pe domnişoara de Cardoville, cu un

gest respectuos şi plin de milă. Magistratul nu-şi putu stăpâni o esclamaţie de uimire şi de admiraţie în faţa frumuseţii domnişoarei de Cardoville. O examină curios, şi plin de interes. Iezuitul se retrase cu doi paşi. Doctorul Baleinier în culmea uimirii îi făcea mereu semne disperate, Rodin părea că nici nu-l cunoaşte pe domnul Baleinier şi că nu înţelege nimic din pantomima lui expresivă ; ci îl privea cu o nedumerire afectată. Atunci Rodin făcu un pas spre dânsul şi îi spuse cu glas foarte tare :

— Vă rog, domnule doctor ?

Aceste cuvinte, îl zăpăciră pe Baleinier şi mai mult. Magistratul se întoarse spre Rodin, iar acesta îl explică cu un sânge rece imperturbabil:

— De când am sosit domnul doctor îmi face mereu semne misterioase. Am crezut că are ceva deosebit să-mi spue. Eu, care nu am nimic secret, îl rog să se explice cu glas tare.

Răspunsul acesta atât de neplăcut pentru Baleinier, fu pronunţat cu un ton agresiv, şi însoţit de o privire de ghiaţă. Doctorul se zăpăci din nou şi rămase câteva clipe fără să răspundă. Magistratul fu impresionat de acest incident şi de tăcerea care urmă, căci aruncă asupra lui Baleinier o privire foarte aspră. Domnişoara de Cardoville, care se aştepta să vadă şi pe domnul de Montbron, rămăsese şi ea foarte mirată. Baleinier, în moment ului, de sosirea neaşteptată a magistratului şi de atitudinea neexplicabilă a lui Rodin, îşi reluă îndată sângele-roce şi se adresă confratelui cu haină lungă :

— Dacă am încercat să mă înţeleg cu dumneata prin semne este pentru că n'am vrut să turbur tăcerea cu care a intrat domnul—şi arătă pe magistrat. Dar în acelaş timp voiam să-mi exprim mirarea pe care mi-o pricinueşte această vizită pe care nu ştiam că voiu avea onoarea s'o primesc.

— Motivul tăcerii o să-l explic domnişoarei, rugând-o totodată să binevoiască să mă scuze, răspunse magistratul, înclinându-se în faţa Adrianei.

— Aş putea să ştiu, domnule magistrat, zise doctorul Baleinier cu un ton politicos dar hotărât, cu cine am onoarea să vorbesc ?

— Sunt judecător de instrucție și am venit să mă lămuresc asupra unui fapt care mi-a fost semnalat.

— Vă rog să-mi faceți cinstea să vă explicați, zise doctorul înclinându-se.

— Domnule, zise magistratul, care se numea Germande, ți se reproșează că ai comis o eroare foarte gravă, ca să nu întrebuințez o expresie mai tare. Îmi place mai bine să cred că ilești unul dintre prinții științei, ai putut să te înșeli complect asupra aprecierii unui fapt medical, decât să te bănuesc că ai uitat ceeace este mai sfânt în exercițiul unei profesiuni tot așa de sfântă ca și preoția.

— După ce veți specifica faptele, răspunse iezuitul cu haina scurtă, cu oarecare trufie, îmi va fi ușor să dovedesc că conștiința mea științifică precum și conștiința mea de om cinstit, este la adăpost de orice reproș. Sper, că mă veți pune în curent și pe mine cu depoziția care v'a fost făcută ?

— Mi s'a afirmat, domnule, zise magistratul cu asprime, că d-ra de Cardoville a fost adusă aici prin surprindere.

— Așa este, domnișoara a fost adusă aici prin surprindere, răspunse iezuitul după o clipă de gândire.

— Admiți ? întrebă domnul de Germande.

— Fără îndoială, domnule, admit că am recurs la un mijloc care este din nefericire întrebuințat întotdeauna când persoanele care au nevoe de îngrijirile noastre, nu au conștiință de starea lor bolnăvicioasă.

— Dar mi s'a spus că domnișoara de Cardoville n'a avut niciodată nevoe de îngrijirile dumitale.

— Asta este o chestie de medicină legală, despre care justiția nu poate hotări singură și care trebue examinată și desbătută, în contradictoriu, zise doctorul Baleinier, recăpătându-și liniștea.

— Chestiunea aceasta o să fie în adevăr cu atât mai sonoros desbătută cu cât ești acuzat că ai secbestrat pe domnișoara de Cardoville deși se bucură de toate facultățile mintale.

—Cine a îndrăznit să facă un asemenea denunț calomnios? exclamă doctorul Baleinier cu o indignare plină de foc.

— Eu..., zise rece Rodin.

— Dumneata! esclamă Baleinier.

Apoi făcu doi paşi înapoi şi rămase încremenit locului.

— Pe tine te acuz, reluă Rodin cu vocea răspicată şi clară.

— Da, azi dimineaţă domnul a venit la mine cu dovezi sa[illegible]toare ca să ceară intervenţia mea în favoarea domnişoarei de Cardoville, zise magistratul făcând şi el un pas înapoi pentru ca Adriana să-şi poată vedea apărătorul.

Până atunci încă nu fusese pronunţat numele lui Rodin. Domnişoara de Cardoville auzise de multe ori vorbindu-se de secretarul abatelui de Aigrigny şi avea proastă părere despre dânsul. Dar cum nu-l văzuse niciodată, nu ştia că liberatorul ei era acest iezuit. De aceea aruncă asupra lui o privire plină de curiozitate, interes, surpriză şi recunoştinţă. Figura cadaverică a lui Rodin, urâţenia lui respingătoare, hainele lui murdare ar fi pricinuit Adrianei cu câteva zile înainte un desgust poate de neînvins. Dar acum domnişoara de Cardoville uită că e urât şi murdar şi se gândi numai că era bătrân, că părea sărac şi că venise să o ajute.

Doctorul Baleinier, oricât de viclean era, oricât de ipocrit, oricâtă prezenţă de spirit avea, nu putea ascunde până la ce grad îl bulmăcea denunţarea lui Rodin. Se zăpăci complect; el îşi închipui că Rodin trăda pe părintele de Aigrigny şi că prietenii domnişoarei de Cardoville îl corupseseră şi îl plătiseră pe miserabilul secretar. Dar se gândi că dacă acuza pe Rodin de imoralitate se acuza pe sine, şi atunci se prefăcu cuprins de o adâncă emoţie şi zise plin de amărăciune:

— Eşti cea din urmă persoană pe care aş fi crezut-o capabilă de un denunţ aşa de laş; e o ruşine!

— Cine putea mai bine ca mine să denunţe această infamie? răspunse Rodin cu vocea aspră şi tăioasă. N'am fost eu în situaţia de a afla—dar din nefericire prea târziu—cărei uneltiri îi căzuse victimă domnişoara de Cardoville şi altii? Acuz pe domnul abate de Aigrigny, acuz pe domnul de Saint-Dizier, te acuz pe dumneata că pentru un interes meschin ai sechestrat pe domnişoara de Cardoville în această casă, după cum fiicele mareşalului Simon sunt sechestrate în mănăstirea de alături. E lămurit?

— Da, este adevărat, zise repede Adriana, am văzut şi eu pe bietele fete plângând şi făcându-mi semne de disperare.

Acuzaţia lui Rodin cu privire la orfane fu o nouă şi groaznică lovitură pentru doctorul Baleinier. Prin aceasta îi se păru că are dovada că trădătorul trecuse cu totul în tabăra duşmană. Grăbindu-se să pună capăt acestei scene atât de neplăcute, zise magistratului, silindu-se să pară liniştit, deşi era foarte tulburat :

— Aş putea să tac şi să nu dau nici o atenţie unor astfel de acuzaţii până ce nu vor avea o umbră de autoritate prin vreo hotărâre judecătorească... Dar fiind cu conştiinţa absolut curată, mă adresez domnişoarei de Cardoville însăşi şi o rog să declare dacă nu i-am spus chiar astăzi că sănătatea ei avea să fie în curând destul de bună pentru ca să poată pleca de aci.

— Dar bine, domnule, îi tăie vorba Rodin, este evident că în vederea unei întâmplări ca cea de azi ţi-ai lăsat o portiţă de scăpare, te-ai prefăcut că eşti convins de îngrozitoarea dumitale minciună ca să poţi invoca mai târziu chiar mărturia domnişoarei. Nu poţi să spui basme de astea unor oameni cu bun simţ şi cu inima dreaptă. Ar trebui să mori de ruşine, numai încercând să aduci vorba despre aşa ceva în faţa domnişoarei. Aş putea să o cruţi de o asemenea discuţie.

— Dar nu înţeleg decât atâta pornire împotriva mea ! exclamă iezuitul cu haina scurtă exasperat. Mi se pare că domnul judecător este părtinitor lăsând să se adune împotriva mea atât de grosolane calomnii !

— Domnule, răspunse domnul de Germande cu asprime, eu am dreptul nu numai să ascult, dar chiar să provoc orice discuţie contradictorie care poate să mă lumineze. Din toate astea rezultă că starea mintală a domnişoarei de Cardoville este destul de bună şi că poate să se întoarcă acasă chiar astăzi.

— În orice caz nu văd prea mari inconveniente la asta, zise doctorul. Dar susţin mai departe că însănătoşirea nu este atât de desăvârşită pe cât ar fi putut fi şi îmi declin în această privinţă orice responsabilitate pentru viitor. Acuma domnişoara este liberă, absolut liberă.

— Cât despre chestiunea de a şti dacă ai sechestrat pe Domnişoara făcând-o să treacă drept nebună, ştiţa a fost sesizată şi o să fii interogat domnule.

— Sunt liniştit, domnule, răspunse Baleinier.

— Încă un cuvânt mai zise magistratul adresându-se Adrianei : omul de inimă şi de dreptate — magistratul arătă pe Rodin — care ţi-a luat apărarea mi-a spus că ai vrea să te îngrijeşti pentru moment de fiicele mareşalului Simon. Acuma mă duc la mănăstire să le scot, căci ele au fost duse acolo prin surprizăi

— Da, răspunse Adriana, îndată ce am aflat că fiicele mareşalului Simon au sosit la Paris, am avut de gând să le ofer un apartament la mine. Domnişoarele Simon sunt rude apropiate cu mine aşa că este o datorie şi o plăcere să le tratez ca pe nişte surori .De aceea ţi-aş fi foarte recunoscătoare dacă ai vrea să mi le încredinţezi mie.

— În interesul lor, nu cred să pot face ceva mai bun, zise Domnul Germande apoi se adresă doctorului :

— Ai să-te învoeşti să aduc aici pe domnişoarele Simon ?

— Rog pe domnişoara de Cardoville să dispue de această casă ca de a sa, până în momentul când o să plece, răspunse doctorul. Trăsura mea îi stă la dispoziţie.

— Domnişoară, zise magistratul, apropiindu-se de Adriana, îmi pare rău că n'am fost chemat mai mainte lângă dumneata; ţi-aş fi putut cruţa câteva zile de amară suferinţă.

— Cel puţin îmi rămâne o amintire bună şi dulcoasă, zise Adriana plină de graţie; amintirea interesului pe care mi l-ai arătat. Sper că ai să ai buntăatea să mă laşi să ţi mulţumesc la mine, mai zise ea surâzând plină de graţie. Vreau să-ţi dovedesc că ceeace se numeşte vindecarea mea este un lucru foarte real

Domnul de Germande se înclină respectuos în faţa domnişoarei de Cardoville. În timpul cât dură această scurtă convorbire între magistrat şi Adriana, amândoi stătuseră cu spatele la Baleinier şi la Rodin. Acesta din urmă, profitând de împrejurare, strecură repede în mâna doctorului un bilet pe care îl scrisese la luţeală cu creionul sprijinind hârtia în fundul

pălăriei. Balcinier ului privi pe Rodin. Acesta făcu un semn convențional, ducând degetul cel gros la frunte și trăgând două dungi verticale, după care rămase nemișcat. Toate astea se petrecuseră așa de repede, încât când domnul de Cernande se întoarse, Rodin stătea la câțiva pași de doctor și privea pe domnișoara de Cardoville cu respect și interes.

- Dați-mi voe să vă însoțesc, zise doctorul și ieși înaintea magistratului, pe când domnișoara de Cardoville îl salută foarte amabil.

După eșirea lor, Rodin rămase singur cu domnișoara de Cardoville. Balcinier conduse pe judecător până la poartă, apoi se grăbi să citească biletul scris cu creionul de Rodin și care cuprindea următoarele rânduri:

„Magistratul se duce la mănăstire prin stradă. D-ta aleargă înainte prin grădină și spune-i stariței să asculte ordinul pe care i l-am dat cu privire la cele două fete; asta este de cea mai mare importanță".

Semnul particular pe care îl făcuse Rodin cum și cuprinsul biletului făcură pe doctorul Balcinier să vadă că ziua aceea era ziua surprizelor și că secretarul, departe de a trăda, lucra tot pentru cea mai mare glorie a Domnului.

Acum să ne întoarcem la Rodin care rămăsese singur cu domnișoara de Cardoville. Cum eși magistratul și doctorul, d-ra de Cardoville cu chipul strălucitor de bucurie, privind pe Rodin cu un amestec de respect și de recunoștință, zise:

— În sfârșit, domnule, mulțumită dumitale, sunt liberă. Sunt numai de câteva zile aici dar am suferit atâta în această captivitate, încât am jurat ca în fiecare an să plătesc eliberarea din închisori a câtorva deținuți pentru datorii. Așa dar îți mulțumesc din suflet pentru fericirea pe care ți-o datorez și de care pari și dumneata a fi fi mișcat. Îți voiu fi recunoscătoare...

Domnișoara de Cardoville observă o completă transformare în înfățișarea lui Rodin. Omul acesta cu puțin înainte așa de aspru față de doctor, părea acuma sub influența unor sentimente mai blânde, mai drăgăstoase. Ochii lui mici de viperă, pe jumătate ascunși sub îndoitura pleoapelor, erau ațintiți asupra Adrianei cu o expresie de nespus interes. Apoi, ca și cum

ar fi vrut să se smulgă deodată din aceste impresii, zise, par'că şi-ar fi vorbit sie-şi.

— Haide, haide, să nu ne îndulcim, timpul este prea prețios! Misiunea mea încă nu s'a terminat... nu, nu... Dragă domnişoară, zise el apoi, adresându-se Adrianei, o să vorbim mai târziu despre recunoştință. Acuma să vorbim repede despre prezent, care este aşa de important pentru dumneata şi pentru familia dumitale. Dumneata ştii adevăratul motiv pentru care ai fost sechestrată aici? ştii ce motiv au avut doamna de Saint-Dizier şi părintele de Aigrigny?

Auzind aceste nume detestate, trăsăturile domnişoarei de Cardoville până atunci aşa de fericite, se întristară; fata răspunse apoi cu amărăciune:

— De sigur că ura a însufleţit pe doamna de Saint-Dizier contra mea.

— Da, ura şi în afară de asta dorinţa da a te despoia de o imensă avere.

— Pe mine? cum asta?

— Nu ştii domnişoară cât de mare interes aveai să te afli în ziua de 13 Februarie în strada Sfântul Francisc pentru o moştenire?

— Nu ştiam nici data asta, nici detaliile acestea, dar ştiam întrucâtva din nişte hârtii de familie şi mulţumită unei împrejurări destul de ciudate, că unul dintre strămoşii mei...

— Lăsase o sumă importantă care să se împartă între descendenţi, nu-i aşa?

— Da.

— Dar ceeace din nefericire nu ştiai, domnişoară, este că aceşti moştenitori erau obligaţi să se găsească reuniţi la 13 Februarie, la o anumită oră. Dacă ziua sau ora aceasta, treceau, cei întârziaţi nu mai moşteneau nimic. Acuma înţelegi de ce te-au închis aici?

— Înţeleg, esclamă domnişoara de Cardoville; la ura pe care mi-o purta mătuşa mea trebue să adaug şi lăcomia, totul se explică. Fiicele generalului Simon sunt şi ele moştenitoare, ca şi mine, de aceea au fost sechestrate şi ele.

— Dar nu sunteţi singurele victime, dumneata şi cu ele,

— Cine sunt celelalte ?

— Un tânăr indian...

— Prinţul Djalma ? întrebă repede Adriana.

— N'a lipsit mult să fie otrăvit printr'un narcotic, în acelaş interes.

— Vai, Dumnezeule esclamă fata împreunându-şi mâinile de spaimă. E îngrozitor ! ei, ei... prinţul acesta tânăr care se zice că are un caracter aşa de nobil, aşa de generos ! Doar trimisesem la castelul de Cardoville....

— Ştiu ; ai trimes un om de încredere ca să aducă pe prinţ la Paris; dar omul acesta a fost îndepărtat prin violenţe şi indianul a ajuns în mâna duşmanilor.

— Şi acuma unde e ?

— Am numai slabe informaţii; ştiu doar că e la Paris, şi n'am pierdut nădejdea să-l găsesc. O să mă pun în căutarea lui căci nu poţi să nu iubeşti rarele calităţi ale acestui sărman fiu de rege. Ce inimă, dragă domnişoară, ce inimă ! Săracul copil, —căci este aproape copil—la optsprezece ani, asvârlit în vâltoarea Parisului, în iadul acesta, el cu patimile lui noi, arzătoare, sălbatece, cu naivitatea lui, cu încrederea lui, la câte primejdii n'ar fi expus !

— Trebue să-l găsim, domnule, trebue să-l găsim, zise Adriana repede, şi să-l sustragem acestor primejdii. Prinţul face parte din familia mea şi îi datoresc cea mai largă ospitalitate ; îi destinasem pavilionul pe care îl ocupam la mătuşa mea.

— Şi dumneata, dragă domnişoară ?

— Chiar astăzi o să mă duc să locuesc într'o casă pe care am pregătit-o de mai mult timp, căci eram hotărâtă să plec de la doamna de Saint Dizier şi să trăesc singură după gustul meu. Atunci, pentru că dumneata eşti genul cel bun al familiei noastre, fii generos şi faţă de prinţul Djalma după cum ai fost şi pentru mine şi pentru fiicele mareşalului Simon. Te rog caută să afli unde este prinţul şi du-l la pavilion; să-i spui că i-l pune la dispoziţie un prieten necunoscut; o să am grijă de toate nevoile lui şi o să trăiască aşa cum trebue să trăiască un prinţ...

— Da, o să trăiască ca un prinţ, mulţumită dărniciei dumitale cu adevărat împărăteşti şi niciodată un interes nu va fi

fost mai bine plasat. Este destul să vezi figura lui melancolică şi frumoasă pentru ca...

— Cum ! Dumneata l-ai văzut ? zise Adriana întrerupând pe Rodin.

— Da, l-am văzut în fostul dumitale castel de la Cardoville, dragă domnişoară, lângă care l-a aruncat furtuna. Eu mă dusesem la castel ca să... După o clipă de tăcere Rodin reluă cu şi cum ar fi fost luat înainte de un avânt de sinceritate.

— Ei bine, da, mă dusesem să fac o faptă josnică, ruşinoasă, mârşavă, trebue să o mărturisesc.

— Dumneata ! la castelul de Cardoville ? pentru o faptă josnică ! esclamă Adriana foarte surprinsă.

— Da, dragă domnişoară, răspunse Rodin cu naivitate. Într'un cuvânt, primisem ordin de la domnul abate de Aigrigny să pun pe fostul dumitale administrator în alternativa de a-şi pierde de slujba, sau de a se preta la o mişelie.

— Dar cine eşti dumneata ? întrebă domnişoara de Cardoville din ce în ce mai mirată.

— Eu sunt Rodin, fostul secretar al abatelui de Aigrigny, sunt un om foarte neînsemnat, după cum vezi.

Renunţăm să redăm accentul umil şi nevinovat cu care pronunţă iezuitul aceste cuvinte. Aflând aceasta, domnişoara de Cardoville dădu înapoi speriată. La auzise vorbindu-se de Rodin, umilul secretar al abatelui de Aigrigny. Administratorul moşiei de Cardoville îi scrisese Adrianei şi se plânsese de propunerile perfide şi mârşave ale lui Rodin. De aceea simţi deşteptându-i-se în suflet o vagă neîncredere, când află că liberatorul ei jucase un rol atât de odios. Dar sentimentul defavorabil era contrabalansat de ceeace îi datora lui Rodin, şi de faptul că iezuitul se acuzase el singur, luând-o înaintea reproşurilor care i s'ar fi putut adresa.

Totuşi domnişoara de Cardoville continuă convorbirea cu o oarecare rezervă şi răceală, după ce începuse cu atâta sinceritate şi simpatie. Rodin văzu foarte bine ce impresie făcuse, dar se aşteptase la asta şi nu-şi pierdu cumpătul. După puţin când domnişoara de Cardoville îl privi drept între ochi şi îi spuse :

— Așa ! ești secretarul domnului abate de Aigrigny ?

— Spune fost secretar, te rog, dragă domnișoară, răspunse iezuitul. Înțelegi bine că n'o să mai trec niciodată pragul casei abatelui de Aigrigny. Mi l'am făcut dușman de moarte și am rămas pe drumuri. Dar n'are afacc...

Cuvintele acestea spuse cu foarte multă simplitate și demnitate readuseră iar mila în sufletul Adrianei. Fata se gândi că în definitiv Rodin înfruntase pe abate ca să facă o faptă generoasă. Totuși răspunse cu răceală :

— Dacă știai că propunerile pe care trebuiai să le faci administratorului de la castelul de Cardoville erau așa de rușinoase și de perfide, cum te-ai putut însărcina cu executarea lor ?

— De ce ! de ce ! reluă Rodin cu un fel de nerăbdare. Pentru că atunci eram cu totul sub farmecul părintelui de Aigrigny, unul dintre oamenii cei mai dibaci din câți cunosc și — asta am aflat-o abea eri — unul din oamenii cei mai primejdioși care există pe lume. El reușise să-mi învingă scrupulurile convingându-mă că scopul scuză mijloacele. Deși n'am fost decât un instrument neștiutor, orb, mi-e rușine și îmi pare așa de rău parcă aș fi lucrat din capul meu. Asta mă apasă și mă doare. Te rog să vorbim mai bine despre dumneata, și de ceeace te interesează pe dumneata.

Rodin își mărturisise cu atâta spontaneitate greșeala, o explica așa de firesc, și părea în adevăr atât de pocăit, încât Adriana simțea cum îi scade neîncrederea.

— Așa dar, zise ea, continuând să examineze pe Rodin, la Cardoville ai văzut pe prințul Djalma ?

— Da, domnișoară și de la această scurtă întrevedere datează afecțiunea mea pentru dânsul. Deaceea o să-mi împlinesc sarcina până la capăt. Fii liniștită, dragă domnișoară, ca și dumneata, ca și fiicele mareșalului Simon, nici prințul n'o să fie victima detestabilului complot care din nefericire nu s'a oprit nici aici.

— Pe cine a mai amenințat ?

— Pe domnul Hardy, un om plin de cinste : și el este rudă cu dumneata, și deci interesat la această moștenire. El a fost

îndepărtat din Paris printr'o trădare infamă. In sfârșit, ultimul moștenitor este un nenorocit de lucrător care a căzut într'o cursă întinsă cu îndemânare și a fost aruncat la închisoare pentru datorii.

— Dar bine, în folosul cui a fost urzit acest mârșav complot care mă înspăimântă ?

— In folosul domnului abate de Aigrigny ! răspunse Rodin.

— In folosul lui ? Cum asta ? cu ce drept ? el nu-i moștenitor.

— Ar fi prea lung să-ți explic, dragă domnișoară ; într'o zi o să afli toate ; fii însă încredințată că familia dumitale n'avea dușman mai mare decât pe abatele de Aigrigny.

— Domnule, zise Adriana cuprinsă încă de bănuială, o să-ți vorbesc foarte sincer. Cum am putut eu să-ți inspir interesul așa de viu pe care mi-l arăți și care se întinde chiar și asupra celorlalte persoane din familia mea ?

— Doamne ! dragă domnișoară, răspunse Rodin surâzând dacă o să-ți spun, o să râzi de mine sau n'ai să mă crezi...

— Ba vorbește, te rog.

— M'am interesat și m'am devotat dumitale pentru inima dumitale generoasă, pentru spiritul dumitale înalt, pentru caracterul dumitale independent și mândru... și odată ce am fost ai dumitale... nici ceilalți nu mi-au mai fost indiferenți, mai ales că și ei sunt demni de interes ; servindu-i pe dânșii, te serveam pe dumneata.

— Admit că m'ai socotit demnă de aceste laude cu mult prea măgulitoare pentru mine, dar cum ai putut judeca, ce fel de inimă am, ce fel de spirit, ce fel de caracter ?

— Vrei să știi în ce chip mi s'a desvăluit moralul dumitale, nu-l așa ? Doamne, domnișoară, e așa de simplu : abatele de Aigrigny vedea în mine numai o mașină de scris, un instrument obscur, orb și mut. In ajunul lui 13 Februarie el mi-a dat o hârtie stenografiată și mi-a spus : „Să transcrii acest interogator și să adaogi că actul acesta vine în sprijinul hotărîrii unui consiliu de familie, care declară după raportul doctorului Baleinier că starea de spirit a domnișoarei de Cardoville este destul de alarmantă ca să necesite închiderea ei într'o casă de sănătate,

— Da, zise Adriana cu amărăciune, era vorba despre o lungă convorbire pe care am avut-o cu doamna de Saint-Dizier, mătuşa mea, şi care a fost stenografiată în întregime, fără ştirea mea.

— Prin urmare am fost în faţa acestui memoriu stenografic pe care am început să-l transcriu. Chiar de la început am rămas uimit, nu ştiam dacă visam sau eram treaz. Cum l am esclamat eu, domnişoara de Cardoville este nebună ! Nebuni sunt cei care îndrăznesc să susţie o asemenea monstruozitate ! Din ce în ce mai interesat, mi-am continuat lectura şi am terminat-o. Ce să-ţi mai spun ? Ceeace am simţit atunci nu se poate descrie. Află că ideile acelea aşa de noi, aşa de independente, aşa de îndrăzneţe, pe care le-ai expus cu atâta strălucire mătuşii dumitale sunt, fără ca dumneata să o ştii, la fel cu ideile unei persoane pentru care ai să simţi cândva cel mai duios şi cel mai sfânt respect.

— De cine vorbeşti ? întrebă domnişoara de Cardoville cu un interes crescând.

După o clipă de prefăcută şovăială, Rodin zise :

— Nu, nu, la ce bun să-ţi spun de pe acuma ? Tot ce pot să-ţi spun, dragă domnişoară, este că după ce am terminat de citit m'am dus repede la abatele de Aigrigny ca să-l conving de greşeala în care căzuse faţă de dumneata. N'am putut să dau de el. Eri dimineaţă însă i-am spus ce gândeam. El nu s'a mirat decât de un singur lucru: a aflat că şi eu ştiam să gândesc. Toate stăruinţele mele au fost primite cu o tăcere dispreţuitoare. Credeam că cel puţin era de bună credinţă ; mai stăruii, dar în zadar. El îmi porunci să-l urmez la casa unde trebuia să se deschidă testamentul strămoşului dumitale. Eram aşa de orbit, cu privire la abatele de Aigrigny, încât pentru ca să mi se deschidă ochii a trebuit să soscască rând pe rând soldatul, fiul său şi tatăl mareşalului Simon. Indignarea lor îmi desvălui toată grozăvia unui complot ţesut de multă vreme, cu o îndemânare extraordinară. Să-mi arăt pe loc oroarea pe care o simţeam pentru aceste mişelii, însemna să stric totul ; n'am comis această greşeală. Am vrut să fiu mai viclean decât abatele de Aigrigny şi m'am prefăcut mai lacom decât dânsul. Dacă această

Imensă moștenire ar fi fost a mea, nu m'aș fi arătat mai aprig și mai nemilos ca să intru în stăpânirea ei. Mulțumită acestei strategeme abatele de Algrigny n'a bănuit nimic. O întâmplare providențială a scăpat moștenirea din mâinile lui și l-a silit să plece din acea casă consternat. Eu am plecat plin de bucurie, căci aveam mijloacele să te salvez, să te răzbun, draga mea domnișoară. Aseară m'am dus ca totdeauna la birou ; în lipsa abatelui mi-a fost ușor să citesc toată corespondența relativă la moștenire și în felul acesta am putut împreuna toate firile acestei îngrozitoare mașinațiuni. Atunci, dragă domnișoară, am rămas încremenit. Atunci interesul adânc pe care îl simțeam pentru dumneata a mai crescut și s'a întins asupra celorlalte victime nevinovate ale infernalului complot. Cu toată slăbiciunea mea, am avut curajul să înfrunt orice, ca să demasc pe abatele de Algrigny. Am adunat dovezile necesare ca să dau declarației mele în fața justiției destulă autoritate și azi dimineață am plecat din casa abatelui fără să-i dezvălui planurile mele. Odată afară din casa lui, i-am scris că am în mână destule dovezi despre mișeliile lui ca să-l pot ataca pe față, la lumina zilei. Pe urmă m'am dus la parchet și știi...

În acest moment intră o gardiană și zise lui Rodin :

— Domnule, comisionarul pe care l-ai trimes dumneata și cu domnul judecător în strada Brise-Miche s'a întors.

— A lăsat acolo scrisoarea ?

— Da, și portarul a dus-o imediat sus.

— Bine, poți să pleci.

Gardiana eși. Dacă domnișoara de Cardoville ar mai fi avut vreo bănuială despre sinceritatea și devotamentul lui Rodin, ar fi dispărut și aceasta în fața raționamentului, din nefericire foarte firesc, pe care trebuia să și-l facă : cum să presupue că era cea mai mică înțelegere între Rodin și abatele de Algrigny când secretarul dezvăluia toate uneltirile fostului său patron și îl denunța justiției ?

Cum putea să bănuiască că iezuitul umbla cu gânduri ascunse ? Cel mult putea crede că umbla să-și atragă în felul acesta bunăvoința ei. Și apoi, după cum spunea și Rodin însuși, ce om, dacă nu era un ticălos, putea să nu se intereseze de

soarta ei ? Un sentiment ciudat, bizar, un amestec de surpriză şi de interes se adăuga la recunoştinţa Adrianei pentru Rodin ; Pe de altă parte ea îşi dădu seama că sub această înfăţişare umilă se afla un spirit superior şi atunci îi veni în minte altă bănuială.

— Uite ce e, domnule, zise ea, cu mărturisesc totdeauna oamenilor pe care îi stimez îndoielile pe care le am faţă de ei, pentru ca să se poată desvinovăţi. Cum se face că, deşi valorezi aşa de mult, ai ocupat pe lângă abatele de Aigrigny — şi încă atâta timp — o poziţie atât de inferioară ?

— E drept, zise Rodin surâzând, asta trebue să te surprindă în chip neplăcut, căci un om de o oarecare capacitate, care rămâne multă vreme într'o situaţie neînsemnată, are desigur un viciu radical, vreo patimă josnică sau ticăloasă.

— Deobicei, aşa e.

— Dacă trebue, o să-ţi fac şi această mărturisire neplăcută. Toată cauza e lenea, da, lenea, oroarea de orice activitate a spiritului, de orice răspundere morală, de orice iniţiativă. Cu cei o mie două sute de franci pe care mi-i dădea abatele de Aigrigny eram cel mai fericit om din lume : aveam încredere în nobleţea faptelor sale, gândul lui era şi al meu. După ce îmi terminam treaba, mă întorceam în odăiţa mea sărăcăcioasă, îmi aprindeam focul, mâncam vreo rădăcină de legumă, apoi luam vreo carte de filozofie necunoscută şi începeam să visez asupra ei, dând drumul cugetării care după ce fusese ţinută în loc toată ziua, acuma mă tîra pe aripile sale, făcându-mi teoriile şi utopiile cele mai atrăgătoare. După aceea adormeam şi dormeam dus ; în fiecare dimineaţă mă duceam la birou cu voe bună, fiind sigur de pâinea de a doua zi, fără nici o grijă de viitor, trăind cu puţin, aşteptând cu nerăbdare serile mele singuratece şi spumându-mi în gândul meu, pe când scriam şi mâzgăleam ca o maşină stupidă : Dacă aş vrea !...

— Negreşit, ai fi putut şi dumneata să ajungi la vreo poziţie înaltă ca atâţia alţii, zise Adriana foarte mişcată de filozofia lui Rodin.

— Da, cred şi eu că aş fi putut ajunge, dar de vreme ce puteam, la ce bun ? Vezi dumneata, dragă domnişoară, ceeace

face adesea ca oamenii de oarecare valoare să fie neînțeleși de vulg, este că ei se mulțumesc adesea să zică : dacă aș vrea !

— Și acuma ești fără slujbă, cum ai să trăiești ? zise Adriana din ce în ce mai interesată de ciudățenia acestui om și gândindu-se să-l pue dezinteresarea la încercare.

- Am o mică sumă pusă la o parte, care o să-mi ajungă până o să descurc ultimul fir din neagra urzeală a părintelui de Aigrigny. Sunt dator să fac acest lucru pentru că m'am lăsat dus de nas atâta timp. Sper că pentru aceasta or să-mi ajungă trei patru zile. După aceea am siguranța că o să găsesc o slujbă modestă la mine în provincie, la un încasator particular de dări.

Renunțăm să zugrăvim nevinovăția cu care făcea Rodin aceste mici confidențe atât de mincinoase. Domnișoara de Cardoville simțea dispărându-i și ultima bănuială.

— Cum, zise ea plină de interes, peste trei patru zile ai să pleci din Paris ?

— Așa cred, dragă domnișoară, și asta — aici glasul lui se făcu misterios — pentru mai multe motive. Dar ceeace o să mă bucure foarte mult, este că cel puțin o să duc cu mine convingerea că ai-ai fost recunoscătoare într'o măsură oarecare pentru faptul că numai după simpla citire a actului de la doamna de Bobet-Dister am recunoscut în dumneata o valoare care n'are poate pereche în zilele noastre. Imi explic foarte bine iubirea dumitale pătimașă pentru tot ce e frumos, aspirațiile dumitale arzătoare spre o lume mai bună, curajosul dumitale dispreț pentru multe obiceiuri la care este supusă o femeie ; da, acuma înțeleg și mai bine nobila mândrie cu care privești năvala de oameni înfumurați, ridicoli, încrezuți, pentru care femeea este o ființă inferioară pentru ei, după legile pe care le-au făcut tot ei.

Domnișoara de Cardoville era foarte mirată auzindu-l vorbind în termeni atât de asemănători ideilor sale. Vedea pentru prima dată pe acest om primejdios și ulta, sau mai bine zis nu știa, că avea de a face cu un iezuit de o rară inteligență, care unea talentele ascunse ale unui spion de poliție cu pătrunderea adâncă a unui duhovnic.

— Doamne ! zise ea, începând să se simtă atrasă de farmecul funest al lui Rodin, sunt convinsă că aperi de o mie de ori mai bine decât mine aceste idei pe care doamna de Saint-Dizier şi abatele de Aigrigny mi le-au reproşat cu atâta asprime. Spune înainte, domnule, nici nu pot să-ţi spun cu câtă fericire te ascult.

— Te miri, dragă domnişoară, că n'ai fost înţeleasă de mătuşa dumitale şi de abatele de Aigrigny ? Ce punct de contact ai dumneata cu aceste suflete ipocrite, geloase, viclene, aşa după cum le văd eu acuma ? Între nebuniile monstruoase pe care le găseau la dumneata, care este cea mai criminală, cea mai de osândit ? E hotărârea de a trăi de aci înainte singură, după placul dumitale, de a dispune în libertate de prezentul şi de viitorul dumitale. Ei găseau aceasta odios, detestabil, imoral. Şi doar hotărârea dumitale era dictată de dorinţa de a dovedi prin exemplul acesta că orice femee cu inima curată şi cu cugetul nepătat, cu caracterul tare şi cu sufletul independent, poate eşi fără nici o primejdie de sub tutela umilitoare pe care i-o impune obiceiul! Dumneata vrei să trăeşti în văzul lumii, independentă, cinstită şi respectată. În sfârşit vrei să ai ca şi bărbaţii liberul arbitru, întreaga răspundere a tuturor faptelor pe care le faci, ăsta este scopul dumitale, nu-i aşa, domnişoară ? Este nobil, este mare. Oare acest exemplu o să fie imitat? Să sperăm că da ! Dar chiar de n-ar fi imitat, încercarea aceasta nobilă îţi face cinste.

Domnişoara de Cardoville, complect cucerită de farmecul acestui om drăcesc, esclamă :

— Dar cine eşti dumneata, domnule, ca să cunoşti şi să analizezi aşa cele mai tainice gânduri ale mele, să citeşti în sufletul meu mai lămurit decât citesc eu însumi ?

— Cine sunt ! răspunse Rodin cu un admirabil surâs binevoitor, ţi-am spus, sunt un biet bătrân, care de patru zeci de ani, după ce servea zilnic ca maşină de scris pentru ideile altora, se întorcea în fiecare seară în odăiţa lui unde putea să-şi dea drumul ideilor.

Tactica lui Rodin era îndemânatecă şi sigură. Până atunci domnişoara de Cardoville nu-şi dăduse seama nici de mustrările

Abel de instinctele sale. Se lăsase furată de ele numai pentru că le găsea fermecătoare. Cât trebuia să fie de fericită auzind pe un om înzestrat cu un spirit superior care nu numai că îi lăuda intențiile pentru care fusese până atunci așa de mult dojenită, dar o felicita ca pentru un lucru mare, nobil, divin!

Izbită de rara inteligență a iezuitului, simțindu-și curiozitatea foarte atâțată prin câteva cuvinte misterioase pe care celălalt le spusese întradins, neputându-și explica acțiunea ciudată pe care acest om primejdios începuse să o exercite asupra ei, simțind o compătimire respectuoasă la gândul că un om de vârsta asta și de inteligența asta se găsea într'o situație atât de grea. Adriana îi spuse cu avântul ei obișnuit:

— Un om cu meritul și cu inima dumitale, nu trebue să fie în discreția împrejurărilor. Simt că în multe privințe sfaturile dumitale mi-ar putea fi de mare folos în viitor. În afară de asta, aș vrea să mă smulgi din această casă devotându-te și altor persoane din familia mea; prin aceasta mi-ai dovedit un interes pe care aș fi nerecunoscătoare dacă l'aș uita. Aveai o situație foarte modestă, dar sigură, pe care ai pierdut-o, dă-mi voe să...

— Nici un cuvânt mai mult, dragă domnișoară, zise Rodin întrerupând pe domnișoara de Caardoville cu un aer întristat; trebue, și vreau să păstrez față de dumneata cea mai completă independență.

— Atunci nu voiu putea să-mi manifestez recunoștința față de dumneata?

— Nu, nu, zise Rodin cu o prefăcută emoție. Crede-mă, va veni un moment solemn când ai să te poți achita într'un fel demn de mine și demn de dumneata.

Convorbirea fu din nou întreruptă de gardiană, care intră și spuse Adrianei:

— Domnișoară, a venit o lucrătoare cocoșată și întreabă de tv. După noile ordine ale domnului doctor, sunteți liberă să primiți pe cine vreți și am venit să vă întreb dacă să o las să vie sus. E așa de rău îmbrăcată, încât n'am îndrăznit...

— Să vie, zise repede Adriana, care recunoscu pe Mayeux, să vie! Este sora adoptivă a unui meserias de treabă care a înfruntat orice ca să vie să mă scape din casa asta, zise apoi A-

dirana emoționată, adresându-se lui Rodin. Fata asta este un suflet rar.

In clipa când Adriana pronunță aceste din urmă cuvinte, intră în odae Mayeux. Domnișoara de Cadoville îi eși repede înainte și văzând-o că șovăe să răspundă primirii sale prietenești, o îmbrățișă cu drag. Când se văzu în brațele încântătoare ale domnișoarei de Cardoville, când îi simți buzele atingându-i obrajii ei palizi și bolnăvicioși, fata izbucni în lacrimi și nu mai putu scoate o vorbă. Rodin, retras într'un colț al odăii, privea scena cu o neplăcere tainică, căci cunoștea devotamentul adânc al fetei pentru Agricol, devotament care de câteva zile se revărsase și asupra domnișoarei de Cardoville. Iezuitului nu-i plăcea că Adriana se gândea să mai mărească această iubire. Se gândea înțelepțește că nu trebue nici odată să disprețuești un dușman, oricât de mic ar fi; oricine se devota domnișoarei de Cardoville era dușmanul lui.

— Ultă-te la ea, zise Adriana lui Rodin care se apropie repede. Am descoperit o comoară. Ultă-te la ea și să o iubești așa cum o iubesc și eu. Este o inimă din acelea cum căutăm noi.

— O să găsim asemenea inimi, slavă Domnului! zise Rodin înclinându-se în fața Adrianei.

Fata ridică încet ochii asupra Iezuitului. La vederea acestei figuri cadaverice care îi surâdea cu mulțumire, fata tresări. Ciudat lucru! Nu văzuse niciodată pe omul acesta și dintr'odată simți aproape aceeași impresie de teamă ca să nu bage de seamă impresia pe care o primia. El simți mărindu-i-se aversiunea instinctivă contra lucrătoarei. In loc să-și plece și el ochii, păru că o examinează cu o atenție încordată.

— Dă-mi voe, draga mea, zise Rodin părând că cearcă să-și aducă aminte, n'ai fost acum câteva zile la mânăstirea Sfânta-Maria; aici

— Ba da

— Atunci nu mai încape îndoială, dumneata eşti... Da, ai dreptate, zise el apoi adresându-se Adrianei. Fata asta are o inimă bună, o inimă nobilă. Dacă ai şti cu ce curaj a respins ea, aşa săracă şi lipsită de lucru suma ruşinoasă pe care stareţa mănăstirei a avut nerușinarea să i-o ofere ca să spioneze o familie în care îi propusese să intre!

— Ce infamie! esclamă domnişoara de Cardoville cu desgust.

— Domnişoară, zise Mayeux cu amărăciune, n'aveam de lucru, sunt săracă şi au crezut că pot să-mi propue orice.

— Iar eu spun, zise Rodin, că a fost o îndoită nerușinare şi că este îndoit de frumos din partea dumitale că ai refuzat.

— Domnule!... zise Mayeux încurcată.

— Crede-mă pe mine, fetiţo, zise Adriana, sunt unele laude care fac cinste cuiva, şi aşa este cazul cu laudele domnului Rodin.

— De altfel, fata aceasta nu este sora adoptivă a lui Agricol Baudoin, curagiosul lucrător, poetul energic şi popular? Afecţiunea unui astfel de om nu este oare cea mai bună garanţie?

— Al dreptate, zise Adriana; fără să cunosc pe fata asta, am început să am interes pentru ea din ziua când fratele ei adoptiv mi-a vorbit despre dânsa. Mi-a vorbit cu atâta căldură şi atâta entuziasm, încât imediat am socotit că fata trebue să merite un asemenea sentiment.

Aceste cuvinte ale Adrianei, tulburară până într'atât pe Mayeux, încât figura ei palidă se făcu roşie ca focul. Se ştie că nefericita iubea pe Agricol cu un amor tot atât de pătimaş pe cât de dureros şi de tainic. În momentul când domnişoara de Cardoville îi vorbea despre sentimentele lui Agricol, Mayeux întâlnise privirile observatoare şi scrutătoare ale lui Rodin. O minte atât de subtilă şi de pătrunzătoare ca aceea a iezuitului trebuia să caute imediat cauza oricărui lucru. El văzu pe de o parte o fată schiloadă, dar foarte inteligentă şi capabilă de un devotament pătimaş; pe de altă parte un lucrător tânăr, frumos, îndrăzneţ, spiritual şi cinstit. „Crescuţi împreună, trebue să se iubească ca fratii, isi zise el dar de un amor frătesc nu roşeşte

nimeni; Mayeux s'a tulburat sub privirea mea; oare iubeşte pe Agricol cu un altfel de amor ?"

Odată pornit pe această cale, Rodin voi să urmeze inchiziţia. Văzând că tulburarea lui Mayeux mira pe Adriana, el îi spuse surâzând şi arătând pe Mayeux, cu un gest particular.

— Vezi, dragă domnişoară, cum roşeşte, biata de ea, când i se vorbeşte de dragostea puternică a lucrătorului ?

Mayeux plecă capul, moartă de ruşine, şi din roşie cum era se făcu palidă ca moartea. Iezuitul se temu că mersese prea departe. Adriana zise plină de interes lui Mayeux :

— De ce te tulburi aşa, dragă ?

— E foarte simplu, zise Rodin, cu naivitate— căci acuma ştia ceeace dorea să ştie, şi voia să nu se bănuiască nimic. Fata asta are modestia şi inima unei surori pentru fratele ei. Il iubeşte aşa de mult, se asimilează cu dânsul, încât când îl laudă cineva pe el i se pare că se vorbeşte de dânsa.

Mayeux, crezu, avea nevoe să creadă,—căci altfel ar fi murit de ruşine,— că ultimele cuvinte ale lui Rodin erau sincere şi că nu bănuise iubirea ei cea mare pentru Agricol. Neliniştea îl scăzu şi putu spune Adrianei:

— Scuzaţi-mă, domnişoară, sunt aşa de puţin obişnuită să mi se arate atâta bunăvoinţă încât am răspuns rău la bunătatea dv. pentru mine.

— Bunătatea mea, dragă ! dar n'am făcut încă nimic pentru dumneata. Mulţumită Domnului însă o să pot ţine făgăduiala chiar de astăzi, şi o să-ţi pot răsplăti devotamentul pe care mi l-ai arătat. Incepând de astăzi, dacă te învoeşti, n'o să ne mai despărţim.

— Sunteţi prea bună, domnişoară, zise Mayeux cu vocea fremurătoare, recunoştinţa mea....

— Nu-mi vorbi de recunoştinţă, am şi eu aceleaşi datorii pentru dumneata, îţi vorbesc de afecţiunea şi de prietenia sinceră pe care ţi-o ofer. Dar spune-mi: ce te-a adus aci ?

— Ulte ce e: azi dimineaţă domnul Dagobert a primit o scrisoare prin care era rugat să vie aici unde avea să găsească veşti bune cu privire la ceeace îl interesează mai mult pe lume! El a crezut că este vorba despre domnişoarele Simon şi mi-a

spus. „Dragă Mayeux, te-ai interesat atâta de bietele fete, în cât trebue să vii şi dumneata cu mine".

Adriana se uită la Rodin:

— Da, domnişoară, i-am scris soldatului dar n'am isçălit şi n'am explicat nimic mai mult, şi ştii pentru ce.

— Cum a sosit era aşa de nerăbdător, încât dela uşă a întrebat dacă orfanele sunt aici, în casa asta. I s'a spus că nu. Atunci, cu toate rugăminţele mele, a vrut să se ducă la mănăstire şi să întrebe acolo.

— Ce nesocotinţă ! esclamă Adriana. Se poate să se ducă în mănăstire după cele ce s'au petrecut în noaptea aceea când a încercat să sară-gardul ! Numai de n'ar fi recunoscut !

— Nu-i probabil, zise Rodin, n'or să-l lase să intre, asta-i totul. De altfel trebue să vie şi magistratul îndată cu fetele. Eu nu mai am nici o treabă aici, am alte griji. Trebue să mă interesez de prinţul Djalma. Te rog să-mi spui unde şi când o să pot să te văd, dragă domnişoară, ca să te ţin în curent cu rezultatul cercetărilor.

— O să mă găseşti în noua mea locuinţă, unde o să mă duc eşind de aici, în strada Anjou, în fostul palat Baulieu. Dar mă gândesc că poate nu e nici convenabil nici prudent să pun pe Djalma să locuiască în pavilionul meu de la palatul Saint-Dizier. Am văzut acum câtva timp o casă mobilată, foarte drăguţă. Ar mai fi nevoe de câteva nimicuri care s'ar putea face în douăzeci şi patru de ore ca să fie o locuinţă admirabilă. Da, ar fi de o mie de ori mai bine — şi apoi, în felul acesta, aş putea veni mai uşor necunoscută de dânsul.

— Cum ! esclamă Rodin, ale cărui planuri erau foarte mult încurcate de noua hotărîre, a fetei, vrei să nu ştie...

— Vreau ca prinţul Djalma să nu ştie nici de cum cine este prietenul necunoscut care îi vine în ajutor; doresc ca nici măcar să nu ştie că eu exist, cel puţin pentru moment. Mai târziu, poate peste o lună, o să văd.

Rodin, deşi foarte supărat de hotărârea neaşteptată a Adrianei, se prefăcu indiferent.

— Intenţiile dumitale or să fie urmate de aproape, dragă domnişoară şi mâine cu voia dumitale, o să viu să-ţi dau so-

Tocmai cand era să iasă, Rodin se întâlni faţă în faţă cu Dagobert.

— Insfârşit, am pus mâna pe unul... esclamă soldatul, apucând pe iezuit de guler şi zgâlţâindu-l cu putere.

Domnişoara de Cardoville strigă plină de spaimă, făcând câţiva paşi spre soldat :

— Pentru Dumnezeu, ce faci ?

— Unde sunt orfanele, dacă nu sunt aici ? Mi s'a închis poarta mănăstirei fără să mi se răspundă nimic, strigă Dagobert cu vocea tunătoare.

— Ajutor, strigă Rodin.

— E grozav ! exclamă Adriana.

— Domnule Dagobert, zise Mayeux repezindu-se să-i apuce de braţ şi arătându-i pe Adriana, uite pe domnişoara de Cardoville. In faţa ei să faci aşa ceva! şi apoi cred că te înşeli.

La numele domnişoarei de Cardoville, binefăcătoarea fiului său, soldatul se întoarse brusc şi dădu drumul lui Rodin. Acesta roşu de mânie şi abia mai putând respira, grăbi să-şi potrivească gulerul şi cravata.

— Iertare, domnişoară, zise Dagobert, îndreptându-se spre Adrianaa care era palidă de spaimă, nu ştiam cine eşti şi am fost târât de un moment de violenţă.

— Dar ce ai cu domnul acesta ? întrebă Adriana ? Dacă m-ai fi ascultat...

Iartă-mă că te întrerup, zise soldatul stăpânindu-se, apoi pe adresă lui Rodin care îşi recăpătase sângele rece:

— Mulţumeşte-i domnişoarei şi cară-te. Dacă mai stai, nu răspund de mine.

— Numai un cuvânt, dragă domnule, zise Rodin, am...

— Iţi spun că nu răspund de mine dacă mai stai aici ! strigă Dagobert, bătând din picior.

— Dar pentru Dumnezeu, spune-ne cel puţin cauza acestei mânii, zise Adriana, linişteşte-te şi ascultă-ne.

— Să mă liniştesc, esclamă Dagobert cu desnădejde; dar nu mă gândesc decât la un singur lucru, la sosirea maresalului Simon, care va fi la Paris azi sau mâine.

— Se poate ? zise Adriana surprinsă.

Rodin făcu şi el o mişcare de surpriză şi de bucurie.

Aseară, zise Dagobert, am primit o scrisoare dela Hâvre; de trei zile am făcut demersuri, nădăjduind că bietele orfane o să fie eliberate, de vreme ce uneltirea acestor ticăloşi n'a izbutit — şi arătă spre Rodin cu un gest de mânie.

— Dar bine, domnule, dă-mi voe să...

— Eşi, zise Dagobert; dacă n'ar fi domnişoara aici, cel puţin aş şti că m'am răzbunat asupra cuiva.

Rodin făcu un semn de înţelegere Adrianei, se apropie de ea o clipă, îi arătă pe Dagobert cu un gest de adâncă milă, şi înainte de a eşi îi mai spuse :

— Plec bucuros, domnule, tocmai eşeam din odae când ai intrat dumneata.

Apoi se apropie mai mult de domnişoara de Cardoville şi îi spuse încet :

— Săracul de el ! durerea îl rătăceşte. Explică-i toate, dragă domnişoară, o să fie o lecţie pentru dânsul. Dar până atunci — şi Rodin începu să se scotocească prin buzunare şi scoase un pacheţel, — dă-i asta, dragă domnişoară ; asta este răzbunarea mea.

Adriana ţinea pachetul în mână şi se uita cu mirare la tezaurul ; acesta duse degetul la gură ca şi cum ar fi vrut să recomande fetei tăcere, apoi se îndreptă deaindăratelea spre uşă şi eşi.

Adriana se apropie atunci de soldat şi îl întrebă cu interes:

— Intrarea dumitale aşa de bruscă m'a împiedecat să-ţi fac o întrebare care mă interesează foarte mult : eşti rănit ?

— Mulţumesc, domnişoară, mulţumesc, n'are nici o importanţă, n'am timp să mă gândesc la asta. Imi pare rău că am fost aşa de brutal în faţa dumitale şi că am dat afară pe ticălosul acesta, dar nu-l cunosc de azi, era cu renegatul acela de Aigrigny.

— Da, dar asta nu-l împiedecă să fie un om cum se cade, un om admirabil, care în acest moment nu este preocupat de cât de un singur lucru : să-ţi înapoeze copiii.

— Domnişoară, zise Dagobert, te înşeală ; te lasi păcălită de păcătosul asta.

— Da nu, am dovezi de buna lui credință ; mai întâi că el mă scoate de aici, și apoi iată ceva care are să te împace poate și pe dumneata cu el — și Adriana îi dă pachetul pe care îl primise dela Rodin.

Dagobert îl deschise. Când îl desfăcu și când recunoscu crucea lui de argint înegrită de vechime și panglica roșie, decolorată, care i se furase la hanul Șoimul alb împreună cu hârtiile, exclamă cu vocea întretăiată, cu inima bătând :

— Crucea ! crucea mea ! am căpătat crucea !

Și în bucuria lui nebună își lipea steaua de argint de mustața căruntă, apoi eși grăbit din odae, străbătu în goană cele două odăi, se repezi în jos pe scări și ajunse pe Rodin pe ultima treaptă.

— Domnule, zise el mișcat, apucându-l de braț, urcă-te înapoi.

— Ar fi bine să te hotărăști într'un fel, zise Rodin cu voioșie, aprindu-se în loc. Nu-i decât o clipă de când îmi porunceai să plec, acuma îmi spui să mă întorc, ce să fac dar ?

— Adineauri greșeam și când fac o greșală, vreau s'o repar. Te-am înjurat, te-am maltratat față de lume, și vreau să-mi cer scuze tot față de lume.

— Dar sunt grăbit.

— Și ce-mi pasă că ești grăbit ? Îți spun că trebue să te urci imediat, dacă nu — și Dagobert apucă pe iezuit de mână și îl strânse cu prietenie și dragoste — dacă nu, bucuria pe care mi-o faci dându-mi crucea înapoi, nu este completă.

Apoi luă pe Rodin de braț, îl sili să grăbească pasul și îl aduse triumfător în camera unde rămăseseră Adriana și Mayeux, foarte surprinse de brusca dispariție a soldatului.

— Uite-l, uite-l, esclamă Dagobert intrând. L-am ajuns jos la scară.

— Și m'ai făcut să urc cu niște pași care nu mai fac pentru mine, zise Rodin, abea mai trăgându-și sufletul.

— Acuma, zise Dagobert, declar în fața domnișoarei că am făcut rău bruscându-te și înjurându-te ; îți cer scuze, multe scuze și îți jur că atunci când sunt dator, plătesc.

Dagobert întinse din nou mâna lui Rodin, care i-o strânse

— Ziua aceasta este bună pentru toată lumea ; chiar aşa am şi scris azi în scrisoare...

— Cum, zise soldatul foarte mirat, scrisoarea aceea neaşteptată era de la dumneata ?

— Da, de la mine. Dar fiindu-mi teamă de vreo nouă cursă a abatelui de Aigrigny, n'am vrut să mă explic mai lămurit.

— Atunci am să-mi recapăt orfanele ?

Rodin făcu cu capul semn că da.

— Da, poate chiar la moment, zise Adriana surâzând. N'aveam dreptate când îţi spuneam că judecai rău pe domnul ?

— De ce nu mi-a spus asta de cum am intrat ? esclamă Dagobert nebun de bucurie.

— Nu puteam, dragă, zise Rodin, pentru că ai început prin a mă strânge de gât.

— Aşa e ; am fost prea iute ; încă odată, te rog să mă erţi, dar ce vrei ? te-am văzut totdeauna cu abatele de Aigrigny şi în primul moment...

— Domnişoara, zise Rodin înclinându-se în faţa Adrianei, îţi va spune că am fost, fără să ştiu, complice la multe infamii. Dar îndată ce am putut vedea clar în negurile în care mă învârteam, am părăsit drumul rău pe care apucasem fără voia mea, ca să apuc pe drumuri cinstite.

Adriana făcu cu capul un semn afirmativ lui Dagobert, căruia-i aruncă o privire.

— Da ! un magistrat cum se cade, cinstit, binevoitor, s'a dus la mănăstire să scoată pe fiicele mareşalului Simon şi să le aducă aici ; dar ca şi mine, s'a gândit şi el că ar fi mai bine ca fetele să vie să locuiască la mine. Eu însă nu pot să iau această hotărâre fără voia dumitale.

— Domnişoară, zise Dagobert, nu pot decât să-ţi mulţumesc pentru inima bună pe care o arăţi faţă de copii. Dar cum lecţia a fost aspră, o să-ţi cer voe să nu mă mişc de la uşa lor nici ziua nici noaptea. După ce o să sosească mareşalul, — ceeace trebue să se întâmple dintr'o zi în alta — misiunea mea se va termina. Facă cerul să sosească cât mai iute !

— Da, zise Rodin cu vocea apăsată. Facă cerul să sosească cât mai iute, căci va avea să ceară o socoteală teribilă aba-

telin de Aigrigny pentru persecuţia fiicelor sale. Şi încă domnul mareşal nu ştie totul.

După o pauză de câteva clipe mai adăugă :

— Domnul mareşal să-mi facă cinstea să mă asculte şi să fi luminat asupra purtării domnului de Aigrigny. Domnul mareşal va afla că prietenii săi cei mai buni sunt, ca şi dânsul, ţinta urii acestui om atât de primejdios.

— Cum asta ? zise Dagobert.

— Dumneata însuţi eşti un exemplu pentru ceeace susţin. Crezi că numai simpla întâmplare a produs toată încurcătura de la hanul La Şoimul Alb lângă Lipsca ?

De unde ştii dumneata ce s'a întâmplat la Lipsca ? zise Dagobert aiurit.

— Sau primeai provocarea lui Morok, urmă iezuitul fără să răspundă la întrebarea lui Dagobert, şi atunci cădeai într'o cursă, sau refuzai, şi atunci trebuia să fii arestat din lipsa hârtiilor de identitate, aşa cum ai şi fost. Şi ştii care era scopul acestor violenţe ? Să te împiedece să fii aici la 13 Februarie.

— Bine, domnule, cu cât te ascult mai mult, cu atâta sunt mai îngrozită, de îndrăzneala abatelui de Aigrigny şi de mijloacele pe care le are la îndemână, zise Adriana.

— E drept, domnule, zise Dagobert, bucuria m'a făcut să nu mă mai gândesc : cum se face că crucea mea este în mâinile dumitale ?

— Ai fost arestat la Lipsca din lipsă de hârtii, nu-i aşa ?

— Da, şi n'am putut înţelege cum mi-au dispărut din ranită hârtiile şi banii. Am crezut că le-am pierdut.

Rodin dădu din umeri şi continuă :

— Ţi-au fost furate la han de Goliat, unul dintre ajutoarele lui Morok. Acesta a trimes apoi hârtiile şi crucea abatelui de Aigrigny, ca să-i dovedească că a executat ordinele în privinţa orfanelor şi în privinţa dumitale. Abea alaltăeri am aflat cheia acestei ţesături de infamii : crucea şi hârtiile se găseau în arhiva abatelui. Hârtiile erau un pachet prea mare, şi s'ar fi băgat de seamă dacă le luam ; dar ştiind cât de mult ţine un soldat al imperiului la crucea lui, n'am mai ezitat, şi am pus-o binişorul sfânt în buzunar.

— Nici nu puteai face o faptă mai bună, zise Adriana. Dar ce putere îngrozitoare are abatele de Aigrigny, ca să poată avea şi în altă ţară relaţii aşa de întinse şi de temut ?

— St ! esclamă Rodin pe şoptite, uitându-se cu spaimă în urul lui ; st ! st ! în numele cerului, nu mă întrebaţi despre aşa ceva !

Adriana şi Dagobert se priviră surprinşi. Mayeux, printr'un instinct mai tare decât voinţa ei, continua să simtă o neîncredere pe care nu şi-o putea învinge faţă de Rodin. Din când în când îl privea pe furiş, încercând să pătrundă sub masca acestui om care o înspăimânta.

— Nu, dragă domnişoară, zise Rodin oftând, văzând că domnişoara de Cardoville se mira de tăcerea lui, nu mă întreba despre purtarea abatelui de Aigrigny.

— Dar încă odată zise Adriana, de ce şovăi să-mi răspunzi ? De ce ţi-e teamă ?

— Vai, dragă domnişoară, zise Rodin înfiorându-se, oamenii aceştia sunt aşa de puternici ! ura lor este aşa de grozavă, încă odată, domnişoară, nu mă întreba ; sunt unele secrete funeste pentru cel ce le deţin.

— Dar nu-i mai bine să cunoaştem primejdiile de care suntem ameninţaţi ? Şi apoi cele câteva cuvinte pe care mi le-ai spus îmi inspiră o vagă neliniştc.

— Dacă este aşa, dragă domnişoară, reluă iezuitul prefăcându-se că face o mare sforţare asupra lui însuşi, o să fiu mai explicit, dar nu uita că stăruinţa dumitale mă sileşte să spun lucrul ce ar fi poate mai bine să nu le ştii.

— Da spune, te rog, spune.

Rodin, adunând în jurul lui pe Adriana, Dagobert şi Mayeux, le spuse pe şoptite, cu un aer misterios :

— N'aţi auzit niciodată vorbindu-se de o asociaţie puternică, care îşi întinde reţeaua asupra întregului glob pământesc, care numără afiliaţi şi fanatici în toate clasele societăţii, care a avut şi are încă adesea în mâinile ei pe regi şi pe puternicii zilei, o asociaţie a tot puternică, care cu o vorbă ridică creaturile sale la cele mai înalte poziţii şi cu o vorbă le aruncă în neantul de unde le-a scos ?

— Vai de mine, zise Adriana, ce asociaţie este asta aşa de puternică ? Până acuma n'am auzit niciodată vorbindu-se de aşa ceva.

— Te cred, dar neştiinţa dumitale mă miră, dragă domnişoară, mai ales pentru că ai trăit multă vreme cu mătuşa dumitale şi ai văzut adesea pe abatele de Aigrigny.

— Am trăit la doamna de Saint-Dizier, dar n'am trăit cu ea.

— Este drept, observarea mea n'a fost întemeiată. Acolo, mai mult de cât oriunde, şi mai ales în faţa dumitale, trebuiau să tacă asupra acestei asociaţii, deşi graţie ei s'a bucurat doamna de Saint-Dizier de o atât de înfricoşătoare influenţă sub ultimul rege. Ei, atunci află despre ce este vorba : dacă abatele de Aigrigny este aşa de primejdios, este pentru că are concursul acestei asociaţii. Prin ea a putut supraveghea şi urmări sau atinge pe diferiţi membri ai familiei dumitale. Pe unii în Siberia, pe alţii în fundul Indiei, pe alţii în sfârşit, în munţii Americii, căci v'am spus că alaltăeri, umblând prin hârtiile abatelui de Aigrigny, am dat de nişte probe care mi-au dovedit afilierea lui la această companie ; el este şeful cel mai activ şi mai capabil.

— Dar spune-ne numele, numele acestei asociaţii, zise Adriana.

Rodin se uită de jur împrejur, aduse printr'un gest pe ceilalţi mai aproape de el şi le spuse încet, apăsând pe fiecare silabă :

— Este compania lui Isus.

— Iezuiţii ! strigă domnişoarei de Cardoville neputându-şi stăpâni un hohot de râs cu atât mai sincer cu cât, după precauţiile misterioase şi retorice ale lui Rodin, se aşteptase la o desvăluire cu mult mai grozavă. Dar iezuiţii nu există decât în cărţi...

Rodin reluă cu glasul grav şi adânc convins :

— Orbirea dumitale mă sperie, domnişoară ; trecutul ar trebui să te facă să te temi de viitor, căci mai mult decât oricine ai suferit acţiunea funestă a acestei companii, în a cărei existenţă nu vrei să crezi şi o iei drept un vis.

— Eu ? zise Adriana surâzând, cam surprinsă ; cu ce ocazie ?

— Mă întrebi pe mine, domnișoară, mă mai întrebi după ce ai fost închisă aici ca nebună ? Nu-i destul să-ți spun că patronul acestei case este un membru laic dintre cei mai devotați acestei companii și ca atare este instrument orb al abatelui de Algrigny.

— Așa dar, zise Adriana, care acum nu mai surâdea, doctorul Baleinier este...

— Este sclavul abatelui de Algrigny, șeful cel mai de temut al acestei temute societăți. Crede-mă pe mine, eu îl cunosc, el nu socotește partida pierdută, trebue să vă așteptați la noi atacuri, desigur de altă natură, dar chiar prin aceasta poate cu mult mai primejdioase.

— Acuma, zise Adriana gânditoare și convinsă de seriozitatea lui Rodin, îmi explic influența de neînțeles pe care o exercita mătușa mea asupra lumii, dar eram departe de a crede ceeace mi spui.

— Și câte alte lucruri mai sunt pe care nu le știi, reluă Rodin. Dacă ai ști, dragă domnișoară, cu câtă artă te impresionează oamenii aceștia, numai cu agenți care le sunt devotați! Când au interes să știe ceva, nici unul din pașii dumitale nu le scapă. Apoi încep să lucreze încet, cu prudență, din umbră. Se servesc de toate mijloacele posibile, dela lingușire până la groază, te sedu sau te sperie ca să te domine pe urmă fără ca dumneata să-ți dai seama de autoritatea lor ; acesta este scopul lor și trebue să mărturisesc că și-l ating adesea cu o îndemânare perfidă. Dacă ai ști ce mijloace întrebuințează! Când o să-ți spun că mulțumită vicleniilor lor diavolești sub aparențele cele mai curate se ascund adesea cursele cele mai înfricoșătoare—și privirile lui Rodin părură că se opresc din întâmplare asupra lui Mayeux. Trebue să bănuești iubirea cea mai nobilă, afecțiunea cea mai duloasă, căci acești monștrii izbutesc uneori să corupă pe cel mai bun prieten și să-și facă din ei ajutoare cu atât mai terribile, cu cât încrederea dumitale este mai orbă.

— Asta nu se poate..., zise Adriana revoltată, exagerezi... Asemenea trădări...

— Vai, domnișoară, alta dintre rudele dumitale, domnul Hardy, inima cea mai cinstită, cea mai generoasă, a fost victima unei astfel de trădări josnice. Știi ce am aflat la citirea testamentului strămoșului dumitale ? Că el a murit victimă a acestor oameni și că la ora asta, o sută cincizeci de ani după moartea lui, descedenții sunt încă ținta acestei companii tari.

— Bine, dar asta înspăimântă lumea, zise Adriana, simțind cum i se strânge inima. Și nu există arme contra unor astfel de atacuri ?

— Prudența, domnișoară, rezerva cea mai atentă, examinarea băuitoare a tuturor celor ce se apropie de dumneata.

Tactica obișnuită a fiilor lui Loyola este ca, ba să tăgăduiască ei înșiși propria lor existență ca să scape de adversari, ba, dimpotrivă, să proclame cu îndrăzneală puterea și viabilitatea organizației pentru a intimida pe cei slabi. Potrivit acestei tactici, Rodin izbucnise în râs în fața administratorului moșiei de Cardoville, când acesta îi vorbise de existența Iezuiților, iar acum arătând care le erau mijloacele de acțiune, izbuti să arunce în mintea domnișoarei de Cardoville sămânța fricii. Frica aceasta avea să crească încetul cu încetul cu cât se gândea la ea mai mult, această frică trebuia să servească mai târziu scopurilor pe care le proecta Rodin.

Mayeux continua să simtă aceeași teamă pentru Rodin. Dar îi era recunoscătoare, fără voia ei, de sfaturile importante pe care le dăduse domnișoarei de Cardoville. Ea îi aruncă din nou o privire furișă, dar Rodin o surprinse, căci observa fața cu multă atenție. Privirea fetei era însă plină de recunoștință dar și de mirare. Obicind impresia pe care o făcea și voind să o mai mărească, Iezuitul se prefăcu că uitase ceva foarte important și se lovi peste frunte esclamând :

— Dar la ce mă gândeam oare ? Știi fetițo dragă unde este sora dumitale ? întrebă el pe Mayeux.

Zăpăcită și întristată de această neplăcută întrebare, Mayeux se roși și răspunse :

— N'am văzut pe sora mea de câteva zile.

— Ei, nu e fericită, zise Rodin. Eu am promis unei prietene a ei că o să-i trimet ceva ajutoare. M'am adresat unor per-

bune umevoitoare şi iată ce mi-au dat pentru ea — zicând acestea, Rodin scoase din buzunar un fişic pe care i-l înmână lui Mayeux. Fata îl luă plină de mirare, dar înduioşată.

— Ai văzut pe sora mea ? unde ? şi de ce e nenorocită ?

— Ar fi prea lung să-ţi spun, dar du-te repede în strada Clovis, în casa unde stă o fructăreasă şi cere să vorbeşti cu sora dumitale din partea domnului Charlemagne sau din a domnului Rodin, cum vrei, căci în casa aceea sunt cunoscut şi sub numele meu de botez. Acolo ai să afli tot ce te interesează. Să-i mai spui surorii dumitale că dacă o să fie cuminte şi o să stăruie în hotărârile ei bune, o să mă ocup şi de aci înainte de ea.

Mayeux, din ce în ce mai mirată, tocmai voia să răspundă când uşa se deschise din nou şi apăru domnul Germande. Magistratul avea o înfăţişare foarte tristă.

— Unde sunt fiicele mareşalului Simon? întreba speriată Doamnişoara de Cardoville.

— Din nefericire, nu le-am putut aduce, răspunse judecătorul.

— Dar unde sunt, ce s'a făcut cu ele? Alaltăeri erau încă în mănăstire, strigă Dagobert zăpăcit.

Abia pronunţă Dagobert aceste cuvinte şi Rodin, profitând de faptul că acuma aceasta adunase pe toţi cei de faţă în jurul judecătorului, făcu câţiva paşi înapoi şi ieşi direct pe uşă. Nimeni nu băgă de seamă că dispăruse. Soldatul, aruncat deodată din nou în cea mai mare desnădejde, privea pe domnul de Germande, aşteptându-l, plin de nerăbdare, răspunsul.

— Stareţa n'a vrut să-mi dea nici o explicaţie,

— Zici că fetele de care vorbeşti sunt ţinute aici cu silă... Dacă legea îţi dă dreptul, intră şi caută pretutindeni.

— Altă explicaţie n'am putut avea, zise magistratul, aşa că am străbătut întreaga mănăstire, am cerut să mi se deschidă toate camerile, dar din nefericire n'am găsit nici o urmă a celor două fete.

— Şi acuma ce să facem? Luminează-ne, domnule, dumneata eşti providenţa noastră, zise Adriana, întorcându-se să vorbească cu Rodin, pe care îl credea la spatele ei,...

Dar, băgând de seamă că iezuitul dispăruse, zise

— Unde este domnul Rodin?

— Nu știu, zise Mayeux, uitându-se în jurul ei, nu mai e aici.

— Ciudat, zise Adriana, de ce a dispărut așa?

— Spuneam eu bine că este un trădător! esclamă Dagobert, izbind cu piciorul în pământ; sunt înțeleși cu toții.

— Nu, nu, să nu crezi una ca asta, zise Adriana; totuși lipsa domnului Rodin este regretabilă, căci în împrejurarea asta grea poate că ar fi putut să ne dea vreo lămurire de folos.

— Mărturisesc că și eu mă bizuiam pe asta, zise magistratul.

Ciudat lucrul De câteva minute Dagobert foarte adâncit nu mai dădea nici o atenție celor ce spunea magistratul, deși erau lucruri așa de importante pentru dânsul. Nu băgă de seamă nici plecarea domnului de Cernande, care ieși după ce promise Arianei că nu avea să neglijeze nimic ca să afle adevărul în privința dispariției orfanelor. Neliniștită de această tăcere, Adriana se apropie de soldat, dar în acelaș timp se auzi de afară pași grăbiți și o voce bărbătească, zicând cu nerabdare:

— Unde e? unde e?

Auzind această voce, Dagobert tresări deodată, scoase un strigăt și se repezi la ușă. Ușa se deschise: mareșalul Simon era pe prag.

Mareșalul Simon avea trăsăturile alterate. La vederea lui înaltă, îmbrăcat simplu, cu o redingotă albastră încheiată până sus, și cu o panglică roșie trecută la butonieră. Nu se putea o înfățișare mai deschisă, mai expansivă, un caracter mai cavaleresc decât al mareșalului. Avea fruntea înaltă, nasul achilin, bărbia energică și tenul ars de soarele Indiei. Părul tăiat scurt îl căruntea pe la tâmple, dar sprincenele și mustățile lăsate pe oală erau negre de tot. Avea o ținută liberă, îndrăzneață, avea mișcările hotărîte care trădau pe militar.

Mareşalul Simon avea trăsăturile alterate. La vederea lui Dagobert o rază de bucurie îi lumină faţa; se repezi la soldat şi îl întinse braţele, zicând:

— Prietenul meu! bătrânul meu prieten!

Dagobert răspunse printr'o strângere tăcută la această îmbrăţişare. Apoi mareşalul se desfăcu din îmbrăţişare, îşi îndreptă asupra soldatului ochii umezi şi îi spuse cu o voce plină de emoţie, cu buzele tremurătoare:

— Ai sosit la timp pentru 13 Februarie?

— Da, dar s'a amânat pentru patru luni.

— Şi unde este soţia mea? şi copilul?

Dagobert tresări, plecă capul şi nu răspunse nimic.

Nu sunt aici? întrebă Petre Simon mai mult cu mirare decât cu nelinişte. La tine acasă mi s'a spus că nu sunt acolo nici soţia, nici copilul meu, dar că o să te găsesc pe tine aici... Şi am venit repede. Nu mai sunt aici?

Domnule general, zise Dagobert, făcându-se alb ca varul, domnule general....

Şi nu putu spune un cuvânt mai mult, căci glasul i se opri în gât. În acest moment se apropie Adriana, cu înfăţişarea plină de tristeţă şi de duioşie. Văzând cât era de încurcat Dagobert, voi să-i vie în ajutor şi zise cu glasul ei dulce şi mişcat:

— Domnule mareşal, eu sunt Adriana de Cardoville, o rudă a acumpilor dumitale copii.

Petre Simon se întoarse repede şi fu izbit de frumuseţea strălucitoare a Adrianei, cât şi de cuvintele pe care le pronunţase. Plin de mirare, el bolborosi:

— Dumneata, domnişoară, eşti rudă *cu copiii mei*...

Şi apăsă pe aceste cuvinte, privind încremenit pe Dagobert.

— Da, domnule mareşal, *copiii* dumitale, se grăbi să zică Adriana, şi dragostea acestor drăgălaşe gemene...

— Gemene! exclamă Petre Simon, întrerupând pe domnişoara de Cardoville cu o explozie de bucurie cu neputinţă de redat. Două fete în loc de una! Ce fericită trebuie să fie mama lor....

Apoi se adresă Adrianei:

- Iartă-mă domnișoară că îți mulțumesc așa de rău pentru vestea pe care mi-o dai, dar știi că sunt șaptesprezece ani de când n'am văzut pe soția mea. Acuma am sosit... și în loc de două ființe scumpe, găsesc trei. Dar ai milă domnișoară și spune-mi mai repede: soția mea și copiii mei sunt aici, nu-i așa?

Dagobert din ce în ce mai mișcat, se ferea de privirile mareșalului și tremura ca varga. Adriana plecă și ea ochii fără să răspundă. Inima i se sfărâma la ideea că ar fi putut da această lovitură mareșalului Simon. Acesta, foarte mirat de tăcere, se uita rând pe rând la Adriana și la soldat, întâi cu neliniște, apoi alarmat.

— Dagobert ! îmi ascunzi ceva ! zise el în cele din urmă.

— Domnule general, răspunse acesta bâlbâind, vă asigur că.... eu...

— Fiicele dumitale au fost cam bolnave, zise Adriana, în urma călătoriei obositoare, dar nu-i nimic grav.

— Domnule general, zise Dagobert cu vocea apăsată, am venit din Siberia singur cu fiicele dv.

— Și mama lor ! mama lor ! esclamă Petre Simon cu glas sfâșietor.

— Am plecat cu orfanele din Siberia a doua zi după moartea mamei lor, răspunse soldatul.

— A murit ! esclamă Petre Simon ! cu durere, a murit !

Răspunsul fu o tăcere apăsătoare. În fața acestei lovituri neașteptate, mareșalul se împletici, se sprijini de spătarul unui scaun și căzu ascunzându-și fața între mâini. Timp de câteva minute nu se auziră decât suspinile lui înăbușite, căci Petre Simon își iubea soția până la nebunie.

Adriana și Dagobert respectară durerea copleșitoare a nefericitului. După ce se mai ușură, mareșalul ridică capul; avea figura galbenă ca hârtia, își trecu mâna peste ochii roșiți, se ridică și zise repede Adrianei :

Iartă-mă, domnișoară. N'am putut să-mi stăpânesc emoția. Acuma dă-mi voe să mă retrag. Trebue să întreb pe prietenul meu tot felul de amănunte crude căci el n'a părăsit pe soția mea până la urmă. Te rog fii așa de bună și du-mă la copiii, la bietele orfane !

Glasul mareşalului începu iar să tremure.

— Domnule mareşal, zise domnişoara de Cardoville, adineauri aşteptam copiii aici, dar din nefericire aşteptarea noastră a fost înşelată. Fetele au fost răpite dela omul acesta aşa de bun care le-a adus din Siberia şi au fost duse la mănăstire.

— Nenorocitule ! zise Petre Simon, apropiindu-se ameninţător de Dagobert, ai să-mi dai socoteală de cele ce ai făcut.

— Nu-l acuza, domnule mareşal ! esclamă domnişoara de Cardoville; şi-a pus în primejdie viaţa şi onoarea ca să le scoată dela mănăstire, şi nu numai el a dat greş. Şi un magistrat a încercat adineauri şi nici el n'a fost mai norocos. Toate cercetările sale în mănăstire au fost zadarnice. Până acuma a fost imposibil să se găsească bietele fete.

— Dar bine, esclamă mareşalul, ridicându-se palid de durere, şi de mânie, unde este mănăstirea aceasta ? Oamenii ăştia nu ştiu ce înseamnă un părinte căruia i se răpesc copiii ?

Mareşalul Simon pronunţa aceste cuvinte întors spre Dagobert; în clipa aceea apăru în prag Rodin ţinând de mână pe Roza şi pe Blanşa. Auzind esclamaţia lui Petre Simon el tresări de surpriză şi un fulger de bucurie drăcească îi lumină chipul sinistru, căci nu se aştepta să întâlnească pe mareşalul Simon atât de curând. Domnişoara de Cardoville zări cea dintâi pe Rodin şi strigă :

— Nu m'am înşelat... Providenţa noastră... totdeauna, totdeauna....

— Dragele mele, zise Rodin încet fetelor, arătându-le pe mareşalul Simon, uite pe tatăl vostru.

— Domnule ! esclamă Adriana uite-ţi copiii ! uite-ţi copiii !

Petre Simon se întoarse brusc şi fetele i se aruncară în braţe ; urmă o tăcere adâncă şi nu se mai auzi decât hohote înăbuşite de plâns întretăiate de sărutări şi de esclamaţii de bucurie.

— Cel puţin vino să te bucuri de binele pe care l-ai făcut ! zise domnişoara de Cardoville, ştergându-şi ochii şi adresându-se lui Rodin care rămăsese în prag şi sprijinit de uşorul uşii părea că priveşte scena cu cea mai mare îndulşare.

Dagobert văzând pe Rodin aducând copiii rămase mut de

uimire şi nu putu face o mişcare. Dar auzind vorbele Adrianei se apropie de iezuit şi zise cu glasul întretăiat:

— M'ai salvat aducând copiii.

— Fii binecuvântat, domnule, zise şi Mayeux, târâtă de mişcarea generală.

— Dragii mei prieteni, asta-i prea mult, zise Rodin ca şi cum emoţiile acelea ar fi fost mai presus de puterile lui. E prea mult pentru mine; scuzaţi-mă pe lângă mareşal şi spuneţi-i că sunt destul de răsplătit văzând bucuria lui.

— Te rog, domnule, cel puţin să te vadă domnul mareşal, să te cunoască.

— Providenţa, dragă domnişoară, nu se interesează de binele pe care îl face, ci de binele care îi rămâne de făcut, zise Rodin plin de bunătate. Acuma trebue să mă gândesc la prinţul Djalma, sarcina mea nu s'a terminat şi momentele îmi sunt preţioase. Ziua a fost pe atât de bună pe cât speram; abatele de Algrigny este demascat; dumneata, eşti liberă, domnişoară; dumneata, bătrânule soldat, ţi-ai regăsit crucea; Mayeux are o protectoare; iar domnul mareşal Simon îşi poate îmbrăţişa copiii. Am şi eu o mică parte în toate bucuriile acestea; partea mea este frumoasă, sufletul meu este mulţumit. Acuma vă zic la revedere, dragii mei, la revedere.

Zicând acestea Rodin făcu cu mâna un salut prietenesc Adrianei, lui Mayeux şi lui Dagobert şi dispăru, după ce le arătă cu o privire fericită pe mareşalul Simon care îşi acoperea fiii cele de lacrimi şi sărutări. El le ţinea strâns îmbrăţişate şi nu văzuse nimic din toată scena care se petrecuse lângă dânsul.

O oră după această scenă, domnişoara de Cardoville, Mayeux, mareşalul Simon, cele două fiice ale sale şi Dagobert părăseau casa de sănătate a doctorului Baleinier.

CAP. XIII.

Protectorul

Trecuseră trei zile de când domnişoara de Cardoville ieşise dela doctorul Baleinier. Scena care urmează se petrece într'o

casă mică din strada Albă, unde fusese condus Djalma în numele unui protector necunoscut.

Închipuiți-vă un salonaș drăguț, rotund, cu tapete de India, cu dungi subțiri de aur. Tavanul la mijlocul lui dispărea sub draperii înodate și legate cu un șnur gros de mătase. Lumina intră în salon printr'o seră mică ce se vede printr'o oglindă fără ramă care formează ca o ușă și care poate dispărea în grosimea zidului, alunecând pe un șănțuleț. Oglinda poate fi de asemenea făcută invizibilă printr'un stor de China care se poate da jos ca să ascundă fața ei lucioasă. Câțiva palmieri pitici și alte plante de India cu frunze dese, de un verde metalic, sunt aranjate în formă de boschet în seră caldă. In odaia aceasta cam întunecoasă, plină de mirosuri delicioase amestecate cu mirosul aromatic al tutunului persan, se vede un om cu părul negru, îngenunchiat pe un covor minunat de Turcia. El atâță cu băgare de seamă o pipă de India pe care o ține în mâna cu degete fine, prințul Djalma, întins a lene pe divan.

Prințul este cu capul gol și părul său de abanos cu lucirî albăstrii împărțit în două pe frunte, îi cade în jurul obrazului și al gâtului de o frumusețe antică și de o culoare blondă dar bărbătească, exprima liniștea melancolică și contemplativă obișnuită Indienilor și Arabilor. Ochii săi prelungi ca două diamante negre rătăcesc în neștire dela florile exotice la tavan. Din când în când, duce la gură capătul chihlibarului.

— Să mai pun tutun în *hukă?* zise omul care stătea în genunchi și se întoarse spre Djalma. Atunci se putură vedea trăsăturile accentuate și sinistre ale lui Faringhea, Strangulatorul.

Cum acceptase sau cum căutase Faringhea, acest sângeros partizan al Bovanicî, zeița ucigașilor, să îndeplinească funcțiuni așa de umile ? Cum se resemnase acest om la o situație așa de inferioară, el care avea o inteligență puțin comună, el, a cărui elocvență pătimașă, a cărui energie recrutase atâția partizani pentru *opera cea bună?* In sfârșit, cum putuse acest om să cruțe viața lui Djalma, când profitând de orbirea prințului față de dânsul putea să ofere o pradă așa de frumoa-

să Bovaniei? Şi în sfârşit, cum se expunea el întâlnirilor dese cu Rodin, care îl cunoştea atâtea păcate?

Toate astea o să le aflăm continuând povestirea. Pentru moment este destul să spunem că în urma unei lungi convorbiri pe care o avusese în ajun cu Rodin, Strangulatorul se despărţise de el cu ochii plecaţi, cu ţinuta discretă.

După o lungă tăcere, Djalma se adresă lui Faringhea, fără să se uite la el, şi îi spuse în termenii hiperbolici dar concişi aşa de întrebuinţaţi în Orient :

— Timpul trece şi bătrânul cu inima bună nu mai vine, dar o să vie. Cuvântul lui e cuvânt.

— Cuvântul lui e cuvânt, repetă Faringhea convins. Când a venit să te vadă acum trei zile în casa aceea unde te-au dus ticăloşii după ce te-au adormit, după cum mă adormiseră şi pe mine, ţi-a spus:

— Prietenul necunoscut care a trimis să te aducă dela castelul de Cardoville mă trimite la dumneata, prinţe. Ai încredere, urmează-mă. Ţi s'a pregătit o locuinţă demnă de dumneata. Şi ţi-a mai spus :

— Invocaţie-le să nu ieşi din această casă până n'o să vin eu, căci este în interesul dumitale. Peste trei zile o să mă vezi din nou. Atunci o să-ţi recapeţi întreaga libertate. Dumneata te-ai învoit şi de trei zile n'ai ieşit de aici.

— Şi aştept pe bătrâna cu nerăbdare, zise Djalma, căci singurătatea asta mă apasă. Trebuie să fie atâtea lucruri de văzut la Paris! Şi mai ales....

Djalma nu isprăvi vorba şi căzu iar în visare. Faringhea aruncă o privire pătrunzătoare asupra lui şi îl văzu roşind uşor.

— Îţi înţeleg gândul, zise metisul, te gândeşti la femeile Parisului.

— Taci, sclavule, zise prinţul.

Apoi se întoarse brusc pe sofa ca şi cum ar fi fost atins pe o rană dureroasă, iar Faringhea tăcu. În acest moment se deschise o trăsură la poarta dinspre grădină, care dădea într'o stradă foarte dosnică. Trăsura era cât se poate de elegantă. Înlăuntru se aflau două femei : domnişoara de Cardoville şi Florina.

Ca să explicăm de ce venise domnişoara de Cardoville, trebuie să aruncăm o privire în urmă asupra evenimentelor.

Domnişoara de Cardoville ieşind din casa de sănătate a doctorului Baleinier, se instalase în palatul din strada Anjou. În ultimile luni cât mai stătuse la doamna de Saint-Dizier, Adriana pusese să se restaureze şi să se mobileze în ascuns această frumoasă locuinţă. Luxul şi eleganţa fură acum mărite cu toate minunile din pavilionul dela palatul Saint-Lizier. Adriana se gândi că pentru direcţia şi pentru supravegherea casei îi trebuiau persoane credincioase, şi în acest scop scrise administratorului dela moşia Cardoville şi soţiei sale, vechi servitori ai familiei, să vie îndată la Paris. Domnul Dupont trebuia să îndeplinească funcţia de intendent, iar doamna Dupont pe cea de femeie de serviciu. Contele de Montbron, un vechiu prieten al tatălui domnişoarei de Cardoville, un bătrân foarte spiritual, sfătuise pe Adriana să ia un paj şi îl indică pentru această funcţie pe un om foarte bine crescut, destul de în vârstă, care se ruinase în Anglia cu patima lui de cai.

Protejatul contelui de Montbron se numea de Beauneville şi dat fiind vârsta şi priceperea sa în lume, putea foarte bine însoţi pe domnişoara de Cardoville călare sau să supravegheze caii şi trăsurile.

Domnişoara de Cardoville luă înapoi servitoarele; Hebe, Georgeta şi Florina. Aceasta din urmă trebuise să intre întâi la prinţesa de Saint-Dizier ca să continue rolul de spioană în folosul stareţii dela mânăstirea Sfânta Maria, dar în urma noii directive pe care o dădu Rodin afacerii Rennepont, fu hotărît ca Florina — dacă se putea — să-şi reia serviciul la domnişoara de Cardoville. Din nefericire totul favorizase această uneltire. Se ştie că Florina într'o convorbire avută cu Mayeux cedase unei mişcări de căinţă şi dăduse lucrătoarei sfaturi foarte folositoare intereselor Adrianei. Ea trimisese vorbă lui Agricol să nu dea doamnei de Saint-Dizier hârtiile pe care le găsise în ascunzătoarea din pavilion şi să nu le încredinţeze decât domnişoarei de Cardoville în persoană.

Ea aflase mai târziu acest amănunt dela Mayeux şi încrederea ei în Florina se mări încă. De aceea o luă înapoi cu re-

cunoştinţă şi îi dădu o însărcinare foarte confidenţială: să supravegheze aranjarea casei pe care o închiriase pentru Djalma.

Cât despre Mayeux, cedând insistenţelor domnişoarei de Cardoville, şi văzând că nu mai era de folos soţiei lui Dagobert, de care vom vorbi mai târziu, se învoise să vie să locuiască în strada Anjou cu Adriana. Cu pătrunderea care o caracteriza, Adriana încredinţase tinerei fete care îi servea şi de secretară, *departamentul* ajutoarelor şi al pomenilor. Adriana preferă să o trateze ca pe o prietenă şi să-i dea o însărcinare foarte intimă. In felul acesta susceptibilitatea lucrătoarei era cruţată căci avea să-şi câştige viaţa îndeplinind funcţii care îi puteau satisface instinctele sale caritabile.

In ziua aceea Adriana se sculă pe la zece dimineaţa; Hebe îmbrăcată în rochia ei de culcare deschisă îi aduce un halat de casă.

— Unde e Florina? întrebă Adriana.

— S'a coborît acum două ceasuri. A chemat-o domnişoara secretară pentru ceva foarte urgent. Domnişoara secretară a ieşit azi foarte de dimineaţă şi îndată ce s'a întors a întrebat de Florina, care nu s'a mai întors de atunci.

Adriana se sculă şi îşi făcu ca de obicei o elegantă toaletă, apoi concedie servitoarele şi trimise după Mayeux, pe care o trata cu atenţie deosebită şi o primea totdeauna numai când era singură. Fata intră tremurând, palidă la faţă şi zise cu glasul tremurător:

— Domnişoară, presimţirile mele sunt întemeiate :sunteţi trădată.

— Despre ce presimţiri vorbeşti, dragă? zise Adriana surprinsă; cine mă trădează?

— Domnul Rodin, răspunse Mayeux.

Auzind această acuzaţie, domnişoara de Cardoville privi ata cu şi mai multă mirare.

— Ce spui? zise ea....

— Domnul Rodin vă trădează, domnişoară.

— Ei! Asta nu se poate....

— Vai, domnişoară, presimţirile mele nu m'au înşelat.

Prima dată când m'am pomenit în faţa domnului Rodin am fost cuprinsă de spaimă, fără să ştiu de ce.

Mi s'a strâns inima şi mi-a fost teamă pentru dv. domnişoară.

— Ciudat. Eu înţeleg mai bine decât oricine influenţa nespusă a simpatiilor şi antipatiilor, dar în împrejurarea asta... In sfârşit, mai zise Adriana după o clipă de gândire, n'are face. Şi cum de ţi s'au schimbat astăzi bănuelile în siguranţă?

— M-am dus eri să-i duc surorii mele, Cefiza, ajutorul pe care mi l-a dat domnul Rodin pentru ea, dar n'am găsit-o la prietena la care stă. Atunci am rugat pe portăreasa casei să spue surorei mele că o să vin azi dimineaţă, ceeace am şi făcut. Ei bine, domnul Rodin a primit eri la dânsul pe domnul abate de Aigrigny.

— Pe abatele de Aigrigny! esclamă Adriana.

— Da, domnişoară, şi au stat împreună două ore. Ştiţi că domnul Rodin are acolo un fel de apartament unde este cunoscut sub numele de Charlemagne.

— Dragă, eu cred că te-a înşelat cine ţi-a spus asta.

— Domnişoară, să vedeţi, ce am aflat: abatele de Aigrigny, a venit dimineaţa să caute pe domnul Rodin, şi nu l-a găsit. Atunci şi-a lăsat portăresei numele pe o bucăţică de hârtie, cu aceste cuvinte: „O să mă întorc peste două ore". Fata despre care v'am vorbit a văzut biletul şi de oarece tot ceeace priveşte pe domnul Rodin pare destul de misterios, a avut curiozitatea să aştepte pe domnul abate de Aigrigny la portăreasă ca să-l vadă când o să vie. In adevăr, el s'a întors peste două ore şi-a găsit pe domnul Rodin acasă.

— Nu, nu, zise Adriana tresărind, nu se poate, e o greşală..

— Eu am vrut să am cât mai multe detalii cu putinţă, mai zise Mayeux, şi am întrebat pe portăreasă dacă domnul de Aigrigny şi domnul Rodin păreau supăraţi unul cu altul când au plecat şi ea mi-a spus că nu, şi că abatele spusese domnului Rodin la despărţire, în poartă: „O să vă scriu mâine, ne-am înţeles". Intâlnirea dintre aceşti doi oameni mi s'a părut aşa de ameninţătoare pentru dv. încât m'am întors înspăimântată.

Caracterele de mare cinste se lotărăsc cu greu să crea-

dă într'o trădare. Cu cât cineva este mai ticălos, cu atât este mai bănuitor. Caracterul Adrianei era din acelea care nu pot crede într'o trădare ; una din calităţile ei era tocmai cinstea. De aceea, deşi foarte impresionată de cele ce-i spusese Mayeux, zise :

— Să nu ne facem griji de geaba, dragă, să nu ne prea grăbim să credem răul.

— Dar cum să explicăm întâlnirea celor doi oameni care au atâtea motive să se urască şi să nu se vadă ? Asta trebue să ascundă cine ştie ce planuri sinistre. Când m'am întors acasă eram aşa de tulburată, încât şi domnişoara Florina m'a întrebat ce am. Ştiu cât de credincioasă vă este fata asta.

— Nici nu se poate să fie cineva mai devotat decât aşa. Chiar dumneata mi-ai povestit ce serviciu important mi-a făcut în timpul cât am fost sechestrată la doctorul Baleinier.

— Ei, după ce m'am întors azi dimineaţă, socotind că trebula să vă înştiinţez cât mai curând, l-am spus totul domnişoarei Florina. Şi ea a fost tot aşa speriată sau poate mai speriată de întâlnirea dintre domnul de Aigrigny şi domnul Rodin. După o clipă de gândire, ea mi-a spus: „Eu cred că nu trebue să alarmăm pe domnişoara; dacă o să afle trădarea cu două ore mai de vreme, sau mai târziu, n'are nici o importanţă. Poate că până atunci o să pot afla şi eu ceva. Am o idee pe care o cred bună. Scuză-mă pe lângă domnişoara, mă întorc îndată. Atunci domnişoara Florina a cerut să vie o trăsură şi a plecat.

— Florina este o fată foarte bună, zise domnişoara de Cardoville, surâzând, căci cu cât se gândea mai mult cu atât se simţea mai liniştită. Dar de data asta cred că zelul şi inima ei bună au rătăcit-o ca şi pe dumneata, draga mea. Ştii că suntem nişte zăpăcite că nu ne-am gândit până acuma la un lucru care ne-ar fi liniştit pe amândouă ?

— Se poate, domnişoară, zise Mayeux după o clipă de gândire. Dar totuşi... nu, nu, credeţi-mă pe mine, domnişoară, sunteţi înşelată, simt eu. Toate aparenţele sunt împotriva celor ce afirm, dar credeţi-mă pe mine, presimţirile acestea sunt prea vii, ca să nu fie adevărate. Dv. nu ghiciţi cele mai tainice secrete ale inimii mele ? Tot aşa ghicesc şi eu toate primej-

dile care vă amenință. Vedeți, domnișoară, unii au instinctul propriei lor conservări, alții, mai fericiți, au instinctul conservării acelora pe care îi iubesc. Mie mi-a dat Dumnezeu acest de al doilea instinct. Sunteți trdată, vă spun că sunteți trădată !

Tocmai când Adriana era să răspundă, se auzi o bătae la ușa salonului unde se petrecea scena aceasta : era Florina. Văzând chipul alarmat al cameristei, domnișoara de Cardoville întrebă repede :

— Ei, ce e nou ? de unde vii ?

— Dela palatul Saint-Dizier, domnișoară. Azi dimineață domnișoara Mayeux mi-a spus ce bănueli și ce temeri are și eu i-am dat dreptate. Vizita domnului abate de Aigrigny la domnul Rodin mi s'a părut și mie foarte gravă și m'am mai gândit încă că dacă domnul Rodin a fost în ultimele zile la palatul Saint-Dizier, nu mai încape îndoială că trădează.

— Așa e, zise Adriana din ce în ce mai neliniștită, ei ?

— Domnișoara m'a însărcinat să supraveghez transportarea lucrurilor din pavilion și mai rămăseseră acolo diferite mărunțișuri. Trebuia să cer cheea dela doamna Orivois : aveam așa dar pretext ca să mă duc și la palat. Am încercat eu să fac pe doamna Orivois să vorbească despre Rodin, dar de geaba.

— N'avea încredere în dumneata, zise Mayeux, era și de așteptat.

— Am întrebat-o, urmă Florina, dacă domnul Rodin a fost pe la palat în ultimul timp. Ea mi-a răspuns vag. Am văzut că n'am să pot afla nimic și n'am mai stăruit, ca să deștept bănueli. Tocmai mă îndreptam spre pavilion, când la colțul unei alei, ce văd ! la câțiva pași de mine, îndreptându-se spre portiță,... domnul Rodin, care voia desigur să iasă mai neobservat pe acolo.

— Auziți, domnișoară ! esclamă Mayeux, împreunându-și mâinile ; acuma credeți...

— Când am văzut pe domnul Rodin, m'am oprit, continuă Florina, m'am dus în pavilion fără să mă vadă și am intrat repede prin vestibulul care dă în stradă. Ferestrele vestibulu-

lui dau lângă poartă, ne-am deschis, am lăsat persienele în jos, văzui o trăsură, care aştepta pe domnul Rodin ; după câteva clipe a ajuns şi el, s'a urcat şi a spus vizitiului : „În strada Albă numărul 39".

— La prinţul ! esclamă domnişoara de Cardoville.

— Da.

— Aşa e, domnul Rodin trebuia să se ducă la el astăzi dse Adriana gândindu-se puţin.

— Nu încape nici o îndoială, domnişoară, că dacă vă înşală pe dv. înşală şi pe prinţ. El poate să fie victima lui cu mult mai uşor decât dv.

— Ce ticăloşie ! esclamă deodată domnişoara de Cardoville ridicându-se, cu trăsăturile contractate de mânie şi durere. E cu putinţă o asemenea trădare ! Urmează că trebue să te îndoeşti de orice, chiar şi de tine însuţi.

— La întoarcere, zise Florina aruncând o privire duioasă şi plină de devotament asupra stăpânei sale, m'am gândit la un mijloc care l-ar îngădui domnişoarei să se asigure de adevăr, dar nu este nici un minut de pierdut.

— Ce vrei să spui ? întrebă Adriana uitându-se mirată la Florina.

— Domnul Rodin o să fiţ în curând singur cu prinţul, care stă tot timpul în saloneşul de lângă seră. Acolo o să primească pe domnul Rodin. Tufişele din seră sunt aşa fel aranjate, încât mi se pare că chiar dacă storul din faţa oglinzii ar fi ridicat, tot ne-am putea apropia şi am auzi despre ce se vorbeşte în odae. Până într'o oră domnişoara va şti ce să creadă despre domnul Rodin, căci dacă va trăda pe prinţ, înseamnă că vă trădează şi pe dv.

— Ce spui ? întrebă domnişoara de Cardoville.

— Domnişoara să plece chiar acuma cu mine ; ne oprim la portiţa care dă în stradelă. Eu o să intru singur, pentru mai multă precauţie, şi dacă ocazia o să-mi pară nimerită, o să mă întorc să vă chem.

— Asta se cheamă spionaj... zise domnişoara de Cardoville cu trufie, întrerupând pe Florina ; cum poţi să te gândeşti la aşa ceva.

— Erlaţi-mă, domnişoară, zise faţa plecând ochii cu un aer încurcat şi dezolat. Dv. nu ştiţi ce să credeţi. Mie mijlocul acesta mi s'a părut singurul care poate să întărească bănuiala, sau să o distrugă.

— Domnişoară, zise Mayeux care rămăsese gânditoare de câteva minute, daţi-mi voe să vă spun că Florina are, cred, dreptate. Mijlocul acesta este neplăcut, dar numai aşa o să vă puteţi lămuri pentru totdeauna asupra domnului Rodin.

Domnişoara de Cardoville se mai gândi puţin, apoi se adresă Florinei :

— Du-te de roagă pe domnul de Bonneville să spue imediat să mi se pue caii la trăsură.

— Vă învoiţi ! esclamă Florina împreunându-şi mâinile şi dând curs liber bucuriei. Totodată ochii i se umplură de lacrimi.

— Da, mă învoesc, răspunse Adriana cu vocea mişcată. Dacă este războl, şi războl înverşunat, trebue să fiu pregătită. Ar fi slăbiciune din partea mea dacă nu mi-aş luat toate măsurile. Fapta aceasta îmi repugnează, mă costă, dar este singurul mijloc să pun capăt bănuelilor care ar fi pentru mine un chin de fiecare moment. In felul acesta poate că o să pot înconjura rele cu mult mai mari.

O jumătate de oră mai târziu am văzut că trăsura Adrianei se opri la portiţa grădinii din strada Albă.

. . . . . .

Cu câteva minute înainte de intrarea domnişoarei de Cardoville în seră, Rodin fusese introdus de Faringhea la prinţ. Acesta, visător, gândindu-se la cele ce-i spusese Faringhea, nici nu băgă de seamă prezenţa vizitatorului. Rodin şopti se încet lui Faringhea.

— Doresc să fiu singur cu prinţul ; dă storul în jos şi vezi să nu ne întrerupă nimeni.

Metisul se înclină, atinse un resort de lângă oglindă, şi sticla intră în grosimea zidului, pe măsură ce storul se apleca. Puţin timp după ce eşi el, intrară în seră Adirana şi Florina. Sera nu mai era despărţită de camera în care se aflau Rodin şi Dialma decât prin grosimea storului de mătase.

Zgomotul pe care îl făcu Faringhea închizând uşa în urma lui păru că deşteaptă pe Indian ; el tresări şi privi în jurul lui ca şi cum ar fi eşit dintr'o visare adâncă, apoi se apropie de Rodin cu un aer respectuos şi totodată cam încurcat şi îl spuse, adresându-i vorba aşa cum se obişnueşte în ţara lui faţă de bătrâni :

— Iartă-mă, taică.

— Pentru ce îmi ceri ertare, iubitul meu prinţ ?

— Când ai intrat, eu visam şi n'am venit imediat să te întâmpin. Iartă-mă, taică.

— Atâtea formalităţi mă supără, dragul meu prinţ, zise Rodin. Eşti aici la dumneata acasă, în fundul Indiei, sau cel puţin am vrea să te crezi acolo.

— Sunt multe lucruri aici care îmi amintesc de ţara mea, zise Djalma cu glas blând şi totodată grav. Bunătatea dumitale îmi aminteşte de tata şi de acela care l-a înlocuit pe tata pe lângă mine. Indianul se gândi la mareşalul, despre a cărui sosire nu i se spusese nimic până atunci — pentru motive binecuvântate.

— Îţi înţeleg bucuria, dragă prinţule, am venit să te scot din închisoare, să-ţi deschid cuşca. Te-am rugat să îndur această recluziune numai în interesul dumitale.

— Şi mâine o să pot eşi ?

— Chiar azi, dragul meu prinţ.

Tânărul Indian se gândi un moment şi zise :

— Se vede că am prieteni de oarece sunt aici într'un palat care nu este al meu ?

— Da, ai prieteni, prieteni foarte buni, răspunse Rodin, sau mai bine zis ai un prieten; prietenii sunt rari.

— Dar dumneata ce eşti ?

— Aşa e. Ai prin urmare doi prieteni. Pe mine, pe care mă cunoşti, şi pe altul pe care nu-l cunoşti şi care doreşte să-ţi rămâe necunoscut.

— De ce ?

— Ţi-am spus că prietenul dumitale şi-ar vedea poate ființa compromisă dacă ar fi cunoscut.

— In nici o țară din lume, sub nici un pretext, un om de onoare care ține la un așa om de onoare nu trebue să ție prietenia ascunsă.

— Dar dacă este primejdios pentru dânsul să-ți mărturisească prietenia? zise Rodin foarte neliniștit de întorsătura pe care o lua convorbirea; sau dacă primejdia te-ar amenința pe dumneata, în caz că prietenia ar fi descoperită?

— Nu pot să primesc nimic de la un prieten care mă crede capabil să-l reneg din laşitate.

— Dar, dacă ar fi vorba de o femee? exclamă Rodin ne mai ştiind ce să spue.

Auzind aceste cuvinte Indianul se întrerupse brusc.

— O femee? zise el tresărind şi făcându-se roşu ca focul. Este vorba de o femee?

— Ei da, dacă ar fi vorba de o femee, ai admite rezerva şi taina cu care este silită să înconjoare dovezile de iubire pe care doreşte să ți le dea?

— O femee? repetă Djalma cu glasul tremurător, împreunându-şi mâinile cu ardoare. O femee? O parizianâ?

— Da, dragul meu prinț. Dacă mă sileşti să-ți fac aceasta indiscreție, trebuie să -ți mărturiesc. Este vorba despre o adevărată pariziancă, de o matroană respectabilă, plină de virtuți o femee a cărei vârstă merită tot respectul.

— E bătrână tare? esclamă Djalma al cărui vis încântător dispărea deodată.

— O fi cu câțiva ani mai mare decât mine, zise Rodin cu un surâs ironic.

O expresie respectuoasa urmă entusiasmului de dragoste pătimaşă care iluminase o clipă trăsăturile prințului. Djalma privi pe Rodin îndoioşat şi îl spuse cu vocea mişcată:

— Atunci femeea asta este ca o mamă pentru mine?

E cu neputință de redat tonul, farmecul, plos şi totodată duios, cu care pronunță Indianul vorba: **mamă.**

— Precum spui, dragă prinţe, doamna asta respectabilă vrea să fie o mamă pentru dumneata. Nu pot să-ți destăinuesc cauza iubirii pe care ți-o poartă. Dar dă-mi voe acuma să-ți spun intențiile prietenei dumitale. Casa asta o să rămâe totdea-

ma la dispoziția dumitale, dacă îți place. Nu o să porți grijă de cheltuiala zilnică. Deoarece un fiu de rege trebue să trăiască împărăteşte, am lăsat în odaia de alături o casetă în care se află cinci sute de ludovici. În fiecare lună o să ți se aducă o sumă ca aceasta.

Djalma făcu o mişcare, şi Rodin se grăbi să adauge:

— Trebue să-ți spun imediat că delicateţea dumitale poate fi liniştită. Mai întâi că de la o mamă poți să primeşti orice, şi apoi peste vreo trei luni ai să fii în stăpânirea unei moşteniri enorme, şi îți va fi uşor atunci să dai înapoi sumele împrumutate. Aşa dar nu cruța nimic,satisfă-ți toate capriciile. Dorința doamnei este ca să apari în cea mai bună lume din Paris, aşa cum trebue să apară fiul unui rege supranumit Tatăl Generosului. Să nu te oprească nici o falsă delicateţe. Dacă suma aceasta nu-ți ajunge...

— O să cer mai mult ; mama are dreptate, un fiu de rege trebue să trăiască ca un rege.

Acesta fu răspunsul pe care îl făcu Indianul cu o simplicitate perfectă, fără să pară câtuşi de puțin mirat de propunerile acestea fastuoase. Şi aşa trebuia să fie: Djalma ar fi făcut şi el ceeace făcea altul pentru dânsul.

— Femeea asta, această de a doua mamă, zise Djalma, are un astfel de caracter, încât pot să mă supun hotărîrilor ei.

— Ea! exclamă Rodin împreunându-şi mâinile... e tot ce-l mai nobil, mai generos mai mare pe pământ. Protectoarea dumitale! — şi în entuziasmul lui, Rodin se apropie de fereastra ascunsă de stor, asupra căreia aruncă o privire furişă, neliniştită—protectoarea dumitale! închipueşte-ți curajul, lealitatea, cinstea în persoană. Mai ales leală. Înțelegi! Nici odată în viața ei nu numai că n'a mințit, nu numai că nu şi-a ascuns nici un gând, dar mai bine ar muri decât să cedeze celui mai mic sentiment de perfidie, de prefăcătorie sau de viclenie, cum fac femeile de rând.

— O! esclamă Djalma înflăcărat ; inima mea este plină de admiraţie şi de mirare; mama mea a murit şi totuşi există o astfel de femee.

— Da, pentru mângâerea celor neccăiiti, există. Pentru mân-

ția sexului, el, există. Da, există ca să facă să se adore amorul, să se urască minciuna. Minciuna, și mai ales prefăcătoria, n'au mânjit niciodată această fire strălucitoare, eroică. Acum câteva zile această femee nobilă mi-a spus niște cuvinte pe care n'o să le pot uita în viața mea : „Îndată ce am o bănuială în contra cuiva, la care țin sau pe care îl apreciez...

Rodin nu putu isprăvi fraza. Storul fu zguduit așa de tare încât resortul se rupse și perdeaua se ridică brusc, spre marea uimire a lui Djalma care văzu înaintea ochilor pe domnișoara de Cardoville. Mantaua Adrianei îi alunecase de pe umeri și mișcarea violentă pe care o făcu apropiindu-se de stor făcu să-i cadă și pălăria ale cărei panglici se deslegaseră. Apariția era așa de frumoasă între plantele și florile acelea, în cât ochii uimiți ai lui Djalma îl făcură să creadă că este sub stăpânirea unui vis. Cu mâinile împreunate, cu ochii mari deschiși, cu corpul ușor plecat în afară ca și cum ar fi vrut să se roage, Djalma rămase mut de admirație. Domnișoara de Cardoville mișcată, cu figura ușor colorată de emoție, nu intră în salon, ci rămase pe pragul serei. Toate astea se petrecură în mai puțin timp de cât ne trebue nouă ca să povestim.

De abea fu ridicat storul și Rodin, prefăcându-se în culmea surprizei, esclamă :

— Dumneata aici, domnișoară ?

— Da, zise Adriana cu vocea schimbată, am venit să termin fraza pe care ai început-o. Ți-am spus că atunci când îmi vine în minte vreo bănuială, o spun cu glas tare. Ei bine, mărturisesc că am păcătuit împotriva acestui principiu. Am venit aici ca să te spionez, mă îndoiam de dumneata chiar în clipa când dumneata vorbeai despre sinceritatea mea. Pentru prima oară în viață m'am înjosit până la viclenie. Slăbiciunea asta merită să fie pedepsită, mă supun, îmi repar greșala și îți cer scuze.

— Acuma nu mai pot rămânea necunoscută, prințe. Sunt ruda dumitale, mă numesc Adriana de Cardoville și sper că ai să primești cu voe bună o ospitalitate de la o soră, așa cum ai primi de la o mamă.

Djalma nu răspunse. Cufundat într'o contemplare mistica

în fața acestei apariții neașteptate care întrecea cele mai nebune, cele mai strălucitoare viziuni ale visurilor sale, simțea un fel de beție care îi paraliza gândul și cugetarea, care îi concentra toate puterile sufletești în ochi. Privirile înflăcărate ale Indianului înghițeau cu lăcomie perfecția rară a fetei.

Niciodată n'au fost puse față în față două tipuri mai perfecte. Adriana și Djalma înfățișau idealul frumusetii bărbatului și a femeii.

Adriana ridică din nou ochii asupra prințului, ca să-i ceară răspuns la propunerea ei de soră, și-i întâlni privirea de o fixitate sălbatecă și înflăcărată. Atunci ea plecă ochii cu un amestec de spaimă, de tristețe și de mândrie jignită. Voind să pue capăt acestei situații penibile, ea zise lui Rodin încet, cu glas tremurător :

— Te rog mult, vorbește prințului și repetă-i propunerile mele. Eu nu mai pot sta aici.

Zicând acestea, făcu un pas spre Florina. Dar Djalma se repezi la ea cu o săritură de tigru care vede că i se răpește prada. Fata se feri scoțând un strigăt care desmetici pe Djalma. I'lin do părere de rău și de rușine, tremurând, cu ochii aproape înecați în lacrimi, cu chipul răscolit de cea mai mare desnădejde, ei spuse cu o voce de o gingășie adorabilă, rugătoare și timidă :

— Rămâi aici, rămâi, nu pleca, te aștept de atâta timp.

Auzind această rugăminte, făcută cu naivitatea plină de teamă a unui copil, și cu o resemnare care contrasta așa de ciudat cu îndrăzneala sălbatecă care o speriase atât de mult, fata nu răspunse nimic, dar făcu semn Florinei să se pregătească de plecare.

— Nu mai pot rămânea aici, zise ea prințului.

— Dar ai să mai vii ? am să te mai văd ? zise Djalma sorbea stăpânindu-și lacrimile.

— Nu, niciodată ! zise domnișoara de Cardoville cu voce stinsă, apoi profitând de buimăceala în care rămăsese Djalma, dispăru repede după un tufiș din seră.

În clipa când Florina grăbindu-se să meargă după stăpâna sa, trecea prin fața lui Rodin, acesta îi spuse încet :

— Mâine trebue să sfârşim cu Mayeux.

Florina, înfiorându-se din tot corpul, nu răspunse nimic şi dispăru în urma Adrianei.

Djalma rămase zdrobit, cu capul plecat în piept; figura lui încântătoare nu mai exprima nici mânie nici înfăcărare, ci încremenire. Rodin se apropie de dânsul şi îi spuse cu o voce dulceagă:

— Vai! mi-a fost teamă de ceea ce se întâmplă acuma. Nu voiam să-ţi cunoşti binefăcătoarea, chiar ţi-am spus că e bătrână. Ştii de ce, prinţe? Frumoasa dumitale protectoare iubeşte la nebunie pe un tânăr frumos de aici din oraş.

Auzind aceste cuvinte, Djalma îşi aduse amândouă mâinile la inimă, ca şi cum ar fi primit o lovitură ascuţită, scoase un strigăt de durere cumplită, capul îi căzu pe spate şi rămase leşinat pe divan. Rodin se uită la el cu nepăsare, apoi se depărtă ştergându-şi cu cotul pălăria lui veche, slinoasă şi zise:

— Prinde! Prinde!

. . . . . .

Întunerec. Au bătut orele nouă. Este în seara zilei când domnişoara de Cardoville s'a găsit pentru prima oară în prezenţa lui Djalma. Florina, palidă, mişcată, tremurând, cu o lumânare în mână, intră într'o odae de culcare simplu mobilată, dar foarte confortabilă. Odaia asta face parte din apartamentul ocupat de Mayeux la Adriana. Camerista puse lumânarea pe cămin, aruncă o privire repede în jurul ei şi se îndreaptă spre un birou de acaju deasupra căruia este o bibliotecă drăguţă, plină cu cărţi. Cheea era în sertar. Florina cercetă toate sertarele, cum şi un dosar în care se aflau trei cartoane, dar degeaba. Făcu un gest de cludă, apoi se uită bănuitor împrejurul ei, ascultă cu nelinişte, după aceea zări o comodă şi făcu şi acolo explorări zadarnice. La fel şi în dulapul în care se aflau atârnate câteva rochii negre. Jos în fundul dulapului zări un geamantan rupt, pe jumătate ascuns sub o manta, şi îl deschise repede: acolo găsi, împăturite frumos, zdrenţele cu care era îmbrăcată Mayeux când intrase în această casă îmbelşugată.

Florina tresări cu trăsăturile zgârcite de o emoție involuntară. Dar îndată se gândi că nu trebuia să se înduioșeze, ci să asculte de ordinele nemiloase ale lui Rodin. Atunci închise repede geamantanul și dulapul. Deodată îi veni o idee. Nu se mulțumi să scotocească din nou cartonașele din dosar, ci scoase afară primul carton. Ideea fusese bună : găsi un caet destul de gros. După ce răsfoi câteva pagini, se arătă mulțumită, se mai gândi un moment, îl puse la loc, puse toate în ordine, luă lumânarea și eși din apartament fără să fi fost văzut de nimeni, așa după cum socotise dealtfel, căci știa că Mayeux avea treabă cu domnișoara de Cardoville pentru câteva ore.

In ziua următoare Mayeux stătea singură în camera ei de dormit, în prada unui sentiment de fericire pe care nu-l gustase niciodată așa de complect de când locuia acolo. Atunci intră în odae o femee în vârstă, blajină la înfățișare, care fusese atașată din ordinul Adrianei serviciului lui Mayeux, și zise :

— A venit un tânăr, domnișoară, care întreabă de dumneata și spune că are să-ți vorbească într'o chestie foarte urgentă ; zice că îl cheamă Agricol Baudoin.

Auzind acest nume Mayeux scoase un strigăt de bucurie și de surpriză, se roși ușor, se ridică și alergă la ușa care ducea în salonul unde se afla Agricol.

— Bună seara, Mayeux zise fierarul îmbrățișând cu drag pe fată, al cărei obraji se făcură roșii ca focul sub sărutul acela de frate.

— Dar ce-i, zise ea privind neliniștită pe Agricol, ce-i cu legătura asta neagră de pe frunte ? Ești rănit ?

— Nu-i nimic, zise fierarul, absolut nimic. O să-ți povestesc cum s'a întâmplat, dar înainte de asta am alte lucruri importante să-ți spun. Ulte, așa aș fi vrut totdeauna să te văd instalată. Se vede bine mâna domnișoarei de Cardoville aici. Ce inimă ! ce suflet ! Nu știi că mi-a scris eri ca să-mi mulțumească de ceeace am făcut pentru dânsa și mi-a trimes un ac de aur foarte simplu, pe care îmi scrie că pot să-l primesc, căci n'are altă valoare decât că a fost purtat de mama ei. Dacă ai ști cât de mișcat am fost de darul acesta făcut cu atâta delicatețe !

— Nimic nu trebue să te mire din partea unui suflet că al ei.

— Acuma să începem prin ceea ce este urgent ; este vorba despre un lucru foarte important şi vreau să am părerea ta. Ştii câtă încredere am în inima şi în judecata ta. După aceea am să-ţi cer să-mi faci un mare serviciu. Să începem cu ce nu e personal.

— Spune mai iute.

— După cum ştii, Gabriel a obţinut o mică parohie la ţară şi a plecat luând şi pe mama. Tata locueşte cu mareşalul Simon şi cu domnişoarele, iar eu, după cum ştii, m'am instalat la fabrică la domnul Hardy, în casa comună a camarazilor mei. Ei bine, azi dimineaţă... Adică întâi trebue să-ţi spun că domnul Hardy s'a întors din lunga călătorie pe care a făcut-o, dar a plecat iar pentru câteva zile, în afaceri. Azi dimineaţă, după cum spuneam, am eşit din clădirea fabricilor ca să mă duc la refector unde mâncăm. Deodată văd intrând în curte o femee care se coborîse dintr'o trăsură. Femeea se îndreptă repede spre mine; am văzut că era blondă, deşi avea voalul lăsat pe obraz, avea o figură foarte gingaşă şi drăguţă, trebue să fie o persoană distinsă. Dar avea faţa palidă şi înfăţişarea neliniştită şi atunci am întrebat-o ce doreşte. Domnul Hardy este în primejdie ? mi-a spus ea. — Domnul Hardy nu e la fabrică, i-am răspuns. — Cum ? domnul Hardy nu s'a întors eri seara aici grav rănit de o maşină pe când vizita atelierele ? Şi doamnei i se umplură ochii de lacrimi. Slavă domnului, nu-i nimic adevărat, domnul Hardy nici nu s'a întors din voiaj. Trebue să vie abea mâine sau poimâine. Spui drept că domnul Hardy nu s'a întors şi nu-i rănit ? mai zise doamna cea drăguţă ştergându-şi ochii. Spun adevărul, doamnă ; dacă domnul Hardy ar fi în primejdie, n'aş fi aşa de liniştit vorbindu-vă de el. Ce fericire ! Doamne ! ce fericire ! zise doamna. Apoi îmi exprimă toată recunoştinţa cu un aer atât de mulţumit, în cât am fost mişcat. Dar deodată, ca şi cum i-ar fi fost ruşine de ceeace făcuse, îşi trase voalul, mă părăsi repede şi se urcă în trăsura cu care venise.

— Se vede că îl iubeşte, zise Mayeux înduioşată, şi o fi

fost așa de neliniștită, încât o fi comis vreo imprudență venind să se intereseze.

— Spui adevărul. Trăsura a pornit și ce văd după câteva minute ? O cabrioletă pe care doamna nu o putuse vedea, era ascunsă în umbra unui zid. Cabrioleta întoarce, și văd un om șezând lângă vizitiu și făcându-i semn să apuce același drum ca trăsura. Eu m'am repezit după trăsură, am ajuns-o, și prin perdelele lăsate i-am spus doamnei, alergând dealungul drumului : — Doamnă luați seama, sunteți urmărită de o cabrioletă.

— Bine ! bine ! Agricol... și ce ți-a răspuns ?

— Am auzit-o strigând : Doamne Dumnezeule ! cu un glas sfâșietor ; în acest timp trăsura mergea mai departe. Îndată a trecut și cabrioleta pe lângă mine : am văzut alături de vizitiu un bărbat înalt, gros, roșu la față, care mă văzuse cum alergam după trăsură și o fi bănuit ceva, căci m'a privit cu un aer neliniștit.

— Și când vine domnul Hardy ? întrebă Mayeux.

— Mâine sau poimâine. Acuma spune-mi, Mayeux, ce să fac ? Doamna asta iubește pe domnul Hardy, e lămurit. Ce trebue să fac ?

— Ia stai, zise deodată Mayeux, întrerupând pe Agricol și cercând să-și aducă aminte. Când m'am dus la mănăstirea Sfânta Maria să caut de lucru, stareța mi-a propus să intru lucrătoare cu ziua într'o casă unde trebuia să supraveghez, să dică mai bine zis să spionez...

— Ce ticăloasă !

— Știi la cine mi-a propus să intru ca să exercitez această meserie infamă ? La o doamnă Fremont sau Bremont, nu mai știu bine, o femee foarte evlavioasă, are o fiică măritată pe care trebuia să o spionez mai cu deosebire, pentru că primea prea des vizitele unui fabricant, domnul Hardy. Aveam motiv să nu uit numele acesta pe care l-a pronunțat stareța.

— Dar ce interes avea stareța să spioneze ? întrebă fierarul.

— Nu știu, dar vezi că avea interes, deoarece doamna a fost spionată, poate că la ora asta este denunțată, dezonorată... E îngrozitor !

Agricol tresări deodată şi fata îl întrebă :

— Ce ai ?

— Adică de ce nu? zise fierarul vorbindu-şi sie-şi. Dacă toate astea ar pleca din aceeaşi mână ! Starea unei mănăstiri poate foarte bine să se înţeleagă cu un abate. Dar în ce scop?

— Ce spui ?

— Închipueşte-ţi că de câteva zile se petrec lucruri ciudate în jurul fabricii. Cum suntem acuma în post, a venit un abate din Paris, un om înalt şi frumos se zice, ca să predice în satul Villiers, la un sfert de oră de ateliere. Abatele ăsta a găsit mijlocul să calomnieze şi să atace în predica lui pe domnul Hardy. Locuitorii din împrejurimi, excitaţi şi de câteva puşlamale, se arată duşmănoşi cu lucrătorii fabricii. S'a exploatat dacă nu ura, cel puţin invidia lor. Ei ne văd că trăim în comun, suntem bine adăpostiţi, bine hrăniţi, şi gelozia lor s'a mai înăsprit prin predicile abatelui şi prin uneltirile surde ale unor mişei pe care i-am recunoscut: sunt cei mai răi lucrători ai domnului Tripeaud, concurentul nostru. Aţâţările astea au început să dea roade; au şi fost două trei încăerări între noi şi locuitorii din împrejurimi. Într'una din aceste încăerări am fost lovit cu o piatră în frunte. De câteva zile găsim în curtea fabricii şi în grădină afişe pe care este tipărit: „Sunteţi nişte laşi şi nişte egoişti că rămâneţi indiferenţi la nenorocirile fraţilor voştri şi nu căutaţi mijloace să le veniţi în ajutor. Bună starea materială vă enervează. „Din nefericire uneltirile astea au început să aibă oarecare influenţă asupra lucrătorilor noştri cei tineri... Nu crezi că toate astea, cum şi ceeace s'a întâmplat azi dimineaţă cu doamna, dovedeşte că domnul Hardy a câpătat în ultimul timp duşmani ?

— Ba, da, eu găsesc toate astea neliniştitoare, zise Mayeux. Toate astea sunt aşa de serioase, în cât numai domnul Hardy ar putea lua o hotărâre în această privinţă. Doamna asta a fost spionată; e în primejdie. După mine este de datoria să previi pe domnul Hardy. Presupunc, după cum este probabil, că doamna este măritată.. Nu-i mai bine din o mie de motive, ca domnul Hardy să ştie toate ?

— Aşa e, o să fac precum spui, domnul Hardy o să afle to-

tul. Acuma să vorbim despre mine. Este vorba de un lucrū de care poate depinde fericirea vieţii mele. Ştii bine că din copilărie nu ţi-am ascuns niciodată nimic şi ţi-am spun întotdeauna totul, absolut totul.

— Ştiu, ştiu, zise Mayeux întinzând mâna ei albă, delicată, fierarului, care i-o strânse cu prietenie, apoi continuă:

— Când zic că nu ţi-am ascuns nimic greşesc, ţi-am ascuns întotdeauna iubirile mele, căci sunt lucruri de care nu trebue să vorbeşti unei fete cum se cade şi cinstite ca tine. Dar tocmai pentru că mi-am propus să nu-ţi vorbesc niciodată de asta, mi-am spus :—Dacă o să mi se întâmple ceva serios, Mayeux o să afle cea dintâi. Ei, acel ceva serios a sosit. Sunt îndrăgostit ca un nebun şi mă gândesc să mă însor.

Mayeux rămase un moment paralizată; i se păru că sângele i se opreşte şi îi îngheaţă în vine, timp de câteva secunde crezu că moare; inima i se opri în loc. Nenorocita fată, de teamă să nu lase să se înţeleagă secretul iubirii sale fatale şi ridicole, găsi o putere de necrezut. Ridică capul şi privi pe fierar cu linişte, aproape cu seninătate şi îl spuse cu vocea obişnuită:

— Iubeşti pe cineva... serios ?

— Trebue să-ţi spun că de câteva zile nu mai trăesc, sau mai bine zis nu trăesc decât din această dragoste.

— Şi... e drăguţă ?

— E brună, are o talie de nimfă, e albă ca un crin, are ochi albaştri aşa de mari, aşa de blânzi şi de buni ca ai tăi. O cheamă Angela. Într'un cuvânt, este o inimă —cred cel puţin— aproape aşa de nobilă ca a ta.

— Are ochii mei, are inima mea, zise Mayeux surâzând, ciudat cât semănăm de bine.

Agricol nu-şi dădu seama de ironia desnădăjduită a acestor cuvinte.

— Şi unde ai cunoscut pe fata asta aşa de drăguţă ? întrebă Mayeux.

— Este sora unui camarad al meu, mama lor conduce fenjeria comunală a lucrătorilor, o cheamă doamna Bertin şi a adus pe fata ei dela o mătuşă din Lille la care stătea. De cinci

zile este şi ea la linjerie. In prima seară când am văzut-o am stat trei ceasuri de vorbă cu ea, cu mama şi cu fratele ei. Am simţit că mă pătrunde drept în inimă. A doua zi, zilele următoare a fost şi mai grav şi acuma sunt nebun. Ştii încrederea absolută pe care o am în instinctul inimii tale; de multe ori mi-ai spus: Agricol, nu te încrede în ăsta, încrede-te în celălalt... Şi niciodată nu m'ai înşelat. Ei bine, vreau să-mi faci şi acuma acelaş serviciu. O să te duc la fabrică, căci am vorbit de tine cu doamna Bertin şi cu fiica ei ca despre o soră dragă. După impresia pe care o vei avea după ce ai să vezi pe Angela, o să-i mărturisesc iubirea sau nu. Este o copilărie, o superstiţie din partea mea, dar aşa sunt eu.

— Bine, zise Mayeux, cu un curaj eroic, o să văd pe domnişoara Angela şi o să-ţi spun cum o găsesc... dar o să fiu sincer, auzi ?

. . . . . .

In aceeaşi seară, când totul fu liniştit în palat, Mayeux, care rămăsese lângă domnişoara de Cardoville se întoarse în odaia ei să se culce, încuie uşa, apoi văzându-se în sfârşit liberă, căzu în genunchi în faţa unui fotoliu şi începu să plângă. După ce îşi potoli izvorul lacrimelor, îşi şterse ochii, se apropie de birou, scoase cartonul din dosar, luă din această ascunzătoare manuscrisul pe care îl răsfoise Florina în ajun şi scrise până târziu noaptea.

Să explicăm cititorilor noştri ce era acest manuscris.

Era ziua când Mayeux îşi dădu seama că iubeşte pe Agricol.... Scrise primul cuvânt în acest caet. Ea era înzestrată cu un caracter foarte expansiv, dar trebuia să tacă totdeauna de frica ridicolului. Cui dar era să încredinţeze această nenorocită, secretul funestei sale pasiuni, dacă nu hârtiei care este confidentul mut al sufletelor superioare sau rănite ? Când inima îi era plină de emoţii, ba amare şi sfâşietoare, ba dulci şi triste, biata fată găsea un farmec melancolic vărsându-şi focul în rândurile pe care le scria. Une ori îşi îmbrăca scrisul într'o formă poetică, simplă şi mişcătoare, uneori scria o proză naivă. Incetul pe încetul se obişnuise să nu se mărginească numai la lucrurile care îl priveau pe Agricol.

. . . . . .

După cum hotărâse, Mayeux voi să-şi ducă sarcina la bun sfârşit. De aceea, a doua zi dimineaţa aştepta pe Agricol foarte hotărâtă şi se duse cu el la fabrică la domnul Hardy. Florina ştia despre plecarea lui Mayeux, dar fusese reţinută o parte din zi de serviciul pe lângă domnişoara de Cardoville. De altfel prefera să aştepte venirea nopţii ca să îndeplinească noile ordine pe care le primise. după ce comunicase printr'o scrisoare despre ce era vorba în jurnalul lui Mayeux,

După ce se înseră deabinelea, sigură că nu putea fi surprinsă. Florina intră în camera fetei. Acuma ştia locul unde se afla manuscrisul şi se duse drept la birou, luă cartonul, scoase din buzunar o scrisoare pecetluită şi se pregăti s'o pue în locul manuscrisului pe care trebuia să-l sustragă. Dar tremura aşa de tare încât fu silită să se sprijine o clipă de masă. Am spus că nu se stinseseră toate sentimentele bune în sufletul Florinei; ea asculta orbeşte de poruncile pe care-le primea, dar simţea toată grozăvia purtării sale josnice. Dacă n'ar fi fost vorba decât de ea, ar fi avut curagiul să înfrunte orice mai bine decât să sufere această dominaţie. Dar din nefericire nu era aşa, pierderea ei ar fi putut pricinui o desperare de moarte unei persoane pe care o iubea mai mult decât pe sine însăşi. Teama aceasta puse capăt ezitării Florinei; ea lăsă scrisoarea în carton, ascunse manuscrisul sub şort şi eşi pe furiş din odaia lui Mayeux.

Ceva mai târziu Florina, în odaia ei, plină de curiozitate, răsfoi manuscrisul furat. Dela primele pagini simţi o emoţie aşa de mare citind confidenţele intime ale fetei şi văzând câtă dragoste naivă şi sinceră îi purta lui Agricol. Florina fu atât de mişcată în cât uită de diformitatea ridicolă a lui Mayeux. Din fericire binele este adesea tot aşa de molipsitor ca şi răul. Florina se simţi electrizată de tot ceeace era călduros, nobil şi măreţ în cele ce citea şi cedă unei mişcări frumoase. Ea luă manuscrisul şi se îndreptă spre odaia lui Mayeux, foarte hotărâtă să-l pue la loc, dacă Mayeux n'ar fi fost acolo, şi foarte hotărâtă în acelaş timp să spue lui Rodin că de data asta căutase în zadar caetul şi că desigur că Mayeux observase că se umblase în sertar şi îl pusese în altă parte. Dar vai ! era prea târziu !

Cu puțin timp înainte ca Florina să ia această bună hotărâre, Mayeux se întorsese dela fabrică, unde își îndeplinise dureroasa misiune. Avusese o lungă convorbire cu Angela și fusese impresionată de grația nevinovată, de înțelepciunea și de bunătatea cu care părea înzestrată această fată. Mayeux avu curagiul să sfătuiască pe Agricol să se însoare cu această fată.

După ce se întoarse la palatul de Cardoville, ea intră în odaia ei și căzu pe un scaun zdrobită de atâtea emoții. Rămase în fața focului, cu capul în piept, cu mâinile încrucișate pe genunchi, melancolică și resemnată. Pe chipul ei se putea ceti satisfacția pe care o aduce conștiința că ai făcut un lucru bun. Mayeux stătu absorbită câteva momente, apoi se ridică și se îndreptă încet spre birou.

— Singura mea răsplată este, zise ea, să încredințez acestui martor mut și trist suferințele și durerile mele. Zicând acestea, ea pregăti toate cele necesare pentru scris. Cel puțin, își mai zise ea, am ținut făgăduiala pe care mi-am făcut-o. În fundul sufletului meu sunt convinsă că fata asta poate face fericirea lui Agricol și i-am spus-o, cu toată sinceritatea. Într'o zi când am să recitesc aceste pagini, o să găsesc poate în ele o răsplată pentru suferința de acum.

Mayeux scoase apoi cartonul din dosar. Văzând că manuscrisul nu mai era acolo, scoase întâi un strigăt de surpriză, iar ce spaimă o cuprinse când zări o scrisoare pe adresa ei, în locul jurnalului! Fata se făcu albă ca varul, genunchii începură să-i tremure și se simți gata să leșine. Avu totuși puterea să rupă plicul, din care căzu o hârtie de cinci sute de franci și o scrisoare. Mayeux ceti cele ce urmează:

„Domnișoară,

„În memoriile dumitale este ceva așa de original și de frumos—anume dragostea dumitale pentru Agricol— în cât nu pot rezista la plăcerea de a-i da și lui să citească marea pagină pe care nici n'o bănuește și care nu se poate să nu-l impresioneze. Vom profita de ocazie ca să arătăm și altor persoane jurnalul dumitale, ca să nu fie nici ele lipsite de asemenea

plăcere. Lucrurile frumoase nu sunt niciodată destul de răspândite. Unii vor plânge, alții vor râde. Ceeace va părea admirabil unora, va face pe ceilalți să izbucnească în râs. Așa e lumea, dar ceeace este sigur e că jurnalul dumitale va face vâlvă, asta ți-o garantez.

„Se poate ca dumneata să vrei să fugi de triumful care te așteaptă. M'am gândit că n'aveai decât câteva zdrențe pe dumneata când ai intrat de milă în casa asta unde acuma vrei să faci pe stăpâna, ceeace nu se potrivește cu înălțimea dumitale din mai multe motive. De aceea îți pun aici cinci sute de franci ca să-ți plătesc hârtia și pentru ca să nu fii lipsită de mijloace în cazul când ai fi destul de modestă și te-ai teme de felicitările care or să te năvălească chiar de mâine, căci la ora asta jurnalul dumitale a și fost pus în circulație.

„Un confrate al dumitale
„Un adevărat Mayeux"

Tonul batjocoritor și nerușinat al scrisoarei care părea scrisă de un servitor invidios de venirea nenorocitei fete în casă fusese calculat cu o dibăcie diavolească și trebuia să producă fără nici o îndoială efectul așteptat.

— Doamne, Doamne !..

Acestea fură singurele cuvinte pe care le putu pronunța fata în spaima care o cuprinse. O singură idee oribilă îi trecu prin minte: chiar de a doua zi Agricol, domnișoara de Cardoville și o mulțime nerușinată și batjocoritoare avea să fie în curent cu această iubire de un ridicol nespus, care—i se părea ei—trebuia să o acopere de rușine. Lovitura fu atât de grozavă pentru Mayeux, încât un moment curajul i se frânse. Timp de câteva minute rămase amorțită, zdrobită. Dar apoi îi veni în minte un gând teribil. Trebuia să părăsească pentru totdeauna casa asta ospitalieră în care găsise un refugiu sigur după atâtea nenorociri. Timiditatea, delicatețea, frica bietei ființe nu-i îngăduiau să mai stea un minut în această locuință

în care cele mai adânci ascunzișuri ale sufletului său fuseseră surprinse, profanate și date pradă sarcasmelor și disprețului. Ea nu încercă să ghicească cine putea fi autorul și care era motivul unei fapte atât de mârșave și al unei scrisori atât de insultătoare. I se părea, —asta fusese chiar intenția—că josnicia trebuia să fie opera vreunui subaltern gelos de dragostea și atenția deosebită pe care i-o arăta domnișoara de Cardoville. Banii cari însoțeau scrisoarea și chipul insultător în care îi fuseseră oferiți, îi întăreau încă bănuelile. Cel ce-i scrisese voia ca teama de mizerie să nu o împedice să plece.

Hotărârea lui Mayeux fu luată cu resemnarea calmă și sigură cu care lucra ea totdeauna. Se ridică: ochii nu-i vărsară nici o lacrimă; din ajun plânsese prea mult. Cu o mână tremurătoare, rece ca ghiața, scrise câteva cuvinte pe o hârtie pe care o lăsă alături de cei cinci sute de franci:

„Domnișoara de Cardoville să fie binecuvântată pentru binele pe care mi l-a făcut și să mă ierte că am plecat din casa ei unde de aci înainte nu mai pot rămânea".

După aceea Mayeux aruncă în foc scrisoarea nerușinată. Apoi mai aruncă o privire asupra camerii mobilată aproape cu lux, se înfioră fără voe gândindu-se la mizeria care o aștepta din nou, mizerie cu mult mai grozavă decât cea de până atunci. Mama lui Agricol plecase cu Gabriel, și biata copilă nu mai avea pe nimeni care să o mângâe în nenorocirea ei.

Acuma trebuia să trăiască singură, absolut singură, cu gândul că iubirea ei nenorocită pentru Agricol era batjocorită de toți, poate și de dânsul. Acesta trebuia să fie viitorul lui Mayeux. Asta o înspăimântă și îi dădu o idee sinistră. Tresări și o expresie de bucurie amară îi zgârci trăsăturile.

Fata luă lumânarea, intră în cabinetul de toaletă, și își luă zdrențele pe care le păstrase ca un fel de amintire duloasă a nenorocirii sale. Deodată auzi pași domoli în coridorul care ducea dela grădină la una din ușile apartamentului său. Era Florina care aducea înapoi,—vai! prea târziu—manuscrisul. Mayeux se sperie, căci se și vedea batjocura casei. Ieșind din odaie se repezi în salon, îl străbătu alergând, străbătu și antica-

mera, eşi pe altă uşă în curte şi bătu în geam la portar. Poarta se deschise şi se închise în urma ei.

În felul acesta Adriana fu lipsită de un paznic devotat, credincios şi atent. Rodin scăpase de un adversar hamic şi pătrunzător de care se temuse totdeauna şi pe bună dreptate. Am văzut cum ghicise el iubirea lui Mayeux pentru Agricol, şi ştiind că fata era oarecum poetă, îşi închipuise că ea scria în ascuns versuri pline de această fatală pasiune pe care nu o cunoştea nimeni. Aşa se explică ordinul dat Florinei să caute câteva dovezi scrise ale acestei iubiri. Aşa se explică scrisoarea atât de oribil calculată în grosolănia ei. Trebuia să spunem însă că Florina nu-i cunoştea cuprinsul.

. . . . . .

Două zile după aceste evenimente Adriana primi un bilet de la Rodin ca răspuns la scrisoarea prin care îi comunicase plecarea neexplicabilă a lui Mayeux.

„Dragă domnişoară,

„Sunt silit să plec chiar azi la domnul Hardy la fabrică pentru o afacere foarte importantă, aşa încât îmi este cu neputinţă să mai viu să te salut în persoană. Mă întrebi ce cred despre dispariţia fetei: zău nu ştiu ce să cred. Dar de sigur că viitorul va lămuri lucrurile în folosul ei. Adu-ţi aminte ce ţi-am spus la doctorul Balcinier cu privire la o anumită societate şi la emisarii secreţi cu care ştie să înconjure în mod atât de perfid pe cel pe care are interes să-l lovească. Nu acuz pe nimeni, dar să amintim numai faptele: fata asta m'a acuzat pe mine, care sunt, după cum ştii, cel mai devotat servitor al dumitale. Era săracă lipită şi s'au găsit cinci sute de franci pe biroul ei. Ai acoperit-o de bunătăţi şi acum părăseşte casa dumitale fără să îndrăznească să explice cauza acestei fugi de neînţeles. Eu nu scot de aici nici o încheere, dragă domnişoară, căci îmi displace totdeauna să acuz fără dovezi, dar gândeşte-te şi fii prudentă. Poate că ai scăpat de o mare primejdie. Îndoeşte-ţi paza şi neîncrederea, cel puţin acesta este sfatul respectuos al umilului dumitale servitor.

„Rodin"

CAP. XIV

Fabrica

Era într'o Duminică dimineaţă, chiar în ziua când domnişoara de Cardoville primise scrisoarea lui Rodin relativă la dispariţia lui Mayeux. Într'o cârciumă din satul Villiers, la o mică distanţă de fabrica domnului Hardy stăteau de vorbă doi oameni aşezaţi la o masă. Satul acesta era locuit mai mult de lucrători pietrari şi de minerii care exploatau carierele din împrejurimi. Munca acestor oameni este cât se poate de grea, de penibilă şi de prost plătită. De aceea—aşa cum spusese Agricol lui Mayeux—ei stabileau o comparaţie neplăcută pentru dânşii între soarta lor mizerabilă şi bunăstarea, belşugul aproape de necrezut de care se bucurau lucrătorii domnului Hardy, mulţumită nobleţii patronului.

Mult timp fericirea lucrătorilor domnului Hardy fusese foarte invidiată, dar gelozia nu era plină de ură. Când duşmanii perverşi ai fabricantului uniţi cu domnul Tripeaud, concurentul lui, avură interes ca această plăcută stare de lucruri să se schimbe, toate fură schimbate. Cu o îndemânare şi o perseverenţă drăcească izbutiră să se aprindă cele mai josnice patimi. Alesără câţiva emisari prin care se adresă lucrătorilor pietrari şi minori din apropiere ale căror purtări rele le măriseră mizeria. Li se zugrăvi în culori exagerate fericirea pe care o aveau lucrătorii dela Hardy. În felul acesta izbutiră să le excite gelozia şi ura.

Ba merseră şi mai departe; predicile înflăcărate ale unui abate membru al congregaţiei influenţară foarte mult asupra femeilor acestor lucrători care se îmbulzeau la predici în timp ce bărbaţii lor erau la cârciumă. Iritarea generală se mai mări prin uneltirile câtorva ticăloşi din atelierele baronului Tripeaud. Am spus ce interes avea acest onorabil industriaş ca să ruineze pe domnul Hardy. Aceşti lucrători puseră vârf la toate ridicând chestia camaraderiei care şi în zilele noastre mai face să curgă atâta sânge!

Mulţi dintre lucrătorii domnului Hardy, înainte de a intra

în dânsul, fuseseră membri ai unei asociaţii de tovarăşi, care se numea Înghiţitorii, pe când mai mulţi pietrari şi mineri aparţineau societăţii numită Lupii. Din totdeauna existaseră rivalităţi aproape de nedomolit între Lupi şi Înghiţitori. De vre-o opt zile Lupii, sureşcitaţi, ardeau să găsească o ocazie ca să se ia la harţă cu Înghiţitorii. Dar foarte mulţi pietrari şi mineri, oameni paşnici şi buni lucrători, refuzară să se asocieze acestei manifestaţii duşmănoase, deşi erau şi ei Lupi. Atunci agitatorii fură siliţi să recruteze mai mulţi vagabonzi şi trândavi ai barierelor pe care atracţia tumultului şi a dezordinei îi înrolase cu uşurinţă sub drapelul Lupilor războinici.

Iată care era surda fermentare ce agita sătuleţul Villiers, pe când cei doi oameni despre care am pomenit stăteau de vorbă la cârciumă. Oamenii aceştia ceruseră un cabinet ca să fie singuri. Unul dintre ei era încă tânăr şi destul de bine îmbrăcat, dar avea hainele desmăţate, cravata sucită, cămaşa pătată de vin, trăsăturile obosite, ochii roşi. Totul anunţa nopţi de orgie. Tovarăşul acestui om îi spuse, ciocnind paharul :

— În sănătatea dumitale, băcte !

— Într'a dumitale, răspunse tânărul, deşi mi se pare că par'că ai fi dracul în persoană.

— De ce ? Poate îţi pare rău că m'ai cunoscut ?

— De unde ai ştiut că sunt închis ? De ce m'ai scos dela închisoare ?

— Pentru că am inimă bună.

— Nimeni nu plăteşte zece mii de franci pentru altul fără să aibă motiv. Ce vrei să faci din mine ?

— Un tovarăş vesel care cheltueşte cât are fără să facă nimic, şi care îşi petrece nopţile aşa cum am petrecut-o noi pe asta din urmă. Bun vin; bună mâncare, fete frumoase şi cântece vesele.

Tânărul tăcu un moment, apoi posomorât, reluă .

— De ce în ajunul eliberării mi-ai pus condiţia să scriu iubitei mele că nu mai vreau să o văd ? De ce ai cerut să-ţi dau dumitale scrisoarea ? Mă înăbuşeam la închisoare şi ca să ies mi-aş fi vândut bucuros sufletul d'aculuí. Dumneata ai bănuit asta şi ai venit, dar în locul sufletului, mi-ai luat pe

Cefiza. Săraca regină Bucanal! De ce? Mil de draci! ai să-mi spui în cele din urmă?

—Un om care ține la metresa lui ca dumneata, nu mai este om. La ocazie, îi lipsește energia. Să bem!..

— Să bem rachiu; arde, dar îți aprinde capul.

— Să bem...

— O clipă. Vezi dumneata, camarade, nu sunt mai prost decât altul. Te-am înțeles dintr'un cuvânt. Știi că am fost lucrător, că cunosc mulți camarazi, că sunt băiat bun, că toată lumea mă iubește și vrei să te servești de mine ca de o nadă care atrage pe alții. Trebue să fii vreun agitator de revolte și lucrezi cine știe pentru cine?

— Oare ești laș?

— Eu? am mai arătat și altă dată ce pot. Hai, spune despre ce e vorba.

— Cunoști lucrătorii domnului Hardy?

— De asta m'ai adus aici?

— Da. Acuma or să vie și lucrătorii de la Hardy. Dumneata ești camaradul lor, și nu ai nici un interes să-i înșeli ce să creadă. Să te înțești cu mine ca să-i hotărâm să părăsească fabrica.

— Păi cum or să trăiască dacă părăsesc fabrica?

— O să li se poarte de grijă.

— Și până atunci ce să fac?

— Ceea ce ai făcut și în noaptea asta; să bei, să râzi și să cânți; iar drept orice muncă să te exerciți la mânuirea armelor.

— Bine, o să te sprijin. N'am ținut pe lume decât la Cefiza; simt că sunt pe o cale rea și dumneata mă mai îndemni încă. Dar ce să faci: când e vorba să te duci la dracul, fie într'un fel sau altul!... Să bem...

— Să bem în sănătatea chefului din noaptea viitoare; cel de noaptea trecută a fost un chef de începători; dar noaptea asta o să râdem.

— Poate că este efectul rachiului, dar să mă ia dracul dacă nu mă înfricoșezi când zici că o să râzi la noapte!

In acest moment se auzi o bătaie la ușă: era cârciumarul

— A venit un tanar care zice că-l cheamă Olivier şi întreabă de Morok.

— Eu sunt. Să vie sus... E unul din oamenii mei, dar e singur, zise Morok dezamăgit Mă mir... era vorba să fie mai mulţi.

In acest moment intră în odae un tânăr cu figura deschisă, îndrăzneaţă şi inteligentă.

— Ia te uită ! Puşcă-goală ! zise el văzând cu cine şedea Morok la masă.

— Chiar eu. Nu te-am văzut de o veşnicie, Oliver.

— Eşti singur ? întrebă Morok. Apoi arătă pe Puşcă-goală şi zise : Poţi vorbi în faţa lui. e de ai noştri. De ce eşti singur ?

— Sunt singur dar vin în numele camarazilor.

— A ! zise Morok liniştit ; s'au învoit ?

— Ba refuză ; şi eu deasemenea.

— Cum ? refuză ? strigă Morok.

— Ascultă-mă, zise Olivier cu nepăsare : am primit scrisorile dumitale, am vorbit cu trimisul dumitale. Am avut dovada că e în adevăr afiliat la nişte societăţi secrete unde cunoaştem mai multe persoane, dar atâte nu-i deajuns, şi apoi ne-am mai gândit şi noi. Timp de opt zile atelierul a fost divizat, dar azi dimineaţă ne-a chemat moş Simon, am vorbit cu ei şi ne-a convins.

— Asta e ultimul vostru cuvânt ?

— E ultimul nostru cuvânt.

— St ! zise deodată Puşcă-goală, ascultând cu atenţie şi legănându-se pe picioarele lui deşirate, se aud în depărtare strigăte şi gălăgie.

In adevăr se auziră întâi slab, apoi din ce în ce mai tare, zgomotele unei mulţimi îndepărtate care părea că se apropie încetul cu încetul. Cârciuma se zgudui de o explozie de strigăte de urlete şi de şuerături. In acecaş clipă uşa se deschise cu putere şi cârciumarul se repezi înăuntru palid, tremurând, şi strigă :

— Este printre dv. cineva de la fabrică de la Hardy ?

— Da, eu, zise Olivier.

— Atunci ești pierdut. Vin Lupii cu grămada și strigă că sunt aici Înghițitorii de la Hardy și vor lupta, dacă Înghițitorii nu renegă fabrica și nu trec de partea lor.

— Asta este o cursă ! esclamă Olivier, privind pe Morok și pe Pușcă-goală amenințător. Voiați să ne compromiteți, dacă tovarășii mei ar fi venit !

— Eu să-ți întind o cursă ? zise Pușcă-goală bolborosind. în ruptul capului !

— Vino 'ncoace, zise cărciumarul apucând pe Olivier de braț fără să-l lase să răspundă.

Olivier fu dus la geamul care dădea spre un acoperiș puțin înalt :

— Fugi pe aici, dă-ți drumul pe partea cealaltă și șterge-o ! nu-i timp de pierdut.

In adevăr, chiotele și șuerăturile se întețiră ; scara de lemn care ducea la etaj se cutremură sub pașii grăbiți ai mai multor persoane.

— Fugi, Olivier ! strigă Pușcă-goală desmeticit în fața primejdiei.

Abea rosti aceste cuvinte și ușa din odaia care da în cabinet se deschise cu un zgomot spăimântător.

— Uite-i zise cârciumarul împreunându-și mâinile cu spaimă.

Apoi se repezi la Olivier și îl împinse pe geam, căci lucrătorul cu un picior pe marginea ferestrei tot mai șovăia. După ce închise geamul, cârciumarul se întoarse spre Morok, dar acesta eși din cabinet și intră în sala cealaltă, unde năvăliseră Lupii, în timp ce alții strigau în curte sau pe scări. Vreo opt sau zece dintre dânșii împinși fără să-și dea seama la aceste dezordini se repeziseră cei dintâi în sală aprinși la față de vin și de mânie. Cei mai mulți erau înarmați cu ciomege.

Un pietrar de o forță herculană, cu o batistă roșie ruptă, pe cap, îmbrăcat în zdrențe, învârtea deasupra capului o bară de fier și părea că conduce mișcarea. Cu ochii injectați, cu înfățișarea amenințătoare și turbată, el se îndreptă spre cabinet strigând cu o voce răsunătoare :

— Unde-s Înghițitorii ? Lupii vor să stăpânească câțiva dintre ei.

— Dacă Lupii vor să vadă pe **Inghiţitori**, zise Morok, de ce nu se duc să urle în jurul fabricii ? La primele urlete ale **Lupilor** ceilalţi ar eşi afară şi s'ar încinge bătălia.

— S'ar încinge bătălia, repetă Puşcă-goală în neştire.

Mai mulţi alţii se uniră cu strigătele pietrarului.

— Bătălia, bătălia ! să se sfârşească odată ! Nu mai putem răbda. De ce atâta mizerie pentru noi şi atâta fericire pentru ei ?

— Au spus că pietrarii sunt nişte bestii, zise unul dintre emisarii baronului Tripeaud.

— Nici ei, nici soţiile lor nu se duc nici odată la biserică, strigă un emisar al abatelui predicator. De acea preotul a spus că fabrica asta poate să aducă holera în ţinut !

— Jos **Inghiţitorii**, care vor să aducă holera în ţinut ! La luptă, strigară cu toţii în cor.

— La fabrică, dar bravii mei **Lupi** strigă Morok cu o voce de stentor, la fabrică !

La fabrică, la fabrică, repetă mulţimea tropăind furioasă.

Morok strigă tare cârciumarului care se uita speriat :

— Adu rachiu ! Eu fac cinste !

Morok aruncă cârciumarului bani, iar acesta eşi şi se întoarse imediat, aducând mai multe sticle de rachiu.

— In sănătatea voastră, camarazi, zise Morok, împărţind sticlele.

— O să fie vărsare de sânge, mormăi Puşcă-goală, care deşi era beat, îşi dădea seama de primejdie.

După puţin timp mulţimea ieşi din cârciumă şi porni în masă la fabrică la Hardy.

In frunte mergea uriaşul pietrar, învârtind deasupra capului cleştele de fier ; apoi în spatele lui, clae peste grămadă, înarmaţi unii cu bete, alţii cu bolovani, urma grosul trupei. Morok şi Puşcă-goală dispăruseră în timp ce trupa în fierbere eşea din cârciumă pentru a se duce la fabrică.

Pe când **Lupii** se pregăteau, după cum am arătat la o agresiune sălbatecă împotriva **Inghiţitorilor**, fabrica d-lui Hardy avea tocmai în dimineaţa aceea un aer de sărbătoare. Agricol, neştiind nimic despre dispariţia tragică a lui Mayeux, se lăsa

legănat de cele mai dulci speranțe, gândindu-se la Angela și-și termina toaleta chiar cu oarecare cochetărie, pentru a se duce la logodnică. Aruncând o ultimă privire satisfăcută în oglindă, își netezi mustața și barba și apoi eși din odaie. Trecu prin atelierul de albituri, vastă sală dând spre grădină, bine aerisită vara, bine încălzită iarna, și apoi bătu la ușa d-nei Bertin. Angela, pe care din acest moment o putem numi logodnica lui Agricol, justifica din toate punctele de vedere portretul atât de avantagios pe care-l zugrăvise flerarul în convorbirea lui cu mama Mayeux ; era o fată încântătoare, în vârstă de cel mult 17 ani, îmbrăcată atât de simplu pe cât de drăgălaș; când intră agricol, ea ședea lângă mamă-sa ; zărindu-l, se roși ușor.

— Domnișoară, zise flerarul, am venit să-mi împlinesc făgăduiala, dacă mama dumitale nu se împotrivește.

— Desigur, domnule Agricol, consimt, răspunse prietenește mama Angelei.

Fata mea n'a voit să viziteze casa comună nici cu mine, nici cu tatăl sau fratele ei, pentru ca să aibă plăcerea să o viziteze cu dumneata azi, Duminică.

Fata, după ce-și îmbrățișă mama, eși cu Agricol și începură să viziteze casa. Fericit de a-și avea logodnica la braț, flerarul o duse să vadă casa în toate colțișoarele. Dormitorul cămara, bucătăria, sufragerla făcură pe rând obiectul unui examen foarte amănunțit. Toate stârniră admirația noii lucrătoare. In cele din urmă, se scoborîră în grădină. Deodată o boare de vânt aduse sgomotul îndepărtat al unor fanfare de războiu și ale unei muzici militare ; apoi se auzi galopul răsunător a doi cai care se apropiau repede și peste câteva clipe sosi pe un cal negru cu pătură roșie, un ofițer, care purta cisme răsfrânte și pantaloni albi ; haina albastră scânteia de broderii de fir ; marele cordon al Legiuni de Onoare era petrecut pe sub epoleta dreaptă, pe care se vedeau patru stele de argint, iar pălăria împodobită cu un galon lat de aur, avea și pene albe, distincțiune rezervată numai mareșalilor Franței. Nici că se putea închipui un războinic cu ținută mai martială, mai cavalerească, și cu ținută mai mândră pe calul de bătae.

In clipa când mareşalul Simon, — căci el era — ajunse în faţa Angelei şi a lui Agricol, îşi opri calul brusc, sări la pământ aruncând frâul de aur unui servitor galonat, care-l urmase tot călare. Apoi, descoperindu-se cu respect, înaintă cu voioiune, cu pălăria în mână, spre o persoană pe care Angela şi Agricol nu o puteau încă vedea. In curând această persoană apăru la cotitura unei alei ; era un bătrân cu faţa energică şi inteligentă, purtând o bluză curată ; o cască de postav îl acoperea capul. De sub cască ieşeau plete lungi albe ; cu mâinile în buzunar, bătrânul trăgea liniştit dintr'o pipă veche de spumă de mare.

— Bună ziua, tăticule, zise cu respect marealul, îmbrăţişând cu căldură pe bătrânul lucrător, care după ce-l îmbrăţişă la rândul lui, îi zise văzându-l că rămâne cu pălăria în mână :

— Pune pălăria pe cap băete dragă. Ce frumos eşti, urmă el apoi zâmbind.

— Am asistat la o paradă în apropiere, şi m'am folosit de prilej ca să vin şi la tine, tăticule.

— Aşa ! Dar sper că prilejul acesta nu mă va lipsi de plăcerea de a-mi îmbrăţişa nepoatele, şi astăzi ca în toate Duminicile ?

— Nu, tăticule, vor veni cu trăsura, cu Dagobert.

— Dar ce ai ? îmi pari cam înourat.

— Da, în adevăr, zise mareşalul întristându-se, am să-ţi comunic nişte lucruri foarte serioase.

— Atunci să intrăm la mine, zise bătrânul neliniştit.

Mareşalul şi tatăl său pieriră la cotitura alei. Angela rămăsese atât de uimită văzând că ofiţerul acela strălucit căruia i se spunea domnul duce, avea ca tată pe un bătrân lucrător cu bluza albastră, în cât întrebă cu mirare pe Agricol :

— Cum, domnule Agricol, lucrătorul acesta..

— Este tatăl d-lui mareşal, duce de Ligny ; prietenul... da, pot să afirm, adăogă Agricol cu glas mişcat, prietenul tatălui meu, care a făcut războiul timp de 20 ani sub ordinele lui.

— A ajuns atât de sus şi totuşi e atât de respectuos, atât de drăgăstos cu tată-său ? zise Angela. Mareşalul trebue să fie un om nobil ; cum de îl lasă pe tată-său să rămâe lucrător ?

Moș Simon nu și-ar părăsi meseria și fabrica pentru nimic în lume ; este născut lucrător, și vrea să moară lucrător, deși are un fiu duce, și mareșal al Franței.

Vorbind așa, Agricol și Angela ajunseră la grădina casei comune. O femeie în vârstă, îmbrăcată simplu dar cu îngrijire, opri pe Agricol și îl întrebă foarte turburată :

— D. Hardy s'a întors la fabrică ?

— Nu, dar îl așteptăm dintr'o clipă în alta, azi sau mâine.

— Nu se știe la ce oră va sosi ?

— Nu cred că se știe ora, dar portarul fabricii, care este în acelaș timp și portarul d-lui Hardy, poate să știe.

— Domnule Agricol, zise Angela după ce femeia se îndepărtă, ai văzut ce palidă și mișcată era ?

— Da, am băgat de seamă, mi s'a părut că avea și ochii plini de lacrimi.

— Da, avea ochii plânși ; biata femeie ! poate vrea să ceară vre-un ajutor d-lui Hardy. Dar ce ai ? ai căzut pe gânduri...

Agricol presimțea în mod vag că vizita acestei bătrâne cu figura atât de tristă, era în legătură cu aventura doamnei blonde care cu trei zile înainte venise disperată și întrebase plângând de d. Hardy, doamna aceea aflase poate prea târziu că fusese urmărită și spionată.

— Iartă-mă, domnișoară, zise Agricol Angelei, ventrea acestei femei mi-a amintit o împrejurare despre care din nenorocire nu-ți pot vorbi, căci nu e numai secretul meu. Dar, o doamne, uite-l, a venit d. Hardy ! la privește-l și spune-mi dacă pe fața lui nobilă și blajină nu se oglindește perfect admirabilul suflet care dă viață acestei case...

În adevăr, în acea clipă intră în curtea fabricei o diligență în care ședeau d. Hardy și d. de Bressac, nedemnul prieten care-l trăda în chip atât de infam.

După puțin timp, apăru în depărtare, din direcția Parisului, o birjă modestă, care se îndrepta și ea spre fabrică. În birjă ședea Rodin.

D. Hardy se dădu jos cu d. de Bressac și intră în casă, lângă fabrică. D. Hardy era un om de talie mijlocie, elegant și

svelt ; părea a fi o fire nervoasă şi impresionabilă. Fruntea lui era înaltă şi deschisă ; faţa palidă, ochii negri, exprimând blândeţe şi totdeodată spirit pătrunzător ; toată figura lui respira lealitate, inteligenţă şi simpatie. Caracterul lui se putea defini cu un singur cuvânt : mama lui îl poreclise „sensitivul" ; era în adevăr unul din acei oameni fini, pe cât de delicaţi pe atât de expansivi, iubitori şi generoşi, dar foarte susceptibili, în câtă la cea mai mică jignire sufletul lor se închide şi se concentrează asupra lor înşişi. Impresionabil cum era, ar fi fost de multe ori copleşit de viaţă, dacă n-ar fi găsit în mama sa un sprijin hotărît şi înţelept. Moartea ei îl cufundă într'o durere liniştită dar adâncă, durere care nu mai încetează nici odată, care face parte din viaţa noastră şi ne dă câte odată chiar zile de dulce melancolie.

In urma acestei grozave nenorociri, d. Hardy se apropie şi mai mult de lucrătorii lui ; fusese tot deauna foarte drept şi foarte bun cu dânşii ; dar acum minunatele îmbunătăţiri pe care le aduse în condiţiunile de viaţă fizice şi morale ale tuturor celor ce-l înconjurau, îl ocupară nu ca o distracţie, ci ca o alinare a durerii. Incetul cu încetul se retrase din lume şi-şi concentră viaţa asupra lucrătorilor, pentru care simţea o prietenie duioasă, devotată, în care părea că ruzumă toate prieteniile lui trecute ; o iubire arzătoare şi sinceră ca o ultimă dragoste, un ataşament părintesc pentru toţi lucrătorii lui.

Acuma d. Hardy ajuns în vârstă matură, având un prieten sincer, o amantă demnă de dragostea lui şi fiind sigur de iubirea lucrătorilor, atinsese, la epoca acestei povestiri, întreaga fericire la care putea aspira de la moartea mamei sale.

D. de Bressac, prietenul intim al d-lui Hardy, fusese multă vreme demn de această afecţiune frăţească. Am văzut prin ce mijloace diabolice părintele de Algrigny şi Rodin isbutiseră să facă din acest om, până atunci drept şi sincer, instrumentul maşinaţiilor lor. Cei doi prieteni, cam rebegiţi de frig, se încălzeau la foc în salonul lui Hardy.

— Ah ! dragă Marcel, încep să îmbătrânesc, zise d. Hardy zâmbind, simt din ce în ce mai mult nevoia de a sta acasă. Mi-ar fi foarte greu să-mi schimb tabieturile şi blestem toate

împrejurările care mă silesc din când în când să părăsesc coltişorul meu de pământ.

— Şi când mă gândesc, răspunse d. de Bressac neputându-se opri să nu roşească, când mă gândesc că acum câtva timp ai întreprins o călătorie atât de lungă pentru mine. Am faţă de tine o datorie, pe care nu o voi putea plăti nici odată îndeajuns.

— Haide, haide, dragă Marcel, între noi nu există doar deosebirea dintre „al meu" şi „al tău". În materie de prietenie şi de devotament, e tot atât de plăcut să dai şi să primeşti.

De când a murit mama tu m'ai susţinut prin prietenia ta...

— Să nu vorbim de mine, prietene, zise d. de Bressac, încurcat. Să vorbim de altă afecţiune, aproape tot atât de dulce şi de duioasă ca şi aceea a unei mame.

— Te înţeleg, dragă Marcel, reluă d. Hardy ; nu ţi-am putut ascunde nimic, de vreme ce într'o împrejurare atât de serioasă, ţi-am cerut sfatul tău prietenesc. Cred că în fiecare zi, iubirea mea pentru femeia aceea creşte. Este singura femeie pe care am iubit-o cu pasiune în viaţa mea, singura pe care o voi iubi de aci înainte. Mama, care nu ştia ce era Margareta pentru mine, mi-a lăudat-o de atâtea ori, în cât dragostea aceasta a devenit aproape sfântă pentru mine.

— Şi apoi, sunt legături atât de stranii între caracterul doamnei de Noisy şi al tău, prietene ; şi ea îşi idolatrizează mama.

— E adevărat, Marcel, această abnegaţiune a Margaretei pentru mama el m'a emoţionat de multe ori. De câte ori nu mi-a spus cu sinceritatea ei obişnuită : „Ţi-am sacrificat totul, dar pentru mama, te-aş sacrifica şi pe tine".

— Slavă domnului ! nu trebue să te temi de nimic : doamna de Noisy nu va fi niciodată prada unei lupte atât de crude. După câte mi-ai spus, d. de Noisy nu se sinchiseşte de loc de nevastă-sa, şi s'a stabilit pentru totdeauna în America. Mulţumită devotamentului discret al bătrânei, dragostea ta este înconjurată de cel mai adânc mister. Cine ar putea să te mai turbure acum ?

— Nimeni şi nimic ! esclamă d. Hardy ; am toate garanţiile că va fi o dragoste durabilă.

In acest moment intră în salon un servitor şi zise :

— Domnule, a venit un domn bătrân şi doreşte să vă vorbească într'o chestie foarte urgentă.

— Deja ! zise d. Hardy cam nerăbdător. Îmi dai voie, prietene ? Apoi, la o mişcare a d-lui de Bressac de a se retrage într'o odae vecină, d. Hardy îi spuse zâmbind : Nu, nu, rămâi, prezenţa ta va grăbi plecarea vizitatorului.

Apoi, către servitor : Roagă pe domnul să intre.

— Birjarul întreabă dacă poate să plece.

— Nu, are să meargă cu d. de Bressac la Paris : să aştepte.

— Servitorul eşi şi introduse imediat pe Rodin, pe care d. de Bressac nu-l cunoştea, de oarece trădarea lui fusese negociată de alt intermediar.

— D. Hardy ? zise Rodin, salutând pe rând şi întrebând din ochi pe cei doi prieteni.

— Eu sunt, domnule, ce doriţi ? răspunse fabricantul cu bună voinţă ; — la vederea acestui om bătrân atât de umil şi de modest îmbrăcat, se aştepta la o cerere de ajutor.

— Aş avea să vă comunic ceva în particular, domnule, dar numai între patru ochi.

D. de Bressac voi iar să se retragă, dar d. Hardy îl opri cu privirea şi zise cu bunătate lui Rodin :

— Poţi să vorbeşti fără sfială, nu am nici un secret pentru prietenul meu.

După un moment de tăcere, Rodin zise :

— Domnule, ştiu cât de bine se vorbeşte de d-ta, şi ştiu că e pe drept. Ca atare meriţi de sigur simpatia tuturor oamenilor cinstiţi. Ca om cinstit, vin şi eu să-ţi fac un serviciu. Vin să-ţi desvălui o trădare infamă a cărui victimă eşti.

— Cred că te înşeli, domnule.

— Pot să-ţi dovedesc. Am aci probe scrise despre trădarea ce vin să-ţi desvălui : un om pe care îl crezi prieten, te-a înşelat în chip nedemn.

— Şi cum se numeşte acest om ?

— Marcel de Bressac, zise Rodin.

La aceste cuvinte, d. de Bressac tresări, se făcu livid şi rămase ca trăznit. De abea putu murmura cu vocea schimbată:

— Domnule...

D. Hardy, fără a-şi privi amicul, fără a-i observa turbarea grozavă, îl luă de mână şi-i zise cu vioiciune :

— Tăcere, prietene !

Apoi, cu ochii strălucitori de indignare, se adresa lui Rodin, pe care nu încetase să-l privească ţintă, şi-i zise cu dispreţ sdrobitor :

— Ah, acuzi pe d. de Bressac ? ,

— Îl acuz, răspunse cu tărie Rodin.

— Îl cunoşti ?

— Nu l'am văzut în viaţa mea.

— Şi ce-i reproşezi ? Cum îndrăzneşti să spui că mă trădează ?

— Domnule, zise Rodin, părând că-şi stăpâneşte o vie emoţiune ; un om de onoare văzând cum alt om de onoare este pe punctul de a fi gâtuit de un ticălos, are ori nu datoria de a denunţa în gura mare pe acel ticălos ?

— Da, dar nu văd legătura...

— In ochii mei, domnule, unele trădări sunt tot atât de ticăloase ca omorul ; de sigur că cunoşti scrisul d-lui de Bressac ?

— Da.

— Atunci citeşte, te rog.

Rodin scoase din buzunar o scrisoare şi i-o dădu d-lui Hardy. Abia de astă dată fabricantul îşi aruncă ochii pentru prima oară asupra d-lui de Bressac. Văzând ce schimbat era la faţă dădu înapoi cu un pas, înspăimântat.

—Marcel! strigă d. Hardy speriat, cu faţa crispată de sbuciumul pe care i-l pricinuia această lovitură neaşteptată, Marcel ! eşti palid ca un mort, nu-mi răspunzi nimic...

— Marcel ! d-ta eşti d. de Bressac, strigă Rodin prefăcându-se impresionat. Ah ! dac'aş fi ştiut...

— Nu auzi ce spune omul acesta ? strigă d. Hardy : Spune că m'ai trădat în mod infam...

Şi zicând acestea apucă de mână pe d. de Bressac. O mână pe care spaima o îngheţase.

— Ah, doamne, doamne, esclamă fabricantul, dându-se înapoi cu groază.

D. Hardy nevoind încă să creadă ceeace i se desvăluia, deschise tremurând scrisoarea ce-i întinsese Rodin şi începu să o citească, întrerupându-şi din când în când citirea cu exclamaţii care-i arătau limpede uimirea şi durerea. Nu avu nevoie să isprăvească, pentru a se încredinţa de oribila trădare a d-lui de Bressac. Hardy se clătină, o clipă pierdu cunoştinţa. Descoperirea aceasta îngrozitoare îl ameţise, capul i se învârtea în faţa acestei prăpăstii a infamiei. Oribila scrisoare îi căzu din mâna tremurătoare. Dar deprimarea aceasta fu urmată în curând de indignare, furie, dispreţ. Palid, teribil d. Hardy se îndreptă spre d. de Bressac :

— Mizerabile ! strigă el, făcând un gest ameninţător. Dar în clipa când voia să-l lovească, se opri şi îi spuse cu cea mai desăvârşită liniste : Nu, ar însemna să-mi murdăresc mâna.

— Domnule, strigă d. de Bressac plin de ruşine, sunt la ordinele dumitale, şi...

— Dar nu putu sfârşi. Un sgomot de glasuri răsuna de partea cealaltă a uşii ; uşa se deschise cu violenţă şi o femeie în vârstă intră cu toate sforţările unui servitor care voia să o oprească.

— Şi eu îţi spun că trebue să-i vorbesc imediat stăpânului d-tale, zise femeia.

La glasul acesta, la vederea acestei femei palide, desfigurate, în lacrimi, d. Hardy uitându-l pe d. de Bressac, pe Rodin, şi trădarea infamă ce i se desvăluise, făcu un pas înapoi, esclamând :

— Doamna Duparc, d-ta aici, ce s'a întâmplat ?

— Ah, domnule, o mare nenorocire...

— Ce-i cu Margareta strigă d. Hardy cu glas desnădăjduit.

— A plecat domnule. Totul s'a descoperit. Mama ei a

luat-o cu dânsa acum trei zile, răspunse biata femeie cu vocea întretăiată de suspine.

— A plecat... Margareta... nu-i adevărat, mă înşeli, strigă d. Hardy.

Şi fără a mai asculta răspunsul, pierdut de groază, desnădăjduit, se repezi afară, alergă la grajd şi sărind în trăsura care înhămată încă cu caii de poştă, îl aştepta pe d. de Bressac, strigă vizitiului :

— La Paris, în cel mai mare galop.

De îndată ce d. Hardy părăsi fabrica, Rodin, care de altfel nu se aşteptase la această plecare bruscă, eşi şi se apropiă încet de birja cu care venise : dar deodată, se opri o clipă, tresărind de o surprindere plăcută : zărise la oarecare depărtare pe mareşalul Simon îndreptându-se cu tatăl său către una din aripile casei comune. O întâmplare neprevăzută întârziase până atunci convorbirea dintre tată şi fiu.

— Foarte bine, murmură Rodin, din ce în ce mai bine ; acum nu mai rămâne decât ca omul meu s'o fi găsit şi s'o fi hotărât, după cum era vorba, pe Rosa-Pompon şi totul va merge de minune.

Rodin se grăbi să se urce în birjă. In clipa aceea vântul care continua să bată, aduse la urechile iezuitului zgomotul destul de apropiat al cântecului **Lupilor.** După ce ascultă câteva clipe cu atenţie, Rodin, cu piciorul pe scara trăsurii, murmură:

— In momentul acesta amicul nostru Josué Van Daël nici nu bănueşte că creanţele lui asupra baronului Tripeaud încep să capete mare valoare.

Apoi birja se îndreptă spre barieră.

. . . . . .

Câţiva lucrători urmau să plece la Paris, ca să ducă tovarăşilor lor răspunsul la nişte propuneri relative la societăţile secrete. Inainte de aceasta ei avură o discuţie cu tatăl mareşalului Simon. Aceasta întârziase convorbirea dintre tată şi fiu. Bătrânul lucrător, contra-maistru în fabrica lui Hardy, ocupa două camere la parter. In acest modest apartament intră

lucrătorul cu bluză albastră şi mareşalul Prantei în mare ţinută. Acesta din urmă luând mâna tatălui său, îi zise cu vocea atât de mişcată, încât bătrânul tresări :

— Tată dragă, sunt foarte nenorocit.

— Ah... nenorocit... strigă bătrânul Simon îngrozit, apropiindu-se de fiul său.

— Tată, numai tu mă poţi scoate dintr'o stare de nesiguranţă care este pentru mine un chin de nesuferit. De câteva zile sunt chinuit; stau la cumpănă între datoriile, afecţiunile mele şi conştiinţa mea, între onoare şi frica de a fi silit să-mi părăsesc copiii.

— De ce să-i părăseşti ? întrebă bătrânul, surprins de aerul întunecat al fiului său, nu eşti tu care acum pentru totdeauna lângă ei şi lângă mine ?

— Cine ştie ? răspunse mareşalul cu un suspin. Află mai întâi, dragă tată, care sunt datoriile ce mă reţin aici. Apoi ţi le voi spune pe acelea, cari m-ar putea depărta de tine şi de fiicele mele precum şi de cellalt copil al meu, de fiul vechiului prieten, prinţul indian.

— Djalma ? ce i s'a întâmplat ?

— Tată, mă înspăimântă.

Deodată, răsună în depărtare o rumoare adusă de vântul care sufla din ce în ce mai puternic.

Mareşalul se întrerupse şi întrebă pe tatăl său :

— Ce-i asta ?

Bătrânul ascultă o clipă la zgomotele surde care slăbeau din ce în ce şi apoi pierîră odată cu bătaia vântului.

— Trebue să fie nişte mahalagii cu chef, cari trec prin apropiere.

— Mie mi se părcau a fi strigătele unei mulţimi numeroase, răspunse mareşalul.

Ascultară iarăşi amândoi, dar zgomotele încetaseră.

— Ei, despre ce vorbeam noi ? reluă bătrânul lucrător, spuneai că tânărul indian te înspăimântă ? şi de ce ?

— Ti-am vorbit, tată, despre pasiunea lui nebună şi nenorocită pentru domnişoara de Cardoville

—Şi asta te sperie, fiul meu ? zise bătrânul privindu-l cu mirare, Djalma n'are decât 18 ani, şi la vârsta asta o dragoste o alungă pe cealaltă.

— Dacă ar fi vorba de o dragoste obişnuită, aşa ar fi, tată. Dar gândeşte-te că pe lângă frumuseţa ei ideală, domnişoara de Cardoville, după cum ştii, are cel mai nobil, cel mai generos caracter. In urma unor împrejurări fatale, cumplit de fatale, Djalma a avut prilejul să cunoască rarile însuşiri ale acestui suflet frumos.

— Ai dreptate, e mai grav decât credeam.

— Nici nu-ţi poţi închipui cât de pustiit de pasiunea lui este sufletul acestui copil arzător şi neîndupleeat. Eri l-am surprins pe neaşteptate, avea ochii injectaţi, trăsăturile contractate de furie; în prada unui acces de mânie nebună, ciuruise cu lovituri de pumnal o pernă de postav roşie, şi striga gâfâind: „ah ! l-am vărsat sângele....". Nenorocitule ! i-am spus eu, ce înseamnă furia aceasta fără margini ! „îl omor pe omul acela" îmi răspunse el cu glasul surd. Aşa vorbeşte dânsul de rivalul pe care crede că a pus mâna.

— In adevăr, o asemenea pasiune într'o asemena inimă poate deveni înspăimântătoare, zise bătrânul.

— Alte ori, continuă mareşalul, furia lui izbucneşte împotriva domnişoarei de Cardoville; alte ori contra lui însuşi. Am fost silit să ascund toate armele, căci un om venit cu dânsul din Java, şi care pare a-i fi foarte ataşat, mă prevenise că Djalma avea gânduri de sinucidere.,

— Nenorocit copil....

— El bine, tată, tocmai în clipa când fiicele mele şi când acest copil adoptiv au nevoe de ajutorul meu, tocmai în clipa aceasta sunt poate pe punctul de a-i părăsi pentru a-mi îndeplini o datorie şi mai sfântă decât aceea pe care mi-o impune prietenia şi familia, zise mareşalul cu glas grav şi atât de solemn, încât tatăl său, adânc mişcat, esclamă:

— Şi care ar putea fi această datorie ?

— Dragă tată, zise mareşalul, după o clipă de gândire,

cine m'a făcut ceea ce sunt astăzi ? Cine mi-a dat titlul de duce, bastonul de mareşal ?

— Napoleon....

— Pentru mine, tată, pentru mine, un soldat care m'am bătut întotdeauna alături de dânsul, pentru mine pe care m'a scos din ultimile rânduri ale armatei şi m'a adus în cele dintâi, pentru mine pe care m'a copleşit de binefaceri, de dragoste, Napoleon a fost mai mult decât un erou, a fost un prieten. Când l'au surghiunit, am voit să împărtăşesc cu dânsul surghiunul, dar nu mi s'a îngăduit această favoare; atunci am conspirat, am tras sabia din teacă luptând contra acelora cari răpiseră fiului lui coroana ce i-o dăduse Franţa.

— Şi bine ai făcut Petre. Fără a-ţi împărtăşi admiraţia, îţi-am înţeles simţimântul de recunoştinţă, şi am aprobat dorinţa de a pleca în surghiun, conspiraţia, şi în sfârşit tot ce ai făcut.

— Ei bine, acest copil desmoştenit, în numele căruia am conspirat acum 17 ani, este astăzi în stare să facă uz de sabia tatălui său.

— Napoleon II ! strigă bătrânul privind cu mirare pe fiul său, în prada unei nelinişti grozave ! Regele Romei !

— Rege ! nu, nu mai este rege, Napoleon ! Nu, nu se mai numeşte Napoleon; i s'a dat alt nume, nu ştiu ce nume austriac, căci celălalt le inspira frică. Ştii ce fac din fiul acesta de împărat ? Îl torturează, îl ucid încetul cu încetul.

— Cine ţi-a spus....

— O ! Cineva care o ştie şi care spune adevărul, adevărul curat. Da, fiul împăratului luptă din răsputeri împotriva unei morţi timpurii; cu ochii aţintiţi spre Franţa, aşteaptă, aşteaptă... dar nu vine nimeni... nimeni, nu. Printre toţi oamenii aceştia, pe cari tatăl său i-a făcut tot atât de mari pe cât de mici fuseseră, nici unul, nu, nici unul nu se mai gândeşte la acest copil sfânt, pe care îl năbuşesc duşmanii şi care moare chinuit.

— Dar tu, tu ce gândeşti....

— Da. Dar până să mă gândesc mi-a trebuit să aflu mai

întâi soarta crudă a acestui copil, căruia de asemenea i-am jurat credință. După cum ți-am mai spus, într'o zi împăratul, mândru, tată iubitor, arătându-mi-l în leagăn, mi-a spus: „Prietene, tu vei fi pentru fiu ceeeace ai fost pentru tată; căci cine ne iubește pe noi, iubește Franța noastră".

— Da, știu. De multe ori mi-ai amintit aceste cuvinte, carl m'au mișcat și pe mine.

— El bine, tată, acum când am aflat ce sufere fiul împăratului, când am văzut cu ochii mei dovezile cele mai evidente și m'am încredințat că nu eram jucăria unei înșelăciuni, acum când am văzut scrisoarea în care un înalt personagiu de la Curtea din Viena oferă unui om credincios cultul împăratului, când am văzut cu ochii mei dovezile cele mai evidente și m'am încredințat că nu eram jucăria unei înșelăciuni, acum când am văzut scrisoarea în care un înalt personagiu dela Curtea din Viena oferă unui om credincios cultul împăratului, mijloacele de a intra în legătură cu Regele Romei, și poate de a-l răpi călăilor lui....

— Ei apoi, zise lucrătorul, privindu-și țintă fiul, odată Napoleon al II-lea liber ?...

— Apoi ? Exclamă mareșalul, crezi tu oare, tată, că amintirea împăratului s'a șters ? nu, nu, tocmai în aceste zile de înjosire pentru țară, numele său sfânt este pe buzele tuturor. Ce ar fi dacă omul acesta glorios ar apărea deodată la graniță, reînviat și reîncarnat în fiul său ? Nu crezi oare că inima întregii Franțe ar bate pentru dânsul ?

— Dar aceasta ar însemna o conspirație împotriva guvernului actual, în numele lui Napoleon II ! zise lucrătorul, ar fi foarte grav.

— Tată, ți-am spus că sunt foarte nenorocit; ei bine, judecă și tu. Nu mă chinuește numai întrebarea, dacă mi-e ingăduit să-mi părăsesc copiii și să te părăsesc pe tine, pentru a mă arunca într'o întreprindere atât de îndrăzneață. Mă întreb în acelaș timp dacă nu am îndatoriri față de guvernul actual care, recunoscându-mi titlul și gradul, nu mi-a acordat nici o favoare, dar totuși mi-a făcut dreptate. Ce să fac ? Să

părăsesc tot ce mi-e drag sau să rămân nesimțitor la chinurile fiului împăratului, al împăratului căruia îi datoresc totul, căruia i-am jurat credință până la moarte ? Numai tu tată, o repet, numai tu, singur, poți să mă călăuzești.

După câteva clipe de gândire, bătrânul se pregătea să răspundă, când deodată un tânăr, care străbătuse în fugă grădina, zmulse ușa și intră ca o furtună în odaia în care se aflau mareșalul Simon și tatăl său. Era Olivier, tânărul lucrător care putuse scăpa din cârciuma din sat, unde se adunaseră **Lupii.**

— Domnule Simon, domnule Simon ! strigă tânărul, palid și gâfâind, iată-i, sosesc, vor să atace fabrica.

— Cine ? cine ? strigă bătrânul, ridicându-se repede.

— **Lupii,** câțiva cioplitori care s'au întovărășit pe drum cu o mulțime de oameni din împrejurimi și de indivii fără căpătâiu Se aude de aici strigătul lor: moarte **înghițitorilor.**

In adevăr, strigătele se apropiau, devenind din ce în ce mai lămurite.

— Este zgomotul pe care l'am auzit și noi mai adineauri, zise mareșalul ridicându-se și el.

—Sunt mai mult de două sute, domnule Simon, zise Olivier; s'au înarmat cu pietre, bețe și, din nenorocire cea mai mare parte a lucrătorilor noștri sunt la Paris. Nu suntem aici decât patruzeci: femeile și copii s'au închis prin odăile lor, scoțând țipete de groază.

— Oare atacul va fi în adevăr serios ? zise mareșalul tatălui său, care părea din ce în ce mai neliniștit.

— Foarte serios, zise bătrânul; nimic nu e mai îngrozitor decât ura **Lupilor** și pe lângă aceasta, de multă vreme se fac toate sforțările pentru a se atâța populația din împrejurimi împotriva fabricii.

— Dacă în adevăr sunteți în atât de mare inferioritate numerică, zise mareșalul, trebue să baricadați mai întâi toate intrările și apoi...

Dar nu putu sfârși. Strigăte furioase izbucniră afară, făcând să se cutremure ferestrele casei: ele erau atât de apro-

plate şi atât de puternice, încât mareşalul, împreună cu tatăl său şi cu tânărul lucrător, eşiră îndată în grădiniţa împrejmuită cu un zid destul de înalt care dădea spre câmp. Deodată, pe când strigătele se îndoiau, o ploae de pietre şi de bolovani aruncaţi de mulţimea care voia să spargă ferestrele casei, se abătu asupra câtorva geamuri dela catul întâiu, spărgându-le cu zgomot şi apoi ricoşând, căzură în grădină în jurul mareşalului şi al tatălui său. Fatalitate ! bătrânul, lovit la cap cu o piatră mare, se clătină, se aplecă înainte şi căzu plin de sânge în braţele mareşalului Simon, pe când de afară răsunau din ce în ce mai furioase strigătele sălbatice: Moarte **Înghiţitorilor.**

Era înspăimântător să vezi această mulţime deslănţuită, al cărei prim atac fusese atât de funest bătrânului Simon.

După prima şarjă de pietre, cei mai mulţi dintre agresori îşi căutau pe pământ muniţiune nouă; ici şi colo ,se formau grupuri cari vociferau furtunos în jurul conducătorilor bandei; cea mai mare parte erau, după cum am spus, haimanale şi oameni fără căpătâi, cu feţele sinistre şi brutale. Ei se raliaseră, de voe, de nevoe, trupei **Lupilor.** Câteva femei hidoase, în zdrenţe, îl întovărăşeau, aţâţând şi mai mult, cu strigătele lor provocătoare, spiritele înflăcărate ale agresorilor. Una din ele îşi suflecase mânecile pe jumătate rupte şi învârtea deasupra capului un par, iar cu cealaltă arunca un bolovan mare. Tovarăşii ei îi ziceau : **„Cibule".**

Printre conducătorii bandei era şi un omuleţ slab, palid, cu barbă neagră.

El purta beretă roşie şi bluză nouă, de sub care se vedeau pantalonii de postav foarte curaţi şi nişte cizme fine. Se vedea cât de colo că omul acela era de condiţie mai bună de cât ceilalţi oameni din trupă.

Omuleţul se plecă să ridice, de pe jos o piatră, dar în clipa când se aplecă, îi căzu sacul din spinare. Sacul, deşi umflat, părea foarte uşor.

—Uite, îţi pierzi sacul, îi zise unul din tovarăşi. Nu pare să fie greu.

— Sunt numai niște mostre de lână, răspunse omul, ridicând repede sacul și vârându-și-l sub bluză. Apoi adăogă :

— Dar, ia seama, mi se pare că pietrarul vrea să vorbească.

In adevăr, acela care stăpânea cel mai mult massele ațâțate, era pietrarul cel teribil; statura lui uriașă domina atât de mult mulțimea, în cât din toate părțile i se vedea capul enorm acoperit cu o basma roșie în zdrențe, și umerii de Hercule acoperiți cu o piele de animal sălbatic. El domina mulțimea neagră, ca un furnicar, pătată ici și colo ca de niște mici puncte albe, câteva bonete de femeie.

— Haideți, Lupilor, fiți atenți! strigă pietrarul cu glas de stentor, încă o șarjă și dacă Inghițitorii nu es, spargeți ușile.

Pentru a doua oară un nor de pietre și de bolovani se abătu asupra fațadei casei comune care dădea spre câmp; proectilele sfărâmară geamurile care scăpaseră neatinse la prima șarjă și un zgomot ascuțit de sticlă spartă însoți strigătele care răsunau sălbatice din toate părțile. Prin ferestrele sparte asediatorii zăriră femei alergând înspăimântate, încoace și încolo, unele ducând în brațe copii, altele mai îndrăznețe aplecându-se în afară și încercând să închidă obloanele.

— Ah ! ia te uită, furincile își mută furnicarul ! strigă Ciboule ridicând de jos o piatră; hai să le ajutăm și noi cu lovituri de pietre.

Piatra aruncată de mâna voinică și sigură a megerei, nimeri o nenorocită de femee care, aplecată peste balustrada ferestrei, voia tocmai să tragă spre ea oblonul.

— Nu vor să iasă ! strigă pietrarul cu glas de tunet, hai să spargem ușile.

Mulțimea cu pietrarul în frunte, înaintă cu tumult spre o ușă mare nu tocmai depărtată de dânșii. Tocmai când pietrarul voia să izbească în ușă cu un ciocan mare de pietrar, ușa se deschise brusc. Inăuntru se văzură câțiva lucrători, din nefericire puțin numeroși; pe fața lor se citea însă o hotărâre nestrămutată; erau toți armați cu furci, clești de fier, bețe apucate în grabă; Agricol era în fruntea lor, cu ciocanul său greu

de ferar în mână. Lucrătorul era foarte palid; ochii îi străluceau, faţa îi era provocatoare şi întreaga făptură îi era plină de atâta siguranţă, în cât se vedea bine că în vinele sale fierbea sângele tatălui lui şi că într'o luptă de acest fel putea deveni înfricoşător. Pentru moment se stăpâni şi se adresă cu glas hotărât pietrarului :

— Ce vreţi ?

— Bătălie ! strigă pietrarul cu glas tunător. Lupii vin să lupte cu înghiţitorii.

— Aici nu sunt înghiţitori, răspunse Agricol; aici sunt numai lucrători paşnici, retrăgeţi-vă !

— Ei atunci, Lupii vor mânca pe lucrătorii paşnici!

— Lupii nu vor mânca nimic, zise Agricol privindu-l pe pietrar drept în faţă, deşi acesta se apropiase de dânsul cu aer ameninţător, Lupii nu sperie decât pe copii mici.

— Ah, aşa crezi tu ? zise pietrarul râzând batjocoritor. Apoi ridicându-şi ciocanul lui greu de pietrar, îl puse chiar sub nasul lui Agricol, zicându-i: Şi asta ce-i, jucărie ?

— Asta.? răspunse Agricol, respingând ciocanul pricterului cu ciocanul său de ferar.

— Fer contra fer, ciocan contra ciocan, primesc zise pietrarul.

— Dar nu e vorba dacă primeşti sau nu, răspunse Agricol stăpânindu-se cu greu ; ne-aţi spart ferestrele, ne-aţi speriat femeile şi copii şi aţi rănit, poate mortal, pe cel mai vechiu lucrător al fabricii noastre care, în clipa de faţă, sufere în braţele fiului său. În cele din urmă cuvinte, glasul îi tremură fără voie.

— E destul, cred.

— Nu ! răspunse pietrarul ; trebue să eşiţi de aici, şi să veniţi afară, pe câmp, să ne batem.

— Noi nu voim să ne batem, răspunse Agricol ; nu vom eşi din casa noastră ; dar dacă veţi avea îndrăzneala să înaintaţi dincoace de locul acesta — şi zicând aceasta Agricol îşi scoase cascheta, o aruncă pe jos, şi puse cu îndrăzneală piciorul pe dânsa — dacă, veţi avea îndrăzneala să treceţi dincoa-

ce de locul ăsta, vom zice că ne atacați acasă la noi și veți răspunde de tot ce se va întâmpla.

— La voi, sau aiurea, ne vom bate ! Lupii vor să mănânce pe înghițitori. Iată, îndrăznesc să te atac, strigă sălbaticul pietrar ridicând ciocanul asupra lui Agricol.

Dar acesta, ferindu-se repede, evită lovitura și repezindu-și ciocanul drept în pieptul pietrarului, îl făcu să se clatine o clipă. Dar imediat pietrarul își veni în fire și înțepenindu-se bine pe picioare, se aruncă cu furie asupra lui Agricol, strigând :

— La mine, Lupilor.

Îndată ce începu lupta între Agricol și pietrar, bătălia deveni înfricoșătoare, necruțătoare ; un val de asediatori urmându-l de aproape pe pietrar, năvăli furios pe ușa deschisă. Ciboule, urmată de câteva tovarășe și de mai mulți pungași și haimanale cu fețele sinistre, urcă în grabă scara casei comune și năvăli prin odăi ; unii jefuiră ,alți sparseră tot ce le eșiră în cale. O ușă care la început rezistase loviturilor, fu în sfârșit spartă. Ciboule se repezi în cameră cu bățul în mână, cu părul despletit, furioasă, amețită de sgomot și de tumult. Aci dădu peste o fată, care nu era alta decât Angela, și care voia cu orice preț să oprească intrarea în altă odaie. Fata se aruncă în genunchi, frângându-și mâinile și cerând îndurare. Fierarul se bătea iarăși cu pietrarul. In această luptă corp la corp, ciocanele le deveniseră nefolositoare ; cu ochii însângerați, cu dinții încleștați, piept la piept, înlănțuiți, lipiți unul de cellalt, făceau sforțări nemaipomenite ca să se răstoarne. In clipa aceasta mama Angelei, scoțând capul pe o fereastră, strigă cu glas sfâșietor :

— Ajutor, domnule Agricol, îmi ucid fata !

— Dă-mi drumul și ne vom bate mâine, când vei vrea, zise Agricol gâfâind.

— Nu-mi place supa încălzită, eu o mănânc proaspătă, răspunse pietrarul.

Agricol, exasperat își îndoi sforțările pentru a scăpa din strânsoarea pietrarului. Deodată se înfipseră în coapsa ace-

stuia niște dinți ascuțiți. In aceeași clipă, pietrarul primi câteva lovituri de băț în cap atât de puternice, în cât dădu drumul lui Agricol și căzu amețit în genunchi. El încercă să răspundă la loviturile ce ploau deasupra lui, dar îndată ce Agricol se degajă cu totul loviturile încetară. Cel care îi venise în ajutor era chiar tatăl lui.

— Tată, m'ai scăpat, numai să nu fie prea târziu pentru Angela, strigă fierarul.

— Alergă, haide, nu te mai ocupa de mine, răspunse Dagobert. Agricol sbură spre casa comună. Dagobert însoțit de Rabat Joie adusese pe fiicele mareșalului Simon la bunicul lor,

Ajungând tocmai în .toiul tumultului, bătrânul soldat adunase în jurul său câțiva lucrători pentru a apăra intrarea camerei în care fusese culcat tatăl mareșalului, gata să-și dea sfârșitul. El zărise de acolo primejdia în care se afla Agricol. Curând alt val al bătăliei despărți pe Dagobert de pietrar, care rămăsese fără cunoștință.

Agricol ajunse din două sărituri la casa comună, răsturnă doi oameni care apărau scara și năvăli în coridorul care dădea în camera Angelei. In clipa aceea, nenorocita copilă abea se mai putea apăra de mânia furioasă a Ciboulei. Dintr'un salt, Agricol ajunse la scârboasa vrăjitoare, o apucă cu putere de părul ei gălbui, o trânti pe spate și o înțiuse jos lovind-o cu furie cu călcâele cismelor în piept. Totul se petrecuse cu repeziciunea unui fulger. Ciboule, lovită rău, dar exasperată de furie se ridică din nou, dar în clipa aceasta câțiva lucrători veniți odată cu Agricol alungară toată banda din această parte a casei, Agricol, ridicând pe Angela pe jumătate moartă de spaimă, o duse în camera vecină. După primul foc al luptei, puținii Lupi veritabili, lucrători cinstiți de fapt, văzând excesele ce comiteau oamenii fără căpătâiu adunați de pe drum, trecură deodată de partea Inghițitorilor.

— Nu mai sunt aici nici Lupi, nici Inghițitori zise unul din cei mai dârji Lupi lui Olivier, cu care se bătuse până atunci. Nu mai suntem de cât o ceată de lucrători cinstiți, care tre-

buie să ne unim pentru a da la cap unei cete de pungaşi veniţi numai ca să spargă şi să jufuiască.

— Da, reluă altul, au inceput să spargă geamurile casei voastre împotriva voinţei noastre.

— Pietrarul a făcut tot buclucul, ziso altul, adevăraţii Lupi îl renegă ; lasă că-l regulăm noi socoteala !

Această defecţiune a unei părţi din asediatori, deşi din nefericire a celei mai neinsemnate părţi, — dădu curaj lucrătorilor din fabrică şi cu toţii, — deşi inferiori ca număr — se uniră contra haimanalelor şi vagabonzilor care se pregăteau la fapte din ce în ce mai grozave. Câţiva dintr'înşii, surescitaţi şi tăriţi de emisarul secret al baronului Tripeaud, se indreptau în grup spre atelierele d-lui Hardy. Incepu atunci o devastare în regulă; sparseră fără nici o milă maşini de mare preţ, războaie fine ; marfă pe jumătate fabricată fu distrusă fără cruţare ; sălbaticii aceia păreau a se fi luat la intrecere, şi astfel atelierele acestea, odinioară pilde de ordine şi de muncă rodnică, fură prefăcute în câteva clipe în ţăndări ; curţile erau pline de lucruri de tot felul, aruncate pe ferestre. Apoi, registrele d-lui Hardy şi toată arhiva de care nici un comerciant nu se poate lipsi, fu aruncată, sfâşiată, călcată în picioare.

Contrast ciudat şi dureros ! La sgomotul asurzitor al acestor groaznice scene, o scenă liniştită şi lugubră se petrecea în camera tatălui mareşalului Simon, unde vegheau câţi vă oameni devotaţi. Bătrânul lucrător era intins pe pat, cu capul înfăşurat într'o legătură albă din care-i eşea părul alb, acum însângerat ; trăsăturile îi erau livide, răsuflarea grea, ochii fixi, aproape fără privire. Mareşalul Simon, în picioare la căpătâiul rănitului, aplecat asupra sa, îl urmărea cele mai mici semne de conştiinţă; un medic lua pulsul muribundului. Roza şi Blanşa, aduse de Dagobert, îngenunchiaseră în faţa patului, cu mâinile împreunate, cu ochii scăldaţi în lacrimi ; puţin mai la o parte, pe jumătate ascuns în umbră, stătea Dagobert. Ochii mareşalului erau uscaţi, întunecaţi şi arzători ; nu şi-i luă de pe faţa tatălui său decât pentru a privi întrebător pe doc-

lor. Sunt unele fatalităţi ciudate ; doctorul acesta era d. Baleinier. Casa de sănătate a doctorului era foarte aproape de bariera fabricii şi doctorul fiind renumit prin împrejurimi, la el alergaseră în primul moment ca să-l roage să vie în ajutorul rănitului. Deodată, doctorul Baleinier tresări ; mareşalul Simon, care nu-l slăbea din ochi, esclamă :

— Ai vre-o speranţă ?

— Pulsul reînvie, domnule duce.

— Tată, tată! mă auzi? strigă mareşalul, văzând că bătrânul deschide ochii uşor.

— Petre, eşti aici ? murmură cu glas stins bătrânul ; dă-mi mâna...

— Iat-o, tată, strigă mareşalul strângând mâna bătrânului.

— Petre, zise bătrânul cu glasul slab şi întretăiat, mor...

— Să mori, tu... strigă mareşalul ; oh, nu, nu !

— Petre, zise bătrânul cu un glas la început destul de susţinut, dar care slăbea din ce în ce, mi-ai cerut adineaori sfatul într'o chestiune foarte serioasă. Aş muri foarte nenorocit dacă te-aş şti pe o cale nedemnă de tine şi de mine. Ascultă-mă deci, fiule tu care eşti atât de cinstit, în clipa aceasta supremă un tată nu se poate înşela. Ai o mare datorie de îndeplinit, o datorie de onoare... trebue fără şovăire să...

Glasul bătrânului slăbise din ce în ce ; la ultimele cuvinte devenise cu totul de neînţeles. Singurele cuvinte pe care mareşalul Simon le putu distinge mai fură : Napoleon... jurământ... dezonoare.... fiul meu.... Apoi bătrânul lucrător îşi mai mişcă odată buzele, fără a mai putea scoate vre-un cuvânt, şi totul se isprăvi. In clipa în care îşi dădu sfârşitul, se înoptase deabinelea.

Chiar atunci răsunaseră afară strigăte îngrozitoare :

— Foc, foc.

Intr'una din clădirile atelierelor, isbucnise un incendiu. Clădirea era plină de obiecte inflamabile, cărora le pusese foc trimisul lui Tripeaud. In acelaş timp se auzeau din depărtare bătăi de tobe care anunţaseră sosirea trupelor.

De un ceas, cu toate sforţările făcute focul mistui iaorica. Noaptea era luminoasă, rece ; vântul dinspre nord sufla cu putere, vâjâia, mugea. Un om venea peste câmpuri, şi la adăpostul unei înălţimi destul de ridicate, care-i ascundea focul, înainta cu paşi inogali şi înceţi. Acest om era d. Hardy, care se întorcea pe jos, peste câmp, sperând că mersul îi va potoli turburarea. Nu-l înşelaseră ; iubita lui adorată, femeia nobilă lângă care ar fi putut găsi mângâere după teribila desamăgire care-l lovise, femeia aceasta părăsise Franţa. Nu mai putea să se îndoiască : Margareta plecând în America ; mama ei îi ceruse, ca ispăşire a greşalei, să nu-i scrie nimic lui, nici un cuvânt de adio ; lui, pentru care-şi sacrificase toate datoriile de soţie. Şi Margareta o ascultase.

Bine; acuma nu se mai putea bizui nici pe inima aceasta, care-i fusese ultimul refugiu. Cele douăfibre mai vii ale vieţii îi fuseră strivite dintr'o singură lovitură, în aceeaşi zi, aproape în acelaş timp. Nu-i mai rămânea în colţişorul acela de lume, decât colonia paşnică şi înfloritoare pe care o crease el, prin munca lui. Munca trebuia să-i aducă bucurie şi răsplată; lucrătorii aceia cinstiţi pe care-i făcuse atât de fericiţi, atât de buni, atât de recunoscători, n'aveau să-i părăsească.

Gândind astfel, d. Hardy ajunse în vârful colinei. In clipa aceea focul, potolit pentru scurtă vreme, isbucnise cu furie nouă în casa comună. O lumină vie, mai întâi albicioasă, apoi roşiatică, arămie, lumina departe tot orizontul. D. Hardy rămase înlemnit. De odată o flacără imensă ţâşni dintr'un vârtej de fum, însoţit de un nor întreg de scântei, şi se ridică spre cer aruncând peste întregul ţinut până la picioarele lui Hardy, reflexe arzătoare. Furia vântului de miazănoapte alungând flacările, aducea la urechile lui Hardy dangătul grăbit al clopotului de alarmă al fabricei incendiate.

CAPITOLUL XV.

Demascarea lui Rodin

Au trecut câteva zile dela incendiul dela fabrica Hardy. Scena următoare se petrece în strada Clovis, în casa unde

ocupase Rodin un apartament, — care acuma era gol — şi unde locuia Roza Pompon, care se folosea fără nici un scrupul de gospodăria prietenului ei Filimon. Era pe la amiazi. Roza Pompon se afla singură în camera studentului, care nu se întorsese încă, şi lua masa în faţa focului, într'o foarte bună dispoziţie. Deodată auzi bătând în uşa zăvorită pe dinăuntru.

— Cine-i acolo ? întrebă ea.

— Un prieten, bătrânelul vine la bătrânica, răspunse o voce veselă şi zglobie. Ai început să stai cu uşa închiată ?

— Ia te uită ! Nini-Moulin !... zise Roza Pompon deschizând uşa.

— Aşa dar te-ai întors la cuib, păsărică călătoare ! zise Nini-Moulin.

— Da, m'am întors aseară. Ai fost pe aici în lipsa mea ?

— Am fost în toate zilele, chiar şi de câte două ori pe zi, căci am lucruri foarte mari să-ţi spun. Dar ce ai făcut în aste trei zile cât ai dezertat dela domiciliul conjugal ?

— A murit cineva în casa unde stă Clara, i-a fost frică să rămâe singură şi m'am dus să stau cu ea.

Scriitorul religios începu să murmure între dinţi o frântură de cântec, cu un aer foarte puţin convins şi chiar cam batjocoritor.

— Vrei să zici că i-am pus coarne lui Filimon ? zise Roza Pompon cu indignarea virtuţii bănuită pe nedrept. Îţi spun că nu de plăcere am lipsit, ci din contra : în lipsa mea blata Cefiza a dispărut şi acuma nu ştiu unde e.

— Da, regina Bacanal e în volaj, mi-a spus şi mătuşa Arsena. Dar eu îţi vorbesc de Filimon şi dumneata îmi răspunzi vorbind de Cefiza. Nu-i lucru curat aici.

— Să mă mănânce pantera neagră dela Poarta Saint-Martin dacă nu spun adevărul ! A propos de asta ! ar trebui să mă duci şi pe mine să văd animalele astea, dragă Nini-Moulin. Se zice că sunt nişte drăgălaşe de animale sălbatece !...

Apoi, uitându-se la paltonul lui Nini-Moulin :

— Dar ce buzunare umflate ai ! Ce ai acolo ?

— Nişte lucruri care te privesc pe dumneata, zise grav Nini-Manoiu. Vrei să ai un echipaj, Roza Pompon ? Vrei ca în

foc să locuești în gaura asta infectă să ai un apartament în cântător ? în sfârșit vrei să fii îmbrăcată ca o ducesă ?

— Iar te-ai pornit să spui prostii...

Nini-Moulin, fără să răspundă, scoase dintr'un buzunar o cutiuță în care se afla o brățară foarte drăguță, și o făcu să strălucească înaintea fetei.

— Vai, ce drăguță e ! zise ea bătând din palme. Un șarpe verde care își mușcă mâinile...

— Roza Pompon, zise Nini-Moulin, vrei sau nu vrei să ai servitori, lojă la operă, și o mie de franci pe lună pentru îmbrăcăminte ?

Nini-Moulin băgă din nou mâna în buzunar și scoase un lanț superb pe care îl agăță de gâtul Rozei Pompon.

— Ce frumos e ! esclamă fata privind scânteietoarea bijuterie.

— Roza Pompon ! reluă Nini-Moulin din ce în ce mai măreț, fleacurile astea nu sunt nimic pe lângă tot ceeace ai să poți căpăta dacă asculți de sfaturile bătrânului dumitale prieten.

Roza Pompon începu să privească cu mirare pe Dumoulin :

— Ce însemnează asta, Nini-Moulin ? Spune odată : despre ce sfaturi e vorba ?

Dumoulin nu răspunse nimic, băgă mâinile în buzunarele fără fund și scoase un pachet pe care îl desfăcu încet : era o manta de mătase neagră, superbă. Roza Pompon se ridică cuprinsă din nou de admirație. Dumoulin aruncă cu îndemânare luxoasa manta pe umerii fetei.

— Ce frumusețe de manta ! n'am văzut niciodată ceva așa de frumos ! Ce desemne ! ce broderii ! zise Roza Pompon examinând toate detaliile cu o curiozitate naivă, și — trebue să o spunem — absolut dezinteresată.

— Iți repet, zise Nini-Moulin, că toate astea pot fi ale dumitale, dacă vrei.

— Cum ! zise Roza Pompon încremenită. Vorbești serios ?

— Foarte serios.

— Toate propunerile acelea de a trăi ca o doamnă din lumea mare...

— Bijuteriile astea îţi dovedesc că oferta este reală.

— Atunci nu mai înţeleg nimic, pe cuvântul meu, zise Roza Pompon.

— Şi totuşi este foarte simplu.

— Propunerile pe care vrei să mi le faci sunt cinstite ?

— Nici nu se poate mai cinstite. (Dumoulin spunea adevărul).

— Nu va trebui să fiu necredincioasă lui Filimon ?

— Nu.

— Sau credincioasă cuiva ?

— Nici asta.

— Dar în definitiv, zise Roza Pompon din ce în ce mai intrigată, ce va trebui să dau în schimb ?

— Nici măcar asta şi Nini-Moulin îşi muşcă vârful unghiei.

— Dar ce o să trebuiască să fac ?

— Va trebui să te faci cât vei putea de drăgălaşă, să te răsfeţi, să te distrezi şi să te plimbi în trăsură. Vezi bine că nu e prea obositor, fără să mai punem la socoteală că ai să contribui la o faptă bună.

— Trăind ca o ducesă ?

— Da... prin urmare... hotărăşte-te.

— Dar...

— Încearcă ; ce rişti ?

— Nimic, dar nu pot să cred că toate astea să fie adevărate. Şi apoi, nu ştiu dacă pot să...

Nini-Moulin se duse la geam, îl deschise şi spuse Rozei Pompon care se apropie repede :

— Ia te uită... jos la poartă...

— O trăsură... zău că e o trăsură ! Ce bine trebue să fie înăuntru !

— Trăsura asta e a dumitale. Te aşteaptă.

— Cum ! pe mine ! va trebui să mă hotărăsc aşa de repede ?

— Sau te hotărăşti acuma, sau nu te mai hotărăşti de loc.

— Astăzi ?

— Chiar acuma.

— Dar unde mă duci ?

— Parcă eu ştiu ? (Şi de data asta Dumoulin spunea adevărul). Vizitiul a primit ordine şi ştie ce are să facă.

— Ştii că toate astea sunt foarte caraghioase ? Dar în definitiv, n'o să mă mănânce nimeni. Dă-mi mantaua.

— Ce manta răspunse Nini-Moulin, căutând încă odată în alt buzunar, adevărată desagă, şi scoţând un şal frumos de caşmir, pe care il puse pe umerii Rozei Pompon.

— Un şal de caşmir ! esclamă fata, nemai putând de bucurie ; apoi zise cu un curaj eroic : s'a isprăvit, o s'o fac şi pe asta.

Roza Pompon cobori sprintenă scările şi se urcă mândră în trăsură cu Nini-Moulin.

— Să mă ia dracul dacă ştiu ce-o să iasă din toate astea, îşi zise Jaques Dumoulin, în timp ce trăsura se depărta repede pe strada Clovis. Mi-am îndreptat prostia şi puţin îmi pasă de rest.

. . . . . .

Scena următoare se petrecea câteva zile după răpirea Rozei Pompon de către Nini-Moulin. Domnişoara de Cardoville şedea visătoare în cabinetul de lucru tapisat cu mătase verde şi mobilat cu o bibliotecă de abanos pe care se aflau câteva statui mari de bronz aurit. De jur împrejur erau risipite o grămadă de cărţi noui de tot, de abia tăiate : unele pe canapea, altele pe un gheridon, iar altele — între care şi nişte atlase cu ilustraţii — erau aruncate pe covorul luxos. Ciudat lucru : toate aceste cărţi de diferite formate şi de diferiţi autori, tratau acelaş subiect.

Atitudinea Adrianei trăda o adâncă descurajare ; avea obrajii palizi, iar în jurul ochilor negri voalaţi avea cearcăne vinete, ceeace le dădea o expresie de adâncă tristeţe... Multe motive cauzaseră această tristeţe ; între altele şi dispariţia lui Mayeux. Fără să creadă propriu zis în perfidiile lui Rodin, Adriana simţia o puternică strângere de inimă, gândindu-se că această fată în care avusese atâta încredere, fugise din casa ei primitoare, fără să-i lase măcar un cuvânt de recuno-

ştinţă. In adevăr, nu i se arătase biletul pe care îl lăsase Mayeux pe masă. Nu i se vorbise decât despre hârtia de cinci sute de lei găsită pe birou. Deodată se auzi zgomotul unei uşi care se deschise şi se închise. Zgomotul acesta scoase pe domnişoara de Cardoville din gândiri. Era Georgeta, care intră şi zise :

— Domnişoara poate să primească pe domnul conte de Montbron ?

— Să poftească.

Contele de Montbron era un om de saizeci de ani. In tinereţe fusese unul din oamenii cei mai strălucitori în societate. Pe vremea când îl prezentăm cititorilor, era încă om căruia îi plăcea să trăiască şi să joace ; juca gros. Avea înfăţişarea fină şi ironică. Avea maniere foarte alese dar avea şi un pic de impertinenţă agresivă când nu-i plăcea cineva.

Cum intră, contele se duse să sărute mâna domnişoarei de Cardoville cu o familiaritate părintească.

— Aşa ! îşi zise domnul de Montbron, să încercăm acuma să aflăm ceeace ne interesează, ca să evităm poate pe viitor supărări cu mult mai mari.

El privi câtva timp fata, apoi dădu din cap cu un oftat de părere de rău şi zise :

— Petiţo dragă, nu sunt mulţumit.

— Ai vre-o supărare de inimă ?...

— Am o supărare de inimă şi dumneata eşti vina ; supărarea mea provine tocmai din faptul că îţi neglijezi frumuseţea. De câteva zile ai cine ştie ce necaz, sunt sigur.

— Dragă domnule de Moulbron, nu sunt tristă şi n'am nici un necaz ; am să-ţi spun chiar o impertinenţă cam trufaşă: nici odată nu mi-am părut aşa de frumoasă.

— Vrei să spui că eşti mândră de trăsăturile dumitale trase, pentrucă eşti mândră de suferinţele inimii ? zise domnul de Montbron cercetând pe Adriana cu atenţie. Fie şi aşa ; asta îmi dă dreptate când spun că ai o supărare. Stărui, pentru că îmi pare rău, zise contele plin de interes.

— Fii liniştit ; sunt cum nu se poate mai fericită, căci în fiecare clipă mă complac cu ideea că la vârsta mea sunt liberă, absolut liberă.

Domnul de Montbron făcu deodată o mișcare bruscă și privi pe domnișoara de Cardoville cu o expresie de adâncă mirare. De câteva minute, continuând să vorbească cu Adriana, el luase în neștire două trei din volumele împrăștiate pe canapea, și tot în neștire își aruncase ochii asupra lor.

Cel dintâi volum avea drept titlu : **Istoria modernă a Indiei** ; al doilea : **Călătorie în India** ; al treilea : **Scrisori asupra Indiei.** Din ce în ce mai surprins, domnul de Montbron își continuă cercetările și văzu istoriile astea indiene complectându-se printr'un al patrulea volum : **Plimbări în India**; al cincilea: **Amintiri din Industan** și al șeaselea: **Notele unui călător în Indiile orientale.**

Așa se explică surpriza pe care domnul de Montbron nu o mai putu stăpâni mult. Adriana văzu din felul cum o privea cât îi era de mare mirarea. Ea uitase cu totul de existența volumelor acuzatoare cu care era înconjurată și de ciudă roși ușor. Dar îndată caracterul ei hotărît învinse tulburarea trecătoare ; fata zise domnului de Montbron.

— De ce te miri, dragă conte ?

— Nu te supăra, dar ceeace văd mă miră.

— Și ce vezi ?

— Urmele unei preocupări destul de serioase, destul de mari și destul de noi, pentru tot ce e în legătură cu India, răspunse domnul de Montbron, apăsând încet pe fiecare cuvânt și aruncând o privire pătrunzătoare asupra fetei. Acuma caut pricina acestei patimi neașteptate.

— A acestei patimi geografice ? zise domnișoara de Cardoville întrerupând pe domnul de Montbron. Poate că găsești această patimă cam prea serioasă pentru vârsta mea, dar trebue să-ți treci cu ceva timpul... apoi am un văr indian puțin cam prinț și mi-a venit gustul să-mi fac și eu o idee de țara asta fericită de unde mi-a sosit o rudă așa de sălbatecă.

Ultimele cuvinte fură pronunțate cu atâta amărăciune, încât domnul de Montbron fu mișcat, se mai uită cu atenție la Adriana și-i spuse :

— Mi se pare că vorbești despre prinț cu oarecare nemulțumire.

— Ba nu, vorbesc cu indiferență.

— Cred că ar merita alt sentiment, căci este nenorocit, zise contele cu glas convins. L-am văzut acum două zile și mi se rupea inima.

— Și ce-mi pasă mie de asta ? zise Adriana nerăbdătoare.

— Aș fi dorit ca chinurile acelea atât de crude să-ți facă cel puțin milă, răspunse contele grav.

— Mie... milă ! esclamă Adriana cu mândrie și revoltă.

Dar apoi se stăpâni și zise indiferentă :

— Vrei să glumești ? Nu-mi ceri serios să mă interesez de chinurile de dragoste ale prințului dumitale ?

Ultimele cuvinte ale Adrianei erau pline de un dispreț atât de tăios, trăsăturile sale palide trădară o trufie atât de amară, încât domnul de Montbron zise cu tristețe :

— Așa dar este adevărat ; nu m'am înșelat. Văd bine că nu mai este nici o speranță pentru nenorocitul de copil.

Adriana făcu o mișcare.

— N'ai ce să tăgăduești ; paloarea dumitale, tristețea dumitale de câteva zile, indiferența pentru prinț, toate astea mi-o dovedesc că iubești.

Domnișoara de Cardoville, jignită de felul în care vorbea contele despre un sentiment pe care presupunea că îl are, reluă cu demnitate și trufie :

— Domnule de Montbron, felul dumitale de a vorbi mă miră.

— Ei, draga mea, dacă mă folosesc de tristul privilegiu pe care mi-l dă experiența, dacă ghicesc, dacă îți spun că iubești, dacă merg aproape până la a-ți reproșa iubirea, este pentru că e vorba de viața și moartea acestui sărman prinț, care după cum știi mă interesează acuma ca și cum ar fi fiul meu. Este imposibil să-l cunoști fără să-i porți cel mai mare interes !

— Ar fi ciudat, zise Adriana cu și mai multă răceală și ironie amară, ca dragostea mea, admițând că aș avea vre-o dragoste, să aibă o influență așa de stranie asupra prințului Djalma. Ce-i pasă lui pe cine iubesc eu ?

— Ce-i pasă! Draga mea, dă-mi voe să-ţi spun că dumneata eşti aceea care glumeşti şi încă cu multă cruzime. Cum îl acest biet nenorocit de copil te iubeşte cu toată patima oarbă a primei sale iubiri; de două ori a vrut să-şi ia viaţa acestui chin teribil pe care i-l pricinueşte patima lui pentru dumneata, iar dumneata găseşti ciudat ca dragostea dumitale pentru un altul este o chestie de viaţă şi de moarte pentru dânsul!

— Atunci mă iubeşte? esclamă fata cu un accent cu neputinţă de redat.

— Până la moarte, îţi spun. L-am văzut doar.

Adriana făcu o mişcare de uimire: din palidă cum era deveni stacojie. Emoţia îi era aşa de vie încât stătu câteva momente fără să poată vorbi şi îşi duse mâna la inimă, ca şi cum ar fi vrut să-i astâmpere bătăile. Domnul de Montbron speriat de această bruscă schimbare, la faţă a Adrianei, de alterarea crescândă a trăsăturilor, se apropie repede de ea şi îi zise:

— Doamne, fetiţo dragă, dar ce ai?

In loc să-i răspundă, Adriana îi făcu cu mâna semn, ca să-l liniştească. In adevăr, contele se linişti, căci chipul fetei, cu puţin înainte contractat de durere, ironie şi dispreţ, acuma părea că reînvie, cuprins de emoţiile cele mai dulci, cele mai drăgălaşe. Dar apoi fata fu iar cuprinsă de chinuri:

— Oare sunt adevărate cele ce-mi spui?...

— Că prinţul Djalma te iubeşte ca un smintit? Vai! e prea adevărat!

— Atunci ce e cu femeia aceea?.... întrebă Adriana, ca şi cum acest cuvânt i-ar fi ars buzele.

— Care femee?

— Aceea care a fost pricina sfâşierii dureroase a inimii sale.

— Femeea aceea? Cine vrei să fie, dacă nu dumneata? Pe onoarea mea, crede-mă pe mine, am destulă experienţă. Niciodată n'am văzut o pasiune mai sinceră şi mai emoţionantă.

— Nu-i aşa că niciodată n'a avut în gând altă dragoste decât pe a mea?

— Ei! niciodată.

— Şi totuşi mie aşa mi s'a spus.

— Cine ţi-a spus ?

— Domnul Rodin.

— Ţi-a spus că Djalma...

— Mi-a spus că două zile după ce m'a văzut pe mine s'a îndrăgostit nebuneşte de cineva.

— Domnul Rodin ţi-a spus asta ? esclamă domnul de Montbron lovit deodată de un gând. Dar tot el i-a spus şi lui Djalma că dumneata iubeşti pe cineva.

— Eu !

— Da, şi tocmai asta face nenorocirea bietului băiat.

— Şi tot asta face şi nenorocirea mea.

— Atunci îl iubeşti şi dumneata tot atât cât te iubeşte şi el ? esclamă d. de Montbron transportat de bucurie.

— Dacă îl iubesc !... zise domnişoara de Cardoville.

In acest moment Adriana fu întreruptă de o bătae uşoară la uşă: era Florina.

— Ce este ? întrebă domnişoara de Cardoville.

— A venit domnul Rodin şi n'a voit să intre, căci se teme să nu deranjeze pe domnişoara. A spus că se întoarce peste o jumătate de oră. Sau poate domnişoara vrea să-l primească acuma ?

— Da, da, zise contele Florinel; poftește-l înăuntru. Nu-l aşa ? întrebă el apoi pe Adriana.

— Ba da, zise Adriana şi un fulger de indignare îi trecu prin ochi, gândindu-se la perfidia lui Rodin.

— Ce ticălos bătrân ! niciodată n'am avut încredere în gâtul ăsta sucit, zise d. de Montbron.

Cum eşi Florina, Adriana se apropie de d. de Montbron cu paşi uşori; părea mai înaltă, mergea cu pas usor, triumfătoare, fermecată.

— Şi când o să-l văd ?

— Chiar mâine; trebue să-l pregătesc pentru o asemenea fericire. O bucurie neaşteptată la o fire aşa de aprinsă poate fi teribilă.

Adriana rămase o clipă gânditoare, apoi zise :

— Da, mâine, nu mai înainte; dar ce să facem acuma până mâine ?

— Vrei să omori timpul de acum până mâine... Iată o ocazie minunată: acuma sunt ceasurile două; la trei şi jumătate o să vie aici nepoata mea cu trăsura; ziua este aşa de frumoasă, încât o să fie o lume nebună la Bois de Boulogne. O să faceţi o plimbare minunată; aerul, mişcarea or să-ţi potolească nervii; diseară o să te duc în India.

— În India ?

— Într'o pădure sălbatecă unde se aud răcnind lei, panteri şi tigri.

— Asta-i o glumă, dragă conte.

— Ba nici de cum. Când ai să te întorci dela plimbare ai să iei masa la nepoata mea şi pe urmă o să ne ducem la un spectacol foarte curios, care se dă la Poarta Saint-Martin. Un îmblânzitor dintre cei mai extraordinari arată animale absolut sălbatece în mijlocul unei păduri şi închipueşte cu ele: tigri, lei şi pantere,—nişte lupte cumplite. Tot Parisul aleargă la aceste reprezentaţii şi tot Parisul o să te vadă astăseară mai frumoasă şi mai încântătoare decât oricând.

— Primesc, primesc, zise Adriana veselă ca un copil. Da, ai dreptate.

Domnişoara de Cardoville fu întreruptă de o nouă bătae în uşă: era domnul Rodin. Dela prima căutătură aruncată asupra domnişoarei de Cardoville şi a domnului de Montbron, Rodin îşi dădu seama că avea să se găsească într'o situaţie cam grea. Atitudinea Adrianei şi a contelui nu era nici de cum liniştitoare. Contele, când nu-i plăcea cineva, îşi arăta antipatia printr'o purtare de o impertinenţă agresivă; avea chiar faima unui număr impozant de duele. La vederea lui Rodin trăsăturile sale luară deodată o expresie obraznică şi aspră. El stătea sprijinit cu coatele de cămin şi vorbea cu Adriana. Când intră Rodin, întoarse capul dispreţuitor peste umăr şi nici nu răspunse la salutul adânc al iezuitului.

Domnişoara de Cardoville se mira şi ea că la vederea acestui om nu simţi nici o mişcare de iritare sau de mânie. Flacăra luminoasă care îi ardea în inimă omora orice sentiment de răzbunare. Rodin se simţea ne la locul lui. Presimţea că, între domnişoara de Cardoville şi contele de Montbron avea

să petreacă, cum se zice, un sfert de oră nu dintre cele mai plăcute. Focul fu deschis de conte, care întoarse capul peste umăr şi se adresă lui Rodin:

— Dumneata eşti, omule de bine ?

— Vino mai aproape domnule, vino mai aproape, zise şi Adriana cu un surâs batjocoritor; dumneata, perla prietenilor dumneata, modelul filozofilor, dumneata, duşmanul jurat al orişcărei minciuni, am mii de complimente să-ţi fac.

— Primesc orice dela dumneata, dragă domnişoară, chiar şi complimentele nemeritate, zise iezuitul, silindu-se să surâdă şi arătându-şi astfel dinţii lui galbeni, urâţi. Pot să ştiu prin ce am meritat atâtea elogii ?

— Prin pătrunderea dumitale, domnule, care este în adevăr rară. Ai ghicit un secret plin de mistere fără număr. Ai putut citi în adâncul inimii unei femei, şi pătrunderea dumitale a avut cel mai fericit rezultat, poţi fi mândru.

— Şi adevărurile spuse de dumneata au făcut minuni, adăugă contele.

— Îi e plăcut inimii când a făcut un bine, chiar fără să-şi dea seama, zise Rodin ţinându-se în rezervă şi spionând rând pe rând cu coada ochiului pe conte şi pe Adriana. Aş putea să ştiu şi eu pentru ce lucru mă lăudaţi ?

— Recunoştinţa mă sileşte să-ţi spun, zise Adriana cu şiretenie. Ai descoperit şi i-ai spus lui prinţul Djalma că iubesc cu patimă pe cineva. El bine, poţi fi mândru de pătrunderea dumitale, e adevărat.

— Şi tot dumneata ai descoperit şi i-ai spus domnişoarei că prinţul Djalma iubeşte cu patimă pe cineva, zise contele. El bine, poţi fi mândru de pătrunderea dumitale, e adevărat.

Rodin îşi cam pierdu cumpătul şi se făstâci.

— Acela pe care îl iubesc cu atâta patimă, zise Adriana, este prinţul.

— Persoana pe care o iubeşte prinţul cu atâta patimă, zise şi contele, este domnişoara.

Descoperirile astea foarte neplăcute, şi făcute una după alta, uluiră pe Rodin, care rămase mut, gândindu-se la viitor.

— Acuma înţelegi recunoştinţa noastră pentru dumneata?

reluă Adriana cu un ton din ce în ce mai batjocoritor. Mulțumită pătrunderii dumitale, mulțumită marelui interes pe care ni-l porți, și eu și prințul suntem lămuriți asupra propriilor noastre sentimente.

Incetul cu încetul iezuitul își recăpătă tot sângele rece. Dar liniștea sa aparentă irita grozav pe conte, care dacă n'ar fi fost și Adriana de față, ar fi dat altă întorsătură ironiei.

— Este o greșeală aici, domnișoară dragă. N'am vorbit în viața mea despre sentimentul pe care îl poți avea dumneata pentru prințul Djalma...

— E drept, răspunse Adriana. Printr'un scrupul de o discreție desăvârșită, când îmi vorbeai de adâncul amor pe care îl simțea prințul Djalma, împingeai rezerva și delicatețea până acolo, încât îmi spuneai că nu pe mine mă iubește.

— Și același scrupul te făcea să spui prințului că domnișoara de Cardoville iubește cu patimă pe altul de cât pe el.

— Domnule conte, zise Rodin tăios, n'ar trebui să-ți mai spun că simt prea puțin pofta de a mă băga în intrigi amoroase.

— Așa, dragă domnule, reluă contele cu dispreț, nu știi că sunt tot felul de mijloace pentru a pedepsi pe impertinenți și pe viclenI ?

— Nu prea înțeleg, domnule conte, reluă Rodin cu cea mai mare nepăsare; 1) unde este curajul să amenințI și să numești impertinent pe un biet bătrân ca mine ; 2) . . . .

— Domnule Rodin, zise contele întrerupând pe iezuit : 1) un biet bătrân ca dumneata care face răul la adăpostul bătrâneței pe care o necinstește, este totodată laș și rău și merită o dublă pedeapsă ; 2) cât despre vârstă, nu știam că vânătorii trebue să se încline cu respect în fața blănii cărunte a lupilor bătrâni și oamenii în fața părului alb al ticăloșilor bătrâni; dumneata ce crezi ?

Rodin, tot nepăsător, își ridică pleoapele puhave, îndreptă abea o secundă ochiul lui mic de reptilă asupra contelui și îi aruncă o privire, rece și ascuțită ca o săgeată ; apoi pleoapa lividă căzu din nou peste pupila posomorâta a acestui om cu fața de cadavru.

Cititi mâine FASCICOLA No. 40

Pentru reproşurile care mi se fac, — zise Rodin liniştit — am un fel foarte simplu de a răspunde, nu zic de a mă desvinovăţi ,căci nu mă desvinovăţesc niciodată, ... faptele mele se însărcinează să facă aceasta.

— Siguranţa pe care mi-o dai despre dragostea prinţului, zise Adriana cu un surâs fermecător, să te mântuiască de răul pe care ai vrut să mi-l faci. Vederea fericirii noastre să fie singura dumitale pedeapsă.

— Poate că nu am nevoe nici de mântuire, nici de pedeapsă, aşa după cum am avut cinstea să spun domnului, viitorul o să-mi justifice faptele dragă domnişoară.

— Neruşinatul sânge rece pe care îl ai nu ne înşeală; toate astea sunt foarte clare, reluă contele. Nu se poate ca o perfidie aşa de josnică să fie un act izolat. Cine ştie dacă nu este şi aici un efect al urii pe care o are doamna de Saint-Dizier pentru domnişoara de Cardoville ?

Adriana ascultă cu mare atenţie şi după o clipă de tăcere zise lui Rodin fără amărăciune, fără mânie, ci cu linişte şi seninătate :

— Se zice că dragostea fericită face minuni; sunt înclinată să cred că aşa e, căci după ce m'am gândit timp de câteva minute, mi-am adus aminte de anumite lucruri şi iată că purtarea dumitale îmi apare acum sub o nouă lumină.

— Şi anume ? întrebă Rodin.

— Ca să înţelegi punctul meu de vedere, dă-mi voe să insist asupra câtorva lucruri. Mayeux îmi era cât se poate de devotată şi îmi dăduse despre aceasta dovezi de netăgăduit. Mintea ei era tot aşa de nobilă ca şi inima ei. Deodată a dispărut în chip misterios dela mine, şi dacă ar fi atârnat de d-ta puteam forma cele mai josnice bănueli contra ei. Domnul de Montbron are pentru mine o dragoste de tată, dar trebue să mărturisesc că are foarte puţină simpatie pentru dumneata ; de aceea ai încercat să-l ponegreşti în ochii mei. In sfârşit prinţul Djalma încearcă un sentiment adânc pentru mine şi dumneata întrebuinţezi cea mai josnică viclenie ca să ucizi acest sentiment. In ce scop lucrezi în felul acesta ? nu ştiu, dar de bună seamă într'un scop duşmănos.

— Mi se pare domnişoară, zise Rodin cu asprime, că uiţi numite servicii pe care ţi le-am făcut.

— Nu vreau să tăgăduesc că m'ai scos din casa doctorului Baleinier, dar câteva zile mai târziu tot aş fi fost scoasă de domnul de Montbron. De altfel grija dumitale nu s'a mărginit la mine. Şi fiicele mareşalului Simon au fost scoase de dumneata, dar este de crezut că şi relaţiile domnului mareşal duce le Ligny ar fi făcut ceeace ai făcut dumneata. Ai mers până acolo încât ai înapoiat unui bătrân soldat crucea împărătească, socotită de dânsul ca nişte moaşte sfinte: e foarte mişcător. In sfârşit ai demascat pe abatele Aigrigny şi pe doctorul Baleinier, dar tocmai asta era să fac şi eu. Toate astea dovedesc că eşti un om foarte inteligent.

— Vai, domnişoară, ... zise Rodin smerit.

— Plin de mijloace inventive.

— Vai, domnişoară...

— Nu-i vina mea dacă în lunga noastră convorbire dela doctorul Baleinier ţi-ai dat pe faţă această superioritate care m'a izbit. Dar deoarece se poate să mergem amândoi către aceeaşi ţintă, pe căi diferite, în interesul nostru aş vrea să-ţi dau un sfat şi să-ţi vorbesc cu sinceritate.

Rodin ascultase pe domnişoara de Cardoville cu o prefăcută nepăsare, ţinându-şi pălăria sub braţ, mâinile încrucişate pe piept şi învârtindu-şi degetele. Singura dovadă a încurcăturii în care îl puneau vorbele liniştite ale Adrianei era că pleoapele livide plecate în jos cu ipocrizie, se făceau din ce în ce mai roşii, atât de tare îi năvălise sângele în obraji. Totuşi el răspunse domnişoarei de Cardoville cu vocea sigură, înclinându-se adânc :

— Un sfat bun şi o vorbă sinceră sunt totdeauna foarte bine venite.

— Vezi dumneata, reluă Adriana începând să se aprindă, amorul fericit îţi dă o astfel de pătrundere, o astfel de energie, un astfel de curaj, încât îţi râzi de primejdii ; descoperi cursele întinse, înfrunţi orice ură.

— Bravo, draga mea ! zise contele cu bucurie, îl execută în deaîntregul.

— A l este vorba de o execuţie ? întrebă Rodin tot nepăsător.

— Ba nu, zise Adriana surâzând, este o simplă conversaţie între o biată fată şi un bătrân filosof, om de bine. Presupune că multele servicii pe care le-ai făcut mie şi a lor mei mi-au deschis deodată ochii, sau mai bine zis că nu ştiu ce presimţire mi-a lămurit o mie de împrejurări până acuma nelămurite. Aşa, mi s'a dezvăluit că în loc să fii prietenul meu, eşti poate cel mai mare duşman al meu şi al familiei mele.

— Aşa dar trecem dela execuţie la supoziţie, zise Rodin tot nepăsător.

— Şi dela supoziţie la siguranţă, reluă Adriana cu tărie. Cred că am fost câtva timp obiectul înşelăciunii dumitale, ţi-o spun fără mânie şi fără ură, dar cu părere de rău. E dureros să vezi un om de inteligenţa dumitale, cu spiritul dumitale, înjosindu-se până la astfel de uneltiri. Intr'un cuvânt domnule, te privesc de astăzi ca pe un duşman neîmblânzit şi primejdios, căci îţi întrevăd scopul, fără să ghicesc prin ce mijloace vrei să-l atingi. Fără îndoială că aceste mijloace vor fi demne de cele întrebuinţate în trecut. El bine, cu toate astea, nu mă tem de dumneata. Chiar de mâine familia mea va afla toate şi unitţi vom şti să ne păzim. Nu încape îndoială că este vorba de acea enormă moştenire care era cât pe ce să ne fie sustrasă. Ce raport poate fi între vina pe care ţi-o reproşez şi scopul absolut bănesc pe care îl ai ? Habar n'am, dar dumneata singur mi-ai spus că duşmanii mei sunt atât de îndemânateci, violenţile lor întotdeauna aşa de pe de departe, încât trebue să te aştepţi la orice. Nu uit lecţia pe care mi-ai dat-o. Ţi-am promis sinceritate, cred că m'am ţinut de cuvânt.

— Sinceritatea ar fi imprudentă, dacă aş fi în adevăr duşmanul dumitale, zise Rodin, cu aceeaşi nepăsare; dar acuma aştept sfatul pe care mi l-ai promis.

— Sfatul o să fie scurt. Să nu încerci să lupţi în contra mea, pentrucă este ceva mai tare decât dumneata şi decât al dumitale ; este o femee care îşi apără fericirea.

Adriana rosti aceste din urmă cuvinte cu atât de mare încredere ; ochii săi frumoşi străluceau de o atât de mare feri-

re, încât Rodin, cu toată îndrăzneala sa, fu speriat o clipă. Dar nu păru de loc fâstâcit şi după un moment de tăcere zise cu un aer de compătimire cam dispreţuitoare :

— Dragă domnişoară, este probabil că n'o să ne mai vedem niciodată. Să nu uiţi însă un lucru pe care ţi-l repet: Eu nu mă desvinovăţesc niciodată, viitorul se va însărcina să mă desvinovăţească. Acestea fiind zise, sunt devotatul dumitare servitor...

Rodin salută pe Adriana, apoi se întoarse spre conte şi se înclină şi mai smerit în faţa lui :

— Domnule conte, cu tot respectul.

Abea eşi Rodin, şi Adriana se repezi la birou, scrise la iuţeală câteva cuvinte, pe o hârtie, lipi biletul şi zise domnului de Montbron :

— N'o să văd pe prinţ decât mâine, dar vreau să-i scriu chiar acuma, căci cu un duşman ca Rodin trebue să te aştepţi la orice.

— Al dreptate dragă ; dă-mi scrisoarea.

Adiana îi dădu scrisoarea şi contele de Montbron eşi repede, pe atât de vesel pe cât de trist venise

. . . . . .

Patru ore după aceste diferite scene, o mulţime enormă se îngrămădise în jurul Porţii Saint Martin, ca să asiste la exerciţiile lui Morok, care trebuia să închipuiască o luptă cu faimoasa panteră de lava numită **Moartea.** Dintr'o trăsură coboră Adriana cu domnul şi doamna Morinval, nepoata domnului de Montbron. Trebuia să se întâlnească la teatru şi cu contele Montbron, pe care îl lăsaseră la club în trecere.

Sala imensă a teatrului Poarta Saint-Martin era plină de o mulţime nerăbdătoare. Tot Parisul se îngrămădea cu o curiozitate de nespus la reprezentaţiile lui Morok. Nu-i nevoe să mai spunem că îmblânzitorul de animale părăsise complect micul negoţ cu obiecte sfinte pe care îl făcuse cu atât succes la hanul *Şoimul alb,* lângă Lipsca.

Morok îşi termina toaleta într'o cabină care i se pusese la dispoziţie. Peste reţeaua de ochiuri şi peste zale, puse o pereche de pantaloni roşii foarte largi, strânşi în jurul glesnelor cu

niște cercuri de aramă aurită. Haina lungă de stofă broșată neagră-aurie și purpurie era strânsă la încheetura mânilor tot prin niște cercuri mari de aramă aurită. Acest costum întunecat dădea îmblânzitorului o înfățișare și mai sinistră.

Intr'un colț al cabinei se afla Jacques Rennepont, zis Pușcă-goală. El privea pe îmblânzitor cu un fel de admirație stupidă. Din ziua când incendiul mistuise fabrica Hardy, Jacques nu mai părăsise pe Morok și petrecea noapte cu noapte în chefuri, a căror influență nu impresiona câtuși de puțin organismul de fier al îmblânzitorului. Jacques însă începuse să sufere; trăsăturile i se schimbară grozav, obrajii i se scofâlciră, chipul i se făcu galben ca ceara, privirile îi erau uneori rătăcite, alteori scânteiau un foc ascuns ; toate trădau ravagiile desfrâului.

Dezvățat de muncă cum era, nu se mai putea lipsi de plăcerile grosolane și se silea să înece în vin un rest de cinste care se mai revolta în sufletul lui. Jacques ajunsese să primească fără sfială pomana largă pe care i-o făcea Morok, care plătea pretutindeni cheltuelile destul de urcate ale orgiilor, dar nu-l dădea niciodată bani, ca să-l menție totdeauna în dependența lui.

Pe când Morok își termina toaleta, în dosul cortinei răsunară cele trei lovituri obișnuite și muzica începu uvertura, dar nimeni nu asculta. Sala era foarte însuflețită. In afară de două avant-scene de rangul întâi, una la dreapta alta la stânga, toate celelte locuri erau ocupate. Un mare număr de femei elegante umpleau lojile, atrase ca totdeauna de sălbăticia spectacolului.

Intr'o avant-scenă de rangul întâi se aflau domnul și doamna de Monrival, cu domnișoara de Cardoville. Aceasta ocupase locul de lângă scenă. Era fermecătoare. Tinea în mână un buchet enorm, din cele mai rare flori de India. Doamna de Monrival stătea în cellalt capăt al lojei. Era îmbrăcată cu gust și cu simplicitate. Domnul de Monrival era un tânăr blond foarte frumos, și foarte elegant. El stătea în picioare în dosul femeilor. Aștepta din moment în moment și pe domnul de Montbron. Avant scena de rangul întâi din fața Adrianei rămăsese până atunci goală.

Scena reprezenta o uriaşă pădure de India. In fund se deşemnau copaci mari, exotici, pe masele colţuroase ale stâncilor prăpăstioase. La stânga spectatorului, chiar sub loja Adrianei, se vedea gaura unei peşteri mari şi adânci, pe jumătate ascunsă sub o îngrămădire de blocuri de granit care păreau aruncate de vreo erupţie vulcanică. Peisagiul acesta de o măreţie sălbatecă era minunat închipuit. Adriana, puţin aplecată în afara lojei, cu obrajii uşor coloraţi, cu ochii strălucitori, cu inima tremurândă, căuta să regăsească în acest tablou un peisagiu despre care ceti se. Cufundată în amintirea peisagiului, nu se mai gândea la cele ce se petrecuse în iurul ei în sală.

Nici nu băgă de seamă când se deschise uşa lojei din faţă, şi când intră un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu tenul ars de soare. El aşeză două scaune în rangul din faţă şi se uită o clipă de jur împrejur în sală ; deodată tresări şi ochii negri aruncară scântei. Omul eşi imediat din lojă : era Faringhea. Aparitia lui pricinui în sală mirare şi curiozitate. Atenţia publicului fu şi mai mare când în loja din care eşise Faringhea intră un tânăr de o rară frumuseţe, îmbrăcat ca un Indian, cu o haină lungă de caşmir alb cu mâneci largi şi cu un turban roşu pe cap cu dungi aurii, ca şi brâul în care scânteia un pumnal strălucitor de pietre scumpe. Tânărul acesta era Djalma. El rămase o clipă în picioare la uşă, arucând din fundul lojei priviri aproape indiferente asupra sălii tixite.

După aceea făcu câţiva paşi cu o majestate plină de graţie, se aşeză nepăsător pe un scaun, întoarse capul spre uşă şi păru mirat că nu vede intrând o persoană pe care desigur că o aştepta. Persoana aceasta era o fată foarte drăgălaşă, blondă, îmbrăcată mai mult cu pompă decât cu gust şi din cale afară de decoltată. Desigur că cititorii au recunoscut pe Roza Pomponi.

Faringhea intră şi el, închise uşa lojei şi se aşeză în spatele prinţului. Adriana era tot cufundată în contemplarea pădurii indiene şi în amintirile sale gingaşe, deaceea nu dădu nici o atenţie noilor sosiţi.

Doamna de Monrival şedea drept în faţa lojei în care intră

ne loc Faringhea, Djalma şi Roza Pompon şi observase imediat sosirea acestor personagii. Ea observă în primul rând cochetele excentrităţi ale Rozei Pompon şi se plecă spre doamnişoara de Cardoville şi-i spuse râzând :

— Dragă, ceeace-i mai nostim aici nu se petrece pe scenă. Ia priveşte în faţa noastră.

— În faţa noastră ! repetă Adriana în neştire, întorcându-se spre doamna de Monrival cu un aer mirat şi uitându-se în cotro îi spusese.

Şi ce văzu ! Djalma şedea lângă o fată tânără, care îi dădea foarte prietenește să miroasă buchetul. Izbită, în inimă de un curent electric adânc, ascuţit, Adriana se făcu galbenă ca ceara şi închise ochii timp de o clipă, ca să nu vadă. Dar deodată acestei senzaţii de durere îi urmă un gând teribil pentru dragostea ei şi pentru mândria ei.

— Djalma este aici cu această femee, după ce a primit scrisoarea mea, îşi zise ea.

La gândul acestei sângeroase insulte paloarea îi dispăru ; faţa se făcu roşie de ruşine şi de indignare. Zdrobită de realităţi îşi zicea :

— Rodin nu m'a înşelat !...

Totuşi avu puterea să răspundă doamnei de Monrival :

— Ce este aşa de curios în faţa noastră, dragă Julieto ?

Doamna de Monrival nu băgă de seamă nici paloarea nici roşeaţa fetei şi răspunse voioasă :

— Cum, dragă ,nu vezi pe indienii care au intrat în loja din avant-scenă... acolo, drept în faţa noastră ?

— Da, da, văd, răspunse Adriana cu vocea fermă.

— Ştii că e foarte drăguţă mititica aceea decoltată cu braţele goale. Trebue să aibă vreo şaisprezece sau şaptesprezece ani. Ia te uită ce impertinentă e ! Poftim ! ne lornează !

Ia te uită cu câtă familiaritate pune mâna pe umărul indianului, zise marchizul. Vrea să-i facă desigur şi pe ei să vă admire.

În adevăr, Djalma, până atunci distrat de decorul care îi amintea de ţara lui, rămăsese nepăsător la agasările Rozei Pompon, iar pe Adriana n'o zărise încă.

— Ei ! zise Roza Pompon agitându-se în lojă şi continuând să fixeze pe domnişoara de Cardoville — căci ea, nu marchiza, îl atrăgea atenţia — uite un lucru foarte rar... o femeie frumoasă cu păr roşu, dar e un roşu foarte frumos, trebue să recunoaştem. Ia te uită şi dumneata, Păt-Frumos !

Zicând acestea ea atinse uşor umărul lui Djalma, care tresări la aceste cuvinte, întoarse capul şi zări şi el pe domnişoara de Cardoville.

Deşi fusese pregătit pentru această întâlnire, prinţul simţi o strângere de inimă atât de puternică, încât voi să se ridice, fără să ştie ce făcea, dar simţi pe umăr mâna de fier a lui Faringhea, care aşezat la spatele lui îl şopti repede în limba industană :

— Curaj... şi mâine femeea aceea va fi la picioarele tale. Adineauri a îngălbenit, şi s'a roşit de gelozie ; fii tare sau totul este pierdut.

— Mi se frânge inima, zise Djalma cu vocea înăbuşită, tot în limba indiană. Mâine o să mă urască de moarte.

— Da, dacă te văd acuma slab şi laş. Nu mai poţi da înapoi. Ultă-te bine la ea şi după aceea la buchetul mititicăi şi du-l la buze. Ai să vezi atunci pe femeea aceasta aşa de mândră roşind şi îngălbenind ca şi adineauri. Atunci ai să mă crezi ?

Djalma, adus la disperare, era dispus să încerce orice. El privi un moment pe domnişoara de Cardoville drept în faţă, apoi luă cu mâna tremurătoare buchetul Rozei Pompon, aruncă din nou privirile asupra Adrianei şi atinse buchetul cu buzele. Fata de această înfruntare insultătoare, domnişoara de Cardoville nu-şi putu stăpâni o tresărire atât de bruscă şi de dureroasă, încât prinţul fu izbit.

— A ta este, îi spuse metisul ; vezi cum s'a înflorat de gelozie... a ta este ; curaj ! în curând o să te prefere înaintea acelui tânăr care stă în spatele ei, căci pe ei credea ea că îl iubeşte până acuma.

Nu mai este nevoe să spunem că scrisoarea Adrianei nu fusese predată prinţului. De trei zile de când domnul de Montbron nu mai văzuse pe Djalma, Faringhea îl convinsese că

dacă s'ar preface că iubeşte pe alta, ar învinge pe D-ra de Cardoville. Cât despre prezenţa lui Djalma la teatru, Rodin ştia de la Florina că stăpâna sa se ducea în seara aceea la Poarta Saint-Martin. Adriana se simţea zdrobită. Omul pe care îl preţuise până atunci aşa de mult în sufletul ei, acela pe care îl admirase ca pe un erou şi ca pe un zeu, acela pe care îl crezuse cufundat într'o desperare atât de grozavă, încât mânată de cea mai mare milă îl scrisese cinstit pentru ca gingaşa speranţă să-i mai oştenească durerile, răspundea la o dovadă atât de mare de sinceritate şi de dragoste dându-se în spectacol în mod ridicol, cu o fiinţă nedemnă de el. Câte răni de nevindicat pentru mândria Adrianei!

Deodată un răcnet răguşit, prelung, răsunător, atrase atenţia spectatorilor. Toţi ochii se îndreptară spre peştera din stânga scenei, sub loja domnişoarei de Cardoville. Un fior de curiozitate aprigă străbătu sala. Un al doilea răcnet mai răsunător, mai adânc, care părea mai mânios decât cel dintâi, eşi din subterana a cărei deschizătură era ascunsă pe jumătate sub nişte burueni artificiale, uşor de dat la o parte. La auzul acestor urlete feroce Djalma tresări. Cu toate chinurile dragostei, ale geloziei şi ale urii care îl munceau, vederea acestei păduri, auzul acestor răcnete de panteră, îi pricinuiră o emoţie adâncă, deşteptând amintirea patriei sale şi a vânătorilor ucigătoare.

In curând mărăituri surde, cu un tunet îndepărtat, acoperiră aproape de tot sunetele stridente ale panterei: leul şi tigrul, Iuda şi Cain, îi răspundeau din fundul teatrului unde îşi aveau cuştile. La acest concert spăimântător lui Djalma i se aprinse sângele în vine şi ochii începură să-i strălucească de un foc sălbatec. Cu capul uşor plecat înainte, cu mâinile încleştate pe marginea lojei, tot corpul îi tremura convulsiv. Nu mai vedea nici spectacolul, nici teatrul, nici pe Adriana: era în pădure la el acasă şi simţea apropierea tigrului.

— Uite-l! uite-l! murmură mulţimea aproape într'un glas.

Apăruse Morok în fundul teatrului, purtând în afară un arc şi o tobă plină cu săgeţi. El coborî încet stâncile închipuite,

care se micşorau din ce în ce spre mijlocul scenei. Din când în când se oprea brusc, părând că înaintează cu mare băgare de seamă.

— Doamne ! Adriano !... esclamă marchiza nepuţându-şi stăpâni un strigăt de groază şi apucând pe domnişoara de Cardoville de braţ, ca şi cum ar fi vrut să o tragă spre dânsa : o vezi ?

Cu mâna tremurătoare ea arătă deschizătura peşterei. Adriana se plecă înainte şi privi.

— Eşti nebună de te sperii aşa, dragă, zise marchizul soţiei sale. Pantera este cât se poate de bine legată în lanţuri şi chiar de ar fi să-şi rupă lanţurile, ceeace este imposibil, aici tot n'ar putea să ne ajungă.

Prin sală trecea o rumoare de curiozitate şi de nerăbdare. Pantera neagră dădu la o parte cu pieptul buruenile artificiale şi apăru dintr'o dată. Îşi lungi de două ori capul turtit, luminat de doi ochi galbeni plini de foc, apoi deschise pe jumătate botul roşu, scoase un nou răcnet şi arătă două şiruri de colţi puternici. La gât avea un lanţ dublu de fier şi un colier tot de fier, vopsite în negru, care se confundau cu părul de abanos şi cu umbra peşterei. În felul acesta iluzia era completă ; grozavul animal părea că este în libertate în viziunea lui.

În momentul acela Morok era în faţa publicului şi trebuia să străbată toată scena ca să ajungă la intrarea în peşteră. El se opri o clipă, potrivi o săgeată în arc, se puse în genunchi în adâncul unei stânci şi ochi mult timp. Săgeata şuieră şi se pierdu în adâncimea peşterei unde se retrăsese pantera, după ce-şi arătase o clipă capul ameninţător. Abea dispăru săgeata şi Moartea, iritată înadins de Goliat, care stătea, ascuns, scoase un răcnet de mânie, ca şi cum ar fi fost lovită. Atunci Morok aruncă arcul, scoase un pumnal de la brâu, îl apucă între dinţi şi începu să se târască pe coate şi pe genunchi, ca şi cum ar fi voit să surprindă pantera în vizuine. Ca să facă iluzia şi mai perfectă, Moartea iritată din nou de Goliat care o lovea cu o vargă de fier, scotea răcnete înfricoşătoare din fundul subteranei.

Înfăţişarea sumbră a pădurii abea luminată de reflexe ro-

glatici era de mare efect; urletele furioase ale panterei, gesturile, atitudinea, fizionomia, lui Morok, toate astea erau aşa de pline de teroare, încât sala întreagă, cuprinsă de fiori rămase într'o tăcere adâncă. S'ar fi spus că un fior de spaimă cuprinsese pe spectatori. Momentul era hotărîtor. Morok, lăsat pe vine, cinchit, cu pumnalul în mână urmărea cu ochii toate mişcările Morţii. Aceasta răcnea iritată şi deschidea botul enorm, parcă era gata să-şi apere intrarea în vizuine. Morok parcă aşteptă numai momentul să se arunce asupra ei.

Ce primejdie este o astfel de atracţie. Adriana împărtăşi fără voia ei sentimentul de curiozitate chinuitoare amestecat cu frică, care făcea să bată toate inimile. Aplecată ca şi marchiza deasupra balustradei, cu privirea atinţită asupra acestei scene de un interes atât de spăimântător, fata ţinea în mână buchetul indian pe care îl avusese de la început.

Deodată Morok scoase un strigăt sălbatec şi se repezi asupra Morţii, care răspunse printr'un strigăt tot aşa de sălbatec şi se repezi asupra stăpânului său cu atâta furie, încât Adriana speriată, crezând că omul era pierdut, se dădu pe spate şi îşi ascunse obrajii între mâini.

Atunci buchetul îi căzu din mână, ajunse pe scenă şi se rostogoli chiar în peştera unde se lupta pantera cu Morok. Iute ca fulgerul, sprinten ca tigrul, cedând iubirii şi avântului sălbatec excitat într'însul prin mugetele panterei, Djalma dintr'o săritură fu pe scenă, scoase pumnalul şi se repezi în peşteră, ca să ridice buchetul Adrianei. În această clipă un strigăt spăimântător al lui Morok rănit chemă în ajutor. Pantera, mai furioasă încă la vederea lui Djalma, făcu o sforţare desperată ca să-şi rupă lanţul. Văzând că nu poate, se ridică pe labele de dinapoi, ca să cuprindă pe Djalma care se afla chiar în faţa ghiarelor ei ascuţite. Djalma plecă capul, căzu în genunchi şi îi implântă în două rânduri pumnalul în burtă, cu repeziciunea unui fulger; numai aşa scăpă de moarte. Pantera răcni şi căzu cu toată greutatea asupra prinţului. Timp de o clipă cât dură această agonie, nu se văzu decât o masă nedesluşită şi vie de membre negre şi de haine albe pline de sânge. În sfârşit Djalma se ridică palid, însângerat, rănit. În picioare, cu ochii scânteietori, cu

piciorul pe cadavrul panterei, ţinând în mână buchetul Adrianei, aruncă asupra ei o privire care spunea tot amorul lui nebunesc. Numai atunci simţi Adriana că forţele o părăsise ; până atunci un curaj supra omenesc îi dăduse puterea să asiste la peripeţiile grozave ale acestei lupte.

CAP. XVI

Holera

Noaptea. Luna străluceşte, stelele sclipesc pe cerul de un senin melancolic. Şuerăturile ascuţite ale vântului de nord mătură cu suflul lor aspru şi ţipător înălţimile din Montmartre. In vârful cel mai înalt al colinei stă un om în picioare. Umbra lui mare se proectează pe terenul pietros luminat de lună. Călătorul priveşte uriaşul oraş care se întinde la picioarele lui... Parisul, a cărui siluetă neagră îşi profilează turnurile, cupolele, domurile şi clopotniţele pe seninătatea orizontului.

— Nu, zicea călătorul, asta nu se va întâmpla. E destul de două ori. Sunt cinci secole de când mâna răzbunătoare m'a împins din fundul Asiei aici. Călător solitar, lăsasem în urma mea mai mult doliu, mai multă desperare şi mai mulţi morţi decât ar fi lăsat armatele a o sută de cuceritori pustiitori. Am intrat în acest oraş şi a fost şi el decimat. Acum două secole mâna nemiloasă care mă împinge prin lume m'a adus iar aici şi ca şi de rândul celălalt ; şi de data asta plaga pe care o port cu mine a pustiit oraşul şi a atins întâi pe fraţii mei, sleiţi de oboseală şi mizerii. Şi iată că pentru a treia oară de cinci sute de ani încoace sunt în vârful uneia din colinele care se înalţă deasupra oraşului. Poate că şi de data asta aduc cu mine spaima, dezolarea şi moartea. Şi oraşul acesta, îmbătat de zgomotul bucuriilor sale, al serbărilor sale nocturne, nu ştie... vai! nu ştie că eu sunt la porţile lui.

Fără îndoială că mânia Domnului se potoleşte. Poate că prezenţa mea aici este o ameninţare cu care vrea să încunoştiinţeze pe cei pe care vrea să-i intimideze. Căci, vai! cei şapte scoborâtori ai surorii mele sunt în sfârşit reuniţi în a-

cest oraş. Şi tocmai eu să le aduc moartea ! moartea în loc de ajutorul grabnic pe care îl aşteaptă ! Femeea aceea care fugărită şi ea ca şi mine dela un capăt la altul al lumii, după ce a mai sfărâmat încă odată urzelile duşmanilor lor, şi-a urmat calea fără sfârşit. In zadar a presimţit că nenorociri mari ameninţă din nou pe cei ce sunt ai mei prin legături de sânge. Mâna nevăzută care mă mână goneşte din faţa mea pe femeea rătăcitoare. Când glasul ei a ajuns până la mine, simţeam... coboritorii surorii mele erau din nou expuşi unor nemai spuse primejdii. Şi primejdiile cresc încă... Spune, Doamne ! urmaşii surorii mele vor scăpa oare de fatalitatea care apasă de atâtea veacuri asupra neamului meu ? O să mă erţi pe mine în ei ? sau ai să mă pedepseşti în ei ?

Zicând aceste cuvinte călătorul căzu în genunchi şi ridică spre cer mâinile rugătoare... Deodată vântul urlă cu mai multă putere ; şuerăturile sale ascuţite se prefăcură în vijelie. Călătorul tresări şi strigă cu vocea plină de spaimă :

— Doamne, vântul morţii mugeşte cu furie ; mi se pare că vârtejul lui mă ia pe sus.

— MERCI !

— O ! plaga asta ! plaga asta grozavă trebue să o duc tot aici în oraş !... Indurare !

— MERCI ! MERCI !

— Pământul îmi fuge de sub picioare şi îmi rămâne în urmă. Am şi ajuns la porţile oraşului... O ! îndurare pentru acest oraş adormit ! Să nu se deştepte în strigăte de spaimă, de desperare şi de moarte !

— MERCI ! MERCI ! MERCI !

. . . . . .

După ce noii sosiţi schimbară formulele obişnuite de politeţe, cardinalul zise părintelui de Aigrigny :

— Să vorbim despre părintele Rodin. Fii sincer : ce crezi despre el ?

— Prea sfinţia voastră îl cunoaşte capacitatea, zise părintele de Aigrigny cu un aer de mironosiţă. Ştiţi bine că a fost însărcinat la Roma să...

— Să te înlocuiască ; ştiu. Dar ce fel de caracter are ? Putem avea absolută încredere într'însul ?

— Este un om așa de închis, așa de tainic, zise Aigrigny, șovăind, încât e greu de spus.

— Crezi că e ambițios ? Nu crezi că ar fi în stare să aibă și alte ambiții decât să lucreze pentru cea mai mare glorie a companiei ? Dacă devotamentul său pentru ordin ascunde vreun gând secret, trebue s'o știm, căci cu influențele pe care și le-a câștigat la Roma, ar putea deveni într'o bună zi foarte de temut.

— El bine, zise Aigrigny târât de gelozie contra lui Rodin, trebue să mărturisesc că Prea sfinția voastră nu se înșeală. Cred că....

In acest moment doamna Grivois intră discret, făcu un semn prințesei care îi răspunse printr'un alt semn, eși și imediat introduse pe Rodin. La vederea lui, cei doi prelați și părintele de Aigrigny se ridicară fără voe, până într'atât le impune superioritatea reală a acestui om. Rodin era tot așa de murdar îmbrăcat ca totdeauna ; pe covor rămâneau urme de noroi acolo unde pusese el piciorul. Dar nu mai avea atitudinea umilă și smerită de altă dată, ci înainta cu capul sus spre masa la care se aflau prea sfinții lor. Se simțea între ai săi, dar simțea că îi stăpânește.

— Tocmai vorbeam despre dumneavoastră, zise cardinalul.

— Și ce spuneați ?

— Tot binele care se poate spune despre un om ca dv.

— Dacă am vorbi despre afaceri ? întrerupse brusc Rodin, ca un om deprins să comande.

— Atunci vă ascultăm ; ați ales ziua aceasta pentru a ne vorbi despre marea afacere Rennepont.

— Da, imediat, mai întâi am să spun o vorbă doamnei prințese : Am trimes vorbă doctorului Baleinier să vie aici, căci este necesar să-l punem în curent cu anumite lucruri.

Aigrigny stătea pe cărbuni. După ce se sucì și se răsuci câtva, luă cuvântul :

Citiți mâine FASCICOLA No. 41

— N'o să rog pe Prea sfinția voastră să fiți judecător între mine și părintele Rodin ; Roma a vorbit, m'am supus, dar o să vă rog să raportați întocmai părintelui nostru general câteva răspunsuri pe care o să le cer părintelui Rodin.

Prelatul se înclină. Rodin privi acru pe Aigrigny și zise :

— E lucru judecat, la ce bun să mai deschidem iar vorba ?

— Nu ca să mă desvinovățesc, ci ca să precizez mai exact unele lucruri față de Prea sfinția sa.

— Atunci vorbește, dar repede, căci n'am timp prea mult.

— Sfinția voastră, zise Aigrigny adresându-se lui Rodin, m'a blamat pentru felul cum am condus afacerea moștenirii : recunosc că interesele noastre au fost în mare primejdie, dar această numai grație unei împrejurări supranaturale, fără de care, totuși, averea Renepont ar fi fost a noastră. Acuma pot îndrăzni să întreb pe Sfinția voastră ce...

— Ce am făcut eu mai mult decât dumneata, vrei să zici ? Da ?

— Da.

— Mărturisesc, zise Rodin cu un rânjet drăcesc, că pe cât de mari lucruri ai făcut dumneata, pe atât de mici și de neînsemnate am făcut eu. Ei, da ! Eu, care îndrăzneam să mă dau drept un om cu vederi largi, nici nu poți să-ți închipui ce meserie meschină fac de șase săptămâni. Așa cum mă vedeți, am stat de vorbă cu o grizetă, am vorbit despre emanciparea femeii cu o fată cam țicnită, am lăudat pe Napoleon în fața unui soldat imbecil, mi-am exprimat speranța că fiul lui Napoleon ar putea ajunge la tronul Franței, față de un mareșal care are capul gol ca o trompetă de război. Mai mult decât atât : am vorbit despre dragoste cu un tigru sălbatec.

Aigrigny începu să regrete că adusese vorba despre aceste lucruri.

— Mi-aș permite să vă întreb...

— Să mă întrebi unde am ajuns ? N'ai decât să te uiți și ai să vezi pe fata aceea acum șase săptămâni frumoasă și mândră, palidă prăpădită, rănită de moarte. Am izbutit chiar să conving pe față că nu-i destul să ucizi pantere negre ca să dovedești că ești delicat, sensibil și credincios.

— Şi ce rezultat de aici pentru afacerea Rennepont ? întrebă cardinalul cu multă curiozitate.

— Rezultă că cel mai mare duşman al nostru este rănit de moarte şi părăseşte câmpul de luptă. Mi se pare că e ceva asta...

— Fie, zise Aigrigny, dar rana pe care o poartă în inimă n'o va împiedeca să moştenească ?

— De unde ştii ?... Apoi Hardy, care trăia pentru trei lucruri : pentru lucrători, pentru prieteni, şi pentru iubita lui, a primit trei săgeţi în inimă şi e doborît.

— Foarte bine, zise Aigrigny care nu ceda decât pas cu pas, dar acuma nu mai are nimic, va fi cu atât mai lacom de moştenire.

Argumentul acesta păru atât de serios, încât amândoi prelaţii priviră cu interes pe Rodin. Acesta în loc să răspundă, se ridică, se apropie de bufet şi deşi dispreţuia orice băutură, luă o sticlă cu vin şi îşi turnă un pahar : de câteva minute simţia fiori neînţeleşi, apoi o slăbiciune şi o ameţeală de care i se părea că ar scăpa dacă ar bea puţin vin. După ce îşi şterse gura cu dosul mânii sale murdare, se întoarse la masă şi răspunse:

— Crezi că Hardy se gândeşte la bani ? Parcă se mai gândeşte la ceva ? Totul este mort într'însul. E un om bun, foarte bun, pe atât de bun pe cât e de slab ; acuma rămâne ca dumneata, părinte de Aigrigny să faci ce mai rămâne de făcut.

— Eu ? zise celălalt mirat.

— Da, şi... Rodin îşi trecu mâna pe frunte şi şopti : Ciudat !

— Ce-i ? zise prinţesa cu interes.

— Nimic, răspunse Rodin tresărind, probabil că vinul... nu sunt obişnuit să beau... Mă doare capul, dar o să treacă. Acuma să vorbim despre fiicele mareşalului Simon. Sunt din zi în zi mai triste, căci mareşalul de la moartea tatălui său este chinuit între două gânduri contrare : astăzi se crede dezonorat dacă face aşa, mâine se crede dezonorat dacă face altfel, iar soldatul este mai slab decât un copil. Cine mai rămâne din toată familia asta spurcată ? Jacques Rennepont ? Întreabă pe Morok în ce stare l-au adus orgiile. Iată bilanţul. Aceşti şase

însă unită, acum şase săptămâni ar fi fost o lume de energie, de forţă şi prin urmare de primejdie pentru noi, iar astăzi sunt nişte zdrenţe omeneşti.

Pe măsură ce vorbea, Rodin se schimba tot mai mult la faţă, iar vocea parcă nu mai era a lui. Tenul lui de mort se colora din ce în ce, dar nu în mod egal, ci cu pete. Şi mai ciudat lucru : ochii i se făceau din ce în ce mai strălucitori, dar totodată se adânceau în orbite. Vocea îl vibra sacadată, stridentă, şuerătoare. Rodin nu părea că îşi dă seama de schimbarea aceasta, dar ceilalţi îl priveau cu spaimă. Rodin socoti că erau efectele oboselei, deoarece petrecuse o parte din noapte scriind ; se duse la bufet şi voind să remedieze rău lui, îşi turnă încă un pahar, pe care îl înghiţi dintr'odată, apoi se întoarse iar spre ceilalţi.

Cu toţii erau convinşi de explicaţiile lui Rodin şi cuprinşi de un fel de admiraţie şi de teamă. Chiar şi părintele de Aigirgny simţea la fel cu ceilalţi.

— Imi dau seama că adineauri m'am pripit, zise el, şi că mulţumită măsurilor luate de dumneata succesul este asigurat.

— Asta este exagerat, zise Rodin. Pentru moment patimile sunt încă în fierbere, dar momentul este critic.

Rodin nu putu isprăvi vorba, şi îşi duse mâinile la cap scoţând un strigăt de durere.

— Ce aveţi ? întrebă Aigrigny. De câteva minute vă îngălbeniţi din ce în ce mai tare.

— Nu ştiu ce am, zise Rodin cu vocea cavernoasă. Mă doare capul din ce în ce mai tare şi sunt ameţit. Dar nu-i nimic, nu sunt aşa de gingaş. N'am prea dormit noaptea, se vede că mă doboară oboseala.

Rodin se întrerupse iar. Fruntea îi era lac de apă, simţea cum îi fug picioarele de sub dânsul şi oricât de încăpăţânat era, trebui să se declare învins:

— In adevăr nu mă simt bine. Şi doar de dimineaţă eram sănătos ca totdeauna... tremur şi mi-e frig. Dar nu-i nimic, m'am încălzit la foc, o să treacă. După cum spuneam, dumneata părinte de Aigrigny poţi să ne serveşti foarte mult. şi dv. doamnă prinţesă, căci..

Rodin se întrerupse iar. De data asta scoase un strigăt ascuțit, căzu pe scaunul cel mai aproape de dânsul, capul îi căzu pe spate, își apăsă mâinile pe piept și strigă:

— Vai! cum mă doare!...

Atunci se întâmplă ceva îngrozitor: trăsăturile schimbate ale lui Rodin se descompuseră parcă ar fi fost un cadavru. Ochii i se injectară în sânge și părură că se înfundă în orbite. Toate oasele feței se zgârciră, toți mușchii se întinseră, iar pielea moale, umedă și rece se făcu verde. Cuprins de un fel de acces de furie, Rodin își sfâșie pieptul gol, căci își rupsese nasturii dela haină și își sfâșiase cămașa neagră și murdară, ca și cum apăsarea hainelor i-ar fi mărit durerea. Episcopul, cardinalul și părintele de Aigrigny se apropiară repede de Rodin și îl înconjurară ca să-l sprijine; nefericitul se făcuse ghem de durere, apoi adunându-și toate puterile, sări în picioare, drept și țeapăn ca un cadavru. Cu hainele în dezordine, cu părul lui rar și cărunt ridicat în creștetul capului, cu fața verde, el fixă asupra cardinalului ochii roșii și plini de foc, îl apucă cu mâinele tremurătoare și îl strigă cu vocea gâtuită:

— Cardinal Malipieri, boala asta este prea bruscă; n'aveți încredere in mine la Roma... ești din neamul lui Borgia.. .secretarul dumitale a fost azi la mine. M'ați otrăvit...

Rodin căzu fără putere în brațele lui de Aigrigny. In acest moment se deschise ușa: era doctorul Baleinier.

Cu toții se dădură în lături; doctorul examină cu groază figura lui Rodin, care din verde se făcea vânătă.

— Ce-i ? întrebară cu toții într'un glas.

— Ce este ? zise doctorul făcând un pas înapoi parcă ar fi călcat pe un șarpe: e holera, și e molipsitoare.

Auzind acest cuvânt spăimântător, Aigrigny speriat, dădu drumul lui Rodin care căzu și se rostogoli pe covor.

— E pierdut! zise Beleinier, totuși mă duc să aduc ce-mi trebue ca să încerc o ultimă sforțare.

Toți ceilalți îl urmară în grabă, cu toții se îngrămădiră la ușă și nimeni nu o putea deschide, atât era de mare zăpăceala tuturor. In sfârșit ușa se deschise, dar de afară; era Gabriel, tipul adevăratului preot. Gabriel era aproape să fie răsturnat de

ragarii care eșiră repede, strigând: nu te apropia, e holeră, holeră... fugi!

Gabriel auzind acestea împinse pe episcop care rămăsese cel din urmă și se silea să iasă și el și alergă la Rodin, în timp ce preotul izbuti să se strecoare afară. Rodin întins pe jos se zvârcolea cu membrele cuprinse de dureri cumplite; violența căderii îl făcuse desigur să-și vie în fire, căci murmura cu o voce de mormânt:

— Ajutor... o, ce lași!... nu-i nimeni!...

Dar ochii lui plini de foc și de sălbătecie întâlniră deodată ochii albaștri palizi ai lui Gabriel, care îngenunchiase lângă el și îi spuse cu glasul lui dulce:

— Sunt aici, părinte... am venit să te ajut, dacă poți fi ajutat...

— Gabriel!... murmură Rodin cu glasul stins, iartă-mă... pentru tot răul pe care ți l-am făcut... Ai milă! nu mă părăsi...

Dar nu putut isprăvi vorba; izbutise să se ridice în capul oaselor, dar scoase un strigăt puternic și căzu iar fără cunoștință.

În aceeași zi se putea citi în ziarele de seară:

— „Holera este la Paris; cel dintâi caz s'a declarat astăzi la orele trei și jumătate la palatul Saint-Dizier".

. . . . . .

Au trecut opt zile de când Rodin a fost lovit de holeră. Ravagiile flagelului sunt din ce în ce mai mari. Aproape în fiecare casă era un zgomot răsunător de clocane: se băteau cosciugele în cue. Dis de dimineață în lipsă de atâtea dricuri se vedea defilând un lung șir de trăsuri improvizate: roabe, căruțe, servceau drept care mortuare.

Dintre toate cartierele Parisului cel mai grozav atins fu cartierul Cité. Aci piața bisericii Notre-Dame era aproape zilnic teatrul unor scene grozave. Cei mai mulți dintre bolnavii din împrejurimi pe care îi duceau la spital, la Hotel-Dieu, treceau pe aici. O mulțime de gură cască și de haimanale care nu aveau ce face stăteau în permanență în această piață și atâțau lumea contra spitalelor, în care ziceau că bolnavii sunt omorâți ca să facă mereu loc altora, sau în contra doctorilor neputincioși în

faţa epidemiei. Zidurile caselor erau pline de inscripţii aţâţătoare. Bolnavii erau adesea transportaţi pe furiş ca să scape de furia acestor pierde-vară.

Intr'o dimineaţă se opri în piaţa bisericii un car grotesc, înconjurat de nişte oameni şi femei mascaţi cu costume extravagante, şi foarte bogate. In picioare, în car, stăteau câţiva inşi figurând personagii alegorice: *Vinul, Holera, Nebunia, Amorul şi Jocu*. *Vinul* era reprezentat de un individ gros, roşu la faţă, burtos, în care desigur că cititorii noştri au recunoscut pe Nini-Moulin, scriitor moral-religios. Morok reprezenta Jocul. El izbutise să convingă pe Puşcă goală să ia parte la mascaradă, şi să reprezinte *Holera*. Nebunia simbolizând râsul era o fată veselă, zgloble care înlocuia pe Puşcă goală pe regina Bacanal.

Actorii acestei mascarade după ce străbătură piaţa ,intrară la restaurantul din apropiere şi se aşezară la o masă.

Puşcă goală scoase masca Holerei. Figura sa slăbită, trăsăturile pale, ochii încercuiţi, obrajii supţi arătau ce ravagii făcuse boala care îl consuma. Deşi simţea o durere surdă sfâşiindu-i pieptul, îşi ascundea durerea printr'un râs de comandă. La stânga lui Jacques luă loc Morok, iar la dreapta lui fata deghizată în Nebunie. Lângă ea şedea Nini-Moulin. Străin la tot ce se petrecea în jurul lui, Puşcă-goală privea în gol şi se gândea la regina Bacanal, care ar fi fost aşa de veselă, aşa de spirituală în mijlocul acestei serbări. Morok văzând cât era de preocuat îi zise:

— Ce-i asta, nu mai bei ? Te-ai săturat de vin? Vrei rachiu, poate ?

— Nu-mi trebuie nici vin nici rachiu, răspunse Jacques şi căzu iar pe gânduri.

— Nici nu cred că ai fi în stare să bei rachiu acuma, zise Morok cu glas tare ca să fie auzit de toţi.

Această înfruntare îl cam scoase din sărite pe Puşcă-goală.

— Băete, strigă el, două sticle de rachiu şi două păhărele.

— Ce vrei să faci ? întrebă Morok prefăcându-se că nu înţelege.

— Vreau să mă lupt în duel.

— In duel ?

— Da, un duel de cognac. Să luăm fiecare câte o sticlă plină şi să vedem cine o isprăveşte întâi.

Chenerul eşi speriat să aducă cele cerute. Nini-Moulin fu ales arbitru.

— Cine renunţă cel dintâi e învins, zise Jacques

— Ne-am înţeles, răspunse Morok.

După ce Nini-Moulin verifică armele şi văzu că erau egale, adică sticlele erau la fel de pline, duelul începu. Cei doi băutori goliră dintr'o dată paharele pline de rachiu. Morok nici nu se clinti, figura lui de marmoră rămase neschimbată. Jacques însă, punând paharul jos, nu putut ascunde o uşoară tremurătură nervoasă pricinuită de o durere surdă.

In momentul când să toarne al doilea pahar, Puşcă-goală se răzgândi:

— La ce mai trebue pahare ? Să bem din sticlă. Ai curajul ?

Drept orice răspuns Morok duse sticla la gură. Jacques se grăbi să facă la fel. Toţi ochii erau aţintiţi asupra lui Morok şi a lui Jacques plini de curiozitatea aceea barbară pe care o inspiră toate spectacolele crude.

Jacques bea ţinând sticla în mâna stângă. Deodată închise şi strânse degetele de la mâna dreaptă într'o crispare involuntară. Părul i se lipi pe fruntea muiată în sudori reci Se văzu pe figura lui o durere cumplită. In clipa aceea Jacques întâlni privirile batjocoritoare ale lui Morok care continua să bea cu nepăsare. Atunci mai bău repede câteva înghiţituri.

Puterile însă îl părăseau, un foc arzător îi sfâşia pieptul, suferinţa era aşa de mare, încât nu se mai putut stăpâni: capul îi căzu pe spate, fălcile i se încleştară strâns, sparse gâtul sticlei între dinţi, gâtul i se înţepeni şi tresărituri spasmotice îl suciră membrele, apoi pierdu cunoştinţa.

— Nu-i nimic, Jacques, dragă ! îi strigă Morok ale cărui priviri drăceşti scânteiau de o bucurie diabolică.

Nu era o criză de holeră, totuşi toţi cei de faţă fură cuprinşi de panică, una dintre femei avu un puternic atac de nervi; alta leşină. Nini-Moulin alergă la uşă să cheme ajutor. In mo-

mentul acela ușa se deschise: Scriitorul religios rămase încremenit în fața persoanii care intră: era Regina Bacanal.

Palidă și descompusă, cu părul în dezordine, îmbrăcată aproape în zdrențe, cu obrajii scofâlciți, vesela și strălucitoarea eroină de altă dată a atâtor serbări și chefuri, regina Bacanal, nu mai era decât umbra celei ce fusese odată. Cum intră în sală se opri; privirile ei întunecoase și neliniștite căutau să se obișnuiască cu întunericul dinăuntru, ca să poată găsi pe cel pe care îl căuta. Deodată fata tresări și scoase un strigăt: zărise pe Jacques, care se svârcolea, cu toate sforțările pe care le făceau ceilalți să-l potolească.

— Jacques, strigă ea fără să observe pe îmblânzitorul de animale și aruncându-se la gâtul amantului ei, eu sunt, Cefiza...

Vocea asta așa de cunoscută, strigătul sfâșietor pe care îl scoase fata păru că deșteaptă un moment pe Pușcă-goală, care întoarse capul spre partea unde era regina Bacanal. Nu deschise ochii, dar scoase un oftat adânc. Apoi membrele țepene se înmuiară, convulsiunile fură înlocuite cu un tremur ușor, iar după alte câteva clipe pleoapele grele se ridicară și ochii îndreptară o privire nedeslușită în jurul lor. Spectatorii acestei scene așteptau mulți să vadă ce o să urmeze. Cefiza, în genuchi, în fața amantului său, îl acoperea mâinile cu lacrimi și cu sărutări și zicea cu glasul întretăiat de plâns:

— Eu sunt, Jacques, nu mă cunoști? Sunt eu, Cefiza, bine că te-am găsit... Nu-l vina mea dacă te-am părăsit... Iartă-mă...

Nenorocito, zise Morok, ale cărui planuri erau foarte mult primejduite de această întâlnire neașteptată, ce, vrei să-l ucizi? In starea în care se află orice emoție poate să-l fie fatală. Pleacă!

— Dumneata! esclamă regina Bacanal, recunoscând pe Morok, dumneata, care m'ai despărțit de el!

In acest moment Jacques făcu o ușoară mișcare.

— Cefizo... zise el... tu ești...

— Da, eu sunt..

— Sărmana de tine, zise Jacques, remarcând cât de slabă și de trasă la față era iubita lui. Și tu ai suferit!

— Nu face nimic, bine că te-am găsit.

— Eu o să mor. Adineauri era gata să se sfârşească, dar am auzit glasul tău şi mi-am revenit o clipă în simţiri.

— Nu, n'ai să mori.

— E mai bine de o lună de când simt cum mă duc, încetul cu încetul. Prietenul pe care îl vezi aici — Jacques arătă pe Morok — a avut grijă să aţâţe totdeauna focul. Nu-ţi fac nici un repros, zise el, văzând o mişcare din partea lui Morok...

Puşcă-goală izbucni apoi într'un râs convulsiv care îngheţă pe toţi cei de faţă.

— Biată fată, zise Jacques, ultându-se încă odată la îmbrăcămintea păcătoasă a Cefizei, te-ai ţinut de cuvânt, mi-ai rămas credincioasă... Îţi mulţumesc, dragă, tu mă faci să mor liniştit.

Jacques căzu într'o nouă criză.

— Aveţi milă, alungaţi pe femeea asta! strigă Morok, nu vedeţi că îl ucide?

— Spitalul este aproape, să-l ducem acolo, zise cineva.

Jacques avu o nouă criză. Trebuiră să-l lege cu fâşii rupte din faţa de masă ca să-l poată transporta pe o targă până la spitalul din apropiere. Nini-Moulin şi Morok îşi deschideau cu greu drum între ceilalţi părtaşi ai mascaradei care acum nu ştiau pe unde să fugă mai repede.

In sfârşit, se apropiară de spital. Dar în acelaş moment sună un strigăt cumplit, scos de Cefiza: Jacques Rennepont, unul din cei şapte descendenţi ai familiei de Rennepont încetase de a mai trăi şi îşi dăduse sfârşitul în braţele Cefizei.

. . . . . .

La capătul străzii Vaugirard exista pe vremea aceea un zid foarte înalt, găurit de o singură portiţă cu gemuleţ în formă de ghişeu. Dacă deschideai poarta asta, trebuia să străbaţi o curte înconjurată de grilaj căptuşit cu tablii care împiedeca vederea prin spaţiile dintre gratii. După aceea intrai într'o grădină mare şi frumoasă în fundul căreia se ridica o clădire cu două etaje fără lux, dar confortabilă.

In grădină se plimbau trei eclesiastici îmbrăcaţi în haine negre, cu cravate mari albe şi cu bonete pătrate. După regula

ordinului lor (făceau parte din ordinul Iezuiților) le era interzis să se plimbe câte doi.

— Tare mi-e teamă, zise unul din ei că agitația care stăpânește pe Sfântul părinte de când a avut holeră, să nu-l fi obosit prea mult și să nu fie cauza noului atac care ne face astăzi să ne temem pentru zilele lui.

— Se zice că niciodată nu s'a văzut o neliniște și un chin mai mare decât al său.

— Cu atât mai dureros este când te gândești că Sfinția sa părintele Rodin a provocat un astfel de scandal alaltăeri, refuzând să se mărturisească în public.

— Sfinția sa a susținut că nu este așa de rău cum se credea și că o să-și îndeplinească ultimele datorii când o să simtă nevoia.

— Adevărul este că de trei zile de când a fost adus aici pe moarte, viața lui nu e decât o lungă agonie.

— Se zice că i-a răspuns cardinalului Malipieri când i-a cerut să facă o spovedanie publică : **N'am nevoe de așa ceva ; vreau să trăesc și o să trăesc !**

Cei trei ecleziastici schimbară apoi vorba.

— Ce-o fi cu rănitul adus aici acum două săptămâni ? Parcă ar fi sălbatec, nu-l vezi niciodată. Acuma e doar în convalescență și se plimbă desigur prin grădină.

— Ba nu, zise altul. Am auzit pe doctorul Balcinier spunând că deși i-ar face bine puțină mișcare, el refuză cu încăpățânare să iasă din odaia lui.

— Nu știi cine e ?

— Nu știu. Dar unul dintre ai noștri care îl îngrijește mi-a spus că e foarte blând și că pare că a avut o mare supărare ; nu vorbește niciodată și petrece adesea ceasuri întregi cu capul ascuns în mâini.

— Părintele de Aigrigny trebue să știe, căci zilnic stă câteva ceasuri cu dânsul.

— A ! uite pe Prea sfinția sa cardinalul Malipieri care vine să vadă pe părintele Rodin.

Cardinalul se opri o clipă înainte de a intra și respiră dintr'o sticluță anticolerică, apoi luă niște bomboane anărătoare

de boală. Auzi zgomot în odaia lui Rodin şi se opri să asculte.

— Acuma că sunt pansat, vreau să mă scol, zicea o voce slabă, dar destul de poruncitoare.

— Nu se poate, Sfinte părinte, nu se poate.

— Ai să vezi că se poate, răspunse cealaltă voce.

— Ba nu, ba nu, şi ca să fiu mai sigur o să vă iau hainele. Acuş este ora când trebue să luaţi doctoria, mă duc să vi-o prepar.

Ajutorul doctorului Baleinier eşi, Cardinalul Malipieri îl opri.

— Ce-i ?

— Părintele Rodin vrea cu orice preţ să se scoale. Doctorul Baleinier l-a găsit într'o stare de enervare cum nu se poate mai alarmantă ; bolnavul a petrecut o noapte cât se poate de rea. Doctorul s'a dus să aducă tot ce-i trebue ca să încerce o operaţie reactivă foarte dureroasă. Trebue să se întoarcă îndată.

— Părintele de Aigrigny ştie ?

— Părintele de Aigrigny este şi dânsul bolnav, după cum ştiţi, şi nu s'a dat jos din pat de trei zile.

— Bine, o să trec să-l văd îndată. Dar ca să revenim la părintele Rodin: ai ţinut notă exactă despre toate cuvintele pe care le-a rostit în timpul acestui nou acces ?

— Da, poftiţi nota pe care mi-aţi cerut-o.

Cardinalul o luă cu mare curiozitate, o ceti, o mototoli şi zise cu ciudă :

— Numai cuvinte fără şir... nu se poate scoate de aici nici o indicaţie cum se cade. S'ar zice că omul acesta extraordinar are puterea să se stăpânească chiar şi când aiurează. Acuma du-mă la el, adăugă prelatul. Dacă doarme, trezeşte-l.

— Vizitele sunt absolut interzise, răspunse celălalt, dar de la dv. n'am decât ordine de primit.

Ajutorul doctorului Baleinier intră în odae, dar eşi imediat şi zise :

— Imi pare foarte rău, dar Sfinţia sa nu vrea să vadă pe nimeni. Zice că are nevoie de odihnă. Deşi este foarte abătut, are înfăţişarea întunecată, mâniată.

Cardinalul nu răspunse dar intră în odaia lui Rodin.

Așa după cum spusese unul din preoții care se plimbaseră prin grădină, se părea că Rodin zisese : Vreau să trăesc ! și trăia. Scăpase de holeră, dar acuma fusese cuprins de altă boală, care îi punea viața în primejdie. Părintele de Aigrigny, cu toate resentimentele lui, era foarte îngrijorat, căci vedea bine că lucrurile ajunseseră acolo în cât numai Rodin putea duce la bun sfârșit afacerea Rennepont.

Culcat în pat, Rodin părea un cadavru. Numai ochii îi ardeau, ca și cum în orbitele lor se concentrase toată viața care mai însuflețea acest trup.

Ca să se înțeleagă mai bine chinurile lui Rodin redus la inactivitate și ca să explicăm importanța vizitei cardinalului Malipieri, să amintim în două cuvinte îndrăznețele ambiții ale iezuitului. El dorea să ajungă, în urma afacerii Rennepont, la gradul de general al ordinului. De aci, printr'o acțiune de corupere, să-și asigure majoritatea voturilor sfântului colegiu și să se urce pe tronul pontifical. Atunci, schimbând statutele companiei lui Isus, să supue această puternică societate sfântului scaun. Acestea erau planurile secrete ale lui Rodin. Cât despre posibilitatea de a izbuti, lucruri din astea se mai întâmplaseră și altă dată : mai erau călugări simpli sau preoți care ajunseseră până la demnitatea pontificală.

Mai mulți cardinali de la Roma deveniseră însă bănuitori, deși nu știau exact visurile lui Rodin. Unul dintre aceștia era și cardinalul Malipieri.

. . . . . .

Cardinalul intrând în odae rămase câteva clipe lângă ușă, fără să lase flaconul din mână, apoi se apropie încet pe patul lui Rodin. Acesta, iritat de atâta stăruință și voind să scape de o conversație nesuferită se întoarse cu fața la perete și se prefăcu că doarme. Prelatul nu se formaliză pentru atâta lucru, fiind hotărât să profite de starea de slăbiciune în care se afla Rodin. El luă un scaun și, cu toată frica, se așeză la căpătâiul iezuitului.

— Prea sfinte și iubite părinte, cum te simți astăzi ? întrebă el cu un glas de miere, făcut încă și mai ipocrit prin accentul italienesc cu care vorbea

Rodin se făcu că nu aude, respiră zgomotos şi nu răspunse.

Cardinalul, deşi avea mănuşi, îşi apropie cu sila mâna de mâna iezuitului, îl scuturâ puţin şi repetă ceva mai tare :

— Prea sfinte şi iubite părinte, răspunde-mi, te rog.

Rodin răspunse printr'un murmur răguşit şi se întoarse iar cu faţa spre perete. Prelatul, fără să tulbure, reluă :

— Ceeace am să-ţi spun este de cea mai mare importanţă; ascultă-mă bine.

Rodin, fără să se întoarcă, zise plin de amărăciune şi de mânie :

— Vor să mă ucidă; îmi arde pieptul, am capul sfărâmat şi tot nu le e milă. Sufăr ca un osândit....

— De pe acuma.... zise încet italianul surâzând cu viclenie şi cu batjocură ; apoi zise tare :

— Dă-mi voe să mai stărui, sfinte părinte. Fă o mică sforţare ca să mă asculţi, şi n'o să-ţi pară rău.

Rodin, întins în pat fără să spue o vorbă, îşi ridică mâinile spre cer cu un gest desperat. Cardinalul ridică din umeri şi vorbi răspicat :

— In timpul cât ai avut febră cerul a vrut ca să faci unele destăinuiri foarte importante. Providenţa a îngăduit să-ţi descălţ gândurile cele mai ascunse şi mi-ai spus, din fericire numai mie, cele mai tainice gânduri ale dumitale, care te compromit în chip grav.

Zicând acestea cardinalul se ridică şi se plecă peste bolnav, ca să-i spioneze chipul. Acesta însă nu-i dădu timp, ci sări în sus şi se ridică în capul oaselor.

— S'a trădat, îşi zise cardinalul.

Rodin, deşi nu auzi, îşi dădu singur seama că făcuse o mare imprudenţă. De ciudă îşi duse la gură batista lui neagră, plină de fire de tabac şi o muşcă cu furie.

— Spaima dumitale mă întăreşte în bănuiala mea, zise prelatul din ce în ce mai fericit de rezultatul vicleniei. Acuma înţelegi că este de cel mai mare interes pentru dumneata să intri în cele mai mici amănunte asupra planurilor ascunse pe care le ai la Roma. Numai aşa poţi spera în indulgenţa sfântului scaun

— Rodin își dădu seama, dar prea târziu, că fusese păcălit și că se compromisese singur. Totuși își zise :

— Dacă acest viclean mi-ar fi pătruns secretul în întregime, n'ar fi așa de prost să-mi spue. Se vede că are numai bănuieli.

Rodin își șterse sudoarea de pe frunte ; scena aceasta îi mărea suferința, nu putu sta mai mult timp ridicat și căzu iar pe perină.

— Să sperăm că criza aceasta nu este gravă, dar cum omul este muritor, e mai bine să faci acum toate mărturisirile, ca să te duci cu sufletul ușurat dincolo.

— Despre ce mărturisiri vorbești ? întrebă Rodin.

— Cum despre ce mărturisiri ? despre intrigile pe care le-ai înodat la Roma.

— Ziceai că am vorbit în delir; ce vrei să-ți mai spun acuma ? zise Rodin batjocoritor. La ce bun să mai vorbesc ?

— Ca să capeți ertarea.

— Ce chin ! zise Rodin. Viclenia dumitale, cardinal Mallipieri nu este nici la înălțimea agoniei mele. Dovada că n'am spus nici un secret,—dacă aș avea secrete,—este că vrei să mă faci să le spun acuma...

— Afurisit iezuit ! își zise cardinalul, izbind furios în pământ cu piciorul.

In această clipă se deschise ușa și intră părintele de Aigrigny.

— Veste bună ! strigă el.

Rodin tresări și ridică repede capul, deși era istovit și mort de vlagă. El făcu semn, cu mâna lui de mort, lui Aigrigny să se apropie de pat.

— Sunt foarte slab și cardinalul acesta mi-a dat lovitura de grație, totuși dacă vestea pe care o aduci este în legătură cu afacerea Rennepont care mă urmărește zi și noapte, mi se pare că aș fi salvat.

— Atunci sunteți salvat ! Ceeace ați anunțat începe să se îndeplinească.

Aigrigny scoase o hârtie din buzunar şi i-o întinse lui Rodin, deşi doctorul Baleinier interzisese absolut să se vorbească bolnavului de afaceri.

Dar vorbele lui Aigrigny îl încurajară într'atât pe Rodin, încât putu ceti cu însufleţire tot ce conţinea hârtia. Cardinalul, încremenit de această schimbare se întreba dacă vedea în adevăr pe acelaş om care zăcuse istovit cu câteva minute înainte. Rodin isprăvi de citit şi esclamă fericit :

— Unu la mână !.... A început.... merge !....

Apoi închise ochii cu un fel de extaz, şi un surâs de triumf îi lumină trăsăturile şi i le făcu şi mai hidoase, descoperindu-i dinţii galbeni şi uscaţi. Emoţia îl era atât de vie, încât hârtia îi căzu din mână.

— Bucuria asta neaşteptată mă va vindeca poate; mi se pare că nu mai am căldură.

Rodin avea dreptate. Obrajii i se colorară uşor, febra dispăru, vocea i se făcu mai puternică.

Primul succes ni le anunţă şi pe celelalte. Citesc în viitor... da, da, cauza noastră va triumfa; o să vedeţi, o să vedeţi...

— Despre ce e vorba ? întrebă cardinalul de Aigrigny.

— Unul dintre moştenitorii Rennepont a murit în urma unui chef în care a înfruntat holera.

— Moartea asta, nu uitaţi, va aduce într'o zi companiei patruzeci de milioane i zise Rodin. Şi asta pentru că....

Rodin îşi isprăvi fraza numai cu buzele. Vocea i se stinse de tot. Bolanvul căzu pe spate istovit, gâfâind, şi îşi duse batista la buzele-i descărnate. Dar după câteva secunde făcu semn că sufere mai puţin şi ceru apă. În acelaş moment se auzi o bătae în uşă: era ajutorul doctorului Baleinier, care aducea un plic gros pentru de Aigrigny.

Acesta luă plicul şi se întoarse lângă pat :

— Avem aici mai multe rapoarte despre diferiţi membri ai familiei Rennepont, dar nu ştiu dacă starea dv....

Rodin făcu un gest aşa de rugător şi de energic totodată, încât Aigrigny văzu că ar fi fost mai primejdios să nu-i împlinească rugămintea, decât să-l oboseacă cu citirea

De aceea, deschise plicul şi ceti primul raport:

— Mare nenorocire! zise el. Florina a murit de holeră şi ceeace este mai rău e că înainte de moarte a mărturisit domnişoarei de Cardoville că o spiona de multă vreme.

Rodin scoase un murmur nearticulat şi trăsăturile sale exprimară o mare contrarietate.

— Mai departe este o notă despre mareşalul Simon. De câteva zile pare mai puţin neliniştit. Totuşi ultimele scrisori anonime pe care i le-am trimes au fost recunoscute după plic şi mareşalul nu le-a mai deschis. O să trebuiască alt mijloc ca să-l facem să le citească.

Rodin plecă capul. Se vedea cât îl durea că nu putea vorbi. De două ori duse mâna la gâtlej şi privi chinuit pe părintele de Aigrigny.

— Altă nenorocire, zise mai departe Aigrigny. Se credea că Hardy avea să rămână pentru totdeauna la noi fără să ştie nimeni de asta, dar sunt bănuieli că Agricol Baudoin a aflat secretul şi că a izbutit să-i trimeată fostului său patron o scrisoare.

Rodin tresări, cuprins de un acces de mânie mută.

— Să vedem şi ultima notă:

„Acum trei zile abatele Gabriel de Rennepont, care n'a fost niciodată la domnişoara de Cardoville, s'a dus la ea şi a stat de la unu şi jumătate până la cinci şi jumătate. După plecarea lui au eşit din palat doi servitori: unul s'a dus la mareşalul Simon, iar celălalt la Agricol Baudoin şi apoi la prinţul Djalma. Era pela amiază şi mareşalul Simon a venit cu fetele lui la d-ra de Cardoville şi puţin mai târziu a sosit şi Gabriel cu Agricol Baudoin. Conferinţa a durat până pe la trei şi jumătate.

„Pe urmă fierarul s'a dus la o cârciumă din strada La Harpe, s'a aşezat într'un colţ şi a cerut o sticlă de vin, dar n'a băut şi părea foarte preocupat. După vreo jumătate de oră a venit un om de vreo treizeci de ani, înalt, chior de ochiul stâng, cu capul gol. Părea că vine de undeva din apropiere. Amândoi au început o convorbire destul de însufleţită. După vreo jumătate de oră Agricol Baudoin i-a dat omului un pachetel în care păreau să fie bani, cum şi o scrisoare. La plecare şi-au spus: la revedere pentru mâine.

In ziua următoare omul cel chior a venit iar şi i-a dat fier

tarului o scrisoare pecetluită cu negru. Baudoin a părut foarte mişcat şi i-a căzut o lacrimă pe obraji. Scrisoarea era scurtă, dar Agricol păru aşa de mulţumit, încât a hărăt, ca şi în ajun, într'o casă din strada Vaugirard. Agricol l-a însoţit până la poartă, apoi a dat târcoale locului, părând că studiază împrejurimile. Din când în când scria ceva într'un carnet. Pe urmă s'a dus în piaţa Odeon de unde a luat o trăsură şi s'a dus repede la d-ra de Cardoville.

„Tocmai atunci eşea pe poartă trăsura d-rei de Cardoville, în care se afla pajul ei cu un om foarte antipatic la înfăţişare, foarte rău îmbrăcat şi foarte palid. Trăsura s'a dus la poliţie. Cei doi oameni s'au coborît din trăsură şi au intrat în biroul agenţilor de supraveghere. După o jumătate de oră a eşit pajul singur, s'a urcat iar în trăsură şi s'a dus la palatul de justiţie, la parchet. După o jumătate de oră a eşit şi de aici şi s'a întors în strada Anjou la d-ra de Cardoville.

„În aceeaşi seară pe la orele opt doi avocaţi celebri, cum şi judecătorul de instrucţie, au avut o consfătuire lungă cu domnişoara de Cardoville, cu privire la sechestrarea ei la doctorul Beleinier. Agricol Baudoin şi el la această consfătuire, cum şi doi lucrători de la fabrica Hardy.

„Astăzi prinţul Djalma s'a dus la mareşalul Simon unde a stat trei ore şi jumătate, apoi s'au dus împreună la d-ra de Cardoville.

„Pe de altă parte s'a lansat mandat de arestare contra unui anume Leonard, fost lucrător la Tripeaud, acuzat că ar fi dat foc fabricii Hardy.

„Din toate astea rezultă că la d-ra de Cardoville se lucrează pe capete în folosul afacerii în care sunt amestecaţi mareşalul Simon, abatele Gabriel, etc.

Se înţelege lesne ce efect avu cetirea acestei note asupra celor doi părinţi.

Rodin îşi dădu seama că trebuia să trăiască, acum mai mult decât oricând. Ca mişcat de un resort, el sări din pat târând cu sine cearşeaful. În odae era frig, dar părintele avea obrajii scăldaţi în sudoare ; picioarele lui goale lăsau urme umede pe dusumea.

— Ce faci, nefericitule ? strigă Aigrigny ; te ucizi ?

Dar Rodin întinse braţul său de schelet şi respinse pe părintele de Aigrigny, apoi se îndreptă cu un pas apăsat spre birou, se aşeză şi începu să scrie. Încremeniţi de mirare, ceilalţi doi nu ştiau dacă minunea pe care o vedeau era reală sau era un vis.

— Citeşte, zise Rodin, întinzând hârtia lui de Aigrigny. Acesta ceti, dând apoi şi cardinalului să citească.

— E limpede, e precis, e plin de judecată ; în felul acesta vom neutraliza înţelegerea primejdioasă dintre abatele Gabriel şi d-ra de Cardoville, cari par agitatorii cei mai primejdioşi ai coaliţiei.

— În adevăr, este extraordinar, zise părintele de Aigrigny.

Rodin întoarse capul şi făcu semn părintelui de Aigrigny să se apropie şi îi întinse o altă scrisoare cum şi o bucăţică de hârtie pe care erau scrise aceste cuvinte : **Să se execute până într'o oră.** Părintele de Aigrigny citi repede nota cea nouă şi zise :

— Aşa e ; nu mă gândiseam la asta ; în felul acesta, în loc să ne fie funestă, corespondenţa dintre Agricol Baudoin şi Hardy poate avea, dimpotrivă, cele mai bune rezultate.

Prelatul se apropie apoi de cardinal în timp ce Rodin continua să scrie şi-i spuse încet :

— Nu mai ştiu ce să zic ; văd, citesc... şi abea dacă pot să-mi cred ochilor ; adineauri era istovit, era pe moarte, iar acuma are mintea tot aşa de limpede şi de pătrunzătoare ca totdeauna.

Deodată se deschise uşa şi doctorul Baleinier intră repede. Văzând pe Rodin aşezat la birou, pe jumătate gol, cu picioarele pe duşumea, doctorul strigă speriat :

— Dar bine, monseniore... dar bine părinte, este o crimă să lăsaţi pe acest nenorocit în halul ăsta...

Zicând acestea doctorul Baleinier se apropie repede de Rodin şi îl apucă de braţ ; se aştepta să găsească pielea uscată şi îngheţată, dar nu ; pielea era umedă şi flexibilă, aproape năduşită. În culmea surprizei, doctorul voi să-i pipăe pulsul de la mâna stângă, pe care Rodin i-o lăsă în voe, continuând să scrie cu cea dreaptă.

— Ce minune ! esclamă doctorul Baleinier, numărând pulsaţiile lui Rodin ; de opt zile şi chiar şi azi dimineaţă pulsul era brusc, întrerupt, aproape că nu-l puteai prinde, iar acuma se întăreşte, se regulează. Îmi pierd capul... Ce s'a întâmplat ? Nici nu pot să cred cele ce văd.

Baleinier se întoarse întrebător spre părintele de Aigrigny şi spre cardinal.

— Cuviosul părinte a fost lovit de o stingere a vocii. A fost cuprins de un acces de desperare aşa de vie şi de furioasă în urma unor neplăceri mari, a unor ştiri rele, zise părintele de Aigrigny, încât un moment ne-a fost frică că se duce... Dar, dimpotrivă, cuviosul părinte a avut puterea să se ducă până la pirou unde scrie de vreo zece minute cu o limpezime de judecată şi de raţionament, cu o claritate de expresii, care ne-a ulmit şi pe monseniorul şi pe mine.

— Nu mai încape îndoială, zise doctorul, puternicul acces de desperare pe care l-a încercat, a cauzat la dânsul o perturbare mare care pregăteşte cât se poate de bine criza reactivă. Acuma sunt sigur că operaţia dureroasă pe care vreau să o încerc, o să fie încoronată de succes.

— Tot mai stărui să încerci operaţia ? întrebă de Aigrigny încet pe doctor, în timp ce Rodin continua să scrie.

— Azi dimineaţă îmi era îngăduit să mai şovăi, dar acuma, când îl văd aşa de bine pregătit, trebue să profit de această clipă de surescitare, care prevăd că va fi urmată de o mare descurajare.

— Va să zică, întrerupse cardinalul... iar operaţie....

— Fără operaţie criza asta aşa de fericită, aşa de neaşteptată nu va avea nici o urmare... ba chiar reacţiunea ol poate să-l ucidă, monseniore.

Doctorul se apropie de Rodin care continua să scrie fără să se intereseze de ce se punea la cale în jurul lui şi îl zise:

— Sfinte părinte, vrei să fii pe picioare până într'o săptămână ?

Rodin făcu un gest plin de încredere care însemna lămurit:

— Acuma nu-s pe picioare ?

— Nu te înşela singur, răspunse doctorul, criza aceasta

este foarte binevenită dar are să dureze puțin ; și dacă n'o să profităm chiar acuma de ea ca să procedăm la operația despre care ți-am mai vorbit, zău ! uite, și-o spun cu brutalitate... după o asemenea zguduire nervoasă nu mai răspund de nimic.

Rodin fu cu atât mai impresionat de aceste vorbe, cu cât cu o jumătate de oră înainte făcuse experiența și văzuse singur cât de repede trecea starea de mai bine. Vestea adusă de părintele de Aigrigny îl făcuse să simtă bine numai timp de câteva minute. In afară de asta, acum chiar, pe când scria, începuse să simtă iar apăsarea aceea care îl împiedeca să respire. Doctorul Baleinier crezând că bolnavul nu se putea hotărî și voind să-i înfrângă rezistența, adăugă :

— Intr'un cuvânt, sfinte părinte, vrei să trăești sau nu vrei ?

Rodin scrise repede câteva cuvinte și întinse hârtia doctorului :

„Ca să trăesc aș lăsa să mi se taie și cele patru membre Sunt gata la orice".

Apoi făcu o mișcare ca să se scoale.

— Trebue să-ți declar, prea cuvioase părinte adăugă doctorul Baleinier că operația aceasta este cât se poate de dureroasă.

Rodin dădu din umeri și scrise cu o mână energică, căci de vorbit tot nu putea vorbi :

„Lăsați-mi capul, restul îl puteți lua în întregime ...

Doctorul citi aceste cuvinte cu voce tare ; cardinalul și părintele de Aigrigny se uitară unul la altul impresionați de atâta curaj.

Rodin mai scrise :

„Fă toate pregătirile ; eu mai am de scris niște ordine foarte urgente, să mă înștiințezi când va sosi momentul".

După aceea, Rodin îndoi o hârtie, o pecetlui și făcu semn lui de Aigrigny să citească cuvintele următoare scrise pe un alt bilețel:

„Expediază imediat nota asta agentului care trimite mareșalului Simon scrisorile anonime."

— Imediat, sfinte părinte, zise de Aigrigny : o să trimet un om sigur.

— Sfinte părinte, zise Baleinier lui Rodin, dacă ţi-a scris, culcă-te ; o să scrii în pat în timp ce eu o să fac pregătirile.

Rodin făcu un semn că se învoeşte şi se ridică. Prevederile doctorului începură să se realizeze. Iezuitul abea putu sta o clipă în picioare şi căzu pe scaun. Atunci privi pe Baleinier cu o neliniştе grozavă căci şi respiraţia i se făcea din ce în ce mai grea. Doctorul voind să-l liniştească, îi zise :

— Nu te nelinişti, dar trebue să ne grăbim... Sprijineşte-te de mine şi de părintele de Aigrigny.

Cu ajutorul acestora, Rodin putu ajunge până la pat şi se aşeză în capul oaselor, apoi arătă cu un gest călimara şi hârtia şi ceru să i se aducă. Cu o foae sugătoare drept pupitru, el continuă să scrie pe genunchi, întrerupându-se din când în când şi respirând cu mare greutate, ca şi cum se înăbuşea. De altfel rămase străin la tot ceeace se petrecea în jurul lui.

Pe măsură ce scria, Rodin întindea notele părintelui de Aigrigny :

„E mai bine să nu pierdeţi timpul. Înştiinţează imediat pe baronul Tripeuad despre mandatul de arestare lansat contra omului său de încredere, Leonard, ca să vadă ce este de făcut".

„Trimete imediat pe B. la Faringhea ca să-i dea raportul asupra evenementelor din ultimele zile cu privire la prinţul Djalma. B. să se întoarcă imediat aici cu răspunsul".

După ce termină astfel ceeace era mai urgent de făcut, Rodin se întinse pe pat şi îşi lăsă trupul în prada doctorului.

. . . . . .

Au mai trecut două zile şi Rodin a fost salvat ca prin minune.

Poate că cititorii n'au uitat casa din strada Clovis unde cuviosul părinte avea o locuinţă şi unde se afla şi locuinţa lui Filimon, în care locuia Roza Pompon.

Poate să fie ceasul trei după amiază. Regina Bacanal străbătea curtea cu un pachet în mână. De când cu moartea lui Jacques alterarea la faţă a Cefizei s'a mai mărit. Este de o paloare spăimântătoare, părul ei negru, odinioară aşa de frumos, este în dezordine, are picioarele goale până la genunchi şi abea este îmbrăcată cu o fustuliţă veche, cârpită toată şi cu un şăluţ în jurul gâtului zdrenţuit tot.

Cefiza se îndreaptă spre scara care ducea la locuinţa ocupată mai înainte de Rodin. Ajungând pe platforma din faţa odăilor lui, apucă pe o scăricioară dărăpănată, dreaptă ca un perete, pe care abea te puteai urca, ţinându-te de o frânghie ce servea de ramp. Ea ajunse la o uşă pe jumătate putredă care dădea într'o mansardă.

Drept orice mobilier se vedeau dealungul peretului spart, pe jos, o saltea veche ruptă, prin care eşeau paele. Alături de acest culcuş era un ceainic mic de faianţă cu buza ruptă în care era puţină apă. Mayeux, îmbrăcată şi ea în zdrenţe, şedea pe marginea saltelei cu coatele pe genunchi, cu faţa ascunsă în mâinile ei slăbănoage.

Când văzu pe Cefiza intrând, sora adoptivă a lui Agricol ridică capul ; obrajii ei palizi şi blajini păreau şi mai scofâlciţi de mizerie, de durere şi de necazuri. Ochii înfundaţi în orbite erau roşii de lacrimi. Ea privi pe soră-sa cu o expresie de dragoste tristă.

— Surioară, am adus ce ne trebue, zise Cefiza scurt. Aici în coş este sfârşitul mizeriei noastre.

După o clipă de tăcere Mayeux zise surorii sale, cu o expresie sfâşietoare :

— Cefizo, dragă Cefizo, vrei numai decât să mori ?

— Cum să mai şovăi ? răspunse Cefiza cu vocea hotărîtă. Dacă vrei, surioară, să mai facem odată socoteala : chiar dacă aş putea uita ruşinea mea şi moartea lui Jacques, ce-mi rămâne ? Am două căi de urmat : prima, să mă fac iar cinstită şi să muncesc. Ei, tu ştii bine că oricâtă bună voinţă aş avea adesea nu se găseşte de lucru, după cum nu găsim de atâtea zile. Şi chiar când o să am de lucru, va trebui să trăesc cu patru-cinci franci pe săptămână. Şi de altfel, la ce bun să mai discutăm ? sunt hotărîtă. Nimic pe lume nu m'ar mai împiedica să o sfârşesc odată, dragă surioară. Tot ce ai putut tu obţine de la mine a fost o amânare de câteva zile. Tu ai nădăjduit că holera ne va cruţa osteneala de a ne sinucide... Ca să-ţi fac pe plac, m'am învoit. Holera a venit, a ucis pe toată lumea aici în casă, dar pe noi ne-a cruţat. E mai bine să-ţi faci singur treburile de cât să aştepţi să ţi le facă, altul, fie acel altul chiar holera, a

dăugă Cefiza zâmbind. De altfel tu, dorești ca și mine să-ți pui capăt zilelor...

— Asta e drept, Cefiza, răspunse Mayeux, doborâtă.

— Prin urmare, vezi bine, soră dragă, că avem motive să nu ne mai despărțim. Și totuși, adăugă Cefiza cu vocea mișcată, uneori mi se frânge inima când mă gândesc că și tu vrei să mori cu mine.

— Ești egoistă ! zise Mayeux, cu un surâs sfâșietor, ce motive am eu mai mult decât tine ca să iubesc viața ? Ce gol las eu după mine ? In definitiv, eu mi-am făcut datoria până la capăt. Agricol nu mai are nevoe de mine. E însurat, iubește, e iubit, fericirea lui este asigurată. Domnișoarei de Cardoville nu-i lipsește nimic. E frumoasă, e bogată, e fericită. Am făcut pentru dânsa tot ceeace putea face o biată ființă păcătoasă ca mine. Cei care au fost buni pentru mine sunt fericiți. Ce importanță are acuma dacă eu mă duc să mă odihnesc ! sunt așa de obosită !...

— Dar niciodată nu mi-ai spus de ce ai plecat de la domnișoara de Cardoville, zise Cefiza după o tăcere.

— Asta va fi singurul secret pe care o să-l duc cu mine în mormânt, zise Mayeux, plecând ochii în jos.

Mayeux se gândea cu o bucurie amară că peste puțin avea să fie scăpată de teama care îi otrăvise ultimele zile ale tristei sale vieți : **Să se mai găsească în fața lui Agricol care știa despre funestul și ridicolul ei amor pentru dânsul...** Căci trebue să spună că acest amor fatal, desnădăjduit, era una din cauzele sinuciderii nefericitei fete. De când îi dispăruse jurnalul ea credea că fierarul cunoștea tristul secret al acestor pagini pline de durere.

— La ce te gândești, surioară ? zise Cefiza mirată de lunga tăcere a lui Mayeux.

—Mă gândesc la cauza care m'a făcut să plec așa pe neașteptate de la domnișoara de Cardoville și să trec în ochii ei drept nerecunoscătoare. Dar facă cerul ca această fatalitate care m'a gonit de la ea să nu fi făcut alte victime decât pe noi. Facă cerul că devotamentul atât de obscur, atât de mic cât a fost, să nu-i lipsească niciodată aceleia care m'a numit : soră !

Facă cerul ca ea să fie fericită! fericită pentru totdeauna! zise Mayeux, împreunându-şi mâinile cu ardoare.

Cefiza apucă mâinile surorii sale, o privi cu mult drag şi zise :

— Surioară, ce frumoasă eşti aşa!

— Cam târziu îmi vine frumuseţea, răspunse Mayeux, surâzând cu tristeţe.

— Ba nu, căci pari atât de fericită încât ultimele scrupulurî pe care le mai aveam pentru tine au dispărut şi ele cu totul

— Atunci să ne grăbim.

— Fii liniştită, surioară, nu va dura mult, zise Cefiza.

Sora mai mare luă căldarea cu cărbuni din catul unde o pusese şi o duse în mijlocul odăii. Apoi, surorile, cu un sânge rece de nespus, începură să răsucească firele de pae din saltea ca pe nişte câlţi subţiri ca să le pue între uşe şi scânduri. Pe urmă, fabricară nişte dopuri mari şi groase ca să astupe găurile din acoperiş. In câteva minute isprăviră: toate găurile erau astupate pentru ca asfixia să fie mai iute şi mai sigură.

— Acum, zise Mayeux, aprinde repede cărbunii, în cinci minute s'a terminat.

Clădirea dela stradă era despărţită printr'o curte de aripa în care se afla mansarda fetelor şi era aşa de înaltă, încât după ce soarele dispăre în dosul turnurilor în mansardă se făcea întuneric. Lumina slabă care intra prin geamurile aproape opace, atât erau de murdare, lumina slab, saltcaua ruptă cu pătrăţele albastre şi albe pe care era întinsă Mayeux, îmbrăcată cu o rochie în zdrenţe. Mayeux se ridică puţin, se rezemă în cotul stâng, îşi sprijini bărbia în palmă şi începu să privească pe soră-sa cu o expresie sfâşietoare. Cefiza stetea în genunchi în faţa cărbunilor, cu capul aplecta de-asupra bulgărilor negri din care începuseră să se ridice flăcări albastre. Ea suferea din toate puterile. Jeratecul arunca reflexe roşii pe chipul palid al fetei Când văzu cărbunii bine aprinşi, Cefiza se ridică şi se apropie de soră-sa, simţindu-se cam ameţită

— Gata, zise ea.

— Şi se întinse şi ea pe patul mizerabil.

Deodată răsună pe seară un zgomot de paşi şi de voci. Cefiza, întinsă peste corpul surorii sale, ridică capul. Zgomotul se apropie din ce în ce şi apoi se auzi o voce strigând în dosul uşii :

— Doamne ! ce miros de cărbuni !

În acelaş timp stinghiile uşii fură zguduite iar o altă voce strigă :

— Deschideţi, deschideţi !

— Or să intre... or să mă salveze... şi sora mea e moartă... N'am laşitatea să mai trăesc după ea.

Acesta fu ultimul gând al Cafizei. Cu toată puterea care îi mai rămăsese se repezi la fereastră, o deschise şi în momentul când uşa fu spartă cu forţa, nefericita fiinţă se aruncă pe geam dela etajul al treilea. În această clipă Adriana şi Agricol apărură pe pragul uşii. Cu tot mirosul înăbuşitor domnişoara de Cardoville se repezi în mansardă şi văzând ligheanul cu cărbuni strigă :

— Biata fată !... s'a sinucis !

— S'a aruncat pe fereastră ! esclamă Agricol care văzuse în momentul când sfărâma uşa o formă omenească sărind pe geam.

Agricol alergă la fereastră.

— E îngrozitor ! esclamă Agricol scoţând un strigăt cumplit şi ducându-şi mâna la ochi.

Apoi se depărtă de geam, palid, îngrozit şi se apropie de domnişoara de Cardoville.

Adriana nu înţelese de ce se speriase Agricol, căci ea tocmai zărise pe Mayeux în întunerec şi răspunse :

— Nu... nu.... uite-o aici...

Ea arătă fierarului chipul palid al lui Mayeux întins pe saltea. Adriana îngenunche alături, luă mâinile fetei şi le găsi înghetate, îi puse mâna pe inimă şi văzu că nu mai bătea. Totuşi, după o secundă, aerul rece care intra pe uşă şi pe fereastră păru că îşi face efectul: Adrianei i se păru că simte o pulsaţie uşoară de tot şi zise :

Inima mai bate încă, repede, cheamă ajutor... Domnule Agricol, fugi... adă un ajutor... din fericire am la mine o sticluţă cu săruri...

— Da, da, să chemăm ajutoare pentru dânsa şi pentru cealaltă dacă mai este timp ! zise fierarul disperat şi se repezi spre scară, lăsând pe domnişoara de Cardoville îngenunchiată lângă salteaua pe care zăcea Mayeux.

O emoţie vie coloră trăsăturile domnişoarei de Cardoville, palidă şi slăbită de griji. Dela aventura ciudată întâmplată la Teatrul Saint-Martin, când Djalma cu primejdia vieţii se repezise la pantera neagră, sub ochii domnişoarei de Cardoville, fata suferise mult.

Orbită o clipă de fapta eroică şi cavalerească a prinţului, Adriana uitase gelozia de care fusese cuprinsă, văzându-l apărând în lume cu o astfel de femee şi îşi zise :

— Cu toate aparenţele mişeleşti, Djalma mă iubeşte destul ca să înfrunte moartea şi să-mi ridice buchetul.

Dar fata avea sufletul prea delicat şi cugetarea prea serioasă ca să nu-şi dea seama că mângâerea aceasta era deşartă.

Rănile crude ale iubirii şi ale demnităţii sale atât de crud atinse, nu puteau fi vindecate aşa de uşor. Ideile pe care le avea Adriana despre iubire cum şi mândria ei legitimă, erau o piedică de netrecut. Ea nu putea gândi vreodată să **la locul** acelei femei pe care prinţul o expusese în public ca pe metresa sa. Şi totuşi, Adriana abia îndrăznea să şi-o mărturisească, simţea o gelozie cu atât mai dureroasă, cu atât mai umilitoare contra rivalei sale, cu cât aceasta părea mai puţin demnă să se măsoare cu dânsa. Adriana ezita să vadă în Roza Pompon o fiinţă pierdută. Ea îşi aminti de convorbirea pe care o surprinsese într'o zi între Djalma şi Rodin. Nu putea crede că un om înzestrat cu un spirit aşa de remarcabil, cu o inimă aşa de duioasă putea fi capabil să iubească o fiinţă depravată, vulgră şi să se arate cu atâta îndrăzneală cu ea în public.

Aici era un mister pe care Adriana se silea în zadar să-l pătrundă.

Aceste îndoeli chinuitoare, această curiozitate crudă hrăneau încă iubirea funestă a Adrianei şi trebue să se înţeleagă desperarea ei fără margini, când îşi dădu seama că indiferenţa şi dispreţul lui Djalma nu puteau ucide acest amor arzător, mai pătimaş decât oricând. Conştiinţa acestei slăbiciuni era pentru

Adriana o remuşcare şi un chin de fiecare moment. Fiind victimă a acestor dureri de nespus, ea începu să trăiască de atunci într'o singurătate absolută.

Nu trecu mult şi izbucni holera. Adriana era prea nenorocită ca să se teamă de boală şi îi fu milă de durerile altora. Ea fu dintre cei dintâi care făcură daruri considerabile pentru ajurarea nefericiţilor. De altfel, aceste daruri începură să curgă din toate părţile.

Florina fu şi ea atinsă de boală. Stăpâna ei, cu toată primejdia, se duse să o vadă şi să o încurajeze. Florina învinsă de această nouă dovadă de bunătate, nu mai putu ascunde mult timp trădarea de care se făcuse până atunci vinovată. Se gândea că moartea avea s'o scape de odioasa tiranie a oamenilor al căror jug îl sufere şi că putea spune totul Adrianei.

Adriana află în felul acesta spionajul neîncetat al Florinei, şi cauza neaşteptatei plecări a lui Mayeux. In faţa acestor descoperiri, Adriana simţi iubirea şi mila ei duioasă crescând pentru biata lucrătoare. Din ordinul ei se făcură cele mai active cercetări ca să se dea de urma lui Mayeux. Mărturisirile Florinei avură un alt rezultat, cu mult mai important: Adriana alarmată pe drept de această nouă dovadă a uneltirilor lui Rodin îşi aminti de planurile formate atunci când crezându-se iubită, instinctul iubirii îl arătă primejdiile care ameninţau pe Djalma şi pe ceilalţi membrii ai familiei de Rennepont.

După mărturisirile Florinei gândul Adranei fu să unească pe toţi cei din neamul ei în contra duşmanului comun. Gândul acesta îl socoti ca o datorie de îndeplinit. In lupta contra adversarilor atât de primejdioşi, atât de puternici ca Rodin, ca părintele de Aigrigny, ca prinţesa de Saint-Dizier şi afiliaţii lor, Adriana nu văzu numai sarcina demnă de laudă şi plină de primejdii de a demasca ipocrizia şi lăcomia, dar încă, dacă nu o mângâiere, cel puţin o uitare, o alinare a durerilor ei.

Începând din clipa ceea, apatia dureroasă în care lânceziea ei fu înlocuită cu o activitate febrilă. Ea convocă în jurul ei pe toţi cei din familie şi care erau capabili să vie la chemarea ei. Aşa, după cum se spunea în nota secretă pe care o primise părintele de Aigrigny, palatul de Cardoville deveni în curând cen-

rul unor demersuri neîncetate, rodnice, ai unor dese întâlniri de familie în care se desbăteau pe larg mijloacele de atac şi de apărare.

In dimineaţa zilei când Adriana aflase adresa lui Mayeux şi veni să o smulgă dela o moarte sigură, Agricol Baudoin se aflase din întâmplare la palatul de Cardoville şi rugase pe Adriana să-l lase să meargă cu ea în strada Clovis. Aşa, se duseră amândoi în cea mai mare grabă.

Mayeux, întinsă pe şalteaua ei, părea aşa de slabă, încât chiar dacă Agricol n'ar fi rămas jos în curte lângă Cefiza care îşi dădea sufletul în cele mai mari chinuri, domnişoara de Cardoville tot ar fi trebuit să aştepte câtva până ce Mayeux să se poată ridica şi coborâ până la trăsură. Mulţumită prezenţei de spirit şi minciunii pe care i-o spuse Adriana, fata crezu că Cefiza fusese transportată într'o ambulanţă din apropiere unde i dădeau îngrijirile necesare.

— Dv. vă datorăm viaţa ! domnişoară şi Cefiza şi eu ! zicea Mayeux cu lacrimile în ochi.

Apoi întoarse chipul ei melancolic şi dulce spre Adriana.

— V'aţi îngenunchiat în mansarda asta, lângă patul acestui păcătos, unde sora mea şi cu mine am vrut să murim !... Câtă bunătate, domnişoară! După ce am fugit în felul acela dela dv... ar fi trebuit să mă credeţi aşa de ingrată !

— Mai târziu, când ai să mai prinzi puteri, o să-ţi explic multe lucruri care acuma ţi-ar obosi poate atenţia; cum te simţi ?

— Mai bine, domnişoară; aerul bun, şi gândul că vă văd alci şi că prin urmare sora mea n'o să mai fie redusă la disperare... căci şi eu o să vă spun tot... sunt sigură că veţi avea milă de Cefiza, nu-i aşa domnişoară ?

— Bizue-te tot deuna pe mine, fetiţo, răspunse Adriana, ascunzându-şi încurcătura... Dar la spune-mi; înainte de a lua această hotărâre desperată mi-ai scris, nu-i aşa ?

— Da !

— Vai ! dar n'am primit scrisoarea!

— Şi totuşi ştiţi că v'am scris ?

— Da, dragă. Şi mai ştiu că aţi scris chiar la portar la mine, dar el a dat scrisoarea mea dintre servitoarele mele, Florinei, şi i-a spus că scrisoarea era dela dumneata. Dr, Florinu mă înşela; era vândută duşmanilor mei şi le servea de spioană.

— Ea !.... Doamne Dumnezeule ! esclamă Mayeux. Se poate una ca asta ?

— Chiar ea, răspunse Adriana cu amărăciune; dar trebue să o plângem tot atât cât o osândim, căci era silită să se supue unei nevoi teribile. Mărturisirea pe care mi-a făcut-o pe patul de moarte şi căinţa de care a dat dovadă, l-au asigurat ertarea mea.

— A murit Florina! Ea aşa de tânără şi de frumoasă!... Dar ce interes avea ea să vă dosească scrisoarea mea ?

— Le era teamă să nu vii iar lângă mine, dumneata, îngerul meu păzitor, care mă iubeai aşa de mult... Duşmanilor mei le-a fost teamă de afecţiunea şi de credinţa dumitale şi mai ales de admirabilul instinct al inimii dumitale. N'o să uit niciodată cât de îndreptăţită era oroarea ce ţi-o inspira un ticălos pe care eu l'am apărat de bănuelile dumitale.

— Rodin !.... zise fata înfiorându-se.

— Da, răspunse Adriana; dar să nu vorbim acuma de ticăloşii ăştia. Amintirea lor mi-ar strica bucuria pe care o simt că le văd renăscând la viaţă. Imi pare aşa de bine că te-am regăsit ! Dacă ai şti tot ce sper, tot ce aştept dela unirea noastră ! căci n'o să ne mai despărţim, nu-i aşa ? Promite-mi pentru numele lui Dumnezeu. Intre noi două este o apropiere fatală care face ca prietenia dumitale să-mi fie şi mai scumpă şi mai preţioasă; mi-am câştigat acest drept, nu-i aşa? Nu mă cuinza, am atâta nevoe de o prietenă....

D-v., domnişoră... d-v aveţi nevoe de prietenia mea biete nenorocite ca mine ?

—Da, răspunse Adriana privind pe Mayeux cu o expresie de durere sfâşietoare. Mai mult decât atâta: dumneata eşti poate singura fiinţă din lume căreia pot, căreia aş avea cerere să-i mărturisesc durerile mele amare.

Mayeux abia putea să-şi creadă urechilor. Dacă binefăcătoarea ei ar fi avut, ca şi ea, o dragoste nefericită, n'ar fi vorbit alt altfel. Dar lucrătoarea nu putea admite o astfel de presupunere, de aceea atribuia cauza tristeţei domnişoarei de Cardoville altui lucru. Ea răspunse trist, gândindu-se la iubirea fatală pentru Agricol :

— Da, domnişoară ! o durere de care îţi e ruşine trebue să fie un lucru îngrozitor ! foarte îngrozitor !

In clipa când Mayeux rostea aceste cuvinte, se auziră paşi pe scară şi o voce tinerească zicând:

— Sărmana Mayeux ! Bine că vin la timp ! Cel puţin dacă l-aş putea fi bun la ceva !

Şi aproape în acelaş timp intră repede în mansardă Roza Pompon. Agricol veni şi el îndată după grizetă. Arătă Adrianei geamul deschis şi încercă să o facă să înţeleagă, printr'un semn că regina Bacanal avusese un sfârşit tragic. Dar pantomima aceasta fu pierdută pentru d-şoara de Cardoville. Inima Adrianei bătea cumplit de durere, de indignare şi de mândrie, recunoscând fata pe care o văzuse la Teatrul Saint-Martin cu Djalma. Numai ea era cauza durerii cumplite pe care o îndura din acea scară funestă. Dacă surpriza domnişoarei de Cardoville fu mare, cea a Rozei Pompon nu fu nici ea mai mică. Şi ea recunoscu în Adriana pe frumoasa fată cu părul de aur care se aflase în faţa ei la teatru în scara aventurii cu pantera neagră. Ea avea puternice motive să dorească foarte mult această întâlnire. Este imposibil să zugrăvim privirea de bucurie şi de triumf pe care o aruncă cu afectare asupra Adrianei.

Prima mişcare a domnişoarei de Cardoville fu să plece din mansardă; dar nu numai că nu vroia să părăsească pe Mayeux în asemenea momente, şi să dea un motiv al bruştei plecări, mai ales în faţa lui Agricol, dar o curiozitate de neînţeles o opri pe loc, cu toată mândria ei revoltată. Aşa dar rămase. Inchipuiască-şi oricine surpriza şi încurcătura ei când Roza Pompon îi spuse cu aerul cel mai natural din lume:

— Imi pare foarte bine că vă găsesc aici, domnişoară. Avem de vorbit amândouă. Dar mai înainte vreau să sărut puţin pe biata Mayeux, dacă îmi dati voe, domnişoară.

Ca să dăm o idee de tonul cu care nu pronunţată vorba domnişoară, ar fi trebuit ca cititorii noştri să fi asistat la nişte discuţii mai mult sau mai puţin furtunoase între două Roze Pompon geloase şi rivale. Atunci s'ar putea înţelege duşmănia provocătoare pe care o cuprindea acest cuvânt pronunţat în asemenea împrejurări grave. Domnişoara de Cardoville încremenită de nerusinarea Rozei Pompon, rămase mută, Agricol distrat de atenţia pe care i-o dădea lui Mayeux, care nu-l mai pierduse din ochi de când intrase impresionat şi de scena dureroasă la care asistase, nu băgă de seamă îndrăzneala grizetei şi zise încet Adrianei :

— S'a sfârşit, domnişoară ! Cefiza şi-a dat sufletul fără să-şi fi venit în fire.

— Biata fată ! zise Adriana mişcată, ultând o clipă pe Roza Pompon.

— Va trebui să ascundem această veste lui Mayeux, şi să i-o spunem numai mai târziu, cu cele mai mari precauţii, mai zise Agricol. Bine că Roza Pompon nu ştie nimic.

Şi Agricol arătă din ochi domnişoarei de Cardoville pe grizetă, care se aşease pe jos lângă Mayeux. Auzind pe Agricol numind cu atâta familiaritate pe Roza Pompon, Adriana rămase şi mai uimită.

— Dragă Mayeux, zise Roza Pompon cu volubilitate, pe când ochii îi erau plini de lacrimi, se poate să faci aşa prostie? Oamenii cum se cade se ajută doar între ei. Nu puteai să vii la mine ?

—Ştiu că eşti bună, zise Mayeux, care aflase dela soră sa că Roza Pompon, ca atâtea alte fete de felul ei, avea inimă foarte bună.

Grizeta îşi şterse apoi cu dosul mâinii vârful nasului ei tranadafiriu, de care atârna o lacrimă şi zise :

— Ai să spui că nu ştiai unde mă oploşisem în ultimul timp.. e foarte caraghioasă istorie, zău.. Dar acuma n'ai să mai faci prostii din astea, nici dumneata, nici Cefiza.

— E aşa de slabă încât nu e voe să o vedem, nu-i aşa Agricol ? întrebă Mayeux.

— Să nu vorbim de asta: acuma, linişteşte-te.

— Agricol are dreptate, trebue să fii cuminte, zise Roza Pompon; o să aşteptăm. O să aştept şi eu, vorbind până atunci cu dumneael... şi Roza Pompon aruncă asupra Adrianei o privire furişe de pisică mâniată. Da, o să aştept, căci vreau să vorbesc cu Cefiza şi să-i spun că se poate bizui pe mine.

Roza Pompon sărută cu drag pe Mayeux. Renunţăm să descriem ceeace simţea domnişoara de Cardoville în timpul convorbirii, sau mai bine zis, al discursului pe care îl ţinea grizeta. Dacă prima mişcare a Adrianei fusese aşa de penibilă la vederea Rozei Pompon, cu timpul mai gândindu-se, i se născură îndoieli în minte. Ea îşi aminti din nou conversaţia pe care o surprinsese între Djalma şi Rodin şi se întrebă dacă era cu putinţă şi dacă era lucru cuminte să creadă că prinţul, ale cărui idei despre amor erau aşa de nobile, putea găsi cel mai mic farmec în fiecăreala fetei acesteia.

Acuma Adriana nu mai şovăi, ci privea pe bună dreptate lucrul ca imposibil, acuma când vedea, ca să zicem aşa, de aproape pe această fată. Îndoielile Adrianei cu privire la adânca dragoste a prinţului pentru Roza Pompon se schimbară în curând într'o neîncredere absolută. Era înzestrată cu prea mult spirit şi prea multă pătrundere ca să nu simtă că această legătură aparentă, atât de neînţeleasă, trebuia să ascundă vreun mister. Domnişoara de Cardoville simţi că speranţa îi revine.

Roza Pompon, după ce sărută pe Mayeux, se ridică, se întoarse spre Adriana şi îi spuse cu impertinenţă :

— Acuma între noi două. Avem ceva de descurcat împreună.

— Sunt la ordinele dumitale, răspunse Adriana cu multă blândeţe şi simplicitate.

Văzând mutra cuceritoare şi îndrăzneaţă a Rozei Pompon şi auzind provocarea către domnişoara de Cardoville, Agricol deschise nişte ochi şi nişte urechi nespus de mari şi o clipă rămase încremenit de obrăznicia grizetei, apoi făcu un pas spre ea, o trase de mânecă şi-i spuse încet :

— Ce-i asta ? eşti nebună ? Ştii cu cine vorbeşti ?

— Ei şi ? Par'că o femee frumoasă nu preţueşte tot atât cât şi alta ? Asta o spun pentru dumneael... Doar n'are să mă

mănânce, răspunse Roza Pompon, cu glas tare; am de vorbit cu dumneaei. Sunt sigură că dumneaei ştie despre ce. Dacă nu, o să-i spun, nu durează mult.

Adriana, temând-se de vre-o explozie ridicolă cu privire la Djalma în faţa lui Agricol, făcu un semn acestuia din urmă şi răspunse grizetei :

— Sunt gata să te ascult, domnişoară, dar nu aici... înţelegi pentru ce...

— Aşa e... am cheia dela mine... dacă vrei, să mergem la mine.

Acest la mine fu rostit cu un ton triumfător.

— Cum domnişoară, zise Agricol Adrianei, eşti aşa de bună în cât....

— Domnule Agricol, zise Adriana întrerupându-l, fii bun şi rămâi lângă biata fată, mă întorc şi eu îndată.

Apoi se apropie de Mayeux care era tot aşa de mirată ca şi Agricol şi îi spuse :

— Iartă-mă, dacă te las singură câteva minute, până atunci ai să mai prinzi puteri şi am să vin să te iau ca să te duc acasă, dragă surioară.

După aceea se întoarse spre Roza Pompon care era din ce în ce mai mirată auzind pe această doamnă nobilă numind pe Mayeux surioară şi îi spuse:

— Sunt gata,, domnişoară.

Cele două rivale eşiră din mansardă, iar Agricol şi Mayeux rămaseră singuri. După câteva clipe grizeta şi domnişoara de Cardoville intrară în apartamentul lui Filimon. Adriana, care nu ştia nimic de moravurile excentrice ale studenţilor, nu se putu opri, cu toată preocuparea care o stăpânea, să nu examineze cu mirare şi curiozitate haosul bizar şi grotesc al obiectelor celor mai disperechiate. Deghizări de bal mascat, capete de mort fumând din pipe, ghete rătăcite pe biblioteca cu cărţi, haine de femee, pipe, etc. După primul moment de mirare Adriana avu impresia de desgust: nu se simţea la locul ei pe când mansarda păcătoasă a lui Mayeux nu-i pricinuise nici o repulsie.

Roza Pompon, cu tot aerul său batjocoritor, se simţea şi ea foarte emoţionată de când se găsea între patru ochi cu domni-

n'ar fi decât atâta ! mai zise Roza Pompon, mai înțelegându-se puțin câte puțin. Drăgălașa sa figură până atunci contractată într'o strâmbătură urâtă, căpătă o expresie de durere adevărată, puțin cam caraghioasă. Dacă n'ar fi decât istoria cu buchetul ! — Deși mi s'a suit tot sângele la cap când am văzut pe Făt-Frumos sărind pe scenă, mi-aș fi zis: Așa-i moda în țara lui, desigur! Dar ceace nu-i nicăeri la modă este să se poarte cineva cu o femee așa cum s'a purtat el cu mine. Și sunt sigură cu toate astea s'au întâmplat numai din cauza dumitale.

Tânguirile acestea amare și în acelaș timp comice se potriveau prea puțin cu ceeace spusese la început Roza Pompon despre amorul nebunesc al lui Djalma pentru ea, dar Adriana se feri să scoată în evidență aceste contraziceri și zise cu blândețe :

— Domnișoară, cred că te înșeli când zici că am vreun amestec în necazurile dumitale, dar în orice caz, mi-ar părea în adevăr rău ca să fi fost maltratată ori de către cine.

— Dacă îți închipui că m'a bătut, te înșeli, strigă Roza Pompon. Ei, poftim!... Nu, nu așa a fost, dar oricum, sunt sigură că dacă nu erai dumneata, prințul Făt-Frumos ar fi sfârșit prin a mă iubi puțin. În definitiv, doar nu-s de lepădat. Și apoi, este iubit și iubit. Eu nu sunt pretențioasă, nici măcar atâta ! — aici Roza Pompon își mușcă unghia trandafirie a degetului cel gros. Când a venit Nini-Moulin să mă ia și mi-a adus bijuterii și dantele ca să mă hotărască să merg cu el, avea dreptate să-mi spue că nu aveam să fac nimic necinstit...

— Nini-Moulin ? întrebă domnișoara de Cardoville din ce în ce mai curioasă. Cine-i Nini-Moulin ?

— Un scriitor religios, răspunse Roza Pompon supărată.

Auzind cuvintele scriitor religios, Adriana se văzu pe urmele unei noui intrigi a lui Rodin ale cărei victime erau să fie ea și cu Djalma. De aceea întrebă :

— Dar cu ce pretext te-a luat omul acela de aici ?

— A venit să mă ia și mi-a spus că n'am să mă tem de loc că nu era vorba de nimic imoral, și că trebuie numai să fac pe fata drăgălașă. Atunci mi-am zis : Fillmon nu s'a întors din provincia lui, mă plictisesc singură, și toate astea nar

şoara de Cardoville. Mai întâi, rara frumuseţe a bogătaşei, aerul ei nobil, înalta distincţie a manierelor sale, felul demn şi tot odată amabil cu care răspunsese la provocarea nerușinată a grizetei, începură să impună acesteia. In afară de asta, după toate Roza Pompon era fată de treabă şi fusese foarte mişcată auzind pe domnişoara de Cardoville zicând lui Mayeux dragă.

După o clipă de ezitare, Roza Pompon se înfipse cu îndrăzneală în faţa Adrianei cu atât mai ţeapănă cu cât se simţea mai alburată. Inima Adrianei bătea să se rupă :

— O să-ţi spun numai decât ce am pe inimă, zise Roza Pompon. Nu te-aş fi căutat anume, dar pentrucă te găsesc, este foarte natural să profit de ocazie.

— Bine, domnişoară, dar aş putea cel puţin să ştiu despre ce e vorba ?

— Cum să nu, zise Roza Pompon cu şi mai multă impertinenţă. Să nu-ţi închipui cumva că mă simt nenorocită şi că vreau să-ţi fac o scenă de gelozie sau să strig ca o fată părăsită. Să nu te bucuri cu un asemenea gând. Slavă Domnului ! n'am să mă plâng de Făt-Frumos — aşa îl desmerd eu. — Din potrivă, m'a făcut foarte fericită. Dacă l-am părăsit, este fără voia lui : aşa mi-a plăcut să fac.

Zicând acestea, Roza Pompon care cu toate aerele pe care şi le dădea, avea inima grea, nu-şi putu stăpâni un oftat.

— Da, da, zise ca mai departe, l-am lăsat pentrucă aşa am avut poftă, căci era nebun după mine. Dacă aş fi vrut m'ar fi luat şi de nevastă. da, da, de nevastă. Atâta pagubă dacă cele ce-ţi spun te necăjesc. E drept, că voiam să te necăjesc, dar când te-am văzut adineauri, aşa de bună cu biata Mayeux, de şi eram foarte sigură de dreptatea mea, am simţit oarecare milă. In sfârşit, ceeace e sigur este că te urăsc şi că meriţi aceasta, mai zise Roza Pompon, şi izbi cu piciorul în pământ.

— Şi de ce mă urăşti ? întrebă cu blândeţe Adriana.

— Dar bine, domnişoară, zise Roza Pompon, uitându-şi cu totul rolul de cuceritoare şi cedând sincerităţii naturale a caracterului ei. Faci aşa ca şi cum nici n'ai şti dece şi pentru cine te urăsc ! Doar nu se duce nimeni să ridice buchete din gura panterei pentru o persoană care nu-i este nimic ! Şi încă dacă

destul de nostime, ce risc ? Da, nu ştiam ce riscam, mai zise Roza Pompon cu un oftat. In sfârşit, Nini-Moulin m'a urcat într'o trăsură frumoasă şi ne-am oprit în piaţa Palatului Regal. Acolo s'a urcat în trăsură în locul lui Nini-Moulin un om cu o mutră piezişă şi cu tenul galben. El m'a dus la Făt-Frumos unde m'am instalat. Când l-am văzut ! e aşa de frumos, aşa de frumos, încât la început am rămas orbită. Şi are înfăţişarea blajină, bună. Atunci mi-am zis : Frumos ar fi pentru mine să pot rămânea cuminte aici... Dar nu credeam să o nimeresc aşa de bine... Am rămas cuminte, vai ! prea cuminte.

— Cum, domnişoară, îţi pare rău că ai fost virtuoasă ?

— Sigur ! Imi pare rău că cel puţin n'am avut plăcerea de a refuza ceva... Dar ce să refuzi, când nu ţi se cere nimic, dar nimic ? Când eşti aşa de disprefuită încât nu ţi se spune nimic nici un cât de mic cuvintel de dragoste ! Parcă eu ştiu de ce Făt-Frumos mă ţinea pe lângă dânsul ! De ce mă ducea la plimbare în trăsură şi la teatru ? Ce vrei ? poate că şi asta este la modă în ţara lui sălbatecă, să ai pe lângă tine o fetiţă drăgălaşă numai pentru ca să nu-i dai nici o atenţie...

— Dar atunci de ce ai rămas în casa aceea ?

— El, Doamne ! zise Roza Pompon, izbind cu piciorul în pământ, cu cinică, am rămas pentrucă... nu ştiu nici eu cum s'a întâmplat, fără voia mea, am început să-l iubesc pe Făt-Frumos. Şi ceeace e mai curios este că eu care sunt veselă ca un scatiu îl iubeam pentrucă el era trist — dovadă că îl iubeam cu adevărat. In sfârşit, într'o zi nu m'am mai putut stăpâni şi mi-am spus :

— Atâta pagubă !

Şi m'am gătit cât am putut mai bine, aşa de drăgălaş, aşa de coquet, în cât după ce m'am uitat în oglindă, mi-am zis :

— E sigur că n'o să reziste.

Şi mă duc la el. Imi pierdusem capul, l-am spus tot ce mi-a trecut prin minte mai dulce ; am râs, am plâns, în sfârşit i-am declarat că îl iubesc. Ce crezi că mi-a răspuns ? cu vocea lui dulce, rămânând rece ca o bucată de marmoră ?

— Săraca de tine !

Auzi ! Săraca de tine, continuă Roza Pompon cu indig-

flare. Dar ceeace e mai grozav, este că sunt sigură că dacă n'ar fi nenorocit din alt amor, mi-ar fi fost uşor să-l aprind. E aşa de trist! aşa de abătut! Dar atâta pagubă! mai zise nostima fetiţă, privind pe domnişoara de Cardoville cu duioşie şi cu respect, de ce aş tăcea în definitiv? La început ţi-am spus că Făt-Frumos voia să mă ia de nevastă şi până la urmă, fără voia mea, ţi-am mărturisit că mă dăduse pe jumătate afară. Doamne! nu-i vina mea, când vreau să mint în totdeauna mă încurc. Iată curatul adevăr. Prinţul e nebun după dumneata... nebun adevărat. Nu numai istoria cu tigrul pe care l'a ucis pentru dumneata la Teatrul Saint-Martin mă face să cred asta, dar de când am văzut câte nebunii a făcut cu buchetul dumitale, dacă ai şti. Şi pe urmă nu ştii? petrecea toate nopţile treaz şi adesea plângea într'un salon unde te-a văzut pentru prima oară, după cum mi s'a spus. Dumneata trebue să ştii unde, lângă seră... A făcut portretul dumitale din memorie pe o oglindă, după moda dela el din ţară! şi câte alte lucruri! Eu care îl iubeam şi vedeam toate astea, am început să-mi cam es din sărite. Dar pe urmă, lucrul devenea aşa de mişcător, aşa de duios, încât aveam lacrimi în ochi. Da,... uite că şi acuma numai când mă gândesc la bietul prinţ...

În adevăr, Roza Pompon avea ochii frumoşi înecaţi în lacrimi şi o expresie aşa de sinceră de interes, încât Adriana fu mişcată. Zău, domnişoară, nu-i nenoroci pe bietul prinţ, iubeşte-l şi dumneata puţin. Ce pierzi dumneata dacă îl iubeşti?

Zicând acestea Roza Pompon luă cu drag mâna Adrianei, cu un gest poate prea familiar, dar plin de naivitate, ca şi cum ar fi vrut să-şi accentueze mai mult rugăminţea. Domnişoarei de Cardoville îi trebui o mare putere de stăpânire ca să-şi oprească avântul de bucurie ce i se urca din inimă pe buze ca să oprească torentul de întrebări pe care ardea să le pună Rozei Pompon. Izbuti chiar să-şi oprească lacrimile dulci de fericire care îi tremurau de câteva minute pe marginea genelor. Ciudat lucru! când Roza Pompon îi luă mâna, Adriana în loc să şi-o retragă, strânse cu drag mâna grizetei. După aceea, printr'o mişcare necugetată, o trase aproape de fereastră ca şi cum ar fi voit să examineze mai deaproape figura încântătoare a Rozei Pompon.

Oricât de ciudat ar părea lucrul, Adriana era încântată că găsea fata cu mult mai drăguță decât i se păruse la început. Indiferența stoică a lui Djalma pentru această încântătoare fată arăta destul toată sinceritatea iubirii de care era cuprins.

Nu știm ce voia Adriana să răspundă Rozei Pompon, căci afară, la ușă, se auzi un fel de cotcodăcit sălbatec, ascuțit, strident, țipător, care avea pretenția să imite cântecul cocoșului. Adriana tresări speriată, dar chipul Rozei Pompon cu puțin înainte așa de duios, căpăta o expresie de o veselie nespusă. Ea se repezi la ușă strigând :

— E Filimon !

— Cine-i Filimon ? întrebă Adriana oprind-o speriată.

— E amantul meu. Ce monstru ! s'a urcat în vârful degetelor ca să facă ca cocoșul !... e el !

Afară răsună un al doilea cucurigu, mai tare decât cel dintâi.

— Nu deschide zise Adriana încet, din ce în ce mai încurcată ; te rog nu răspunde.

— Dar e odaia lui, suntem la dânsul... zise Roza Pompon.

Filimon, văzând ce puțin efect făcea cucurigul lui se plictisi și băgă cheea în broască. Adriana, nevoind să mai mărească încurcătura situației, se duse drept la ușă și deschise, spre marea mirare a lui Filimon, care rămase locului încremenit.

Izbit de aerul nobil al fetei, studentul își duse mâna la beretă și salută respectuos, dându-se la o parte din prag. Adriana îi înapoie salutul cu grație și cu politețe, apoi cobori repede scara și dispăru. Filimon, orbit de frumusețea fetei și de aerul ei nobil și distins, curios să știe cum dracu avea Roza Pompon asemenea relații, o întrebă nerăbdător :

— Cine-i doamna asta frumoasă ?

— O prietenă de pension, craiule, zise Roza Pompon ducând degetul cel gros de la mâna stângă pe vârful nasului și resfirând celelalte degete.

Filimon răspunse la această strâmbătură luând cu drag pe Roza Pompon de talie ; după aceea veselul menaj închise ușa.

In timpul cât Adriana stătuse de vorbă cu Roza Pompon, se petrecuse o scenă mișcătoare între Agricol și Mayeux. Imediat după plecarea Adrianei, Agricol îngenunche lângă Mayeux și îl spuse cu o adâncă emoție :

— Acuma suntem singuri și pot în sfârșit să-ți spun ce am pe inimă. E grozav ceeace ai făcut ; să mori de disperare și de mizerie și să nu mă chemi lângă tine !

— Agricol, ascultă-mă.

— Nu, n'ai nici o scuză. La ce servește Doamne, că ne-am numit totdeauna frate și soră, că timp de cincisprezece ani ne-am dat dovezile cele mai sincere de dragoste, dacă într'o zi de nenorociri te hotărăști să-ți iei viața fără să-ți pese de cei pe care îi lași în urma ta, fără să te gândești că a te ucide înseamnă a le spune: Nu sunteți nimic pentru mine !

— Iartă-mă, Agricol, e adevărat nu mă gândisem la asta, zise Mayeux plecând ochii în jos, dar mizeria și lipsa de lucru...

— Mizeria și lipsa de lucru ! dar ce, eu nu eram aici ?

— Desperarea !...

Agricol se uită câteva minute la ea cu o expresie de o duioșie de nespus, apoi zise deodată :

— O să mă erte că n'am ascultat-o, da, sunt sigur că o să mă erte.

Apoi se adresă lui Mayeux care îl privea din ce în ce mai mirată și îl spuse cu glas grav și emoționat :

— Eu sunt prea sincer ; situația asta nu este de suferit ; îți fac reproșuri și te dojenesc, dar nu mă gândesc la cele ce spun. Mi-e inima îndurerată când mă gândesc la răul pe care ți l-am făcut.

— Nu înțeleg... nu mi-ai făcut niciodată nici un rău !...

— Nu, nu-i așa ? niciodată... nici măcar în lucrurile mici ? Când de exemplu, cedând unui detestabil obicei din copilărie cu, care doar te iubeam și te respectam ca pe sora mea, îți dădeam fără încetare o poreclă odioasă și ridicolă în loc să-ți zic pe nume ?

— Poți să te necăjești pentru așa de puțin lucru ? E un obicei din copilărie, după cum spui. Mama ta, așa de bună și

de duioasă, care mă trata ca pe fiica ei, îmi spunea şi ea Mayeux după cum ştii.

— Dar mama s'a dus să te întrebe dacă să mă însori? S'a dus să te roage să vezi fata, să-i studiezi caracterul, cu speranţa că instinctul dragostei pe care o aveai pentru mine te va înştiinţa dacă ar fi fost să fac o partidă rea? Spune, ar fi avut mama această cruzime? Nu, numai eu am fost în stare să-ţi sfâşii inima în felul acesta. Îţi făceam un rău îngrozitor, eram fără inimă, dar nu ştiam, jur pe Dumnezeu că nu ştiam!

— Dar bine, zise Mayeux cu un glas care deabea se mai auzea, de ce te gândeşti la toate astea?

— De ce? pentrucă mă iubeşti! esclamă fierarul cu vocea tremurătoare de emoţie strângând frăţeşte pe Mayeux în braţe.

— O! Doamne! esclamă fata încercând să-şi ascundă obrajii între mâini, ştiu totul.

— Da, ştiu totul, zise fierarul cu o expresie de dragoste şi de respect, da, ştiu totul şi nu vreau să roşeşti de un sentiment care mă onorează şi de care sunt mândru. Da, ştiu totul, şi sunt mândru că cea mai bună, cea mai nobilă inimă care există pe lume a fost a mea, este a mea şi va fi pentru totdeauna a mea. Haide Magdaleno, ridică fruntea şi ochii şi uită-te la mine. Ştii bine că gura asta n'a minţit niciodată. Uită-te la mine; citeşte pe trăsăturile mele cât sunt de mândru, auzi Magdaleno, sunt mândru de dragostea ta.

Mayeux, pierdută de durere, zdrobită de ruşine, nu ridicase până atunci ochii asupra lui Agricol. Dar vorbele lui exprimau o convingere atât de adâncă, glasul lui vibrător trăda o emoţie aşa de mare, încât biata fiinţă simţi că ruşinea îi dispărea, mai ales după ce Agricol adăugă cu o exaltare din ce în ce mai mare:

— Haide, fii liniştită, nobila şi buna mea Magdalenă, o să fiu demn de această mare dragoste. Crede-mă pe mine, dragostea asta o să-ţi aducă atâta fericire, câte lacrimi ţi-a prilnuit până acuma. De ce iubirea să fie de aici înainte pentru tine o cauză de izolare, de ruşine şi de teamă? Ce-i amorul

așa după cum îl înțelege admirabila ta inimă ? Un schimb neîncetat de devotament și de iubire, o stimă adâncă și o încredere reciprocă. Ei bine, Magdaleno, acest devotament, această iubire, această încredere — o să le avem unul pentru celălalt ; da, mai mult decât până acuma.

Cu cât vorbea mai mult fierarul, cu atât mai îndrăzneață devenea Mayeux. Ceeace o speriase pe ea mai mult — dacă avea să se descopere iubirea pentru Agricol —, era batjocura, disprețul sau o compătimire umilitoare. Departe de astă, pe figura bărbătească și deschisă a vrednicului Agricol se zugrăvise bucuria și fericirea. Mayeux știa că el nu era în stare să se prefacă, de aceea esclamă de data asta fără rușine, și cu un fel de mândrie :

— Mulțumită ție Agricol, mulțumită vorbelor bune pe care mi le-ai spus, simt că în loc să roșesc de acest amor trebue să fiu mândră de el. De ce mi-ar fi rușine ? Să am totdeauna un loc în viața ta, să te iubesc, să ți-o spun, să ți-o dovedesc printr'o dragoste de fiecare moment, ce volam mai mult ? Și totuși rușinea, teama, nenorocirea care mi s'a întâmplat m'au împins până la sinucidere ! Vezi, dragă, trebue să erți neîncrederii unei biete ființe sortită din copilărie ridicolului. Acest secret ar fi trebuit să moară odată cu mine dacă o întâmplare cu neputință de prevăzut nu ți l-ar fi descoperit. In acest caz tu ai dreptate ; eram sigură de mine și sigură de tine și n'ar fi trebuit să-mi fie teamă de nimic. Dar trebue să fii îngăduitor cu mine. Neîncrederea în sine face să nu te încrezi nici în ceilalți. Acuma să uităm toate astea, Agricol, bunul meu frate Am să-ți spun ceeace îmi spuneai și tu adineauri. Uită-te bine la mine, știi bine că nici gura mea n'a mințit vreodată. Ei bine, uită-te la mine și spune dacă vreodată în viața mea am avut aerul așa de fericit ca acuma. Și totuși, adineauri am vrut să mor.

Mayeux avea dreptate. Nici Agricol nu sperase ca vorbele sale să aibă un efect așa de iute. Cu toate urmele adânci pe care mizeria, durerea și boala le întipărise pe fața fetei, ea strălucea atunci de o fericire așa de înaltă, de atâta seninătate, iar ochii ei blajini și curați ca al sufletul, erau fixați cu simplitate asupra lui Agricol.

De câteva minute scena aceasta avea un martor nevăzut. Fierarul şi Mayeux, prea mişcaţi, nu văzuseră pe domnişoara de Cardoville care stătea în picioare în pragul uşii. După cum spusese Mayeux, ziua aceea începută sub auspicii funeste, devenise pentru toţi o zi de o fericire care nu se poate tălmăci prin cuvinte.

Adriana era radioasă : Djalma îi fusese credincios, Djalma o iubea cu patimă. Aceste odioase aparenţe de care se lăsase înşelată şi cărora le căzuse victimă, erau de bună seamă vreo nouă intrigă a lui Rodin. Nu-i mai rămânea domnişoarei de Cardoville decât să descopere scopul acestor urzeli.

Acuma îi fusese rezervată o ultimă bucurie. După ultimele cuvinte ale lui Mayeux ea ghici că nu mai exista nici un secret între lucrătoare şi fierar şi nu se putu opri să nu strige :

— Ziua aceasta este cea mai frumoasă zi din viaţa mea, căci nu sunt singura fiinţă fericită.

Agricol şi Mayeux întoarseră repede capul.

— Domnişoară, zise fierarul, cu toată promisiunea pe care ţi-am făcut-o, n'am putut ascunde Magdalenei că ştiu că mă iubeşte.

— Acuma, când nu mai roşesc de acest amor în faţa lui Agricol, cum aş putea roşi în faţa dv. domnişoară ? În faţa dv., care chiar adineauri mi-aţi spus : Fii mândră de acest amor, căci este nobil şi curat !

Fericirea dădu lui Mayeux puterea să se ridice sprijinit pe braţul lui Agricol.

— Bine ! bine ! dragă, îi zise Adriana ducându-se la ea şi cuprinzând-o cu braţul ca s'o susţie. Un singur cuvânt încă, ca să-mi scuz indiscreţia pe care mi-ai putea-o reproşa. Dacă i-am spus lui Agricol secretul dumitale...

Fierarul întrerupse pe domnişoara de Cardoville :

— Ştii de ce mi l-a spus Magdaleno ? Este şi asta o dovadă de generositatea inimii domnişoarei, care nu se desminte niciodată. Azi dimineaţă domnişoara mi-a spus :

— Am şovăit mult să-ţi încredinţez secretul, dar în sfârşit m'am hotărât. Să găsim pe sora dumitale adoptivă ; dumneata eşti cel mai bun dintre fraţi pentru ea, dar fără să vrei şi fără să ştii adesea ai rănit-o crud. Acuma îi ştii secretul şi mă bizui pe inima dumitale că ai să-l păstrezi în taină şi că ai să cruţi pe biata fată de alte dureri. Durerile sunt cu atât mai amare cu cât îi vin de la dumneata şi trebue să le sufere în tăcere. Aşa dar când ai să vorbeşti despre soţia şi despre fericirea dumitale, să bagi de seamă ca să nu jigneşti inima aceasta aşa de nobilă şi aşa de bună. Iată Magdaleno, zise fierarul, de ce a comis domnişoara ceeace numeşte o indiscreţie.

— N'am cuvinte să vă mai mulţumesc în destul domnişoară, zise Mayeux.

— In sfârşit iată-ne mai uniţi şi mai fericiţi decât totdeauna. In fericirea noastră o să găsim noui forţe contra duşmanilor noştri. Zic ai noştri, deoarece toţi cei care mă iubesc sunt urâţi de aceşti ticăloşi. Dar curaj ! a sosit ceasul când oamenii cum se cade vor avea şi ei rândul lor... Acuma domnule Agricol, dă-mi voe să-ţi aduc aminte că ai mâine o întrevedere cu domnul Hardy.

— N'am uitat, domnişoară, după cum n'am uitat nici propunerile dumitale aşa de nobile.

—E foarte simplu, şi el e dintre ai mei. Repetă-i ceeace am să-i scriu şi eu astăseară, că toate fondurile care îi sunt necesare pentru reclădirea fabricii îi stau la dispoziţie. Nu vorbesc numai pentru dânsul, ci pentru sute de familii reduse la o soartă precară. Roagă-l mai ales să părăsească cât mai curând funesta casă unde a fost condus. Pentru mii de motive să nu se încreadă în nimic din ce-l înconjoară.

— N'avea grijă, domnişoară, scrisoarea pe care mi-a scris-o ca răspuns la cea pe care am izbutit să i-o trimet într'ascuns era scurtă şi drăgăstoasă, deşi foarte tristă. Mi-a acordat o întrevedere ; sunt sigur că o să-l hotărăsc să părăsească locuinţa aceasta tristă şi poate că o să-l iau imediat cu mine. A avut totdeauna atâta încredere în devotamentul meu !

După câteva minute lucrătoarea, sprijinită de Agricol şi de Adriana, coborî scara casei aceleia triste şi se urcă în tră-

sura cu care venise domnişoara de Cardoville. Ea ceru stăruitor să vadă pe Cefiza, dar Agricol îi răspunse că nu se putea şi că avea să o vadă a doua zi.

. . . . . .

Suntem în seara zilei când domnişoara de Cardoville a împiedicat sinuciderea lui Mayeux. Sună orele unsprezece. Noaptea este neagră, vântul suflă cu putere şi alungă nouri negri, care ascund cu totul palida lumină a lunii.

O trăsură urcă încet, cu greu, în pasul cailor care abea mai pot trage, panta străzii Albe, pantă destul de repede în apropiere de bariera lângă care este situată casa ocupată de Djalma.

— Caută o portiţă cu acoperiş, trece de ea cu vreo douăzeci de paşi, şi pe urmă opreşte, zise o voce ţipătoare şi nerăbdătoare, cu un accent italienesc foarte pronunţat.

Birjarul, drept orice răspuns, înjură surugieşte, dădu bici cailor istoviţi, apucă dealungul zidului şi căscă ochii mari, ca să citească numerele de pe stradă la lumina felinarelor de la trăsură. După câteva momente de mers se opri din nou.

— Am trecut de numărul 50 şi am ajuns la portiţa cu acoperiş, zise el.

— Atunci coboară-te de pe capră, zise vocea şi du-te de bate de trei ori la portiţa de care am trecut. Ai înţeles bine? De trei ori.

— Şi pe urmă?

— Să spui persoanei care o să-ţi deschidă: Sunte-ţi aşteptat şi s-o aduci la trăsură.

Birjarul se cobori ca să execute ordinele primite. Ajungând la portiţă bătu de trei ori şi pe urmă, după o mică pauză iar de trei ori. La semnalul dat, poarta se deschise şi birjarul văzu eşind un om de talie mijlocie, învelit cu o manta şi purtând în cap o bonetă colorată. Omul acesta făcu doi paşi în stradă, după ce încue poarta cu cheea.

— Sunteţi aşteptat, zise birjarul, o să vă conduc la trăsură

Birjarul apucă apoi înaintea omului cu manta, care îl răspunse printr'un semn din cap, şi îl duse la trăsură. Tocmai voia

să deschidă portiţa, şi să coboare scara, când vocea dinaunti esclamă :

— Nu-i nevoe... Domnul nu se urcă, o să vorbesc cu dânsul de aici ; o să-ţi spun când o să plecăm.

Birjarul începu atunci să se plimbe în sus şi în jos dealungul zidului. După câteva secunde auzi în depărtare urmitul altei trăsuri, care se apropia din ce în ce urcând repede coasta. Această trăsură se opri dincolo de poartă, la o oarecare distanţă.

— Ia te uită ! o trăsură particulară ! Bunt cal, n'am ce zice, dacă urcă ei aşa de repede coasta asta de pe strada Albă.

La lumina lunii, un moment eşită dintre nouri, birjarul văzu coborându-se un om din această trăsură. Omul se opri o clipă la poartă, o deschise, intră şi dispăru, după ce închise poarta în urma lui.

— Ia te uită ! ia te uită ! se complică lucrurile ! zise birjarul. Unul ese, altul intră !

In timp ce se petreceau aceste lucruri, omul cu mantaua şi omul cu accent italienesc îşi continuau convorbirea unul în trăsură, celălalt afară, cu mâna sprijinită de marginea portiţei. Conversaţia dură destul de mult şi se făcea în italieneşte. Era vorba de o persoană absentă, după cum se putea vedea după aceste cuvinte :

— Aşa dar, zise vocea celui din trăsură, ne-am înţeles ?... Indată ce ai să primeşti cealaltă jumătate a crucifixului pe care ţi l-am dat...

— O să ştiu ce o să însemneze asta, monseniore.

— Caută să meriţi şi mai departe încrederea pe care ai câştigat-o.

— O voi merita, o voi păstra, monseniore, pentru că admir şi respect pe omul acesta care prin mintea, prin curajul şi prin viaţa lui este mai tare decât cei mai puternici oameni din lume... Am îngenunchiat în faţa lui cu umilinţă, ca în faţa unuia din cei trei idoli negri care stau între Bovania şi adoratorii ei. Şi el ca şi mine are drept religie să schimbe viaţa în neant.

— Hm, hm, zise vocea cam încruntată. Aproprierile acestea sunt nefolositoare şi neexacte. Gândeşte-te numai să-l asculţi, fără să discuţi.

— Să vorbească şi voi executa. Sunt între mâinele lui ca un cadavru, aşa cum îi place lui să spue. A văzut şi mai vede încă cât îi sunt de devotat, prin serviciile pe care i le fac pe lângă prinţul Djalma. N'ar avea decât să-mi spue : ucide... şi acest fiu de rege...

— Nu te gândi la astfel de lucruri, pentru numele lui Dumnezeu ! strigă omul din trăsură întrerupând pe celălalt. Mulţumită Domnului, n'o să ţi se ceară niciodată asemenea dovezi de supunere.

— Ce mi se porunceşte, fac. Bovania mă vede.

— Înţeleg, eşti om cuminte. Să nu uiţi niciodată cele ce ni-ai spus acuma şi să fii din ce în ce mai demn de idolul dumitale, de Dumnezeul dumitale.

— Monseniorul va fi în curând în stare să mă asculte ?

— Cel mai târziu în două-trei zile ; eri a dat dovadă că este înzestrat cu o voinţă atât de mare, încât suntem siguri că se va vindeca foarte curând.

— Atunci să-i spui următorul lucru care este foarte ciudat şi despre care n'am avut încă timpul să-l spun nimic, deoarece s'a întâmplat abia eri. Mă dusesem în grădina morţilor: pretutindeni, înmormântări şi făclii aprinse care luminau în noaptea neagră nenumărate morminte. Deodată la lumina unei făclii am văzut lângă mine un bătrân. Bătrânul plângea. Îl mai văzusem odată. E evreu. Este paznicul casei din strada sfântul Francisc... ştii care. Evreul a întrebat pe un gropar : ei, unde e cosciugul ? Groparul a răspuns : da, ai avut dreptate ; l'am găsit în şirul al doilea şi avea în adevăr drept semn o cruce formată din şapte puncte negre. Dar cum ai putut dumneata să ştii locul şi semnul cosciugului ? Vai ! puţin importă asta, a răspuns evreul cu amărăciune ! Şi acuma unde e cosciugul ? a mai întrebat el. În dosul mormântului de marmoră neagră a răspuns groparul. Este îngropat chiar la suprafaţă. Dar să te grăbeşti. În gălăgia asta n'o să bage nimeni de seamă. Mi-ai plătit bine şi vreau să reuşeşti în ceeace vrei să faci.

— Şi ce a făcut evreul cu cosciugul însemnat cu şapte puncte negre ?

— El avea cu dânsul doi oameni care duceau o targă aco-

perită cu perdele. A aprins un felinar şi s'a dus cu cei doi oameni la locul pe care îl indicase groparul. Eu am început să urmăresc pe evreu printre morminte dar mai multe dricuri mi-au tăiat drumul şi m'au făcut să-l pierd din ochi. Pe urmă n'am mai putut să dau de el.

— E ciudat, în adevăr, o să vedem ce este de făcut ; descoperirea asta poate fi importantă.

In acest moment se auzi bătând în depărtare miezul nopţii.

— E miezu nopţii ! aşa de iute !... trebue să plec. Prin urmare, jură-mi pentru ultima dată : că o să se producă împrejurarea aşteptată, adică îndată ce ai să primeşti cealaltă jumătate a crucifixului de fildeş pe care ţi l'am dat adineauri, ai să-ţi ţii promisiunea ?

— Am jurat pe Bovania, monseniore.

— De asemenea să nu uiţi că pentru mai multă siguranţă persoana care o să-ţi înmâneze cealaltă jumătate a crucifixului va trebui să-ţi spue... să vedem, n'ai uitat ce va trebui să-ţi spue ?

— Va trebui să-mi spue : **De la mână pân' la gură e departe.**

— Foarte bine ! acuma adio ! Taină şi supunere.

— Taină şi supunere, monseniore, răspunse omul cu mantaua.

După câteva clipe trăsura porni, ducând înapoi pe cardinalul Malipieri. In adevăr, el fusese interlocutorul omului cu mianta. Acesta din urmă — cititorii noştri au recunoscut desigur pe Faringhea — se întoarse spre portiţa casei unde locuia prinţul Djalma. In clipa când să pue cheia în broască, văzu, spre marea sa surpriză portiţa deschizându-se şi eşind dinăuntru un om. Faringhea se repezi asupra necunoscutului, îl înşfăcă de guler şi strigă :

— Cine eşti, de unde vii ?

— Necunoscutul găsi de sigur tonul acestei întrebări nu tocmai liniştitor, căci în loc să răspundă, se smuci să scape de strângerea lui Faringhea şi tot odată începu să strige cu voce puternică :

— Petre !... Ajutor !...

Trăsura care staționa la câțiva pași se apropie repede și Petre, un lacheu de statură uriașă, apucă pe metis de umeri și îl izbi cu câțiva pași înapoi, salvând astfel pe necunoscut. Acesta zise apoi lui Faringhea :

— Acuma sunt în măsură să răspund la întrebările dumitale, deși te porți foarte rău cu o veche cunoștință. Eu sunt Dupont, fostul administrator al moșiei de Cardoville, și te-am scăpat din valuri când cu naufragiul vasului pe care te aflai.

În adevăr, la lumina puternică a celor două felinare metisul recunoscu figura blajină și cinstită a lui Dupont, care fusese mai înainte administrator, iar acuma după cum am spus, era intendentul casei domnișoarei de Cardoville.

Dar ce cauți aici ? de ce intri pe furiș ? — Am venit cu o trăsură a domnișoarei de Cardoville, scumpa mea stăpână, însărcinat de dânsa — probabil că nu într'ascuns — să aduc o scrisoare prințului Djalma, vărul ei, răspunse domnul Dupont.

Faringhea se cutremură de mânie, dar se stăpâni și răspunse :

— Și de ce vii la ora asta așa de târzie și de ce intri pe portița asta ?

— Am venit la ora asta pentru că așa a fost ordinul domnișoarei de Cardoville și am intrat pe portiță pentru că am toate motivele să cred că dacă aș fi bătut la poarta cea mare, mi-ar fi fost cu neputință să ajung până la priuț. Domnișoara de Cardoville, când a închiriat casa, a păstrat o chee de la portiță. Eram foarte sigur că numai intrând pe aici voi putea înmâna prințului scrisoarea domnișoarei de Cardoville, verișoara lui. În adevăr, am avut cinstea să pot face acest lucru și am fost adânc mișcat de bunavoință cu care m'a primit prințul, care și-a adus chiar aminte de mine.

Zicând acestea domnul Dupont salută pe metis cu oarecare ironie, se urcă în trăsură și porni repede, lăsând pe Faringhea plin de mirare și de mânie.

...A doua zi după ce Dupont îndeplinise misiunea pe lângă Djalma, acesta se plimba neràbdător, cu pași grăbiți, în salonașul indian din strada Albă.

Fericirea are o acțiune atât de repede, și ca să zicem așa atât de materială, asupra organizmelor tinere, vii și arzătoare, încât Djalma, care în ajun era încă atât de posomorît, de abătut și de disperat, acuma nu mai era de recunoscut. Aerul palid al tenului său mat, transparent nu mai era acoperit de o nuanță lividă. Ochii săi mari, mai înainte voalați, acuma străluceau de o lumină dulce, în mijlocul albului sidefat.

Din când în când întrerupându-și mersul grăbit, se oprea, scotea din sân o hârtiuță îndoită și o ducea la buze nebun de bucurie.

Djalma nu era singur. Faringhea urmărea toate mișcările prințului cu ochii atenți, pătrunzători și întunecați, stând respectuos în picioare într'un colț al salonului. Figura metisului era îngrijorată, sinistră. Nu se putea înșela : Scrisoarea domnișoarei de Cardoville pe care i-o dăduse lui Djalma în ajun Dupont, era pricina acestei beții ; desigur că prințul știa acuma că era iubit. In acest caz tăcerea încăpățânată pe care o manifesta față de Faringhea de când intrase în salon, îl alarma foarte mult pe acesta, și nu știa cum să o interpreteze.

Scos din sărite de neliniștea care i se mărea din ce în ce, Faringhea voi să atragă atenția prințului asupra sa, se apropie de el și îi spuse răspicat :

— Monseniore, această fericire care văd că vă transportă... sunt sigur că o datorați domnișoarei de Cardoville.

Abea auzi acest nume și Djalma tresări, privi pe metis drept între ochi și esclamă ca și cum abea atunci l-ar fi observat :

— Ești aici, Faringhea ? Ce vrei ?

— Credinciosul dv. servitor împărtășește bucuria pe care v'a pricinuit-o scrisoarea domnișoarei de Cardoville.

Djalma nu răspunse, dar privirile sale străluceau de atâta fericire, de atâta siguranță, încât metisul se liniști.

— Fericirea asta era meritată, monseniore, după atâtea suferințe... De altfel succesul nu mă mir : Ce v'am spus eu totdeauna ? Nu vă necăjiți, prefaceți-vă că simțiți un violent amor pentru altcineva și fata asta trufașă...

Auzind aceste cuvinte Djalma aruncă o privire atât de pă-

trunzatoare asupra metisului, încât acesta se opri scurt. Dar prințul îi spuse cu cea mai drăgăstoasă bună voință :

— Spune înainte, te ascult.

După aceea își sprijini bărbia în palmă și cotul pe genunchi și îndreptă asupra lui Faringhea o privire adâncă dar de o blândețe atât de mare, atât de pătrunzătoare, încât Faringhea, acest suflet de fier, se simți o clipă tulburat de o ușoară remușcare.

— Ziceam, monseniore, reluă el, că urmând sfaturile sclavului dv. care vă spunea să vă prefaceți că iubiți cu patimă altă femee, ați făcut pe domnișoara de Cardoville să vie la dv., ea atât de mândră, atât de trufașă. Nu v'am prezis eu ?

— Da, ai prezis, răspunse Djalma care stătea în aceeași poziție și examina pe metis cu aceeași expresie de bunătate suavă. Dar dacă sfaturile tale mi-au folosit așa de mult în trecut, spune-mi ce crezi despre viitor ?

— Despre viitor, monseniore ?

— Da. Peste o oră o să fiu lângă domnișoara de Cardoville.

— Asta e grav, monseniore. Viitorul depinde de această primă întrevedere. Credeți-mă pe mine, femeile nu se pasionează niciodată decât pentru oamenii îndrăzneți, care le cruță de încurcătura unui refuz.

— Explică-te mai bine.

— Ele disprețuesc, monseniore, pe amantul timid și dulcs care le cere cu o voce umilă ceeace trebue să-și ia singur. Acuma, astăzi chiar, să vă purtați ca un stăpân și domnișoara va fi a dv.

— Ciudat, zise Djalma care nu mai pierdea pe Faringhea din ochi.

— Credeți-mă pe mine, monseniore, oricât de ciudat vă pare, este înțelepțește. Aduceți-vă aminte trecutul. Oare ați adus pe fata asta trufașă la picioarele dv. jucând rolul unui îndrăgostit timid? Nu, ci prefăcându-vă că o disprețuiți pentru altă femee. Așa dar să nu fiți slab. Credeți-mă pe mine, monseniore, îndrăzniți, îndrăzniți... și chiar astăzi veți fi sultanul adorat al acestei fete a cărei frumusete este admirată de tot Parisul.

După câteva minute de tăcere Djalma dădu din cap cu o expresie de milă duioasă şi spuse metisului cu vocea lui blândă şi sonoră :

— De ce mă trădezi aşa ? de ce mă sfătueşti cu atâta răutate să întrebuinţez violenţa, teroarea şi surpriza faţă de un înger pe care-l respectă ca pe mama ? Nu-i destul că te-ai devotat duşmanilor mei care m'au urmărit până şi în lava?

Dacă Djalma s'ar fi repezit asupra metisului, acesta ar fi fost mai puţin surprins decât auzindu-l vorbindu-i despre trădare cu acest accent de reproş blajin. Faringhea făcu repede un pas înapoi, ca şi cum ar fi vrut să-şi ia poziţia de apărare. Dar Djalma continuă cu aceeaşi blândeţe :

— Nu-ţi fie teamă de nimic. Eri te-aş fi ucis, îţi spun drept... dar astăzi dragostea fericită mă face îngăduitor ; am pentru tine numai milă, fără fiere; te plâng. Trebue să fi fost foarte nenorocit în viaţa ta, dacă ai devenit aşa de rău.

— Dar bine, monseniore, zise metisul cu o mirare din ce în ce mai mare...

— Haide, spune, ce rău ţi-am făcut ?

— Nici un rău, răspunse metisul.

— Atunci de ce mă urăşti aşa ? de ce îmi vrei răul cu atâta înverşunare ? Nu-i destul că mi-ai dat perfidul sfat să mă prefac că iubesc cu un amor ruşinos pe fata aceea pe care tu mi-ai adus-o aici şi care, sătulă de rolul pe care îl juca pe lângă mine, a plecat ?

— Amorul dv. pentru fata aceea, răspunse Faringhea recăpătându-şi puţin câte puţin sângele rece, a învins răceala...

— Să nu spui asta. Dacă mă bucur acuma de o fericire care mă înalţă deasupra mea însumi, este pentru că domnişoara de Cardoville ştie că n'am încetat o clipă de a o iubi aşa cum trebue ea să fie iubită... cu adorare, cu respect. Tu, dimpotrivă, sfătuindu-mă aşa cum ai făcut, scopul tău era să o îndepărtezi de mine pentru totdeauna. 'N'a lipsit mult să reuşeşti.

— Monseniore, dacă gândiţi acestea despre mine, trebue să mă priviţi ca pe cel mai mare duşman al dv.

— Nu te temc de nimic, ţi-am spus, n'am dreptul să te o

sândesc. In delirul durerii te-am ascultat şi am urmat sfaturile tale. Nu m'am lăsat înşelat de tine, ci am fost complicele tău.

— Poate că ardoarea zelului meu m'a făcut să greşesc.

— Vreau să te cred. Dar astăzi ? iar aţâţări la rău... Ai crezut că urmându-ţi sfaturile o să mă dezonorez pentru totdeauna în ochii domnişoarei de Cardoville. Hai, spune, de ce această ură înverşunată ? Incă odată te întreb, ce ti-am făcut ?

— Monseniore, mă judecaţi rău şi...

— Ascultă-mă, nu vreau să mai fii rău şi trădător, vreau să te fac bun. Ziua aceasta mi-a adus o fericire divină şi vreau să binecuvintezi şi tu această zi. Ce pot să fac pentru tine ?, Vrei aur ? Ai să ai aur. Vrei mai mult decât aur ? Vrei un prieten a cărui prietenie duioasă să te mângâe, să te facă să uiţi supărările care te-au făcut rău ? De şi sunt fiu de rege, vrei să fiu cu acest prieten ? O să fiu, da, cu tot răul... ba nu, chiar din cauza răului pe care mi l-ai făcut... Crede-mă, pe mine, Faringhea, nenorocirea face pe oamenii răi, iar fericirea îi face buni ; fii fericit.

In acest moment sunară orele două. Printul tresări ; era momentul : trebuia să se ducă la întâlnirea dată de Adriana. Admirabila sa figură păru iluminată de o rază divină. El se apropie de Faringhea, îl întinse mâna cu un gest plin de bunătate şi de graţie, şi îi spuse :

— Dă-mi mâna !

Metisul, cu fruntea muiată în sudoare, cu trăsăturile palide, alterate, aproape descompuse şovăi o clipă, dar apoi dominat, învins, fascinat, cutremurându-se, întinse mâna printului ; acesta i-o strânse, apoi eşi ca să se ducă la Adriana. Cu toată ferocitatea, cu toată ura nemiloasă pe care o purta neamului omenesc, sumbrul partizan al Bovnicl îşi zise îngrozit :

— Am atins mâna lui... de acuma el este sfânt pentru mine.

Dar după o clipă cugetă mai adânc şi zise :

— Da, dar nu este sfânt pentru acela care — după cum mi s'a spus astă noapte — trebue să-l aştept la poarta casei.

. . . . . .

Douăzeci de minute mai târziu Djalma intră în salonul în care îl aştepta domnişoara de Cardoville. El se apropie încet de Adriana.

Cu toată patima aprinsă a indianului, paşii săi nesiguri, timizi, dar de o timiditate încântătoare, trădau adânca lui emoţie. Încă nu îndrăznise să ridice ochii asupra Adrianei. Palid la faţă, el se opri la câţiva paşi de ea şi rămase acolo, cu capul uşor înclinat. Domnişoara de Cardoville nu era mai puţin îucurcată şi mai puţin tulburată. Şi ea ţinea ochii în jos, dar roşeaţa arzătoare a obrajilor, bătaia grăbită a pieptului arătau o emoţie pe care de altfel nici nu se gândea s'o ascundă.

Djalma ridică ochii cei dintâi, ochi umezi şi totodată scânteetori. Focul unui amor exaltat, ardoarea aprinsă a vârstei, atât de mult timp stăpânită, admiraţia exaltată pentru o frumuseţe ideală, toate acestea i se citeau pe figură şi în privirile pline de o timiditate respectuoasă. Trăsăturile sale de adolescent căpătaseră o expresie de nedescris. Adriana se înfioră din tot trupul sub privirea prinţului şi se simţi atrasă într'un vârtej magnetic. Ochii i se făcură grei de o oboseală îmbătătoare, dar printr'o sforţare a voinţei şi a demnităţii îşi învinse delicioasa tulburare, se ridică de pe fotoliu şi spuse lui Djalma cu vocea tremurătoare :

— Prinţe, sunt fericită că te pot primi aici. Şezi te rog, dragă vere, şi dă-mi voe să-ţi zic aşa, căci găsesc că e prea ceremonios să-ţi spun prinţe. Cât despre dumneata, zi-mi verişoară, căci găsesc că domnişoară e prea grav. După ce am regulat chestia asta, să vorbim ca doi prieteni,

— Bine, verişoară, zise Djalma roşind.

— Deoarece între prieteni este în totdeauna sinceritate, mai zise Adriana, o să-ţi fac mai întâi un reproş pentru care poate că o să mă certi ...într'un cuvânt ... te aşteptam ... ceva mai de vreme...

— Poate că o să mă dojeneşti că n'am venit mai târziu.

— Cum asta ?

— Tocmai când eşeam de acasă, s'a apropiat de trăsura mea un om pe care nu-l cunoşteam şi mi-a spus cu atâta sinceritate ,încât l-am crezut :

— Poţi să salvezi viaţa unui om care a fost ca un tată pentru dumneata.... e vorba despre mareşalul Simon, care e în mare primejdie ; ca să-l vii în ajutor, trebue să vii chiar acuma cu mine...

— A fost o cursă strigă repede Adriana. Mareşalul Simon a fost aici acum o oră.

— Da !.. esclamă Djalma cu bucurie, ca şi cum ar fi fost uşurat de o mare grijă. Atunci ziua asta frumoasă n'o să fie întristată cu nimic... Dar la început am mers cu omul acela temându-mă ca mareşalul să nu fie în adevăr în primejdie, căci ştiu că este înconjurat de duşmani.

— Gândidu-mă mai bine, cred că poate ai dreptate, poate că a fost urzită vreo nouă intrigă contra mareşalului. Ai făcut bine că te-ai dus.

— Am pornit... dar ştiam că mă aştepţi...

— Sacrificiul acesta nu mă supără, dimpotrivă, stima mea pentru dumneata ar mai creşte dacă ar mai putea creşte, zise Adriana mişcată. Şi ce s'a întâmplat cu omul acela ?

— După ordinul meu s'a urcat în trăsură. Eu eram neliniştit pentru mareşal şi desperat că vedeam trecând în felul acesta timpul pe care trebuia să-l petrec aici. Am ispitit pe omul acela cu mii de întrebări şi de mai multe ori mi-a dat răspunsuri încurcate. Atunci mi-a venit ideea că mi se întindea poate o cursă. Mi-am adus aminte tot ceeace am încercat până acuma ca să mă piardă în faţa dumitale şi am spus vizitiului să întoarcă. Ciuda omului care mă însoţea s'a dat atunci pe faţă, aşa că ar fi trebuit să înţeleg cum stau lucrurile. Totuşi gândindu-mă la mareşalul Simon, simţeam o vagă remuşcare pe care dumneata mi-ai potolit-o acuma.

— Oamenii ăştia sunt neadormiţi, zise Adriana, dar fericirea noastră o să fie mai tare decât ura lor.

Ea tăcu o clipă, apoi reluă cu sinceritatea ei obişnuită :

— Dragă vere, nu pot nici să tac, nici să ascund ceeace am pe inimă. Să mai vorbim câteva minute, să vorbim despre

un trecut pe care mi l'au tăcut așa de crud. Pe urmă o să-l uităm pentru totdeauna ca pe un vis urât.

— O să-ți răspund cu toată sinceritatea, chiar de ar fi să-mi strice, zise prințul.

— Cum te-ai putut hotărî să te arăți în public cu.... fata aceea ?

— Eu sunt străin de obiceiurile țării acestia, răspunse Djalma fără să se simtă încurcat, pentru că spunea adevărul. Un om devotat dușmanilor mei m'a zăpăcit cu sfaturile lui funeste și am crezut, după cum îmi spunea el, că dacă mă afișam în fața dumitale cu alt amor, aveam să-ți excit gelozia și...

— Am înțeles, zise repede Adriana, ca să cruțe lui Djalma o mărturisire penibilă. Un ultim cuvânt, deși sunt sigură de răspunsul dumitale: n'ai primit o scrisoare pe care ți-am trimes'o chiar în ziua când ne-am văzut la teatru ?

Djalma nu răspunse nimic; un nour negru trecu repede peste trăsăturile sale frumoase și timp de o jumătate de secundă ochii lui luară o expresie așa de amenințătoare, încât Adriana fu speriată. Dar îndată agitația se potoli și fruntea lui Djalma redeveni liniștită și senină.

— Am fost mai indulgent decât credeam, zise el Adrianei care îl privea cu mirare. Am vrut să vin aici demn de dumneata și am ertat aceluia care, pentru a servi pe dușmanii mei, mi-a dat atunci și mi-a mai dat și astăzi sfaturi funeste. Tot el, sunt sigur a furat și scrisoarea dumitale. Adineauri, gândindu-mă la toate relele pe care mi le-a făcut, am regretat o clipă îndurarea mea, dar m'am gândit la scrisoarea dumitale de eri și mânia mi-a trecut.

Așa dar s'a isprăvit cu trecutul acesta funest, cu temerile acestea, cu neîncrederea aceasta, cu bănuelile care ne-au chinuit atâta timp, care m'au făcut pe mine să mă îndoesc de dumneata și pe dumneata să te îndoești de mine. Dar departe de noi acest trecut funest, esclamă domnișoara de Cardoville cu o adâncă bucurie. Viitorul este al nostru, viitorul întreg, viitorul strălucitor, fără nouri, fără piedici, un orizont așa de frumos,

așa de curat în intensitatea lui, încât marginile sale scapă vederii noastre!

E cu neputință de redat exaltarea de nespus și accentul de speranță care însoți ultimele cuvinte ale Adrianei. Djalma, fără să vrea, căzu la picioarele ei, își împreună mâinile și îndreptă spre dânsa figura lui încântătoare în care se citea o adorare aproape divină. După aceea, ascunzându-și fața între mâini, plecă capul fără să spue o vorbă. Urmă un moment de tăcere adâncă, Adriana o întrerupse cea dintâi, văzând o lacrimă rostogolindu-se printre degetele resfirate ale lui Djalma.

— Ce ai? întrebă ea.

Și cu o mișcare mai repede decât gândul, se plecă spre prinț și îi dădu la o parte mâinile care îi acopereau fața. Chipul lui era scăldat în lacrimi.

— Plângi! esclamă domnișoara de Cardoville atât de mișcată, încât rămase cu mâinile lui Djalma între ale sale. Indianul nu-și putu șterge lacrimile și le lăsă să curgă ca niște picături de cristal pe aurul palid al obrajilor.

— În momentul acesta nu există o fericire mai mare decât a mea, zise el cu glasul lui vibrător și suav... Totuși simt o mare tristețe, dar se vede că așa trebue să fie... dumneata îmi dai cerul; eu dacă ți-aș da întreg pământul, tot aș fi ingrat față de dumneata.

Djalma nu exagera, spunea ceeace simțea în adevăr. Accentul de regret fu atât de sincer, umilința lui așa de naivă, așa de dulce, încât Adriana, mișcată și ea până la lacrimi, răspunse cu o expresie de adâncă duioșie:

— Suntem amândoi în culmea fericirii. Viitorul fericirii noastre nu are margini triste... Asta este pentrucă există fericiri a căror intensitate te amețește. O clipă inima, mintea, sufletul nu mai ajung ca să le cuprindă în întregime. Tristețea este mare, dar este dulce.

Zicând acestea Adriana coborî glasul, din ce în ce, şi apleca binişor capul, ca şi cum ar fi doborât-o greutatea fericirii. Djalma rămăsese îngenunchiat în faţa ei, cu mâinile între mâinile ei, astfel că aplecându-se, fruntea de fildeş şi părul de aur al Adrianei atinseră fruntea de chihlimbar şi buclele de abanos ale lui Djalma. Şi lacrimile dulci, tăcute, ale celor doi îndrăgostiţi căzeau încet şi se amestecau pe mâinile lor înlănţuite.

. . . . . .

În timp ce la palatul de Cardoville se petrecea scena aceasta, Agricol se duse în strada Vaugirard la domnul Hardy cu o scrisoare dela Adriana. După cum am spus, domnul Hardy ocupa un pavilion în casa de odihnă a părinţilor sfintei companii a lui Isus. Nimic nu-i mai calm, şi mai tăcut decât această locuinţă. Aici se vorbea totdeauna cu vocea scăzută, chiar servitorii aveau ceva de mieros în vorbele lor, ceva aerian în mersul lor.

Era pe la două după amiază. Deşi era în April şi soarele strălucea călduţ, razele sale, oprite de înălţimea zidului înalt de care am vorbit, nu mai pătrundeau în această parte a grădinei întunecoase, umede, rece ca o pivniţă, în care dădeau ferestrele odăii domnului Hardy. Odaia era mobilată cu cel mai desăvârşit confort. Podelele erau acoperite cu un covor moale. Patul minunat era garnisit cu perdele groase, ca şi uşa cu geamuri care dădea în grădină.

Deasupra secretarului din faţa patului era un Cristos mare de fildeş, pe un fond de catifea neagră. Pe cămin era o pendulă de abanos cu embleme sinistre, încrustate în fildeş: coasa Timpului, un cap de mort, etc. Voalaţi, iubiţi cititori, acest tablou cu o himină slabă, tristă, gândiţi-vă că slăgurătatea aceasta era cufundată fără încetare într'o tăcere neagră şi veţi înţelege infernala dibăcie cu care primejdioşii preoţi ştiu să profite de orice, după cum doresc să impresioneze într'un chip sau în altul mintea celor pe care vor să-i cucerească.

Şi nu numai atât. După ce se adresau ochilor, trebuia să se adreseze şi minţii. Iată în ce fel procedaseră cuviosii preoţi: O singură carte fu lăsată la îndemâna d-lui Hardy, ca din în-

tâmplare. Numai una, Cartea aceea era *Imitația* (1). Dar se putea ca domnul Hardy să nu aibă curajul sau pofta de a citi această carte. De aceea puseseră icoane și cugetări, mai multe gândiri din această operă de dezolare, care scrise cu litere mari, așezate în rame negre, erau agățate fie deasupra patului, fie în perete cât mai la îndemână ca să fie citite. În felul acesta, fără voe, în orele triste, petrecute în inactivitate, ochii domnului Hardy trebuiau să citească și să răscitească acele inscripții.

Acum închipuiți-vă pe domnul Hardy dus rănit în această casă el, a cărui inimă sfâșiată de chinuri cumplite, de o trădare oribilă sângera mai tare decât rănile corpului. Înconjurat de îngrijiri duloase, prevenitoare, mulțumită îndemânării cunoscute a doctorului Baleinier, Hardy fu în curând vindecat de rănile căpătate când se repezise în mijlocul flăcărilor care îi mistuiau fabrica.

Ca să favorizeze planurile prea sfinților părinți, fusese aplicat asupra lui Hardy un anumit medicament inofensiv de altfel, dar menit să lucreze asupra moralului. Acest medicament îl menținuse mult timp într'un fel de amorțeală a gândurilor. Pentru un suflet sfârâmat de decepții crude pare că e o binefacere de nespus să fii cufundat în această toropeală care te împiedecă să te gândești la un trecut desesperat. Hardy, lăsându-se în voia acestei apatii adânci, ajunse pe nesimțite să primească amorțeala minții ca o binefacere supremă.

Când am schițat portretul domnului Hardy, am încercat să facem să se înțeleagă delicatețea aleasă a acestui suflet atât de dulos, susceptibilitatea dureroasă față de tot ce este rău și josnic, bunătatea lui de nespus, caracterul lui drept, generozitatea lui. Amintim aceste calități pentrucă trebue să constatăm că ele nu se aliau cu un caracter energic și hotărît. Această inimă de o delicatețe femenină, avea o nevoe irezistibilă de contactul binefăcător al celor mai scumpe afecțiuni ale sufletului. Numai acestea îl țineau în viață. Și iată că acest organism — numai sensibilitate — de o susceptibilitate extremă era lovit

1) Imitația lui Iesus Cristos, carte religioasă.

una după alta de decepții și de supărări dintre care una singură ar fi fost deajuns ca să zgudue caracterul cel mai tare.

Cel mai bun prieten al lui îl trăda în chip infam. Iubita lui adorată îl părăsea. Casa pe care o fondase pentru fericirea lucrătorilor pe care îi iubea ca pe niște frați, nu mai era decât ruină și cenușă!

Ce se întâmplă atunci? Toate resorturile acestui suflet se sfărmară. Prea slab ca să se împotrivească, contra atâtor suferințe îngrozitoare, prea crud dezamăgit de trădare ca să mai caute să pună prima piatră a unei noui case comune, această biată inimă, izolată pe de altă parte de orice contact binefăcător, căută uitarea de toate și de ea însăși și o găsi într'o toropeală cumplită.

Să iasă din această posomorită casă de odihnă, domnul Hard ynu putea, sau mai bine zis, nu dorea. Voința îi lipsea. Și apoi, trebue să o spunem, sfârșise prin a se simți bine acolo. Aveau atâtea atențiuni discrete pentru dânsul! Îl lăsau așa de singur cu durerea lui. In această casă domnea o tăcere de mormânt care se acorda așa de bine cu tăcerea inimii lui care nu mai era și ea decât un mormânt, unde dormeau învelite în giulgiuri ultima sa dragoste, ultima sa prietenie, ultimele sale speranțe de viitor pentru lucrători! Orice energie murise într'însul. Atunci începu să simtă o transformare încetată, dar inevitabilă, prevăzută de altfel de Rodin, care conducea această uneltire până în cele mai mici amănunte.

Sub tapete, în lemnăria sculptată a pereților erau făcute două găuri cu multă dibăcie, care permiteau la orice oră să vezi și să auzi pe *pensionari* și mai ales să le observi fizionomia, obiceiurile, în sfârșit toate lucrurile revelatoare când omul se crede singur. Câteva esclamații dureroase scăpate de Hardy în tăcerea sa sumbră fuseseră raportate lui Aigrigny de un supraveghetor misterios.

Cuviosul părinte, urmând cu scrupulozitate instrucțiile lui Rodin, vizitase la început foarte rar pe Hardy.

Am spus că părintele de Aigrigny când voia, răspândea un farmec și o putere de seducere aproape irezistibilă. El puse în întrevederile sale un tact și o rezervă plină de dibăcie; la înce-

put veni numai din când in când ca să ia vești despre sănătatea domnului Hardy. După puțin timp, informat de spion și ajutat de pătrunderea sa naturală, văzu tot ce se putea scoate din decăderea fizică și morală a pensionarului. Puțin câte puțin aceste vizite, la început rare, se făcură mai dese și mai lungi. Părintele de Aigrigny, cu elocvența lui dulceagă, insinuată, persuasivă, luă drept subiect de conversație maximele dezolante asupra cărora se fixa adesea gândul domnului Hardy.

Isteț, prudent, indemânatec, părintele de Aigrigny nu încercă dintr'o dată *să convertească* pe domnul Hardy, ci începu prin a-i aminti fără încetare nenorocitului, voind să-și ucidă orice speranță, ingrozitoarele decepții de care suferise. Se ferea bine înteles să arate aceste trădări ca niște excepții in viață. In felul acesta mări rănile sângerânde ale nefericitului, zugrăvindu-i pe oameni în cele mai îngrozitoare culori, îi înfățișă vicleni, ingrați, răi și izbuti să-l reducă la o desperare fără leac. După ce ajunse aici, iezuitul făcu un pas mai departe. Știind nespusa bunătate de inimă a domnului Hardy și profitând de slăbiciunea lui sufletească, îi vorbi despre mângâierea pe care o are un om copleșit de dureri să creadă cu tărie că lacrimile sale in loc să fie sterile, sunt plăcute lui Dumnezeu și poate ajuta la mântuirea celorlalți oameni.

Peste puțin acest suflet iubitor și duios pe care preoții mișei il împingeau la o sinucidere morală, găsi un farmec amar in această inchipuire: că cel puțin durerile lui profitau celorlalți oameni.

Iată care era starea morală și fizică a domnului Hardy când, prin intermediul unui servitor câștigat de prieten, primise o scrisoare dela Agricol Baudoin, care îi cerea o intrevedere. Două sau trei ore inainte de momentul fixat pentru vizita lui Agricol părintele de Aigrigny intră in odaia lui Hardy.

Acesta era așezat într'un fotoliu mare și atitudinea lui anunța o dscurajare de nespus. Șubreda lui constituție fusese foarte atinsă de atâtea lovituri crude; fabricantul părea că nu mai este decât umbra celui de altă dată. Figura lui foarte palidă, foarte slăbit[illegible] [illegible]na in acest moment un fel de liniște [illegible]stie. In a[illegible] [illegible]t timp părul îi cărunțise cu desăvârșire; privirile s[illegible] [illegible] rătăceau ici și colo fără să vadă nimic.

— Ei, fiule! zise părintele de Algrigny sărutând cu efuziune ipocrită pe domnul Hardy (iezuiții sărută foarte mult) cum te simți astăzi?

— Ca de obicei, părinte.

— Tăcerea asta care îți place atâta n'a fost tulburată de nimeni, sper?

— Nu... mulțumesc.

— Ne pare așa de bine când vedem că îți place în căsuța noastră, fiule, încât am vrea să-ți ghicim de mai înainte toate dorințile.

— Nu doresc nimic, părinte, nimic decât să dorm. Este așa de binefăcător somnul! La ce bun să te mai gândești? asta te obosește și nu mai am putere.

Domnul Hardy nu termină vorba, ci răsturnă leneș capul pe speteaza scaunului și își duse mâna la ochi.

— Vai! fiule, zise părintele de Algrigny cu lacrimi în priviri și în glas, vai! cum a putut prietenul care te-a trădat așa de groaznic să nesocotească o inimă ca a dumitale?...

— Fie-ți milă! nu-mi mai vorbi de această trădare, zise domnul Hardy întrerupând pe cuviosul părinte cu o voce rugătoare.

— Bine, n'o să mai vorbesc, scumpul meu fiu. Uită pe acest prieten sperjur, uită pe acest ticălos, pe care răzbunarea lui Dumnezeu o să-l lovească mai curând sau mai târziu, căci și-a bătut joc în chip odios de nobila dumitale încredere. Uită și pe acea nefericită femeie a cărei crimă a fost foarte mare, căci pentru dumneata a călcat în picioare datorii sfinte și Domnul îi rezervă o pedeapsă teribilă. Într'o zi...

Hardy întrerupse din nou pe Algrigny și îi spuse cu un accent stăpânit, care trăda însă o emoție sfâșietoare:

— Asta e prea mult.... dumneata nu știi, părinte, cât rău îmi faci, nu, nu știi.

— Iartă-mă, o! iartă-mă, fiule... Dar vezi că amintirea acestor legături pământești îți pricinuește încă și acuma o zguduire dureroasă. Asta dovedește că trebuie să cauți deasupra acestei lumi corupte și corupătoare mângâieri totdeauna sigure?

— O doamne! oare o să le găsesc vreodată? esclamă nenorocitul cu desnădejde...

— Dacă o să le găseşti, bunule şi duiosul meu fiu! esclamă de Aigrigny cu o emoţie admirabil prefăcută. Te îndoieşti încă? Ce zi fericită va fi pentru mine aceea în care cele din urmă legături care te unesc cu lumea asta nedemnă şi murdară vor fi rupte şi ai să devii unul din ai noştri, şi ca şi noi n'ai să mai aspiri decât la delicille eternei...

— Fac tot ce pot ca să ajung la această credinţă oarbă, la această detaşare de orice lucru pământesc, în care voiu găsi, după cum imi spui, părinte, odihna.

— Vaĭ, fiule, scumpul meu fiu, mi-e teamă în totdeauna să nu regreţi această viaţă mondenă atât de bogată în decepţii înspăimântătoare. De altfel chiar astăzi ai să ai o probă hotărîtoare în această privinţă, când va veni să te vadă. Fierarul acela de ispravă, unul din cei mai buni lucrători din fabrica dumitale.

— Aşa e, zise domnul Hardy după o clipă de gândire, căci memoria lui, ca şi mintea, erau foarte slăbite. In adevăr, trebuie să vie Agricol. Mi se pare că o să-l văd cu plăcere.

— Ei bine, întrevederea cu dânsul va fi tocmai încercarea de care vorbesc. Prezenţa acestui vrednic băiat o să-ţi amintească de viaţa activă pe care o duceai înainte. Poate că aceste amintiri te vor face să-ţi fie milă de odihna ploasă de care te bucuri acuma. Poate că o să vrei să te arunci din nou într'o carieră plină de tot felul de emoţii, să legi alte prietenii, să cauţi alte afecţiuni, în sfârşit să trăeşti ca şi în trecut o viaţă zbuciumată, zgomotoasă. Dacă se vor deştepta în dumneata aceste dorinţe, asta o să fie dovadă că încă nu eşti copt pentru retragere. Atunci să te supui, fiule. Să cauţi din nou plăcerile, bucuriile, serbările. Urările mele te vor urma totdeauna, chiar în mijlocul tumultului monden. Dar să fii sigur fiule, că dacă într'o zi, sufletul dumitale ar fi din nou sfâşiat de alte trădări, acest azil liniştit îţi va fi deschis şi ai să mă găseşti totdeauna gata să plâng cu dumneata asupra dureroasei deşertăciuni a lucrurilor pământeşti.

Pe măsură pe părintele de Aigrigny vorbea, domnul Hardy îl asculta cu spaimă. Numai la gândul să se arunce din nou în mijlocul unei vieţi pe care o experimentase în chip atât de dure-

ros, acest biet suflet se înfioră. De aceea, nefericitul strigă cu un ton aproape rugător:

— Eu, părinte, să mă mai întorc în această lume unde am suferit atâta, unde mi-am lăsat cele din urmă iluzii! eu să mai iau parte le aceste serbări, la aceste plăceri? Este o batjocură crudă!

— Nu este o batjocură, fiule, trebue să te aştepţi ca vederea şi cuvintele cinstitului mesceriaş să deştepte în dumneata idei pe care în acest moment le crezi moarte pentru totdeauna.

— Dar la ce bun să mă expun din nou la astfel de suferinţe? esclamă domnul Hardy cu o expresie sfâşietoare. Abia dacă pot suporta cele pe care le îndur acuma. Nici odată! nici odată! uitarea a toate! uitarea de mine însumi, neantul mormântului până la moarte, iată tot ce vreau de aici înainte!

— Dar cum ai să reziştî insistenţelor acestui lucrător? Cei care au profitat de binefacerile cuiva au oarecari drepturi asupra binefăcătorilor lor. N'ai să poţi scăpa de rugăminţile sale.

— Atunci n'am să-l văd. Mai înainte mă bucuram de această încredere, dar acuma văd că e mai cuminte să renunţ.

— Dar el n'o să renunţe! o să insiste ca să te vadă astăzi sau mâine!

— Nici mâine şi nici altădată, esclamă nefericitul: nu vreau să văd pe nimeni, vreau să fiu singur, totdeauna singur, cu asta nu stric nimărui doar. Nu pot să am atâta libertate?

— Atunci, zise cuviosul părinte, deşi ora la care trebue să vie lucrătorul e încă departe, e mai bine să-i scrii numai decât.

—Nu am atâta putere, părinte, mă simt prea slab...

— Haide, puţin curaj, zise cuviosul părinte şi se duse să ia de pe birou cele trebuincioase pentru scris.

Apoi puse pe genuchii domnului Hardy o sugătoare şi o foaie de hârtie, îi întinse condeiul, iar călimara o ţinu în mână.

— Te asigur părinte, că nu pot să scriu, zise Hardy cu vocea stinsă.

— Numai câteva cuvinte, zise părintele de Aigrigny cu o stăruinţă nemiloasă şi puse tocul între degetele aproape ţepene ale domnului Hardy. Haide, trebue, dacă nu, o să las pe lucrător să intre.

Părintele fixă cu asprime pe domnul Hardy, cu ochii lui

mari cu pupile cenușii, rotunde și strălucitoare ca ale unei păsări de pradă. Nefericitul tresări sub această privire aproape fascinatoare și răspunse surâzând:

— O să scriu, părinte, o să scriu, dar te rog dictează-mi dumneata, căci capul meu este prea slab — și domnul Hardy își șterse lacrimile cu mâna arzătoare, plină de friguri.

Părintele de Aigrigny îi dictă următoarele rânduri:

„Dragă Agricol, m'am gândit că o întrevedere cu dumneata ar fi zadarnică, și n'ar servi decât să-mi redeștepte dureri cumplite, pe care am izbutit să le mai uit cu ajutorul lui Dumnezeu și al dulcilor mângâieri pe care mi le oferă religia. Mă bucur de o liniște adâncă, sunt înconjurat de toate îngrijirile și mulțumită milei divine sper să am un sfârșit creștinesc, departe de o lume a cărei deșertăciune o recunosc acuma. Nu-ți spun adio, ci la revedere, dragă Agricol, și îți fac toate urările de bine dumitale și vrednicilor dumitale camarazi. Fii interpretul meu pe lângă ei; îndată ce voiu socoti nimerit să te primesc, o să-ți scriu; până atunci, te rog să crezi că sunt al dumitale"...

Nefericitul semnă, apoi, simțindu-se foarte obosit, căzu sleit pe spetează fotoliului.

— Nu-i destul, fiule, mai zise părintele de Aigrigny scoțând o hârtie din buzunar; trebuie să ai bunătatea să semnezi și această împuternicire pe care o dai părintelui nostru procuror ca să termine afacerile în chestie. Să semnezi numai după ce vei citi, fiule.

Părintele de Aigrigny întinse lui Hardy o hârtie mare, timbrată, acoperită cu un scris aproape indescifrabil.

— Nu pot să citesc astăzi părinte, zise nefericitul.

— Dar trebue, fiule, iartă-mă că stărui.... suntem săraci și... Dar trebue să citești ce semnezi, fiule.

— La ce bun? Dă încoace, zise domnul Hardy chinuit de încăpățânarea nemiloasă a cuviosului părinte.

— Dacă vrei cu orice preț, scumpul meu fiu.... zise acesta întinzându-i hârtia.

Hardy semnă și căzu iar în toropeală. Părintele de Aigrigny eși după câteva minute.

Deodată d. Hardy auzi un sgomot de voci care se măreau

mereu, apoi zgomotul unei lupte. După puțin timp ușa apartamentului se deschise cu furie, și părintele de Aigrigny împins de afară se potiveni dea'ndărătelea, în odaie; îl împinsese Agricol, care voia cu orice preț să intre.

— Îndrăznești să întrebuințezi forța și violența? esclamă prea cuviosul părinte, verde la față de mânie.

— Îndrăznesc orice ca să văd pe domnul Hardy, răspunse fierarul, repezindu-se spre fostul său patron.

Timp de câteva secunde cei trei actori ai acestei scene rămaseră muți. Părintele de Aigrigny întrerupse cel dintâi tăcerea și spuse pensionarului său, apăsând asupra fiecărui cuvânt:

— Înțeleg, scumpul meu fiu, că după ce mi-ai exprimat dorința să nu primești pe domnul acesta, prezența lui trebue să-ți fie neplăcută. Sper dar că domnul — și arată pe fierar — aflând aceasta, o să pue capăt acestei situații neplăcute și o să se retragă.

Agricol nu răspunse părintelui de Aigrigny, ci îl întoarse spatele și se adresă domnului Hardy, pe care îl privea cu o emoție adâncă, și cu ochii plini de lacrimi.

— Vai! ce bine îmi pare că vă văd! deși păreți încă suferind. Ce fericiți ar fi camarazii mei să fie în locul meu! Dacă ați ști tot ce mi-au spus pentru dv. căci cu toții nu avem decât un singur suflet când este vorba să vă exprimăm iubirea....

Părintele de Aigrigny se adresă lui Agricol cu nerăbdare.

— Ți-am spus doar că prezența dumitale aici este deplasată.

Numai atunci Agricol se întoarse spre cuviosul părinte și îi spuse cu asprime, măsurându-l de sus până jos cu indignare și desgust:

—Dacă vrei numai decât să auzi ce am să-i spun domnului Hardy, despre dumneata.... vino peste câteva minute. Dar acuma am să-i vorbesc fostului meu stăpân despre lucruri particulare și am să-i dau o scrisoare dela domnișoara de Cardoville.

— Părinte, te rog, zise domnul Hardy cu politețe, scuză pe Agricol, dragostea lui pentru mine îl duce cam prea departe. Dar acuma pentrucă e aici, și pentrucă are lucruri particulare să-mi spue, dă-mi voe să stau de vorbă cu el câteva minute.

— Să-ți dau voe! scumpul meu fiu, zise părintele de Ai-

grigny prefăcându-se foarte surprins. Nu eşti absolut liber să faci ce-ţi place? N'ai spus dumneata adineauri că refuzi absolut să primeşti pe acest domn?

— Aşa este, părinte.

Părintele de Aigrigny nu mai putea stărui, dacă nu voia să se arate stângaci, de aceea se duse să strângă mâna domnului Hardy şi îi spuse, făcând şi un gest expresiv:

— La revedere, fiule.

— La revedere, părinte... Fii liniştit.

Cuviosul părinte eşi. Agricol zăpăcit, ameţit, se întreba dacă ăera în adevăr fostul său patron acela care zicea *părinte* lui de Aigrigny şi care îi vorbea cu atâta politeţă şi umilinţă. Pe măsură ce examina mai atent trăsăturile domnului Hardy, fierarul observă în înfăţişarea lui o expresie de moleşeală, de oboseală, care îl supăra şi îl sperla totodată. In sfârşit îi spuse, încercând să-şi ascundă penibila impresie:

— In sfârşit o să fiţi iar al nostru; în curând o să vă vedem iar printre noi. Intoarcerea dv. o să facă mulţi fericiţi.

— Eşti băiat foarte de treabă, zise domnul Hardy cu un surâs plin de bunătate melancolică, întinzând mâna lui Agricol; de altfel nu m'am îndoit nici un moment de dumeata nici de camarazii dumitale. Dar trebue să-ţi vorbesc cu sinceritate, ca să nu-ţi las nici dumitale nici camarazilor speranţe ce nu se mai pot realiza. Sunt hotărît să trăiesc de aci înainte în cea mai mare izolare, căci sunt obosit, vezi singur dragul meu, ce obosit sunt.

— Dar noi n'am încetat de a vă iubi! esclamă lucrătorul. Acuma este rândul nostru să ne devotăm pentru dv., să vă venim în ajutorul prin muncă şi zel, ca să ridicăm iar fabrica.

Domnul Hardy dădu trist din cap.

— Iţi repet, dragă, zise el, că viaţa activă s'a isprăvit pentru mine. Intr'un timp aşa de scurt am îmbătrânit cu douăzeci de ani; nu mai am nici puterea, nici voinţa, nici curajul să reîncep munca de altă dată. Imi pare bine că am făcut ce am putut pentru binele demnităţii; mi-am plătit datoria. La ora asta nu mai am decât o singură dorinţă: odihna: o singură speranţă: mângâierile şi liniştea pe care mi-o poate procura religia.

— Cum! strigă Agricol în culmea uimirii, vă place mai mult

să trăiți aici, în izolarea asta lugubră, decât în mijlocul nostru care vă iubim! credeți că o să fiți mai fericiți aici, între preoți!

— Pentru mine nu mai poate fi nici o fericire pe pământ, zise domnul Hardy cu amărăciune.

După o clipă de șovăire, Agricol zise cu vocea foarte mișcată:

— Domnule Hardy, sunteți înșelat, vă înșală în chip infam. Preoții aceștia care vă înconjoară au scopuri sinistre. Doamne, domnule Hardy, nu știți la cine sunteți aici?

— Ba da; la niște preoți din compania lui Isus.

— Da, care sunt cei mai mari dușmani ai dv. Ei vor să vă deposedeze de partea ce vi se cuvine dintr'o imensă moștenire, esclamă fierarul. Planul acesta este aranjat cu o îndemânare diavolească. Toți cei care aparțin familiei dv.: fiicele mareșalului Simon, domnișoara de Cardoville, dv., Gabriel, fratele meu adoptiv, în sfârșit toți au fost gata să cadă victime ale uneltirilor lor. Vă spun că preoții aceștia n'au alt scop decât să abuzeze de încrederea dv. De accea după incendiul dela fabrică v'au adus aici, când erați rănit, aproape pe moarte. V'au adus în casa asta ca să vă sustragă tuturor... De asta...

Hardy întrerupse pe Agricol.

— Te înșeli în aceste presupuneri, dragă; preoții au cea mai mare grijă de mine... iar cât despre acea pretinsă moștenire... ce-mi trebue acuma bunurile lumești? mai zise domnul Hardy cu o nepăsare amară...

—Nu se poate să vă schimbați până într'atât, zise Agricol, care nu se putea hotărî să creadă cele ce auzea. Vai, aduceți-vă aminte de tot binele pe care l-ați făcut și binecuvântarea zilnică a unui întreg mic popor care vă datorește fericirea nesperată de care se bucură.

— Dragă, la ce să mai vorbim despre trecut? zise domnul Hardy cu blândețe. Depare de a mă mândri, trebue să mă umilesc, să-mi plec capul în țărână, căci mi-e teamă că am fost pe o cale rea, în afară de biserică. Numai în lacrimi, în singurătate și în umilire trebue să-mi ispășesc greșelile. Da, cu speranța că acest Dumnezeu răzbunător mă va erta într'o

zi şi că suferinţele mele nu vor fi pierdute pentru cei ce sunt şi mai vinovaţi decât mine.

Agricol nu mai găsi nici un cuvânt să răspundă, ci privi pe domnul Hardy cu spaimă. Pe măsură ce privea mai mult acest chip abătut se întreba plin de spaimă prin ce fascinare putuseră aceşti preoţi să exploateze durerile şi slăbiciunea morală a acestui nefericit ca să-l izoleze de toţi, şi de poate pe el,o minte aşa de luminată. In sfârşit rupând tăcerea şi scoţând din buzunar scrisoarea domnişoarei de Cardoville în care îşi pusese ultima speranţă, Agricol i-o întinse domnului Hardy, şi îi spuse :

— Domnule Hardy, una dintre rudele dv. pe care de sigur că nu o cunoaşteţi decât din nume, m'a însărcinat să vă înmânez această scrisoare. Vă rog foarte mult să o citiţi. Domnişoara de Cardoville aşteaptă răspuns. Este vorba despre interese grave.

Agricol vorbea cu glasul întretăiat şi nu putu isprăvi vorba, căci emoţia îl înecă. Cu toată energia sa bărbătească, nu-şi mai putu stăpâni lacrimile şi esclamă:

— Ertaţi-mă, ertaţi-mă dacă plâng, dar mi se rupe inima când mă gândesc la toate lacrimile care vor fi vărsate multă vreme de mulţi oameni de ispravă când îşi vor spune : N'o să mai vedem niciodată, niciodată pe domnul Hardy.

Emoţia cu care vorbea Agricol era aşa de sinceră, figura lui nobilă şi deschisă era scăldată în lacrimi şi avea o expresie de devotament aşa de mişcătoare, încât domnul Hardy pentru prima dată de când era în această casă îşi simţi inima oarecum mai încălzită, mai însufleţită. I se păru că o rază înviorătoare de soare străbătea în sfârşit negurile îngheţate în mijlocul cărora vegeta de atâta timp. El întinse mâna lui Agricol şi îi spuse cu vocea schimbată:

— Mulţumesc dragă, mulţumesc ! Dovada aceasta de devotament.. părerile acestea de rău, toate astea mă mişcă cu emoţie dulce, fără amărăciune. Asta îmi face bine.

— Vai, domnule Hardy ! esclamă flerarul cu o licărire de speranţă. Citiţi scrisoarea acestei nobile domnişoare. Poate că asta o să ducă la bun sfârşit opera începută de mine; iar dacă nu va fi destul, voiu vedea.

Hardy, cedând stăruințelor lui Agricol, luă scrisoarea cam fără voe, o desfăcu și citi. Puțin câte puțin fizionomia lui exprimă rând pe rând duioșie, recunoștință și admirație. După ce termină de citit, se adresă fierarului cu un oftat melancolic:

— Ce inimă bună are domnișoara de Cardoville! Câtă ubnătate! cât spirit! ce judecată înaltă! N'o să uit niciodată nobletea sentimentelor care i-a dictat aceste oferte generoase. Cel puțin de ar putea ea să fie fericită în lumea asta tristă.

— Credeți-mă, domnule, zise Agricol din ce în ce mai exaltat, o lume în care se află astfel de ființe, nu poate fi numai noroi, corupțiune și răutate. Iată lumea care vă așteaptă, care vă chiamă. Haide, domnule Hardy, ascultați sfaturile domnișoarei de Cardoville, primiți propunerea pe care v'o face, veniți la noi, întoarceți-vă iar la viață, căci casa asta este moartea.

— Să mă întorc într'o lume unde am suferit atâta, să părăsesc liniștea acestei retrageri, răspunse Hardy șoväind: nu, nu, nu pot, nu trebue să o fac.

— Nu m'am bizuit numai pe mine ca să mă hotărăsc! esclamă fierarul cu speranță din ce în ce mai mare, am aici un ajutor puternic și arătă spre ușă—pe care l-am păstrat ca să dau lovitura cea mare; el va apare când o să vreți dv. Știind în ce mâini primejdioase ați încăput, cunoscând perfidia și vicleșia oamenilor care vor să pue stăpânire pe dv. ea mi-a spus: Caracterul domnului Hardy este așa de cinstit, așa de bun, încât ar putea să se lase ușor înșelat. Inimile drepte refuză totdeauna să creadă în neomenia cuiva. Dar există un om al cărui caracter sfânt va trebui să inspire în această imprejurare toată increderea domnului Hardy. Preotul acesta admirabil este ruda noastră și n'a lipsit mult să fie și el victima neimblânziților dușmani ai familiei.

— Cine-i preotul acesta? întrebă Hardy.

— Este abatele Gabriel de Renenepont, fratele meu adoptiv! esclamă Agricol cu mândrie. Este un preot nobil. Vai domnule Hardy! dacă la-ți fi cunoscut [illegible] de mult, în loc să vă desnădăjduiți ați fi căpătat speranță. Durerea dv. n'ar fi rezistat mângâierilor lui.

Agricol alergă la uşă, o deschise şi strigă :

— Gabriel, frate, vino, vino, domnul Hardy doreşte să te vadă...

— Dragă, zise Hardy şovăind, dar părând totuşi mulţumit că i se cam forţa învoirea,—dragă, ce faci ?

— Chem pe salvatorul dv. şi pe al nostru !

. . . . . .

Am spus că în mai multe camere ocupate de pensionarii prea cuviosilor părinţi se aflau un fel de ascunzători, cu scopul de a face mai uşor spionajul neîncetat cu care erau înconjuraţi cei pe care voia compania să-i supravegheze. Domnul Hardy fiind dintre aceştia, se aranjase lângă camera lui o ascunzătoare misterioasă.

Printele de Aigrigny şi Rodin se aflau atunci în ascunzătoare. Amândoi cuviosii părinţi sosiseră pe la mijlocul convorbirii dintre Agricol şi Hardy. La început se simţiră destul de liniştiţi văzând apatia în care era cufundat Hardy. Dar primejdia crescu puţin câte puţin şi deveni din ce în ce mai ameninţătoare, din moment ce domnul Hardy, mişcat de stăruinţele lucrătorului, consimţi să ia cunoştinţă de scrisoarea domnişoarei de Cardoville. Când Agricol aduse pe Gabriel ca să dea ultima lovitură vezităriior fostului său patron, primejdia deveni foarte mare.

Rodin, mulţumită energiei de neînchipuit a caracterului său, suportase teribilul şi durerosul tratament al doctorului Baleinier şi acum nu mai era în primejdie. Convalescenţa era pe isprăvite, dar prea sfântul părinte era încă de o slăbiciune înspăimântătoare. Părintele de Aigriguy, privind îngrijorat şi totodată mânios îi spuse încet :

— Fără scrisoarea domnişoarei de Cardoville stăruinţele fierarului ar fi rămas zadarnice. Blestemata asta de fată va fi oare pretutindeni şi în tot timpul piedica de care or să se izbească planurile noastre? Acuma abatele Gabriel vine să umple măsura ;dacă mulţumită lui Hardy ne scapă, ce ne facem ? Părinte, îmi vine să desperez pentru viitor.

— Nu! zise scurt Rodin, dacă n'or să pue la arhiepiscopie nici o încetineală ca să-mi execute ordinele.

— Şi în acest caz ?

—In acest caz răspund încă de toate, dar trebue ca mainte de a trece o jumătate de oră să am hârtiile în chestie.

— Trebue să fie semnate de două trei zile, căci după ordinele dv. am scris chiar în ziua...

Rodin, în loc să continue convorbirea, îşi lipi ochii de o deschizătură care îngădula să vezi cele ce se petreceau în camera vecină, apoi făcu semn cu mâna părintelui de Aigrigny să tacă.

In clipa aceasta Agricol intră în camera lui Hardy, ţinând pe Gabriel de mână. Gabriel, deşi nu văzuse niciodată pe Hardy, fu izbit de alterarea trăsăturilor sale. Recunoştea pe această figură suferindă, abătută, fatala imprimare a nimicirii morale, cu care rămân stigmatizate pentru totdeauna victimele companiei lui Isus, când nu sunt scăpate la timp, de influenţa ei ucigătoare.

Rodin, cu ochiul lipit de gaură, şi părintele de Aigrigny cu urechea la pândă, nu pierdură nici un cuvânt din convorbirea la care asistau nevăzuţi. Convorbirea fu agitată, impresionantă. La cuvintele arzătoare ale preotului desnădejdea lui Hardy se topi ca ceara la soare. In sfârşit Gabriel se ridică.

— Frate! zise el, crede într'un Dumnezeu al îndurării şi al iubirii. Crede într'un Dumnezeu care binecuvintează munca. Scoală, frate, mai zise el, luând prieteneşte pe Hardy de mână.

Acesta se ridică ca şi cum ar fi ascultat de un fel de magnetism.

— Scoală, frate! O lume întreagă de muncitori te chiamă ; părăseşte acest mormânt, vino la aer liber, la soare. Pleacă din aerul acesta înăbuşitor şi du-te în aerul sănătos şi întăritor, părăseşte retragerea asta posomorâtă şi întoarce-te în azilul însufleţit de cântecele lucrătorilor. Vino iar în mijlocul acestui popor de meseriaşi harnici. Purtat pe braţele lor puternice ai să renaşti la viaţă. Ai să simţi că voinţa şi puterea lui Dumnezeu, nu te-au părăsit dacă poţi face atâta pentru fericirea fraţilor dumitale.

— Ai dreptate, Gabriel, ţie o să-ţi datorească micul nostru popor de lucrători întoarcerea bine[illegible]ului lor, esclamă Agricol, aruncându-se în braţele lui Gabriel şi strângându-l cu drag la piept. Acuma nu mai mă tem de nimic ! Domnul Hardy este al nostru !

— Da, ai dreptate, lui, acestui admirabil preot, în Cristos, lui îi voiu datora învierea mea căci alci eram înmormântat de viu, zise domnul Hardy care se ridicase, drept, hotărît, cu obrajii uşor îmbujoraţi, cu ochii strălucitori, el până atunci aşa de palid, aşa de abătut şi de zdrobit!

— În fine, sunteţi al nostru! esclamă fierarul. Acuma nu mai am alci o îndoială. Primiţi propunerile domnişoarei de Cardoville?

— O să-i scriu numai decât în această chestie.

— Vai, domnule Hardy, trebue să mă ţin din toate puterile ca să nu înebunesc de bucurie, zise bunul Agricol, întorcându-se spre Gabriel şi strângându-l încă odată la inimă.

Apoi îi sonse la ureche:

— Mă întorc peste o oră... dar n'am să vin singur.... ci, cu o massă de oameni... ai să vezi... să nu-i spui nimic lui domnul Hardy: am o idee.

Fierarul eşi beat de bucurie.

Gabriel şi domnul Hardy rămasera singuri.

. . . . . .

Se ştie că Rodin şi părintele de Aigrigny aziştaseră nevăzuţi la această convorbire.

— El? ce gândeşte prea sfinţia voastră? întrebă părintele de Aigrigny încremenit, pe Rodin.

— Gândesc că au prea întârziat să aducă răspunsul dela arhiepiscopie şi că cu toate hârtiile pe care mi le-au dat acuma, misionarul acesta eretic o să strice totul, zise Rodin, rozându-şi unghiile până la sânge.

Deodată Rodin îşi trase ochiul său de reptilă dela gaura pe unde privea. Fizionomia iezuitului luă o înfăţişare de bucurie şi de triumf diabolic. Părintele de Aigrigny pe care desnodământul acestei scene îl doborâse, nu înţelegea nimic din aerul victorios al tovarăşului său şi îl privi cu o mirare de nespus.

— Am ac de cojoc! zise repede Rodin cu vocea lui seacă, laioasă.

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă părintele de Aigrigny.

Se găseşte alci o trăsură de volaj? zise Rodin fără să răspundă la întrebarea părintelui de Aigrigny

Acesta auzind o asemenea întrebare, deschise niște ochi mari, speriați, și răspunse fără să știe ce spune :

— Da, am trăsura mea.

— Atunci trimete să se aducă imediat cai de poștă.

— Pentru ce ?

— Ca să luăm pe domnul Hardy.

— Să luăm pe domnul Hardy ? reluă părintele de Aigrigny, crezând că Rodin alura.

— Da, răspunse acesta : ai să-l duci astă seară la Saint Herem.

— In singurătatea aceea tristă ! pe el ! pe domnul Hardy! Părintele de Aigrigny credea că visează.

— Pe el, pe domnul Hardy, răspunse Rodin ridicând din umeri. Nici nu va trece o jumătate de ceas și mă va ruga în genunchi să-l scot din Paris, să-l duc la capătul lumii, într'o pustietate, dacă pot.

— Și Gabriel ?

— Și scrisoarea care mi s'a adus de la archiepiscopie a cum două minute ?

— Dar adineauri ziceai că e prea târziu.

— Adineauri n'aveam ac de cojoc, acuma am, răspunse Rodin scurt.

Zicând acestea cei doi sfinți părinți eșiră repede din ascunzătoarea tainică.

Gabriel și domnul Hardy continuară discuția. Acesta din urmă își deschise inima, povesti cum il fugise iubita și cum il trădase prietenul. Gabriel îl mângâe, îl încurajă să caute alinarea în muncă și în ertarea pentru răul care i se făcuse.

— Muncă, rugăciune și ertare! zise, transportat, domnul Hardy strângând pe Gabriel în brațe. Cu aceste trei cuvinte mi-ai dat viață, speranță.

Tocmai când rosti aceste cuvinte se deschise ușa și intră un servitor, care întinse tânărului preot un plic mare și eși fără să spue nici o vorbă. Destul de mirat, Gabriel luă plicul și îl privi întâi fără să-și dea seama ce făcea. Dar apoi zări la un colț un timbru anumit, și atunci rupse repede plicul, scoase o hârtie îndoită ca un ordin ministerial, de care atârna o pecete cu ceară roșie și citi.

— O! Doamne! esclamă el fără să vrea, cu glas plin de durere şi de emoţie.

Apoi se adresă domnului Hardy :

— Iartă-mă, domnule.

— Dar ce-i ? ai aflat vreo veste rea ? întrebă Hardy cu interes.

— Da, foarte rea, răspunse Gabriel abătut, apoi îşi zise : Va să zică de aceea m'au chemat la Paris. Nici n'au binevoit să mă asculte, mă lovesc fără să-mi fi îngăduit să mă justific.

După o nouă tăcere zise cu un oftat de resemnare adâncă:

— N'are aface, trebue să mă supun şi mă voiu supune, jurământul pe care l-am făcut mă obligă la aceasta.

— Ai vreo supărare ? întrebă cu interes domnul Hardy.

— Da, adică nu... o surpriză neplăcută, zise Gabriel şi întorcând capul îşi şterse o lacrimă care îi curgea pe obraz, apoi zise : Atunci adio, frate, sau mai bine zis la revedere

— Mă părăseşti ?

— Trebue. Mai întâi vreau să ştiu cum mi s'a adus scrisoarea asta aici, iar după aceea trebue să mă supun imediat ordinului pe care l-am primit. Agricol o să vie numai decât şi o să-ţi stea la dispoziţie ; el o să-mi spue ce ai hotărît şi unde o să te pot vedea... când vei vol, o să ne vedem.

Din discreţie domnul Hardy nu îndrăzni să stărue ca să afle cauza supărărli neaşteptate a lui Gabriel şi îi răspunse :

— Mă întrebi când o să ne mai vedem ? mâine, căci plec chiar astăzi din casa asta.

— Atunci pe mâine, frate, zise Gabriel strângând mâna domnului Hardy ; şi până atunci, curaj, speranţă şi rugăciune.

— Curaj, speranţă şi rugăciune, răspunse domnul Hardy : :u cuvintele astea eşti totdeauna tare.

Domnul Hardy rămase singur. Trecuse vreun sfert de oră de când plecase Gabriel, când un servitor însărcinat cu serviciul pensionarului intră şi înmână domnului Hardy o scrisoare. Domnul Hardy o deschise şi citi cele ce urmează :

„Domnule,

Abea astăzi, în acest moment, am aflat, din întâmplare că mă aflu în aceeaşi casă cu dumneata. Desi nu ne-am întâl-

ilt decât o singură dată, imprejurarea care mi-a procurat de mult cinstea de a te vedea a fost așa de gravă pentru dumneata, încât nu pot crede că m'ai uitat... Această imprejurare a deșteptat de altfel in mine o simpatie atât de mare și de adâncă pentru dumneata, încât nu pot rezista vlei dorințe de a-ți prezenta omagiile mele, mai ales aflând că părăsești astăzi această casă, după cum imi spune chiar acuma vrednicul abate Gabriel, un om pe care il iubesc, pe care il admir și il venerez cum nu se poate mai mult. Pot nădăjdui, domnule, că in momentul de a părăsi pașnica noastră casă de odihnă ca să reintri in lume, ai să binevoești să primești in mod favorabil această rugăminte, poate cam indiscretă, a unui biet bătrân inchinat de aci inainte unei complecte singurătăți ?

„Binevoești domnule, să primești asigurarea sentimentelor de adâncă stimă ale aceluia care are cinstea de a fi umilul și supusul dumitale servitor,

„Rodin"

După ce citi această scrisoare și numele celui ce i-o trimetea, domnul Hardy, se gândi mult și nu-și putu aduce aminte nici numele lui Rodin, nici grava imprejurare la care făcuse aluzie.

— Domnul Rodin ? își zise Hardy gânditor. Ciudat, nu-mi aduc aminte de acest nume, și nici despre vreun eveniment care ar avea vreo legătură cu el.

— Dacă domnul vrea să dea răspuns, o să-l duc domnului Rodin, care este la părintele de Aigrigny ; s'a dus să-și ia adio.

— Să-și ia adio ?

— Da, căci au sosit caii de poștă ai părintelui de Aigrigny.

— Părintele de Aigrigny pleacă in călătorie ? zise Hardy cam mirat.

— De sigur că nu pentru mult timp, zise servitorul cu un aer confidențial, căci prea cuviosul părinte nu ia pe nimeni cu dânsul, și își ia foarte puțin bagaj. De sigur că prea sfântul părinte o să vie să-și ia rămas bun dela domnul... Dar ce răspuns să-i duc domnului Rodin ?

Scrisoarea pe care o primise domnul Hardy de la cuviosul părinte era concepută în termeni așa de politicoși, se vorbea într'însa despre abatele Gabriel cu atâta considerație, în cât domnul Hardy, impins de altfel și de o curiozitate naturală răspunse servitorului :

— Spune te rog domnului Rodin că dacă vrea să-și ia osteneala să vie aici, îl aștept.

După o clipă intră Rodin, îmbrăcat în halatul său negru și ținându-și în mână boneta veche de mătase. Hardy se ridică și eși în întâmpinarea oaspetelui, ale cărui trăsături nu le distingea încă bine; dar când cuviosul părinte ajunse în porțiunea luminoasă de lângă geam, domnul Hardy privi o clipă pe iezuit și nu-și putu stăpâni un strigăt ușor, smuls de surpriză și de o amintire crudă. După ce prima mișcare de mirare și de durere îl trecu, domnul Hardy își veni în fire și spuse lui Rodin cu glas schimbat :

— Dumneata aici, domnule ? Da, ai dreptate, împrejurările în care te-am văzut pentru prima dată au fost foarte grave.

— Vai, dragă domnule, zise Rodin cu glas părintesc și tot odată satisfăcut, eram sigur că nu m'ai uitat.

Cititorii noștri n'au uitat nici ei de sigur că Rodin se dusese — deși pe atunci nu-l cunoștea pe Hardy — să-l caute la fabrică ca să-i dezvălue mișeleasca trădare a domnului de Bressac. Această lovitură îngrozitoare fu dată numai cu câteva minute înaintea unei alte nenorociri, căci chiar în prezența domnului Rodin, Hardy aflase despre plecarea neașteptată a femeii pe care o adora. Se înțelege lesne cât de crudă trebuia să-i fie lui Hardy prezența lui Rodin.

Totuși, grație influenței binefăcătoare a lui Gabriel, el se însenină puțin. Trăsăturile contractate i se potoliseră și spuse :

— In adevăr, nu mă așteptam să te întâlnesc în casa aceasta.

— Vai ! domnule, răspunse Rodin oftând, nici eu nu credeam să vin să-mi sfârșesc aici tristele mele zile, când m'am dus, fără să te cunosc, numai cu scopul de a face un serviciu unui om cum se cade, să-ți desvălui o mare ticâlosie. Tot a-

tunci ai fost copleşit şi de o altă ştire dureroasă. N'o să uit nici odată sosirea neaşteptată a acestei biete femei, palidă, speriată, care fără să observe măcar prezenţa mea, a venit să-ţi spue că o persoană a cărei iubire îţi era sfântă a plecat pe negândite din Paris.

— Da, şi eu fără măcar să-ţi mulţumesc, am plecat repede, zise Hardy melancolic..

— Ştii, domnule zise Rodin după o clipă de tăcere, că sunt unele apropieri ciudate ? Tocmai când am venit să te înştiinţez că erai trădat în chip aşa de infam, eu însumi...

Rodin se întrerupse, ca şi cum ar fi fost doborît de o vie emoţie. Chipul lui exprimă o durere atât de covârşitoare, încât Hardy îl întrebă plin de interes :

— Ce ai, domnule ?

— Iartă-mă, zise Rodin, surâzând cu amărăciune. Graţie sfaturilor religioase ale îngeresculul abate Gabriel am izbutit să înţeleg resemnarea. Totuşi uneori, când îmi aduc aminte de anumite lucruri, simt încă o durere ascuţită. Ziceam aşa dar că a doua zi după ce am venit să-ţi spun : Eşti înşelat — am fost şi eu victima unei oribile decepţii. Un fiu adoptiv, un copil nenorocit, părăsit, pe care îl culesesem de pe drumuri.., — aici se întrerupse iar, — îşi trecu mâna tremurătoare peste ochi şi zise : Iartă-mă, domnule, că îţi vorbesc despre griji şi supărări care îţi sunt indiferente. Scuză durerea indiscretă a unui bătrân nefericit.

— Domnule, am suferit prea mult pentru ca să rămân nepăsător la durerea altuia. De altfel nu eşti străin pentru mine... amândoi avem aceeaşi veneraţie pentru un tânăr preot...

— Abatele Gabriel ! esclamă Rodin întrerupând pe domnul Hardy. Este salvatorul meu, binefăcătorul meu:.. Dacă ai şti cu câtă grijă, cu cât devotament m'a îngrijit în tot timpul lungei mele boli, cauzată de îngrozitoarea durere pe care am suferit-o... dacă ai şti blândeţea de nespus a sfaturilor pe care mi le-a dat...

— Este un adevărat preot în Cristos, un preot al dragostei şi al ertării ! zise Hardy.

— Ceeace spui dumneata este foarte adevărat, reluă Ro-

din, sosisem aici aproape nebun de durere, dar deodată a venit abatele Gabriel... negurile s'au împrăştiat şi lumina zilei a strălucit iar pentru mine.

— Aşa e. sunt unele apropieri ciudate, zise Hardy târît de încrederea şi de simpatia pe care trebuia neapărat să i-o deştepte atâtea asemănări pe care le vedea între pretinsa soartă a lui Rodin şi a sa.

— Atunci bietul bătrân nu va avea să regrete mişcarea inimii sale care l-a atras spre dumneata ? zise Rodin cu o expresie mişcătoare. O să-mi păstrezi o amintire în lumea unde te întorci ?

— Poţi să fii sigur, domnule, dar dă-mi voe să te întreb un lucru : mi s'a spus că locueşti în casa asta ?

— Ce vrei ? aici te bucuri de o linişte atât de adâncă şi eşti aşa de puţin distrat din rugăciuni ! Vezi că — adăugă Rodin cu un ton dulceag — am suferit atât de mult !... purtarea nefericitului care m'a înşelat a fost aşa de oribilă, încât nu mai pot decât să mă rog. O ! rugăciunea ! rugăciunea !... abatele mi-a arătat toată puterea, toată duioşia rugăciunii... Dumneata cunoşti viaţa lui Rancé ? întrebă deodată Rodin, aruncând asupra lui Hardy o privire ciudată.

— Acela care a întemeiat mănăstirea Trappe ? întrebă Hardy surprins de întrebare. Am auzit în mod vag şi foarte de demult vorbindu-se despre motivele care l-au făcut să se pocăiască.

— Nu există exemplu mai mare despre atotputernicia rugăciunii... Rancé... dar iartă-mă... mi-e teamă că abuzez de momentele dumitale...

— Ba nu, ba nu, răspunse repede Hardy, dimpotrivă, nici nu ştii cât de mult mă interesează tot ce-mi spui.

— Rancé era un om de lume, reluă Rodin observând cu atenţie pe Hardy, un om de spadă, înflăcărat, tânăr, frumos. El iubea o fată de familie ; nu ştiu ce împrejurări se opuneau la căsătorie, de aceea iubirea rămase ascunsă. Rancé însă era fericit : în fiecare seară venea pe o scară tainică la iubita lui. Se zice că era o iubire pătimaşă, una din acelea pe care nu le simţi decât odată în viaţă. Misterul şi sacrificiul pe care îl fă

cea nefericita fata pentru această dragoste păreau ca ii mareşte patima şi îi dă un farmec în plus. Ascunşi în umbră, îndrăgostiţii petrecură tainic doi ani într'un adevărat delir al inimii într'o beţie, într'o voluptate vecină cu extazul.

La auzul acestor cuvinte Hardy tresări. De multă vreme nu i se mai colorase chipul de o roşaţă aşa de vie. Inima îi bătea cu putere, fără să-i poată opri bătăile. Îşi aducea aminte că şi el cunoscuse, până nu de mult, beţia arzătoare a unui amor vinovat, misterios. Rodin, aruncând o privire piezişă şi pătrunzătoare asupra lui Hardy, îşi dădu seama de impresia pe care i-o pricinuia şi continuă :

— Uneori totuşi, gândindu-se la primejdiile ce ameninţau pe iubita sa dacă li s'ar fi descoperit legătura, Rancé voia să rupă aceste legături aşa de dragi. Dar fata îmbătată de dragoste, se aruncă de gâtul amantului şi îl ameninţă în limbajul cel mai pasionat că dă pe faţă tot şi înfruntă orice, dacă o părăseşte. Rancé era prea slab şi prea îndrăgostit ca să reziste rugăminţilor metresei sale, şi ceda. Amândoi se lăsau atunci în voia dragostei şi a patimei, care îl transporta şi îi făcea să uite lumea şi chiar pe Dumnezeu.

Hardy asculta pe Rodin cu patimă, îi sorbea cuvintele. Stăruinţa iezuitului de a se opri într'adins asupra pisturii aproape sensuale a unui amor arzător, ţinut secret, aprindea din ce în ce în sufletul lui Hardy amintiri arzătoare.

După liniştea binefăcătoare în care îl lăsase abatele Gabriel, urma acuma la Hardy o agitaţie înăbuşită, adâncă, care îi arunca mintea într'o tulburare ciudată. Rodin îşi atinsese scopul şi continuă în felul următor :

— Într'o zi îi lovi fatalitatea : Rancé fu silit să plece la război şi părăsi fata. Dar după o campanie scurtă, se întoarse mai pasionat decât oricând. Scrisese în taină că soseşte şi sosi cam în acelaş timp cu scrisoarea : era noaptea. Se urcă, după obicei, pe scara secretă care ducea la odaia metresei sale, şi intră cu inima palpitând de dorinţă şi de speranţă. Iubita... murise în dimineaţa aceea...

— Vai ! esclamă Hardy ascunzându-şi faţa între mâini plin de groază.

— Murise, continuă Rodin. Lângă patul tunebru ardeau două lumânări. Rancé căzu în genunchi, şi în delirul său luă capul acela adorat aşa de tânăr, aşa de frumos şi începu să-l acopere de sărutări. Capul acela încântător se desprinde de gât şi îi rămâne între mâini... Da, continuă Rodin văzând pe Hardy mut de groază... da, fata murise de o boală aşa de grabnică, aşa de extraordinară, încât după moartea ei doctorii voiră să afle cauza acestei suferinţe necunoscute şi clopârţiră în bucăţi corpul acela frumos...

Când povestirea ajunse aici, ziua era pe sfârşite; în odaia tăcută mai licărea numai o slabă lumină, în care se desprindea chipul sinistru şi palid al lui Rodin îmbrăcat în haina lui lungă, neagră. Ochii lui păreau că strălucesc de un foc diabolic. Hardy, sub lovitura emoţiilor puternice pe care i le produsese această povestire, aşa de ciudat amestecată cu gânduri de moarte, de voluptate, de amor şi de oroare, rămase încremenit, aşteptând cu un nespus amestec de curiozitate, de chin şi de spaimă ca Rodin să continue.

— Şi ce a făcut Rancé? întrebă el în cele din urmă cu vocea sfâşiată, ştergându-şi fruntea scăldată în sudori reci.

— A avut întâi două zile de delir nebun, după care a renunţat la lume şi s'a închis într'o singurătate de nepătruns Primele timpuri ale sihăstriei fură groaznice. În desperarea lui scotea strigăte de groază şi de furie care se auzeau din depărtare! de două ori a încercat să se sinucidă ca să scape de vedenii.

— Avea vedenii? întrebă Hardy cu şi mai mare curiozitate, cu şi mai mare chin.

— Da zise Rodin solemn, avea vedenii îngrozitoare... Fata care murise pentru dânsul, o vedea în mijlocul focului veşnic! Pe faţa ei frumoasă, desfigurată de chinurile iadului, vedea izbucnind râsul desnădăjduit al osândiţilor. Dinţii ei scrâşneau de furie, braţele i se frângeau de durere. Plângea cu lacrimi de sânge şi striga amantului ei cu glas de moarte, cu glas care cerea răzbunare.

— Tu care m'ai pierdut, fii blestemat! blestemat! blestemat!....

Rostind aceste trei cuvinte din urmă, Rodin făcu trei paşi spre Hardy, însoţind fiecare pas de un gest ameninţător. Dacă ne gândim la starea de descurajare, de tulburare şi de spaimă în care se afla Hardy, dacă ne gândim că iezuitul mişcase şi răscolise în fundul sufletului acestui nefericit toţi germenii senuali şi spirituali ai unui amor care încă nu era stins, dacă ne mai gândim în fine că Hardy îşi reproşa şi el că sedusese o femee pe care uitarea datorillor putea, după religia catolică, s'o osândească la focul veşnic, o să înţelegem efectul îngrozitor al acestei fantasmagorii, evocate în tăcerea singuratecă, în amurgul zilei, de preotul acesta cu înfăţişare sinistră.

Efectul fu înspăimântător pentru Hardy. Cu mâinile împreunate, cu ochii fixi, măriţi de groază, tresărind din toate mădularele, el părea că ascultă încă pe Rodin, deşi acesta încetase de a vorbi şi repeta maşinalicește: **Blestemat! Blestemat! Blestemat!...** Apoi deodată esclamă rătăcit:

— Şi eu o să fiu blestemat! Femeea aceasta pe care am făcut-o să uite de datorille care trec drept sfinte în ochii oamenilor, femeea asta o să plângă şi ea cu sânge şi o să-mi strige din fundul iadului: **Blestemat! Blestemat! Blestemat!...** cine ştie? poate că la ora asta ea mă blestemă. O ! Doamne ! îndurare, îndurare pentru ea, Doamne ! numai eu sunt vinovat !...

Nefericitul, aproape în delir, căzu în genunchi şi-şi împreună mâinile.

— Domnule, strigă Rodin cu o voce afectuoasă şi pătrunzătoare, grăbindu-se să-l ridice, dragă domnule, prietene dragă, linişteşte-te, potoleşte-te, aş fi nenorocit să te aduc la desnădejde.... Intenţia mea a fost tocmai dimpotrivă! Ascultă-mă, te rog, lasă-mă să isprăvesc această parabolă şi atunci ai să găseşti că este aşa de mângâietoare pe cât îţi pare acuma de spălmântătoare... În numele cerului, adă-ţi aminte de vorbele adorabile ale ingerescului abate Gabriel asupra duioşici rugăciunei.

La auzul numelui dulce al lui Gabriel, Hardy îşi veni în fire şi esclamă chinuit:

— Vorbele lui erau dulci şi binefăcătoare ! unde sunt ele acuma ?

— ingerescul abate Gabriel, reluă Rodin, vorbea despre mângâierile rugăciunii...

Pe cât de amenințătoare îi fuseseră vorbele până atunci, pe atât de duios și de plin de căldură i se făcu glasul acuma :

— Alungă aceste imagini ale desperării, căci după ce a suferit chinurile iadului, Rancè, mulțumită rugăciunilor, așa cum spunea și abatele Gabriel, a gustat bucuriile raiului.

— Bucuriile raiului ! repetă Hardy sorbindu-și cuvintele.

— Intr'o zi, când îi era durerea mai mare, un preot, un bun preot, un al doilea abate Gabriel ajunse până la dânsul. In câteva zile, el inițiе pe acest nenorocit în sfintele mistere ale rugăciunii, îi explică duioasa intervenție a creaturii pe lângă creator. Atunci Rancè păru transformat, durerile i se potoliră ; începu să se roage și cu cât mai mult se ruga, cu atât i se măreau credința și speranța. In loc să uite pe femeea iubită își trecea timpul gândindu-se la ea și rugându-se pentru mântuirea el. Da, retras în fundul celulei sale întunecoase, singur cu amintirea scumpă, își petrecu zilele și nopțile, rugându-se pentru ea, intr'un extaz de nespus, arzător, aș putea spune aproape... amoros.

E cu neputință de redat energia aproape sensuală cu care pronunță Rodin acest cuvânt: **amoros.** Hardy tresări și se înfioră cu un fior care îl ardea și îl ingheța totodată.

— Rancè nu s'ar fi mulțumit cu o rugăciune vagă, distrată. Nu, nu.... cât era de retrasă sihăstria sa, căută să-și facă rugăciunea folositoare, atât de mult dorea mântuirea în veci a acestei amante de dincolo de mormânt.

— Și ce a mai făcut ? ce a mai făcut în sihăstria lui ? întrebă Hardy lăsat fără apărare în mâinile iezuitului.

— Mai întâi, zise Rodin apăsând incet asupra fiecărui cuvânt, s'a făcut... călugăr, căci în felul acesta rugăciunea lui este cu mult mai bine primită de cer și apoi, în mijlocul celei mai adânci singurătăți, gândul lui tot era uneori distrat de materie Postea, se canonea, nimicea și stârcea tot ce era de carne într'însul, ca să nu rămâe decât spirit și pentru ca rugăciunea să iasă din pieptul lui strălucitoare, curată ca o flacără și să se urce spre Domnul casi mirosul de tămâe...

— Ce vis îmbătător! esclamă Hardy cuprins din ce în ce mai mult de farmec ; ca să te rogi mai cu folos pentru o femee adorată, să devii spirit, miros, lumină....

— Da, spirit, miros, lumină.... zise Rodin, apăsând pe cuvinte ; nu-i un vis. Câți călugări, câți sihaștri nu sunt ca și Rancè ajunși la un extaz divin prin rugăciuni, prin posturi, prin martirizări ! Dacă ai cunoaște voluptățile cerești ale acestui extaz ! Așa după viziunile teribile ale lui Rancè urmară, după ce se călugări, viziuni pline de farmec. De câte ori, după o zi de post și o noapte petrecută în rugăciuni și în sfârticări ale trupului, căzu sleit, leșinat pe lespezile chiliei! Atunci, după nimicirea trupului urma avântul spiritului. O bunăstare de nespus punea stăpânire pe simțurile lui, concerte divine ajungeau până la urechile lui fermecate. O lumină totodată strălucitoare și blândă, lumină care nu este din lumea aceasta, îi pătrundea printre pleoapele închise. Apoi după vibrațiile armonioase ale harpelor de aur ale serafimilor, în mijlocul unei aureole de lumină pe lângă care soarele este palid, călugărul vedea apărându-i femeea adorată.

— Femeea aceea pe care, prin rugăciunile lui o smulsese flacărilor veșnice, zise Hardy cu vocea gâfâind.

— Da, pe aceea, răspunse Rodin cu o elocvență distinsă, căci monstrul acesta știa să vorbească în toate limbile. Atunci, mulțumită rugăciunilor amantului său, pe care Domnul le ascultă, femeea aceea frumoasă ! O ! de o mie de ori mai frumoasă decât era pe pământ, surâdea amantului său cu o ardoare de nespus și ochii îi străluceau cu o flacără umedă și vorbea cu o voce duioasă și pătimașă. Strălucitoare în fericirea el, se plecă, atingea cu buzele ei, pe care nemurirea i le parfumase, buzele călugărului în extaz, și peste puțin sufletele lor se ridicau la ceruri într'un sărut de o voluptate arzătoare ca amorul, cast ca grația, mare ca nemărginirea !

— Vai! esclamă Hardy în prada unei rătăciri desăvârșite, vai! aș da o viață întreagă de rugăciuni, de posturi și de torturi pentru un astfel de moment petrecut cu cea pe care o plâng

— Ce spui ! un moment ! esclamă Rodin a cărui tidvă galbenă era mișcată în sudori ca a unui magnetizator. Nu odată în

viața sa religioasă, ci aproape în fiecare zi Rancè, cufundat în extazul unui ascetism divin gusta aceste voluptăți adânci carè sunt, pe lângă voluptățile pământești, ceeace este eternitatea pe lângă viața omenească.

Văzând pe Hardy adus la punctul unde voia, și cum pe de altă parte se înoptase deabinelea, cuviosul părinte tuși de două trei ori într'un anume fel, uitându-se spre ușă. In acest moment Hardy, în culmea rătăcirii, esclamă cu vocea rugătoare, ca un smintit:

— O chilie, un mormânt, și extazul cu ea !....

In acest moment se deschise ușa și apăru părintele de Aigrigny cu o manta pe braț. In urma lui venea un servitor aducând lumină.

. . . . . .

Cam vreo zece minute după această scenă intrau pe strada Vaugirard vreo doisprezece oameni voinici cu figura deschisă și conduși de Agricol și se îndreptau veseli spre intrarea casei de odihnă a sfinților părinți. Era o deputăție a foștilor lucrători ai lui Hardy care veneau să la pe patronul lor și să-l mulțumească pentru apropiata lui întoarcere între ei.

Agricol mergea în frunte. Deodată văzu o diligență eșind din curtea spre care se îndrepta. Caii, îndemnați cu biciul de surugiu, veneau în goana mare. Întâmplare sau instinct: cu cât trăsura se apropia mai mult de grup, cu atât mai mult se strângea inima lui Agricol.... In clipa când cupeul cu perdelele lăsate trecea prin fața lui, fierarul împins de o presimțire pe care nu și-o putea stăpâni, se repezi în fața cailor și strigă :

— Prietenî, ajutor !

— Surugiu ! ai zece ludovici ! galop !... Sfarmă-l sub picioarele cailor strigă din trăsură vocea militărească a lui de Aigrigny.

Holera făcea ravagii: surugiul auzise vorbindu-se de masacrele otrăvitorilor. Speriat în orice caz de brusca năvală a lui Agricol, îi dădu în cap o lovitură zdravănă cu coada biciului. Fierarul, ameţit căzu la pământ. Apoi surugiul dădu pinteni calului pe care călărea par'că de ar fi vrut să-i spargă burta, îşi puse caii în galop şi trăsura dispăru repede, în timp ce tovarăşii lui Agricol care nu înţeleseseră nici fapta lui, nici vorbele pe care le strigase, se grăbeau să-l vie în ajutor şi să-l readucă la viaţă.

. . . . . .

Cam în acelaş timp când se petreceau aceste lucruri la Paris, doi călători străini, deşi despărţiţi unul de celălalt, schimbau gânduri misterioase prin spaţiu.

Soarele este spre asfinţit. In adâncimile cele mai nepătrunse ale unei păduri de brad, se ridică ruinile unei mănăstiri închinată altădată Tăierii capului Sfântului Ion. Deasupra acestor mormane de ruine se mai ţine în picioare o statue uriaşă de piatră, mutilată ici şi colo. Statuia reprezintă un om decapitat, îmbrăcat într'o togă antică şi ţinând în mână o tipsie ; pe tipsie se-află un cap... e capul lui.

Este statuia Sfântului Ion Botezătorul, martirul, ucis din ordinul Irodiadei.

Tăcerea este adâncă. Din când în când se aude foşnetul înăbuşit al ramurilor unor pini uriaşi, agitaţi de boarea vântului. De odată, prin penumbra formată de vârful copacilor, ale căror trunchiuri nenumărate se pierd în adâncimi fără fund, apare o formă omenească. Este o femee. Ea înaintează încet spre ruine ajunge la ele. Femeia aceasta este palidă, privirea ei este tristă, haina este lungă şi fluturătoare, picioarele îi sunt pline de praf. Merge cu greu, cu paşi şovăitori. Un bloc de piatră se află pe marginea unui izvor cam sub statuia Sfântului Ion Botezătorul Pe piatra asta femeia se lasă istovită, gâfâind de oboseală.

Şi totuşi de multe zile, de mulţi ani, de multe veacuri ea merge, merge, neobosită. Dar pentru prima oară picioarele o dor. Picioarele îi sângerează, membrele îi sunt sfărâmate de oboseală şi o sete arzătoare o chinueşte. Ea simte cât este de slabă şi abia îndrăzneşte să creadă, bucuria i-ar fi prea mare

Dar gâtlejul din ce în ce mai uscat se sgarceşte, pieptul îi este de foc. Zăreşte izvorul şi se repede să îngenuncheze ca să-şi potolească setea în unda cristalină şi străvezie ca o oglindă. Dar ce-i oare? abia a atins cu buzele ei de foc apa răcoritoare şi curată; aşa cum stă în genunchi pe marginea izvorului, sprijinindu-se pe mâini, femeea încetează deodată să mai bea, şi se priveşte cu nesaţiu în oglinda limpede.

Uitând setea, care o mai chinueşte încă, ea scoate un strigăt puternic, un strigăt de bucurie adâncă şi sfântă. In oglindă văzuse că a început să îmbătrânească. In câteva zile, în câteva ore numai, poate chiar în clipa aceea, a ajuns în puterea vârstei.

Ea, care de mai bine de optsprezece sute de ani îşi târâe prin lume şi prin rândurile de oameni care s'au perindat, nepieritoarea ei tinereţe.... A îmbătrânit.... Putea în sfârşit să aspire către moarte... Fiecare minut din viaţa ei o apropia acuma de mormânt. Transportată de această speranţă de nespus se ridică, înalţă capul spre cer şi îşi împreună mâinile într'o atitudine de rugăciune arzătoare.

Atunci ochii ei se opresc asupra statuii uriaşe de piatră care reprezintă pe Sfântul Ion Botezătorul fără cap 1). Capul pe care mucenicul îl ţine în mână pare că aruncă asupra jidovei rătăcitoare o privire de milă şi de înduioşare. Ea, Erodiada, este aceia care a cerut într'un moment de beţie crudă, la o sărbătoare păgânească, supliciul acestui sfânt.... Şi tocmai la picioarele chipului acestui martir pentru prima oară de atâtea sute de ani, se pare că nemurirea care apasă asupra Erodiadei, se îmblânzeşte !...

„O ! mister de nepătruns ! o, speranţă divină ! esclamă ea; mânia cerească se potoleşte, în sfârşit... O Domne ! fă să nu fiu singura ertată; oare meseriaşul acela care merge şi el, ca şi mine — fiică de rege — de atâtea sute de ani, poate şi el să spere că va ajunge la sfârşitul cursei sale veşnice ?

---

1) Dupâ legenda pe care este ţesut acest roman, Erodia la pentrucă a cerut moartea Sfântului Ion Botezătorul, a fost pedepsită să rătăcească veşnic, fără moarte prin lume; la fel rătăcea şi jidovul care nu dăduse voe lui Cristos când urca greul drum spre Golgota, să se odihnească la casa lui.

„Unde este el acuma, Doamne ?... Mai da-mi odată această putere pe care mi-ai dat-o să-l văd, şi să-l aud prin spaţiu...

Poate că invocaţia jidovei rătăcitoare fu auzită, căci deodată ochii ei se închiseră, mâinile i se împreunară şi rămase îngenunchiată în mijlocul ruinilor, nemişcată ca o statue de pe morminte. Şi avu o vedenie ciudată ! !

In vârful unui munte înalt, pleşuv, stâncos, prăpăstios se înalţă un calvar. Marele Cristos răstignit care domină de pe cruce calvarul, muntele şi câmpia neroditoare — pustie fără margini,—marele Cristos se desprinde alb, palid pe norii de un albastru întunecos care acoperă cerul pretutindeni şi devin de un violet închis la orizont....

La orizont, unde soarele asfinţind a lăsat dâre lungi de lumină sinistră, nu se vede nici o verdeaţă în pustiul acesta mohorât, acoperit de nisip şi de prundiş, parcă ar fi albia seculară a vreunui ocean sec. O tăcere de moarte domneşte în acest ţinut trist.

Deodată se aude după coasta calvarului din faţa apusului un zgomot de pietre care se desprind şi se rostogolesc până la poalele muntelui. Piciorul unui călător a făcut pietrele acestea să se rostogolească până departe. Călătorul nu se vede încă, dar se deosebeşte pasul lui egal, încet şi apăsat. In sfârşit ajunge în vârful muntelui şi statura sa înaltă se desemnează pe cerul plin de furtună. Călătorul acesta este tot aşa de palid ca şi Cristosul de pe cruce. Pe fruntea lui înaltă se întinde dela o tâmplă la alta, o linie neagră.

Este meseriaşul dela Ierusalim

Omul rătăcitor se gândea la ultimii coborâtori ai neamului său şi simţea, după felul cum i se sfâşia inima, că îl mai ameninţau primejdii mari. Plin de o desperare amară, meseriaşul din Ierusalim se aşeză la picioarele calvarului. In acest moment o ultimă rază de soare străpungând la orizont grămada sumbră de nouri, aruncă pe creasta muntelui o lumină aprinsă ca reflexul unui incendiu. Jidovul îşi rezemase fruntea înclinată pe mână. Părul lui resfirat de boarea amurgului îi căzu pe faţa palidă. Dându-şi la o parte viţele de pe obraz, el tresări deodată de surpriză, el care nu se mai putea mira de nimic.

Cu o privire nesăţioasă privi viţa lungă pe care o ţinea în mână. Părul lui, până atunci negru ca noaptea, cărunţise. Şi el, ca şi Erodiada, îmbătrânise. Cursul vieţii sale oprit de optsprezece veacuri, îşi relua mersul. Ca şi jidova rătăcitoare, şi el putea aspira de aci înainte spre mormânt.

Căzând în genunchi, el întinse mâinile spre cer, înălţă faţa spre Dumnezeu şi-i ceru explicaţia acestui mister care îl îmbăta de speranţă. Atunci pentru prima oară ochii i se opriră asupra lui Crist răstignit care domina calvarul, tot aşa după cum jidova rătăcitoare îşi îndreptase privirile asupra ochilor de granit ai sfântului mucenic. Cristos, cu capul aplecat sub povara coroanei de spini, părea că îl priveşte din înaltul calvarului cu blândeţe şi cu îngăduinţă pe el, pe meseriaşul pe care îl blestemase cu atâtea sute de ani înainte.

Doamne!... esclamă jidovul, părul mi-a albit... oare m'ai ertat? Oare am ajuns la capătul alergării mele fără capăt? Îndurarea ta creşcă o să-mi îngădue în sfârşit această odihnă a mormântului, care până acuma a tot fugit de mine? O! dacă îndurarea ta se pogoară asupra mea, fă să se pogoare şi asupra acestei femei al cărui chin este tot aşa de mare ca şi al meu!.. Apără şi pe cei din urmă coborâtori ai neamului meu!.... Ce soartă vor avea ei? Spune, Doamne, spune! o să fiu ertat şi eu cu dânşii? Sau o să fie şi ei pedepsiţi cu mine?

Amurgul făcuse loc unei nopţi furtunoase şi întunecoase, dar jidovul sta tot acolo, îngenunchiat la picioarele calvarului.

. . . . . .

Scena următoare se petrece la palatul Saint-Dizier, câteva zile după plecarea lui Hardy. Prinţesa ascultă vorbele lui Rodin cu cea mai mare atenţie. Cuviosul părinte stă ca de obicei în picioare, sprijinit de sobă, şi ţine mâinile în buzunarele dela spate ale redingotei sale cafenii. Ghetele sale grosolane, pline de noroi, au lăsat urme pe covorul de hermină întins în faţa sobei din salon. O adâncă satisfacţie se citeşte pe figura cadaverică a iezuitului. Doamna de Saint-Dizier, îmbrăcată cu cochetăria discretă care se potriveşte cu o maică a bisericii aşa cum era ea, nu mai slăbeşte pe Rodin din ochi, căci acesta înlocuise cu desăvârşire pe părintele de Algrigny în mintea bigo-

tel. Flegma, îndrăzneala, marca inteligență, caracterul aspru și dominator al fostului socius impunea acestei femei mândre, o subjugau și îi inspirau o admirație sinceră, aproape un fel de adorație.

— Da, doamnă, zicea Rodin cu convingere,— căci oamenii aceștia nu se dau pe față nici chiar cu complicii lor. Da, știrile pe care le avem dela casa noastră de reculegere dela Saint-Herem sunt cât se poate de bune. Hardy, mintea de fier, liberul cugetător, a intrat în sfârșit în sânul sfintei noastre biserici catolice și romane.

Rodin rosti din ipocrizie aceste ultime cuvinte pe nas, iar Bigota înclină capul cu respect.

— Grația divină s'a milostivit în sfârșit cu acest necredincios, reluă Rodin și l-a cuprins atât de mult, încât a voit, în entuziasmul lui ascetic, să pronunțe jurământul care să-l lege de sfânta noastră companie.

— Așa de curând ? zise prințesa mirată.

— Instituția noastră nu îngăduie atâta grabă, afară numai dacă nu este vorba de un păcătos care se vede pe patul de moarte și care crede că-și poate mântui sufletul, murind în haina noastră și lăsându-ne stăpânirea bunurilor lui pentru cea mai mare glorie a Domnului.

— Și Hardy se află într'o situație așa de desperată ?

— Febra il doborâ. După atâtea lovituri decisive care l-au împins, ca prin minune pe calea mântuirei, reluă Rodin cu umilință, omul acesta de o constituție așa de șubredă și de delicată este la ora asta aproape cu desăvârșire nimicit atât moralicește cât și fizicește. De aceea lipsurile, sfârticările cărnii, bucuriile divine ale extazului or să-i deschidă cât se poate mai iute drumul vieții veșnice și este de crezut că până în câteva zile....

Preotul dădu din cap cu un aer sinistru

— Așa de iute, părinte ?

—Este aproape sigur; așa dar am putut, folosindu-mă de dispensele mele, să fac ca acest scump pocăit pe patul de moarte să fie primit membru al sfintei noastre companii cărcia, după toate regulile, i-a dat toate bunurile sale prezente și viitoare.

La ora asta nu mai are sa se gândească decât la mantuirea sufletului său. Încă o victimă smulsă din ghiarele Satanei.

— Vai, părinte, esclamă bigota cu admiraţie, conversiunea asta este miraculoasă. Părintele de Aigrigny mi-a spus cât a avut de luptat contra influenţei abatelui Gabriel.

— Abatele Gabriel, reluă Rodin, a fost pedepsit pentru că s'a amestecat în lucruri care nu-l privesc şi pentru alte lucruri, încă. Am cerut interdicţia lui şi a fost interzis de episcopul de care depinde şi-l revocă din parohie. Am auzit că pentru ca să-şi treacă de urât aleargă din ambulanţă în ambulanţă şi împarte mângâcrile creştineşti holericilor. Nu putem să ne opunem la asta. Dar mângâetorul acesta ambulant miroase a eretic cale de o poştă.

— Este o minte primejdioasă zise prinţesa, aşa că a fost nevoe de întreaga dumitale elocvenţă minunată, irezistibilă, ca să doboare detestabilele sfaturi ale acestui abate Gabriel care îşi băgase în cap să aducă pe Hardy iar în lume. Zău, părinte, eşti un adevărat sfânt Crisostom.

— Bine, doamnă, bine, zise brusc Rodin foarte puţin sensibil la linguşiri, astea să le păstrezi pentru alţii, eu urăsc complimentele şi nici nu le fac.

— Modestia dumitale să mă erte, părinte, zise cu smerenie bigot, n'am putut rezista fericirii de a-ţi arăta toată admiraţia mea. Aşa după cum ai prezis dumneata acum câteva luni, sunt până acum doi membri ai familiei de Rennepont care **se dezinteresează de afacerea moştenirii.**

Rodin privi pe doamna de Saint-Dizier cu un aer plin de aprobare, auzind-o formulând în felul acesta situaţia a doi moştenitori încetaţi din viaţă. Căci după Rodin, Hardy, prin donaţia şi prin ascetismul său ucigător nu mai aparţinea acestei lumi.

Bigota continuă :

— Unul din aceşti oameni, un meserlaş ticălos, a fost dus la pierzanie prin exaltarea viciilor sale ; pe celălalt l-ai condus pe calea mântuirii, exaltând însuşirile sale iubitoare şi duioase. Fii aşa dar glorificat în prevederile dumitale căci ai zis : O să mă adresez patimilor ca să-mi ajung scopul

— Nu glorifica așa de iute, te rog, zise Rodin nerăbdător. Ulți pe nepoata dumitale ? și pe Indian ? și pe fetele mareșalului Simon ? să nu ne pierdem timpul felicitându-ne pentru trecut, ci să ne gândim la viitor. Ziua cea mare se apropie ; intâi lunie nu mai e departe. Facă cerul să nu vedem pe cei patru membri care continuă să trăiască in nepocăință punând mâna pe colosala moștenire, izvor de noui păcate in mâinile lor, obiect de glorie pentru biserică in mâinile companiei noastre. In legătură cu aceasta cred că trebuie să vorbești cu oamenii dumitale de afaceri cu privire la domnișoara de Cardoville.

— Am vorbit, părinte. Oricât de nesigură este șansa, trebuc să incercăm. Sper că astăzi o să știu dacă lucrul este legalmente posibil.

Poate că atunci, in mediul unde o s'o puc această nouă situație vom găsi mijlocul să o aducem la... pocăință, zise Rodin cu un surâs ciudat, hidos. Până acuma, de când s'a apropiat de Indian, fericirea acestor doi păgâni pare neștirbită și scânteictoare ca un diamant. Nu putem face nimic contra lor, nici Faringhea nu poate face nimic. Să sperăm însă că Domnul va infrânge aceste deșarte și vinovate plăceri.

Convorbirea fu intreruptă de părintele de Aigrigny, care intră in salon cu un aer triumfător și strigă dela ușă :

— Victorie ! A plecat astă noapte.

— Cine ? intrebă Rodin.

— Mareșalul Simon, răspunse părintele de Aigrigny

— In sfârșit,... zise Rodin nemaiputându-și ascunde adânca bucurie. Ai vreun detaliu ?

— M'am despărțit de Robert, emisarul pe care l-ai ales ca să convingă pe mareșal că a sosit momentul să răpească pe Napoleon al II-lea, zise părintele de Aigrigny. Mareșalul a plecat cu hârtiile.

— In sfârșit, zise Rodin, a plecat. Acuma nu trebuc să mai pierdem un moment ca să lucrăm asupra fiicelor sale. Soldatul acela blestemat a plecat cu el ?

— Nu, zise părintele de Aigrigny, din nefericire nu. Devenit hănuitor prin invățămintele din trecut, o să-și indoiască

precauţiile. Ca culmea nenorocirei, un om care într'un caz de nevoe ne-ar fi putut servi contra lui a fost lovit de boală

— Cine l omul acela ? întrebă prinţesa.

— Morok. Puteam oricând să mă bizui pe dânsul, în orice împrejurare şi pretutindeni, dar acuma e pierdut, căci chiar dacă scapă de holeră, sunt temeri că va muri de o boală teribilă şi fără leac. Acum câteva zile a fost muşcat de un câine din menajeria lui şi a doua zi s'a constatat că animalul era turbat.

— E grozav ! esclamă prinţesa. Şi unde-l el acuma ?

— L-au dus într'o ambulanţă provizorie, amenajată în oraş, căci până acuma nu s'a declarat la el decât holera. Nenorocirea este mare căci era un om devotat, hotărât, şi gata la orice. Va fi imposibil să ne apropiem de soldatul care păzeşte orfanele. Pe de altă parte numai printr'însul putem ajunge la fiicele mareşalului Simon.

— Evident, zise Rodin gânditor.

— Mai ales de când scrisorile anonime i-au deşteptat din nou bănuelile zise părintele de Aigrigny şi...

— In legătură cu scrisorile anonime, zise deodată Rodin, întrerupând pe părintele de Aigrigny, este un lucru pe care e bine să-l ştii şi dumneata ; o să-ţi spun pentru ce.

— Anume ?

— In afară de scrierile despre care ştii, mareşalul Simon a mai primit multe altele despre care dumneata nu ştii nimic. In toate acestea, prin toate mijloacele posibile, se încerca să i se exaspereze ura contra dumitale amintindu-i-se toate motivele pe care le are ca să te urască. De asemenea, este luat în râs pentru faptul că nu se poate răzbuna contra dumitale din cauza halnei pe care o poartă.

Părintele de Aigrigny privi pe Rodin uimit şi esclamă, roşindu-se fără voia lui :

— Şi în ce scop a făcut prea cuviosia voastră acest lucru?

— Intâi ca să înlătur orice bănuială asupra mea. Apoi am vrut să aţâţ mânia mareşalului până la delir, aducându-i fără încetare aminte de îndreptăţitele motive de ură contra dumitale şi de imposibilitatea în care se află de a-ţi face vreun rău. In

felul acesta patimile brutale care clocotesc în sufletul acestui om războinic, trebuiau să-l împingă la această întreprindere nebunească, consecinţa şi pedeapsa idolatriei lui pentru un mizerabil uzurpător. (1)

— Fie, zise părintele de Aigrigny cam cu ciudă ; dar am să fac pe sfinţia voastră să observe că e primejdios lucru să excite pe mareşalul Simon în contra mea.

— De ce ? întrebă Rodin aruncând o privire pătrunzătoare asupra părintelui de Aigrigny.

— Pentru că mareşalul, scos din sărite nu-şi va mai aduce aminte decât de ura noastră reciprocă şi ar putea să mă caute, să mă întâlnească...

— Ei şi ? întrebă Rodin.

— Ei, ar putea să uite că sunt preot... şi..

— A ! ţi-e frică ? întrebă dispreţuitor Rodin, întrerupând pe părintele de Aigrigny.

La aceste din urmă cuvinte cuviosul părinte sări în sus, dar repede se stăpâni şi adaose :

— Sfinţia voastră nu se înşeală ; da, mi-e frică, într'o asemenea împrejurare mi-ar fi frică să nu uit şi eu că sunt preot şi să-mi amintesc prea mult că am fost soldat.

— In adevăr ? zise Rodin cu un dispreţ suveran. Ai mai rămas aşa de înapoiat, mai ai acest nerod punct de onoare ? Anteriul pe care îl porţi n'a stins acest foc frumos ? Eram sigur că o să scot din minţi pe acest războinic, pronunţând câteva cuvinte magice pentru aceşti stupizi : **Onoarea militară... jurământ... Napoleon II.** Dar văd că dacă acest bătăios s'ar fi dedat la vreun act de violenţă contra dumitale, ar fi trebuit să faci o mare sforţare ca să rămâi liniştit.

Rodin zicând acestea fixă din nou o privire pătrunzătoare asupra cuviosului părinte.

— Cred că este nefolositor ca cuvioşia voastră să facă asemenea presupuneri, zise părintele de Aigrigny, abia mai stăpânindu-şi agitaţia.

Este vorbă de împăratul Napoleon I. sub ordinele căruia luptase mareşalul. Acum împăratul murise, iar partizanii să se gândeau să libereze din captivitate pe fiinţărul Napoleon al II-lea şi să-l urce pe tron.

— Ca superior ce-ţi sunt, reluă Rodin cu asprime, am dreptul să te intreb ce ai fi făcut dacă mareşalul Simon ar fi ridicat mâna contra dumitale.

— Domnule ! strigă prea sfântul părinte.

— Aici nu există domni, aici există numai preoţi, rosti Rodin cu asprime.

Părintele de Aigrigny plecă capul abia mai putându-şi stăpâni mânia.

— Te intreb, repetă cu incăpăţânare Rodin, care ar fi fost atitudinea dumitale dacă mareşalul Simon te-ar fi pălmuit pe amândoi obrajii ?

Părintele de Aigrigny verde de mânie, cu dinţii incleştaţi, cu pumnii strânşi, era cuprins de ameţeală numai la gândul unei asemenea insulte. Rodin de bună seamă că nu pusese în zadar această întrebare. El ridică pleoapele-i moi, părând foarte atent la simptomele semnificative care se citeau pe chipul zăpăcit al fostului colonel. In sfârşit, părintele de Aigrigny recăpătându-şi puţin câte puţin sângele-rece, răspunse cu un ton calm, dar silit :

— Dacă aş avea să sufăr o astfel de insultă, aş ruga pe Domnul să-mi dea resemnare şi umilinţă.

— Bine, zise Rodin rece, satisfăcut de incercarea pe care o făcuse asupra părintelui de Aigrigny. De altfel, acuma eşti prevenit şi este puţin probabil ca mareşalul Simon să se mai intoarcă aici.

Conversaţia fu un moment intreruptă de două bătăi discrete la uşă. Apoi intră un servitor aducând pe o tavă un plic mare pecetluit, pe care îl dădu prinţesei. După aceea eşi.

Doamna de Saint-Dizier ceru voe cu privirea lui Rodin să desfacă scrisoarea, o ceti, şi pe figura ei se zugrăvi o vie satisfacţie.

— Putem spera, zise ea adresându-se lui Rodin, cererea este foarte legală, pe baza interdicţiei. Consecinţele pot fi acelea pe care le dorim noi. Intr'un cuvânt, nepoata mea poate dintr'o zi în alta să fie ameninţată de cea mai mare mizerie. Ea, aşa de risipitoare, ce întorsătură în viaţa ei !

— Atunci am avea desigur oarecare putere asupra acestui

caracter de nestăpânit, zise Rodin cu un aer gânditor, căci până aci toate încercările noastre au dat greș. Ai zice că sunt unele fericiri care fac pe om invulnerabil, mai murmură iezuitul, rozându-și unghiile negre și murdare.

— Dar pentru ca să obțin rezultatul pe care îl doresc, trebue să exasperăm mândria nepoatei mele. Este dar absolut indispensabil să o văd și să vorbesc cu ea, zise doamna de Saint-Dizier și rămase gânditoare.

— Domnișoara de Cardoville o să refuze această întrevedere, zise părintele de Aigrigny.

— Poate, răspunse prințesa. E așa de fericită! încât îndrăzneala el trebue să fi ajuns la culme. Da, da, o cunosc eu bine... o să-i scriu în așa fel... încât o să vie. Și odată mândria ei în joc, putem spera mult.

— Atunci trebue să activezi, doamnă, zise Rodin, să lucrezi repede, momentul se apropie. Urile, neîncrederile, sunt deșteptate și nu e un moment de pierdut. În aceste împrejurări plecarea mareșalului ne dă toată latitudinea. Trebue să lucrăm imediat și în ce privește pe fiicele lui.

— Dar cum? zise prințesa.

— Mai întâi trebue să le vedem, să vorbim cu ele, să le studiem, zise Rodin, apoi vom vedea ce este de făcut.

— Dar soldatul n'o să le părăsească nici o clipă, zise părintele de Aigrigny.

— Atunci, reluă Rodin, va trebui să vorbim cu ele în fața soldatului și să-l facem să treacă de partea noastră.

— Pe el! Speranța asta este nesocotită! esclamă părintele de Aigrigny. Nu cunoașteți cinstea asta militară, nu-l cunoașteți pe omul acesta!

— Eu nu-l cunosc? zise Rodin înălțând din umeri. Nu m'a prezintat lui domnișoara de Cardoville ca pe un liberator când te-am denunțat pe d-ta ca fiind sufletul acestei uneltiri? nu eu i-am dat ridicula lui relicvă imperială, crucea de onoare, la doctorul Baleinier? în sfârșit nu eu l-am adus fetele dela mănăstire și le-am aruncat în brațele tatălui lor?

— Da, zise prințesa, dar de atunci afurisita mea de nepoată a ghicit totul, a descoperit totul, la scama l

— Eu iau întotdeauna seama, doamna, am învins duşmani mai grozavi decât pe el. Aşa de exemplu, am triumfat contra holerei.

Alci iezuitul surâse arătându-şi dinţii negri.

— In sfârşit, trebue mai întâi să ştiu la ce să mă hotărăsc în privinţa acestor orfane. Vreau dar cu orice preţ să le văd şi să stau mai mult de vorbă cu ele. Numai atunci, odată planul meu bine fixat, concursul vostru îmi va putea fi de folos. In orice caz, te rog să fii gata să mă însoţeşti mâine dimineaţă, doamnă. Dumneata ai să te urci în trăsura dumitale, iar eu o să iau o birjă. O să încerc să intru la ele. In acest timp dumneata ai să aştepţi la câţiva paşi de locuinţa mareşalului. Dacă reuşesc, dacă am nevoe de ajutorul dumitale, am să mă duc la trăsură să te chem, atunci ai să primeşti instructii dela mine şi nu se va părea de loc că a fost ceva plănuit între noi.

. . . . . .

De două zile mareşalul Simon a plecat. Este ora opt dimineaţa. Dagobert, mergând cu mare băgare de seamă, în vârful degetelor, ca să nu scârţie duşumeaua, străbate salonul de lângă odaia Rozei şi Blanşei. El se duce să-şi lipească discret urechea la uşa fetelor. Rabat-Joie urmează de aproape pe stăpânul său şi pare că merge cu tot atâta precauţie ca şi el. Figura soldatului este neliniştită, preocupată ; pe când se apropie de odae şopteşte :

— Numai dacă aceste biete copile n'or fi auzit nimic în noaptea asta ! S'ar speria de geaba, e mai bine să nu afle acest eveniment decât cât mai târziu cu putinţă. S'ar întrista grozav. Sărmanele micuţe ! sunt aşa de vesele, aşa de fericite de când au pe tatăl lor ! Şi au suportat aşa de bine plecarea lui ! Numai de n'ar fi aflat ceeace s'a întâmplat în noaptea asta ! Ar fi aşa de mâlnite !

Gândurile lui Dagobert fură întrerupte de două hohote de râs de o frăgezime încântătoare, care răsunară deodată în odaia unde dormeau fetele. Rabat-Joie începu iudată să lămâie vesel.

Auzind acest zgomot bine cunoscut, râsul fetelor se opri deodată şi o voce tinerească strigă :

— Ce-i, Rabat-Joie, ai venit să ne scoli ? Haimic eşti !

— N'ai putea să ne spui cât e ceasul, domnule Rabat-Joie? adăugă Blanşa.

— Ba da, domnişoară, e opt trecute, zise deodată vocea groasă a lui Dagobert, însoţindu-şi gluma de un hohot de râs

Un strigăt vesel de surpriză răsună. Apoi Roza reluă :

— Bună dimineaţa, Dagobert.

— Bună dimineaţa, copiii,... aţi fost foarte leneşe astăzi, dacă nu vă e cu supărare.

— Nu-i vina noastră, dar Augustina n'a venit zise Roza şi o aşteptăm.

— Hait ! îşi zise Dagobert devenind iar neliniştit.

Apoi zise tare, cam încurcat, căci nu prea ştia să mintă

— Guvernanta a eşit azi foarte de dimineaţă ; s'a dus la ţară pentru... a avut treabă şi n'o să se întoarcă decât peste câteva zile, aşa că aţi face bine să vă sculaţi singure astăzi.

— Auzi ? zise Blanşa. Sper că nu i s'a întâmplat nimic neplăcut ca să plece aşa pe neaşteptate ?

— Nu, nu, de loc, zise Dagobert, a avut treabă, a trebuit să se ducă la o rudă...

— Atunci e bine, zise Roza. Poţi să intri, Dagobert, suntem gata !

Pe când vorbeau, fetele se îmbrăcaseră repede, se lăsară sărutate de Dagobert şi apoi intrară în salon cu soldatul care nu mai putea de bucurie.

— Ce drăguţe sunt, ce frumoase, mormăia soldatul mergând în urma lor. Mii de...

— Vrei să taci ?... zise Roza punând mâna ei fină pe mustaţa cărunţă a lui Dagobert ca să-i tae vorba. Dacă te-ar auzi doamna Augustina...

— Vai, domnule Dagobert, domnule Dagobert, zise Roza ameninţând veselă pe soldat cu vârful degetului, te bănuesc că ai făcut pe cochetul pe lângă guvernanta noastră,

— Eu ? pe cochetul ? zise soldatul.

Tonul cu care vorbea Dagobert fu atât de serios, încât surorile izbucniră într'un hohot de râs. Veselia lor era la culme când se deschise uşa salonului. Un servitor, anume Jo-

crisse, pe care Rodin izbutise să-l bage în serviciul palatului, făcu câțiva pași și anunță :

— Domnul Rodin !

Iezuitul se strecură repede în odaie, ca și cum ar fi vrut să pue stăpânire pe teren. Odată intrat, crezu că câștigase partida și ochii lui de reptilă scânteiau de bucurie... Ar fi greu de zugrăvit ulmirea celor două surori și mânia soldatului la această vizită neprevăzută. Dagobert se repezi la Jocrisse îl înșfăcă de guler și strigă :

— Cine ți-a dat voe să introduci aici pe cineva, fără să mă înștiințezi ? Pleacă, eși de aici, și dumneata, mai ales dumneata ! Soldatul adresă aceste din urmă cuvinte lui Rodin cu un ton amenințător, pe când acesta se și apropiase de cele două fete surâzând cu un aer părintesc.

— Sunt la ordinele dumitale, dragă domnule, zise smerit preotul, înclinându-se, dar fără să se miște din loc.

— Ai să pleci odată ! strigă soldatul lui Jocrisse.

— Domnule Dagobert, zise Jocrisse cu vocea tânguitoare, cer erta : că am condus aici pe domnul fără să te previn, dar mi-am pierdut capul din cauza nenorocirii care i s'a întâmplat doamnei Augustina.

— Ce nenorocire ? întrebară îndată Roza și Blanșa, apropiindu-se cu neliniște de Jocrisse.

— Ai să pleci odată ! zise Dagobert scuturând pe Jocrisse de guler și impingându-l să iasă.

— Spune... spune... zise Blanșa punându-se între servitor și soldat, ce i s'a întâmplat doamnei Augustina ?

— Domnișoară, se grăbi Jocrisse să zică, cu toată furia soldatului, doamna Augustina a fost apucată astă noapte de holeră și a dus....

Jocrisse nu putu isprăvi, căci Dagobert îl dădu un pumn în falcă, apoi cu o putere destul de mare pentru vârsta lui, fostul grenadier îi mai dădu o lovitură, mai jos de șale și-l trimise de-a rostogolul în camera de alături. După aceea se întoarse spre Rodin cu obrajii aprinși, cu ochii strălucitori de mânie și îi arătă ușa cu un gest expresiv, zicându-i totodată cu glas mâniat :

— Acuma e rândul dumitale... dacă nu o ştergi

— Sluga dumitale, dragă domnule, zise Rodin, îndreptându-se dea'ndăratelea spre uşă şi salutând mereu pe fete.

Rodin, efectuând încetişor retragerea, sub focul privirilor lui Dagobert, se apropia de uşă, aruncând priviri piezişe asupra fetelor care păreau foarte mişcate de indiscreţia făcută înadins de Jocrisse. Roza se apropie repede de soldat şi îl spuse :

— E adevărat că biata doamnă Augustina a fost apucată de holeră ?

— Nu, nu ştiu, nu cred, răspunse soldatul codindu-se. De altfel ce vă pasă !

— Dacă este bolnavă nu putem să o părăsim, ci i-a fost milă de suferinţele noastre şi trebue să ne fie şi nouă milă de ale ei. Hai, surioară... hai să ne ducem în odaia ei, zise Blanşa, făcând un pas spre uşă, unde Rodin se oprise ascultând cu cea mai mare atenţie cele ce se spuneau.

— N'o să eşiţi de aici, zise cu asprime soldatul.

— Dagobert, zise Blanşa cu hotărire, este vorba de o datorie, şi ar fi o laşitate să nu ne-o facem.

— Vă spun că n'o să eşiţi de aici, repetă soldatul, izbind nerăbdător cu piciorul în pământ.

— Dragă, zise Blanşa cu un aer tot atât de hotărît ca al surorei sale, tatăl nostru când a plecat ne-a dat un admirabil exemplu de devotament ; el nu ne va crede că am uitat lecţia ce ne-a dat-o.

Dagobert, în culmea exaltării, se îndreptă spre fete pentru a le opri să iasă şi strigă :

— Cum ? voi credeţi că dacă guvernanta voastră are holeră, o să vă las să vă apropiaţi de ea sub cuvânt că vă faceţi datoria ? Datoria voastră este să trăiţi, şi să trăiţi cât mai fericite pentru tatăl vostru... şi pentru mine. Aşa dar, nici un cuvânt mai mult despre această nebunie !

— Nu-i nici o primejdie să ne ducem la guvernantă, în odaia ei, zise Roza.

— Şi chiar de ar fi primejdie, adăugă Blanşa, tot n'ar trebui să şovăim. Hai Dagobert, fii om de treabă, lasă-ne să trecem

Deodată Rodin, care asculta tot ce se petrecea cu atenție, tresări, ochii îi străluciră și o lumină de bucurie sinistră îi lumină chipul.

— Dagobert nu ne refuza, zise Blanșa, și tu ai face pentru altul ceeace ne reprosezi nouă că facem....

Dagobert clătină din umeri, se dădu în lături și zise liniștit:

— Am fost un nebun fără minte. Duceți-vă, domnișoarelor, duceți-vă... dacă o să găsiți pe doamna Augustina în casă, vă las să rămâneți lângă ea.

— Dacă nu-i aici, atunci unde e ?... zise Roza.

— A murit ! zise Blanșa îngălbenind.

— Nu, nu liniștiți-vă, vă jur pe tatăl vostru că trăește. Dar de cum s'a declarat boala a cerut să fie scoasă de aici din casă, de teamă să nu se molipsească și ceilalți.

— Ce femeie cum se cade ! zise Roza indulcșată ; și tu nu mai...

— Nu vă las să ieșiți de aici și n'o să ieșiți chiar de ar fi să vă închid în sac, esclamă soldatul bătând furios cu piciorul în pământ.

Apoi își aduse aminte că nefericita indiscreție a lui Jovisse fusese cauza acestui incident neplăcut și adause plin de furie :

— O să rup bățul pe spinarea ticălosului acela !..

Zicând acestea se întoarse spre ușă și dădu cu ochii de Rodin care asculta în tăcere, ascunzând sub nepăsarea lui obișnuită, funestele speranțe pe care le concepuse.

La vederea preotului pe care până atunci îl uitase, mânia soldatului se mări încă ; el îi spuse cu brutalitate :

— Ești încă aici ?

— O să-ți atrag atenția, dragă domnule, zise Rodin cu aerul lui de om cum se cade, pe care știa să și-l la la nevoe, că stăteai la ușă ceeace bine înțeles că mă împiedeca să es.

— Ei, acuma nu te mai împiedecă nimeni, șterge-o !

— Atunci o să mă grăbesc s'o șterg... draga domnule, deși cred că am dreptul să mă mir de o asemenea primire. Venisem să-ți vorbesc...

— Nu am timp să stau de vorbă și locul dumitale nu-i aici!

zise Dagobert ţinând uşa deschisă în faţa lui Rodin.

— Dar va trebui să mărturiseşti că locul meu era la uşa ...orul Balcinler, zise iezuitul privind pe soldat cu mândrie, în ziua aceea când ţi-am înapoiat crucea imperială după care îţi părea aşa de rău, în ziua aceea când nobila domnişoară de Cardovile ţi-a spus că eram liberatorul ei şi te-a împiedecat să mă strângi de gât, dragă domnule...

Dagobert, care avea acuma experienţă, deşi toate aparenţele erau favorabile iezuitului, simţea pentru dânsul o repulsie peste care nu putea trece. Deaceea reluă cu asprime :

— Nu-i vorba de ştiut acuma dacă am pumnul greu sau nu, ci...

— Dacă fac aluzie la nevinovata dumitale iuţeală, dragă domnule, zise Rodin cu glas dulceag, este pentru că îmi aduc aminte fără voe de micile servicii pe care am fost destul de fericit ca să ţi le pot face.

Dagobert se uită ţintă la Rodin care îndată îşi plecă pleoapele noi peste pupilele de viperă.

— Mai întâi, zise soldatul, după o clipă de tăcere, un om de ispravă nu vorbeşte niciodată de serviciile pe care le-a făcut pe când dumneata revii pentru a doua oară asupra acestei chestiuni...

— Dar bine, domnule, eu am venit ca să aduc domnişoarei ...or ştiri despre...

— Nu vezi că mi-e silă să dau afară pe un om de vârsta dumitale, domnule, ce dracu ! esclamă Dagobert. Ai să eşi o dată !

— Haide, haide, zise Rodin cu glas blajin, nu te supăra contra unui bătrân ca mine... Merit eu atâta ?...

Zicând acestea Rodin, după ce se înclină încă odată, ascunzându-şi ciuda şi mânia, trecu prin faţa lui Dagobert care închise uşa după el. Mai trecură câteva minute, după care auzi bătând încetişor la uşă. Lecţia pe care i-o dăduse Dagobert lui Joerisse fusese de pildă pentru toţi servitorii casei.

Imediat se ivi în prag un alt servitor, un om cinstit şi credincios.

— Ce i ? întrebă soldatul.

— Domnule Dagobert, zise Justin, a venit o doamnă şi aşteaptă jos în trăsură. Ea a trimes lacheul să întrebe dacă poate să vorbească cu domnul duce şi cu domnişoarele. I-am spus că domnul duce nu e aici, dar că domnişoarele sunt. Atunci a cerut să vorbească cu domnişoarele, zice că este pentru o chetă.

— Dumneata ai văzut-o ? a spus cum o cheamă ?

— N'a spus, domnule, dar trebue să fie o doamnă din lumea mare... are o trăsură grozavă... şi servitori în livrea...

— Doamna asta vine pentru o chetă, de sigur pentru săraci şi i s'a spus că suntem aici ; nu se poate să n'o primim nu-i aşa ? Tu ce zici, Dagobert ? întrebă Blanşa.

O doamnă, fie, nu-i ca bătrânul vrăjitor de adineauri, zise soldatul şi de altfel o să fiu şi eu de faţă.

Apoi zise lui Justin :

— Spune să poftească doamna.

— Dar bine Dagobert, nu te încrezi nici în doamna pe care nu o cunoşti ?

— Ascultaţi, copii, n'aveam nici un motiv să bănuesc pe soţia mea, o femee aşa de ispravă, nu-i aşa ? ei, bine asta n'a împiedecat ca tocmai ea să vă dea pe mâna anterlitor negre, dar fără să ştie, numai pentru ca să asculte de ticălosul de duhovnic.

— Sărmana de ea ! aşa e. Şi doar ne iubea ! zise Roza gânditoare.

— Ai mai avut veşti de la dânsa ? întrebă Blanşa.

— Da, alaltăeri. Îi merge din ce în ce mai bine ; aerul din satul unde este parohia lui Gabriel îi face bine. Acuma păzeşte casa până la venirea lui Gabriel.

În acest moment uşa se deschise larg i prinţesa de Saint-Dizier intră făcând o adâncă reverenţă. În mână ţinea o pungă de catifea roşie cum au femeile care umblă cu cheta în biserici.

Am spus că prinţesa de Saint-Dizier ştia să ia, când era nevoe, o înfăţişare dintre cele mai atrăgătoare şi să-şi impue o mască dintre cele mai drăgăstoase. Doamna de Saint-Dizier juca cât se poate de bine pe femeea bună. Dagobert, desi era

așa de rău dispus, Roza și Blanșa deși erau așa de timide, se simțiră numai decât dispuse în favoarea doamnei de Saint-Dizier. Aceasta se apropie de fete, făcu o nouă plecăciune și spuse cu vocea ei mișcătoare cu miere :

— Am cinstea să vorbesc cu domnișoarele de Ligny ?

Roza și Blanșa, puțin obișnuite să audă numele nobil al tatălui lor, se roșiră, și se priviră încurcate, fără să răspundă. Dagobert, voind să le vină în ajutor, zise prințesei :

— Da, doamnă, sunt fiicele mareșalului Simon.

— Nu mă mir, răspunse prințesa că modestia este o calitate așa de mare a domnișoarelor. Le rog să mă scuze că le-am dat numele acesta falnic care le aduce aminte de una din cele mai glorioase lupte ale tatălui lor.

Aceste cuvinte lingușitoare și binevoitoare făcură pe Roza și pe Blanșa să arunce o privire recunoscătoare spre doamna de Saint-Dizier. Dagobert, ferfecit și mândru de lauda adusă mareșalului și fiicelor sale, se simți și el din ce în ce mai plin de încredere pentru vizitatoare. Aceasta reluă cu un glas dulce și pătrunzător :

— Am venit la dv. domnișoarelor, ca să implorez mila în folosul victimelor holerei. Eu sunt membră într'o societate de ajutor și oricare ar fi darul dv. va fi primit cu mare recunoștință...

— Ba, noi vă mulțumim, doamnă că v'ați gândit la noi pentru această operă bună, zise Blanșa grațios.

— Mă duc să aduc tot ce am putea să vă oferim, zise Roza și eși din salon, după ce schimbă o privire cu sora sa. Amoi intră în odaia de dormit de alături.

— Doamnă, zise Dagobert plin de respect și din ce în ce mai sedus de vorba și de maniercle prințesei, vă rog făceți-ne onoarea de a lua loc până să vie Roza cu banii.

Soldatul întinse un scaun doamnei de Saint-Dizier care se așeză.

— Să nu vă mirați, doamnă, mai zise el, că spun Roza... când vorbesc de una din fiicele mareșalului Simon, dar am văzut născându-se acești copii.

După tata n'avem [illegible] mai bun, mai dulce, mai de-

votat decât pe Dagobert, adăugă Blanşa. Iată şi pe sora mea.

Roza eşi din odaia de dormit ţinând în mână o pungă de mătase verde, destul de plină. Ea o întinse prinţesei care întorsese până atunci de două sau trei ori capul spre uşă, cu o nerăbdare tainică, ca şi cum ar fi aştepta o persoană care nu mai sosea. Mişcarea aceasta nu fu observată de Dagobert.

— Am vrea, zise Roza doamnei de Saint-Dizier, să vă oferim mai mult, dar asta este tot ce avem.

— Cum ! aur ? zise bigota văzând lucind câţiva ludovici prin ochiurile pungii. Dar modesta voastră ofrandă este de o rară generozitate, domnişoarelor. De sigur că suma aceasta era destinată plăcerilor dv., toaletei dv. ? Darul va fi cu atât mai mişcător.

— Doamnă, zise Roza încurcată, noi...

— Haide, domnişoarelor, nu vă simţiţi stingherite de această laudă, zise doamna de Saint-Dizier, luând aerul ei de femee bună. La vârsta mea nu se mai adresează linguşiri ; vă vorbesc ca o mamă... ce zic ! ca o bunică... sunt destul de bătrână pentru aceasta.

— Am fi foarte fericite dacă mila noastră ar uşura întrucâtva suferinţele pentru care adunaţi, zise Roza căci suferinţele trebue să fie îngrozitoare, îmi închipui.

— Da, foarte grozave, răspunse cu tristeţe bigota, dar nenorocirile acestea sunt întru câtva mângâiate când văd cât interes, câtă milă inspiră în toate clasele societăţii... In calitatea mea de a umbla cu cheta, sunt în stare mai bine decât oricine să preţuesc nobilul devotament care este şi el molipsitor, aş putea zice, căci...

— Auziţi, domnişoarelor, esclamă Dagobert, triumfător, întrerupând pe prinţesă ca să interpreteze vorbele ei într'un fel favorabil lui — auziţi ce zice doamna ? In anumite cazuri devotamentul devine un fel de boală molipsitoare şi nu-i nimic mai rău decât contagiunea şi...

Soldatul nu putu continua, căci un servitor intră şi îi spuse că cineva voia numai decât să-l vorbească. Prinţesa ascunse mulţumirea pe care i-o pricinuia acest incident, de care de altfel nu era străină, şi care îndepărta un moment pe Dagobert.

Acesta, destul de contrariat că era silit să lasa, se ridică şi spune prinţesei privind-o cu inţeles :

— Vă mulţumesc doamnă de bunele dv. sfaturi cu privire la molipsirea devotamentului ! inainte de a pleca, vă rog să mai spuneţi odată fetelor câteva cuvinte din acestea. O să le faceţi un mare serviciu, lor, tatălui lor şi mie. Mă intorc imediat, căci vreau să vă mai mulţumesc odată. Trecând pe lângă cele două surori, Dagobert le spuse incet :

— Să ascultaţi pe doamna aceasta, copii, nu puteţi face nimic mai bun.

Apoi eşi, salutând respectuos pe prinţesă.

După eşirea soldatului, bigota zise fetelor cu vocea liniştită şi cu un aer care nu trăda nimic, deşi ardea de dorinţă să profite de absenţa trecătoare a lui Dagobert ca să execute instrucţiile pe care le primise de la Rodin cu un moment inainte

— N'am inţeles tocmai bine ultimele cuvinte ale bătrânului dv. prieten, sau mai bine zis, cred că el a inţeles greşit ceeace am spus eu. Când vorbeam adineauri de contagiunea nobilă a devotamentului, eram departe de a blama sentimentul acesta, pentru care dimpotrivă, simt cea mai mare admiraţie,

— Nu-i aşa, doamnă ? zise repede Roza, aşa am inţeles şi noi vorbele dv.

— Eram sigură că inimi ca ale voastre mă vor inţelege, reluă bigota. Fără indoială că devotamentul este molipsitor, dar este o molipsire norocoasă, eroică... Eri am fost mişcată până la lacrimi ; vizitam ambulanţa provizorie, aranjată chiar la câţiva paşi de aici, chiar aproape de casa dv. O sală era aproape plină de oameni din popor, aduşi acolo pe moarte. Deodată, văd intrând o prietenă a mea, insoţită de fiicele ei, tinere, incântătoare şi cu inimi bune ca şi dv. Imediat toate trei, şi mama şi fetele, s'au pus la ordinele doctorului ca să ingrijească pe bolnavi.

Surorile schimbară o privire cu neputinţă de redat, auzind aceste cuvinte ale prinţesei, cuvinte calculate în mod perfid ca să exalteze până la eroism inclinările generoase ale fetelor. Rodin nu uitase adânca lor emoţie când aflaseră de boala neasteptată a guvernantei. Gândul repede pătrunzător

al iezuitului ştiuse să tragă imediat profit din acest incident. El învăţase pe doamna de Saint-Dizier cum să lucreze.

Bigota continuă, aruncând asupra fetelor o privire atentă ca să vadă efectul vorbelor ei :

— Vă închipuiţi cred, că în primele rânduri ale celor ce îndeplinesc această operă de caritate, sunt slujitorii Domnului. Chiar azi dimineaţă, în aşezământul despre care v'am vorbit şi care este aici aproape, am fost pătrunsă de admiraţie ca şi mulţi alţii le vederea unui preot tânăr, o fiinţă îngerească... dacă aţi şti aşa cum ştiu eu ce a făcut în aceste triste împrejurări abatele Gabriel...

— Abatele Gabriel ! esclamară fetele, schimbând o privire de surpriză.

— Îl cunoaşteţi ? întrebă bigota, prefăcându-se foarte mirată.

— Dacă îl cunoaştem ! El ne-a scăpat dela moarte.

— Când a naufragiat vasul pe care ne aflam noi, fără ajutorul lui am fi pierit în valuri.

— Abatele Gabriel v'a scăpat viaţa ? întrebă doamna de Saint-Dizier, părând din ce în ce mai mirată. Nu vă înşelaţi oare ?

— Are păr lung şi blond, zise Blanşa.

— Şi ochii albaştri, aşa de blajini, aşa de buni, încât te simţi înduioşat când îl priveşti, zise Roza.

— Atunci nu mai încape îndoială, el e. O să înţelegeţi cât este de adorat şi exemplul pe care îl iau toţi dela el. Dacă aţi fi auzit aşa cum am auzit eu azi dimineaţă cu ce admiraţie duioasă vorbea despre femeile acestea generoase care au nobilul curaj să îngrijească şi să mângâe pe surorile lor, în acest azil de suferinţă...

— Auzi surioară ? zise Blanşa către Roza cu exaltare. Cât de mândră trebue să te simţi când meriţi asemenea laude!

— Da, da, strigă prinţesa, cu un avânt calculat de mai înainte, poţi fi mândru, căci el împarte aceste laude în numele omenirii.

— Doamnă, zise deodată Roza, a cărei inimă bătea de entuziasm la vorbele bigotei, noi nu mai avem mamă, iar tata

nu este aici... dv. aveţi inimă aşa de nobilă, un suflet aşa de frumos, încât nu putem să ne adresăm nimănui mai bine decât dv. ca să vă cerem un sfat. Noi avem o guvernantă care ne-a arătat totdeauna cea mai mare dragoste. Astă noapte ea a căpătat holeră.

— O! Doamne! zise bigota, prefăcându-se că simte cel mai mare interes. Ştiţi cum îi mai merge?

— Nu ştim.

— Cum, încă n'aţi văzut-o?

— Să nu ne acuzaţi de nepăsare sau de nerecunoştinţă zise Blanşa cu tristeţe, căci nu este vina noastră, dacă nu suntem lângă ea.

— Cine nu vă lasă să vă duceţi?

— Dagobert, bătrânul nostru prieten pe care l-aţi văzut aici adineauri.

— El! şi de ce se împotriveşte ca să vă împliniţi datoria de recunoştinţă?

— E drept că datoria noastră este să ne ducem la ea?

Doamna de Saint-Dizier privi rând pe rând pe cele două fete ca şi cum ar fi fost în culmea mirării, şi zise:

— Mă întrebaţi dacă este datoria voastră! dv... dv., care aveţi o inimă aşa de generoasă, mă mai întrebaţi!

— Primul nostru gând a fost să ne ducem la ea, dar Dagobert ne iubeşte aşa de mult, încât tremură totdeauna pentru noi.

— Şi apoi, mai zise Roza, tata ne-a lăsat cu el şi în dragostea pe care ne-o poartă, el exagerează primejdia la care ne-am expune, poate, ducându-ne să o vedem.

— Scrupulurile acestui om sunt de ertat, zise bigota, dar temerile lui sunt aşa după cum singure spuneţi, exagerate. De multe zile eu mă duc să vizitez ambulanţele şi mai multe prietene ale mele fac ca mine. Până acuma n'am simţit nici cel mai mic semn de boală. E sigur că holera nu este molipsitoare, lucrul s'a dovedit acuma, puteţi fi liniştite.

— Fie că este primejdie, fie că nu, zise Roza, datoria noastră ne cheamă lângă guvernantă.

— Şi eu cred, copii, dacă nu, ea ar putea să vă acuze de nerecunoştinţă, şi chiar de laşitate.

— Vine Dagobert, zise deodată Blanşa, cu urechea cu-lită spre scară. Ea auzise paşii soldatului care urca scara.

— Veniţi-vă în fire... liniştiţi-vă... Să nu-i spuneţi nimic supraveghetorului vostru, zise prinţesa repede, căci s'ar nelinişti degeaba şi ar putea pune piedici hotărârii voastre.

— Dar cum să facem ca să aflăm unde este guvernanta ? întrebă Roza.

— O să aflăm noi... aveţi încredere în mine, şopti bigota. O să mai viu ca să vă văd şi o să conspirăm împreună ca să vă puteţi împlini datoria. Da, o să conspirăm pentru răscumpărarea sufletului mamei voastre.

Abia isprăvi bigota de vorbit şi soldatul intră cu faţa foarte veselă, strălucitoare. De mulţumit ce era, nici nu băgă de seamă emoţia celor două surori. Doamna de Saint-Dizier voind să îndepărteze atenţia saldatului, se ridică, se îndreptă spre dânsul şi-i spuse :

—N'am voit să-mi iau rămas bun dela domnişoarele fără să-ţi aduc toate laudele pe care le merită pentru rarele lor calităţi.

— Ceeace îmi spuneţi, doamnă, nu mă miră; totuş nu sunt mai puţin fericit. Sper că aţi dăscălit puţin pe încăpăţânatele astea pentru molipsirea devotamentului.

— N'avea nici o grijă, zise bigota, schimbând o privire de înţeligenţă cu fetele, le-am spus tot ce trebuia să le spun, acuma ne înţelegem foarte bine.

Cuvintele acestea mulţumiră pe Dagobert şi doamna de Saint-Dizier, după ce îşi luă un rămas bun călduros dela oraane, se îndreptă spre trăsură şi se duse să întâlnească pe Rodin, care o aştepta la câţiva paşi, ca să afle ce rezultat avusese întrevederea.

Între marele număr de infirmerii provizorii, deschise în timpul holerei, în toate cartierele Parisului, una fusese amenajată în parterul vast al unei case din strada Mont-Blanc. Apartamentul acesta fusese tocmai atunci liber şi proprietarul îl pusese la dispoziţia autorităţilor.

Aici erau aduşi bolnavii lipsiţi de mijloace, a căror stare era socotită ca prea alarmantă ca să poată fi duşi la spital

Spre lauda populaţiei pariziene, trebue să spunem nu numai că darurile şi tot felul se îngrămădeau în aceste infirmerii, dar oameni de toate condiţiile, oameni de lume, lucrători, industriaşi, artişti, organizaseră servicii de zi şi de noapte ca să stabilească o ordine şi să exercite o supraveghere activă, în aceste spitale improvizate şi să vie în ajutorul doctorilor. Ei observau să se execute prescripţiile cu privire la holerici. Femei de toate condiţiile împărtăşeau şi ele acest avânt de frăţie pentru nenorocire.

Trecuseră două zile dela vizita doamnei de Saint-Dizier. Era pe la zece dimineaţa. Persoanele care făcuseră de bună voe serviciul de noapte lângă bolnavii din infirmeria din str Mont-Blanc, trebuiau să fie înlocuite de alţi voluntari.

— Ei, domnilor, zise unul dintre noii sosiţi, ce mai nou ? I scăzut în cursul nopţii numărul bolnavilor ?

— Din nefericire nu, dar doctorii spun că epidemia a ajuns la cel mai mare grad de intensitate.

— Dar dintre domnii pe care îi înlocuim acuma n'a fost atins nici unul ?

— Aseară am venit unsprezece şi acuma nu mai suntem decât nouă.

— E trist. Şi aceştia doi au fost loviţi repede ?

— Da; una dintre victime, un tânăr de vre-o douăzeci şi cinci de ani, ofiţer de cavalerie, în concediu, a fost aproape trăsnit. A murit în mai puţin de un sfert de oră. Deşi cazuri dp acestea sunt dese, am rămas cu toţii încremeniţi.

— Săracul !

— Nimeni nu era în stare să se măsoare cu el în ce priveşte curajul, şi zelul, afară de un tânăr preot cu figura de înger. I se zice abatele Gabriel. Este neobosit. De abia se odihneşte câteva ore. Aleargă dela unul la altul, se împarte în zece, şi nu uită pe nimeni. Mângâierile pe care le dă peste tot din adâncul sufletului, nu sunt banalităţi pe care să le spue din obicei, nu. L-am văzut eu însumi plângând la moartea unei femei sărace, căreia îi închisese el ochii, după o agonie groaznică. Dacă toţi preoţii ar f ca el ?!...

— Şi cine este cealaltă victimă de astă noapte printre ai noştri ?

— O ! moartea asta a fost îngrozitoare. E o întreagă poveste absolut sinistră. Acum trei zile a fost adus aci un om care se credea că are holeră.... desigur că ai auzit vorbindu-se de omul acesta, este îmblânzitorul de animale sălbatece, care a făcut tot Parisul să alerge la Teatrul Poarta Saint-Martin.

— Știu de cine vrei să vorbești... un anume Morok, care juca un fel de scenă cu o panteră neagră îmblânzită ?

— Da, ei bine, închipuește-ți că Morok a fost adus aici cu toate semnele holerii și deodată s'a declarat altă boală, cu mult mai grozavă.

— A turbat ?

— Da.... și a mărturisit că a fost muscat acum câteva zile de un câine care îi păzește menageria. Din nefericire n'a spus asta decât după un acces teribil care a costat viața nefericitului pe care îl regretăm.

— Cum s'a întâmplat asta ?

— Morok era cu alți trei bolnavi în aceeași cameră. Deodată a fost apucat de un fel de delir furios și s'a sculat, scotând strigăte sălbatice, și s'a repezit ca un nebun în coridor Nefericitul pe care-l plângem i-a eșit în cale și a voit să-l oprească. Lupta aceasta a exaltat furia lui Morok, care s'a aruncat asupra celuilalt, l-a sfâșiat și apoi a căzut în convulsiuni o ribile.

— E îngrozitor. Și victima lui Morok n'a putut fi salvată cu toate ajutoarele care i s'au dat ?

— Nu; a murit în cursul nopții în niște cinuri cumplite. De emoție, a căpătat o febră cerebrală.

— Și Morok a murit ?

— Trebue să fi murit. Doctorii nu-i mai dădeau nici douăzeci și patru de ore de trăit.

Cei doi convorbitori se aflau într'o cameră dela parter, unde se adunau deobicei persoanele care veneau să-și ofere de bună voe ajutorul. Într'o parte încăperea asta comunica cu sălile infirmeriei, iar de cealaltă cu vestibulul a cărui fereastră dădea în curte.

— A ! Doamne ! zise unul din cei doi, uitându-se pe geam, la te uită ce fete drăgălașe s'au coborât din trăsura asta fru-

moasă. Ce mult seamănă una ca alta ?! O asemenea asemănare este în adevăr extraordinară.

— Trebue să fie gemene. Săracele de ele ! Sunt în doliu. Poate că jelesc pe tatăl sau pe mama lor.

— S'ar zice că vin încoace.

— Da, uite că urcă peronul.

În adevăr, în curând Roza şi Blanşa intrară în sală, cu aerul timid, neliniştit, deşi în privirile lor strălucea un fel de exaltare aprinsă, hotărâtă. Unul din cei doi oameni care vorbeau în odae înaintă spre ele şi le întrebă plin de politeţe:

— Doriţi ceva, domnişoarelor ?

— Aici este infirmeria din strada Mont-Blanc ? întrebă Roza.

— Da, domnişoară.

— Ni s'a spus că o doamnă, anume Augustina du Trembly a fost adusă aici acum două zile. N'am putea s'o vedem ?

— Trebue să vă spun, domnişoarelor, că e cam primejdios să intraţi în odăile bolnavilor.

— Dar este o prietenă iubită a noastră şi am dori s'o vedem, răpsunse Roza, cu voce blândă, dar hotărâtă care arăta că dispreţueşte primejdia.

— Eu nu pot să vă spun dacă persoana pe care o căutaţi este aici, reluă celălalt. Dar dacă vreţi să vă daţi osteneala, intraţi aici, la stânga şi veţi găsi pe sora Marta în cabinet. Ea are grijă de sălile femeilor şi o să vă dea toate informaţiile pe care le doriţi.

— Mulţumesc, zise Blanşa, înclinându-se cu graţie.

Apoi intră cu soră sa în odaia unde i se spusese.

— Da, sunt foarte drăgălaşe, zise tânărul, uitându-se în urma lor. Ar fi păcat să li se întâmple ceva.

După puţin, Roza şi Blanşa, însoţite de sora Marta, intrară într'o sală mare, cu înfăţişare sinistră, ciudată, unde fuseseră transportate un mare număr de femei atinse de holeră.

Întregul apartament, pus în chip generos la dispoziţia infirmeriei, era decorat cu un lux excesiv. Odaia în care se aflau femeile, servise drept sală de recepţie. Pereţii erau împodobiţi cu stucatura frumos sculptată şi aurite. Între ferestre, pe tot

peretele, erau oglinzi mate, superb înrămate. Prin ferestre se vedea pajiștea fragedă din grădina cochetă, înverzită la începutul lui Mai.

In această sală luxoasă, erau așezate în mod simetric paturi de paturi de toate formele, dela umilul pat de campanie până la bogatul culcuș în acaju sculptat. Toate fuseseră dăruite de public.

Sala fusese împărțită în două, în toată lungimea ei, printr'un perete provizoriu, înalt de patru-cinci picioare. In felul acesta se putuseră așterne patru rânduri de paturi. Despărțirea începea la oarecare distanță de capetele salonului.

Acesta era locul bizar și tot odată lugubru în care intrară Roza și Blanșa, ținându-se de mână.

Sora Marta însoțea pe fiicele mareșalului Simon. După ce le spuse încet câteva cuvinte, ea arătă fiecăreia dintre ele, câte o parte a peretului unde erau așezate paturile, apoi se duse în celălalt capăt al sălii, ca să dea niște ordine.

Orfanele erau de o paloare afară din cale. Totuși o hotărâre nestrămutată li se citea în ochi. Era vorba nu numai să împlinească o datorie împărtășită de recunoștință; ci și de a se arăta în felul acesta demne de viteazul lor tată. Mai este nevoe să adăugăm că prințesa de Saint-Dizier, urmând poruncile lui Rodin, izbutise să obție o a doua întrevedere cu cele două surori fără știrea lui Dagobert și reușise, rând pe rând, să înșele, să exalteze și să fanatizeze pe bietele suflete încrezătoare, naive și generoase, împingând până la exagerarea cea mai funestă, sentimentele lor înalte și curagioase?

Orfanele întrebară pe sora Marta dacă doamna Augustine Dp Tremblay fusese adusă în acel azil cu trei zile înainte. Sora le răspunsese că nu știa... dar că străbătând sale femeilor puteau vedea singure dacă persoana pe care o căutau era acolo. Căci afurisita de bigotă, complicea lui Rodin, care aruncă pe cei doi copii într'o primejdie de moarte, mințise cu îndrăzneală, spunându-le că aflase că guvernanta lor fusese transportată în această infirmerie.

Fiicele mareşalului Simon, în timpul exilului şi în timpul călătoriei lui Dagobert, fuseseră expuse la multe încercări, dar nici odată privirile lor nu fuseseră lovite de un spectacol mai dezolant decât cel de acum... Şirul acela lung de paturi în care zăceau atâtea fiinţe omeneşti, unele zvârcolindu-se şi scoţând gemete sfâşietoare, altele horcăind de moarte, altele în delirul febrei, izbucnind în plânsete şi chemând cu strigăte desnădăjduite pe fiinţele de care avea să le despartă moartea pentru totdeauna. Acest spectacol înfricoşetor, chiar pentru oamenii oţeliţi, trebuia, după prevederile lui Rodin, şi a complicilor săi, să pricinuiască o impresie fatală fetelor pe care o exaltare a inimii, pe atât de generoasă pe cât de nesocotită, le împingea să facă vizita funestă.

Se mai adaugă la toate acestea încă o împrejurare nenorocită care nu se dezvălui în toată amărăciunea ei sfâşietoare şi adâncă, decât la patul bolnavilor: tot de holeră... tot de boala asta îngrozitoare murise şi mama lor...

Închipuiască-şi cineva figura celor două surori care intrară în această sală mare, aşa de îngrozitoare la vedere. Ele începură trista inspecţie printre paturile muribunzilor, ale căror suferinţe, a căror agonie, a căror moarte le amintea la fiecare clipă suferinţele, agonia şi moartea mamei lor!

La vederea acestei săli funebre, Roza şi Blanşa simţiră o clipă că hotărîrea le slăbeşte. O presimţire neagră le făcu să regrete eroica lor nesocotinţă. În afară de aceasta, de câteva minute, simţeau fiori înăbuşiţi de frig. Tâmplele le băteau cu zvâcniri dureroase. Dar ceeace era bun şi valoros în sufletul lor, le înăbuşi teama. Ele schimbară o privire duioasă care le insufla curaj şi amândouă, Roza de o parte a peretului şi Blanşa de cealaltă parte, începură, fiecare pe seama ei, penibila cercetare.

După puţine clipe Roza şi Blanşa ajunseră împreună la capătul tristei lor cercetări, una parcursese linia din stânga a paturilor, şi cealaltă linia din dreapta, despărţite una de alta prin peretele care străbătea întreaga sală....

Surorile nu ajunseseră una lângă alta. Pe [illegible] din ce în ce mai sovăitori pe măsură ce [illegible] Mai când

în când erau nevoite să se sprijine pe paturile pe lângă care treceau. Puterile începeau să le părăsească. Amândouă erau apucate de un fel de ameţeală, de durere şi de spaimă. Păreau că înaintează fără să-şi mai dea seama de ce fac.

Vai! orfanele fuseseră lovite aproape în acelaş timp de simptomele holerei. Am mai vorbit de un fenomen fiziologic foarte obicinuit la gemenei, care se mai arătase de câteva ori cu ocazia celor două-trei boli de care suferiseră orfanele. Ca şi atunci, şi de data asta o cauză misterioasă supunea organismul la accidente simultane. Părea că erau două flori de pe acelaşi tulpină, care înfloresc şi se veştejesc împreună.

Vederea tuturor acestor suferinţe, a tuuror agoniilor la care azistaseră străbătând sala, grăbise încă desvoltarea grozavei boli. Eşind fiecare din partea unde căutase pe guvernantă, Roza şi Blanşa aveau pe chipul lor alterat, de nerecunoscut, semnele contagiunei.

Roza şi Blanşa despărţite până atunci nu se putuseră vedea, dar când, în sfârşit aruncară ochii una asupra alteia, se petrecu o scenă sfâşietoare.

Frăgezimea încântătoare a Rozei şi a Blanşei fusese înlocuită de o paloare lividă. Ochii lor mari, albaştri, se adânciseră în orbite, şi păreau enormi. Buzele până atunci aşa de roşii, se acopereau de o culoare vânătă.... ca şi aceea care înlocuia, încetul cu încetul, transparenţa de carmin a obrajilor şi a degetelor fine. Ai fi zis că chipurile lor încântătoare se veştejeau puţin câte puţin sub suflul vânăt şi îngheţat al morţii.

Orfanele se împleticeau pe picioare gata să cadă... Ele scoaseră un strigăt de groază... fiecare, la vederea celeilalte, strigă :

— Surioară!... şi tu suferi!...

Şi amândouă se repeziră, una în braţele celeilalte, izbucnind în lacrimi, apoi se întrebară din ochi:

— Doamne, Roza, ce palidă eşti!

— Ca şi tine, surioară....

— Şi tu simţi un fior de ghiaţă? Eu am pieptul de foc...

— Surioară, poate că o să murim

— Numai să murim împreună.

— Şi tata ?

— Şi Dagobert ?

În acest moment intră Gabriel în emicielul rezervat la fiecare capăt al salonului.

— Doamne ! sunt fiicele mareşalului Simon, esclamă preotul.

El se repezi şi cuprinse orfanele în braţe; fetele nici nu mai aveau puterea să stea în picioare. Cu capetele moleşite, cu ochii stinşi, cu suflarea greoale, se vedea că se apropie moartea... Sora Marta era numai la câţiva paşi şi alergă la chemarea lui Gabriel; cu ajutorul lui Gabriel, transportă orfanele pe patul rezervat medicului de gardă. De teamă ca vederea acestei agonii sfâşietoare să nu impresioneze prea mult pe bolnavele din apropiere, sora Marta trase o perdea mare şi cele două surori fură separate de restul sălii.

Mâinele lor erau aşa de strâns împreunate, încât nu li putură descleşta degetele crispate. Aşa li se se dădură primele ajutoare.... ajutoare care nu putură învinge boala, dar liniştiră cel puţin pentru moment, cumplita durere pe care o simţeau.

Gabriel, în picioare, la căpătâiul lor, plecat asupra lor privea cu o nespusă durere. Cu inima sfâşiată, cu chipul scăldat în lacrimi, se gândea cu spaimă la soarta crudată care îl făcea martor la moartea acestor două fete, rudele sale, pe care cu câteva luni în urmă le smulsese din furia valurilor.

Cu tot sufletul său tare, misionarul nu se putu stăpâni să nu se cutremure, gândindu-se la soarta acestor două biete orfane, la moartea lui Jacques Rennepont, la îngrozitoarea recluziune care după ce aruncase pe Hardy în singurătatea de mănăstire dela Saint-Herem, făcuse dintr'însul, membru al companiei lui Isus. Misionarul se gândea că patru membri ai familiei Rennepont,... al familiei sale... fuseseră loviţi, rând pe rând, de un concurs de împrejurări funeste. El se întreba cu groază cum se făcea că îngrozitoarele interese ale societăţii lui Ignace Loyola, erau servite de o fatalitate aşa de providenţială !

Mirarea tânărului misionar ar fi făcut loc celei mai aurate groaze, dacă el ar fi cunoscut partea pe care o avea Rodin şi complicii săi la moartea lui Jacques Reunepont; ei puseseră pe Morok să exercite relele înclinări ale acestui lucrător. Tot ei provocaseră sfârşitul apropiat al Rozei şi al Blanşei, punând pe doamna de Saint-Dizier să exalteze avântul generos al orfanelor până la un eroism aducător de moarte.

Roza şi Blanşa eşiră un moment din amorţeala în care erau cufundate, deschiseră pe jumătate ochii lor mari, tulburi, stinşi, şi apoi amândouă, din ce-în ce mai cuprinse de delir, fixară asupra figurii îngereşti a lui Gabriel o privire extatică. După aceea Roza scoase un oftat şi zise cu vocea sfârşită :

— Să fim... îngropate împreună ca să fim şi după moarte ca şi în viaţă... nedespărţite.

Surorile întoarseră privirile stinse şi întinseră mâinile rugătoare spre Gabriel.

— O, sfinte martire ale celui mai generos devotament ! esclamă misionarul, ridicând spre cer ochii scăldaţi în lacrimi — suflete îngereşti, comori de nevinovăţie şi de candoare, urcaţi-vă la ceruri ! dacă pământul n'a fost vrednic să vă păstreze.

— Surioară ! tată !...

Acestea fură ultimele cuvinte pe care le rostiră orfanele cu vocea stinsă. Apoi, amândouă, cu o ultimă mişcare instinctivă, părură că vor să se strângă una lângă alta, pleoapele lor grele se ridicară ca pentru a schimba o ultimă privire, se mai înfiorară odată, membrele li se zgârciră, un oftat adânc le eşi de pe buzele vinete uşor întredeschise. Şi atât.

Roza şi Blanşa erau moarte !

Gabriel şi sora Marta după ce le închiseră ochii, îngenunchiară ca să se roage lângă patul funebru. Deodată se auzi mare gălăgie în sală. Îndată după aceea răsunară paşi grăbiţi, perdele care acopereau această scenă lugubră se desfăcură şi Dagobert se repezi palid, rătăcit, cu hainele în neorânduială.. Văzând pe Gabriel şi pe sora de caritate îngenunchiaţi lângă cadavrele copiilor, soldatul scoase un strigăt teribil, încercă să mai facă un pas... dar în zadar. Înainte ca Gabriel să-i poată

îi veni în ajutor, căzu pe spate şi capul lui cărunt se lovi de duşumele.

. . . . . .

Este noaptea... o noapte neagră, vijelioasă. La biserica din Montmartre a sunat unu după miezul nopţii. Aici, la cimitirul Montmartre, a fost transportat în aceeaşi zi coşciugul, în care, după dorinţa Rozei şi a Blanşei, au fost închise amândouă. Prin umbra deasă care învăluie câmpul morţilor, se vede licărind o slabă lumină : este groparul. El merge cu băgare de seamă şi ţine în mână o lanternă oarbă. Un om învelit într'o manta îl însoţeşte ; el ţine capul în jos şi plânge. Omul acesta este Samuel. Samuel... bătrânul Evreu... paznicul casei din strada Sfântul Francisc.

În noaptea când a fost înmormântat Jacques Rennepont, primul mort dintre cei şapte moştenitori, în alt cimitir, Samuel a venit să vorbească tainic cu groparul pentru ca să obţie în schimbul aurului său, o favoare.

Ciudată şi spăimântătoare favoare ! După ce a străbătut multe cărări mărginite cu chiparoşi, după ce a mers dealungul multor morminte, Evreul şi groparul ajunse la un mic luminiş, aproape de zidul dinspre apus al cimitirului. Noaptea este aşa de întunecoasă, încât abia se vede la doi paşi. După ce a plimbat lanterna în toate părţile în jurul lui, groparul arată lui Samuel, la picioarele unui mare tufiş cu ramuri lungi şi negre, o movilă de pământ proaspăt bătătorit şi îi spune :

— Aici este...

— Eşti sigur ?

— Da... da... două trupuri în acelaş sicriu... asta nu se vede în toate zilele.

— Vai ! amândouă în acelaş sicriu, zice Evreul şi oftează.

— Şi acuma că ştii locul, ce mai vrei ? întrebă groparul.

Samuel nu răspunse, ci căzu în genunchi, sărută cu evlavie pământul care acoperea groapa, apoi se ridică cu ochii scăldaţi în lacrimi, se apropie de gropar şi îi vorbi câteva clipe încet de tot... la ureche.. deşi erau singuri în fundul cimitirului pustiu. Atunci începu între cei doi oameni o convorbire

tainică pe care noaptea o învăluia cu umbrele şi cu tăcerea sa. Groparul, speriat de ceeace îi cerea Samuel, refuză mai întâi. Dar evreul întrebuinţă rând pe rând vorba, rugă mintea, lacrimile, şi în sfârşit, ispita aurului, făcându-l să sune în buzunar. Groparul, după o lungă împotrivire, păru învins... Deşi se înflora la gândul promisiunii pe care i-o făcu lui Samuel, îi zise cu vocea schimbată :

— In noaptea de mâine, la orele două.

— O să fiu în dosul acestui zid, zise Samuel, arătând la lumina lanternei zidul puţin înalt. Drept semnal... o să arunc peste gard trei pietre.

— Bine... drept semnal... trei pietre, răspunse groparul înfiorându-se şi ştergându-şi sudoarea rece care îi curgea de pe frunte.

Adunându-şi toate puterile Samuel, aşa bătrân cum era, sări gardul care nu era tocmai înalt în locul acela şi dispăru. Groparul se întoarse în casă, uitându-se din când în când cu spaimă în urmă, ca şi cum ar fi fost urmărit de vreo vedenie înfiorătoare.

. . . . . .

In seara înmormântării Rozei şi Blanşei, Rodin scrise două bilete. Primul fu adresat misteriosului său corespondent dela Roma. Aci el făcea aluzie la moartea lui Jacques Remenpont, la moartea Rozei şi a Blanşei Simon, la captivitatea lui Hardy şi la donaţia lui Gabriel, evenimente care reduceau numărul moştenitorilor la doi : domnişoara de Cardoville şi Djalma. Acest prim bilet scris de Rodin şi adresat la Roma conţinea numai aceste cuvinte :

„Cine scade *cinci* din *şapte* rămâne cu *doi*. Incunoştiinţează pe cardinalul-prinţ de acest rezultat ; şi să lucreze, căci eu înaintez, înaintez, înaintez..."

Al doilea bilet, cu un scris prefăcut, fu adresat mareşalului Simon. Nici acesta nu era lung :

„Dacă mai este timp, întoarce-te repede. filicele dumitale au murit.

„Vei afla cine le-a ucis".

. . . . . .

Este a doua zi după moartea fiicelor mareşalului Simon. Domnişoara de Cardoville nu ştie încă tragicul sfârşit al tinerelor sale rude. Figura ei este strălucitoare de bucurie. La expresia de fericire de nedescris care îi luminează chipul, se adaugă un aer hotărât, batjocoritor, tăios, care nu-i este obişnuit. S'ar crede că aşteaptă cu o nerăbdare trufaşă momentul unei lupte agresive şi ironice...

Nu departe de Adriana şade Mayeux, care a reluat în casă locul avut mai înainte. Biata fată este în doliu după soră-sa, figura ei exprimă o tristeţe liniştită, blândă. Vorbeşte cu un aer politicos cu Adriana şi îi face complimente asupra toaletei pe care o poartă.

— Bine, zise Adriana, sunt încântată că mă găseşti astăzi mai bine decât în alte zile.

— Dacă nu te-am văzut niciodată mai frumoasă, niciodată, n'am văzut pe chipul dumitale o expresie mai hotărâtă şi mai ironică decât acuma. Parcă ai vrea să înfrunţi pe cineva.

— Chiar aşa este, dragă Magdalene, zise Adriana, aruncându-se de gâtul lui Mayeux cu duioşie şi cu veselie. Trebue să te sărut pentru că ai ghicit aşa de bine. Dacă am acest aer cam bătăios, este pentrucă aştept pe iubita mea mătuşă.

— Pe doamna prinţesă de Saint-Dizier! esclamă Mayeux cu teamă, pe doamna aceea aşa de răutăcioasă care ţi-a făcut aşa de mult rău?

— Tocmai mi-a cerut un moment de întrevedere şi îmi fac o plăcere din a o primi. O plăcere... cam batjocoritoare, cam ironică... cam răutăcioasă, e drept, reluă Adriana veselă... Închipueşte-ţi: o să mă vadă frumoasă, iubită, îndrăgostită...

— Dragă... zise Mayeux cu seriozitate, glumeşti... şi totuşi nu ştiu de ce venirea prinţesei mă sperie...

In acest moment Mayeux fu întreruptă de un servitor care intră şi zise:

— Doamna prinţesă de Saint-Dizier întreabă dacă domnişoara poate s'o primească.

— Negreşit, zise Adriana.

Servitorul eşi. Mayeux din discreţie voi să lasă şi ea, dar Adriana o opri spunându-i cu duioşie şi cu seriozitate:

— Dragă... rămâi te rog... vreau... tot din răzbunare, să arăt doamnei de Saint-Dizier că am o prietenă iubită... şi că mă bucur de toate fericirile în acelaş timp.

Abia spuse Adriana aceste cuvinte şi intră prinţesa cu capul sus, cu aerul impozant, cu mersul trufaş. Adriana, nu făcu nici un pas pentru a eşi în întâmpinarea mătuşii sale, dar se ridică foarte politicos de pe sofaua pe care sta şi făcu o mică închinăciune plină de graţie şi de demnitate. Apoi se aşeză la loc, arătă prinţesei un fotoliu în faţa sobei, — Mayeux stătea la celălalt capăt al sobei — şi zise :

— Şezi te rog, doamnă.

Prinţesa se roşi toată şi rămase în picioare, aruncând o privire dispreţuitoare asupra lui Mayeux care, credincioasă recomandaţiei Adrianei, se inclinase uşor la intrarea doamnei de Saint-Dizier.

— Întrebarea pe care ţi-am cerut-o, domnişoară zise prinţesa, trebue să fie secretă.

— Nu am secrete pentru cea mai bună prietenă a mea, doamnă, poţi vorbi în liniştе în faţa domnişoarei.

— Ştiam de mult, reluă prinţesa cu o ironie amară, că îţi pasă prea puţin dacă se ţine secret un lucru sau nu. În afară de aceasta îţi alegi foarte repede prietenele. Te rog însă să-mi dai voe mie să fac altfel. Dacă dumneata nu ai secrete, eu am, şi nu înţeleg să le destăinuesc celei dintâi venite.

Zicând acestea bigota aruncă o nouă privire plină de dispreţ asupra lui Mayeux. Aceasta, jignită de tonul insolent al prinţesei răspunse cu simplitate :

— Până acuma doamnă nu văd diferenţa aşa de umilitoare care poate exista între prima... şi ultima venită la domnişoara de Cardoville.

— Cum ! îşi permite să vorbească ! esclamă prinţesa cu ton plin de milă, dar totodată şi de impertinenţă.

— Cel puţin, doamnă, îşi permite să răspundă, zise Mayeux liniştită.

— Nu ştiu, esclamă prinţesa cu uimire şi cu mânie, dacă visez sau sunt trează...

— O Doamne, zise Adriana, cu un aer alarmat, îndoiala

pe care ţi-o exprimi asupra facultăţilor dumitale mintale este neliniştitoare. Desigur că ţi s'a urcat sângele la cap, poate că eşti prea tare strânsă, mătuşică ?

Adriana rosti aceste cuvinte cu un prefăcut interes şi cu naivitate. Prinţesa fu cât pe ce să se sufoce, se făcu roşie ca focul, se aşeză şi zise :

— Bine, domnişoară, fie. Prefer această primire oricărei alteia, mă face să fiu mai la largul meu...

— Lasă, lasă, doamnă, răspunse Adriana cu voe bună. Spune-ne mai bine care este scopul vizitei dumitale. Mor de nerăbdare şi de curiozitate să-l ştiu.

— Şi totuşi, zise prinţesa, eşti la o mie de poştil departe de a bănui ceeace am să ţi anunţ.

— Sunt prea puţine lucruri din partea dumitale care să mă mai poată surprinde. Nu ştii că mă aştept la orice din partea dumitale ?

— Se poate, domnişoară şi prinţesa apăsă răspicat pe fiecare cuvânt. Dacă de exemplu ţi-aş spune că până în douăzeci şi patru de ore ai să fii redusă la mizerie ?

Asta era aşa de neprevăzut, încât domnişoara de Cardoville făcu o mişcare involuntară de surpriză, iar Mayeux tresări şi ea.

— Vai, domnişoară, zise prinţesa cu bucurie, văzând surpriza nepoatei sale. mărturiseşte că te miri, deşi ziceai că prea puţine lucruri din partea mea te mai pot surprinde.

După ce îl trecu prima mirare, Adriana zise surâzând cu o linişte care uimi pe bigotă :

— Da, doamnă, mărturisesc cu toată sinceritatea că am fost surprinsă, căci mă aşteptam din partea dumitale la vreo răutate neagră în care ştiu că n'ai pereche, la vreo perfidie bine urzită, plină de cruzime. Puteam crede oare că ai să faci atâta caz de un lucru atât de neinsemnat ?

— Să fii ruinată, cu desăvârşire ruinată... esclamă bigota, ruinată de azi până mâine, dumneata aşa de risipitoare ! Să-ţi vezi nu numai toate veniturile, dar chiar şi acest palat, mobilele, caii. bijuteriile, în sfârşit totul, până şi ridicolele găteli de care eşti aşa de mândră, puse sub sechestru, dumneata numeşti asta un lucru neinsemnat ?

Spre marea uezamăgire a mătuşii sale, Adriana părea din ce în ce mai înseninată şi tocmai era să răspundă, când uşa se deschise şi intră, fără să fie anunţat, prinţul Djalma. O duioşie nebunească, trufaşă, străluci pe chipul Adrianei la vederea prinţului. E cu neputinţă de redat privirea de fericire triumfătoare şi disprețuitoare pe care o aruncă asupra doamnei de Saint-Dizier.

La vederea Indianului pe care nu sperase să-l întâlnească la domnişoara de Cardoville, prinţesa de Saint-Dizier nu-şi putu stăpâni mai întâi o adâncă mirare.

Djalma nu văzuse niciodată până atunci pe prinţesă la Adriana şi păru destul de mirat de prezenţa ei. Prinţesa, păstrând o tăcere de ghiaţă, privea rând pe rând, cu o ură înăbuşită şi cu o invidie neîmblânzită, pe aceste două fiinţe aşa de frumoase, aşa de tinere, aşa de îndrăgostite una de alta. Deodată însă tresări, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva foarte important şi timp de câteva minute rămase absorbită în gânduri.

Adriana şi Djalma profitară de aceste momente ca să se soarbă din ochi, cu un fel de idolatrie aprinsă. După aceea domnişoara de Cardoville zise surâzând prinţului :

— Dragă vere, vreau să îndrept o greşală pe care am făcut-o într'adins, vorbindu-ţi despre o rudă a mea, căreia am onoarea să te prezint : doamna prinţesă de Saint-Dizier.

Djauma se înclină, Domnişoara de Cardoville adăugă repede, tocmai când mătuşa sa vola să vorbească :

— Doamna de Saint-Dizier a venit să-mi împărtăşească cu mare gravitate un eveniment cum nu se poate mai fericit pentru mine... despre care am să-ţi vorbesc mai târziu, dragă vere, afară numai dacă prinţesa nu va vrea să mă lipsească de plăcerea de a-ţi spune despre ce e vorba.

Doamna de Saint-Dizier răspunse surâzând cu un aer dulceag care ascundea un odios gând secret :

—Aş fi dezolată prinţe, să lipsesc pe drăgălaşa şi scumpa mea nepoată de plăcerea de a-ţi anunţa fericita ştire de care vorbeşte şi despre care, ca rudă bună ce sunt, m'am grăbit să o înştiinţez. Iată şi câteva notiţe cu privire la această

cnestic, mai zise prințesa, dând Adrianei o hârtie. Sper că aceste notițe îl vor demonstra până la evidență că ceeace i-am spus este adevărul adevărat.

— Multe mulțumiri, dragă mătușică, zise Adriana, luând hârtia cu o indiferență absolută. Precauția asta, dovada asta, erau de prisos. Știi bine că te cred pe cuvânt când este vorba despre bunăvoința dumitale pentru mine.

Cu toată ignoranța sa despre perfidiile, rafinamentele și cruzimile civilizației, Djalma, înzestrat cu un tact foarte fin, ca toate firile cam sălbatece, și foarte impresionabile, nu se simțea nici de cum la locul lui auzind acest schimb de falsă politețe.

Mayeux era și ca sub puterea unei impresii din ce în ce mai penibile. Ea arunca rând pe rând priviri pline de teamă asupra prințesei și pline de rugă asupra Adrianei. Dar din nefericire doamna de Saint-Dizier avea atunci tot interesul să prelungească întrevederea. Domnișoara de Cardoville, căpătă mai mare curaj, mai mare îndrăzneală și încredere de când venise cel pe care îl adora. Ea voia să se bucure de ciuda bigotei aprinsă de vederea acestui amor fericit. După o clipă de tăcere doamna de Saint-Dizier luă cuvântul și spuse cu un glas unsuros și insinuant :

— Doamne, prințe, nici nu-ți poți închipui cât de încântată am fost când am aflat din svon public iubirea cea mare pe care o ai pentru nepoata mea. Fără să știi, m'ai scos dintr'o mare încurcătură. Eram mai mult sau mai puțin răspunzătoare de viitorul ei în ochii lumii și iată că ai sosit dumneata, tocmai la timp. În nevinovăția dumitale te-ai însărcinat cu acest viitor, care mă îngrijora așa de mult. E încântător. Mă întreb ce este mai mult de admirat la dumneata : fericirea sau curajul pe care îl ai ?

Djalma nu răspunse. Rezemat de sobă, arunca priviri din ce în ce mai posomorâte asupra prințesei. Inima i se umplu de o ură involuntară pentru această femeie.

— Vai, dragă mătușică, zise Adriana cu un ton de blând reproș, spune-ne mai repede toate lucrurile dulcoase pe care ți le inspiră fericirea noastră

— Negreşit, draga mea nepoată. Nu pot felicita în dejaună pe prinţ că a venit din fundul Indiei ca să-ţi poarte de grije, apropiindu-se de dumneata cu atâta încredere. De dumneata, scumpă copilă, pe care am fost nevoiţi să te închidem ca nebună — ca să dăm un nume decent destrăbălărilor dumitale. Cum îi zicea acelui băiat frumos care a fost găsit ascuns la dumneata ?... vino-mi puţin în ajutor. I-ai şi uitat numele, răutăciaso, necredincioaso ? băiatul acela frumos care era şi poet ! A ! ştiu... Agricol Baudoin. El a fost găsit într'o ascurzătoare secretă de lângă odaia dumitale de culcare. Tot Parisul s'a ocupat de istoria asta scandaloasă... nu te însori cu o femee necunoscută, dragă prinţe, numele soţiei dumitale este pe buzele tuturor.

Auzind această oribilă acuzaţie, Djalma se făcu pământiu la faţă. Buza de sus, roşie ca sângele, se ridică într'un rânjet sălbatec desvelindu-i dinţii albi, strâns încleştaţi. Întreaga lui înfăţişare era în acel moment aşa de spăimântătoare, de ameninţătoare şi de cruntă, încât Mayeux se cutremură.

Dar privirile sângeroase, zmintite ale prinţului întâlniră privirile Adrianei, priviri pline de demnitate, de seninătate şi de linişte. Expresia de turbare sălbatecă îi trecu, iute ca fulgerul. Ceva mai mult, spre marea uimire a prinţesei şi a lui Mayeux, pe măsură ce privirea pe care Djalma o arunca asupra Adrianei se făcea mai adâncă şi mai pătrunzătoare, nu numai că indianul se potoli, dar fu complect transfigurat. Chipul său atât de turbure cu puţin înainte se înseninâ şi peste câteva clipe reflectă ca o oglindă liniştea nobilă zugrăvită pe chipul fetei. Din partea ei, Adriana, auzind cele spuse de prinţesă, fu târâtă de o mişcare de indignare şi de mânie, aşa după cum Djalma se lăsase târât de furie. Fata se ridică brusc, cu privirea strălucitoare de mândrie revoltată. Dar aproape imediat se potoli, având conştiinţa curăţeniei sale şi chipul ei încântător îşi reluă adorabila-i seninătate. În acel moment privirile sale întâlniră pe ale lui Djalma.

Şi iată cum îngrozitoarea intrigă a doamnei de Saint-Dizier cădea în faţa expresiei demne, încrezătoare, sincere a Adrianei. Asta fu tot. Pe când prinţesa, maestră a acestei scene

mute, se îneca de cludă şi de mânie, Adrlana, cu un surâs încântător şi cu un gest de cochetărie fermecătoare, întinse lui Djalma mâna ei fină; acesta, îngenunchind, depuse o sărutare de foc, care aduse o umbră trandafirie pe obrajii fetei. Indianul se aşează apoi la picioarele domnişoarei de Cardoville, îşi rezemă bărbia în palmă şi, cufundat într'o adorare mută, începu să contempleze în tăcere pe Adrlana. Aceasta, aplecată asupra lui, surâzătoare, ferjcită, se oglindea — cum zice adagiul — în ochii lui.

Ca şi cum fericirea nu l-ar fi fost completă, Adrlana făcu apoi semn lui Mayeux să vie lângă dânsa, şi, cu mâna în mâna bunei sale prietene, zâmbind lui Djalma care stătea în adoraţie în faţa ei, domnişoara de Cardoville aruncă asupra prinţesei o privire gingaşă dar hotărâtă, care îi zugrăvea aşa de bine fericirea, încât doamna de Saint-Dizier, zăpăcită, din ce în ce mai uimită, bolborosi câteva cuvinte cu vocea tremurătoare de mânie, apoi, pierzându-şi capul cu desăvârşire, se îndreptă repede spre uşă.

* * * * * * * * * * *

Câteva zile după această întâmplare, Rodin, se plimba cu paşi mari în odaia lui din strada Vaugirard. Iezuitul se gândea adânc, cu capul plecat şi cu mâinile în buzunarele dela spate ale redingotei. Paşii lui, acum rari, acum grăbiţi arătau cât era de tulburat.

— Din partea Romei, îşi zicea Rodin, merge bine, n'am nici o grijă... abdicarea s'a făcut şi dacă l-aş putea plăti.... cu suma cuvenită.... cardinalul-prinţ îmi asigură majoritatea de nouă voturi în viitoarea adunare. Generalul este al meu.... bănuelile pe care le-a conceput cardinalul Malipieri au dispărut. Totuşi, am oarecare nelinişte cu privire la corespondenţa pe care se zice că o întreţine părintele de Algrigny cu Malipieri. Mi-a fost cu neputinţă să surprind ceva, dar nu-i nimic: fostul războinic este un om... sfârşit. I-am regulat socoteala! puţină răbdare şi va fi... judecat.

Buzele vinete ale lui Rodin se contractară într'un surâs înfiorzitor, care dădu chipului său o înfăţişare drăcească. După o pauză, el mai zise:

Funeraliile liber cugetătorului, filantropului, amic al lucrătorilor, au avut loc alaltăeri la Saint-Herem. Francisc Hardy s'a stins într'un acces de delir extatic. Aveam actul său de donaţie, dar aşa este mai sigur ! Orice act poate fi atacat în faţa justiţiei, dar morţii nu pot pleda. A rămas roşcata şi mulatrul!... suntem în 27 Mai! Ziua de întâi lunie se apropie şi cele două vrăbii îndrăgostite nu pot fi atinse. Princesa a crezut că are ac de cojocul lor, şi eu credeam la fel. Bine a făcut pomenind de întâmplarea cu Agricol Baudoin care a fost găsit în această nebună. Păcat ! Începuse bine !...

Paşii lui Rodin deveniră din ce în ce mai agitaţi. Deodată el se opri în loc : o idee sinistră îi venise în minte

— Şi doar e gelos, murmură el.

După ce mai făcu câţiva paşi şi mai grăbiţi, Rodin continuă :

— Da, se poate încerca. Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât proiectul mi se pare mai posibil. Dar cum să găsesc pe blestemata de Sainte Colombe ?... da, prin caraghiosul de Jacques Dumoulin... Bine... dar pe celălalt ? pe celălalt... unde să-l găsesc ? şi apoi cum să-l decid ? E riscat dar e lute, şi consecinţele pot fi incalculabile. Cine poate prevedea urmările exploziei într'o mină ?

Rodin se lăsă târît de o mişcare de entusiasm care nu-i era obişnuită şi esclamă cu ochi scânteetori :

— Pasiunile ! Pasiunile ! Ce clavir magic pentru cel ce ştie să-şi plimbe pe clapele lui mâna îndemânatecă şi puternică ! Dar ce frumos este şi darul gândirii ! Doamne ! ce frumos e !... Dacă izbutesc — şi am să izbutesc ; aceşti mizerabili Renneponţi vor fi trecut prin viaţă ca nişte umbre.. In definitiv, pentru ordinea morală ce importă dacă aceşti oameni trăesc sau nu ? Ce pot cântări câteva vieţi în marile balanţe ale destinului lumii ? Pe când moştenirea pe care o s'o arunc eu în balanţa lumii, cu mâna mea îndrăzneaţă, mă va face să mă urc până la o sferă de unde şi astăzi încă poţi domina regi şi popoare, orice s'ar face şi oricât s'ar striga...

Rodin scoase un hohot de râs sălbatec și disprețuitor, a poi își reluă mersul cu pași mari și mai zise :

— Să izbutesc.. să ajung să am averea lui Sixte-Quintul și într'o zi, sculându-se dimineața din somn, lumea va vedea ce este puterea spirituală în mâinile unui preot care până la cincizeci de ani a rămas murdar, cumpătat la mâncare, cu trupul ne pângărit și care chiar de ar ajunge papă, va muri murdar, cumpătat la mâncare și cu trupul nepângărit.

Rodin era spăimântător vorbind așa. Toată puterea execrabilă a ambiției pe care au avut-o câțiva papi celebri, părea că strălucește în trăsături de sânge pe fruntea acestui fiu al lui Ignace. Un suflu de patimă dogoritoare făcea să clocotească sângele necurat al iezuitului, o sudoare fierbinte îl scălda corpul ; în jurul lui se răspândeau un fel de aburi rău mirositori.

*

Deodată atenția lui Rodin fu atrasă de zgomotul unei diligențe care intra în curtea casei din strada Vaugirard. Rodin regretă că se lăsase târît la atâta exaltare, scoase din buzunar batista lui murdară, cu pătrățele albe și roșii, o muie într'un pahar și își șterse fruntea, obrajii și tâmplele...

— Mai întâi, zise el recăpătându-și puțin câte puțin sângele rece să scriem acestui caraghios de Jacques Dumoulin să vie imediat aici. M'a mai servit el, și încă foarte bine... De data asta mai poate să mă servească. Îl am în mână și va trebui să asculte.

Rodin se așeză la birou și începu să scrie. După câteva secunde cineva bătu la ușa care era încuiată de două ori, contra tuturor relilor. Dar Rodin, sigur de influența și de importanța lui, obținuse de la Generalul său să scape pentru un timp oarecare de incomoda companie a unui socius, sub pretext că așa era interesul societății. El își permitea să calce adesea ordonanțele ordinului.

După ce deschise ușa, intră un servitor și dădu lui Rodin o scrisoare. Acesta o luă, și înainte de a o deschide întrebă :

— Ce trăsură a sosit ?

— De la Roma, părinte, răspunse servitorul inclinându-se.

— De la Roma ! zise repede Rodin și fără să știe de ce o vagă neliniște i se zugrăvi pe față

După aceea, mai liniştit, adăugă tot fără să fi deschis scrisoarea pe care o ţinea în mână :

— Şi cine este în trăsură ?

— Un cuvios părinte din compania noastră, părinte.

Cu toată via sa curiozitate — căci ştia prea bine că un preot care călătoreşte cu diligenţa este totdeauna însărcinat cu o misiune importantă, şi grabnică, Rodin nu mai întrebă nimic despre aceasta, arătă plicul pe care îl ţinea în mână şi întrebă :

— De unde este scrisoarea ?

— De la sfânta noastră casă din Saint-Herem, părinte.

Rodin se uită cu mai multă atenţie la plic şi recunoscu scrisul părintelui de Aigrigny, care fusese însărcinat să asiste pe Hardy în ultimele sale momente. Scrisoarea cuprindea numai aceste câteva cuvinte :

„Trimet un curier expres ca să înştiinţeze pe prea sfinţia voastră de un fapt mai mult ciudat decât important. După funeraliile lui Francisc Hardy, cosciugul a fost depus în mod provizoriu în cavoul capelei noastre, până să poată fi dus în cimitirul din oraşul cel mai apropiat. Or, azi dimineaţă, în momentul când oamenii noştri s'au coborît în cavou ca să facă pregătirile necesare pentru transportarea corpului, cosciugul dispăruse... Toate cercetările au fost zadarnice ca să descopere autorii sau urmele acestui sacrilegiu. Din fericire actul de moarte este în regulă, perfect legalizat. La cererea mea a venit un doctor din Etampes să constate moartea, care este astfel perfect stabilită. In consecinţă drepturile pe care mi le-a acordat prin donaţie sunt şi ele în regulă. Totuşi, am crezut necesar ca să trimet un curier expres ca să înştiinţeze pe sfinţia voastră de această întâmplare, sfinţia voastră va vedea dacă este ceva de făcut, etc.„

După o clipă de cugetare, Rodin îşi zise :

— De Aigrigny are dreptate, este mai curând ciudat decât important. Totuşi lucrul îmi dă de gândit. O să mai vedem.

După aceea se întoarse spre servitorul care aduse scrisoarea şi îi dădu biletul pe care îl scrise lui Nini-Moulin :

— Trimete să ducă asta imediat la adresă ; este şi răspuns.

In clipa când servitorul eşea din odaia lui Rodin, intră un cuvios părinte şi zise :

— A sosit prea cuviosul părinte Caboccini dela Roma însărcinat cu o misiune pentru prea sfinţia voastră din partea înalt Prea Sfântului Părinte General.

Auzind acestea, lui Rodin i se sui tot sângele la cap, totuşi izbuti să-şi păstreze liniştea aparentă şi zise doar atât:

— Poftește-l să intre şi lasă-ne singuri.

O clipă după aceea intră cuviosul părinte Caboccini dela Roma şi rămase singur cu Rodin. Iezuitul italian era un omuleţ de vreo treizeci de ani, dolofan ca un polobocel, cu pântecele umflat sub rassa neagră. Părintelui acesta era chior de un ochi, dar ochiul celălalt străluceа de vioiciune. Figura lui rumenă surâdea, plină de viuo încoace şi de veselie.

Intr'o clipă Rodin *inspectă* pe trimesul italian şi, deoarece îşi cunoştea companja şi obiceiurile Romei până în cele mai mici amănunte, simţi dela început o presimţire sinistră la vederea acestui părinţel cu maniere aşa de atrăgătoare. I-ar fi fost mai puţin frică de vreun părinte înalt şi uscat, cu faţa austeră ca de mormânt, căci ştia că compania căuta pe cât cu putinţă să înşele lumea prin înfăţişarea şi prin aparenţele agenţilor săi.

Or, dacă Rodin presimţea bine, judecând după înfăţişarea cordială a acestui trimes, el trebuia să fie însărcinat cu cea mai neagră misiune. Bănuitor, atent, cu ochiul şi cu mintea la pândă, ca un lup bătrân care a mirosit un atac sau o surpriză, Rodin, după obiceiul său voi să se apropie de chior încetişor şi oarecum şerpuind, ca să aibă timp să examineze şi să pătrundă mai sigur ceeace se ascundea sub coaja zâmbitoare. Dar italianul nu-i dădu timp, ci în avântul dragostei sale aprinse sări de gâtul lui Rodin, îl strânse în braţe, şi îl sărută, iar şi iar, pe amândoi obrajii.

In viaţa lui nu avusese parte Rodin de aşa sărbătorire. Iezuitul francez îşi dădea toată ostenеala să scape de dovezile de iubire exagerată ale iezuitului italian, dar acesta din urmă se ţinea bine. Poate că cititorii nostri îşi aduc aminte că Rodin de-

renise băeuitor imediat după sosirea cardinalului Malipieri. El înțelegea primejdiile pe care i le puteau aduce uneltirile sale ambițioase și știa din istorie că întrebuințarea otrăvii era adeseă considerată la Roma ca o necesitate de stat și de politică. Când fusese lovit de holeră, Rodin strigase: *M'au otrăvit!*

Aceleași temeri îl veniră și acuma, pe când se silea prin sforțări zadarnice să scape de îmbrățișările trimisului Romei și își zicea în sinea lui:

— *Ciiorul acesta îmi pare foarte drăgăstos. Numai de n'ar fi nici o otravă în aceste sărutări ale lui Iuda!*

In sfârșit părintelui Caboccini fu silit să se desprindă de gâtul lui Rodin, care îndreptându-și gulerul slinos, cravata și vesta, zise cu glas morocănos:

— Sluga dumitale, părinte, sluga dumitale, nu era nevoe să mă sărută așa de tare.

Fără să răspundă la acest repros, părintelui îndreptă asupra lui Rodin unicul său ochi și, însoțindu-și cuvintele de gesturi pline de vioiciune, esclamă în jargonul lui franco-italian:

— *In sfârșit văd această superbă lumină a sfintei noastre companie și pot să o strâng la piept...*

Părintele Caboccini era gata să unească fapta cu vorba, dar Rodin i-o luă înainte și apucă pe italian de braț, ca să împedice noua izbucnire de dragoste lingușitoare.

— Să vorbim de scopul călătoriei dumitale, zise el cu nerăbdare: care este acest scop?

— Scopul acesta, scumpe părinte, mă umple de bucurie, de fericire și de duioșie. Acest rescript al Prea Sfântului și Prea Cuviosului Nostru Părinte General o să vă arate care este scopul, prea scumpe părinte...

Părintele Caboccini scoase din portofoliu un plic pecetluit cu trei peceți, pe care îl sărută cu respect înainte de a-l întinde lui Rodin. Acesta îl luă, și după ce îl sărută și el îl deschise, plin de neliniște. In timp ce citea, trăsăturile iezuitului rămaseră de nepătruns. Numai bătaia grăbită a arterelor dela tâmple îi trăda agitația. Totuși el puse scrisoarea cu răceală în buzunar, privi pe italian și zise:

— Se va face așa cum poruncește prea sfântul părinte general

— Așa dar, părinte, esclamă părintele Caboccini cu o nouă explozie de admirație și de bucurie, eu o să fiu umbra luminii dv.! O să fiu un al doilea părinte Rodin! O să am fericirea să nu vă părăsesc nici ziua nici noaptea, într'un cuvânt o să fiu *socius*-ul dv.!

— Bine m'au păcălit, se gândea Rodin, dar pe mine nu mă fă nimeni așa de ușor. Numai în țara orbilor este chiorul împărat.

. . . . . .

In aceeași seară în care se petrecuse scena dintre iezuit și noul *socius*. Nini-Moulin primi, în prezența lui Caboccini, instrucțiile lui Rodin și imediat se duse la doamna dela Sainte-Colombe. A doua zi Rodin, cu chipul victorios, punea el însuși o scrisoare la poștă, care avea drept adresă:

DOMNULUI AGRICOL BAUDOIN

Strada Brise-Miche No. 2 (Paris)

(Fourte urgent)

. . . . . .

Cititorii noștri își mai aduc poate aminte, că aflând pentru prima dată că era iubit de Adelana, în beția fericirii care îl cuprinse Djalma, zisese lui Faringhea, înțelegându-i trădarea:

— Te-ai legat cu dușmanii mei și nu-ți făcusem nici un rău!... Ești răutăcios desigur pentrucă ești nenorocit... eu vreau să te fac fericit, ca să fii bun. Vrei aur? vei avea aur... vrei un prieten? ești sclav și eu sunt fiu de rege, dar îți ofer prietenia mea.

Faringhea refuzase aurul și păruse că primește prietenia fiu Kadja-Sing. Inzestrat cu o inteligență remarcabilă, știind de minune să se prefacă, metisul isbuti ușor să convingă pe Djalma de sinceritatea căinței sale. Aceasta cu atât mai mult, cu cât prințul avea un caracter foarte încrezător și foarte generos. De altfel ce motiv avea el ca să mai bănuiască de aci înainte pe sclavul devenit prieten? Faringhea, care era plin de fiere, nu lucra cu ușurință. Nu vorbea niciodată prietenului despre domni-

joara de Cardoville, ci aştepta, discret, confidenţele pe care i le făcea uneori prinţul, prea fericit ca să păstreze fericirea numai pentru dânsul. Făcând aşa, Faringhea asculta de ordinele lui Rodin, care îl asociase companiei.

A doua zi după ce Rodin — sigur de succesul misiunii lui Nini-Moulin pe lângă doamna dela Sainte-Colombe —, pusese el însuşi o scrisoare la poştă pe adresa lui Agricol Baudoin, metisul, destul de mohorât de câtva timp, păru că simte o mare tristeţe. Tristeţea se accentuă aşa de mult, încât prinţul, izbit de înfăţişarea desnădăjduită a sclavului, pe care voia să-l aducă pe calea binelui prin iubire şi fericire, îl întrebă de mai multe ori care era cauza acestei covârşitoare tristeţe. Dar metisul, mulţumind prinţului pentru interesul ce-i purta, rămase foarte rezervat şi nu voi să destăinuiască nimic.

Acum că ştim acestea, vom putea înţelege scena următoare care avu loc pe la amează, în casa din strada Clichy în care locuia Indianul. Împotriva obiceiului său, Djalma nu petrecuse ziua aceea cu Adriana. Fata îl ceruse în ajun să-i sacrifice ziua aceea, căci trebuia să ia măsurile necesare în vederea apropiatei lor căsătorii. Mijloacele pe care voia să le întrebuinţeze domnişoara de Cardoville ca să ajungă la acest rezultat, şi persoana demnă de încredere care avea să le sfinţească unirea şi să o facă valabilă în ochii lumii, erau ţinute în secret de către domnişoara de Cardoville. Secretul nu era numai al ei, de aceea nu putu să-l încredinţeze nici lui Djalma. Pentru Indian, obişnuit de atâta timp să-şi închine toate clipele Adrianei, ziua aceasta petrecută departe de ea era nesfârşită.

Deodată intră la el Faringhea, fără să mai bată la uşă, după cum obişnuia. La zgomotul pe care îl făcu intrând, Djalma tresări, ridică ochii şi privi cu mirare în jurul lui. Văzând chipul palid, zăpăcit, al sclavului, el se ridică repede, făcu câţiva paşi spre dânsul şi zise:

— Ce ai, Faringhea?

După o clipă de tăcere, ca şi cum ar fi cedat după o şovăială penibilă, Faringhea se aruncă la picioarele lui Djalma şi şopti cu glas slab, cu un ton desnădăjduit, aproape rugător:

— Sunt foarte nefericit, ai milă de mine, stăpâne

Tonul cu care vorbea metisul era așa de mișcător, marea durere pe care părea că o simte dădea trăsăturilor sale, de obicei nepăsătoare și aspre ca ale unei măști de bronz, o expresie atât de sfâșietoare, încât Djalma se plecă spre el, îl ridică de jos și îi spuse cu drag :

— Vorbește, vorbește. Ai încredere în mine, bizue-te pe mine... Și îngerul îmi spunea zilele acestea : Iubirea fericită nu îngădue lacrimi în jurul ei.

— Dar iubirea nefericită, iubirea ticăloasă, iubirea trădată... iubirea aceasta varsă lacrimi de sânge, răspunse Faringhea cu durere.

— Despre ce iubire trădată vorbești ? întrebă Djalma surprins.

— Vorbesc despre iubirea mea, zise Faringhea posomorât

— Despre iubirea ta ? repetă Djalma din ce în ce mai surprins.

— Stăpâne, zilele acestea mi-ai spus: Nenorocirea te-a făcut rău... fii fericit și vei fi bun. În vorbele acestea am văzut o prezicere. Se părea că un amor nobil voia să-mi umple sufletul. dar aștepta să lasă din acest suflet ura și trădarea. Atunci eu, așa sălbatec cum sunt, am găsit o femeie frumoasă și tânără, care răspundea patimii mele. Cel puțin așa am crezut, dar fusesem trădător către tine, stăpâne, și pentru trădători, chiar când se căesc, nu mai începe fericire. La rândul meu am fost trădat, trădat în chip josnic. Indurare, stăpâne, nu râde de mine, nici chinurile cele mai îngrozitoare nu mi-ar fi putut smulge această mărturisire dar tu, fiu de rege, ai binevoit să spui sclavului tău : Să-mi fii prieten.

— Prietenul acesta este bucuros de mărturisirea pe care ți-a făcut-o. Departe de a râde de tine, el te va mângâia. Liniștește-te... Ești sigur de această trădare? Ascultă-mă... și iartă-mă că îți vorbesc despre trecut... Adă-ți aminte că și eu am crezut că îngerul, care este acuma toată viața mea, nu mă iubește... și totuși nu era adevărat. Cine îți spune că nu ești și tu ca și mine înșelat de aparențele false?

— Vai! stăpâne, aș vrea să fie așa, dar nu îndrăznesc să sper. În haosul acesta de îndoieli mi-am pierdut capul și nu sunt

în stare să iau singur o hotărîre, de aceea am venit la tine, stăpâne.

— Dar cum ţi s'au născut bănuelile?

— Mai întâi răceala ei, care îmi dovedeşte că mărturisirile sunt prefăcute de dragoste. Apoi refuzul în care stăruie, când ea nu poate să-şi calce.... în sfârşit... îmi face teorii asupra dragostei.... dovadă că nu mă iubeşte, sau că nu mă mai iubeşte.

— Poate că dimpotrivă, te iubeşte mai mult.

— Aşa spun toate, reluă metisul cu o ironie sângeroasă, îndreptând o privire adâncă asupra lui Djalma — cel puţin acelea care nu iubesc destul. Acelea care iubesc cu pasiune, nu-şi arată nici odată ţignitoarea bănuială... pentru ele un cuvânt al omului pe care îl iubesc este o poruncă... Ceeace le cere iubitul, acordă chiar de ar fi să le coste viaţa, şi onoarea; pentru ele dorinţa, voinţa iubitului este mai presus de orice consideraţie divină şi omenească. Dar femeile care îşi pun toată mândria ca să îmblânzească pe bărbat şi să-l subjuge.... şi cea care mă face să sufer face parte dintre acestea — aceste femei sunt demoni.... ele se bucură de lacrimile, de chinurile bărbatului care le iubeşte. Pe când tu te topeşti de iubire la picioarele lor ,aceste fiinţe perfide, în neîncrederea lor ţignitoare, calculează în mod oribil până unde pot merge cu refuzul, căci nu trebue nici să desesperezc prea mult victimile.... Cât sunt de reci şi de laşe pe lângă femeile pătimaşe, curajoase, care pierdute de dragoste, spun omului pe care îl adoră: Vreau să fiu a ta astăzi, dacă vrei tu, a ta, a ta... chiar dacă de ar veni mâine pentru mine părăsirea, ruşinea, moartea, ce-mi pasă! fii fericit, viaţa mea nu valorează nici cât o lacrimă a ta.

Chipul lui Djalma se posomorî pe măsură ce asculta pe metis. Prinţul nu vedea în aceste cuvinte decât o aluzie involuntară, întâmplătoare, la refuzul repetat al Adrianei. Şi totuşi suferi o clipă în mândria lui, gândindu-se că în adevăr — aşa cum spunea metisul, — femeile, oricât ar iubi, pun unele consideraţii şi unele datorii mai presus de iubire. Dar gândul acesta amar, dureros, se şterse îndată din mintea lui Djalma. El răspunse metisului, care îl observase cu o privire piezişă:

— Durerea te rătăceşte; dacă nu ai alt motiv ca să te în-

loești de cea pe care o iubești, decât acest refuz și aceste vagi bănuieli, de care se sperie mintea ta prea bănuitoare, liniștește-te, ești iubit, poate chiar mai mult decât crezi.

— Facă cerul să fie acesta adevărul, stăpâne! răspunse metisul cu tristețe după o clipă de tăcere, ca și cum ar fi fost atins de vorbele lui Djalma. Și totuș femeia aceasta îmi impune felul său de a iubi, de a-mi dovedi iubirea. Nu-mi mai rămâne decât să mă supun.

Apoi se întrerupse din nou, își ascunse fața în mâini și scoase un oftat adânc. Trăsăturile sale exprimau un amestec de ură și de desperare dureroasă. Djalma, din ce în ce mai mișcat, apucă pe metis de mână și-i spuse :

— Liniștește-te și ascultă glasul unui prieten care va înlătura această influență rea. Vorbește... vorbește...

— Nu, nu, e prea grozav.

— Vorbește, îți spun...

— Ei bine, nu ți-am spus totul, căci în momentul mărturisirilor m'a oprit rușinea și frica de ridicol. M'ai întrebat ce motive am să cred în trădare și ți-am vorbit de vagi bănuieli, de refuz, de răceală, dar nu-i numai atât : astă seară femeea asta a dat întâlnire unui bărbat pe care mi-l preferă mie...

— Cine ți-a spus ?

— Un necunoscut care a avut milă de orbirea mea.

— Și dacă omul acesta te înșeală, sau se înșeală și el ?

— Mi-a propus și dovezi.

— Ce dovezi ?

— Să mă duc astă seară să asist la întâlnire. Se poate, zicea el, ca întâlnirea să nu fie vinovată, deși aparențele sunt așa. Judecă prin dumneata însuți, fă-ți curaj, și cumplita nesiguranță va înceta.

— Și ce ai răspuns ?

— Nimic, stăpâne. Îmi pierdusem capul, ca și acuma. Atunci m'am gândit să-ți cer sfatul.

In urmă metisul făcu un nou gest de desnădejde, și continuă cu un aer rătăcit și cu un hohot de râs sălbatec :

— Un sfat... un sfat... ar trebui să-l cer de la hangeru meu!

Zicând acestea metisul duse repede mâna la pumnalul de la cingătoare.

Există un fel de contagiune funestă, fatală în anume împrejurări. Văzând trăsăturile lui Faringhea zăpăcite de gelozie şi de furie, Djalma tresări. Îşi aducea aminte de accesul de turbare smintită de care fusese şi el cuprins, când prinţesa de Saint-Dizier înfruntase pe Adriana şi-i ceruse să tăgăduiască dacă putea că în odaia el fusese găsit ascuns Agricol Baudoin, pretinsul său amant.

Dar imediat fusese liniştit de ţinuta mândră şi plină de demnitate a fetei şi simţise un dispreţ suveran pentru această oribilă calomnie, la care Adriana nici nu se înjosise să răspundă. Totuşi de două sau trei ori, amintirea acestei josnice acuzaţii îi trecuse indianului prin minte ca o scânteie de foc, care se stinsese însă aproape imediat.

Amintirile acestea întristară pe Djalma câteva momente, dar îl făcură să aibă şi mai mare milă de Faringhea. Ştiind din proprie experienţă până unde te poate duce o furie carbă, voi să potolească pe metis cu vorbe de dragoste şi de bunătate şi îi spuse cu glas grav şi blând :

— Ţi-am oferit prietenia mea... vreau să mă port cu tine ca un prieten, Faringhea... ascultă-mă. Chinuit cum eşti de bănuială, nu trebue să ceri sfaturi hangerului, ci prietenului tău ; ţi-am spus că eu sunt prietenul tău

— Stăpâne...

— Trebue să te duci la această întâlnire, care îţi va dovedi nevinovăţia sau trădarea celei pe care o iubeşti... trebue să te duci.

— Da ! zise metisul cu vocea sugrumată şi cu un surâs sinistru, o să mă duc.

— Dar n'ai să te duci singur !

— Ce vrei să spui, stăpâne ? Cu cine să mă duc ?

— Cu mine...

— Cu tine, stăpâne ?

— Da... ca să te feresc de a face o crimă, poate... căci ştii prea bine că prima mişcare de mânie este adesea oarbă şi nedreaptă... Ziua asta este a mea în întregime, şi nu am să te părăsesc. Sau n'ai să te duci la rendez-vous, sau o să merg şi eu.

Metisul, prefăcându-se învins de atâta insistență generoasă, căzu la picioarele lui Djalma, îl luă mâna și o duse cu respect întâi la frunte și apoi la gură, zicând :

— Stăpâne, trebue să fii genos până la capăt și să mă erți.

— Ce vrei să-ți ert ?

—Inainte de a veni la tine am avut îndrăzneala să mă gândesc să-ți cer ceeace mi-ai oferit singur. Da, neștiind unde putea să mă ducă furia, mă gândisem să-ți cer această dovadă de bunătate, pe care poate că n'ai acordat-o egalilor tăi ; dar pe urmă n'am mai îndrăznit.

Nu se poate reda simplitatea aproape candidă cu care pronunță metisul acestă cuvinte, accentul pătrunzător, înduioșat, amestecat cu lacrimi, care urmă furiei sălbatece de până atunci. Djalma, foarte mișcat, îl întinse mâna, îl făcu să se ridice și îi spuse :

— Aveai dreptul să-mi ceri o dovadă de iubire și sunt fericit că ți-am luat-o înainte. Curaj ! speră... O să te însotesc la acest redez-vous și, dacă este să cred cele ce aș dori să se întâmple, aparențele au fost înșelătoare.

. . . . . .

Când se înoptă, metisul și Djalma, învăluiți în mantale lungi, se urcară într'o trăsură și Faringhea dădu birjarului adresa doamnei de la Saint-Colombe.

Inainte de a urma povestirea acestei scene, este neapărat nevoe să spunem câteva cuvinte întorcându-ne înapoi.

Nini-Moulin nu știa scopul real al demersului pe care făcea îndemnat de Rodin. In ajun el primise ordin să ofere doamnei de la Sainte-Colombe totdeauna lacomă și aprigă după bani, o sumă considerabilă, în schimbul cărela să-i pue la dispoziție apartamentul ei pentru întreaga zi. Doamna de la Sainte-Colombe primi propunerea, prea avantagioasă ca să fie refuzată, și plecase des de dimineață cu servitorii. Rodin, era așa dar stăpân pe locuință. El venise chiar în dimineața aceea cu Faringhea să arunce o privire asupra apartamentului și să dea instrucțiuni metisului. Cuviosul părinte purta o perucă neagră, ochelari albastri, era învelit într'o manta, iar partea

de jos a feței o ascunsese într'o cravată mare de lână. După plecarea iezuitului, Faringhea, mulțumită îndemânării și inteligenții sale, făcuse numai în două ore anume pregătiri importante și se întoarse în grabă la Djalma, unde jucase, cu ipocrizia pe care i-am văzut-o, scena la care am asistat.

In tot cursul drumului de la strada Clichy la strada Richelieu unde locuia doamna de la Sainte-Colombe, Faringhea păru cufundat într'o visare dureroasă. Deodată el spuse lui Djalma cu vocea sugrumată :

— Stăpâne, dacă sunt trădat, va trebui să mă răzbun.

— Disprețul este cea mai teribilă răzbunare, răspunse prințul.

— Ba nu, răspunse metisul cu o furie abea stăpânită, ba nu, nu-l destul, cu cât se apropie momentul, cu atât văd că trebue sânge. Stăpâne, lasă-mă să merg singur.

Zicând acestea Faringhea făcu o mișcare ca și cum ar fi voit să sară din trăsură, dar Djalma îl opri apucându-l repede de braț și îi zise :

— Stai.. nu te las. Dacă ești trădat, n'ai să verși sânge, disprețul o să te răzbune, prietenia o să te mângâe.

— Nu, stăpâne, nu, sunt hotărît. După ce voiu ucide, mă voiu ucide, esclamă metisul cu o exaltare sălbatecă. Trădătorilor... hangerul... și puse mâna pe pumnalul de la cingătoare. Mie otrava care este în mânerul acestui pumnal. Iartă-mă, dar trebue ca destinul meu să se împlinească.

Văzând că nu putea liniști furia sălbatecă a metisului Djalma se hotărî să întrebuințeze viclenia. După o tăcere de câteva clipe el spuse lui Faringhea :

— Eu n'o să te părăsesc și o să fac totul pentru a te feri de această crimă, dar dacă n'o să izbutesc, dacă îmi renegi glasul, sângele pe care îl vei vărsa să cadă asupra ta. Mâna mea nu va mai atinge în veci mâna ta.

Vorbele acestea făcură o impresie adâncă asupra lui Faringhea, care scoase un oftat adânc, plecă capul în piept și rămase tăcut, părând că se gândește. Deodată duse repede mâna la hanger, îl scoase din cingătoare, și spuse prințului cu o voce solemnă și sălbatecă :

— Pumnalul acesta, mânuit de o mână hotărită, este grozav. In sticluța aceasta se află o otravă fină, ca toate otrăvurile din țara noastră.

Metisul apăsă apoi pe un resort ascuns din mânerul hangerului, care se ridică ca un capac ; înăuntru se văzu o sticluță mică de cristal, ascunsă în pereții mânerului acestei arme ucigătoare.

— Este destul să pui două trei picături din această otravă pe buze, zise metisul, și moartea vine încet, liniștită și dulce, fără agonie. După câteva ore se învinețesc unghiile : acesta este primul simptom. Cel care ar goli sticla dintr'o dată ar cădea mort pe loc, fără suferință, ca trăsnit...

— Da, întări Djalma, știu că există în țara noastră otrăvuri misterioase care îngheață viața puțin câte puțin, care lovesc ca trăsnetul ; dar de ce să insistăm atâta asupra sinistrelor proprietăți ale acestei arme ?

— Ca să-ți arăt, stăpâne, că cu hangerul acesta răzbunarea mea nu va fi pedepsită ; cu pumnalul ucid, cu otrava scap de justiția oamenilor. Totuși îți dau ție, stăpâne, acest hanger. Mai bine să renunț la răzbunare, decât să nu mai ating niciodată mâna ta.

Metisul întinse în adevăr arma prințului. Djalma, fericit și surprins de hotărârea aceasta neașteptată, băgă repede arma ucigătoare în brâu. In acest moment trăsura se opri în fața casei unde locuia doamna de la Sainte-Colombe. Prințul și metisul, bine îmbodobiți, intrară sub o poartă întunecoasă, care se închise în urma lor. Faringhea schimbă câteva cuvinte cu portarul, care îl întinse o cheie. Cei doi indieni se opriră în fața unei uși care ducea la apartamentele doamnei de la Sainte-Colombe. Locuința avea două intrări pe aceeași scară, și o altă intrare dosnică, în curte. Faringhea în clipa când să pună cheea în broască, păru că mai șovăe, apoi esclamă :

— Nu, nu, fără lașitate...

Și deschise repede ușa și intră cel dintâi. Djalma îl urmă. După ce închiseră ușa, metisul și prințul se găsiră într'un coridor îngust, unde era întuneric beznă.

— Dă-mi mâna, stăpâne, și lasă-mă să te conduc, să mergem încet șopti metisul.

Faringhea întinse prințului mâna, iar acesta l-o luă. Amândoi înaintară apoi tăcuți prin întunerec. După ce făcu pe Djalma să parcurgă un drum destul de lung, deschizând și închizând mai multe uși, metisul se opri deodată și spuse încet prințului, dându-i drumul :

— Stăpâne, momentul hotăritor se apropie, să așteptăm aici câteva clipe.

Vorbele metisului fură urmate de o adâncă tăcere. Întunerecul era așa de mare, încât Djalma nu vedea nimic. După un moment simți că Faringhea se depărta, apoi auzi pe cineva deschizând cu zgomot o ușă și închizând-o de două ori. Dispariția neașteptată a lui Faringhea începu să neliniștească pe Djalma, care printr'o mișcare mașinală duse mâna la pumnal și făcu repede câțiva pași pe dibuite, în partea unde credea că trebuie să fie o eșire. Deodată urechea prințului distinse vocea metisului. Fără să-și poată da seama unde era acela care vorbea, prințul auzi aceste cuvinte :

Citiți mâine FASCICOLA No. 51

— Stăpâne, mi-ai zis : Fii prietenul meu ; ceeace am facut acuma, am făcut ca prieten. Am întrebuințat viclenia ca să te aduc aici. Patima dumitale oarbă te-ar fi împiedecat să mă auzi și să mă urmezi. Prințesa de Saint-Dizier ți-a pomenit de Agricol Baudoin, amantul Adrianei de Cardoville. Ascultă, vezi și judecă...

Vocea tăcu. Părea că venea dintr'un colț al încăperei. Djalma, cufundat în aceeași beznă, își dădu seama prea târziu în ce cursă căzuse și tresări de furie, poate și de frică.

— Faringhea, strigă el, unde sunt ? unde ești tu ? Pe viața ta, deschide-mi, vreau să es imediat de aici.

Nimeni nu răspunse. Afară domnea cea mai adâncă tăcere, ar înăuntru cel mai mare întuneric. După puțin timp un fel de aburi fini parfumați, de o ginga șie de nespus, foarte pătrunzători, se răspândiră pe nesimțite în odaița unde se afla Djalma. Acesta, turbat de mânie, nu dădu nici o atenție mirosului, dar în curând tâmplele începură să-i bată mai puternic și o căldură arzătoare, pătrunzătoare, începu să-i circule prin vine. Prințul se simțea nespus de bine. Sentimentele puternice care îl frământau părură că amorțesc puțin câte puțin, fără voia lui și se sting într'o toropeală dulce, de nespus, fără ca el să-și dea seama de transformarea morală pe car e o suferea. Peste puțin nu mai avu puterea să facă nici o mișcare și trebui să se razeme de perete (1).

Atunci se întâmplă un lucru straniu : într'o cameră de alături se ivi o zare de lumină. Djalma, cufundat într'un fel de halucinație, văzu că în odaia în care se afla el există un ochi mic de geam, prin care venea lumina. Odaia pe care o văzu prin gemuleț era slab luminată de o lumină dulce, tremurătoare, voalată. Odaia era bogat mobilată.

După o secundă în odae intră o femee. Nu i se putea deosebi fața, nici statura, căci era învelită de o manta lungă cu glugă, de o formă particulară, de culoare închisă. La vederea acestei mantale Djalma tresări : după bună starea pe care o

1) Wambay este un fel de răș... care se extrage dintr'un copăcel ce crește în munții Himalaia. Vaporii acestei substanțe au puterea de a moleși... mult mai mare decât mirosul sau hașeșul

simțise până atunci, urma o agitație și o frământare cumplită, ca fumul crescând al beției.

Djalma privea uimit cele ce se petreceau în odaia de alături. Femeea intrase cu băgare de seamă, aproape cu teamă. Ea se duse mai întâi să dea la o parte perdelele și aruncă printre jaluzele o privire în stradă, după aceea se întoarse încet spre sobă și se rezemă un moment gânditoare, fără să-și fi scos mantaua. Deodată Djalma o văzu că pleacă de la sobă și se îndreptă spre oglindă. Aici ea lăsă să-i cadă mantaua care o învelea în întregime. Prințul rămase încremenit : avea în fața ochilor pe Adriana de Cardoville.

Da, credea că vede pe Adriana de Cardoville așa cum o văzuse și în ajun, îmbrăcată așa cum era atunci când avusese loc întrevederea cu prințesa de Saint-Dizier... Atâta cât putea judeca indianul la lumina slabă care străbătea prin gratiile gemuletului, vedea talia de nimfă a Adrianei, umerii săi de marmură, gâtul său de lebădă, așa de mândru și așa de grațios. Într'un cuvând era domnișoara de Cardoville, nu putea să se îndoiască și nu se îndoi. O sudoare de foc îl inundă fața. Exaltarea i se mărea din ce în ce : cu ochiul înflăcărat, cu pieptul gâfâitor, uemișcat, el privea fără să cugete, fără să gândească,

— Așteaptă pe Agricol Baudoin, amantul ei, zise atunci în umbră o voce care părea că ese din zidul odăii întunecoase în care se afla prințul.

Așa zăpăcit cum era, vorbele teribile : așteaptă pe Agricol Baudoin, amantul ei... străbătură mintea și inima lui Djalma, ascuțite, arzătoare, ca un fulger de foc. Un nor de sânge îl acoperi vederea și prințul scoase un geamăt înăbușit. Ajuns la acest paroxism de furie delirantă, Djalma văzu lumina tremurătoare, din ceialaltă încăpere slăbind încă, ca și cum ar fi fost micșorată într'adins. După aceea în acest clar-obscur vaporos văzu fata întorcându-se, îmbrăcată cu o roche de casi albă, care lăsa să i se vadă pieptul, brațele și umerii goi. Pe umeri fâlfâiau buclele ei de aur. Ea mergea cu băgare de seamă, îndreptându-se spre o ușă pe care Djalma nu o putea vedea... În acest moment altă ușă, în acelaș perete cu gemuletul prin care privea prințul, fu deschisă încetișor de o mână nevăzută,

Djalma își dădu scama despre aceasta după zgomotul broaștei și după curentul cam rece care îl lovi în față, căci nici o lumină nu ajunse până la el. Eșirea aceasta rămase deschisă pentru Djalma. Această ușă precum și alta din camera în care se afla fata dădeau într'o anticameră care comunica cu scara. Peste puțin se auziră pași pe scară : se urca cineva. Acel cineva se opri afară și bătu de două ori în ușă.

— Este Agricol Baudoin... Ascultă și privește, răsună din întunerec vocea pe care o mai auzise prințul.

Beat, scos din minți, cu hotărirea și cu ideea fixă a omului beat și scos din minți, Djalma scoase pumnalul pe care i-l lăsase Faringhea... apoi aștepta, nemișcat. Abea se auziră cele două lovituri și fata, eșind din visare, eși din odae, și alergă la scară. Când deschise ușa, o slabă lumină ajunse până în locul unde stătea Djalma ghemuit, cu pumnalul în mână.

El văzu fata străbătând anticamera și apropiindu-se de ușa de la scară, unde întrebă încet :

— Cine e ?

— Eu ! Agricol Baudoin, răspunse de afară o voce bărbătească, puternică.

Ceeace se petrecea după aceea fu așa de repede, așa de fulgerător, încât numai cu gândul se poate închipui. Abea trase fata zăvorul, abea Agricol Baudoin păși peste prag și Djalma, repezindu-se ca un tigru, lovi dintr'odată — atât de repezi fură loviturile — și pe fată care căzu moartă, și pe Agricol care, fără să fie rănit de moarte, se clătină, căzu și se rostogoli lângă corpul neinsuflețit al nefericitei fete.

Scena aceasta sângeroasă, grabnică ca fulgerul, avea loc într'o semi-obscuritate. Deodată lumina camerei din care eșise fata se stinse brusc ; o clipă mai târziu Djalma simți prin întunerec un pumn de fier apucându-l de brat și auzi vocea lui Faringhea, care îi zicea :

— Ești răzbunat, vino, retragerea este sigură.

Djalma, beat, lipsit de voință, ametit, zăpăcit de omor, nu făcu nici o împotrivire și se lăsa dus de mâna lui Faringhea în interiorul apartamentului, care avea două eșiri.

Odată execrabilul său plan bine hotărît, Rodin trimisese pe Jacques Domoulin la doamna de la Sainte-Colombe, fără să-i spue adevăratul scop al misiunii sale. El trebuia numai să întrebe pe această femee experimentată dacă nu cunoaşte vreo fată frumoasă, înaltă, roşcată. După ce găsiră o asemenea fată, o îmbrăcară cu un costum asemănător în totul aceluia pe care îl purta Adriana, după descrierea pe care o făcu prinţesa de Saint-Dizior. In felul acesta iluzia fu completă. Trebue să spunem încă că prinţesa nu ştia nimic despre toată această intrigă.

Acuma se ştie sau se ghiceşte restul. Nefericita fată, geamăna Adrianei, jucase rolul ce i se indicase, crezând că era vorba de o glumă. Cât despre Agricol, el primise o scrisoare în care i se spunea să se ducă la o întrevedere care putea fi de mare importanţă pentru domnişoara de Cardoville.

. . . . . .

O lumină gingaşă se răspândeşte dintr'o lampă sferică de albastru oriental, atârnată în tavan de trei lanţuri de argint, şi luminează slab odaia de culcare a Adrianei de Cardoville. Patul mare de fildeş, încrustat cu sidef, este gol. Patul pe jumătate ascuns sub valuri de muselină albă de dantele şi de perdele diafane şi vaporoase ca norii. Totul este liniştit şi tăcut. Este deabea unsprezece seara. Deodată uşa de fildeş din faţa celei care duce la sala de bae se deschide încet. Este Djalma.

Au trecut două ore de când a săvârşit îndoitul asasinat şi de când crede că a ucis pe Adriana, într'un acces de gelozie. Servitorii domnişoarei de Cardoville, obişnuiţi să vadă pe prinţ venind în fiecare zi, nu-l mai anunţau şi nici nu fură surprinşi de vizita indianului. Dar niciodată acesta nu intrase în odaia de culcare a fetei. Ştiind însă că apartamentul ei particular se afla în etajul întâi, îl găsi repede.

In momentul când intră în acest sanctuar fecioresc, fizionomia lui Djalma era destul de liniştită, atât de mult se stăpânea. El închise uşa în urma lui, şi-şi svârli turbanul alb, căci i se părea că un cerc de foc arzător îi strângea fruntea. Apoi se uită încet în jurul lui. Când îşi opri ochii asupra patului Adrianei, făcu un pas înainte, tresări brusc şi se făcu roşu la faţă.

După câteva clipe de tăcere și de cugetare posomorîtă, Djalma căzu în genunchi și ridică ochii spre cer. Timp de câteva minute hohotele de plâns îl înecară și lacrimile îi brăzdară fața.

— E moartă ! e moartă ! murmură el cu vocea înăbușită... e moartă ! ca care azi dimineață încă se odihnea liniștită și fericită în camera asta. Și eu am ucis-o ! Acuma, după ce a murit, ce-mi mai pasă de trădarea ei ? Nu trebuia să o ucid pentru asta. Mă trăda... iubea pe altul, dar l-am ucis și pe acela... îl iubea... Vai ! asta însemnează că n'am știut să mă fac mai iubit decât acela, mai zise prințul cu resemnare, cuprins de remușcări. Unde este crima ei ? nu venise de bună voe la mine ? nu mi-a deschis casa ei ? nu-mi îngăduia ca să petrec zile întregi lângă dânsa, singur cu dânsa ? De bună seamă că voia să mă iubească, dar nu putea. Eu o iubeam din toate puterile sufletului meu, dar iubirea mea nu era aceea care îi trebuia inimei ei. Pentru asta însă nu trebuia să o ucid. Cum mi-a... făcut ea... inima mai bună.. mai nobilă... mai generoasă... iată ce îmi rămâne de la dânsa, mai zise Indianul îndoindu-și plânsul. Dar ce să mă mai gândesc la asta ? i-am lovit pe amândoi : și pe dânsa și pe omul acela. A fost o crimă laşă, fără luptă... o ferocitate de tigru, care mugește și sfâșie o pradă nevinovată.

Djalma își ascunse fața în mâini cu durere, apoi reluă ștergându-și lacrimile :

— Știu bine că am să mă ucid și eu, dar moartea mea n'o s'o facă pe ea să trăiască.

Apoi, ridicându-se cu greu, Djalma scoase din cingătoare pumnalul sângeros al lui Faringhea, luă din mânerul armei sticluța de cristal în care era otrava și aruncă departe de dânsul arma ucigătoare.

— Da, știu bine că o să mă omor ; trebue... sânge pentru sânge ; moartea mea o s'o răzbune.

Djalma își ascunse din nou fața între mâini și strigă plin de desperare :

— E moartă ! e moartă !

După câteva clipe reluă cu vocea mai curajoasă :

— Haide ! și eu am să fiu în curând mort : ba nu, mai bine să mor încet, nu imediat.

— Şi privi sticluţa fără să se înfioare.

— Pentru aceasta îmi sunt deajuns câteva picături. Mi se pare că după ce voiu fi sigur că mor, remuşcările or să-mi fie mai puţin crude. Eri, când ne-am despărţit, Adriana mi-a strâns mâna. Cine mi-ar fi spus atunci ce o să se întâmple ?

Indianul duse hotărît sticluţa la gură. După ce bău câteva picături, puse sticluţa pe măsuţa de fildeş de lângă patul Adrianei.

— Lichidul acesta este acru şi arde, zise el ; acuma sunt sigur că am să mor. Dar vreau să am mai întâi timpul să mă îmbăt de parfumul acestei camere.... să-mi rezem capul în agonie pe patul acesta unde s'a rezemat şi capul ei.

Zicând acestea Djalma căzu în genuchi în faţa patului, de care îşi sprijini tâmplele de foc. In acest moment uşa de fildeş care ducea în odaia de bae se învârti uşor în ţâţâni şi se deschise: era Adriana. Fata trimisese la culcare servitoarele care o ajutaseră să-şi facă toaleta de noapte. Ea purta un halat lung, de o albeaţă strălucitoare. Uşa de fildeş se deschisese aşa de încet, şi paşii fetei erau aşa de amorţiţi de blănurile de pe jos, încât Djalma, cu fruntea rezemată de pat, nu auzi nimic. Deodată însă urechile îi fură lovite de un strigăt de surpriză şi de spaimă.... se întoarse repede: Înaintea ochilor îi apăru Adriana.

Printr'o mişcare de pudoare fata îşi strânse la piept halatul peste sânul gol şi făcu câţiva paşi înapoi, mai mult supărată decât mâniată, crezând că Djalma într'un acces de nebunie pătimaşă se introdusese în odaia ei cu intenţii vinovate. Fata se simţea crud jignită de această încercare necinstită şi tocmai voia să adreseze reproşuri lui Djalma, când zări pumnalul pe care prinţul îl aruncase pe covorul de hermină. Văzând arma ucigătoare şi expresia de spaimă şi de uimire care împietrl trăsăturile lui Djalma îngenunchiat, nemişcat, cu corpul pe spate, cu ochii ţintă, Adrianei nu-i fu frică de o surpriză amoroasă, ci fu cuprinsă de o spaimă de nespus. In loc să fugă de prinţ, făcu câţiva paşi spre el şi esclamă cu vocea sugrumată, arătând hangerul cu un gest de groază:

— Cum de eşti aici? Ce ai?... Ce-i cu pumnalul ăsta?

Djalma nu răspunse nimic. La început prezența Adrianei îi se păruse o vedenie pe care o atribuia rătăcirii minții sale turburate — credea el — de efectul otrăvii. Dar inima îi tresări deodată ca în totdeauna când întâlnea privirile femeii iubite; când contempla încântătorul ei chip, așa de trandafiriu, așa de fraged. Djalma înțelese că nu era jucăria nici unui vis, și că avea în adevăr în fața lui pe domnișoara de Cardoville. El se apropie în genunchi de dânsa, și ridică spre ea mâinile tremurătoare.... prea mișcat ca să poată spune un singur cuvânt. O privea atât de uimit, cu atâta dragoste, cu atâta ardoare... încât fata, fascinată de această privire pe care nu și-o putea explica, mută și ea, nemișcată, sumeca după bătaia grabnică a pieptului, după un fior înăbușit de frică, că era vorba de vreun mister spăimântător. În sfârșit Djalma, împreunându-și mâinile, esclamă cu un accent imposibil de redat:

— Nu ești moartă!

— Moartă! repetă fata încremenită!...

— N'ai fost tu... Nu pe tine te-am ucis... Domnul este bun și drept....

Nefericitul zise acestea cu o bucurie nespusă, uitând, că în greșala lui lovise altă victimă. Domnișoara de Cardoville din ce în ce mai spăimântată, aruncând din nou ochii asupra pumnalului de pe covor și observând abia atunci că era plin de sânge, zise cu groază:

— Ai ucis... dumneata... Djalma? O, Doamne! ce spune? Îmi vine să înebunesc!

— Trăiești, te văd, ești aici.... zicea Djalma cu vocea gâlâitoare, îmbătat de bucurie; ești aici, tot așa de frumoasă, tot așa de curată... n'ai fost tu...

— Ai ucis! esclamă fata aproape pierzându-și mințile în fața acestor descoperiri neașteptate și împreunându-și mâinile cu croare. De ce ? pe cine ai ucis ?

— Parcă știu? pe o femeie.... care semăna cu tine, și pe un bărbat care am crezut că este amantul tău... a fost o ilazie, un vis îngrozitor; trăești, căci te văd aici.

Indianul începu să plângă de bucurie.

— Un vis! nu, nu e un vis. Este sânge pe pumnal! es-

clamă fata arătând hangerul cu un gest de spaimă. Îţi spun că este sânge pe acest pumnal...

— Da, adineaori am aruncat aici hangerul ca să iau otrava din el, căci credeam că te-am ucis....

— Otravă... esclamă Adriana scrâşnind din dinţi. Ce otravă?

— Credeam că te-am ucis şi am vrut să mor şi eu, de aceea am venit aici.

— Să mori! cum să mori? de ce să mori? Cine să moară? întrebă fata zăpăcită.

— Eu! nu-ţi spun? reluă Djalma cu o blândeţe de nespus, credeam că te-am ucis, şi atunci am luat otravă.

— Tu! strigă Adriana făcându-se albă ca varul la faţă tu!.....

— Da....

— Nu-i adevărat!.... zise fata făcând un gest de tăgadă.

— Uite!... zise Indianul întorcându-se la pat, spre măsuţa de fildeş pe care se vedea strălucind sticluţa de cristal.

Într'o mişcare necugetată, mai repede decât gândul, poate mai repede şi decât voinţa, Adriana se repezi la masă, apucă sticluţa, o duse la gură şi sorbi din ea cu nesaţ. Djalma, tot în genunchi, scoase un strigăt terîbil, fu dintr'o săritură lângă ea, şi îi smulse sticluţa pe care o ţinea lipită de buze.

— Nu-i nimic, acuma am băut şi eu cât şi tine, zise Adriana cu o satisfacţie triumfătoare şi sinistră.

Un moment fu o tăcere de moarte. Adriana şi Djalma se priviră muţi, nemişcaţi, spăimântaţi. Tăcerea această lugubră fu întreruptă de Adriana, care întrebă cu vocea întretăiată, deşi se silea să o facă tare:

— Ce este extraordinar aici? ai ucis.... ai vrut ca moartea să-ţi ispăşească crima. Bine ai făcut. Eu nu vreau să trăesc după tine, este foarte simplu. De ce te uiţi aşa la mine?... Otrava este acră la gust; are efect repede? spune, iubite.

Prinţul nu răspunse.. Tremurând din toate mădularele îşi privea speriat unghiile: O uşoară nuanţă vânătă începuse să le coloreze luciul. Moartea se apropria încet, tăcută, aproape nesimţită încă, dar sigură...

Djalma, zdrobit la gândul că Adriana avea să moară şi

ca, simți că curajul îl părăsește, scoase un geamăt lung și își ascunse fața între mâini. Genunchii i se mutară deodată și sărmanul căzu pe patul de care se sprijinea.

— Așa de curând! esclamă fata cu groază, repezindu-se în genunchi la picioarele iubitului. Așa de curând a venit moartea.... Îmi ascunzi fața ta....

Plină de spaimă ca îl dădu la o parte mâinile și-l privi avea obrajii uzi de lacrimi.

—Nu, nu, încă n'am murit... murmură el hohotind de plâns Otrava este.... încetată....

— Adevărat? esclamă Adriana cu o bucurie de nespus.

Apoi, sărutând mâinile lui Djalma cu o dragoste de nespus, îl ziso:

— Dacă otrava este încetată de ce plângi?

— Tu... tu... zise Indianul cu vocea sfâșietoare.

— Nu este vorba de mine, răspunse cu hotărâre Adriana; tu ai ucis și ispășim împreună crima... Nu știu ce s'a petrecut dar pot să jur pe dragostea noastră.... că n'ai făcut răul de dragul răului... trebuie să fie aici vreun mister oribil!

Djalma explică atunci cu vocea gâfâitoare

— Faringhea, sub un pretext pe care l-am crezut, m'a dus într'o casă necunoscută; acolo mi-a spus că tu mă înșeli... la început n'am crezut, dar nu știu ce amețeală m'a cuprins și pe urmă în semi-întunerecul odăii te-am văzut pe tine.

— Pe mine?

— Nu, nu pe tine, ci pe o femeie îmbrăcată ca tine. Semăna așa de bine cu tine încât, cu mintea turburată cum eram, am crezut în această iluzie. Pe urmă a venit un bărbat.... și tu ai alergat spre el. Eu, nebun de furie, am lovit femeia... și pe urmă pe bărbat..., i-am văzut căzând pe amândoi; pe urmă am venit să mor aici.... dar aici te-am găsit pe tine.... și totuși te-am făcut să mori. Blestem! blestem! a fost scris să mori prin mine!

Djalma, omul acesta de o energie așa de grozavă, izbucni din nou în hohote de plâns, cu slăbiciunea unui copil.

Văzând desperarea atât de mișcătoare, atât de pătimașă Adriana, cu admirabilul curaj pe care numai femeile care iubesc îl au, nu se mai gândi decât cum să mângâe pe Djalma.

— Nu-mi plânge, amantul meu adorat, zise ea radioasă, nu mai plânge, vreau să văd zâmbete de bucurie şi de amor; fii pe pace, duşmanii noştri înverşunaţi nu ne vor învinge.... Ei voiau să fim nenorociţi.... Să-i plângem, căci fericirea noastră poate fi invidiată de o lume întreagă.

— Adriano, vino-ţi în fire!....

— Sunt în toate minţile, n'avea grijă. Ascultă-mă, îngere şi ai să înţelegi toate. Tu ai căzut în cursa pe care ţi-au întins-o ticăloşii aceia şi ai ucis. În ţara asta crima duce la eşafod... Mâine, sau poate chiar în noaptea asta, ai fi fost aruncat la închisoare. Duşmanii noştri îşi vor fi zis: Un om ca prinţul Djalma nu aşteaptă eşafodul, el se sinucide. O femee ca Adriana de Cardoville nu trăeşte după moartea amantului ei, ea se ucide sau moare de desperare. Aşa dar, moarte îngrozitoare pentru unul, moarte îngrozitoare pentru altul, iar pentru noi — au zis oamenii aceştia cu sufletul negru—moştenirea care ne aţâţă poftele..

— Dar tu! aşa de tânără, aşa de frumoasă, aşa de curată Moartea este îngrozitoare şi monştrii aceştia vor triumfa! esclamă Djalma. Le va eşi lor dreptatea.

— Ba nu le va eşi, esclamă Adriana, căci moartea noastră va fi cercască, îmbătătoare, căci otrava este înceată şi eu te ador, iubitul meu...

— Adriana zise vorbele acestea cu vocea înceată, tremurătoare de patimă. Apoi îşi rezemă ceatele de genunchii lui Djalma şi se apropie aşa de mult de dânsul, în cât el simţi pe obraji suflul arzător al fetei. Simţind această impresie îmbătătoare, simţind valurile de flăcări umede pe care le trimeteau ochii înecaţi în lacrimi ai Adrianei, ale cărei buze întredeschise se făceau de un roşu din ce în ce mai aprins, Indianul tresări, ars de un foc mistuitor. Sângele său nepângărit, răscolit de tinereţe şi de amor, începu să-i clocotească în vine. El uită totul, şi desperarea şi moartea apropiată care nu se manifesta încă nici la dânsul nici la Adriana decât printr'o ardoare înfrigurată. Chipul său, ca şi cel al fetei, se făcuse iar strălucitor de o frumuseţe ideală!

— Adriano!...

— Djalma!...

Apoi perdelele diafane acoperiră, ca un nouraș ușor, acest culcuș nupțial funebru. Funebru, căci două ore mai târziu Adriana și Djalma își dădeau ultima suflare într'o agonie plină de voluptate.

. . . . . .

Adriana și Djalma muriră în ziua de 30 Mai. Scena următoare se petrece la 31 ale aceleași luni, în ajunul zilei fixată pentru ultima convocare a moștenitorilor lui Marius Rennepont.

Desigur că cititorii își amintesc de apartamentul pe care l-a ocupat Hardy în casa de reculegere a sfinților părinți în strada Vaugirard, apartament mohorât, izolat, cu fereastra din ultima odae dând într'o grădină tristă, în care creșteau tufișe de cimșir și care era înconjurată de ziduri înalte. Ca să ajungi în odaia aceasta domnică, trebuia să treci prin două odăi mari, ale căror uși dacă erau închise opreau orice zgomot și orice comunicație de afară.

De trei sau patru zile părintele de Aigrigny ocupa acest apartament. Nu-l alesese el, dar fusese oarecum silit să-l primească, în urma a tot felul de pretexte de altfel demne de crezare, pe care i le dădu părintele econom, pus la cale de Rodin.

E pe la amiază, părintele de Aigrigny șade într'un fotoliu lângă ușa cu geamuri care dă în grădina lipsită de veselie. El ținea în mână un jurnal de dimineață, în care citea cele ce urmează la rubrica : știri din Paris.

„Unsprezece ore seara. — Un eveniment pe atât de orîbil pe cât de tragic a înspăimântat cartierul Richelieu : un dublu asasinat a fost comis. Victimele sunt o fată tânără și un lucrător. Se crede că mobilul crimei este gelozia. Justiția cercetează. Vom reveni cu amănunte".

După ce ceti aceste rânduri părintele de Aigrigny aruncă jurnalul pe masă și rămase gânditor.

— Este de necrezut, își zicea el cu gelozie și amărăciune, gândindu-se la Rodin. Iată-l ajuns la scopul pe care și l'a propus. Aproape nici una din prevederile lui n'au dat greș. Familia este nimicită numai prin jocul pasiunilor, bune sau rele, pe care s'a priceput să le miște. Cine mi-ar fi spus acum câteva

lună, când scria sub ordinele mele, ca un socius umil şi discret... că omul acesta era stăpânit de multă vreme de cea mai urlaşă ambiţie, şi că îndrăznea să-şi arunce ochii până la sfântul-scaun... Mulţumită unor intrigi cu meşteşugire urzite, mulţumită unei corupţii urmărită cu o îndemânare de necrezut în sânul sfântului colegiu, ambiţia nu era smintită. Poate că în curând ar fi fost chiar realizată, dacă uneltirile ascunse ale acestui om atât de primejdios n'ar fi fost supravhegeate, fără ştirea lui, aşa cum am aflat acuma... A l zise părintele de Aigrigny după o pauză, cu un surâs de ironie amară şi de triumf; nespălatule şi murdarule, vrei să joci rolul lui Sixt-Quintul ! Noi nu suntem decât o treaptă pe care calci ca să te înalţi ! M'ai sfărâmat, m'ai umilit, m'ai zdrobit sub nerusinatul dumitale dispreţ ! Răbdare ! răbdare ! ziua socotelilor se apropie ; eu singur sunt depozitarul voinţei generaluhi nostru, Părintele Caboccini, trimes aici ca socius, nu ştie nici el asta. Soarta părintelui Rodin este în mâinile mele. El nu ştie ce-l aşteaptă. In afacerea Rennepont, pe care a condus-o aşa de bine, crede că ne-a dat gata şi că reuşita este numai pentru el ; dar mâne...

Părintele de Aigrigny fu deodată întrerupt din aceste plăcute gânduri, auzind deschizându-se uşile odăilor care duceau a camera unde se afla el. In clipa când întoarse capul ca să vadă cine era, uşa scârţii în ţâţâne. Părintele de Aigrigny făcu o mişcare bruscă şi se făcu stacoţiu la faţă.

In faţa lui se afla mareşalul Simon.

In spatele mareşalului Simon, în umbră, părintele de Aigrigny zări figura cadaverică a lui Rodin. Acesta, după ce aruncă asupra lui de Aigrigny o privire plină de bucurie drăcească, dispăru repede. Uşa se închise ; părintele de Aigrigny şi mareşalul Simon rămaseră singuri.

Tatăl Rozei şi al Blanşei era aproape de nerecunoscut : părul său, până atunci cărunt, albise cu desăvârşire. Pe obrajii săi palizi albi, scofâlciţi, creştea barba ţepoasă, nerasă de câteva zile. Ochii cufundaţi în orbite ; roşii-aprinşi şi foarte vii, aveau ceva sălbatec, ceva rătăcit. Purta o manta largă, iar în jurul gâtului avea o cravată neagră, abia înodată.

Eşind, Rodin ca din greşală, încue uşa pe dinafară de două ori.

Rămânând singur cu iezuitul, mareşalul lăsă să-i cadă într'o mişcare bruscă mantaua de pe umeri ; părintele de Aigrigny putu vedea două săbii goale, ascuţite, înfipte într'un fel de batistă de mătase care servea de cingătoare mareşalului.

Părintele de Aigrigny înţelese totul. El îşi aduse aminte că cu câteva zile înainte Rodin îl întrebase stăruitor ce ar face dacă mareşalul l-ar lovi în faţă. Nu mai încăpea îndoială, părintele de Aigrigny, deşi credea că ţine în mână soarta lui Rodin, fusese păcălit de acesta şi băgat într'o încurcătură îngrozitoare. Prima idee care îi veni — şi care avea oarecare adevăr — fu că Rodin, fie prin relaţiile pe care le avea la Roma, fie printr'o pătrunderę de necrezut, aflase că soarta lui depindea în întregime de părintele de Aigrigny şi spera să scape de dânsul, dându-l în prada răzbunării nemiloase a tatălui Rotei şi Blanşel.

Mareşalul tăcea mereu, dar desfăcu batista care îi servea de cingătoare, puse cele două săbii pe masă şi încrucişându-şi braţele pe piept se apropie încetişor de părintele de Aigrigny. Astfel se găsiră faţă în faţă aceşti doi cameni care se urmăriseră în toată viaţa cu o ură neîmblânzită, aceşti doi oameni dintre care unul — mareşalul Simon — venea să ceară socoteală celuilalt de moartea copiilor săi.

Văzând pe mareşal apropiindu-se, părintele de Aigrigny se ridică. Antiriul negru, pe care îl purta îi mărea încă paloarea feţei, până atunci roşie ca focul. Cei doi oameni se aflau în picioare, faţă în faţă, de câteva secunde şi nici unul nu spusese o vorbă. Mareşalul era spăimântător în desperarea lui de tată. Liniştea lui, neîmblânzită ca destinul, era mai teribilă decât ardoarea înfocată a mâniei.

— Copiii mei au murit, zise el în cele din urmă iezuitului, cu vocea înecată şi spartă, rupând cel dintâi tăcerea. Trebue să te ucid... ura dumitale a urmărit pe soţia mea până şi în exil, unde a murit, biata de ea. Dumneata şi complicii dumitale aţi trimes pe copiii mei la o moarte sigură. De multă vreme eşti piaza rea a vieţii mele. Dar ajunge ! Îmi trebue viaţa dumitale şi o voiu avea...

— Viaţa mea aparţine mai întâi lui Dumnezeu, răspunse cu evlavie părintele de Aigrigny, iar după aceea aceluia care vrea să o ia.

— O să ne batem pe viaţă şi pe moarte în această odaie, zise mareşalul. Am să-mi răzbun soţia şi copiii, sunt dar liniştit.

— Domnule, răspunse nepăsător părintele de Aigrigny, ştiţi că haina aceasta mă opreşte să mă bat.

— Aşa ! zise mareşalul surâzând cu amărăciune, refuzi să te baţi pentru că eşti preot ?

— Da, pentru că sunt preot.

— Aşa dar un ticălos ca dumneata, pentru că este preot, este sigur că nu va fi pedepsit ? El îşi poate pune laşitatea şi crimele la adăpostul hainei sale negre ?

Citiţi mâine FASCICOLA No. 52

— Nu înțeleg nici un cuvânt din toate acuzațiile dumitale și în orice caz există legi, zise părintele de Aigrigny vânăt la față, mușcându-și buzele de mânie, căci injuria pe care i-o aruncă mareșalul îl lovea cumplit. Dacă ai să te plângi de ceva, adresează-te justiției, care este egală pentru toți.

— Crimele dumitale scapă de sub puterea justiției... Și chiar de ar fi să le poată pedepsi, tot nu i-aș lăsa grija să mă răzbune, după tot răul pe care mi l-ai făcut, după tot ceeace mi-ai răpit.

Amintindu-și atunci de copiii, vocea mareșalului se alteră ușor, dar repede își recăpătă liniștea.

— Înțelegi bine că nu mai trăesc decât pentru răzbunare... îmi trebue o razbunare pe care să o pot gusta... Ultimul nostru duel n'a fost decât un joc, dar acesta... ai să vezi... acesta...

Mareșalul se apropie apoi de masă unde pusese săbiile. Părintele de Aigrigny avu nevoe de o mare stăpânire de sine ca să rămâe nemișcat. Ura de neînvins pe care o simțise totdeauna pentru mareșalul Simon, provocarea insultătoare a acestuia, deșteptau într'însul o ardoare sălbatecă. Totuși răspunse cu vocea liniștită :

— Pentru ultima dată îți repet, domnule, caracterul pe care îl am acuma mă împedecă să mă bat.

Atunci... refuzi ? zise mareșalul făcând un pas spre dânsul.

— Refuz.

— O să vedem.

Și mâna lui de fier căzu pe obrajii părintelui de Aigrigny. Iezuitul scoase un strigăt de furie ; tot sângele îl năvăli în obrajii pălmuiți. Curajul acestui om — căci era curajos — se revoltă. Vechea lui vitejie războinică se aprinse, fără voia lui. Cu ochii scânteietori, cu dinții strânși, cu pumnii încleștați, el făcu un pas spre mareșal și strigă :

— Săbiile... săbiile...

Dar deodată își aduse aminte de apariția lui Rodin și de interesul pe care îl avusese acesta ca să producă întâlnirea. Voința de a scăpa de cursa drăcească pe care i-o întinsese fostul său *socius*, era așa de mare, încât de Aigrigny găsi curajul

să-şi stăpânească teribila mânie. El îngenunche, plecă capul, îşi lovi pieptul cu mâinile şi zise smerit:

— Iartă-mă, Doamne, că m'am lăsat în voia mâniei, şi mai ales iartă aceluia care mă insultă.

Văzând pe iezuit căzând în genunchi şi auzindu-i ipocrita invocaţie, mareşalul, care avea sabia în mână, se cutremură de indignare şi zise:

— Ridică-te vicleanel Ticălosule, ridică-te la moment!

Apoi lovi în coaste pe iezuit cu vârful cizmei sale militareşti.

La această nouă insultă părintele de Aigrigny sări în sus, ca şi cum ar fi fost mişcat de un resort de oţel. Asta era prea mult; nu mai putea răbda atâta. Orbit de mânie, el se repezi la masa unde era cealaltă sabie, o înşfăcă şi strigă scrâşnind din dinţi:

— Vrei sângel bine, ai să ai sânge... pe al dumitale, dacă pot...

Iezuitul, în floarea vârstei, cu faţa congestionată, cu ochii mari cenuşii scânteetori de ură, se puse în poziţie de apărare, cu uşurinţa şi cu îndemânarea unui luptător de forţă.

— In sfârşit! exclamă mareşalul pregătindu-se şi el de atac.

Dar cugetarea stinse încă odată ardoarea părintelui de Aigrigny. El se gândi din nou că acest duel riscat covârşea dorinţele lui Rodin, a cărui soartă ar fi fost altfel în mâinile sale, ca şi lui Rodin, pe care avea să-l zdrobească la rândul lui, şi pe care îl ura şi mai mult poate decât pe mareşal. De aceea, cu toată furia care îl cuprinsese, iezuitul izbuti să se potolească, şi, spre marea mirare a mareşalului, îşi plecă vârful săbiei zicând:

— Eu sunt slujitorul Domnului şi nu trebuie să vărs sânge.

După aceea puse piciorul pe ascuţişul săbiei şi trase cu putere mânerul spre dânsul, astfel că arma se rupse în două.

Acum nu mai era cu putinţă nici un duel, părintele de Aigrigny se punea el însuşi în imposibilitate de a ceda unei noi violenţe, a cărei primejdie o simţea prea bine.

Mareşalul Simon rămase o clipă mut, nemişcat de surpriză şi de indignare, căci îşi dădu şi el seama că duelul era acuma imposibil .Dar deodată, imitând pe iezuit, puse el piciorul pe lama de metal şi-şi sfărâmă şi el sabia, aşa cum făcuse şi părintele de

Aigrigny. După aceea, ridicând bucata ascuțită, mare cât o șchioapă, își desfăcu cravata de mătase neagră, o înfășură în jurul acestui fragment, în partea unde era ruptura, improviză astfel un mâner, și zise lui de Aigrigny:

— Să ne luptăm cu pumnalele...

Spăimântat de atâta sânge rece, de atâta înverșunare, părintele de Aigrigny exclamă:

— E ladul pe pământ!...

— Nu... e vorba de un părinte ai cărui copii au fost uciși, zise mareșalul cu vocea cavernoasă, apucând mai bine pumnalul în mână.

În acelaș timp o lacrimă stingheră îi umezi ochii. Iezuitul surprinse această lacrimă. În acest amestec de ură răzbunătoare și de durere părintească era ceva așa de teribil, așa de sfânt, așa de amenințător, încât pentru prima oară poate în viața lui părintele de Aigrigny simți un sentiment de frică, de frică lașă, josnică, de frică pentru pielea lui...

Lupta aceasta corp la corp, față în față, inimă lângă inimă, îl făcu să tremure un moment. El îngălbeni și zise:

— O măcelărie cu lovituri de cuțit... Niciodată!

Accentul și fizionomia iezuitului îl trădau așa de bine frica, încât mareșalul fu izbit și exclamă cu neliniște, căci se temea să nu-i scape răzbunarea:

— E în adevăr laș!... Atunci trebue să-ți sculp în față, ca să fac să îți se urce în obraji puținul sânge ce ți-a mai rămas în vine!...

— Asta e prea mult! e prea mult! zise iezuitul.

Zicând acestea se repezi asupra frânturii de sabie care zăcea la picioarele sale, repetând:

— Asta e prea mult!

— Nu-i destul, zise mareșalul gâfâind, ține, Iudă! — și îl scuipă în obraz. Dacă nici acuma nu te bați, te ucid cu scaunul ăsta, ticălosule, ucigaș de copii...

Părintele de Aigrigny primind ultima insultă pe care o poate prinde un om, își pierdu capul, uită interesele și hotărîrile pe care le luase, uită până și pe Rodin. Într'o clipă înfășură și el batista în jurul lamei pe care o ridicase, și se repezi asupra mareșalului Simon, care primi atacul vitejește. Lupta fu scurtă și

neegală, căci mareşalul era de câteva zile în prada unei febre pristuitoare care îi minase forţele.

Cei doi luptători, muţi, inverşunaţi, nu scoasera nici o vorbă, nici un strigăt.

După două minute amândoi adversarii se prăbuşiră la pământ şi se rostogoliră unul peste altul.

Unul din ei — părintele de Aigrigny — făcând o sforţare puternică izbuti să-şi desfacă braţul din strânsoarea de fier a mareşalului şi se ridică în genunchi... Celălalt — mareşalul Simon — murmură cu vocea stinsă :

— Copiii mei! Dagobert!...

— L-am ucis... îşi zise părintele de Aigrigny cu vocea slabă, dar simt că şi eu sunt rănit de moarte....

Apoi, sprijinindu-se cu o mână de duşumea, iezuitul îşi duse ocalaltă mână la piept. Antiriul îl era ciuruit de lovituri... dar lamele care serviseră la luptă fiind triunghiulare şi foarte ascuţite, sângele, în loc să curgă afară se resorbea înăuntru.

— Mor !... mă înec... zise părintele de Aigrigny. In adevăr, căsăturile sale descompuse anunţau apropierea morţii.

In acest moment cheea se întoarse în broască cu un zgomot ses şi Rodin se ivi pe prag, băgă capul în odae şi zise cu o voce umilă şi cu un aer discret:

— Pot să intru?

In faţa acestei ne mai auzite batjocuri de Aigrigny făcu o mişcare pentru a se repezi asupra lui Rodin, dar căzu iar, scoţând un geamăt înăbuşit: sângele îl îneca.

— Monstru al iadului! murmură el aruncând asupra lui Rodin o privire îngrozitoare de mânie, tu mi-ai pricinuit moartea....

— Ţi-am spus doar în totdeauna, scumpul meu părinte, că grăuntele dumitale de fost luptător o să-ţi joace festa, zise Rodin cu un surâs oribil.

Acum câteva zile te-am înştiinţat şi ţi-am spus să te laşi frumos pălmuit de acest duelgiu. De aci înainte el nu se va mai bate în duel cu nimeni... din fericire, căci altfel ar fi moştenit pe fiicele sale.

— Inainte de a-mi da sfârşitul, zise părintele de Aigrigny, cu vocea ca un suflu, o să te demasc.

— Ba asta n'ai s'o faci! ... O să te spovedesc eu singur, dacă

nevoești.... zise Rodin înălțând din umeri și contemplând agonia complicelui său cu dispreț și nepăsare.

Părintele de Aigrigny nu mai avea decât câteva minute de trăit. Rodin, dându-și seama, își zise:

— E timpul să chem ajutor.

Zicând acestea iezuitul alergă cu un aer speriat, alarmat, la ușă. La strigătele sale veniră ajutoare, dar Rodin, după cum spusese, nu părăsi pe părintele de Aigrigny până ce nu-și dădu sfârșitul.

* * * * * * * * * * * * * *

Seara, singur în odaia sa, la lumina unei lămpite, Rodin, stătea cufundat într'un fel de admirație extatică în fața gravurii care reprezenta portretul lui Sixt-Quintul.

Ceasul cel mare al casei de retragere a sunat încet miezul nopții.

După ce se stinse și ultima bătaie, Rodin se ridică în toată măreția sălbatecă a triumfului său infernal și strigă:

— Suntem în ziua de întâi Iunie. Nu mai există aici un Rennepont... Mi se pare că aud sunând ora la biserica sfântul Petru din Roma...

* * * * * * * * * * * * * *

În timp ce Rodin stătea cufundat în extasul său ambițios în fața portretului lui Sixt Quintul, părintelui Caboccini, ale cărui îmbrățișări călduroase plictisiseră așa de mult pe Rodin, se duse în ascuns să întâlnească pe Faringhea, îi înmână un fragment dintr'o cruce de ivoriu și îl spuse numai aceste cuvinte cu aerul său de bonomie și de veselie obișnuită:

— Excelența sa cardinalul Malipieri la plecarea mea din Roma m'a însărcinat să-ți predau acest obiect stăzi, în ziua de 31 Mai.

Metisul, care nu se emoționa ușor, tresări dureros și chipul lui posomorât se întunecă și mai tare. Îndreptând asupra părintelui o privire pătrunzătoare, el răspunse:

— Mai trebue să-mi spui câteva cuvinte.

— Așa e, zise părintele Caboccini. Aceste cuvinte sunt:

De la mână până la gard e departe —

— Bine, zise metisul.

Apoi, cu un oftat adânc, apropie fragmentul de crucifix de

bucata pe care o avea de mai înainte şi văzu că cele două părţi se potriveau foarte bine.

Părintele Caboccini se uita la el cu curiozitate, căci cardinalul nu-i spusese altceva decât să dea lui Faringhea bucata de fildeş şi să-i repete cuvintele de mai sus, ca să stabilească mai bine autenticitatea misiunii sale. De aceea cuviosul părinte, foarte intrigat, întrebă:

— Şi ce ai să faci acum cu acest crucifix pe care l-ai înţeles?

— Nimic... răspunse Faringhea cufundat într'o adâncă cugetare.

— Nimic!... zise cuviosul părinte mirat. Atunci la ce bun îl l'am mai adus de la aşa depărtare?

Metisul, fără să satisfacă curiozitatea celuilalt, îl întrebă:

— La câte ceasuri o să se ducă mâine dimineaţă cuviosul părinte Rodin în strada Sfântul Francisc?

— Foarte de vreme.

— Înainte de a pleca o să se ducă la capelă să se închine?

— Da, ca toţi sfinţii noştri părinţi.

— Dumneata dormi aproape de el?

— Fiind *secusul* lui, ocup o cameră alături de a sa.

— S'ar putea, zise Faringhea după o clipă de tăcere, ca prea sfântul părinte, absorbit de marile interese care îl preocupă, să uite să se ducă la capelă. Să-i aduci aminte de această pioasă datorie.

— N'o să uit.

— Nu, să nu uiţi... adăugă Faringhea stăruitor.

— N'avea nici o grijă, zise părinţelul, văd că te interesezi de mântuirea sufletului lui...

— Foarte mult...

— Preocuparea aceasta este demnă de laudă; urmează tot aşa, şi într'o zi ai să poţi aparţine în întregime companiei noastre, zise părintele Caboccini afectuos.

—Până acuma nu sunt decât un biet membru auxiliar şi afiliat, zise Faringhea smerit, dar nimeni nu este devotat ca mine, eu sunt devotat cu sufletul, cu corpul, cu mintea. Bovania nu-i nimic pe lângă această societate.

— Bovania! cine-i ăsta?

— Bovania face cadavre care putrezesc... pe când sfânta societate face cadavre care umblă.

A!... înțeleg... acesta este ultimul cuvânt al marelui nostru sfânt, Ignace Loyola, dar cine-i Bovania ?

Bovania este, față de sfânta societate. ceeace este copilul față de omul mare răspunse metisul din ce în ce mai exaltat. Glorie companiei! Dacă tata ar fi dușmanul ei, l-aș lovi pe tata. Omul al cărui geniu mi-ar inspira cea mai mare admirație, cel mai mare respect și groază, dacă ar fi dușmanul ei, l-aș lovi cu toată admirația, respectul și groaza pe care mi le-ar inspira, mai zise metisul.

Apoi, după o clipă de tăcere, adăugă, privind drept între ochi pe părintele Caboccini:

— Doresc să duci cuvintele mele cardinalului Malipieri pe care să-l rogi să le repete...

Faringhea se opri scurt.

— Cui să le repete cardinalul?

— Știe el, zise Faringhea brusc. Și acuma buna seara.

— Bună seara, prietene; nu pot de cât să te laud pentru sentimentele dumitale față de compania noastră. Ea are în adevăr nevoie de apărători puternici... se zice că se strecoară trădători până și în sânul ei...

— Mai ales pentru aceștia trebue să fii fără milă, zise Faringhea.

— Fără milă, repetă părințelul, ne înțelegem bine noi.

— Se poate, zise metisul, dar nu uita să aduci aminte cuviosului părinte Rodin să se ducă la capelă înainte de a eși de acasă.

— N'o să uit, răspunse părintele Caboccini.

După aceasta cei doi oameni se despărțiră.

Când se întoarse acasă, părintele Caboccini află că în cursul serii sosise un curier de la Roma și adusese scrisori pentru Rodin.

. . . . . .

Capela casei sfinților părinți din strada Vaugirard era cochetă și foarte drăguță. Geamurile mari de sticlă colorată aruncau o lumină dulce, misterioasă. Altarul era strălucitor de aurituri. La ușa acestei bisericuțe, sub orgă, într'o înfundătură

întunecoasă, se afla un vas mare cu aghiazmă, de marmoră bogat sculptată.

Lângă vasul acesta, într'un colț și mai întunecos, unde abia se vedea, îngenunche în ziua de 1 Iunie metisul Faringhea, de îndată ce ușile capelei fură deschise. Metisul era cât se poate de trist. Sufletul acesta sălbatec, neîmblânzit, monomanul acesta stăpânit de geniul răului și al distrugerii simțea, așa după cum s'a văzut, o mare admirație pentru Rodin, care exercita asupra lui un fel de fascinație magnetică. Metisul, animal sălbatec cu inteligența și cu chipul de om, vedea în geniul drăcesc al lui Rodin ceva supra-omenesc. Rodin, prea pătrunzător ca să nu fie sigur de devotamentul sălbatec al acestui ticălos, se servise de el cu folos, așa cum s'a văzut, ca să provoace sfârșitul tragic al amorurilor Adrianei și lui Djalma.

Ceeace excita până la un punct de necrezut admirația lui Faringhea este ceeace cunoștea, sau ce credea că cunoaște, din societatea lui Isus. Această putere imensă, ascunsă, care săpa lumea prin ramificațiile sale subterane, și își ajungea scopurile prin mijloace diavolești, umplusе pe metis de entuziasm. Dacă era ceva pe lume care trecea înaintea admirației fanatice pentru Rodin, era devotamentul orb pentru compania lui Ignace de Loyola, care făcea *cadavre umblătoare* după cum zicea metisul.

Faringhea, ascuns în umbra capelei, se gândea adânc, când deodată răsunară pași pe lespezile bisericii și îndată apăru Rodin însoțit de *socius*, său, omuleții chior.

Fie din distracție, fie că întunericul proectat de orgă nu-l îngăduiră să vadă pe metis, Rodin își mue degetele în aghiazma lângă care stătea Faringhea fără să-l zărească pe acesta, care nu făcu nici o mișcare. Împietrit ca o statue simțea o sudoare de ghiață curgându-i pe frunte, atât era de puternică emoția pe care o simțea. Rugăciunea lui Rodin fu scurtă, se înțelege lesne. Se grăbea să se ducă în strada Sfântului Francisc. După ce îngenunchie dimpreună cu părintele Caboccini timp de câteva clipe, se ridică, salută cu respect corul și se îndreptă spre ușă, urmat la câțiva pași de socius.

În clipa când se apropie iar de aghiazmă, zări pe metis, a cărui statură înaltă se desemna în penumbra în care stătuse

până atunci. Metisul făcu câțiva pași înainte, se închină cu respect în fața lui Rodin care îl spuse încet, preocupat :

— Mai târziu.... pela două.... la mine acasă....

După aceea întinse mâna ca să ia apă sfințită, dar Faringhea îl scuti de această osteneală, întinzându-i repede mănunchiul de busuioc care stătea de obicei în apa sfințită.

Rodin strânse între degetele sale murdare firile umede pe care metisul le ținea de coadă, își udă nu tocmai destul arătătorul și degetul cel gros, duse aceste două degete la frunte și, după obicei, făcu semnul crucii. Apoi deschise ușa capelei, și eși, după ce se întoarse să mai spue odată lui Faringhea :

— La două, la mine.

Părintele Cabocchi, voi să profite și el de busuiocul pe care Faringhea nemișcat, îngrozit, îl ținea în mâna-i tremurătoare. Dar când întinse degetele, metisul voind poate să mărginească amabilitatea lui Rodin, își trase repede mâna. Părintele Cabocchi, înșelat în așteptarea lui, urmă repede pe Rodin, pe care nu trebuia, mai ales în ziua aceea, să-l piardă o clipă din ochi. Amândoi se urcară într'o trăsură și se îndreptară spre strada Sfântul Francisc.

E cu neputință de redat privirea pe care o aruncase metisul asupra lui Rodin în clipa când acesta eși din capelă.

Rămas singur în locașul sfânt Faringhea se prăbuși pe lespezi și căzu pe jumătate îngenunchiat, pe jumătate lăsat pe vine, ascunzându-și fața între mâini.

Pe măsură ce trăsura se apropia de cartierul Marais, unde era casa lui Marius Renneponț, frământarea înfrigurată și nerăbdarea chinuitoare a triumfului se citea pe chipul lui Rodin. De două-trei ori deschizând portofoliul citi și clasă diferitele acte sau notificări de deces ale membrilor familiei Renneponț. Din când în când scotea capul afară din trăsură, ca și cum ar fi voit să grăbească mersul. Părințelul, sociusul, nu-l slăbea din ochi, privindu-l cu o expresie ciudată și oarecum batjocoritoare.

În sfârșit trăsura intră în strada Sfântul Francisc și se opri în fața porții de fier a bătrânei case, închisă de un secol și jumătate. Rodin sări din trăsură sprinten ca un om tânăr și bă-

lu zgomotos în poartă, în timp ce părintele Caboccini, mai puțin sprinten, se cobora cu mai multă băgare de seamă.

Nimeni nu răspunse la loviturile repetate ale lui Rodin.

Plin de neliniște, Rodin bătu din nou. De data asta auzi pași înceți și târșiți, dar pașii se opriră aproape de poartă și poarta nu se deschise.

— Stau pe jăratec, zise Rodin, cu pieptul mistuit de chin.

După ce mai bătu odată, începu să-și roadă unghiile, după obicelul său.

Deodată poarta grea de fier scârțâi în țâțâne și Samuel, bătrânul paznic evreu, se ivi în prag.

Trăsăturile bătrânului exprimau o durere amară. Pe obrajii lui venerabili se vedeau urme de lacrimi proaspete, pe care le ștergea cu mânile sale slabe și tremurătoare, pe când deschidea lui Rodin.

— Cine sunteți dv. ? întrebă el.

— Sunt mandatarul abatelui Gabriel, singurul moștenitor în viața al familiei Rennepont, răspunse repede Rodin, iar domnul acesta este secretarul meu, mai zise el, arătând pe părintele Caboccini, care își scoase pălăria.

După ce se uită cu atenție la Rodin, Samuel zise:

— Da, te recunosc. Binevcește și mă urmează.

Bătrânul paznic se îndreptă apoi spre clădirea din grădină, făcând semn celor doi părinți să-l urmeze.

— Blestematul ăsta de bătrân m'a iritat așa de mult făcându-mă să aștept la poartă, zise încet Rodin soclusului, în cât m'am îmbolnăvit; cred că am friguri. Buzele și gâtul îmi sunt uscate ca un pergament scorojit de foc.

— Nu vreți să luați ceva, părinte, dragă părinte ?.... Dacă ați cere un pahar de apă omului acestuia ? zise chiorul cu cea mai duloasă îngrijorare.

— Nu, nu, răspunse Rodin, nu-i nimic.... Nerăbdarea mă chinuește.... dar nu-i nimic.

Palidă și dezolată Betsabea, scția lui Samuel, stătea în picioare la ușa locuinței pe care o ocupa ea cu bărbatul ei, și care dădea sub bolta porții dela stradă. Trecând prin fața tovarășii sale, israelitul o întrebă în limba ebraică:

— Sunt trase.

— Dar caseta de fier ?

— E gata, răspunse Betsabea tot în limba ebraică.

După ce schimbară aceste cuvinte neînțelese pentru Rodin și pentru părintele Caboccini, Samuel și Betsabea, așa triști cum păreau, schimbară un fel de surâs ciudat, sinistru.

Peste câteva clipe Samuel, mergând înaintea celor doi sfinți părinți, urcă treptele peronului și intră în vestibul, unde ardea o lampă. Rodin, care avea o memorie excelentă a locurilor, se îndreptă spre salonul roșu unde avusese loc prima convocare a moștenitorilor, dar Samuel îl opri :

— Nu acolo.

După aceea luă lampa și se îndreptă spre o scară întunecoasă, căci ferestrele casei nu fuseseră liberate.

Data trecută, zise Rodin, ne-am adunat într'un salon din parter....

Dar astăzi ne adunăm sus, răspunse Samuel și începu să urce încet scara.

— Unde sus ? întrebă Rodin urmându-l.

— In camera de doliu, răspunse israelitul urcând înainte.

— Ce cameră e asta ? întrebă Rodin destul de mirat.

— Un loc de lacrimi și de moarte, zise israelitul.

Și urcă mereu, prin întunericul care se îngroșa tot mai mult, căci lampa era prea mică, ca să împrăștie beșna.

— Dar bine, zise Rodin, din ce în ce mai surprins, oprindu-se locului, de ce ne ducem într'un astfel de loc ?

— Acolo sunt banii, răspunse Samuel, urcând înainte.

— Acolo sunt banii—atunci e altăceva, zise Rodin, grăbindu-se să urce cele câteva trepte pe care le pierduse când se oprise în loc.

Samuel se urca, se urca mereu.

Ajungând la o anumită înălțime, scara cotea brusc ; cei doi iezuiți putură vedea la lumina slabă a lămpiții, în golul lăsat între balustrada de fier și bolta tavanului, profilul bătrânului israelit care era mai sus decât ei, și care urca cu greu, sprijinindu-se de rampa de fier.

Rodin fu izbit de fizionomia lui Samuel. Ochii lui negri, de

Trăsăturile sale pline de tristeţe, de inteligenţă şi de bunătate, păreau sgârcite şi înăsprite, iar pe buzele lui subţiri se vedea un surâs ciudat.

— Nu-l tocmai sus, zise încet Rodin părintelui Caboccini, şi totuşi am picioarele sfărâmate, abea mai pot răsufla; îmi vâjâie capul.

In adevăr Rodin gâfâia şi respira greu. Părintele Caboccini deobicei plin de duioşie pentru tovarăşul său, acum, nu răspunse nimic, căci părea foarte preocupat.

— Mai avem mult ? întrebă Rodin pe Samuel cu nerăbdare.

— Am ajuns, răspunse acesta.

— In sfârşit ! Slavă Domnului ! zise Rodin.

— Slavă Domnului ! răspunse israelitul şi se dădu în lături pe coridorul unde se oprise în faţa lui Rodin.

Cu mâna în care ţinea lampa Samuel arătă o uşă mare, de unde venea o zare de lumină. Rodin, deşi din ce în ce mai mirat, intră hotărît, urmat de părintele Caboccini şi de Samuel. Odaia în care pătrunseră cele trei personagii era foarte mare şi nu putea primi lumină decât de la un fel de terasă pătrată. Ocnamurile celor patru faţade ale acestei terase erau însă acoperite de plăci de plumb, găurite toate de câte şapte găuri în formă de cruce.

Lumina de afară nu pătrundea aşa dar decât prin cruciş punctate, încât în odae ar fi fost întunerec de tot, fără o lampă care ardea pe o consoală masivă de marmoră neagră, rezemată de perete. Odaia făcea impresia unui apartament funebru, căci peste tot se vedeau numai draperii sau perdele negre cu franjuri albe. Nu era altă mobilă decât consola de marmoră de care am vorbit. Pe această consolă era o casetă de fier cu ajururi admirabile, datând din secolul al şaptesprezecelea.

Samuel se adresă lui Rodin, care îşi ştergea fruntea cu batista lui murdară şi se uita uimit împrejur, fără însă să fie câtuşi de puţin speriat :

— Voinţele testatorului, oricât de bizare ţi s'ar putea părea, sunt sfinte... pentru mine... şi o să le îndeplinesc pe toate, cu voia dumitale.

— Nimic mai drept, zise Rodin, dar pentru ce am venit aici ?

— O să afli numai decât. Dumneata eşti mandatarul unicului moştenitor care rămâne din familia Rennepont, domnul abate Gabriel de Rennepont ?

— Da ; poftim titlurile mele.

— Ca să nu pierdem timpul, zise Samuel, până la sosirea magistratului o să fac în faţa dumitale inventarierea valorilor la care se urcă succesiunea Rennepont, şi care sunt închise în această casetă de fier, pe care am scos-o eri de la Banca Franţei.

— Valorile... sunt aici ? esclamă Rodin înfrigurat şi se repezi spre casetă.

— Da, răspunse Samuel, uite borderoul meu. Domnul secretar să citească valorile ; eu pe măsură ce le va numi, îţi voiu arăta titlurile, iar dumneata ai să le examinezi. Pe urmă o să le punem la loc în casetă, pe care ai s'o primeşti în faţa magistratului.

— Foarte bine, zise Rodin.

Samuel dădu părintelui Caboccini un carnet, se apropie de casetă şi apăsă pe un resort pe care Rodin nu-l putu observa : greul capac se ridică şi pe măsură ce părintele Caboccini citea borderourile şi anunţa valorile, Samuel puneа titlurile respective sub ochii lui Rodin, care le înapoia bătrânului Jidov după un examen atent.

Verificarea se făcu repede, căci imensele valori nu se compuneau, după cum se ştie, decât din opt titluri şi dintr'o sumă de cinci sute de mii de franci în bilete de bancă, treizeci şi cinci de mii de franci în aur şi două sute cinzeci de franci în argint ; în total : **două sute douăsprezece milioane o sută şaptezeci şi cinci de mii de franci.**

Rodin, după ce numără ultimul din cele cinci sute de bilete de bancă a câte o mie de franci, le înapoie lui Samuel şi zise :

— Aşa este... total : **Două sute douăsprezece milioane o sută şaptezeci şi cinci de mii de franci.**

Rodin fu cuprins de un fel de ameţeală ; bucuria îl înăbuşea ; o clipă, respiraţia i se opri, închise ochii şi fu silit să se

sprijine de braţul părinţelului Caboccini, cărula îi spuse cu vocea schimbată :

— Ciudat, mă credeam mai tare contra emoţiilor. Ceeace simt este extraordinar.

— Iezuitul, vânăt deobicei la faţă, era acuma aşa de vânăt şi scuturat de fiori, încât părintele Caboccini esclamă, sprijinindu-l :

— Dragă părinte, veniţi-vă în fire... veniţi-vă în fire... nu trebue ca beţia succesului să vă tulbure în aşa grad...

Pe când chiorul dădea lui Rodin această dovadă de dulce-să grijă, Samuel puse titlurile la loc în caseta de fier...

Mulţumită energiei sale şi imensei bucurii pe care o simţea văzându-se pe punctul de a-şi atinge scopul urmărit cu atâta foc, Rodin învinse slăbiciunea, se îndreptă din mijloc şi zise liniştit, plin de mândrie :

— Nu-i nimic... n'am vrut să mor de holeră, doar n'am să mor de bucurie acuma la 1 lunie.

In adevăr, deşi de o paloare spăimântătoare, figura iezuitului strălucea de mândrie şi de îndrăzneală.

Văzând că Rodin își venise în fire, părintele Caboccini păru că se transformă : deși mic de stat, gras și chior, trăsăturile sale, cu puțin înainte așa de zâmbitoare, luară deodată o expresie atât de hotărîtă, atât de aspră, atât de dominatoare, încât Rodin privindu-l făcu un pas înapoi.

Părintele Caboccini scoase o hârtie din buzunar, o sărută cu respect, aruncă o privire de o severitate extremă asupra lui Rodin, și ceti cele ce urmează cu vocea sonoră și amenințătoare :

„La primirea acestui rescript prea cuviosul părinte Rodin va preda toate puterile sale prea cuviosului părinte Caboccini, care va rămâne singur însărcinat, împreună cu prea cuviosul părinte de Aigrigny, să ia în stăpânire moștenirea Rennepont dacă, în dreptatea sa veșnică, Domnul va vrea ca aceste bunuri care au fost odinioară sustrase companiei noastre să ne fie înapoiate.

„In afară de aceasta la primirea prezentului rescript prea cuviosul părinte Rodin, supravegheat de unul din părinții noștri pe care îl va desemna prea cuviosul părinte Caboccini, va fi condus în casa noastră din orașul Laval, unde va fi pus în chilie și va rămâne în penitență și în izolare absolută până la noui ordine".

Părintele Caboccini întinse apoi rescriptul lui Rodin, pentru ca acesta să citească semnătura generalului companiei. Samuel, foarte interesat de această scenă, lăsă caseta întredeschisă și se apropie de cei doi preoți.

Deodată Rodin izbucni în râs, dar într'un râs de bucurie, de dispreț și de triumf, pe care pana nu-i poate reda. Părintele Caboccini îl privea cu mirare, Rodin mai înălțându-se încă și făcându-se mai poruncitor, mai trufaș și mai disprețuitor de cât fusese vreodată, împinse cu dosul mâinii sale murdare hârtia pe care i-o întinsese părintele Caboccini incremenit și zise:

— Ce dată poartă acest rescript ?

— 11 Mai, zise părintele Caboccini incremenit.

— Iată un bilet pe care l-am primit astă noapte de la Roma, datat din 18... și care îmi aduce vestea că sunt numit general al ordinului. Poftim, citește.

Părintele Caboccini luă hârtia citi, și rămase consternat ?

apoi înapoie unuia rescriptul lui Rodin şi plecă cu respect cu genunchi în faţa lui.

Astfel se îndeplini prima din poftele lui Rodin. Cu toate bănuelile, cu toate neîncrederile, cu toate urile pe care le ridicase în partidul care avea drept şef şi reprezentant pe cardinalul Malipieri, Rodin, cu îndemânarea lui, cu viclenia lui, cu îndrăzneala lui, cu puterea lui de convingere, şi mai ales din cauza înaltei idei pe care o aveau cei de la Roma despre rara sa capacitate, izbutise, mulţumită activităţii şi intrigilor partizanilor săi, să dea jos pe general şi să se înalţe pe sine în acest post înalt.

După planurile lui Rodin, garantate de milioanele pe care avea să le stăpânească, de la postul acesta la tronul papal nu-i mai rămânea de făcut decât un pas.

. . . . . .

Samuel, martor mut al acestei scene, surâse şi el cu un aer de triumf, apoi închise caseta cu ajutorul resortului secret pe care numai el îl cunoştea.

unei ambiţii fără frâu la realităţile vieţii ; el spuse scurt lui Samuel :

— Ai auzit ? Ale mele, numai ale mele sunt milioanele astea...

Zicând acestea întinse mâinile nerăbdătoare şi lacome spre

Zgomotul acesta metalic rechemă pe Rodin din înălţimile caseta de fier, ca şi cum ar fi voit să pue stăpânire pe ea înainte de sosirea magistratului.

Dar Samuel la rândul său se transfigură; încrucişându-şi braţele pe piept, înălţându-se din şale, deşi erau încovoiate de bătrâneţe, păru şi el impunător, ameninţător. Ochii lui din ce în ce mai scânteietori aruncau fulgere de indignare şi după o pauză zise :

— Averea asta, la început umilă rămăşiţă a moştenirii celui mai nobil dintre oameni, pe care uneltirile fiilor lui Loyola l-au silit să se sinucidă, averea asta devenită împărătească graţie cinstei a trei generaţii de slujitori credincioşi, nu va fi preţul mincinii, al ipocriziei şi al crimei. Nu... nu... în veşnica sa dreptate Dumnezeu n'o va îngădui.

— Despre ce crime vorbeşti ? întrebă cutezător Rodin.

Samuel nu răspunse, ci izbi cu piciorul în pământ şi întinse încet mâinile spre fundul odăii.

Atunci Rodin şi părintele Caboccini văzură un spectacol înfiorător.

Draperiile care acopereau zidurile se dădură la o parte, ca şi cum ar fi fost trase de o mână nevăzută. Aranjate în jurul unui fel de scriptă luminată slab de licărirea funebră, albăstrie, a unei lămpi de argint, şase corpuri, îmbrăcate în haine lungi albe, erau culcate pe nişte cearceafuri negre.

Erau :

Jacques Rennepont,

Francisc Hardy.

Roza şi Blanşa Simon.

Adriana şi Djalma.

Toţi păreau că dorm, cu ochii închişi, cu mâinile încleştate pe piept...

Părintele Caboccini, tremurând din toate mădularele, îşi făcu semnul crucii şi se dădu înapoi până la zidul dimpotrivă, de care se sprijini ascunzându-şi faţa între mâini.

Rodin dimpotrivă, cu trăsăturile sgârcite, cu ochii fixi, cu părul măciucă în vârful capului, cedând unei atracţii căreia nu i se putea împotrivi, se apropie de corpurile neînsufleţite.

Ai fi zis că aceşti ultimi Rennepont muriseră chiar atunci şi păreau că abea de o oră păşiseră pragul somnului veşnic.

— Iată cei pe care i-ai ucis, reluă Samuel cu vocea întretăiată de suspine. Da, uneltirile dumitale infame le-au pricinuit moartea, căci aveai nevoie de moartea lor. De fiecare dată când cădea câte un membru al acestei familii, lovit de blestemul dumitale... izbuteam să pun mâna pe rămăşiţele sale pământeşti, căci vai ! trebue să doarmă cu toţii în acelaş mormânt. Fii blestemat, blestemat, blestemat... dumneata care i-ai ucis ! Dar ceeace rămâne de pe urma lor va scăpa din mâinile dumitale ucigaşe.

Rodin, atras fără voia lui, se aproiase puţin câte puţin de culcuşul funebru al lui Djalma. Învingându-şi prima mişcare de spaimă, lezultul ca să se asigure că nu era victima unei iluzii arozave, îndrăzni să atingă mâinile Indianului, care erau încle-

ştate pe piept. Mâinile erau reci, dar pielea era moale şi netedă.

Plin de oroare Rodin făcu un pas înapoi şi timp de câteva secunde fu scuturat de fiori. Dar după ce îl trecu prima mişcare de uimire, se linişti. Odată cu cugetarea îi reveni şi neînvinsa energie, infernala tărie de caracter care îi dădea atâta putere. Atunci, înţepenindu-se pe picioarele tremurătoare, trecându-şi mâna pe frunte, ridicând capul şi umezindu-şi de două-trei ori buzele înainte de a vorbi, — căci îşi simţea pieptul, gâtul şi gura de foc, fără să-şi poată explica cauza acestei dogoreli — izbuti să dea trăsăturilor sale o expresie ironică şi poruncitoare, se întoarse spre Samuel care plângea în tăcere şi îl spuse cu glas răguşit şi gutural :

— Nu mai e nevoe să-ţi arăt actele de deces : uite-l în persoană —, şi arătă cu mâna sa uscată cele şase cadavre.

Auzind pe generalul său spunând aceste cuvinte, părintele Caboccini îşi făcu semnul crucii cu spaimă, ca şi cum ar fi văzut pe Satana.

— O, Doamne ! zise Samuel, ţi-ai întors cu totul faţa de la dânsul ? Cu ce ochi îşi priveşte victimele !

— Haide, haide ! zise Rodin cu un surâs înţelept. Liniştea mea îţi dovedeşte că sunt nevinovat. Să trecem la fapte, căci mă aşteaptă cineva acasă la orele două. Să coborîm caseta.

Zicând acestea făcu un pas spre consolă.

Samuel, cuprins de indignare, de mânie şi de oroare, o luă înaintea lui Rodin şi apăsă cu putere pe un buton de pe capacul casetei, zicând :

— Dacă sufletul dumitale drăcesc nu cunoaşte remuşcarea, poate că furia lăcomiei înşelate te va zgudui

— Ce zice ? esclamă Rodin. Ce face ?

— Priveşte, zise Samuel cu un triumf sălbatec ; ţi-am spus că ceeace rămâne de pe urma victimelor va scăpa de mâinile dumitale ucigaşe.

Abea rostise Samuel aceste cuvinte, şi prin găurelele casetei, sculptată în aur, ţâşniră nouraşi de fum, iar în odae se răspândi un miros uşor de hârtie arsă.

Rodin înțelese

— Foc !... strigă el repezindu-se asupra casetei ca să o înșface.

Dar caseta era ținută în marmora grea a consolei.

— Da, foc, zise Samuel. Peste câteva minute... din toată această imensă comoară n'o să mai rămâe decât cenușă. Mai bine să fie prefăcută în cenușe, decât să fie a dumitale și a alor dumitale. Comoara nu este a mea și nu-mi rămâne decât să o nimicesc, căci Gabriel de Rennepont vrea să fie credincios jurământului pe care l-a făcut.

— Ajutor ! apă ! apă ! apă ! strigă Rodin repezindu-se din nou la casetă și acoperind-o cu corpul lui, încercând în zadar să stingă flăcările care, ajutate de curentul de aer, eșeau acuma prin toate miile de găurele ale fierului.

După puține clipe intensitatea focului începu să scadă. Câteva șuvițe de fum albăstriu mai eșiră din casetă și apoi totul se stinse se ! Se isprăvise !

Atunci Rodin, pierdut, rătăcit, gâfâind, se întoarse și se sprijini cu mâna de consolă ; pentru prima oară în viața lui omul acesta plânse ; lacrimi mari, lacrimi de furie, îi brăzdau obrajii cadaverici.

Dar deodată niște dureri cumplite, mai întâi surde, dar din ce în ce mai puternice, începură să-i mistue cu atâta putere, încât deși își puse toată energia ca să le înăbușe, căzu în genunchi, își duse mâinile la piept și murmură, încercând să zâmbească :

— Nu-i nimic, nu vă bucurați, sunt câteva spasme, asta-i tot. Comoara este distrusă, dar eu... rămân în orice caz generalul... al ordinului și... O ! cum sufăr. Ce cuptor aprins ! mai strigă el zvârcolindu-se, prins de spasme cumplite. De când am intrat în casa asta blestemată, nu știu ce am... Ba da... de multă vreme nu mai trăiam decât cu rădăcini și apă pe care le cumpăr eu singur... îmi vine să cred... că e otravă... căci... triumfez... și... cardinalul Malipieri are mâna lungă... Da... triumfez... deaceea n'am să mor... nu, nici acuma, cum n'am murit nici data cealaltă. Nu vreau să mor... nu vreau.

Apoi sări deodată în sus cu brațele țepene și strigă :

— E... foc... focul îmi sfâșie măruntaiele. Nu mai încape îndoială. M'au... otrăvit astăzi, dar... cine? cine?

Rodin mai făcu o pauză, apoi strigă cu vocea înăbușită:

— Ajutor! ajutați-mă cu ceva; vă uitați amândoi la mine ca niște stafii.... Ajutor!

Samuel și Caboccini, împietriți de această oribilă agonie nu puteau face nici o mișcare.

— Ajutor! mai strigă Rodin cu vocea strangulată; otrava asta este groaznică. Oare cum mi-au...

Apoi scoase un strigăt de mânie feroce, ca și cum i-ar fi venit o ideie neașteptată.

— Da! Faringhea mi-a dat azi dimineață apă sfântă; numai el cunoaște otrăvuri așa de fine. Da, el a avut o întrevedere cu cardinalul Malipieri O! ce demon! Trebue să mărturisesc însă că m'am învârtit bine. Acuma s'a isprăvit, mor. Or să mă regrete, nătărăii. O! ce iad! ce iad!... Da, Biserica nu știe ce pierde!... Ard! Ajutor!

Deodată se auziră pași grăbiți afară și intră prințesa de Saint-Dizier cu doctorul Baleinier.

Prințesa aflase în dimineața aceea despre moartea părintelui de Aigrigny și venea să întrebe pe Rodin în această privință.

Intrând pe neașteptate în odaia de doliu, ea aruncă o privire îngrozită asupra spectacolului care i se prezentă înaintea ochilor: Rodin zvârcolindu-se pe jos în agonia lui spăimântătătoare, iar mai departe, luminate de lampa sepulcrală, cele șase cadavre între care și acela al nepoatei sale și ale celor două orfane pe care ea le împinsese la moarte. Prințesa rămase stană de piatră. Mintea ei nu putu rezista la o asemenea lovitură. După ce privi încetișor în jurul ei, ridică brațele spre cer și isbucni într'un râs smintit

Era nebună.

In timp ce doctorul Baleinier, zăpăcit, susținea capul lui Rodin care își dădea sufletul în brațele sale, apăru în ușă Faringhea. El rămase în umbră și zise, aruncând o privire sălbatecă asupra cadavrului lui Rodin:

— Voia să se facă sefui companiei lui Isus ca să o distrugă... Pentru mine compania lui Isus înlocueste pe Bovania... am ascultat de cardinal

EPILOG

An trecut patru ani dela întâmplările de mai sus.

Gabriel de Rennepont scria scrisoarea următoare abatelui *Iosif Charpentier* preot paroh la Saint-Aubin, sat sărăcăcios din Sologne.

„Vives-Eaux, 2 Iunie 1836.

„Am vrut să-ţi scriu eri, dragul meu Iosif, şi m'am aşezat la masa mea neagră pe care o cunoşti. Fereastra odăii dă, după cum ştii, în curtea fermei, aşa încât pot, scriind, să văd tot ce se petrece afară.

„Începutul acesta pare foarte serios, dragă prietene,, şi te văd surâzând. Trec la fapte.

„M'am aşezat aşa dar la masă, şi uitându-mă din întâmplare pe fereastra deschisă, iată ce am văzut: tu, care desemnezi aşa de bine, ai fi reprodus scena cu un farmec duios, sunt sigur: Soarele era la asfinţit, cerul foarte senin, aerul primăvăratec, călduţ şi îmbalsămat de eglantinele înflorite care ne servesc drept card în spre rău. Sub părul cel gros pe lângă peretele grajdului şedea tatăl meu adoptiv, Dugobert, viteazul soldat la care ţii aşa de mult. Părea gânditor. Fruntea îmbătrânită era plecată în piept şi cu mâna distrată mângâia pe bătrânul Rabat-Joie care îşi rezema capul inteligent de genuchii stăpânului. Alături de Dagobert şedea soţia sa, mama mea adoptivă, lucrând un lucru de mână. Lângă el era Angela, soţia lui Agricol, care alăpta pe ultimul născut, iar blajina Mayeux, ţinând pe cel mai mare pe genuchi, îl învăţa să silabisească într'un abecedar.

„Agricol tocmai se întorsese dela câmp şi începuse să dejuge boii, când izbit ca şi mine de sigur de acest tablou, rămase un moment nemişcat, cu mâna rezemată de jugul sub care se îndoiau, puternici dar cuminţi, boii negri cu cerbicea mare.

„Nu pot să-ţi spun, dragă, liniştea fermecătoare a acestui tablou luminat de ultimele raze ale soarelui, sfărâmate ici şi colo de frunzişul copacilor. Câte tipuri deosebite şi mişcătoare! figura venerabilă a soldatului, fizionomia aşa de bună şi de duioasă a mamei mele adoptive, încântătorul şi tinerescul chip

al Angelei care surădea către micuțul din brațe, blânda melancolie a lui Mayeux care din când în când atingea cu buzele pe fiul mai mare al lui Agricol, și în fine Agricol el însuși, de o frumusețe așa de bărbătească, în care pare că se reflectă sufletul lui cinstit și viteaz!

„O, dragă! privind această reuniune de ființe bune, devotate, nobile, iubitoare și scumpe unele altora, retrase cu toatele în singurătatea fermei noastre din Sologne, inima mea s'a înălțat spre Dumnezeu cu un sentiment de nespusă recunoștință. Pacea aceasta de familie, seara senină, mirosul florilor sălbatice și al pădurii adus de vânt, tăcerea adâncă tulburată numai de gâlgâitul micii căderi de apă din apropiere, toate astea făceau să mi se urce în piept un val cald și dulce de duioșie, pe care o simți dar pe care nu o poți exprima, dragă... nici tu care în plimbările singuratece în mijlocul imenselor câmpii de erburi înconjurate de păduri mari de brad, ai simțit adesea umezindu-ți-se ochii, fără să-ți poți explica emoția dulce și melancolică, emoție pe care am simțit-o și eu de atâtea ori în timpul minunatelor nopți petrecute în singurătatea adâncă a Americii.

„Dar.. un incident neplăcut a tulburat seninătatea tabloului. Deodată am auzit pe soția lui Dagobert strigând:

— „Plângi, dragă ?

„Auzind aceste cuvinte Agricol, Angela și Mayeux s'au ridicat repede și au înconjurat pe soldat, Neliniștea era zugrăvită pe toate chipurile. Atunci el a ridicat capul și am văzut în adevăr două lacrimi care îi curgeau încet pe mustața albă.

„Nu-i nimic, copii, zise el cu vocea mișcată, nu-i nimic", astăzi este 1 Iunie și sunt patru ani de când...

Mai mult nu putu spune. Ducându-și mâinile la ochi ca să-și șteargă lacrimile, lăsă să se vadă un lanț de bronz pe care îl ținea în mână și de care era atârnată o medalie: este cea mai scumpă amintire a lui. Acum patru ani, aproape mort de durere pe care i-o pricinuia pierderea celor doi îngeri de care ți-am vorbit de atâtea ori, a găsit la gâtul mareșalului Simon, adus acasă mort după o luptă înverșunată, această medalie pe care o purtaseră atât timp copiii lui.

„După cum îți închipui, am ești și eu imediat ca să încerc să liniștesc dureroasele amintiri ale soldatului. În adevăr, putini

câte puțin regretele lui se mai potoliră și seara se petrecu în trista-tețe liniștită Nu poți să-ți închipui, dragă, câte gânduri crude mi-au venit în minte când m'am retras seara în odaia mea, gândindu-mă la trecutul pe care îl îndepărtez totdeauna din minte, cu teamă și cu oroare.

„Atunci îmi apărură victimele duloase ale acelor terîbile și misterioase întâmplări a căror spăimântătoare adâncime n'a putut fi niciodată sondată și lămurită, din cauza morții părintelui de A... și a părintelui R., cum și din cauza nebuniei fără leac a doamnei de Saint-D.... toți trei autori sau complici ai atâtor nenorociri îngrozitoare. Nenorociri pe veci ireparabile, căci cei ce au fost sacrificați groaznicei ambiții, ar fi putut fi mândria umanității prin binele ce l-ar fi făcut...

„Vai, dragă! dacă ai ști ce inimi de elită erau acestea! Dacă ai ști planurile de caritate splendidă ale acelei fete cu inima așa de generoasă, cu mintea așa de înaltă, cu sufletul așa de mare... în ajunul morții — ca și cum ar fi vrut să facă un început măreților sale planuri — în urma unei convorbiri care trebue să rămâe o taină chiar și față de tine... mi-a încredințat o sumă considerabilă și mi-a spus, cu grația și cu bunătatea ei obișnuită :

— Vor să mă ruinez și poate că or să izbutească. Dar cel puțin ceeace îți dau acuma o să fie pentru cei ce sufăr. Dă, dă cât de mult. Fă cât mai mulți fericiți cu putință. Vreau să-mi inaugurez fericirea în mod regesc!

„Nu știu, dragă, dacă ți-am spus că în urma acestor sinistre evenimente, Dagobert și scția sa, mama mea adoptivă, erau reduși la mizerie, blânda Mayeux abea putea trăi dintr'un salar insuficient, Agricol era pe punctul de a deveni tată iar eu eram revocat din umila mea parohie și pus de episcop sub interdicție pentru că am dat mângâerile sfintei noastre religii unui protestant, și pentru că m'am rugat pe mormântul unui nefericit împins la sinucidere. Din cauza acestei interdicții m'am văzut fără mijloace, căci caracterul cu care sunt învestmântat nu-mi îngădue să caut orice mijloc de existență. Nu știu dacă ți-am spus că după moartea domnișoarei de Cardoville am socotit că pot sustrage din ceea ce-mi dăduse pen-

tru scopuri de binefacere o sumă foarte mică, cu care am cumpărat ferma asta pentru Dagobert.

„Da, dragă, asta este originea averii mele. Fermierul care cultiva aceste câteva prăjini de pământ ne-a început educaţia agricolă ; inteligenţa noastră, şi studiul a câtorva cărţi practice au complectat-o. Din meseriaş bun ce era, Agricol a devenit cultivator. Eu l-am imitat şi am pus cu râvnă mâna pe plug, fără să mă simt înjosit, căci munca asta de agricultor este de trei ori sfântă şi tot pe Domnul îl serveşti când faci să rodească pământul lui.

„Dagobert, când i s'a mai potolit durerea, şi-a mai oţelit firea în viaţa câmpenească, sănătoasă. In timpul exilului din Siberia a fost oarecum agricultor. Buna mea maică adoptivă, minunata soţie a lui Agricol şi Mayeux şi-au împărţit între ele munca de acasă. Domnul a binecuvântat această colonie de fiinţe bătute de soartă, care cereau singurătăţii şi asprelor munci dela câmp o viaţă liniştită, harnică, nevinovată, cum şi uitarea necazurilor de mai înainte.

„Uneori în serile lungi de iarnă, când ai petrecut cu noi, ai putut să apreciezi mintea delicată, fermecătoare a blajinei Mayeux, rara inteligenţă poetică a lui Agricol, minunatul sentiment matern al mamei sale, simţul perfect al tatălui său, naturalul graţios şi ales al Angelei. De aceea spune-mi, amice, dacă s'au mai văzut vreodată împreunate atâtea elemente de adorabilă intimitate. Câte seri lungi de iarnă am petrecut aşa în jurul focului trosnitor, citind sau comentând cele câteva cărţi totdeauna noui, nepieritoare, divine, care încălzesc inima şi înalţă sufletul ! Câte convorbiri atrăgătoare, prelungite până târziu noaptea ! Dar poeziile pastorale ale lui Agricol ! Dar timidele confidenţe literare ale lui Mayeux ! Şi vocea curată, tinerească a Angelei, care se unea cu vocea bărbătească şi vibrătoare a lui Agricol, în cântece de o melodie simplă şi naivă ! Dar povestirile lui Dagobert atât de energice şi de pitoreşti în naivitatea lor glorioasă ! Şi veselia încântătoare a copiilor şi sbenguirile lor cu vechiul prieten al familiei, Rabat-Joie, care îi lasă să facă ce vor cu el ! Ce fiinţă bună şi inteligentă, care pare să caute totdeauna pe cineva, cum zice Dagobert care îl cunoaşte. Şi are dreptate.

Da, şi ai regreta pe cei doi ingeri pe care îi păzea cu atâta credinţă.

„Să nu crezi, dragă că fericirea ne face să uităm. Nu. Nu trece o zi să nu pronunţăm, cu respect şi cu evlavie, numele scumpe inimilor noastre. De aceea amintirile dureroase planează fără încetare în jurul nostru şi dau vieţii noastre fericite şi liniştite o nuanţă de gravitate care te-a surprins de multe ori...

„Fără îndoială, dragă, că viaţa aceasta restrânsă la cercul intim al familiei, nu radiază în afară şi nu ajută la buna starea şi la îmbunătăţirea fraţilor noştri. Este o viaţă cam egoistă, dar vai! Mijloacele ne lipsesc. Săracii găsesc oricând un loc la masa noastră simplă şi un adăpost sub acoperişul nostru, dar trebue să renunţăm la gândul unei acţiuni frăţeşti mai întinse; venitul mic al fermei abea ajunge pentru nevoile noastre.

„Vai! mă gândesc la aceste lucruri, şi îmi pare rău că este aşa, totuşi nu pot osândi hotărârea pe care am luat-o de a respecta cu fidelitate jurământul irevocabil prin care am renunţat la moştenirea devenită imensă prin moartea alor mei! Cred însă că am îndeplinit o mare datorie rugând pe depozitarul cenuşei să o prefacă în cenuşă, mai bine decât să o văd căzând în mâinile oamenilor care ar fi întrebuinţat-o în chip execrabil, sau decât să-mi fi călcat jurământul, atacând o donaţie făcută de bună voe, cu toată sinceritatea. Mă gândesc însă şi la realizarea măreţelor voinţe ale strămoşului meu, utopie admirabilă, posibilă însă cu mijloacele sale imense. Domnişoara de Cardoville înainte de evenimentele sinistre, se gândea să le realizeze cu ajutorul lui Francisc Hardy, a prinţului Djalma, a mareşalului Simon, al fiicelor sale şi chiar al meu. Mă gândesc la focarul de energii pe care o asemenea asociaţie l-ar fi făcut să strălucească. Mă gândesc la imensa influenţă pe care această Asociaţie ar fi putut-o avea pentru fericirea întregei omeniri. Atunci indignarea, oroarea şi ura mea de om cinstit şi de creştin se măresc încă contra acestei companii, ale cărei negre uneltiri au ucis în germeni un viitor aşa de mare, aşa de frumos, aşa de roditor...

„Din atâtea splendide planuri, ce rămâne?... şapte morţi

minte... căci şi al meu este săpat în mausoleul pe care l-a ridicat Samuel pe locul din strada Noul-Sfânt-Francisc şi al cărui paznic este el... credincios până la moarte.

. . . . . .

„Aici ajunsesem cu scrisoarea, dragă prietene, când am primit scrisoarea ta. Aşa dar după ce ţi-a interzis să mă vezi, episcopul îţi interzice şi să-mi scrii de aici înainte.

„Părerile tale de rău sunt aşa de mişcătoare, aşa de dureroase, încât m'au mişcat adânc. Dragă, de multe ori am vorbit noi despre disciplina eclesiastică şi despre puterea absolută a episcopilor asupra noastră, bieţi proletari ai clerului, lăsaţi în voia lor, fără ajutor, fără sprijin... Este dureros, dar aşa este legea Bisericii ; ai jurat să asculţi de această lege... trebue să te supui, aşa cum m'am supus şi eu; orice jurământ esto sfânt pentru omul de onoare.

„Sărmane Iosif, aş vrea să ai şi dumneata compensaţiile care îmi rămân mie după ruperea legăturilor atât de dulci pentru mine... Sunt prea mişcat... sufăr... căci îmi închipui cât trebue să suferi tu...

„Nu pot continua scrisoarea... aş putea fi amar cu aceia ale căror ordine trebue să le respectăm.

„Dacă trebue, această scrisoare va fi ultima : adio bunul meu prieten ; adio pentru totdeauna... Mi se rupe inima...

„Gabriel de Rennepont"

. . . . . .

Mijea de ziuă... O lumină trandafirie, aproape neobservată, începea să se arate la orizont, dar stelele străluceau încă, sclipitoare de lumină, pe albastrul firmamentului.

Păsările, deşteptându-se sub frunzişul răcoros al marilor păduri din vale, preluau cu câte un ciripit stingher concertul lor matinal.

Aburi uşori, albicioşi, se ridicau din erburile înalte, scăldate în roua nopţii, iar apele liniştite şi limpezi ale unui lac întins reflectau zorile albicioase, în oglinda lor adâncă, albastră.

Se putea prevedea o zi caldă şi veselă de început de vară.

Cam la jumătatea dealului dinspre apusul văii, în faţa răsăritului, era o tufă de sălcii bătrâne, acoperite de muşchi, scorburoase de bătrâneţe, cu scoarţa aspră, care dispăreau aproa-

pe cu totul sub tufele acățătoare de căpriori sălbatecl și de rochița rândunelii cu clopoței de toate culorile. Tufa de sălcii bătrâne forma un fel de adăpost natural. Pe rădăcinile lor noduroase, mari, acoperite și ele de muschi des, ședeau un bărbat și o femee : părul lor era alb de tot, obrajii zbârciți și șpinarea încovoiată. Se vedea bine că erau ajunși la adânci bătrânețe. Și totuși femeea, cu puțin timp înainte fusese încă tânără și fruntea palidă îl fusese acoperită de șuvițe de păr lung și negru.

Omul fusese și el cu puțin înainte în toată puterea vârstei.

— Soră ! zise bătrânul către femeia care se odihnea cu dânsul în ascunzătoarea câmpenească formată de acel buchet de sălcii, soră ! de câte ori, de atâtea sute de ani de când mânia Domnului ne-a aruncat în lume și de când străbatem ținuturile dela un pol la altul, de câte ori am aziștat la deșteptarea naturii cu un sentiment de durere fără leac ! Vai ! încă o zi de străbătut... dela răsărit la asfințit... încă o zi adăugată fără spor la zilele noastre, al căror număr se mărea în zadar, căci moartea fugea de noi.

— Dar ce fericire ! de câtva timp, frate, Domnul în mila lui a voit ca, la fel ca pentru celelalte făpturi, și pentru noi fiecare zi să fie un pas mai mult făcut spre mormânt. Mărire lui !

— Mărire lui soră, căci de eri de când voința lui ne-a apropiat pe unul de altul, simt moleșeala de nespus care anunță de sigur apropierea morții.

— Ca și tine, frate, și eu am simțit încetul cu încetul puterile slăbindu-mi de o oboseală dulce. Fără îndoială că viața noastră se apropie de margine. Mânia Domnului este satisfăcută.

— Vai ! soră, fără îndoială că ultimul coborâtor din neamul acesta blestemat duce la bun sfârșit răscumpărarea mea. Voiu fi ertat numai atunci, când ultimul meu urmaș va fi dispărut de pe pământ. Ultimul dintre ai mei, victimă a unei persecuții încete, este pe punctul de a-și da Domnului sufletul său îngrețoș. Așa dar până la sfârșit am fost piaza rea a neamului meu blestemat... Soră, nu știu ce amețeală mă cuprinde, mi se pare că tot ce este țărână în mine se topește ; simt aspi-

raţiile adânci ale sufletului meu care pare că vrea să se înalţe la ceruri.

— Frate, ochii mi se împăinjenesc ; abea dacă mai zăresc lumina dela răsărit, adineauri încă aşa de rumenă.

— Soră, văd valea şi lacul şi pădurea printre aburi nelămuriţi... puterile mă părăsesc.

— Frate, se apropie momentul odihnei divine.

— Da, vine, soră, somnul veşnic pune stăpânire pe simţurile mele.

— Ce fericire, frate ! îmi dau sufletul

— Soră, ochii mi se închid... Suntem ertaţi... Suntem ertaţi... Mori în pace, soră... Zorile acestei... zile mari... au strălucit.. soarele se înalţă, uite-l

. . . . . .

Şi în clipa când cele două voci amuţiră pentru totdeauna, soarele se ivi mândru şi strălucitor şi scăldă valea cu razele sale aurite.

SFÂRŞIT